

Nchane (Ncane)

The New Testament in the Ncane language of Cameroon: Nchane
(Ncane) (New Testament+)

Nchane (Ncane)

The New Testament in the Ncane language of Cameroon: Nchane (Ncane) (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nchane (Ncane)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source files dated 16 May 2025

5108ebb0-51ad-5d6b-94ef-93cc302ed337

Contents

Macho	1
Maliku	72
Luka	116
Jon̄	191
Leme	244
Lum	310
1 Koləŋ	342
2 Koləŋ	372
Galešhiaŋ	392
Efesu	403
Filibi	414
Kolose	422
1 Tesalonika	429
2 Tesalonika	436
1 Timoti	440
2 Timoti	449
Taytu	456
Filemu	461
Ibulu	463
Jem	488
1 Bita	497
2 Bita	506
1 Jon̄	512
2 Jon̄	520
3 Jon̄	522
Jud	524
Mwεε mü Jiso gè dunye	527

**Saaka wù joŋe kune
Jiso no
Macho
gè sanj**

**Fiee fi le a Nwa wu
Macho wunε le**

Saaka wù joŋe wù le a Nwa wu Macho wunε le, jeme le Jiso le Mbvuse wu Nyo. gè ka. Saaka wù joŋe wunε le fe bamii bachii ba le yi kikwεε ki nshεŋ le. Nwa wunε duunyi le Jiso le Muh wu N'yεyε wù kooji wù kee ki wu nājε chule fiee fi banchi ba Nyo jeme. N'yεyε wu Jiso wuchii wu a Nwa wunε le, le ba banyε yi bikwεε le biteŋ. (1) No Jiso gè benε wu shii yi mbege le wu yεyε kune bamii ba bvunfɔŋ bvù fewe le bvuboo. (2) No Jiso gè nya nteefε boon be ba ngor ba yuufe ncho bafεε le kune lεme chi wu gè tuŋ bo yu. (3) Baŋaŋ ba Jiso gè ma kune bvunfɔŋ bvù fewe. (4) N'yεyε kune fiee fi le muh wu ngor wu Jiso. (5) N'yεyε kune no woŋ kfunε le wu to wu ka be no bvunfɔŋ bvù Nyo lé bvù gē bvù tō.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-2:23 Kfuu chi Jiso Kletu be no ba gè boyε wu

3:1-12 Lεme chi Jon Nlesεajoo

3:13-4:11 No ba gè leesε Jiso a joo be no Satan gè moŋ wu

4:12-18:35 Lεme chi Jiso gè jiεnyi wù gee Galalee

- 19:1-20:34 Jiso ja Galalee, wu gεεŋ Yεlusalem
21:1-27:66 Kimaa ki Jiso ki fekimεsε Yεlusalem be mbebe yo le
28:1-20 No Tada Jiso gè bu yi kwe le, wu dunye kikwεε ke bamii be le

*Kfuu chi Jiso Kletu
(Luka 3:23-38)*

¹ Mane le mankuŋ ma bachiji kfuu chi Jiso Kletu: Jiso gè bee mwa wu a kfuu chi Nfon Dabi wù gè bee mwa wu a kfuu chi Ablaham le.

² Ablaham gè bee chiji Asik, Asik gè bee chiji Yakob, Yakob gè bee chiji Juda be boon bachiji,

³ Juda gè bee chiji Bele be Sela ba bwhee bo gè bee Tama. Bele gè bee chiji Eslon, Eslon gè bee chiji Lanj.

⁴ Lan gè bee chiji Aminada, Aminada gè bee chiji Nason, Nason gè bee chiji Salimon.

⁵ Salimon gè bee chiji Boa wù bwhee gè bee Lahab. Boa gè bee chiji Obed wù bwhee gè bee Lu. Obed gè bee chiji Jesi.

⁶ Jesi gè bee chiji Nfon Dabi.

Nfon Dabi gè bee chiji Salamoŋ wù bwhee gè bee kwε Ulia.

⁷ Salamoŋ gè bee chiji Luhobwan, Luhobwan gè bee chiji Abija, Abija gè bee chiji Asa.

⁸ Asa gè bee chiji Jεhoshefat, Jεhoshefat gè bee chiji Jolan, Jolan gè bee chiji Yosaya.

⁹ Yosaya gè bee chiji Jotan, Jotan gè bee chiji Aha, Aha gè bee chiji Hεsikaya,

10 Hesikaya gè bee chiji Manase, Manase gè bee chiji Amoñ,* Amoñ gè bee chiji Yosaya.

11 Yosaya gè bee chiji Jekonia be boø ba bwee. Ba gè boyi bo sheshi shige nyu kife ki bamii ba Babilon gè kooye bamii ba Ishwala bo gëen be bo woñ wuboo wù Babilon le.

12 Ajin ayu, no bo gè kooye bamii ba Ishwala bo gëen be bo Babilon, Jekonia gè bee chiji Shalta, Shalta gè bee chiji Selubabe,

13 Selubabe gè bee chiji Abiud, Abiud gè bee chiji Eliakim, Eliakim gè bee chiji Aso,

14 Aso gè bee chiji Sadok, Sadok gè bee chiji Akim, Akim gè bee chiji Eliud,

15 Eliud gè bee chiji Elisa, Elisa gè bee chiji Matañ, Matañ gè bee chiji Yakob.

16 Yakob gè bee chiji Yosef wù juma Meele, Meele nyu wu wù gè boye Jiso wù ba tene le Kletu.

17 Noo, bachiji kfuu chi Jiso banë le yuufe ncho banë këge yi Abrahah le, too bude yi Nfon Dabi le, ka nyu yuufe ncho banë këge yi Nfon Dabi le too bude sege ba gè kooye bamii ba Ishwala ba gëen be bo Babilon. Këge sege ba gè kooye bamii ba Ishwala too bude sege ba gè boye Kletu, bachiji kfuu chiboo te nyu yuufe ncho banë.

* 1:10 Banwa ba kege bamu këme jee chinë le, "Amos". † 1:21 Jee chi Jiso chinë le le, "Tada bvuisse lo"

Kune no boye chi Jiso gè jienye
(Luka 2:1-7)

18 Boye chi Jiso Kletu gè jienyi a je yine le. Bwee wù Meele gè bee ba seesë wa le wu lé wu gë wu nyûme kwë Yosef. Fe bo taashe bvuguu, fi gë ja fi bu le wu le wa be fwe a bvunga bvü Kiyo ki Yuude le.

19 No fi gè kooshe noo, Yosef wù jwëej, no wù gè bee muh wù chaan wu konje ge ki wu chôose wu ge, wu mo wu yëj le wu lé wu gâse be wu nyu ajin ajin.

20 No wu gè baan wu kwaji ki wu gë noo, fi kooshe le nchendaa wu Tada gè ja wu to fe wu le a kifile le sege wu gè lefe wu jemë wu le le, "Yosef, mwa wù a kfuu chi Nfon Dabi le, keefé wo fân ki wo jô Meele bwee yeh wo le ge, nje fwe chinë chi wu le be chi wù këme chi a bvunga bvü Kiyo ki Yuude le.

21 Wu lé wu gë wu boo mwa wu jwëjse wo chû jee che le Jiso,† nje wu lé wu gë wu bvûse bamii be yi bimbefé biboo le."

22 Mwëe munë munchii gè kooshe ki fi to fi koje no Tada gè jemë wa jwe wu muh we wu tuñ le le,

23 "Bëj yëge bëj yû, mwa wuchile wumu lé wu gë wu nyu be fwe, wu boo mwa wu jwëjse ba tene wu le Emaniwe." Jee chinë le le, "Nyo le be bee."

24 No kifile këe gè lane Yosef noo, wu gè kañse wu mo wu ge geh no nchendaa wu Tada

gè jemē wu le. Wu gè be wu jo
Meele kwēe le,

²⁵ geene gε wu gε chee bε wu
nje no muh bε kwēe to bo chee
gε. Be wu chee noo gεenj bu
no Meele gε jienye fε wu to wu
boo. Yosef mo wu chu jee chi
mwa wuyu le Jiso.

2

Babvufee gεenj ki bo buuŋ Jiso

¹ Ba gè boyi Jiso ntε wù
Betehem le a kimbe ki woŋ
ki Judia le. Gè bee kife kiyu
le Helod nyu Nfoŋ wu Judia.
Fi kooshe le babvufee bamu
gè bee bo ja woŋ wumu le
kimbe kí juu saane yo le, bo to
Yelusaləm bo biide le,

² "Nfoŋ wu Bajuu wù ba
boyi wεe le faanj? Bee biide nε
nje bee le be yεŋ joŋ ye le a
kimbe kí juu saane yo le, bee
mo be ja bee too ki be yuuse
wu."

³ Nfoŋ Helod doo wu yu
saaka wunε noo wu shinjshe
fitele fie, wu shinjshe mo mu
bamii ba Yelusaləm bachii.

⁴ Wu tεŋj bachiji kintanyε
ba baŋ baŋ bachii bε bamii
bachii ba duunyi banchi ba
Nyo, bamii baa taashε. Wu
biih bo le laa fε ba gè bee ki ba
boo Mbvuse wù Nyo gè ka, le
faane la?

⁵ Bochvuu le, "Ba gè bee
boo wu ntε wù Betehem le wu
kimbe ki Judia le. Fine fie le
no muh wu ntuŋ wu Nyo gè
sanj le,

⁶ 'Wo wù Betehem wu woŋ
wu Juda le,

keefε wo kwāji le wo le fintε
fi shige baanj woŋ wu
Juda le gε,
wo kēe le muh lé wu gē wu bu
ntε wunε le,
wu lé wu gē wu sage bamii
banj ba Ishwala.'

⁷ Nfoŋ Helod mo wu tεŋj
te babvufee baa ajiŋ ajiŋ wu
biih ki wu yú a bo le chuule
kife ki joŋ yiyu gε bu.

⁸ No wu yu wu mo wu tuŋ
bo Betehem wu jemē le, "Beŋ
gēenj beŋ tāa beŋ gōŋ mwa
wuyu chuule. Beŋ doo beŋ
goonj beŋ yεŋ, beŋ kaase beŋ
to beŋ sēenj mene, wu le tanlo
ŋgeenj te n'yuuse wu."

⁹ Bamii bayu yu no Nfoŋ
jemē noo, bo mo bo bu bo
gēene ŋgenε wuboo. Le bo doo
bo gεenj, fi kooshe le joŋ yí bo
gε yεŋ a kimbe kí juu saane yo
yεε le ka yi yεne yi tu yi jienyi
yi gεene bo fwe yi duunyi bo
je. Yi gεenj nε, yi gεenj yi bu fε
mwa wuyu gε bee fo, yi mo yi
lεεŋ.

¹⁰ No bo yεŋ joŋ yiyu le noo,
bo yu njon baanj, ye tu yi joŋe
bo.

¹¹ Bo gεenj bo lee yeh yi mwa
gε bee yu le, bo yεŋ mwa bε
bwēe wù Meele le, bo mo bo
gwe a mwa wuyu jii bo yuuse
wu. No bo yuuse bo gwenyε
bikεe biboo bo bvuse mwεε
muboo mu n'yuuse nfoŋ, bo
nya wu le. Mwεε mune gε
bee kichwa ki bige kí yεede,
bε kfuu chi jiŋ chimi ba tεŋj
le flaqkiŋεŋ, mo kfuu chi mεε
ma yεfε mamu ba tεŋj le mεel.
¹² Nyo chiise lo bo le a kifile le
le keefε bo ka bo tu jiŋ bo gεenj
bo yεŋ Nfoŋ Helod le gε. Bo

mo bo tu jinj woŋ wuboo le a
je yimi le yeye.

*Yosef jo mwa be bo saŋ bo
gɛeŋ Ijib*

¹³ No babvufee baa gɛ ja wa
bo gɛeŋ, fi kooshe le nchendaa
wu Tada gɛ ja wu to fe Yosef
le a kifile le wu jemé wu le le,
“Ja we wo jo mwa be bwhee
bena bo fɛe beŋ gɛeŋ woŋ wu
Ijib le, beŋ nyume yo gɛeŋ
bu kife ki nle ŋge ndu le beŋ
kaase. Njemé ne nje Nfoŋ
Helod goone je ki wu yuuŋ
mwa wunɛ.”

¹⁴ Yosef mo wu ja we, wu jo
mwa be bwhee antan̄ bo ja bo
gɛeŋ Ijib,

¹⁵ bo tu bo nyu yo gɛeŋ bu
kife ki Nfoŋ Helod gɛ lese le.
Fi gɛ kooshe noo ki fi gɛ fi to
fi kojɛ no Nyo gɛ jemé jwe wu
muh tuŋ we le le, “Nle ntɛeŋ
mwa yaŋ wu bu woŋ wu Ijib
le.”

*Nfoŋ Helod yuuŋ boŋ
Betehem*

¹⁶ Helod gɛ doo wu yɛŋ le
babvufee baa le bo lɛe be
wu, fi fuuŋse wu baan̄. Wu
mo wu tuŋ bamii le bo gɛeŋ
Betehem mo bimbe bi mbebe
yo le bichii, bo yuuŋ boŋ ba
bileŋse ba le kɛge biluŋ bifeɛ
tuŋ jinj. Wu gɛ nya biluŋ binɛ
wu bii no wu gɛ bilɛ babvufee
baa le wu yu chuule kife kĩ bo
gɛ yɛŋ joŋ yɛe le.

¹⁷ Bo gɛeŋ bo yuuŋ boŋ
banɛ noo, fi mo fi kojɛ no muh
wu tuŋ wu Nyo wu Yelimia
gɛ jemé wa le,

¹⁸ “Bo le bo yu kitada ntɛ wu
Lama le,

muŋ jaŋ kwe, wu beede wu
fuude ye.

Le Lashɛ wu beede boŋ be.
Bo chiise wu bo chiise seŋ,
nje boŋ be baan̄ gɛ yu gɛ.”

*Ba Yosef ja Ijib bo kaase bo
tujin̄*

¹⁹ Nfoŋ Helod gɛ doo wu
lese, fi kooshe le Nchendaa wu
Tada gɛ bu fe Yosef le a kifile le
woŋ wu Ijib le, wu jemé wu le
le,

²⁰ “Ja we, wo jo mwa be
bwhee bena bo kaase beŋ tu
jinj woŋ wu Ishwala le, nje
bo baa bò gɛ goone ki bo jo
kinche ki mwa wunɛ le bo
kweeyɛ wa.”

²¹ Noo, Yosef mo wu ja we
wu jo mwa be bwhee be bo tuu
jinj woŋ wu Ishwala le.

²² Geene, wu gɛ doo wu to,
wu yu le mwa Nfoŋ Helod wu
Akeliu le wu ji kinta ki chiji
Judia, wu tu wu sage, wu mo
wu faŋ ki wu gɛeŋ yo. Bo ka
bo kajɛ wu a kifile le le keefɛ
wu gɛeŋ yo gɛ. Wu mo wu
bɛeŋ wu gɛeŋ nyu kimbe ki
woŋ kĩ Galilee le,

²³ wu gɛeŋ wu tu wu chee
ntɛ wu ba tɛŋe le Nasale le.
Fi gɛ kooshi noo ki fi kojɛ no
muh wu tuŋ wu Nyo gɛ jemé
wa le, “Bo lé bo gɛ bo tɛŋe wu
le muh wu Nasale.”

3

*N'yeŋe wu Joŋ Nlesəajoo
(Maliku 1:1-8; Luka 3:1-18;
Joŋ 1:19-28)*

¹ Gɛ bee kife kɛe le, Joŋ
Nlesəajoo ja wu bunɛ wu gɛeŋ
kwa kimbe ki woŋ kĩ Judia le
wu tu wu feeji bamii le le,

² “Beñ kuse muntele mwëna, nje bvunfoñ bvù fewe le wa mbebe le.”

³ Jonj wunε le muh wù Yosaya wù muh wu ntuñ wu Nyo gè jeme kune wu sege wu gè jeme le,

“Je yi muh jañe nchvuunj le,
‘Ba séesε je yi Tada,
ba nájε yi nyû chaañ.’”

⁴ Jonj gè jiide njú yi ba kenyε be yvú yi nyan yimi yi ba teñe le kamεε, wu kaane kicha chij ba kenyε be je yi nyan, mwεε mwe munjile gè bee chuma be bvutu bvü nchvuunj.

⁵ No wu gè feeji noo, bamii tubo bude Yelusalem be hantε le bachii ba Judia mo bimbe bi mbebe Joo yi Jodan le bichii, bo gεene fe wu le.

⁶ No bo gεene noo bo señe bimbefε biboo, wu mo wu leese bo a Joo yi Jodan le.

⁷ Geene, wu gè doo wu yεñ Bafalashii be Basadushii bamu le wesee bo too le wu leese bo a joo, wu jeme bo le le, “Kinjogε ki yó le, teefe yεεñ beñ le beñ lège shéñ yi Nyo yi beεne wu yi wu le wu gè wu dûnye beñ le, fe beñ too ne?”

⁸ Beñ gèe mwεε mù duunyi le beñ le beñ kuse wa muntele mwëna.

⁹ Keefε beñ mo beñ dûu geh fe bikwεε biεna le le Ablaham le chiji wene gε. Nseñe beñ le le tanlo Nyo fiise ata kane wo tu boøø ba Ablaham.

¹⁰ Beñ kêe le ba le ba gεε wa temε fe binyi bi bite le. Kite kichii kí baanj yuñ gε muntanj mù njoñe gε, tu ba lé ba gwô

ne ba lee ba gεεñ yi gεñ le, ba tonj lo.

¹¹ Nleese beñ a joo nje beñ le beñ kuse wa muntele mwëna. Geenε muh wù too a me jinj kuge wu feder me. Jé ye, gε nkoɔji ki ntuu gε. Wu lé wu gè wu leese fie beñ nyu chiaanj yi Kiyo ki Yuude le, mo yi ñgu le.

¹² Wu kεme fíee fie abo fi wu feede aginj yu, wu lé wu yεεse fe wu fεede, wu bânyε aginj wu gεε a ñwarj le, wu mo wu kôo munyi wu tonj be ñgu wu fíee wu jime gε.”

*Jonj leese Jiso a joo
(Maliku 1:9-11; Luka 3:21-22)*

¹³ No Jonj gè leese bamii a joo noo, Jiso mo wu ja kimbe ki woñ kí Galalee le wu to fe Joo yi Jodan le le Jonj leese te wu a joo.

¹⁴ Geene Jonj tu wu fanje wu duu le, “Le wo wù be kεme ki wo léesε me a joo, wo katu too fe mène ne nεε?”

¹⁵ Jiso chvuu wu le le, **“Chíne fi nyume noo mεεse!** **Le yi yine je le yi besa wo le be gè fíee fichii fi nyu chaañ a Nyo jii.”** Noo, Jonj mo wu bεεñ, wu leese Jiso a joo.

¹⁶ Geh no Jiso gè bude a joo, kibvule gwenye ye, Kiyo ki Nyo shii ki to ye ye le fíeeñe kibembe.

¹⁷ Fi kooshe le, je gè jeme fewe le, “Wunε le Mwa yanj. Wu le fitele fianj. N'yuge njoñ be wu baanj.”

4

*Debele tu wu mone Jiso
(Maliku 1:12-13; Luka 4:1-13)*

¹ Kiyo ki Yuude mo ki ja ki jo Jiso ki geeŋ be wu kwa le debele moŋ wu.

² Wu geeŋ wù nyu yo wu shee wu too wu chee, wu jii ge fieε ge, yi aju le mbaanyε. Ajin ayu jen ja yi yuu wu.

³ Wu weε wù mone bamii mo wu to wu jemε wu le le, "Wo ne le Mwa Nyo, wo dū ata kanε tu bantu ba bled."

⁴ Jiso chvuu wu le le, "**Ba le ba saŋ le,**
'Ge muh chee gəh nje mwee munjile maa ge.'

Muh chee tə nje je yichii yl bude jwe wù Nyo le.'"

⁵ Noo, Satan mo wu jo wu, wu geeŋ be wu a kinlaantεŋ kī Yelusalem le, wu leesε wu fe kigo ki yeh yi kintanyε le,

⁶ wu jemε wu le le, "Wo ne le Mwa Nyo, wo sele fekuu, nje fi le ba saŋ le,

'Nyo lé wu dū banchendaa be le le bo chīεεŋ wo.'
Fi ka nyu ba saŋ le,
'Bo lé bo gē bo kanj lo wo,
le keefε wo kfuuŋ kikaa yi tede
le ge.'

⁷ Jiso chvuu wu le le "**Ba le ba saŋ le,**
'Keefε wo mōne Tada wù Nyo wo ge.'"

⁸ Debele ka wu jo Jiso fo, wu gεεŋ nyu yi kikwεε ki mbegε wumu wu ndefe fe we wesee le, wu mo wu chunyε bituŋ bi yi kikwεε ki nshεŋ le bichii be bvukuge bvuyu bvuchii.

⁹ No wu chunyi noo wu mo wu jemε le, "Nlé nnyâ mwεε mune munchii wo le, fe wo ne le wo gwe a me jii wo ηgvuuŋ me."

¹⁰ Jiso jemε wu le le, "**Ge ne yaga Sataŋ! Ba le ba saŋ le,**
'Wo ηgvuūne Tada wù Nyo wo,

wo lēne nyu wu le maa.'"

¹¹ Noo debele mo wu chine Jiso le, wu geeŋ. Fi kooshe le banchendaa ba Nyo gè ja bo to bo jiiŋ fe wu le.

*Jiso ke leme che Galalee
(Maliku 1:14-15; Luka 4:14-15)*

¹² Jiso gè ja wu yu le ba le ba koo Jon Nlesεajoo ba leesε wu yeh yi ncha le, wu mo wu ja wu kaasε wu tu jin kimbe kī Galalee le.

¹³ Wu geeŋ wu bu Nasale, wu ja yo wu geeŋ wu tu wu chee a kilaanteŋ kī Kafanahum le. Kilaanteŋ kinε gè bee mbebe Mamasi wù Galalee le mo mbebe bimbe bi bamii ba Sebuluŋ be ba Naftali le.

¹⁴ Fine fieε gè kooshi ne le fi koje no muh wu ntuŋ wu Nyo wù Yosaya gè jemε wa le,

¹⁵ "Kimbe kī Sebuluŋ be kī Naftali,

bī le mbebe mamasi le Joo yī Jodaŋ le wuŋ kwege, nshεŋ yi Galalee yī bamii ba le ge Bajuu ge,

¹⁶ bamii ba chi shee bo chee kijibε le, le bo yεŋ wa n'yuu wù baŋ le.

Juu le chi saŋ wa fe bamii banε, ba chi shee bo chee gwεŋ wu kijibε ki kwe le."

¹⁷ Kεge kife kεε le, Jiso mo wu kε wu feeji bamii le wu jemε le, "**Beŋ kūse muntele mwεna, nje bvunfonj bvù fe we le wa mbebe le!**"

Jiso teεŋ bamii banεh le bo nyū booŋ be ba ŋgoo

(Maliku 1:16-20; Luka 5:1-11)

¹⁸ Jiso gè ja wu jiεnyi mbebe Mamasi wù Galalee le, wu yεŋ bamii bamu le bafεε, nyu muh bε mwa bwhee. Bamii banε gè bee Samoŋ wù ba gè teŋe le Bita, bε mwa bwhee wù Andulu, bo noon gii a mamasile, no lεme chiboo gè bee bίεŋ yi kole.

¹⁹ Jiso jεmε bo le lε, “**Bεŋ bī mene nlé nfē bεŋ bεŋ koode wa nyume bamii!**”

²⁰ Kimimia bo mo bo chinε gii yiboo le bo bii wu le.

²¹ Jiso gè doo wu ja fo wu kεŋse, wu ka wu yεŋ bamii bamu le bafεε nyu gεh muh bε mwa bwhee. Bamii banε gè bee Jεm bε mwa bwhee wù Jon ba gè bee boon ba Jebedi, bo nyu a ŋguh le bε chiji bo wù Jebedi bo chvuushi gii. Wu teεŋ te bo.

²² Kimimia bo mo bo chinε ŋguh le bε chiji bo, bo bii wu le.

Jiso tu wu yεyi bamii wu ka fεde ba bincheŋ
(Luka 6:17-19)

²³ Jiso gè ja wu jiεnyi kimbe kī Galalee le kichii wu yεyi bamii yéh yi buunε yiboo le wu feeji te saaka wù joŋe kune bvunfɔŋ bvu Nyo. Wu ka fεde bincheŋ bichii mo goŋ yichii yi bamii le.

²⁴ Noo, saaka kune wu saanje wu gεεŋ woŋ wù Silia le wuchii. Bamii mo bo too bε bamii bachii ba gè chene mo ba gè bee yi manluŋ le fε wu le, kεnε le ba banchendaa ba

debele njŋse bε bo, kεnε bo gwee kika, kεnε ba kwe wa kimbe kimimia. Bo too bε bo noo wu fεde bo bachii.

²⁵ Mo faan fε wu gè gεεne fo binchvu bi bamii bī baan bi kfuuue bi bii a wu jin. Bamii banε gè jade kimbe ki woŋ kī Galalee le, bamu jade a Bilaantεŋ bi Yuufe le, bamu Yεlusalem mo bante ba Judia ba bamu le. Bamu jade a Joo yī Jodan le wuŋ kwege.

5

Kinlaŋye kī baan
(Luka 6:20-23)

¹ Jiso gè doo wu yεŋ kinchvu ki bamii le noo, wu mo wu ja wu bεεŋ wu gεεŋ wu shii yi mbege le, boorj be ba ŋgoo banyε bo to mbebe ye le.

² Wu mo wu kε wu yεyi bo wu duu lε,

³ “**Kinlaŋye kī baan le fε bamii ba kee lε bo fuude yi kimbe ki Nyo le, nje bvunfɔŋ bvū fεwe le bvuboo.**

⁴ **Kinlaŋye kī baan le fε bamii ba beede le, nje Nyo lε wu gε wu chiise bo.**

⁵ **Kinlaŋye kī baan le fε bamii ba jode bikwεε biboo fεkuu, nje bo lε bo gε bo ji kikwεε ki nsheŋ.**

⁶ **Kinlaŋye kī baan le fε bamii ba jεŋ yuu bo le, kindoŋ yune bo kune kinche ki chaan, nje Nyo lε wu gε bo fεuu.**

⁷ **Kinlaŋye kī baan le fε bamii ba koode yii fε bamu le, nje Nyo lε wu gε wu koo tε yii fε bo le.**

⁸ Kinlanje kí baan le fe bamii ba keme muntele mu yuude le, nje ba lé ba tēne bo le booj ba Nyo.

⁹ Kinlanje kí baan le fe bamii ba too be nyiegee le nje Nyo lé wu tēne bo le booj be.

¹⁰ Kinlanje kí baan le fe bamii ba bo Boone bikaa a bo jinj nje bo chee kinche ki chaañ, nje bvunfōn bvū fewe le bvuboo.

¹¹ Kinlanje kí baan le kena, sege bamii naanyi beñ, bo Boone bikaa a beñ jinj, bo jeme kfuu chi mwēe mü mbefe munchii kune beñ yi achiji le, nje beñ le bamii banj.

¹² Fi doo fi kooshi noo beñ mo beñ lāñeye, nje maajé wene wu kuge le woñ wù fewe le. Beñ kēe le, le geh noo no bamii gè Boone bikaa ajiñ a bamii ba ntuj wu Nyo ba gè to fwe a beñ le.

Beñ le ñka be n'yuu wu yi woñ kfuné le

(Maliku 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ Le beñ ba le ñka yi yi nshen yine le. Geené ñka ja lo yi chii, ba ka ba ge nee be yi fe yi ka yi kaase yi jené? Ge tanjlo ba ka ba ge fíee fi jone be yi ge feder le ba noj lo bamii feder bo jiényi be bikaa.

¹⁴ Le beñ te ba le n'yuu wu yi woñ kfuné le. Ge kinlaanteñ kí ba jone yi mbegé le, to ki nyiile ge.

¹⁵ Ge muh to wu chu te kin'yesé wu ka wu jo ñkaa wu kfusé yu ge. Wu to

wu tome nyume yi fíee fi ba toome kin'yesé fo, ki mo ki yéne muh wuchii wù le yeh le.

¹⁶ Le geh te yeeñyeen no n'yuu wene keme ki wu bāñ a bamii jii, le bo yede leme chena chi jone le bo nyaa mbéñse Chiji wene wù le fewe le.

N'yeyé kune banchi ba Muse

¹⁷ Keefé beñ kwáji le nto ki nchijé mwēe mü le a Nwa wu banchi ba Muse le ge, mo mü le a Bañwa bamii ba ntuj wu Nyo le ge. Nto ki nge mu kojé lo. Ge nto ki nchijé lo ge.

¹⁸ Nseñje beñ nchien le gëen bu no kibvule be nshen lé ki tō ki ka, ge fijise fi ñwa a Nwa wu banchi le mo fi shige nee, nyume fi yu fi fe kuu nje fi kojé no fi chuuniyi señ ge.

¹⁹ Fi mo fi nyu le ne le yeeñ wù bwēde nchi wumu a banchi bané le, wuwée nchi mo nyu wù shige nee le, wu tu wu yeyi bamii le bo bwéyi te noo, tu mwéde le wu gè wù nyu muh wù shige antenée a bvunfōn bvū fewe. Geené muh wù gëede banchi bané, wu ka yeyi te bamii le bo gëede, tu mwéde le wu gè wù nyu muh wù baan antenée a bvunfōn bvū fewe.

²⁰ Noo, nseñje beñ le le, ne gee chena chi chaañ feder ge chi bamii ba duunyi banchi ba Nyo ge, mo chi Bafalashii le, beñ ge yu beñ

lee fε bvunfoŋ bvù fewe le gε.

N'yeεε kune shéŋ yi toonyε

21 Beŋ gε yu wa ba duu bamii ba fweele le lε, 'Keefε wo yúuyε muh gε! Ne muh yuuyi lo muh, tu wù keme nsa.'

22 Geene njeme beŋ le lε muh wuchii wù toonyi shéŋ be mwa bwee, lé wù keme te nsa. Muh naŋ mwa bwee, wu kēe le wu lé wu gē wu leŋ fwe a bamii ba sage bansa. Muh teŋe mwa bwee lε, 'Kiyuŋ' wu kee le wu lé wu lée ŋgu wù baŋ le.

23 Fi mo fi nyu lε, wo ne leme ki wo nyâ nnya yo fε kitana ki kintanyε le, wo kwaje le mwa bwoo keme wo fe shenj,

24 wo chinε nya yo le mbebe kitana ki kintanyε le, wo gεenj bena wu ya beŋ tu jwe wu mumwaa, fε wo kaase wo to wo nya nnya yo.

25 Muh ne jo lo wo wu gεene be wo yeh yi nsa le, wo moŋ bena wu yaŋse beŋ seese baŋ a je, fε wu nya wo chiaanj yi muh wù sage bansa le, wu feese wo chiaanj yi nchi le ba faa wo yeh yi ncha le.

26 Nseŋe wo nchiεŋ lε gε tanlo wo bu yu nje wo mesε wo laŋε finini fichii fi ba goone seŋ gε.

N'yeεε kune kinjanj

27 Beŋ gε yu wa ba duu lε, 'Keefε wo jaŋ kwe muh gε!'

28 Geene njeme beŋ le lε, muh wuchii wù jiiŋe kwεse wù keme ŋkwaje wu kinjanj

fe wu le, tu wu le wu janj wa wu fe fitele le.

29 Ne jise chuŋ chi nchiεŋ gee wo gee kimbefε, wo bvuse jise chiyu wo noŋ. Fi joŋe le wo lese kimbe kuŋ ki ye kimimia, fede fε ba ge ba noŋ ye yo yichii ŋgu wù baŋ le.

30 Kibo kuŋ kinchiεŋ ne gee te wo gee kimbefε, wo suunε kibo kiyu wo noŋ. Fi joŋe le wo lese kimbe kuŋ ki ye kimimia, fede fε ye yo yichii gεenj ŋgu wù baŋ le.

N'yeεε kune ki muh kuŋ be kwεse

(Maliku 10:11-12; Luka 16:18)

31 Ba gε jeme te lε, 'Ne muh kuŋ lo be kwεse, tu wù keme ki wu sāŋ ŋwa wu nya kwεse wuyu le, wù duunyi lε gε wu baŋ kwεse gε.'

32 Geene njeme beŋ le lε, muh kuŋ lo be kwεse, nyume gε le kwεse wuyu le wu ge kinjanj gε, tu wu le wu ge lε wu gεenj wu tu kwεse wu kinjikuu. Muh jo kwεse wù bu a jwεŋse yeh wu gεe a wu yeh, tu wu le wu jo kwε muh.

N'yeεε kune ki muh jeme fieε wu kaŋ

33 Beŋ gε yu wa te no ba gε jeme bamii ba fweele le lε, 'Sege wo jeme fieε wo kaŋ, keefε wo nyume njε wo ge fi seŋ gε. Wo keme ki wo gε fieε fi wo le wo jeme wo kaŋ a Tada fwe le wo lé wo gε.'

34 Geene, njeme beŋ le lε, keefε muh doo wu jeme fieε wu kaŋ lo gε. Keefε wo kāŋ

**a jee chi fewe le gε, nje fewe
le kala wu Nyo.**

35 Keefε wo kāŋ nshεŋ
gε, nje nshεŋ le kitege ki
bikaa bi Nyo. Keefε wo kāŋ
Yelusalεm gε, nje Yelusalεm
le kilaanteŋ ki Nfoŋ wù
baaŋ.

36 Keefε wo kāŋ kikwεε
kuŋ gε, nje gε wo taŋlo wo fε
yvu yimimia yi tu chibvuu
kεnε yi yiide gε.

37 Muh nε le wu bεεŋ fieε le
'Εεŋ', fi kojε noo. Wu tuŋ lε,
'Aay', fi kojε noo. Nε wu ka
tale lo fieε fo, tu fieε fiyu ja
fε muh wu kimbefε wεε le.

*N'yeεε kune nchvuse
kichvuse*
(Luka 6:29,30)

38 Beŋ gε yu wa te le ba gε
jεmε le, 'Nε muh bvuse jise
chi muh, ba bvuse te che.
Muh baa kige ki muh, ba
baa te ke.'

39 Geenε, njεmε beŋ le
lε, keefε muh nyiide fieε
be muh wù befe gε. Nε
muh le wu suŋ kinlaŋε
kuŋ kinchieŋ, wo kaase
kiŋkoŋo wu mεse wu suŋ.

40 Muh some wo lε wu
fi kikuŋ kuŋ ki anteŋ, wo
mεse wo nya mo ki akfuŋ.

41 Muh kane wo lε wo
jienyε wo gεεŋ ma wu
mumwaa, wo jienyε wo bu
mo bama bafeε bena wu.

42 Muh legε fieε a wo le, wo
nya wu yu. Muh foo fieε a
wo le, keefε wo fāŋ ki wo
nyâ gε.

*N'yeεε kune no muh gεe bε
muh we wu kimbane
(Luka 6:27-28,32-36)*

43 Beŋ gε yu wa le ba gε
jεmε le, 'Wo kōŋe muh wù le
mbebe yo le wo bāne muh
wo wu kimbane.'

44 Geenε, ntu njεmε beŋ le
lε, beŋ kōŋe bamii bena ba
kimbane, beŋ būnε fε ba
boone bikaa a beŋ jiŋ le.

45 Noo, beŋ mo beŋ nyu
boonε ba Chiji wene wù le
fewe. Le wu wù gee juu
saane fε bamii ba befe le
mo fε ba joŋe le. Wu gee
te jaŋ too fε bamii ba gee
mwεε mù chaanε le, mo fε
bamii ba befe le.

46 Beŋ kwajlε beŋ nε koŋe
geh nyu bamii ba koŋe beŋ,
maajε wuyu nyume la fε
beŋ le? Gε bamii ba koode
ŋwa gee te noo gε?*

47 Beŋ nε yεεse geh nyu
boonε ba bwεe bena le, tu
fieε fi beŋ gee fi bamii bamu
gee gε le la? Gε bamii ba
befe gee geh yεεŋyεεŋ no
beŋ gee gε?

48 Fi mo fi nyu lε beŋ
kεmε ki beŋ jōŋe beŋ gεεnε
beŋ mεeεse no Chiji wene
wu fewe joŋe wu gεεnε wu
mεeεse."

6

N'yeεε kune nnya

1 "Beŋ yēne lε keefε beŋ
doo beŋ gee mwεε mù
njoŋe, beŋ gεe a bamii fwe
ki bo yēne gε. Nε beŋ gee
noo, chiji wene wù le fewe
gε ka wu māajε beŋ gε.

* 5:46 Bamii ba fii kwa ba gε yede lε le bamii ba befe.

² Noo, sege wo nyaa fiεε muh wù fuude le, keefε wo mo wo tōne soŋ njε bamii ba jeme yeye bo gee yeye to bo gee yéh yi buunε le mo jé le, le bamii shâne bo gε. Nseŋe bεŋ nchiεεŋ le bo le bo kεmε wa maajε wuboo.

³ Geene, sege wo nyaa fiεε muh wù fuude le, keefε wo gε kibo kuŋ kinjkoŋo kεe fiεε fi kinchiεεŋ gee gε.

⁴ Noo, nnya yo nyû nyile, Chijo wù yede mwεε mu ba gee nyile le, lé wu gε wu maajε wo.

*N'yεyε kune buune
(Luka 11:2-4)*

⁵ Sege bεŋ buune, keefε bεŋ gεe njε no bamii ba jeme yeye bo gee yeye to bo gee gε. Bo to bo koŋe ki bo leme yéh yi buunε le, montasε yi jé le bo buune, le bamii yēne bo le. Nseŋe bεŋ nchiεεŋ le bo le bo kεmε wa maajε wuboo.

⁶ Geene sege wo goone ki wo bûunε, wo lee wo gεεŋ yeh, wo faa kimbuŋ fε wo buune fε Chijo wù le nyile le. Chijo wù yede mwεε mu ba gee nyile le, lé wu māajε wo.

⁷ Bεŋ doo bεŋ buune, keefε bεŋ shē bεŋ laane njε no bamii ba maa Nyo to bo gee gε. Bo gee noo bo kwaji le ba le ba yu buunε chiboo nje jé yí bo jeme wesee.

⁸ Keefε bεŋ nyûme njε no bo le gε. Bεŋ kēe le Chiji wene kee wa fiεε fi bεŋ goone fε bεŋ biide.

⁹ Le ne no tanlo bεŋ bûune: ‘Chiji wese wù le fewe, gεe le bamii ŋgvûune jee chun,

¹⁰ wo gε le bvunfoŋ bwuŋ to, wo gε fiεε fi wo goone fekuu fεnε fi nyûme no fi le fewe.

¹¹ Nya bee bε mwεε munjile mu abεŋ.

¹² Lεeshe bimbefε biesa, no bee te lεeshi bimbefε bi bamii bamu gee fε bee le.

¹³ Keefε wo châne bee lee monj wù ya bee le gε. Fi bee chiaanj yi muh wu kimbefε weεε le.* [Bvunfonj le bwuŋ, bvunja nyu bwuŋ, bvukuge nyu bwuŋ segechii bvukage gε. Fi nyûme noo.]

¹⁴ Bεŋ kēe le ne bεŋ lεeshi bimbefε bi bamii bamu gee fε bεŋ le, Chiji wene wù le fewe lεeshe te biena.

¹⁵ Geene, ne bεŋ le njε bεŋ lεeshi bimbefε bi bamii bamu gee fε bεŋ le sεŋ, Chiji wene gε lεeshe te biena gε.

N'yεyε kune mbaj mwεε munjile

¹⁶ Sege bεŋ bane mwεε munjile, keefε bεŋ jšiŋe ne yulaa njε no bamii ba chiaase ye gee gε. Bo kusε manshi maboo le segeyu, wu le bamii yēne le bo bane mwεε munjile. Nseŋe bεŋ nchiεεŋ le bo le bo kεmε wa maajε wuboo.

¹⁷ Geene, sege wo bane mwεε munjile, wo yefε kikwεε kuŋ, wo chugε bvushi bwuŋ,

* 6:13 Banwa bamu ba kege jeme fεnε le, “Bvuse bee a kimbefε ntεnεε.”

18 **wu lε keefε bamii yēne**
lε wo banε mwεε munjile gε,
le yεde geh Chijo wù le nyile
le. Le Chijo wù yεde mwεε
mù bamii gee nyile le wu lε
wu gε wu māajε wo.

*N'yεyε kune nchvu
(Luka 12:33-34)*

19 Keefē bēñ gēede nchvu
yene fəkuu fēne fē tanlo shé
kaan, tanlo te ñga koo, ba-
choñ tanlo bo ñgode bo lee
bo choñ gē.

20 Ben ḡe de nchvu yene
nyu yi woŋ wù Nyo le, fe
tanlo shé ge kaan ge, tanlo te
ŋga ge koo ge, bachoŋ tanlo
te bo ge ŋgode bo lee bo chon
ge.

21 Ben kēe le fe muh gēede
nchvu ye fo le fe fitele fie le
fo.

*Kin'yesε ki ye yi muh le
(Luka 11:34-36)*

22 Ajii a muh le kin'yesε yi
ye ye le. Noo, ajii a wo ne
yuude lo, tu ye yo yichii le
yi yisε bε n'yuu.

23 Geene, ajii a wo ne jime
lo, tu ye yo yichii le yi yise
be kijibε. Ne n'yuu wu muh
le wu ja wu tu kijibε, kijibε
kiyu jime wa nee?

*Nyo jiiŋe fε bamii be le
(Luka 16:13; 12:22-31)*

24 Ge nfwa tanlo wu lene
bachiji kikw  le bafee ge.
Wu ne lene noo, wu b ne
wumu, wu koje wumu,
k ne wu yuge wumu le
chuule wu jode wumu
fekuu. Ge tanlo bej lene
Nyo le bej ka lene bige le
ge.

25 Noo, njeme bəŋ le
lə keefə bəŋ lūume kune
kinche kena le laa bəŋ lē
bəŋ jī la lə, kene bəŋ mu la lə,
kene kune ye yene laa bəŋ lē
bəŋ gē bəŋ jii la lə. Ge kiyo
ki muh feder mwəe munjile
gə? Ge ye yi muh feder te njú
gə?

26 Beŋ jīŋe beŋ yēŋ no
munyii mù fuune we le. Ge
mu to mu Boone ge, kene
mu gweji ḥgu mu banyi
mu geede a basaŋkwa le ge.
Geene, Chiji wene wù le
fewe nyange geh mu. Ge beŋ
yage munyii ge?

27 Le yeeñ a beñ ntenee wù
fuuñse, wù tanlo wu bise geh
kife shige yi kinche ke le?

28 Beŋ luume kune njú nje la? Beŋ jíŋe beŋ yéŋ no nfudé kuu kwa wù nyu. Ge nfudé to wu lene gε kεnε wu shiŋe njú gε.

29 Geene, nseŋe beŋ le
le geh Nfoŋ Salamoŋ be
bvukuge bvuchii bvù wu
gè keme gè susse ye wu bu fɛ
nfude wumu le gɛ.

³⁰ Nyo ne suse agaaŋ a
nchvuuŋ ne, agaaŋ a kuu
abeŋ, bu antaana ba fwee
lo fetanŋ, tu ge tanlo wu suse
beŋ wu fe lo noo gε? O oo
bamii ba mbemε wù shige!

³¹ Noo, keef^e fi fūunje
beŋ, beŋ dūu laa beŋ lé beŋ
gē beŋ ji la le, beŋ mu la le,
kene le beŋ jii la ye le le.

32 Mwee mune munchii le
mù bamii ba kee ge Nyo ge
to bo geee bvufee yi mu
le. Ben le fiena Chiji wene
wù le fewe kee le ben goone

mwεε mune munchii.

³³ **Bεη ya bεη gεε bvufee bwena nyu yi bvunfoj bvu Nyo le be yi fιεε fi le chaaj a wu jii le, wu mo wu nyaa tε mwεε mune munchii bεη le.**

³⁴ **Fi mo fi nyu le, keefε bεη wεse kune fewεge gε. Ba lé ba bū ba wεse yi fιεε fi fewεge le, nyu fewεge. Ngε wu yi juu le kooji gεh yi juu chiyu chieε le.”**

7

Keefε muh sāge gee chi muh mu gε

(Luka 6:37-38,41-42)

¹ **“Keefε bεη sāge gee chi bamii bamu gε, noo, Nyo gε sa tε chena gε.**

² **Bεη kēe le je yī bεη sage gee chi muh mu le yu, le gεh yi yī Nyo lé wu gε wu sa tε chena yu. Fιεε fi muh fege fιεε yo fe wu nya muh le, le gεh fi fi Nyo lé wu gε wu fe yo fe wu nya mwεde le.**

³ **Le nje la fi wo jiiŋe nyu sese chi le a mwa bwoo jii, geene wo yεde gε kikesε ki le a chuŋ jise le gε?**

⁴ **Tanlo wo ge nee fe wo du mwa bwoo le le, ‘Geh lēεŋ mbvusε sese chi a wo jii’, geene wo yεde gε kikesε ki le a chuŋ jise le gε?**

⁵ **Wo le muh wù chiaase ye! Ya bvusε kikesε ki le a chuŋ jise le fe wo yεŋ sese chi le a jise chi mwa bwoo le chuule, wo mo wo bvūsε.**

⁶ **Keefε bεη jō fιεε fi Nyo bεη nyā bvú le gε. Ne bεη ge noo, yi kaasε ye yi lume lo bεη. Keefε bεη jō te mbele bεη nya munyuŋa le gε. Ne**

bεη ge lo noo, mu jiεnyε lo bε bikaa.

Bεη bīide, bεη ηgôone, bεη kûne
(Luka 11:9-13)

⁷ **Bεη bīide, Nyo lé wu nyā bεη le. Bεη ηgôone, Nyo lé wu gε bεη yεŋ. Bεη kûne kimbuŋ, Nyo lé wu gwênyε bεη le.**

⁸ **Bεη kēe le muh wuchii wù biide, wu le wu kêmε, muh wuchii wù goone, le wu gε wu yεŋ, muh wuchii wù kune kimbuŋ le ba nyā ba gwenyε wu le.**

⁹ **Le yεεŋ a bεη ntεnεe wù mwa ye biide bvuleεŋ, wu nyā wu nyu tεdε?**

¹⁰ **Kεnε wu biide bieŋ, wu nya wu nyu yo?**

¹¹ **Ne bεη bamii ba befe bεη kēe ki bεη nyā mwεε mù njoŋe boοŋ bena le, tu gε Chiji wene wù le fεwe tanlo wu nya mwεε mù njoŋe bamii ba biide wu le fede noo gε?**

¹² **Fi mo fi nyume le, nε le la fi bεη goone le bamii gεe fe bεη le, nyume fi, fi bεη gεe te fe bo le, nje fine fιεε le fιεε fichee fi Nwa wu banchi ba Muse mo Banŋwa ba bamii ba ntuŋ ba Nyo yεyi.**

Jwe wu kitaŋ wù fasaa bε wù bwuu
(Luka 13:24)

¹³ **Bεη lēe a kitaŋ le nyu fe jwe wù fasaa le, nje jwe wù buuu bε je yī chige gεεne nyu fe ba lé ba lēeshe lo nlεeshe le, bamii leese fe wu kwεε le wesee.**

14 *Bεŋ kēe lε jwe wu kitaj wù fasaa, bε je yi tεeeme gεene nyu fε kinche kī kage gε le. Bamii ba yede yi le bo le shige.*

*No tarlo muh kεe bamii ba ntuj ba Nyo ba chimbiaŋ
(Luka 6:43-44)*

15 *Bεŋ jōde kife bε bamii ba mbiane lε bo le bamii ba ntuj ba Nyo. Bo too fε bεŋ le bo duunyi lε bo le shón, geenε anteŋ nyu bakfula bo tanlo bo yεesε lo shón.*

16 *Bεŋ lε bεŋ gε bεŋ kεe bo nyu yi gee chiboo le, gεh yεεŋyεεŋ no ba to ba kee kite yi muntaŋ mù yune yi ki le. Tanlo ba ke muntaŋ mu glεb yi bifafε le, kεnε ba ke muntaŋ mu fig yi kite ki mbiaŋ le?*

17 *Fi nyu lε kite kī jone kichii to ki yune gεh nyu muntaŋ mù njonje, kite ki befe yune gεh nyu muntaŋ mù mbeſe.*

18 *Ge kite kī jone tanlo ki yunj muntaŋ mù mbeſe gε. Ge tanlo te kite kī befe yunj muntaŋ mù njonje gε.*

19 *Kite kichii kī yune gε muntaŋ mù njonje gε le ba nyu ba gwo ba ton̄ lo.*

20 *Noo, bεŋ lε bεŋ kēe bamii ba chimbiaŋ bayu nyu yi gee chiboo le.*

21 *Ge nyu muh wuchii wu tεŋe mε lε, 'Tada, Tada', nyu wu lee fε bvunfɔŋ bvù fεwe le gε. Lé lēe gεh muh wù gee fεeſ fi Chii wù le fεwe goone.*

22 *Lé tō nyu abvu bvū nsa wu fεkimesε, bamii ba duude biide mεne lε, 'Tada,*

Tada, bee gε teede gε ban-tuŋ ba Nyo a jee chuj le, bee gε bvuuse banchendaa ba debele yi bamii le a jee chuj le, bee ka gee binjha bi mwεε a jee chuj le?

23 *Mε mo ndu bo le lε, 'Ge nκee bεŋ gε. Bεŋ ja lo a mε jii bamii ba gεede nchi fεkuu.'*

*Muh wu njone wù kεme bvufee bε wù le kiyuŋ
(Luka 6:47-49)*

24 *Noo, muh wuchii wù too wu yuge n'yεyε wanj, wu mo wu gee gεh no wu duu, wu le gεh nje muh wu bvufee wù gε jone yeh ye yi kimbaŋ le.*

25 *Janj gwe, jōo yisε yi bu, fii fe yi chi yeh yiyu, geenε yi gε gwe gε, nje wu gε joonj kichi kiyu yi kimbaŋ le.*

26 *Geenε, muh wù yuge n'yεyε wanj wù gee gε no wu jεme gε, le nje kiyuŋ ki muh wù gε jone yeh nyu yi munshεεŋ le.*

27 *Janj gwe, jōo yisε yi bu, fii fe yi chi yeh yiyu, yi kesε, yi shii fεkuu yichii nε wuuu."*

Bvunja bvū n'yεyε bvù Jiso kεme

28 *Jiso gε jεme mwεε munε munchii wu mεſe, kinchvu ki bamii kiyu kεme lo kinjha yi n'yεyε we le,*

29 *nje wu gε yεyi nje muh wù kεme bvunja bvū n'yεyε. Ge wu gε yεyi nje no bamii baboo ba duunyi banchi ba Nyo gε to bo yεyi gε.*

8

Jiso fe muh goŋ yi baanj
(Maliku 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ Sege Jiso gè ja yi mbegε le
wu boh, kinchvu ki bamii ki
baanj banyε ki bii wu le.

² Fi kooshe le muh wumu
wù gè chene be gon yi baanj, gè
ja wu to wu tuŋ anyuu a Jiso
fwe wu jeme wu le le, “Tada,
tanlo wo fe me n'yuude, fe wo
ne konje lo.”

³ Jiso mo wu neje kibo wu
kunj wu le wu jeme le, “**Nkoŋe
lo, tème la wo yûude.**” Kim-
imia, gon yi baanj yiyu mo yi
ka ye ye le, wu mo wu tu wu
yuude.

⁴ Jiso chiise wu le le, “**Wo
yêne, keefε wo sêenj muh le
gε. Geenε, genε wo chûnyε
kikwεε kunj chiji kintanyε
le, wo mo wo nya nnyaa yi
Muse gè jeme le muh keme ki
wu nyâ ki wu chûnyε bamii
le le wu le wu tème wa yi gon
yinε le wu tu wu yûude.**”

*Jiso fe mwa leme wu kikwεε
ki bamii ba nchi*
(Luka 7:1-10)

⁵ Jiso gè ja wu gεenj wu lee
a kilaantεŋ ki Kafanahum le,
kikwεε ki bamii ba nchi kimi
gè to ki yεŋ wu le ki ku chiaan
wu le ki du le,

⁶ “Tada, mwa yan wu leme
gime yeh wu ngeesε lo, wu le
wu kwe wa kimbe kimimia.”

⁷ Jiso jeme wu le le, “**Nlé ntô
nfε wu?**”

⁸ Geenε, kikwεε ki bamii
ba nchi kεε chvuu Jiso le le,
“Tada, ge nkooji muh wù tanlo
wo to a wu yeh gε. Jeme geh

nyu je mwa yan wu leme mo
wù tème.

⁹ Nle a bvunja bvu muh mu
kuu, bamii ba nchi nyu te a
me kuu. Njeme muh le le, ‘Gêne’,
wu mo wu gεene lo, ndu muh le le, ‘Tô’,
wu mo wu too lo. Ndu te nfwa wanj le le,
‘Gêe ne’, wu mo wu gee lo.”

¹⁰ Jiso doo wu yu fεε fi wu
jeme, jwe yuŋ lo wu. Wu
jeme bamii ba gè bii wu le le,
**“Nseŋe beŋ nchieŋ le, nge
mbaanj a n'yeŋ gε muh le
Ishwala wù lese kfuu chi
fine fitele yi ye yan le ne gε.**

¹¹ **Nseŋe beŋ le le bamii
wesee le bo ja bimbe le
bichii, kεge a juu saane yo
gεene bude a chi seele yo,
bo to bo shii bo jii mwεε be
bachiji bena wù Ablaham
mo Asik mo Yakob woŋ wu
Nyo wu fεwe le,**

¹² **geenε, booŋ ba woŋ
wuyu le wuboo le ba noŋ bo
yi kijibε le akfuŋ fe bamii
lé bo gè bo beede bo ngeji
bigε.”**

¹³ No Jiso jeme noo wu mo
wu du kikwεε ki bamii ba
nchi kεε le le, “**Wo gεene la,
fi lé fi gε noo no wo le wo
leesε fitele ye yan le.**” Mwa
leme wu kikwεε ki bamii ba
nchi wuyu mo wu tème lo geh
ki sege.

*Jiso fe bamii ba bincheŋ we-
see*
(Maliku 1:29-34; Luka
4:38-41)

¹⁴ Jiso gè ja wu gεenj wu lee a
Bita yeh, wu yεŋ mwεεde Bita
gime wu chene be kin'ya.

¹⁵ Jiso kunj kibo ke le, kin'ya
kiyu mo ki chine wu le, wu

mo wu ja we wu bijε fιεε Jiso ji.

¹⁶ Lε nyu fεnfu, bamii tu bo too bε bamii wesee ba banchendaa ba debele gε njiijse bε bo. Jiso tu wu bvuuse biyo biyu nyu gεh bε jε maa. Wu ka fede tε bamii bachii ba gε chene.

¹⁷ Fine fιee gε kooshi ki fi gε fi kojε no muh wu ntuj wu Nyo wù Yosaya gε jεmε wa le, “Wu le wu jo wa goj yese besabεj, wu tuu binchεj biεsa.”

*Baŋge ba muh wù bii Jiso le
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Jiso gε doo wu yεj kinchvu ki bamii kī baan taashε mbebe ye le, wu jεmε booj be ba ηgo le le, **“Bee danj mamasi bee gεeŋ wun kwege.”**

¹⁹ Muh wumu wù gε duunyi banchi ba Nyo mo wu kεjse wu jεmε Jiso le le, “Muh n'yεyε, nlé mbii wo le mo nyu faaj fe wo gεene fo.”

²⁰ Jiso chvuu wu le le, **“Binchombiaŋ keme bintuge biboo, munyii mù fuune we keme yéh yiboo, geene ge muh wù jee che le Mwamuh keme lo fe wu gjisε kikwεe ke fo gε.”**

²¹ Muh we wu ηgo wumu jεmε wu le le, “Tada, chinε ηgεeŋ njiiyε chijaj fe nto mbii.”

²² Geenε Jiso chvuu wu le le, **“Wo bii mene, chinε bamii ba kweye wa bo jiiyi bamii baboo ba kweye wa.”**

*Jiso waŋ nfuŋ
(Maliku 4:35-41; Luka 8:22-25)*

²³ Jiso gε gεeŋ wu lee a ηguh le, booj be ba ηgo bi tε wu le yo.

²⁴ Fi kooshe le nfuŋ wumu wù baan ja gεh wu janε wu kε a mamasi wuyu le wu shinjshi joo yi bεene yi lese a ηguh le, yi goone ki yi yíse a ηguh le. Gε bee Jiso lefe lo fie. ²⁵ Booj be ba ηgo gεeŋ bo kaŋse wu bo du le, “Tada, fi bee, bee lé be kwεeye.”

²⁶ Wu kaŋse wu jεmε bo le le, **“Ooo bamii ba mbεmε wù shige. Beŋ faane la?”** No wu jεmε noo wu mo wu ja we wu waŋ nfuŋ wuyu mo joo yí baan, mu lu, manjuu chii ne nshiiŋj.

²⁷ Jwe yuŋ bamii bayu ne kah. Bo ghaade le, “Kfuu chi wunε muh le wu neε wù nfuŋ be joo yuge wu le?”

*Jiso bvuse banchendaa ba debele yi bamii le bafεe
(Maliku 5:1-20; Luka 8:26-39)*

²⁸ Jiso gε danj wu bu wuŋ kwege kimbe ki bamii ba Gadala le.* Be bamii bafεe tase banchendaa ba debele nyu yi bo le. Bamii bayu gε bu afuuŋ yí ba gε jiiyi bamii yo le, bo gε ηase baan tanlo muh gε fe lo je yo gε.

²⁹ Fi kooshe le bo gε kε bo tu bo wane fewεe we bo biide le, “Mwa Nyo, wo fii la a bee le? Wo to fene ki wo nyâ ηge bee le kife baan a kojε gε?”

* **8:28** Baŋwa ba kege bamu teŋe le, “Gadaleŋ, bamu le Gεlgεseŋ.”

³⁰ Gè bee ḥgoo yi munyuṇa jii kimbe kiyu le mu duude lo.

³¹ Banchendaa ba debele bayu mo bo legē Jiso le, “Kii wo, wo ne le wo bvuse bee, wo chiiŋse bee yi munyuṇa mwege le.”

³² Jiso mo wu jemē bo le le, “**Beŋ gēŋ lo!**” Bo mo bo bu, bo geenj bo lee yi munyuṇa muyu le. Fi kooshe le ḥgoo yi munyuṇa yiyu yichii gè kēn yi boh a kiŋkoŋ le, mu shii a mamasi le mu kweeyē yo.

³³ Bamii ba gè chieene munyuṇa muyu fees lo, bo geenj a kilaanteŋ le, bo seetj fiese fitchii nchenseŋ fi gè kooshe be bamii ba banchendaa ba debele gè bee yi bo le.

³⁴ Fi kooshe le kilaanteŋ kiyu kichii gè bu lo ki to ki yēn Jiso le. No bo gè yēn wu le, bo legē le wu ja gwēn wuboo le.

9

*Jiso fe muh wù kwe wa
kimbe kimimia*
(Maliku 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Jiso lee a ḥnguh le, wu kaase wu danj wu geenj a kilaanteŋ ke le.

² Fi kooshe le bamii bamu gè too be muh mu fe wu le a wu kwe wa kimbe kimimia, bo tuu a kidan le. Jiso yēn le bamii bayu le bo leesē muntele muboo ye ye le, wu jemē muh wù gè kwe kimbe kimimia wees le le, “**Nsaa yaŋ, jijé fitele le. Nle nléeshe wa bimbefə biŋj.**”

³ Fi kooshe le bamii bamu ba gè duunyi banchi ba Nyo gè kē bo tu bo shunshi lebolebo

bo duu le, “Muh wunē jode kijuse ki Nyo.”

⁴ Jiso kēe baŋkwajē baboo wu biih bo le le, “**Beŋ keme baŋkwajē ba befe a muntele mwēna le ne nje la?**

⁵ **Fi chige fi njemē le fi la? Ki njemē muh wunē le le nle nléeshe wa bimbefə bie noo, le wu jā we wu jienyi le?**

⁶ **Geene, nlé ḥŋē beŋ kēe le muh wu jee che le Mwamuh keme bvunja fekuu fene ki wu léeshe bimbefə.**” No wu jemē noo wu mo wu du muh wù gè kwe kimbe kimimia wees le le, “**Ja we, wo jo bvuko bwuj wo gēne fe yeh le.**”

⁷ Wu mo wu ja we wu geene fe yeh le.

⁸ Kinchvu ki bamii yēn fiese fi kooshi le, nfaanj koo bo, bo tu bo tume maŋkuŋ ma Nyo wù le wu nya kfuu chi bvunē bvunja muh wu wuŋ le.

*Jiso tēŋ Macho
(Maliku 2:13-17; Luka 5:27-32)*

⁹ Jiso gè ja fo wu doo wu jienyi wu geene wu yēn muh mu le ba teŋe le Macho, nyu muh wù gè koode ḥwa, wu shii fe kijuse ke ki leme le. Jiso jemē wu le le, “**Wo bii mene!**” Wu mo wu ja we wu bii wu le.

¹⁰ Jiso gè ja wu geenj wu shii wu jii mwēe a Macho yeh, fi kooshe le bamii bamu wesee ba gè koode ḥwa, mo bamii ba befe bamu te gè to bo shii bo jii mwēe be ba Jiso mo boorj be ba ḥgoo.

¹¹ Bafalashii doo bo yēn no be bo jii mwēe noo bo biih

boon be ba **ŋ**goo le le, “Le nje la wù muh wene wu n’ye^e jii mw^ee be bamii ba koode jwa mo bamii ba befe bamu?”

¹² Jiso yu no bo biide, wu jem^e bo le le, “**G**e **bamii ba te^eme to bo goone muh wu nche g^e. To goone nyu bamii ba ch^ene.**

¹³ **B**eⁿ g^een^e beⁿ kwâj^e, beⁿ yêⁿ laa kinyi ki f^eee fi ba saj fine Nyo jeme le, ‘Ngoone le bamii kôode nyu yii fe bamii le, g^e **ŋ**goone le **bo g^eee nyu kintany^e fe mene g^e,** le le la le? **B**eⁿ k^ee le ge nto ki nt^een^e nyu bamii ba chaaⁿ g^e. Nto ki nt^een^e nyume bamii ba befe.’

Bamii biih kune mban mw^ee munjile

(Maliku 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Boon ba **ŋ**goo ba Jon^e g^e ja bo to bo biih Jiso le le, “Le nje la wù besa Bafalashii ban^e mw^ee munjile, buⁿ boon ba **ŋ**goo ban^e g^e?”

¹⁵ Jiso chvuu bo le le, “**B**eⁿ kwaji le tanlo ba te^enyu bamii ba bvuguu, bo g^een^e bo nyu yii yii chiji bvuguu nyu be bo? Geen^e, aju too lo a ba lé ba fi chiji bvuguu wuyu a bo le, bo mo bo ke bo ban^e mw^ee munjile.

¹⁶ **G**e muh tanlo wu jo finchaⁿa fi nju fifen^e, wu chvush^e nju yi kege yu g^e. Ne wu ge lo noo, finchaⁿa fi nju fiyu kfuny^e fi saay^e nju yi kege yiyu, kintuge ki le fo ki mes^e ki kuge lo ki fe no ki chi shee ki nyume.

¹⁷ **G**e tanlo te muh jo mbvuuⁿ manfen^e wu g^e a

kolo wu mbvuuⁿ wù kege le g^e, wu ge lo noo, mbvuuⁿ manfen^e maa ge mo koo, mo saay^e lo kolo wù kege w^ee, mbvuuⁿ be kolo mo mu lese achiji. Fi kooji le le ba keme ki ba g^e mbvuuⁿ manfen^e nyume a kolo wù fw^eg le. Noo, mbvuuⁿ be kolo mo, mo nyume.”

*Kwese wumu kuⁿJiso le wu tem^e,
Jiso fe mwa muh wù baan^e yem^e
(Maliku 5:21-43; Luka 8:40-56)*

¹⁸ Geh no Jiso g^e baaⁿ wu jeme bo le noo, fi kooshe le muh wù baan^e wumu g^e to wu lee wu tuⁿ anyuu a wu jii wu leg^e le, “Mwa yan wù kwese le wu kwe geh m^eese ne, geen^e, to wo kuⁿ wu le be kibo kuⁿ wu kaas^e wu tu yu.”

¹⁹ Jiso mo wu ja we be wu tu bo g^eene, boon be ba **ŋ**goo bii te wu le.

²⁰ Fi kooshe le kwese wumu wù g^e bee wu cheⁿ wa be kincheⁿ ki bikese le bilun^e le yuufe ncho bifee g^e to a Jiso jin^e wu kuⁿ jwe wù nju ye le.

²¹ Fe wu kuⁿ noo, g^e bee wu jeme wa fe fitele fie le le, “Ne me moj nlo **ŋ**kuⁿ geh nyu nju ye le, tu nle nt^eme wa.”

²² No wu kuⁿ noo, Jiso kaas^e ye wu y^en^e wu le, wu jeme wu le le, “**M**wa yan, keef^e wo fâane g^e. Fitele fiuⁿ fi wo lese yi ye yan le, le fi ge wa wo tem^e.” Geh sege yu, kwese wuyu mo wu tem^e lo.

²³ Jiso g^een^e wu fes^e fe muh wù baan^e w^ee yeh le, wu y^en^e bamii ba g^e toⁿ bandon^e ba

kwe mo kinchvu ki bamii. Ki gè bee fo bo fuge lo bε kwe.

24 Jiso jemε bo le lε, “Bεŋ sāŋe, mwa wuyu baŋ a kwe gε, wu lefe lo.**”** Bamii bayu tu bo keede lo wu.

25 Bo doo bo bvuse bamii bayu akfuun, wu mo wu lee wu gεεŋ yeh, wu jijε mwa wuyu yi kibo le, wu mo wu ja we.

26 Saaka wù kune fiεε fiyu jienye fi gεεŋ a kimbe ki woŋ wuyu le kichii.

Jiso gwenyε ajii a binfeeŋ bifeε

27 Jiso ja fε yeh yεε le, wu doo wu jienyi wu gεεne, binfeeŋ bimi bifeε, nyu bileŋse bi kuŋe bi bii wu le bi wanε feεεwe bi duu lε, “Mwa Nfoŋ Dabi, koo yii fε bee le.”

28 Jiso gεεŋ wu lee yeh, binfeeŋ biyu bi wu le, wu biih bi le lε, “Bεŋ le bεŋ bεεŋ le taŋlo nge fiεε fi bεŋ beede fine?**” Bi bεεŋ le, “Eŋ Tada.”**

29 Jiso mo wu kuŋ ajii aboo le wu jemε le, “Bii yi fitele fi bεŋ leese yi ye yan le, fi ge ye noo fε bεŋ le.**”**

30 Ajii aboo mo wo gwenyε. Jiso mo wu lejε lo fi temε bo le wu jemε le, “Bεŋ yεne keefε bεŋ mōŋ bεŋ gε muh kεe gε.**”**

31 Geene, bo ka bo gεεŋ bo saŋse lo saaka kune lεme chi Jiso kimbe ki woŋ wuyu le wuchii.

Jiso fε kinchifε

32 No bamii bayu gè ja wa bo gεεne, fi kooshε lε bamii gè ja bo to bε kinchifε kimi fε Jiso le, nchendaa wu debele nyu yi wu le.

33 Jiso doo wu bvuse nchendaa wu debele wuyu ye yi muh wuyu le, wu mo wu ke wu jeme. Kinchvu ki bamii yεε noo jwe yuŋ bo, bo tu bo maŋe bo duu lε, “Gε bo gε yu wa bo yεε fiεε nje finε le woŋ wù Ishwala le gε.”

34 Geene, Bafalashii jeme fiboo lε, “Wu bvuse banchendaa ba debele banε nyu bε bvunga bvu nfoŋ banchendaa ba debele.”

Ngweje duude baŋ bamii ba ŋgweje nyu shige

35 Jiso ja wu jienyi a bilaanteŋ le bichii mo bante le wu yεyi bamii yεh yi buunε yiboo le, wu ka feeji tε saaka wù joŋe kune bvunfoŋ bvu Nyo. Wu gε jienyi noo wu fεde tε bincheŋ bichii mo gon yε baŋ.

36 Wu gε yεŋ binchvu bi bamii le, yii koo wu bε bo nje bo gε bee yi manlun le, muh nyume gε yu wù fii bo gε, nje shón yε le gε bε muh wù chieεne yi gε.

37 Wu mo wu ja wu jemε boŋ be ba ŋgo le lε, “Ngweje duude baŋ, geene bamii ba ŋgweje nyu shige.**”**

38 Noo, bεŋ bûne le Tada wù Chiji mwε chiiŋse bamii ba ŋgweje a wu mwεne.”

10

Jiso tuŋ booŋ be ba ŋgo ba yuufe ncho bafeε

(Maliku 3:13-19; Luka 6:12-16)

1 Jiso ja wu tεεŋ booŋ be ba ŋgo ba yuufe ncho bafeε bo to. Wu nya bo bvunga ki bo

bvûuse biyo bî yiide yi bamii
le bo ka fède binchëñ bichii
mo goñ yichii.

² Kane le a jee a booñ ba
ntuñ ba Jiso ba yuufe ncho
bafëe: Wù fwe gè bee Samoñ
wù ba ka teñe le Bita, be An-
dulu wù mwa bwhee. Bamu
nyu Jem wù mwa Jebedi be
mwa bwhee wù Jon,

³ mo Filib, Batolomiu,
Toma be Macho wù gè koode
ñwa, Jem wù mwa Alfayu,
Tadio,

⁴ be Samoñ wù gè bee ñgoo
yi Bajalot le,* be Juda Ekaliot
wù gè gesé Jiso.

(Maliku 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ Jiso tuñ bamii ba yuufe
ncho bafëe banë, wu jemë bo
le le, "Beñ doo beñ gëene,
keefë beñ gëen kijuse le një
le ki bamii ba le gë Bajuu gë.
Keefë beñ gëen bilaantëñ bi
le bi bamii ba Samaliya le
gë.

⁶ Beñ gëen nyu fe boon ba
Ishwala le ba le ba lese wa
një shón.

⁷ Beñ doo beñ gëene beñ
mo beñ fëeji beñ dûu le,
'Bvunfoñ bvü fëwe le wa
mbebe le.'

⁸ Beñ fède te bamii ba
chene, beñ gëe bamii ba
kweeyë wa bo tuu yu,
beñ fède bamii ba keme
goñ yi baan, beñ bvûuse
banchendaa ba debele yi
bamii le. Nle nnya bvunja
beñ le achiji. Beñ gëen te beñ
flih bamii yu achiji.

⁹ Beñ doo beñ gëene, keefë
muh jô bige wu shûu yi

kicha le gë, kene nyu bi
kuge, kene nyu bi shige,
kene nyu bi shige shige nee
le.

¹⁰ Keefë muh jô kikee gë!
Keefë muh jo bikuñ bifëe
kene jé yimi gë, mo nyu kim-
bañ gë. Beñ kée le ne muh
lene leme, tu le fo fe wù
keme ki wu jîl fo.

¹¹ Beñ doo beñ gëen beñ lee
a laanteñ, kene ntë le, beñ
goon beñ yëñ muh wù le wu
koje le, bena bo chée gëen
bu kife ki beñ le beñ ja yo.

¹² Beñ doo beñ gëen, beñ
doo beñ lese a muh yeh, beñ
yëse yiyu le.

¹³ Yeh yiyu ne le yi koje,
kimbone kena to yu yeh. Ne
yeh yiyu baan koje gë, kim-
bone kena kaasë ki tu a beñ
le.

¹⁴ Ne muh le wu fan ki wu
fi beñ kene ki wu yû fëe fi
beñ jemë, beñ doo beñ bude
yeh yiyu le kene a kilaantëñ
kiyu le beñ kaaje bibvunë
biboo yi bikaa biëna le.

¹⁵ Nseñe beñ nchiëen le lé
gë doo nyume juu chi nsa
wù fëkimëse, mwëe bone fe
kilaantëñ ki Sodom be ki
Gomola le, fe kilaantëñ ki
këe.

Banjë ba boon ba ntuñ ba
Jiso

(Maliku 13:9-13; Luka
21:12-17)

¹⁶ Beñ yëge beñ yû, ntune
beñ, beñ lé beñ gëen beñ nyû
një shón antenëe a banjvufe.
Noo, beñ doo beñ jienyi beñ

* ^{10:4} Bajalot gè bee Bajuu ba gè toone won, bo juu ki bo bvuse bo yi ñge le chiaan
yi bamii ba Lum le.

fēefe njε yό, bεŋ nyū tε nyieggee njε bibεmbε.

17 Bεŋ doo bεŋ jiεnyi bεŋ jōde kife kune bamii. Bεŋ kēe lε ba lé ba gē ba nya bεŋ chiaan̄ yi bamii ba sage bansa le. Bo lé bo gē bo suŋe bεŋ yéh yi buun̄e yiboo le.

18 Bo lé bo gē bo chii bεŋ bo gεεŋ bε bεŋ fwe fε bamii ba sage bimbe bi woŋ le, mo fwe a banfōn̄ njε mε, wu lε bεŋ mo bεŋ jεme bo le mo bamii ba le gε Bajuu le gε kune mε.

19 Ba doo ba nya bεŋ bo le noo, keefε kikwεe fūn̄se bεŋ laa bεŋ lé bεŋ gēeŋ bεŋ jεme le la lε, je yí nεe le la, njε Nyo lé wu gē wu nya fiee fi bεŋ le bεŋ jεme kife kiyu le.

20 Bεŋ kēe lε gε ka jεme bεŋ gε. Lé gē jēme Kiyo ki Chiji wene jwe wene le.

21 Muh lé wu gē wu ja wu jō mwa bwēe wu nyā ba yuuyε, chiji mwa jō mwa ye wu nyā ba yuuyε. Booŋ lé bo gē bo ja bo boone bikaa a bachiji baboo jiŋ, bo gee ba yuuyi bo.

22 Bamii bachii lé bo gē bo banε bεŋ njε jee chan̄. Geenε muh wu lé wu kāan̄ shén̄ gεeŋ bu fεkimese, lé wu gē wu bone.

23 Sege bamii booŋ bikaa a bεŋ jiŋ a kilaantεŋ kimi le, bεŋ fēe bεŋ gēeŋ a kimi le. Nseŋe bεŋ nchieseŋ lε, gε bεŋ nyu bεŋ jiεnyε bilaantεŋ bi Ishwala le bichii muh wu jee che le Mwamuh baŋ to gε.

24 Bεŋ kee lε gε mwa njwa to wu fedē muh wu yεyi wu gε, gε mwa lεme to wu fedē te chiji kikwεe ke gε.

25 Fi le fi koje lε mwa njwa tan̄lo wu nyu njε muh wu yεyi wu, mwa lεme nyu tε njε chiji kikwεe ke. Ba ne tεŋe chiji yeh lε wu le Bεsebu, ba gε tεŋe boon̄ ba yeh bε jee chi kuufe ye chi fedē chi chiee gε?

(Luka 12:2-7)

26 Noo, keefε bεŋ fāane muh gε. Bεŋ kēe lε gε fiee fi ba le ba ban̄e fi nyu njε fi lé fi tō fi bu fε waŋ seŋ gε. Gε fiee nyu yu tε fi ba nyile fi nyu njε ba kεe seŋ gε.

27 Fiee fi nseŋe bεŋ le antaŋ, bεŋ lé bεŋ jēme bamii le fenshe. Fi nchvuune bεŋ le, bεŋ é bεŋ jāŋ nyu fε kigo ki yeh le. 28 Keefε bεŋ fāane bamii ba tan̄lo bo yuuyε gεh nyume nyāŋ yi ye maa, njε tan̄lo bo yuuyε tε kiyo seŋ gε. Bεŋ fāane nyu Nyo wu tan̄lo wu leeshe kiyo ki muh bε ye ye yí n̄gu wu baŋ le.

29 Gε ba gese munseŋ munfeε yi finini le maa gε? Geenε, gε fīmīmīa gwee fεkuu njε Chiji wene le wu bεεŋ seŋ gε.

30 Fienā le lε Nyo kee yvú yichii yí le a bεŋ fwa.

31 Noo, keefε bεŋ fāane gε. Bεŋ fedē munseŋ mū duude.

(Luka 12:8-9)

32 Ne muh bεmε mε a bamii fwe lε wu kee mε, tu nlé n̄gē mbeεŋ tε mwεdε fwe a Chijaŋ wu fwe.

33 Geene le yeeñ wù fañ me a bamii fwe, nlé ñgê nfanj te wù fwe a Chii wù fewe.

Jiso to be kiñgaye

(Luka 12:51-53; 14:26-27)

34 Keefé beñ kwâji le nto nyu be nyiegee yi nshenj le fene ge. Ge nyu fiëe fi nto nje fi ge. Nto nyu be jenj.

35 Beñ kée le nto ki ñge mwa wù jwëñse juu be chiji, mwa wù kwëse juu be bwee, kwë mwa juu be bwe jwëñ.

36 Bamii ba kimbanë ba muh lé bo gê bo nyu bamii ba a wu yeh.

37 Ne muh koje chiji kene bwee wu feder me, tu wu baanj koje ge ki wù nyu muh wañ ge. Muh koje te mwa ye wu jwëñse kene wù kwëse wu feder me, tu wu baanj koje ge ki wù nyu muh wañ ge.

38 Ne muh baanj tuu ge kin-taan ke wu bii mene ge, tu wu baanj koje ge ki wù nyu muh wañ ge.

39 Ne muh baji kinche ke, tu wu lé wu gê wu lese kinche kiyu. Geene muh wu lese kinche ke nje me, tu wu lé wu gê wù keme kinche ki kage ge.

(Maliku 9:4)

40 Ne muh fii beñ, tu wu fii nyu me. Muh fii me, tu wu fii nyume muh wu tuñ me.

41 Ne muh fii muh wu ntuñ wu Nyo nje wu kee le le Nyo wù tuñ wu, tu wu lé wu gê wù keme maajé wù Nyo maaji bamii be ba ntuñ yu. Ne muh fii muh wù chaanj nje wu kee le mwëde le muh wù chaanj, tu wu lé

wu gê wù keme maajé wù Nyo maaji bamii ba chaanj yu.

42 Nseñje beñ nchiëñ le, muh wù nya fiñkoo fi joo yi jieñ muh wu mumwaa a ñgoo yi bamii ba shige shige banë le nje wu kee le le muh wañ wu ñgoo, tu ge mwëde nyu wu to wu fu maajé we ge.”

11

Joñ Nlesëajoo tuñ booñ be ba ñgoo fe Jiso le

(Luka 7:18-35)

1 Jiso mesë wu tefé booñ be ba ñgoo ba yuufe ncho bafëe wu mo wu ja fo wu jiényi a bilaantëñ bi yo le wu yeyi bamii wu ka feeji saaka wù joñe.

2 Gè bee kife kiyu le, Joñ Nlesëajoo nyu yeh yi ncha le. Wu ja wu yu kune mwëe mu Kletu gè gee, wu mo wu tuñ booñ be ba ñgoo bo geëñ,

3 bo biih wu le laa le wu wù gè bee ki wu gê wu to noo, bo chïëne muh mu la.

4 Bo geëñ bo biih, Jiso chvuu bo le le, “Beñ kâase beñ gêëñ beñ sëëñ Joñ mwëe mù beñ yu mo mù beñ yenj.

5 Binfeeñ yede wa mwëe le, batëñlaase jiényi chaanj, bamii ba chëne be gonj yi baanj teme wa bo yuude, binchife yuge wa mwëe, bamii ba kweeyë kaase bo tuu yu, bo ka feeji te saaka wù joñe wu Nyo bamii ba kifufe le.

6 Noo, kinlanje ki baanj le ki muh wù baanj me maajë ge.”

⁷ Booŋ ba Joŋ ba ŋgoo baa ja, Jiso mo wu kε wu jεme kinchvu ki bamii le kune Joŋ wu biide lε, “Bεŋ chi shee bεŋ bude bεŋ gεene kwa ki bεŋ gεen̄ bεŋ yεŋ nyu la le? Gane chi fii fedē chi shin̄shi le noo?”

⁸ Nε ya noo gε, bεŋ chi bude bεŋ gεene yo nje la? Bεŋ chi gεene ki bεŋ yεŋ muh le wù suse ye bε njú yí bone? Bεŋ yεgε bεŋ yú, bamii ba suse ye bε njú yí bone to bo nyu a banto le.

⁹ Nε ya noo gε, bεŋ chi bude bεŋ gεene yo nje la? Ki bεŋ gεen̄ bεŋ yεŋ muh wu ntuŋ wu Nyo le noo? Eεŋ, nseŋe bεŋ le le wu fedē muh wu ntuŋ wu Nyo.

¹⁰ Le wu wù ba gε san̄ kune wù Nyo duu lε,
‘Yεgε yú, nlé ŋgē nchīŋsε muh waŋ wu ntuŋ wu sâ wo fwe,
wu séesε je yo fe wo tō.’

¹¹ Nseŋe bεŋ nchiεŋ lε, anten̄ee a bamii ba bikεsε le bo boo wa, ba baŋ a boo gε muh wù kuge wu fedē Joŋ Nlesəajoo gε. Geen̄, muh wù shige anten̄ee a bvunfɔŋ bvù fewe kuge wu fedē wu.

¹² Kεge yi kife ki Joŋ Nlesəajoo gε ke leme che too bude mεsε, gε bee bamii taŋe bvunfɔŋ bvù fewe, bamii ba bvunja lode bε bvunja.

¹³ Bamii ba ntuŋ wu Nyo bachii mo banchi ba Muse gε jεme kune bvunfɔŋ bvù fewe to bu kife ki Joŋ Nlesəajoo le.

¹⁴ Nε bεŋ le bεŋ yεŋ le bεŋ taŋlo bεŋ bεŋ, bεŋ bεŋ le Joŋ wunε le Alaja wù gε bee ki wu gε wu to.

¹⁵ Muh wù keme bintuŋ wu yu.”

¹⁶ Jiso ja wu gha lε, “Fieε fi taŋlo mbege kiŋgogε ki mεsε kinε yu le la? Bo le gεh lo nje boŋ ba shige shige ba shiiyε manjuu ma waan̄ le, bamu tεŋe bamu bo biide lε,

¹⁷ ‘Bee toŋe ndon̄ bεŋ bine gε? Bee nyaa ŋkee wu kwe, bεŋ bεmε gε?’

¹⁸ Njεme noo nje Joŋ gε bee wu to wu faŋ ki wu jii mwεε kεnε ki wu mūu, bεŋ tu bεŋ jεme le wu keme nchendaa wu debele yi wu le.

¹⁹ Muh wù jee che le Mwamuh doo wu to, wu jii mwεε wu ka muu, bεŋ le ba jiŋε ba yεŋ, wu jiŋyi wu wuude lo mwεε munjile wu yaane lo mbvuuŋ, wu ka nyume nsaa yi bamii ba koode ŋwa mo bamii ba befe bamu. Bεŋ kēe le bvufee to bvu duunyi ye nyu yi fieε fi bvu lene le.”

Jiso tu wu kεnε ye yi gee chi bilaantεŋ bimi le
(Luka 10:13-15)

²⁰ Jiso mo wu ja wu kε wu kεnε ye yi gee chi bilaantεŋ bimi b̄i wu gε ge biŋgha bi mwεε b̄i duude bi le, nje wu gε ge noo, bamii ba yo faŋ ki bo kusε kinche kiboo.

²¹ Wu gε kεnε noo, wu jεme lε, “Ngε wù baŋ le wene bamii ba Kolasiŋ, ŋgε wù baŋ le te wene bεŋ bamii

ba Besada. Beŋ kēe le, nε ŋgè ŋge biŋgha bi mwεε bɪ ŋgè ŋge beŋ le, nyume Taya bε Sidon, tu bo ḡe bee bo jii wa bimbaŋkwe, bo kfuuŋ taŋ ye le nchenseŋ ki bo dunyε le bo le bo kusε wa muntele muboo.

²² Nseŋe beŋ le le, lé ḡe doo nyume juu chi nsa wù fεkimesε, mwεε bone fε bamii ba Taya le mo ba Sidon le fe fε beŋ le.

²³ Mo beŋ bamii ba Kafanahum, beŋ kwaji le ba lé ba ḡe ba bεeŋsε beŋ, beŋ bεen fewe? Aay! Ba lé ba ḡe ba shiishe lo beŋ, beŋ shii beŋ gεeŋ woŋ wu baŋkfū le. Beŋ kēe le, nε ŋgè ŋge biŋgha bi mwεε bɪ ŋgè ŋge beŋ le nyu Sodom, tu kilaantεŋ kiyu be baŋ yu, too bude abεŋ.

²⁴ Nseŋe beŋ le le, lé ḡe doo nyume juu chi nsa wu fεkimesε, mwεε bone fε bamii ba woŋ wu Sodom le fe fε beŋ le.”

*Kimbuŋ ki Jiso yaafe lo
(Luka 10:21-22)*

²⁵ Geh kife kiyu le, Jiso ja wu jeme le, “Nnyaa kiyone wo le Chii Nfon kibvule bε nshεŋ, no wo le wo nyile mwεε munε babvufee le mo baŋkεe fieε le, wo dunyε nyu mumwone mu bwele le.

²⁶ Le no fi le Chii, nje le no wo ḡe goone le fi nyume.

²⁷ Chii le wu nya wa mwεε munchii mene. Gε muh nyu yu wù kee Mwa fuge Chiji gε. Gε muh nyu yu wù kee Chiji fuge Mwa ye gε, mo

bamii ba Mwa le wu cha wa ki wu dûnyε Chiji bo le.

²⁸ Beŋ bachii ba le akuu a bvujijε bvü yage beŋ, beŋ to fe mene, ŋge beŋ fufε shéŋ.

²⁹ Beŋ jo nyu kimbuŋ kaŋ beŋ shumε, beŋ b̄i n'yeε wanj le, nje nle fiaŋ muh wù nyiεgee, ŋkeme fitele fi jiεε, beŋ lé beŋ kême nfufε shéŋ fe muntele mwεna le.

³⁰ Gε kimbuŋ kaŋ yage shumε le gε, gε bvujijε bwanj jiji gε.”

12

Jiso najε saaka kunejuu chi yuuŋ

(Maliku 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Gε bee kife kiyu le, Jiso bε boon be ba ŋgoo jienyi bo fede mwε wu agin wumu le, nyu juu chi yuuŋ. Gε bee jen yuu boon be ba ŋgoo, bo mo bo ja bo ke bo suume bichieε bo jii.

² Bafalashii yeŋ, bo jeme Jiso le le, “Bijε wo yεŋ, boon buŋ ba ŋgoo gee fieε fi nchi baŋ bεen gε le muh ḡe juu chi yuuŋ gε.”

³ Wu biih bo le le, “**Beŋ baŋ a tεeŋ gε a Nwa wu Nyo le no jεŋ ḡe yuu Dabi bε ŋgoo ye, no wu ḡe ge gε?**

⁴ Wu ḡe lee yeh yi Nyo le, wu ji bleđ wù ba le ba cha ba gεe le le wu Nyo, ḡe bee nchi fe wu le kεnε bamii ba ḡe bee bε wu ki bo ji. Tanlo ji geh nyu bachiji kintanyε.

⁵ Noo, le beŋ baŋ a tεeŋ gε te a banchi ba Musε le, le ge doo nyume juu chi yuuŋ, bachiji kintanyε ŋgode nchi wu yuuŋ bo ge leme chiboo

**yeh yi kintanyε le, geenε,
nsa nyu gε?**

**6 Nsεεŋ bεŋ le le fιεε le yu
fεnε mεeεse fi kuge fi fede
yeh yi kintanyε.**

**7 Ba le ba saŋ a Nwa
wu Nyo le lε Nyo jεme lε,
'Ngoone le bamii kôode nyu
yii fε bamii le, gε ngoone
le bo gεe nyu bintanyε fε
mεne gε.' Ne bεŋ fεnε bee
bεŋ kee fιεε fi kijuse kiyu
kinε duu, bεŋ gε ka bεŋ sage
bamii ba kεme jiale gε.**

**8 Fi le lε muh wù jee che le
Mwamuh le Chiji kikwεε ki
yuuŋ."**

*Jiso fε muh juu chi yuuŋ
kibo nyu ki kwe*

(Maliku 3:1-6; Luka 6:6-11)

**9 Jiso ja fo, wu gεεŋ wu lee
yeh yi buunε yiboo le.**

**10 Fi kooshe le muh mu gε
bee yu a kibo ke kimi nyume
ki kwe wa. Bamii bamu ja
bo biih Jiso le lε, "Nchi le wu
bεŋ le tarŋlo ba fe muh juu chi
yuuŋ?" Bo gε biide noo bo
goone nyu fιεε fi bo kooyi yi ye
ye le.**

**11 Jiso chvuu bo le lε, "Le
yεεŋ a bεŋ ntεnεs wù kεme
shόŋ, yimi gwe a kintuge le
juu chi yuuŋ, wu gε jijε wu
chii wu bvusε gε?**

**12 Ge muh wu wuŋ fede
shonε gε? Noo, tu nchi le wu
bεŋ le muh ge lεme chi joŋε
juu chi yuuŋ."**

**13 Wu mo wu jεmε muh wù
gε bee kibo nyu ki kwe wεε
le lε, "Nέjε kibo kunj!" Muh
wuyu nejε ki, ki mo ki tεmε ki
tu ki nyu geh njε kimi kεε.**

**14 Geenε Bafalashii bu bo
gεεŋ bo mo bo chu ntaj no bo
lε bo gε fe bo yuuyε Jiso.**

*Jiso le muh wu lεme wù Nyo
le wu cha*

**15 Jiso kεε kune ntaj wu ba
chu, wu mo wu ja fo. Bamii
ba duude bi wu le. Wu fe bo
bachii ba gε kεme binchenj,**

**16 wu chiise bo le lε keefε bo
gε bamii kεε wu gε.**

**17 Fi gε bee nook i fi gε fi kojε
no muh wu ntaj wu Nyo wù
Yosaya gε jεme lε,**

**18 "Bεŋ jίŋε bεŋ yέŋ, wunε le
mwa yan wu lεme wù
nle ncha.**

**Nkoŋe wu, fitele fiaŋ yuge
njoŋ bε wu.**

**Nlé nγē nnyā Kiyo kaŋ wu le,
wu fēeji bamii ba le gε
Bajuu le gε kune je
yī chaaŋ yī wu suune
bansa yu.**

**19 Ge wu nyu wu wâade bε
bamii gε, kεne wu kune
jwe gε.**

**Ge muh nyu wu yu jε ye yi
bifiaŋ bi jé le gε.**

**20 Ge wu nyu wu mεsε wu
ŋgode gane chī ŋgvuuse
wā gε.**

**Ge wu nyu wu jίŋε kin'yesε kī
bēde jibejibe gε.**

**Fi lε fi nyū noo gεεŋ bu no wu
lε wu fē je yī chaaŋ,
yī wu suume bansa yu lε
yi sō.**

**21 Bamii ba le gε Bajuu gε
bachii lε bo gε bo jίŋε
fwe bo gεε bvufee yi
wu le."**

*Bvuŋga bvu Jiso jade faaŋ?
(Maliku 3:20-30; Luka 11:14-23)*

22 Bamii bamu ja bo to bε muh mu wu feenj, wu nyu kinchife, nchendaa wu debele nyu yi wu le. Jiso fe wu, wu jeme wu ka yede mwεε le.

23 Jwe yun bamii ba gε bee fo bachii, bo tu bo biide le, "Taŋlo muh wunε nyu mwa Nfonj Dabi?"

24 Geene Bafalashii doo bo yu no bo biide noo bo duu le, "Muh wunε bvuse banchendaa ba debele banε nyu be bvunja bvu Bεsebu wù le nfonj wu banchendaa ba debele."

25 Jiso kεε fieε fi bo kwaji wu mo wu jeme bo le le, "Nε kituŋ ja ki ga ki tu ki juu lεkileki, tu ki lé ki jā ki tu binfu. Kilaanteŋ kεne yeh jayigase yi tu juu leyileyi, yi gε ka yi lεεŋ gε.

26 Nε, Satan bvuse ye ye yi muh le, tu wu le wu gasε wa ye ye. Nε fi le noo, bvunfonj bwe gε ka bvu lεεŋ gε.

27 Fi ne le le mbvuuse banchendaa ba debele nyu bε bvunja bvu Bεsebu, tu bena boonj bvuse nyu bε bvu yεεŋ? Fieε fi boonj bena bayu gee duunyi le bεŋ le bεŋ gwe wa nsa.

28 Geene ne mbvuuse banchendaa bayu nyu bε bvunja bvu Kiyo ki Nyo, tu bvunfonj bvu Nyo le bvu to wa fe bεŋ le.

29 Beŋ kwaji le taŋlo muh lee a muh wu bvunja yeh, wu kude mwεε mwe wu bu bε mu, njε wu ya wu koo muh wu bvunja wuyu wu kaaŋ sεŋ? Sege wu le wu kaaŋ noo fe wu kude mwεε mwe wu bu bε mu.

30 Nε muh baŋ nyu gε kimbe kaŋ le gε, tu wu banε me. Muh le njε wu fii me ki be baanyi lo sεŋ, tu wu saayi lo.

31 Noo, nseŋe bεŋ le le Nyo tanlo wu lεeshe mwεε mū mbefe mo jé yí befe yichii yí bamii jeme. Geene muh wù jeme jé yí befe kune Kiyo ki Yuude, tu gε tanlo Nyo lεeshe gε.

32 Nε muh jeme jé yí befe kune muh wu jee che le Mwamuh, tu tanlo Nyo lεeshe jé yiyu. Geene muh jeme jé yí befe kune Kiyo ki Yuude, tu gε tanlo Nyo yu wu lεeshe gε kεne nyu kife kine le kεne kife ki too le.

Ba kee kite yi muntaŋ mwe le
(Luka 6:43-45)

33 Nε muh kεme kite ki joŋe, tu wù kεme muntaŋ mū njoŋe mū yune yi ki le. Muh ne kεme kite ki befe, tu wù kεme tε muntaŋ mū mbefe mū yune yi ki le. Ba kee kite nyu yi muntaŋ mū yune yi ki le.

34 Kiŋgogε ki yó le kine, bεŋ tanlo bεŋ ge neε fe bεŋ jeme njeme wù joŋe bεŋ nyume bamii ba befe? Beŋ kēe le fieε fi le fi yisε a fitele fi muh le, le fi fi bude jwe we le.

35 Muh wù kεme nchvu yi mwεε mū njoŋe a fitele fie le, tu wu lε wu bvûuse mwεε mū njoŋe. Nε le muh wù kεme nyu nchvu yi mwεε mū mbefe, tu wu lε wu bvûuse nyu mwεε mū mbefe.

36 Nseñje bəñ le le lé tō nyume juu chi nsa wù fekimese, muh keme ki wu tānye jwe yi jé yi achiji yi wu gè jeme le.

37 Beñ kēe le sege ba sage muh, lé jé yi bude jwe we le yi lé yi gē wu yuu, le gētē jé yi bude jwe we le, lé yi gē wu gwe sa.”

*Bamii bamu tu bo goone le
Jiso dunye kiñgha ki fiëe*

(Maliku 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Bamii bamu ba gè duunyi banchi ba Nyo be Bafalashii mo bo ja bo jeme Jiso le le, “Muh wu N'yeyé, bee goone le wo ge fiëe fi duunyi bvunja bwuñ bee yen.”

39 Jiso chvuu bo le le, “**Kiñgoge ki befe ki chinewa Nyo le njé kwese wu kinjikuu, ki goone ki yen fiëe fi duunyi bvunja bwanj le!** Ge tanlo ndunye fiëe kiñgoge kine le fede fi muh wu ntuñ wu Nyo wù Jona gë.

40 No Jona gè che a biñj yi kuge shen yi aju le atade be bintañ bitede, le gëh yeeñyeñ no muh wù jee che le Mwamuh lé wù nyu antenee a nshen yi aju le atade be bintañ bitede.

41 Lé doo nyûme juu chi nsa wù fekimese, bamii ba Ninibe leen be kiñgoge ki meesee kine ki ge ba leesee ki yi ñge le, nje bo, bamii ba Ninibe gè yu fiëe fi Jona feeji, bo kuse kinche kiboo. Geene beñ yêgë beñ yû, muh

le fene be fiëe fi kuge fi fede fi Jona.

42 Lé tō nyu juu chi fekimese Yaa wù gè sage kituñ ki Sheba wu leen be kiñgoge ki meesee kine wu leesee ki ñge le, nje wu gè ja a kituñ ke le a woñ juuse yo ki wu tō wu yu bvufee bvü Nfon Salamoñ. Geene beñ yêgë beñ yû, muh mu le fene be fiëe fi kuge fi fede fi Salamoñ.

43 Kiyo ki yiide to ki bu ye yi muh le ki gëenj nchvuun ki tu ki goone fe kilé ki chée fo. Geene ki doo ki goonj señ,

44 ki mo ki jeme kikwëe ke le le, ‘Nlé ñkâase ntû a me yeh fe nchi mbu fo.’ Sege ki kaase ki tu jinj ki yen yeh le fiëe nyu ge yu ge, ba yeesee ba seesee yi yuude,

45 noo ki mo ki kâase ki gëenj, ki to be biyo bimi bvu sooshwí bi befe bi fede ki, be bi mo bi to bi lee bi chee fo. Mwee mo mu mëse mu fo lo fe mwedë le segeyu fede no mu chi shee mu nyume. Le gëh yeeñyeñ no fi lé fi nyu fe kiñgoge ki befe ki meesee kine le.”

*Bamii ba le kfuu chi Jiso le
(Maliku 3:31-35; Luka 8:19-21)*

46 Gëh no Jiso gè baañ wu yeyi bamii noo, fi kooshe le bwe Jiso be boon ba bwe Jiso gè to bo leen akfuuñ bo goone le be bo jeme.

47 Muh mu jeme Jiso le le, “Bwoo be boon ba bwoo leme

* 12:47 Ge barñwa ba kege bamu ba bo gè ya san je Nyo yo keme kinchinj kine ge.

akfuuŋ bo goone le bena bo jemē.”*

48 Wu biih wu le le, “**Bwεεŋ le yεεŋ, boοŋ ba bwεεŋ le baanŋ?**”

49 No wu bile noo, wu mo wu loonj bamii be ba n̄goo, wu du le, “**Bwεεŋ be boοŋ ba bwεεŋ le banε.**

50 **Bεŋ kēe le muh wuchii wù gee fιεε fi Chii wu fewe goone le wu wù le mwa bwaanŋ be jemē yaŋ mo bwεεŋ.**”

Baŋgaŋ kune bvunfoŋ bvù fewe

13

(13:1-50)

Ngaŋ kune muh wù gɛ nooŋ muntaŋ

(Maliku 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Geh abvu, Jiso ja wu bu yeh, wu geεŋ wu shii mbebe mamasi le.

2 Kinchvu ki bamii kĩ baanŋ taashε mbebe ye le ne gemm. Wu mo wu ja wu lee wu shii nyu a n̄guh le a joo, kinchvu kiyu lεme kwa n̄geεme yi joo le.

3 Wu jemē mwεε wesee a baŋgaŋ le bo le. Wu gɛ jemē le, “**Muh gɛ la ki wu gɛεŋ wu noŋ muntaŋ.**”

4 Wu gɛ doo wu nooŋ, mumu gwe a je, munyii to mu tajε mu ji.

5 Muntaŋ mumu gwe fe kijusε ki ata le nshεŋ nyu gɛ fo chuule gε, mu mo mu yanjsε mu bu nje gε nshεŋ gɛ bee fo chuule gε.

6 Muu gɛ doo wu kε wu baanŋ wu sunj muntaŋ

muyu. No mu baanŋ a chimε gε gεŋ chuule gε, mu mo mu yunε.

7 Mumu muntaŋ gwe yi mbiaŋ le. Mbiaŋ yiyu kuu yi mo yi baŋε muntaŋ muyu.

8 Muntaŋ mumu gwe nyu yi nshεŋ yi joŋe le, mu buuje, mu ku mu yuŋ chuule. Binyi bimi nyu ajii gwii, bimi mbambvusoo, bimi mbanshe.

9 Muh wù keme bintun, wu yu.”

*Fi gefe Jiso jeme a baŋgaŋ le
(Maliku 4:10-12; Luka 8:9-10)*

10 Boοŋ be ba n̄goo ja bo keŋse bo geεŋ bo biih wu le le, “Le nje la wù wo jemē bamii banε le nyu a baŋgaŋ le?”

11 Wu chvuu bo le le, “**Le bεŋ ba Nyo le wu ge le tanlo bεŋ kee mwεε mu bvunfoŋ bvù fewe mū le nyile le. Geene wu baanŋ ge gε le tanlo bamii banε kεε gε.**”

12 **Bεŋ kēe le muh wù keme fιεε lé ba nyū ba ge ba bisε wu keme fi duude. Muh wù keme gε mo fιεε fi shige fi wù keme ba lé ba fi lo a wu le.**

13 **Nε fιεε fi njemē bo le nyu a baŋgaŋ le, nje bo jiiŋe gεh lo mwεε bo yεde gε, bo yεge gεh lo mwεε, bo yuge gε, kεnε bo kee gε mu gε.**

14 **Fιεε fi muh wu ntui wu Nyo wù Yosaya gɛ jemē le fi koŋe chuule be fιεε fi bamii banε gee. Wu gɛ jemē le, ‘Bεŋ lé bεŋ yεge mwεε, geene bεŋ yuge gε. Bεŋ lé**

bεŋ j̄iŋe mwεε, geenε bεŋ yede gε.

15 Nje muntele mu bamii banε le mu jie wa, bintuŋ biboo le bi chiinyε wa, bo le bo baŋε wa ajii aboo. Bo ge noo le fe bo yēne mwεε le bε ajii aboo gε, bo yuge mwεε bε bintuŋ biboo gε, muntele muboo kee gε, bo mo bo kaasε bo tu jinj fe mene, nfε bo.'

16 Geenε, njoŋ wù baŋ le wene nje ajii a wene yede mwεε le, bintuŋ biεna yuge mwεε.

17 Nseŋe bεŋ nchiεŋ le, bamii ba ntuŋ wu Nyo weseε bε bamii ba chaan̄ bamu ḡe shee bo beede ki bo yεŋ mwεε mū bεŋ yεŋ le, bo gε baŋ yεŋ gε. Bo tu bo beede te ki bo yu mwεε mū bεŋ yuge, bo gε baŋ yu gε.

Fieε fī ɳgaŋ kune muh wù ḡe nooŋ muntaŋ duunyi

(Maliku 4:13-20; Luka 8:11-15)

18 Beŋ yu la fieε fī ɳgaŋ wεε wù kune muh wù ḡe nooŋ muntaŋ duunyi.

19 Muh wù yuge fieε kune bvunfoŋ bvù fewe wu ya kee gε kinyi kiyu gε, Satan wu muh wu kimbefε mo wu to wu chufε je yi ba bone fe fitεle fie le yi bu. Fine fieε le muntaŋ mū ba ḡe doo ba nooŋ mu gwe a je.

20 Muntaŋ mū ḡe gwe fe kijusε ki ata le, le bamii ba yuge je yi Nyo bo mo bo fi lo kimimia bε njoŋ.

21 Geenε, yi baŋ a chimε gε genj fe muntele muboo le gε. Yi leme geh ne shige. Ne ɳge le wu to kene bamii boone nyu bikaa a wu jinj nje je yiyu, wu mo wu chii bikaa kimimia.

22 Muntaŋ mū ba ḡe nooŋ mu gwe yi mbiaŋ le, le muh wù yuge je yi Nyo, nfuunjε wu mwεε mu yi woŋ kfunε le, mo bε kiŋkoŋε ki bvukugε taashε mu baŋε je yiyu yi laayε lo achiji.

23 Muntaŋ mū ba ḡe nooŋ yi nshεŋ yi joŋe le, le muh wù yuge je yiyu, wu yuge chuule wù gee no yi goone nje muntaŋ mū yuŋ mumu nya ajii gwii, mumu ajii mbambvusoo, mumu mbaanshe."

Ngan kune muntaŋ mu aginj bε mu agaanj

24 Jiso ka wu ma ɳgaŋ wumu bo le le, "Bvunfoŋ bvū fewe tanlo ba beji bε muh mu wù ḡe genε wu nooŋ muntaŋ mū njoŋe mū le mu aginj a wù mwεne.

25 Bamii doo bo leefε, muh we wu kimbanε gεεŋ wu nooŋ muntaŋ mu agaanj yo mū fieεnε mu aginj, wu mo wu ja.*

26 Aginj ayu ḡe doo wo ku wo ke wo fuuse, muntaŋ mu agaanj mwεε mo mu yεεŋ te.

27 Bamii ba leme ba muh mwε kwεε bo to bo biih wu le le, 'Chiji kikwεε, wo ḡe doo wo nooŋ muntaŋ mwεne nyu mu aginj, mu agaanj

* 13:25 Agaanj kanε le a ba teŋe a je yi bala le le "darnel" ɳgo yiyu nyume nlo.

kane jiényi nee fe mu nyu yu nteŋ?

28 Wu chvuu bo le le, ‘Ge geh muh waŋ wu kimbane fíee fiyu fíee.’ Bamii ba leme bayu biih wu le le, ‘Wo goone le bee géej be juumé?’

29 Chiji kikwéε wuboo fan wu jéme bo le le, ‘Taŋlo bęŋ doo bęŋ juume bęŋ ja bęŋ baayi tε agin yu nteŋ.

30 Bęŋ chine mu ku munchii géej bu kife ki ńgwejε. Nε doo nyume kife ki ńgwejε le, ndu bamii ba gweji le le bo ya bo juumé agaan ayu bo banyε bo yile bo gée bibi le bibi le, bo ge bo toŋ, bo mo bo banyε agin bo gée a ńwaŋ waŋ le.’

Ngaŋ kune jise chi fintaj fimi

(Maliku 4:30-32; Luka 13:18-19)

31 Jiso ka wu ma ńganj wumu bo le le, ‘Bvunfоŋ bvу fewe le njε ńgo yi fintaj fimi, fi muh gè jo wu noŋ a wu mwene.

32 Fintaj fine fi nyoonyi aji baŋ fi fede muntaŋ munchii. Geenε, sege fi bu, fi ku fi kuge fi fe munte munchii, fi mo fi ja fi tu kite ki munyii mü fuune we to mu joone yi ché yiyu le.’

*Ngaŋ kune kinshile
(Luka 13:20-21)*

33 Wu ka wu ma ńganj wumu bo le le, ‘Bvunfоŋ bvу fewe le njε kinshile ki kwεse gè fe mune bintee bi baŋ baŋ bitεde, wu jo wu fiŋse yu, wu tojε wu

gée, fi mo fi ge mune chiyu bęɛnyε.’

34 Jiso gè jéme mwéε mune munchii kinchvu ki bamii le nyu a baŋgaŋ le. Nchiɛɛŋ, gε wù gè bee ki wu jéme fíee bo le fuge a ńgaŋ le seŋ gε.

35 Wu gè gee noo, ki fi gē fi kojε no muh wu ntuŋ wu Nyo wumu gè jéme wa le, ‘Sege nlé ńgwényε jwe waŋ bûde geh nyu baŋgaŋ. Nlé ńgê mbwaashe mwéε mü gè bee nyile le kεgε no ba gè fe woŋ.’

Fíee fi ńgaŋ kune muntaŋ mu agin bε mu agaan duunyi

36 Jiso ja wu chine kinchvu ki bamii le wu lee wu géej yeh. Boonj be ba ńgoo bi bo biih wu le le, ‘Geh yuuse bee fíee fi ńgaŋ kune agaan a mwene ayu duunyi.’

37 Wu mo wu jéme le, ‘Muh wù nooŋ muntaŋ mü njoŋe le muh wù jee che le Mwamuh.****

38 Mwε le woŋ kfunε. Muntaŋ mü njoŋe duunyi boonj ba le bε bvunfоŋ bvу Nyo. Agaan nyu boonj ba le ba muh wu kimbefε wεε.

39 Muh wu kimbane wù gè noŋ muntaŋ muyu nyu debele. Kife ki ńgwejε le kife ki woŋ kfunε lé wu gē wu ka. Bamii ba ńgwejε le banchendaa ba Nyo.

40 Geh no bo gè juumé agaan bo baanyi bo tone bε ńgu, le geh yεɛŋyεɛŋ no fi lé fi nyúme yi kife ki woŋ lé wu ka.

41 Muh wù jee che le Mwamuh lé wu gē wu chiiŋse banchendaa be, bo jiénye bo baanyε mwεε

munchii mù too bε kimbefε mo bamii ba gee bimbefε bachii wu bvuse a bvunfoŋ bwe le,

42 wu noŋ fε kimbvule ki ŋgu le. Lé fε bamii lé bo gε bo beede bo ŋgeji bige fo.

43 Noo, bamii ba chaanj bāaŋ njε juu a bvunfoŋ bvu Chiji bo le. Muh wù keme bintuŋ wu yû.

Ngaŋ kune nchvu mo mbele

44 Bvunfoŋ bvu fewe le njε nchvu yi muh gε jo wu gεεŋ wu nyile mwene. Muh mu gε to wu yεŋ wu mo wu kaase wu baŋε, wu kwεe de njoŋ yuu lo wu. Wu mo wu gεεŋ wu gesε mwεe mwe munchii mù wu gε keme, wu gεεŋ wu gu mwε kweε yu.

45 Bvunfoŋ bvu fewe ka nyume njε muh wu waanj wumu wù gε jiεnyi wu goone ajii a mbele a joŋe ne chuule.

46 Wu gε doo wu goone, wu gεεŋ wu yεŋ wumu le nyu wu teεme kwa. Wu mo wu gεεŋ wu gesε mwεe mwe munchii mu wù gε keme wu gεεŋ wu gu jise chi mbele chiyu.

Ngaŋ kune gwii wu bίεŋ

47 Bvunfoŋ bvu fewe ka nyume gεh njε gwii wù ba gε nooŋ a joo, kfuu chi bίεŋ yichii taashε yu,

48 wu yisε. Bamii mo bo chii bo bvuse kwa, bo shii fεkuu, bo cha bίεŋ yi joŋe bo gεe a ŋkáa le, bo noŋ yi befe.

49 Lé gεh no lé tō nyume kife ki woŋ lé wu ka.

Banchendaa ba Nyo bu bo to bo gasε bamii ba befe a ba chaanj le,

50 wu noŋ fε kimbvule ki ŋgu le, Lé fε bamii lé bo gε bo beede bo ŋgeji bige fo.”

51 Jiso mo wu biih boorj be ba ŋgoo le le, “Bεŋ le bεŋ yu mwεe mune munchii chuule?**” Bo bεεŋ le, “**Σεŋ.**”**

52 Wu mo wu jεmε bo le le, “Fi mo fi nyume le, muh wuchii wù duunyi banchi ba Nyo le wù ba le ba yεyε wa wu kune bvunfoŋ bvù fewe le njε chiji yeh wù keme nchvu, wu tanlo wu bvuse mwεe mwe munfεŋ kene mù kege yo.**”**

Bafan Jiso ntε we le

(Maliku 6:1-6; Luka 4:16-30)

53 Jiso mεse wu ma banjan banε, wu mo wu ja yo,

54 wu gεεŋ ntε we le, wu gεεŋ wu lee wu tu wu yεyi bamii yeh yiboo yi buune le. Bo yuge n'yeεyε we bo keme lo ŋgha, bo mo bo kε bo tu bo maŋe le, “Muh wunε jo faanj bvunε bvufee bvù baanj be bvunja bvù wu gee biŋgha bi mwεe yu ne?”

55 Le gε mwa chiji la wunε wu kaane bite? Gε bwεe nyu Mεεle gε? Gε boorj ba bwεe nyu Jεm be Yosef mo Samoŋ be Juda gε?

56 Gε jέme ye yichii nyume besa bo fεnε gε? Muh wunε ja faanj be mwεe mune munchii ne?”

57 No bo ghaade noo bo mo bo fanj lo wu. Noo Jiso jέme bo le le, “Ba to ba ŋgvuune muh****

**wu ntuj wu Nyo manjuu le
manchii, fuge ḡe h̄ woŋ we
le, b̄e a kfuu che le.”**

⁵⁸ Jiso faŋ ki wu ka wu ge
bingha bi mw̄e yo wesee, nje
bo ḡe baan̄ lees̄e ge muntele yi
wu le ḡe.

14

*Kune kwe yi Jon̄ Nles̄ajoo
(Maliku 6:14-29; Luka 9:7-
9)*

¹ Ḡe bee kife kiyu le, Nfoŋ
H̄elod w̄u ḡe sage kimbe ki
woŋ k̄ Galalee le, yu kune
l̄me chi Jiso.

² Wu j̄em̄e bachiji woŋ be le
le, muh wun̄e le Jon̄ Nles̄ajoo
wu kaase wu bu yi kwe le. N̄e
fiee fi ge fe wu k̄eme bvuŋga ki
wu ḡeē bingha bi mw̄e mun̄e
ne.

³ Fi le le, H̄elod ḡe j̄em̄e le
ba koo Jon̄, ba kaan̄, ba faa
yeh yi ncha le, nje H̄elodia w̄u
kw̄e Filib w̄u mwa bwe H̄elod,
H̄elod ḡe jo kw̄e le.

⁴ Jon̄ faŋ wu du le nchi baan̄
b̄e eŋ ge le wu jo wu kw̄e le ḡe.

⁵ H̄elod mo wu goone je
yi wu yuuyę Jon̄ yu, geen̄
wu faane bamii, nj̄e bamii ḡe
k̄eme Jon̄ nj̄e muh wu ntuj
wu Nyo.

⁶ Le to nyu juu chi Nfoŋ
H̄elod ḡe gee ŋka ki wu kw̄aj̄e
juu ch̄i ba ḡe boyę wu, mwa
H̄elodia w̄u kw̄e se lee wu
chen̄ bine a bamii ba ḡe bee
fe ŋka w̄e le, H̄elod yęŋ ne ye
yufe wu.

⁷ Wu mo wu ka mwa w̄e, wu
ji leh le wu lé wu faye wu
mo nyu b̄e la fi wu lé wu b̄iih
le wu faye wu yu.

⁸ Bwe mwa w̄e mo wu
nyiise mwa wu d̄u le wu nyâ
kikw̄e ki Jon̄ Nles̄ajoo a
kidęŋ le, wu le.

⁹ Wu j̄em̄e, Nfoŋ H̄elod yu
noo, ye wooŋ lo wu. Geen̄
nje leh w̄u wu ḡe ji wa fwe a
bamii ba ḡe bee fe ŋka w̄e le,
wu mo wu j̄em̄e le ba ge no
mwa ye j̄em̄e.

¹⁰ Wu mo wu tuŋ bamii bo
ḡe eŋ yeh yi ncha le, bo bvus̄e
kikw̄e ki Jon̄,

¹¹ bo to be ki a kidęŋ le bo
nya mwa w̄u kw̄e se w̄e le,
wu mo wu ḡe eŋ wu nya bw̄e
le.

¹² Booŋ ba ŋgoo ba Jon̄ ḡe eŋ
bo jo gvun̄e chi Jon̄ bo jiiyę, bo
ḡe eŋ bo se eŋ saaka wuyu Jiso
le.

*Jiso nyāŋe bamii banchvuge
bateŋ*

*(Maliku 6:30-44; Luka
9:10-17; Jon̄ 6:1-14)*

¹³ Jiso doo wu yu fiee fi
kooshi be Jon̄, wu mo wu lee
a ŋguh le wu keŋse yo wu ḡe eŋ
fe bamii ḡe bee ge fo ge. Geen̄
binchvu bi bamii yu, bo mo
bo bu a bilaanteŋ le bo jienyi
be bikaa bo bii wu le.

¹⁴ Wu bu a ŋguh le wu doo
wu fes̄e kwa, wu yęŋ kinchvu
ki bamii le ne mamama. Yii
koo wu be bo, wu mo wu tu
wu fede bamii ba ḡe ch̄ene.

¹⁵ Le doo nyume fənfū,
boon̄ be ba ŋgoo keŋse bo j̄em̄e
wu le le, “Fen̄e le kwa, juu
ḡe eŋ wa, du le bamii ban̄e ḡe eŋ
bante le bo gu mw̄e muboo
munjile.”

¹⁶ Jiso chvuu bo le le, “**Ḡe fi
nyu le bo ja ḡe. Le bęŋ, bęŋ**

lé bəŋ nyâ bo fiɛɛ fi bo lé bo jí.

¹⁷ Bo chvu wu le lε, “Bee keme geh nyu chefe yi blēd yishen be bieŋ yifiee maa.”

¹⁸ Wu jemē bo le lε, “**Bəŋ to bəŋ nya mene.**”

¹⁹ Wu mo wu du kinchvu ki bamii kiyu le lε ki shiiyε fekuu yi agaan le. Wu jo chefe yi yishen chiee be bieŋ yi yifiee, wu bije we, wu nya kiyone Nyo le, wu mo wu bwεeyε wu nya chefe yiyu boon be ba ŋgoo le, bo gajε kinchvu kiyu le.

²⁰ Bamii bachii ji bo fuu. Boon ba Jiso ba ŋgoo baanyε bimbεge b̄i ḡe sheshε bi yise nkáa yuufe ncho yifiee.

²¹ Bamii ba ḡe ji mwεε munjile muyu ḡe bee bileŋse njε banchvuge batεŋ, fe nyu bikεse be boon.

Jiso jiényε yijoo le

(Maliku 6:45-52; Jon 6:15-

21)

²² Jiso mo wu jemē boon be ba ŋgoole lε bo lee a ŋguh le bo sa fwe wuŋ kwege, wu shεe wu yεse kinchvu ki bamii le lε ki kwεe de.

²³ Wu ḡe shεe wu yεse bo, wu mo wu ja wu bεeŋ yi mbegε le wu maa ki wu ḡeŋ wu buunε. Akfuun ḡe jiiŋ wu nyu geh fo wu maa.

²⁴ Geenε kife kiyu le, ŋguh ḡe bee wa fe joo ntεnε je yi nde le kwa, joo kεde be wu, nje fii ḡe too je fwe yi chide wu.

²⁵ Le to nyume wa an'yule, Jiso ja wu too fe bo le wu jiényi yi joo le.

²⁶ Booŋ be ba ŋgo doo bo yεŋ no wu jiényi yi joo le, njaŋ koo bo. Bo tu bo duu lε, “Le kiyi kimu.” Bo tu bo wanε fewεewe be nfaanε.

²⁷ Kimimia Jiso mo wu jemē bo le lε, “**Bəŋ jíjε muntele mwεna le, le mε. Keefε bəŋ fáane gε.**”

²⁸ Bita jemē wu le lε, “Tada ne le wo, wo jemē njienyε te yi joo le nto fe wo le.”

²⁹ Jiso jemē wu le lε, “**Wo, tóo la!**” Noo, Bita mo wu bu a ŋguh le wu tu wu jiényi yi joo le wu gεene fe Jiso le.

³⁰ No wu ḡe jiényi wu gεene, wu doo wu yεŋ no fii gee, wu tu wu faane, wu kε wu tu wu shiide a joo. No wu shiide wu mo wu bee lε, “Tada fi mε!”

³¹ Kimimia Jiso noŋ kibo wu jíjε wu le, wu jemē wu le lε, “**O oo, mbεmε wo baan shige! Wo be keme kimajε nje la?**”

³² Be wu mo bo bεeŋ bo lee a ŋguh le, fii yiyu mo yi lu.

³³ Boon be ba ŋgo ba ḡe bee a ŋguh le bo mo bo nya ŋgvunε wu le bo jemē le, “Nchiεεŋ, wo le Mwa Nyo.”

Jiso fe bamii ba bincheŋ Genesalet

(Maliku 6:53-56)

³⁴ Bo daŋ mamasi bo bu kimbe ki Genesalet le kwa.

³⁵ Bamii ba yo yεŋ wu le, bo kε wu, bo mo bo chiiŋse ntuŋ kimbe kiyu le kichii, bamii tu bo too be bamii ba bincheŋ bachii fe Jiso le,

³⁶ bo lege lε wu chīne bo kuj geh nyu jwe wuŋ nju ye le. Muh wuchii wuŋ ḡe kune, mo wu temε.

15

*Kune kinche ki woŋ bε jε yi
Nyo
(Maliku 7:1-13)*

¹ Bafalashii bε bamii bamu ba gè duunyi banchi ba Nyo gè ja Yelusaləm bo to fε Jiso le bo biih wu le le,

² “Le nje la wù booŋ bunj ba ŋgoo chεŋε bε kinche ki woŋ ki bachiji besa ba fweele? Gε bo chuge chiaaŋ a je yĩ nchi goone le, fε bo jii mwεε ge.”

³ Jiso chvuu bo le le, “**Le nje la wù bεŋ ŋgode fiena banchi ba Nyo, bεŋ bii nyu kinche kena ki woŋ le?**

⁴ **Njeme ne, nje Nyo le wu du le, ‘Ngvuuŋ chijo bε bwoo.’ Wu ka wu du te le, ‘Ne muh naŋ lo chiji kene bwee, ba yuuŋ lo mwεde.’**

⁵ **Geene, bεŋ tu bεŋ duu fiena le, ‘Ne muh ja wu jeme chiji le kene bwee le le, ‘Fiee fi wo bee wo keme chiaaŋ yan le nnya wa Nyo le’, tu gε tanlo bεŋ ka bεŋ jo fiee fiyu bεŋ fih chiji wene yu kene bwee wene yu ge.’**

⁶ **Le ne no bεŋ bii kinche kena ki woŋ le bεŋ gee je yi Nyo tuu fiee fi achiji.**

⁷ **Bamii ba jeme yeye bo gee yeye bane. Fiee fi muh wu ntuŋ wu Nyo wù Yosaya gε jeme kune bεŋ le nchieseŋ, no wu gε jeme le,**

⁸ **‘Bamii bane ŋgvuune mε gεh fεmu fεmu, muntele muboo nyu je yi ndefe le fε mene.**

⁹ **Bo yuuse mε nyu achiji,**

nje bo jode mwεε mù bamii kwaji bo yεyi le le jε yan.’”

*Fiee fi tanlo fi chεŋε bε muh
(Maliku 7:14-23)*

¹⁰ Jiso ja wu tεŋε bamii bo to. Wu jeme bo le le, “**Bεŋ yεgε bεŋ yū, bεŋ kεe chuule.**

¹¹ **Gε fiee fi lese a muh mu tanlo fi yiisε wu gε. Le fiee fi bude lo a muh mu fi tanlo fi yiisε wu.”**

¹² Booŋ ba Jiso ba ŋgoo ja bo to bo jeme wu le le, “Wo kee gε le Bafalashii be bo yu fiee fi wo be jeme fiee fi gwe fε fitele fiboo le?”

¹³ Wu chvuu bo le le, “**Kite kichii ki le njε yile chii wù le fεwe seŋ ba lé ba bāa.**

¹⁴ **Bεŋ daayε a bo le, le binfeeŋ bì duunyi je bamii le. Ne kinfeeŋ duunyi je kimi le, tu bo bachii lé bo gεeŋ bo gwe a kintuge le.”**

¹⁵ Bita jeme Jiso le le, “Gεh yuuse bee fiee fi ŋgaŋ wεε jeme.”

¹⁶ Jiso biih le, “**Gε bεŋ te kee mwεε ge?**

¹⁷ **Gε bεŋ kee le fiee fichii fi lese a muh mu boge a shεŋ fi ge fi fe fi bu lo gε?**

¹⁸ **Geene, fiee fi bude jwe wu muh le jade nyu fε fitele le. Le fi fi yiise muh.**

¹⁹ **Fi jade nyu fε fitele le fε muh keme ŋkwaje wù befe, ki muh yu muh, ki muh jo kwε muh kene juma muh, muh jaŋ kinjaŋ, ki muh choŋ bvuchon, ki muh bεe jiŋ yi nsa wu chimbian, kene ki muh chεŋε bε jee chi muh.**

20 Mune le mwεε mù tanlo mu yiisε muh. Ge ki muh ji bε chiaanj njε wu chuge sεn tanlo fi yiisε muh ge.”

*Kwεse wumu wù gε bee ntolo leesε fitele yi Jiso le
(Maliku 7:24-30)*

21 Jiso ja fo wu kεnse yo wu gεεn kimbe ki Taya bε Sidonj le.

22 Fi kooshe le kwεse wumu wu Kanan wù gε bee yo gε ja wu to wu yεn Jiso le, wu bee fe wu le le, “O Tada, mwa Nfonj Dabi, koo yii fe mεne. Mwa yan wù kwεse le nchendaa wu debele fine bε wu baaj.”

23 Geene Jiso yu wu gε ghaa lo gε. Boonj be ba ηgoo kεnse bo to bo legε wu bo jεme le, “Du kwεse wune le le wu gεεne. Wu bii wu nyaa njieesε bee le.”

24 Jiso chvuu le, “Ba gε tun me nyu fe bamii ba Ishwala le maa ba le njε shόn yi ja wa yi lεsε lo.”

25 Geene kwεse wεe ja geh wu to wu tun anyuu a Jiso jii wu jεme le, “Tada, fih geh me.”

26 Jiso chvuu wu le le, “Ge fi nyu chuule ki jo ηgu yi boonj noj bvú le gε.”

27 Kwεse wuyu jεme le, “Le nchiεn chii. Geene bvú to yi boonyi munchvuge mu chiji bo sege wu jii mu gweeyi.”

28 Jiso mo wu chvuu wu le le, “O kwεse wune, mbεmε wo tεeme lo. Fi kooshe fe wo le no wo goone.” Geh noo mwa ye mo wu tεme.

Jiso nyanε bamii banchvuge banεh

29 Jiso gε ja fo wu gεεne, wu feder mbebe Mamasi wu

Galalee le, bo bεεn bo gεεn yi mbege le, wu shii fo.

30 Kinchvu kī bamii ki baaj to fe wu le ne gemm. Bamu gε too bε bamii ba le batεnlaase, mo ba le biŋkεle, mo ba le binfeen, mo ba le binchife, mo bamu ba chεne wesee. No bo too bε bo, bo gεεde a wu jii wu fede bo.

31 Kinchvu kiyu tu ki kεme lo kimaŋe no bo gε yεde binchife jεme, bamii ba le biŋkεle tεeme, batεnlaase jienyi te chaanj, binfeen yεde mwεe le. Bo tu bo tume maŋkuŋ ma Nyo wu bamii ba Ishwala.

(Maliku 8:1-10)

32 Jiso tεεn boonj be ba ηgoo wu jεme bo le le, “Nkεme yii fe kinchvu kine le, nje bo le wa besa bo aju atade, fies fi bo ji nyume gε yu gε. Ge ηkoŋe le nchinε bo le bo gεεne jεn gε, nje tanlo bo gεεn bo gwe jεn aje.”

33 Boonj be ba ηgoo jεme wu le le, “Tanlo besabεn jo faan mwεe munjile nchvuuŋ kfunε mù kojε ki ba nyanε kfuu chi kinchvu ki bamii kine yu?”

34 Jiso biih bo le le, “Bεn kεme chefe yi blεd yimiee?” Bo chvuu le, “Le bvusooshwi bε bίεn ne shige.”

35 Jiso mo wu du le kinchvu ki bamii kiyu shii fekuu

36 Bo shiiyε, wu jo chefe yi blεd yi bvusooshwi chieε mo bίεn chieε, wu nya kiyone Nyo le, wu bwεεyε wu nya boonj be ba ηgoo le, bo gajε bamii bayu le.

37 Muh wuchii ji, wu

fuu. Bo baanye bimbegé bī gè sheshé, bi yisë nkáa bvusooshwi.

³⁸ Bamii ba gè ji gè bee bileñse banchvuge banéh, fè nyu bikëse bë boorj.

³⁹ Wu mo wu chinë kinchvu kiyu le ki kwëede. Wu lee a nguh le wu gëej kimbe ki Magadan le.

16

Bamii bamu goone le Jiso ge kinjha kifëe

(Maliku 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Bafalashii bë Basadushii ja bo to fè Jiso le ki bo moñ wu, bo mo bo jëme le wu ge fiëe fi duunyi bvunga bvù ja fewe.

² Jiso chvu bo le le, “**Ge doo nyume sege juu seele kibvule yëede lo, bëñ du le, ‘Akfuun bude wo joñ’, nje bëñ le bëñ yëñ le kibvule yëede lo.**

³ Ge doo nyume sege juu saane, kibvule yëede, kimbe shugë, bëñ du le, ‘Nfuñ lé wu fê abëñ’, nje bëñ le bëñ yëñ kibvule yëede kimbe shugë. Bëñ kee ki bëñ jïñe kibvule bëñ mo bëñ këe no akfuun lé a nyûme, geene bëñ ya kee ge banjiñe ba mwëe mù kooshi yi kife kinë le duunyi ge nje la?

⁴ Kinjogë kí befe kinë kí le ki chine wa Nyo le ki tu një kwëse wu kinjikuu, ki goone fiëe fi duunyi bvunga bvù jade fewe. Ge tanlo ndunyë fiëe ki le, fede fi muh wu ntuñ wu Nyo wù Jona gë.” No wu jëme noo wu

mo wu chinë bo le wu ja wu gëene.

Jiso teefë boon be le bo yëne kune gee chi Bafalashii bë Basadushii

(Maliku 8:14-21)

⁵ Boorj ba Jiso ba ngoo doo bo fëse wuñ kwege bo yëñ le bo le bo daayë ki bo jo bled.

⁶ Jiso jëme bo le le, “**Bëñ yëne, bëñ ka jode kife yi kinshile ki Bafalashii mo ki Basadushii le.**”

⁷ Boorj be ba ngoo mo bo ke bo jëme lebolebo kune fiëe fiyu, bo duu le, “Wu jëme kinshile kine ne nje besabëñ baan to ge bë bled ge.”

⁸ Jiso këe fiëe fi bo jëme kune fi wu mo wu jëme le, “**O oo bamii ba mbëmë wù shige banë! Bëñ jëme lebëñlebëñ kune bled wù bëñ baan këme ge nje la?**

⁹ **Bëñ baan mwëe le a yëñ gë? Ge bëñ kwaji chefe yi bled yishëñ yi bamii chi ji banchvuge batëñ gë? Bimbegé bì bëñ chi baanye chi bee nkáa yimiëe?**

¹⁰ **Ge bëñ ka kwaji te chefe yi bled yi bvusooshwi yi bamii chi ji banchvuge banéh gë? Bëñ chi bëñ baanye bimbegé bu nkáa yimiëe?**

¹¹ **Ge la le bëñ baan këe ge le njëme nyu kune bled gë? Nka njëme gëh le bëñ jöde kife kune kinshile ki Bafalashii bë Basadushii.”**

¹² No wu jëme noo bo mo bo këe le ge wu jëme le bo jode kife nyu kune kinshile kí ba toji bled yu gë, le wu jëme nyu

kune n'yεyε wu Bafalashii bε Basadushii.

Bita chieyε le Jiso le Mbvuse wù Nyo gè ka
(Maliku 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ Jiso gè gεεŋ wu bu kimbe ki woŋ wù Kasalia wu Filibi le, wu ja wu biih boοŋ be ba ηgoo le le, “**Bamii duu lε muh wù jee che le Mwamuh le yεεŋ?**”

¹⁴ Bo chvu wu le le, “Bamii bamu duu lε wo le Jon Nlesεajoo, bamu lε le Alaja, bamu duu lε wo le Yεlimia kεnε muh wu ntuij wu Nyo wumu.”

¹⁵ **Wu biih bo le le, “Beŋ duu fiena lε nle yεεŋ?”**

¹⁶ Samoŋ Bita chvu lε, “Wo le Mbvuse wù Nyo gè ka wu le Mwa Nyo, Nyo wù kεme kinche.”

¹⁷ Jiso chvu wu le le, “**Samoŋ mwa Jona, Nyo le wu buu wo, nje gε fine sεŋε muh wu wuŋ wo le gε, sεŋε chii wù le fεwe wo le.**

¹⁸ Ntu jεmε wo le le wo le Bita, *le yi kimbaaŋ kine le ki nlé ηgε njoon kintaashε kaŋ ki bamii ba mbεmε yu. Ge bvunja bvu woŋ wu baŋku taŋlo bvu yu bvu ya kintaashε kiyu gε.

¹⁹ Nlε nnyâ biŋgwenye bi bvunfoŋ bvù fεwe wo le. Fiee fi wo le wo kaŋ fεkuu fεnε, tu ba le ba kaŋ wa fεwe. Fiee fi wo le wo faanyε fεkuu fεnε, tu ba le ba faanyε wa fεwe.”

²⁰ No Jiso jεmε noo, wu mo wu chiise lo boοŋ be ba ηgoo

le le keefε bo mōŋ bo sεεŋ muh le le wu le Mbvuse wù Nyo gè ka gε.

Jiso jεmε kune kfuu chi kwe yi wu le wu ge wu kwe
(Maliku 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Kεge yi kife kεε le, Jiso mo wu kε wu duunyi boοŋ be ba ηgoo le le wu kεme ki wu gεεŋ geh Yεlusalem. Wu gεεŋ wu yεŋ banjε ba duude chiaaŋ yi bamii ba sage woŋ bε bachiji kintanyε ba baŋj baŋj mo bamii ba duunyi banchi ba Nyo. Bo mo bo yuuyε wu, aju atade wu kaase wu bu yi kwe le.

²² Bita mo wu jo wu bε wu kεjse. Wu mo wu kε wu wame wu yi fiee fiyu le, wu duu lε, “Tada, Nyo ηganjse. Ge fine fiee nyu fi yu fi kooshe bε wo gε.”

²³ Jiso kaase ye wu jεmε Bita le lε, “**Ja a mε jinj Satan!** Wo jeese lo mε nje gε wo lεme yi kimbe ki Nyo le gε. Wo lεme nyu yi ki muh wu wuŋ le.”

²⁴ No Jiso jεmε noo, wu mo wu jεmε boοŋ be ba ηgoo le lε, “**Muh nε goone ki wù nyu muh waŋ wu ηgoo, tu wù kεme ki wu fāŋ kikwεe ke, wu tuu kintaan ke wu bii mεne.**

²⁵ **Beŋ kēe lε muh wu bají kinche ke lε wu lεsε lo ki. Geenε muh wu le wu lεsε kinche ke nje mε, lε wu gε wù kεme kinche.**

²⁶ **Nε ba banyi woŋ kfunε wuchii, ba nya muh le lε wu ji, wu to wu lεsε kinche ke, mbe we nyume la? Noo, fiee**

* **16:18** Jee chi Bita chine le le, “Tεde”.

**le yu fi tanlo muh suuŋ kiyo
ke yu le?**

27 *Bεŋ kēe lε muh wù jee
che le Mwamuh lé wu gε
wu tō bε banchendaa be a
bvukuge bvü chiji le, wu
mo wu lanε muh wuchii yi
fieε fi muh le wu ge le.*

28 *Nseŋe bεŋ nchiεεŋ lε
bamii bamu lεme fεnε gε bo
nyu bo to bo yu wuŋ wu
kwe gε, fuge njε bo yεŋ muh
wu jee che le Mwamuh too
be bvunfoŋ bwe gε.”*

17

*Jiso dunyε bvukuge bwe
bvü wu gε kεme fεwe*

(Maliku 9:2-13; Luka 9:28-
36)

1 Aju fe bvusoo, Jiso jo Bita
be Jem mo Jonj wù mwa bwe
Jem, be bo bεεŋ yi mbegε
wumu wù ndefε fεwe le, bo tu
bo nyu fo lebolεbo.

2 Bo ja bo yεŋ nfieεne ye
kuse a bo jii, bvushi bwe tu
bvu baan bvü lale njε juu,
njú ye baan te yi lale ne
mwamwamwa.

3 Fi kooshe le Muse be Alaja
gε ja bo bunε fe bo le, bo tu bo
jeme be Jiso.

4 Bita mo wu ja geh ne wu
jeme Jiso le le, “Tada, fi joŋe
no bee le fεnε. Ne wo konje lo
njoŋ chūŋ fεnε yishede, yimi
nyu yo, yimi yi Muse, yimi yi
Alaja.”

5 Geh no wu baan wu jeme,
fi kooshe le kimbe kí baan ne
bvuuŋ ja ki to ki baŋε bo, je
jeme a kimbe kiyu le le, “Wunε
le mwa yan, wu le fitεle fiaŋ.
N'yuge njoŋ be wu baan. Bεŋ
yúŋe nyu wu le.”

6 *Booŋ be ba n̄goo doo bo yu
je yiyu njaŋ koo bo, bo gwe
fekuu bo tuŋ manshi fekuu.*

7 *Geene Jiso gεεŋ wu kuŋ
bo le wu jeme le, “Bεŋ jā we!
Keefε bεŋ fāane gε!”*

8 *Bo doo bo chiaase ajii we
bo gε ka bo yεŋ muh mu le gε
nyu geh Jiso.*

9 *Bo ja yi mbegε wεe le bo
doo bo boge, Jiso leje bo le
le, “Keefε bεŋ mōŋ bεŋ sεeŋ
fieε fi ajii a wene be yεŋ le
njε muh wù jee che le Mwa-
muh le wu bu wa yi kwe le
sεŋ gε.”*

10 *Booŋ be ba n̄goo biih wu
le le, “Le nje la wu bamii ba
duunyi banchi duu le Alaja
kεme ki wu yâ wu to fe Mb-
vuse wù Nyo gε ka ge wu to?”*

11 *Jiso chvuu bo le le, “Le
nchiεεŋ lε Alaja kεme ki wu
yâ wu to wu kεnyε mwεe
munchii.*

12 *Geene nseŋe bεŋ le lε
Alaja le wu to wa bo baan
wu kεe gε, bo mo bo ge fieε
fi bo koŋe be wu. Nyu geh
yεεŋyεεŋ no muh wù jee che
le Mwamuh lé wu gε wu yεŋ
n̄ge chiaan yiboo le.”*

13 *No wu jeme noo, boon be
ba n̄goo mo bo kεe le wu jeme
nyu kune Jonj Nlesεajoo.*

*Jiso fe mwa wumu wù gε
gwee kika*

(Maliku 9:14-29; Luka
9:37-43a)

14 *Jiso be boon be ba n̄goo
gε boh bo fεsε fe kinchvu ki
bamii gε bee fo. Muh mu ja
wu to wu tuŋ anyuu a Jiso
fwe, wu jeme wu le le,*

15 “Tada, koo yii fe mwa yan le. Wu gwee kika, wu yene ñge baanj. Wu jade wu gwe fentaŋ, wu ja wu gwe a joo le.

16 Mbe nto be wu fe boooŋ buŋ ba ñgoo le bo moŋ seŋ ki bo fe wu.”

17 Jiso jemē le, “O oo! **Kingogoe kí achiji kí baan lee ge fitele yi Nyo le ge.** Nlé ñgê nyûme be beŋ ñgêeŋ mbû nee? Nlé ñkâaŋ shéŋ be beŋ ñgêeŋ mbû nee? Beŋ to be mwa wuyu fene beŋ nya meñe.”

18 Bo gëeŋ be wu, Jiso wan̄ nchendaa wu debele wù gë bee yi mwa wëe le wu bu, wu mo wu temē lo kimimia.

19 Boon̄ ba Jiso ba ñgoo gë gëeŋ fe wu le ajiŋ ajiŋ, bo biih wu le le, “Le nje la wù bee be moŋ seŋ ki be bvuse nchendaa wu debele wëe?”

20 Wu chvuu bo le le, “**Le nje mbemë wene le shige.** Nseŋe beŋ nchięeŋ le, beŋ ne be keme mbemë wù le geh nje shaŋ yi nsuu,* taŋlo beŋ du mbegë wune le le wu mugë fene wu gëeŋ wu leen̄ fege, wu mugë, fięe ge ya fi nyu yu fi taŋlo fi ya beŋ gë.

21 [Geene, gë kfuu chi wune nchendaa wu debele taŋlo wu bu nje muh buune wu shee yuuŋ chi mwëe munjile seŋ gë.]”†

Jiso ka wu jemē kune kfuu chi kwe yi wu le wu ge wu kwe

(Maliku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

* 17:20 Nsuu wune le a je yi bala le le, “mustard”. † 17:21 Ge baŋwa ba kege bamu ba ba gë ya saŋ je yi Nyo yo keme kinchin̄ kine gë. ‡ 17:24 Kwa kfunë gë bee nje nlane wu kingade ki juu le chi mu wu leme.

22 No Jiso be boooŋ be ba ñgoo gë taashë Galalee, wu jemē bo le le, “**Muh wù jee che le Mwamuh lé ba nyâ ba ge ba nyâ wu chiaŋ yi bamii le,**

ba yâuyë wu, doo nyume aju atade, wu bû yi kwe le.” Le bo yu noo, ye wooŋ bo baanj.

Kune ñkolë wu ñwa wuyehyi kintanye le

24 Jiso be boooŋ be ba ñgoo gëeŋ bo bu Kafanahum, bamii ba gë koode ñwa wu yeh yi kintanye le gë to bo yëŋ Bita le bo soge wu le le, “Muh wene wu n'yeyë too geh wu noon̄ ñwa wu yeh yi kintanye le?”‡

25 Wu bëeŋ le, “Eeŋ.” Bita gë doo wu tu fe yeh le, yanſe Jiso wu giňse fięe fiyu fekuu, wu biih wu le le, “**Samon̄, wo yede fiuŋ le la?** Banfon̄ ba fekuu fene to bo koode ñwa, bo ka bo fii kinsu nyu a baanj le? Bo to bo fii a boon̄ baboo le noo, a bantolo le le?”

26 Bita chvuu le, “Bo to bo fiu nyu a bantolo le.” Jiso jemē wu le le, “**Tu ge boon̄ baboo keme ki bo laanje gë.**

27 **Geene, fi le le keefë besa wo tene muntele mu bamii banë gë, gëne wo non̄ ñgwe a mamasi le, bięŋ yi wo le wo ya wo koo, wo gwênyë jwe wuyu, wo yęŋ jise chi bige le yo, wo mo wo bvuse wo gëeŋ wo nya bo le ki wo lâŋë ñwa wese besa wo yu.**”

18

Muh wù kuge antenee a bvunfoŋ bvù fewe

(Maliku 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ Kife kiyu le, boon ba Jiso ba ŋgoo biih wu le le, "Muh wù kuge wu fede muh wuchii antenee a bvunfoŋ bvù fewe le, le wù la?"

² Jiso mo wu tεεŋ mwa wu shige wu leesε a bo ntεεŋ,

³ wu jεmε le, "Nseŋe bεŋ nchiεŋ le, bεŋ baan kusε gε bεŋ tu njε boon ba shige shige gε, tu gε bεŋ nyu bεŋ to bεŋ lee fe bvunfoŋ bvù fewe le gε.

⁴ Nε le yεεŋ wu le wu jo kikwεε ke fεkuu wu tu njε mwa wunε, tu wu le muh wù kuge antenee a bvunfoŋ bvù fewe

⁵ Nε muh fii mwa njε wunε a jee chan le, tu wu fii nyume me.

(Maliku 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ Geene, kεnε nyume yεεŋ wù ge mwa wù shige wù lese fitele ye yan le, wu ge kimbefε, fi joŋe fe wuweε muh le le ba sheŋshε kibwee ki jεnε a kindoŋ ke le, ba tooŋε wu wu shii wu gεεŋ a joo yi baan le.

⁷ Ngε wù baan le fe bamii ba yi won kfunε le. Mwεε mü tele bamii fe bo gee bimbefε kεme geh ki mu nyûme yu. Geene, ŋge wù baan le fe muh wù too bε mu le.

⁸ Nε kibo kuŋ kεnε kikaa kuŋ gee wo gee kimbefε, wo suunε kibo kiyu kεnε kikaa kiyu wo noŋ. Fi joŋe le wo ge wo lee kinche ki kage gε le bε kibo kεnε kikaa kiŋkfunε, fede ki wo kεme chiaan yichii kεnε bikaa bichii ba to ba jo wo ba noŋ yi ŋgu wù kage gε le.

⁹ Nε jise chuŋ gεe wo gee kimbefε, wo bvūsε jise chiyu wo noŋ. Fi joŋe le wo lee kinche ki kage gε le bε jise chimimia, fede ki wo kεme ajii achii, ba noŋ wo ŋgu wù baan le."

Ngaŋ kune shon yi gε lese
(Luka 15:3-7)

¹⁰ "Bεŋ yεne le keefε bεŋ jōde boon ba shige shige banε fεkuu gε. Nseŋe bεŋ le le fewe banchendaa ba Nyo ba shee bε bo, bo nyu segechii fwe a Chii wu fewe le.

¹¹ [Muh wù jee che le Mwamuh gε to ki wu bvūsε bamii ba lese wa.]*

¹² Bεŋ kwaji le la? Nε muh kεme shón gwii, yimimia nε le yi lese a yi ntεεŋ, wu gε ya wu chine yi mbaŋbvuuŋe ncho bvuuŋe le, mbegε le, wu gεεŋ wu goon shon yi yimimia yi lese yεε seŋ gε?

¹³ Nseŋe bεŋ nchiεŋ le, nε wu le wu goon wu yεŋ, wu yuge njoŋ bε shon yi yimimia yεε fede yi mbaŋbvuuŋe ncho bvuuŋe yi be baan lese gε.

* 18:11 Ge banwa kege bamu ba ba gε ya saŋ jε yi Nyo yo kεme kinchiŋ kine gε.

14 Le geh yeeñyeñ te no Chijañ wù le fewe goone ge le muh wu mumwaa ñgoo yi boon ba shige shige banø le wu lëse ge.

No tanjo muh najø mwæe be mwa bwhee

15 Ne mwa bwoo le wu ge fíee fi befe fe wo le, wo gëeñ wo yëñ wu le wo dunyë jiale che wu le geh bena wu bafee. Wu ne le wu yu fíee fi wo jëme, tu wo le wo kaase wa wo këme mwa bwoo jïñ.

16 Wu ne baanj yu ge fíee fi wo jëme ge, wo jo muh wu mumwaa kene bafee bena bo kaase beñ gëeñ fe wu le, fi le le njëme wuchii këme bamii bafee kene batëde bo beñ jïñ yi nsa wuyu.

17 Wu ne le wu gëeñ wu fanj ki wu yû fíee fi bo jëme, wo jo wu mëese wo gëeñ fe kintaashë ki bamii ba mbëmë le. Wu fanj ki wu yû mo fe kintaashë ki bamii ba mbëmë le, wo jo wu një muh wù kee ge Nyo ge kene një muh wù koode ñwa.

18 Nseñje beñ nchiesen le fíee fi beñ le beñ kaanj fëkuu fëne, tu ba le ba kaanj wa fewe, fíee fi beñ le beñ faanyë fëkuu fëne, tu ba le ba faanyë wa fewe.

19 Nka njëme beñ le le, ne bamii bafee a beñ ntëne ne bëme yi fíee le fëkuu fëne, bo legë a buunë le, tu Chii wù le fewe lé wu gë fíee fìyu fe bo le.

20 Beñ këe le fe bamii bafee kene batëde le bo taashë fo

a jee chanj le, tu nle a bo ntëneee."

Ngañ kune muh wu fioo wù koode ge yii ge

21 Bita mo wu këñse wu biih Jiso le le, "Tada, le kinjane kimee kë mwa bwëej gee mwæe mù mbele mene, nleeshe geh lo? Tanjo wu ge, gëeñ bu kinjane kinsooshwi?"

22 Jiso chvuu wu le le, "Ge tanjo ndu wo le le, tanjo nyu geh kinjane kinsooshwi maa ge. Tanjo nyu kinjane mbañbvusooshwi chikë bvusooshwi.

23 Ne fíee fi ba tanjo ba fe bvunfonj bvù fewe be Nfoñ wumu wù gë goone ki wu sëesë be bamii be ba leme ba kwa we gë bee chiaanj yiboo le.

24 No wu gë kë ki wu tåade, bo to be muh mu, ye fioo gë bee bïke bi bige banchvuge yuufe.

25 No bi gë ya wu ki wu lâñe, Nfoñ wëe mo wu jëme le ba jo wu be kwee mo boonj mo mwæe mwe munchii ba gesë ba to be bige biyu ba lâñe fioo ye yu.

26 No Nfoñ wëe jëme noo, muh wëe gwe a wu jii wu ku chiaanj wu le, wu jëme le, 'Tada, koo geh yii be me, nlé ñgë nlâñe fíee fìchii.'

27 Yii koo chiji kikwëe wëe wu chine wu le wu daayë lo a fioo yëe le.

28 Geene, muh wëe kibee bu wu doo wu gëne, wu bu yi muh mu le wù be bo gë lene Nfoñ wëe le, wu gë

† 18:28 Kikee ki bige kine le a jé Glek le një badanale gwii.

**keme wu fioo kikee ki bige
kimimia.[†] Wu mo wu jije wu
yi finse le wu jeme le, ‘Laŋe
fioo yo.’**

**29 Muh wu leme wee mo
wu gwe te a wu jii, wu legē
wu, wu jeme le, ‘Koo geh yii
be me, nlé ḥŋ̊e nlāŋe wo.’**

**30 Wu faŋ, wu jo wu wù
gɛeŋ wu faa wu yeh yi ncha
le, le wu nyūme yu gɛeŋ bu
sege wu laŋe fioo ye yee.**

**31 Bamii bamu ba be bo
gè lene doo bo yɛŋ fiee fi
kooshi le, fi luje bo baaŋ.
Bo mo bo gɛeŋ bo sɛeŋ fiee
fichii fi kooshi Nfon wee le.**

**32 Nfon tɛeŋ wu wu to, wu
jeme wu le le, ‘Wo le fiee fi
achiji. Mbe ndaayɛ a yo
fioo le yichii nje wo be wo
ku chiaan mene.**

**33 Gɛ be tanlo te wo koo yii
fe muh wù bena bo lene le
no mbe ḥŋ̊ole te fe wo le gɛ?’**

**34 Nfon wee toonyɛ shénj,
wu nya wu le ba fâa wu yeh
yi ncha le, ba nyiege be wu,
gɛeŋ bu sege wu lé wu gè wu
laŋe fioo ye yee yichii.**

**35 Noo, le geh yeeŋyeeŋ no
Chijaŋ wù le fe we lé wu gè
be muh wu mumwaa wu
mumwaa beŋ le, ne muh
baaŋ leeshe gɛ be fitele fie
fichii fiee fi befe fi mwa
bwhee le wu ge fe wu le gɛ.”**

19

*N'yeyɛ kune ki muh kuŋ be
kwese*

(Maliku 10:1-12)

**1 Jiso jeme mwɛe munɛ wu
mesɛ, wu mo wu ja kimbe ki
woŋ ki Galalee le, wu gɛeŋ a**

**k̊i Judia le, Joo yɪ Jodaŋ le wuŋ
kwege.**

**2 No wu genɛ, binchvu bi
bamii baanyi bi bi wu le, wu
fe bo bachii ba gè chene yo.**

(Maliku 10:13-16; Luka
18:15-17)

**3 Bafalashii ja bo to fe wu le
ki bo mon wu, bo mo bo biih
wu le le, “Nchi le wu beeŋ le
tanlo muh kuŋ be kwee yi fiee
le kene nyu fi la le?”**

**4 Jiso chvuu bo le le, “Beŋ
baaŋ a tɛeŋ ge fiee fi ba gè
saŋ wa le, ‘Gè bee ſenkees
muh wù gè fe hamii, wu gè fe
bo nyu jweŋse be kwese ge?’**

**5 Wu gè fe noo, wu mo wu
jeme le, ‘Le nje fine fi jweŋse
lé wu gè wu chine chiji be
bwhee le, wu taashé be kwee,
bo bafee mo bo tu wa muh
wu mumwaa.’**

**6 Noo, gɛ bo baaŋ bamii
bafee gɛ, bo le wa muh wu
mumwaa. Fi mo fi nyu le,
fiee fi Nyo le wu taashé wa,
keefɛ muh mon ki wu gâse
gɛ.”**

**7 Bamii baa mo bo biih Jiso
le le, “Tu le nje la fi Muse gè
duu le muh tanlo wu saŋ ḥwa
wu nya kwee le wù duunyi le
wu le wu kuŋ wa be wu, wu
mo wu kuŋ be wu?”**

**8 Jiso chvuu le, “Gè bee
nje bintuŋ biɛna b̊i teme wù
Muse gè chine le muh tanlo
wu kuŋ be kwee. Geenɛ, gɛ
nyu no fi gè bee ſenkees gɛ.”**

**9 Njeme fiaŋ beŋ le le,
muh ja wu kuŋ be kwee wu
jo wumu, baaŋ nyu gɛ le
kwese wee le wu ja wu tu wu
jienyi wu jaŋe kinjaŋ seŋ gɛ,**

**tu wu le wu ge kimbefε njε
ki wu jāŋ kwεse wumu.”**

10 Boon ba Jiso ba ɳgoo yu wune njeme bo mo bo du wu le le, “Nε fi le noo kune jwεŋse be kwεse, tu fi be joŋe le muh me fie noo fe wu taashε bvuguu ge.”

11 Jiso jemε bo le le, “**Gε nyu
muh wuchii wù tanjlo wu
bεεŋ fιεε fine gε.** Tanjlo bεεŋ
gεh bamii ba Nyo le wu ge le
bo bεεŋ.

12 **Bεŋ kēe le bamii bamu
le yu bo goone gε bikεse
gε, le no ba gε boyε bo, bo
nyume noo.** Bamu nyu noo
ge bamii be chiaaŋ le bo
nyume noo. Bamu nyu fi-
boo noo ge bo be bikwεe bi-
boo le bo nyume noo njε
bvunfοŋ bvù fεwe. Muh wù
tanjlo wu bεεŋ fine, wu bεεŋ.”

*Jiso noŋ kimbone yi boon
ba shige shige le*

13 Bamii ja bo too be boon fe Jiso le le wu kuŋ bo le, wu buune fe bo le, boon be ba ɳgoo tu bo wame lo bamii baa.

14 Jiso jemε fie le, “**Bεŋ
chine boon bayu too fe
mene. Keefε bεŋ jēese bo
gε, njε bvunfοŋ bvù fεwe le
nyu fe bamii ba le njε boon
banε le.”**

15 No wu jemε noo, wu mo wu gεε chiaaŋ yi bo le, wu mo wu ja wu gεεne.

*Jiso be muh wu kwa
(Maliku 10:17-31; Luka
18:18-30)*

16 Fi kooshe le muh wu kwa wumu gε ja wu to fe Jiso le, wu biih wu le le, “Muh wù N'yeε, fιεε fi joŋe fi ɳkeme ki

ŋge fe ɳkeme kinche ki kage gε le la?”

17 Jiso biih wu le le, “**Wo
biide nyu mene kune fιee fi
joŋe njε la? Muh wù joŋe
me gεh wu wù maa.** Ne
wo goone ki wo gε wo kεme
kinche ki kage gε, wo mo
wo gεεde banchi ba Nyo.”

18 Muh wuyu biih Jiso le le, “Banchi ba Nyo le ba la?” Jiso chvuu le, “**Keefε wo yūuyε
muh gε, keefε wo jāŋ kwε
muh gε, keefε wo chōŋ bvu-
chon gε, keefε wo bεε jinj yi
nsa wu chimbiaŋ gε,**

**19 wo ɳgvūune chijo be
bwoo, be le wo kōŋe muh
wù mbebe yo le.”**

20 Chumu wee mo wu jemε wu le le, “Banchi banε bachii nchi gεεde wa lo. Ka sheshi la?”

21 Jiso chvuu wu le le, “**Ne
wo fεne goone ki wo nyūme
muh wù joŋe wu gεεne wu
mεeεse, wo gεεŋ wo gesε
mwεe mu wo keme, wo ga
bige biyu ba fuude le, wo
mo wo ge wo kēme nchvu
yo nyu yi fεwe. Wo ne le wo
gε noo wo mo wo to wo bii
mene.”**

22 Sege chumu wuyu yu noo, wu mo wu ja wu gεεne wu nyume lo yii yii, njε wu gε keme kwa baanj.

23 Jiso mo wu jemε boon be ba ɳgoo le le, “**Nseŋe bεŋ
nchiεŋ le, fi tεεme fe muh
wu kwa lee fe bvunfοŋ bvù
fεwe le.**

**24 Nka nseŋe bεŋ le le, fi le
chige fe nyambala lee a jise
chi nsala le, fede fe muh wu**

kwa lee fe bvunfoŋ bvu Nyo le.”*

²⁵ Sege boonj ba Jiso ba ɻgoo yu fine fiee, jwe yuŋ bo baanj. Bo biih le, “Ne fine le noo, yu to bone yeeŋ?”

²⁶ Jiso bije bo nee, wu jeme bo le le, “Ne le fe muh wu wuŋ le, tu fi tanlo fi ya. Geene fe Nyo le ge fiee tanlo fi ya wu ge.”

²⁷ Bita jeme wu le le, “Biję yęŋ, bee le be chine wa fiee fitchii, be bii wo le. Bee lé be gę be keme la?”

²⁸ Jiso jeme bo le le, “Nseŋe beŋ nchiesŋ le sege muh wu jee che le Mwamuh le wu shii wa yi kala we wu bvukugę bvu yi woŋ wu fwęŋ le, beŋ banę ba gę bii mene, beŋ shiiyę te yi bakala le yuufe ncho bafęe beŋ säge chikfuu chi Ishwala chi yuufe ncho chifęe.

²⁹ Muh wuchii wu le wu chine la che le, kene boonj ba bwee le, kene jeme ye le, kene chiji le, kene bwee le, kene boonj le, kene ęee le, wu chine nje me, tu wu le wu keme bamii be mwęe kinjgane gwii fede no wu gę keme. Wu le wu keme te kinche ki kage ge.

³⁰ Geene, bamii ba duude ba le fwe męe se le bo gę bo tu ajiŋ, ba duude ba le ajiŋ męe se le bo gę bo nyu fwe.”

20

Ngaŋ kune muh wu gę jo bamii ba lme wu leesę mwęne

¹ Jiso ka wu jeme le, “Bvunfoŋ bvu fe we le nję chiji la wumu wu gę bu wu ja antaana wu gęeŋ ki wu jō bamii ba lme wu leesę a wu mwęne.

² No wu gę gęeŋ wu yęŋ bo le, be bo mo bo kamę le wu lé wu gę wu laŋę bo nchvuge nchvuge yi juu le.* Wu mo wu chiiŋse bo, bo gęeŋ bo lne a wu mwęne.

³ Geh nję juu bikaa bvuugę, wu bu wu gęeŋ wu yęŋ bamii bamu le bo lme fe waŋ bo laame.

⁴ Wu jeme bo le le, ‘Beŋ gęeŋ te beŋ lęŋ a mę mwęne, nlé nlāŋę beŋ be nlāŋę wu kooji.’ Bo mo bo gęeŋ.

⁵ Wu ka wu bu nję fenshe fe ntenee, wu ka wu kaasę wu bu nję juu bikaa bitede, wu jode geh bamii ba lme.

⁶ Le nyu nję juu bikaa biteŋ fenfu, wu ka wu bu wu gęeŋ wu yęŋ bamii ba lme bamu le. Wu bii bo le le, ‘Le nje la fi beŋ to beŋ she beŋ lme fęne juu chi chile achiji?’

⁷ Bo chvuu le, ‘Le nje muh baanj jo gę bee lme le ge.’ Wu mo wu jeme bo le le, ‘Beŋ gęeŋ te beŋ lęŋ a mę mwęne.’

⁸ Le to nyume fenfu, chiji mwę kwęe mo wu to wu du chiji kikwęe ki bamii be ba lme le le, wu tęeŋ bamii ba lme, wu nya nlāŋę wuboo, wu ke fe bamii ba be to ajiŋ le, wu gęeŋ wu męe se fe ba be to fwe le.

* **19:24** Nyambala yinę le ba tęeŋ a ję yi bala le le “camel”. * **20:2** Danali wu mumwaa le jise chi bige chi ba to ba laŋę muh yu yi lme chi yi juu le.

9 Wu mo wu kε wu laaŋe.
Bamii ba wù gè jo bo yi lεme
le juu bikaa bitεŋ to wu
laaŋe bo nchvuge nchvuge.

10 Bamii ba wu gè ya jo bo
doo bo too bo mo bo kwaji
lε ba lε ba lāŋe bo ba fe
bamu baa. Geenε, ba laaŋe tε
bo danale danale.

11 No bo fi nlaaŋe wuboo
bo mo bo kε bo tu bo
shuŋshi, chiji la wεε,

12 bo duu lε, ‘Bamii banε
ba wo be jo ajiŋ bo le bo lεŋ
gεh ntaj wu kife kimimia
maa, geenε wo laaŋe besa
bo yεεŋyεεŋ bee le be shε
bee gose ye be lεme juu chi
chile muu suŋe bee.’

13 Chiji mwε wuyu chvuu
muh mu bo le lε, ‘Nsaa yan,
mbaan njiaa gε fιεε besa wo
gε. Besa wo be kamε gε lεme
chine yi nchvuge le?

14 Joo nlaaŋe wo wo gεεne.
Koŋ me lε nlaaŋe muh wu
ajiŋ yεεŋyεεŋ nje no nlaaŋe
wo.

15 Gε ŋkeme bvunja ki ŋge
fιεε fi ŋkoŋe be fιεε fi le fiaŋ
gε? Noo wo bεεne kindoŋ
nje nle ŋwenye chiaŋ yan
fε bamii le?’”

16 No Jiso jεme nε, wu mo
wu mεse lε, “Le gεh no bamii
ba le ajiŋ mεse lε bo gε
bo tu ba fwe, ba fwe tu ba
ajiŋ.”

*Jiso ka wu jεme kune kfuu
chi kwe yf wu le wu ge wu kwe*
(Maliku 10:32-34; Luka 18:31-34)

17 Jiso gε bεεne Yεlusalem
bε boonj be ba ŋgoo ba yuufe
ncho bafεε bo bu a je, wu tεεŋ

bo bε bo kεŋse yo, wu jεme bo
le lε,

18 “Beŋ yεgε beŋ yf,
bee bεεne wa bee gεεne
Yεlusalem, ba lε ba gεεŋ
ba nya muh wù jee che le
Mwamuh chiaŋ yi bachiji
kintanyε ba baŋ baŋ le
mo bamii ba duunyi banchi
ba Nyo, ba sa wu ba suunε
lε ba yuuyε wu,

19 ba mo ba nya wu chiaŋ
yi bituŋ le, ba chwεεse
wu, ba taane wu bε munte,
ba mo ba ta wu yi kintaŋ
le, doo nyume aju atade
Nyo kaasε wu bvusε wu yi
kwe le.”

*Bwe Joŋ bε Jεm lεgε binta bi
boonj be a Jiso le*

(Maliku 10:35-45)

20 Bwe boonj ba Jεbedi gε ja
wu to fε Jiso le bε boonj be, wu
tuŋ anyuu a wu jii ki wu lεgε
fιεε.

21 Jiso bii wu le lε, “Wo be
goone lε la?” Wu jεme wu
le lε, “Kaa lε lε gε doo nyume
sege wo sage bvunfoŋ bwuŋ,
boonj baŋ ba bafeε banε shii
mbebe yo le, wumu a kibo
kuŋ kinchieεŋ le, wumu a
kiŋkoŋo le.”

22 Jiso chvuu lε, “Ge beŋ
kee fιεε fi beŋ biide gε.
Tanlo beŋ mu fiŋkoo fi ŋge
fi nlε ŋgε mu?” Bo chvuu lε,
“Bee tanlo be mu.”

23 Wu jεme bo le lε, “Beŋ lε
beŋ mū fiŋkoo fiaŋ nchiεεŋ.
Geenε ki beŋ shii a kibo kaŋ
kinchieεŋ le bε kiŋkoŋo le,
gε nyume kijusε kaŋ ki nya
beŋ le gε. Manjuu mayu le
fε bamii ba Chii le wu seesε
wa wu gεε bo le.”

²⁴ Kimbege ki boon ba n̄goo ba Jiso ba yuufe doo bo yu kune f̄iee fiyu, sh̄en̄ toonye bo b̄e boon ba baf̄ee bayu.

²⁵ Geene Jiso teeŋ̄ bo bachii, bo to wu j̄em̄e bo le le, “**B̄en̄ kee l̄e bamii ba sage bitun̄ to bo shiide lo yi bamii baboo le, bamii ba baan̄ baan̄ baboo duunyi bvun̄ga bvuboo a bo we.**

²⁶ **Ḡe fifiee keme ki fi nyume a b̄en̄ ntenee ḡe. Muh wu goone ki wu nyâme muh wù baan̄ a b̄en̄ ntenee wù keme ki wu nyâme muh wù lene lo b̄en̄ le.**

²⁷ **Muh ne goone ki wu nyâme muh wù fwe a b̄en̄ ntenee, tu wù keme ki wu nyâme nfwa wene.**

²⁸ **Le ḡeh yeeŋ̄yeen̄ no muh wù jee che le Mwamuh ḡe baan̄ to ḡe l̄e bamii lene lo wu le ḡe. Wu ḡe to ki wu lēŋ̄ lo bamii le, wu nyâ kinche ke ki wu sâuŋ̄ muh wù duude yi kwe le.”**

Jiso gwenye ajii a binfeeŋ̄ bifeeɛ

(Maliku 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ Jiso be boon be ba n̄goo ḡe ḡeeŋ̄ bo doo bo fedē Jeliku, kinchvu ki bamii tu ki kfuuŋ̄ ki bii a wu ajin̄.

³⁰ Fi koosh̄e l̄e binfeeŋ̄ bimi bifeeɛ, nyu biliŋ̄se b̄i ḡe too ḡeh bi shiide jwe wu je le, bi doo bi yu l̄e Jiso fedē lo, bi mo bi tu bi wan̄e bi duu l̄e, “Tada, Mwa Nfoŋ̄ Dabi, koo yii fe bee le.”

³¹ Kinchvu ki bamii tu ki wan̄e ki duu l̄e bo baŋ̄ lo. Geene bo ka bo wan̄ lo bo ḡeeŋ̄

fwe fwe le, “Tada, Mwa Nfoŋ̄ Dabi koo yii fe bee le.”

³² Jiso mo wu l̄eeŋ̄, wu t̄eeŋ̄ bo, bo to, wu biih bo le le, “**B̄en̄ goone l̄e n̄ḡe la fe b̄en̄ le?**”

³³ Bo chvuu le, “Tada, f̄ee le ajii a wese gwenye.”

³⁴ Yii koo Jiso, wu kuŋ̄ ajii aboo le. Kimimia bo mo bo tu bo yede mwee le, bo mo bo ja bo bii Jiso le.

21

Jiso lee Yelusalem n̄j̄e Nfoŋ̄ (Maliku 11:1-11; Luka 19:28-40; Jon̄ 12:12-19)

¹ Jiso be boon be ba n̄goo ḡe doo bo feese Yelusalem, bo nyu wa nt̄e wù Befash le, bo nyume mbebe yi mbege wu Bite bi Olif le, wu mo wu tuŋ̄ boon be ba n̄goo bamu baf̄ee,

² wu j̄eme bo le le, “**B̄en̄ ḡeeŋ̄ nt̄e wù fwe wege le. B̄en̄ doo b̄en̄ ḡeeŋ̄, b̄en̄ yen̄ bwe jaki le ba shuude mwa ye nyume mbebe ye le, b̄en̄ faanye, b̄en̄ to be bo fe mene.**”

³ **N̄e muh le wu j̄em̄e f̄iee b̄en̄ le, b̄en̄ chvuu le Chiji Kikw e g one lo, wu mo wu ch ne lo kimimia b en̄ to yu.”**

⁴ Fine f̄iee ḡe koosh̄e noo ki fi g e fi to fi koje no muh wu nt uŋ̄ wu Nyo wumu g e j em e, wu du le,

⁵ “**Muh du kilaant n̄ ki Sayon*** le le,
‘**B en  j i n e b en  y en , Nfoŋ  wene too fe b en  le.**

Wu le wu shiis e kikw e ke, wu b e n  yi jaki le, nyu mwa jaki,

* 21:5 Sayon le jee chi Yelusalem chimi.

jaki wu baan shige.' ”

⁶ Booŋ ba Jiso ba ŋgoo baa gεεŋ, bo ge geh no wu be jεmε.

⁷ Bo to be jaki wεε mo mwa, bo noon bikuŋ biboo yu wege, Jiso bεεŋ wu shii yu we, wu tu wu gεεne.

⁸ Kinchvu ki bamii ki duude tu ki dεŋe te bikuŋ biboo a je, bamu shwage ché yi bite bo dεŋe.

⁹ Kinchvu kĩ ḡe gεεne Jiso fwe be kĩ ḡe bii ajiŋ tu ki wuule le, “Yilili Yilili, † mbεεŋse nyâme fe mwa Nfon Dabi le lεε! Nyo le wu noŋ kimbone yi muh wu too a jee chi Tada le lεε! Yilili Yilili, mbεεŋse nyâme fe Nyo wu fewe le lεε!”

¹⁰ Jiso gεεŋ wu fεse Yelusalem, kilaanteŋ kεε ki shiŋshe kichii. Bamii tu bo manje, bo biide le, “Wunε le yεεŋ?”

¹¹ kinchvu kεε chvuu le, “Le muh wu ntuŋ wu Nyo wù Jiso wù ja ntε wu Nasale le, Galilee.”

Jiso kuŋ bamii ba kame waan fe yeh yi kintanyε ki Nyo le

(Maliku 11:15-19; Luka 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Jiso ḡe gεεŋ fe yeh yi kintanyε ki Nyo le, wu kuŋ bamii bachii ba ḡe gese be ba ḡe gude mwεε fo, wu baaji bidaŋ bi bamii ba ḡe kuse bige, be binta bi bamii ba ḡe gese bibembε.

¹³ Wu ḡe kuŋe wu duu le, **“Fi le ba saŋ le Nyo duu le, Ba lé ba tεŋe yeh yaŋ le yeh”**

† 21:9 Biwule binε le a jé yi Glek le le Hosana. † 21:19 Kite kine ḡe bee ba tεŋe a jé yi bala le le, “fig”.

yi buune.’ Beŋ kaase yi tu bvuta bvutachon.”

¹⁴ Jiso tu wù nyu fe yeh yi kintanyε le, binfoen bε bantεŋlase too wu fede bo.

¹⁵ Geene, bachiji kintanyε ba baan baan be bamii ba ḡe duunyi banchi ba Nyo ḡe doo bo yεŋ biŋha bi mwεε bĩ wu ḡe gee le, be no boon ba shige shige ḡe wuule fe yeh yi kintanyε le, bo duu le, “Yilili Yilili, mbεεŋse nyâme fe mwa Nfon Dabi le lεε”, fi tu fi toonyi lo bo.

¹⁶ Bo mo bo wan̄ lo Jiso le, “Ge wo yuge fεε fi boon̄ banε duu ge?” Wu chvuu bo le le, **“Eŋ, n'yuge lo. Fi le le beŋ ḡe baan̄ a tεŋe gε wa fεε fi ba ḡe san̄ le, ‘Nyo lé wu ḡe mbεεŋse wù joŋe wu gεεne wu meesε wu tu wu bude de yi boon̄ ba shige shige le, be de yi boon̄ bo baan̄ bo yaane ambeŋ le gε?”**

¹⁷ Jiso ḡe ja wu chine bo le, wu bu a kilaanteŋ kεε le, wu gεεŋ ntε wu Betani le, wu che yo.

*Jiso noŋ loŋ kite kimi le
(Maliku 11:12-14,20-24)*

¹⁸ Le to nyume antaana, no Jiso ḡe kaase wu tuu jiŋ a kilaanteŋ ki Yelusalem le, jεŋ tu yi yuu wu.

¹⁹ Wu yεŋ kite kimi le mbebe yi je le ba to ba jii,‡ wu mo wu gεεŋ fo, geene wu ḡe baan̄ yεŋ gε fεε le yi ki le gε, wu yεŋ geh nyu biŋkame le maa. Wu mo wu noŋ loŋ kite kεε le wu jεmε le, **“Keefε**

fintan̄ ka fi yuŋ yi wo le gε?"
Kimimia, kite kεe mo ki bobε lo.

²⁰ Boon̄ ba n̄goo ba Jiso doo bo yεŋ noo, jwe yuŋ bo. Bo tu bo ghaade le, "Kite kinε jienyi nεε fε ki bobε lo kimimia nε?"

²¹ Jiso chvuu bo le le, "Nseŋe bεŋ nchiεŋ le, nε bεŋ leese fitele yi Nyo le, bεŋ manje gε, bεŋ gε ge geh nyu fiee fi n̄ge bε kite kinε le maa gε. Nε bεŋ jemε mbegε wunε le le, 'Muge ye fεnε wo gεεŋ wo gwe a joo yi baan̄ le', fi kooshe geh noo."

²² Mo nyume la fi bεŋ lege a buunε le, bεŋ le bεŋ kēmε nε bεŋ le bεŋ leesε fitele yi Nyo le."

Bo biih fε bvun̄ga bvuj Jiso ja fo

(Maliku 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Jiso gε kaase wu lee fe yeh yi kintanyε le, bachiji kintanyε ba baan̄ baan̄ bε bamii ba sage woŋ wu Bajuu gε to bo yεŋ no wu yεyi bamii, bo mo bo biih wu le le, "Wo jo faaŋ bvun̄ga fe wo gee mwεe munε? Nya yεεŋ bvun̄ga bvuyu wo le?"

²⁴ Jiso chvuu bo le le, "Me te nlé mbiih bεŋ fiee. Nε bεŋ chvuse lo, me mo nseŋe bεŋ muh wù nya me bvun̄ga ki n̄gee mwεe munε.

²⁵ Jon̄ gε leese bamii a joo bvun̄ga bvuyu ja faan̄? Bvu gε ja fεwe noo gε nya muh wu wuŋ le?" No wu bile noo, bo tu bo tεen̄yilεbolebo le, "Nε bee chvuse le gε nya Nyo, wu biih bee le laa gε ge la le keefε bee bεεŋ Jon̄ le gε?

²⁶ Geene, gε nyu no bee chvuu le, 'Gε nya muh wu wuŋ gε', nje bee faane kinchvu ki bamii, no bo bachii le bo bεεŋ le Jon̄ gε bee muh wu ntuŋ wu Nyo."

²⁷ Noo, bo mo bo chvuu Jiso le le, "Ge bee kee gε." Jiso mo wu jemε bo le le, "**Tu gε me nyu nseŋe te bεŋ muh wù nya me bvun̄ga le n̄gēe mwεe munε gε.**"

Ngan̄ kune boon̄ ba biliŋse bafεε

²⁸ Jiso gεεŋ fwe wu biih le, "**Bεŋ kwaji le la kune fine?** Muh mu gε kεme boon̄ ba biliŋse bafεε. Wu gε ja wu gεεŋ fe mwa wù n̄gamu le, wu jemε wu le le, 'Mwa yan̄, gεnε wo she wo lēne mwεne abεŋ.'

²⁹ **Wu chvuu le, 'Ge me nyu n̄gēeŋ gε.'** Geene wu ja wu kaase wu kuse fitele fie wu mo wu gεεŋ mwεne kwεε.

³⁰ **Muh wεe gεεŋ fe wù ajiŋ le wu jemε geh fiee fi wu be jemε wa wu n̄gamu le.** Wu chvuu wu le le, '**Nlē n̄gēeŋ chii.**' Geene, wu faŋ ki wu gεεŋ.

³¹ **Anten̄ee a boon̄ bafεε banε, le wu la wù gε ge fiee fi chiji goone?**" Bo chvuu le, "Le wù n̄gamu." Jiso mo wu jemε bo le le, "**Nseŋe bεŋ nchiεŋ le, bamii ba koode n̄wa mo bikεse ba jiikuu bo leese wa fe bvun̄foŋ bvu Nyo le fwe a bεŋ le.**

³² **Njeme nε nje Jon̄ Nlesεajoo gε to ki wu dūnyε je yi chaan̄ bεŋ le, bεŋ faŋ ki bεŋ bεεŋ wu le, geen̄ bamii**

**ba koode ḥwa bε bikεse
ba jiikuu bo bεεŋ wu le.
Bεŋ gε doo bεŋ yεŋ no bo
bεmε noo, bεŋ baan kuse gε
muntele mwεna lε bεŋ bεεŋ
te wu le gε.”**

*Ngaŋ kune muh wu gε gεle
bamii mwεne*
(Maliku 12:1-12; Luka
20:9-19)

33 Jiso mo wu ja wu jεme lε,
“**Bεŋ yū ḥgaŋ wumu. Muh
mu gε bee wu lεŋ mwε wu
muntaŋ mū ba fεde mb-
vuuŋ yu, wu tuŋ kitaaŋ ki
kεnε, wu fε kiso ki ba lε
ba sōone mbvuuŋ bude yo,
wu tuŋ kitale ki muh wu
chiesene mwε kwεε, wu mo
wu gεe mwε kwεε bamii le,
wu ja wu gεεŋ kituŋ kimi le.**

34 Kife ki ba to ba kege
muntaŋ gε to ki kojε, wu
tuŋ booŋ be ba lεme fε
bamii ba wu gε gεle mwε
kwεε bo le, le bo gεεŋ bo fi
mwe muntaŋ.

35 Bo gεεŋ, bamii ba wu gε
gεle mwε kwεε bo le, bo koo
bo, bo sun wumu, bo yuuŋ
wumu, bo tumε wumu bε
ata.

36 Wu ka wu tuŋ bamii
bamu ba lεme ba duude bo
fede ba fwe baa, bamii baa
ka bo ge gεh yεεŋyeεŋ no bo
gε ge bε ba fwe baa.

37 Ajin ayu wu tuŋ wa
nyume mwa ye, wu kwaij
lε bo lε bo gεεŋ bo ḥgvuuŋ
mwa ye wunε.

38 Geenε, wu gεεŋ, bamii
bayu doo bo yεŋ wu le,
bo jεme leholεbo lε, ‘Wunε
le njibvushε bvu muh wu

**mwε kfunε. Bεŋ to bee
yuuŋ wu bee mo be jo
bvushε bvunε.’**

39 Bo mo bo koo wu bo
bvuse mwεne kwεε, bo
yuuŋ wu le gε.”

40 No Jiso ma nε, wu mo
wu biih lε, “**Muh mwε kfunε
ge doo wu to wu ge nεe bε
bamii banε?**”

41 Bo chyuu lε, “Wu lε wu tō
wu lēeshe lo munyame myuŋ,
wu gεe mwε kwεε bamii bamu
bo lε bo gε bo nyaa mwe
muntaŋ sege bo kege.”

42 Jiso biih bo le lε, “**Bεŋ gε
baan a tεŋ gε a ḥwa wu Nyo
le lε,**

**‘Tεdε chiesε chi bamii ba
njone gε fan,**

**gε kaase ε chi tu tεdε chi buu
chi yeh.**

Finε gε ge Tada,

bamii jīnje bo kεme ḥgha?’

43 Mε mo nseŋe bεŋ le lε,
Nyo le wu fi bvunfoŋ bwe
chiaan yene le, wu nya nyu
kituŋ ki lε ki gεe no wu
goone le.”

44 [“**Tεdε chiyu chinε muh
gwe yi chi le, wu chiaafε lo,
chi gwe yi muh le, chi baajε
lo mwεdε.]”§**

45 No Jiso ma ḥgaŋ wunε
nε, bachiji kintanye ba baan
baan mo Bafalashii doo bo
yu, bo mo bo kεe lε wu ma nyu
kune bo.

46 Bo tu bo goone ki bo
koo wu, geenε, bo kaase ε
fan kinchvu ki bamii, nje
kinchvu kεe gε kεme Jiso nje
muh wu ntuŋ wu Nyo.

22

*Ngaŋ kune ɳka wu bvuguu
(Luka 14:15-24)*

¹ Jiso ka wu jemē bo le a banqan le, wumu nyu le,

² “Bvunfоŋ bvу fewe taŋlo ba beji be nfoŋ wumu wù gè seesе ɳka wu bvuguu bvу mwa ye wù jwεŋse.

³ Wu tuŋ boon be ba leme le bo gεen bo tεen bamii ba wu chi be bo fe ɳka wu bvuguu le le bo tōo. Geenе, boon bayu gεen bamii bayu fan le gε bo to gε.

⁴ Wu tuŋ banchendaa bamu wu jemē bo le le, ‘Beŋ gεen beŋ jemē bamii ba nchi ntεŋe fe ɳka wu bvuguu wunε le le bo yegε bo yu, nle seesе wa mwεε munjile, nseeyε nyáŋ yi ba bvuushε be boon ba banaa ba fan. Nle nseesе wa mwεε munchii, le bo tōo fe ɳka le.’

⁵ Geenе, bo gεen bamii bayu chiaasε lo, bo ja fiboo bo gεene. Muh mu la a wu mwεne, muh mu la waŋ we.

⁶ Kimbege ki bamii koo boon bayu bo nyie be bo, bo mo bo yuuyε bo.

⁷ Fitele bedε nfoŋ wεε, wu tuŋ bamii be ba jen, bo gεen bo leeshe lo bamii ba yuuyi boon be ba leme baa, bo mo bo ton kilaantεŋ kiboo.

⁸ No wu ge noo wu mo wu jemē boon be ba leme bamu le le, ‘Nle nseesе wa ɳka wu bvuguu. Geenе bamii ba nchi mbe chi bee gε bamii gε.

⁹ Beŋ gεen ntase yi jé le yichii, beŋ tεen bamii bachii ba beŋ le beŋ yεŋ, le bo to fe ɳka wu bvuguu wunε le.’

¹⁰ Banchendaa baa mo bo gεen jé le yichii bo kuŋ bamii bachii ba bo gε yεŋ le bamii ba joŋe be ba befe bo to. Yeh yi bvuguu mo yi yisε be bamii.

¹¹ Nfoŋ ja wu lee yeh yi bvuguu yiyu le ki wu yεŋ bamii ba to fe ɳka le, wu mo wu yεŋ muh mu le yu wu baŋ jii gε njú yi ɳka wu bvuguu gε.

¹² Wu biih wu le le, ‘Nsaa yaŋ, wo jiŋyi nee fe wo lee yeh kfunε njε wo le be njú yi ɳka seŋ?’ Muh wεε me jwe wu chile.

¹³ Noo, nfoŋ mo wu jemē banchendaa be le le, ‘Beŋ kaaŋ chiaaŋ ye mo bikaa, beŋ noŋ wu kijibε le ak-fuuŋ, yo bamii lé bo gε bo beede bo ɳgeji bige.’ ”

¹⁴ No Jiso jemē noo, wu mo wu jemē le, “Beŋ kēe le Nyo le wu tεen bamii ba duude, geenе wu cha gεh nyu ba shige.”

Bo tele Jiso kune ɳwa wu lanε

(Maliku 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Bafalashii mo bo ja bo gεen bo seesе no bo lé bo gε fe Jiso lonjε se njemē bo koo wu.

¹⁶ Bo mo bo tuŋ boon baboo ba ɳgoō mo ɳgoō yi bamii ba Nfoŋ Helod fe Jiso le. Bo gεen bo jemē wu le le, “Muh wu N'yeŋε, bee kee le wo le muh wù nchiεŋ, wo yεyi bamii be

je yi Nyo a je yi nchieej le. Ge wo jode le muh mu le yeye ge, nje ge wo jiiŋe muh yi fiee fi wu le fi le ge.

¹⁷ Geh seej bee wo ɻkwaje. Nchi le wu beeŋ le bee lâanje ɻwa Kaisa Nfonj wu Lum le, noo keef e bee lâanje ge le?"

¹⁸ Jiso kεe fiee fi bo ween e be fi, wu mo wu jeme bo le le, "Beŋ bamii ba jeme yeye, beŋ gee yeye banε, beŋ tele me nje la?"

19 Beŋ to be bige bi beŋ to beŋ laanje ɻwa yu n'yεŋ." Bo to be danale bo nya wu le.

²⁰ Jiso biih bo le le, "Kikwee kinε ki le yu le ki yεεŋ? Jee chine chi le yu le chi yεεŋ?"

²¹ Bo chvuu le, "Le ki Kaisa le, jee le te che." Wu mo wu jeme bo le le, "Beŋ nyāa Kaisa le fiee fi le fi Kaisa, beŋ nyāa Nyo le fi le fi Nyo."

²² Bo yu noo, jwe yuŋ lo bo. Bo mo bo chine wu le bo ja bo geεne.

Ba tele Jiso kune mbu yi kwe le

(Maliku 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Geh abvu, Basadushii ja bo to fe Jiso le. Basadushii banε gε bee ɻgooyi bamii ba gε duu le ge bamii nyu bo ge bo bu yi kwe le ge. No bo to, bo biih wu le le,

²⁴ "Muh wu N'yεyε, Muse gε saŋ le, 'Ne muh kwe lo mwa seŋ, tu mwa bwē keme ki wu gε kwεse wuyu be wu boo boonj a jee chi ɻkfu mwa bwē le.'

²⁵ Meesee, boonj ba muh mu gε chee besa bo yanε bvusooshwi. Wù ɻgamu gε jo

kwεse, wu jienye wu kwe be wu baŋ keme ge mwa ge, wu chine kwεse wuyu wù bii wu le.

²⁶ Fi kooshε geh noo be wù ka bii wee le mo wù bii wu wee le, gεεŋ bu fe wu bvusooshwi le.

²⁷ Ajin ayu, kwεse wee kwe te.

²⁸ Noo, meesee no bo bachii bvusooshwi gε jo kwεse wee, lé gε doo nyume sege bamii bude yi kwe le, kwεse wee nyu kwε yεεŋ?"

²⁹ Jiso chvuu bo le le, "Beŋ le beŋ jiaa, nje ge beŋ kee fiee fi ba saŋ a ɻwa wu Nyo le ge. Ge beŋ kee te bvunja bvu Nyo ge.

30 Beŋ kēe le lé tō nyume sege bamii bude yi kwe le, ge bilenjε be bikεse baŋ bo ka bo taashi bvuguu ge, ge bamii baŋ bo ka bo nyaa boonj bo taashi bvuguu ge. Bo lé bo tō bo nyume wa njε banchendaa ba Nyo fewe

31 Doo nyume kune mbu wu bamii lé bo gε bo bude yi kwe le, beŋ gε baŋ a teŋε ge a ɻwa wu Nyo le beŋ yu fiee fi wu jeme beŋ le ge? Nyo gε jeme le,

32 'Le me wù Nyo wu Ablaham be Nyo wu Asik mo Nyo wu Yakob.' Fi le le ge Nyo nyume Nyo wu baŋkfū ge, le Nyo wu bamii ba baŋ yu."

³³ Kinchvu ki gε leme fo yu nchvuse wù Jiso chvuse, jwe yuŋ lo bo be n'yεyε we.

Nchi wù feder banchi bachii
(Maliku 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ Bafalashii gè doo bo yu le Jiso le wu banye lo jwe wu Basadushii, bo mo bo banye ye bo to fe wu le.

³⁵ Muh mu bo le wù gè kee banchi ba Nyo chuule wu mo wu tele wu be mbile wumu le,

³⁶ “Muh wù n'yeyε, nchi wù kuge wu feder banchi bachii le wù la?”

³⁷ Jiso chvuu wu le le, “**Nchi wù kuge le wù duu le, ‘Wo kône Tada wù Nyo wo be fitele fiuŋ fichii, wo nyâ ye yo wu le yichii, wo g  e bvufee bwuŋ yi wu le bvuchii.’**

³⁸ **Wun   le nchi wù fwe wù kuge wù feder banchi bachii.**

³⁹ **Wù bii wu le nyume nj   wun  . Fi le le, ‘Wo kône muh wu le mbebe yo le no wo koje kikw  e kuj  .**

⁴⁰ **Mw  e munchii mù le a Nwa wu banchi le, mo mù le a Banja ba bamii ba ntuŋ wu Nyo le, mu leme nyu yi banchi ba bafee ban   le.**

Mbvuse wù Nyo g   ka le mwa y  e  n?

(Maliku 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ No Bafalashii g   taash   fo, Jiso mo wu ja wu biih mbile wumu bo le le,

⁴² “**B  n kwaji le la kune Mbvuse wù Nyo g   ka? B  n kwaji le le mwa y  e  n?**” Bo chvuu wu le le, “Le mwa Nfoŋ Dabi.”

⁴³ Jiso kaas   wu biih bo le le, “**No le mwa Nfoŋ Dabi, fi jiényi ne   fe Kiyo ki Yuude ge Dabi tu wu te  e wu le Tada we? Dabi g   j  me le,**

⁴⁴ **Tada Nyo g   be wu j  me Tada wan   le le, wu sh  i a kibo ke kinchieen   le, g  e  n b   sege wu le wu g   wu gi  n  e bamii be ba kimban  , wu tom   bikaa bie yi bo le.’**

⁴⁵ **Ne Dabi te  e wu le Tada we, fi ka fi ji  nye ne   fe wu tu wù nyu mwa ye?”**

⁴⁶ No Jiso j  me ne, muh g   ka wù nyu yu wu mumwaa wu chvuu fie   wu le g  . Kege te abvu, muh g   ka wu mon   lo wu biih fie   wu le g  .

23

Jiso chieeny   kinyi ki bamii ba duunyi banchi mo ki Bafalashii

(Maliku 12:38-39; Luka 11:43-46; 20:45-46)

¹ Jiso mo wu ja wu j  me kinchvu ki bamii le be boon be ba n  goo le le,

² **“Bamii ba duunyi banchi be Bafalashii le bamii ba le ba jo kinta ki Mus  e.**

³ **Fi mo fi nyu le, be  n y  uge fie  e fichii fi ba se  e be  n le, be  n mo be  n g  e. Geen  , keef  e be  n g  e fie  e fi bo gee g  , nje bo feeji yeye, bo gee yeye.**

⁴ **Bo jade bo yile bvujij   bv  u feder bvun  ga bv  u bamii bo yig  e bamii yu, ta bo kib  e mon   ki bo la nyi yi kwaan   bo fi bo yu g  .**

⁵ **Mw  e mù bo gee munchii le geh ki bo ge le bamii y  ne bo le. Mun  ku muboo mu Nwa wu Nyo le**

lo mù kuge.* Munchanya mu de yi njú yiboo le lo mù undefe. ⁶ Bo to bo gëene fe nka le bo konje ki bo shiide nyu fe bamii ñgvuune bo fo, bo ka gëene yéh yi buune le bo konje ki bo shiide nyu yi binta bi fwe le.

⁷ Bo ka konje tè njienye wu fe waan le bamii yëese bo le, bo ka konje le bamii tènje bo le Balabai.

⁸ Geene, keefé muh bëenj le bamii tènje wu le Labai gë, nje bënj këme Muh wu N'yeyë gëh wu mumwaa maa, bënj bachii nyu boon ba bwe mwa le.

⁹ Keefé bënj tènje muh mu yi nshenj le fene le le chiji wene gë, nje bënj këme Chiji wene wu mumwaa wù le feewe.

¹⁰ Keefé muh bëenj le batènje wu le Chiji Kikwëe gë, nje Chiji Kikwëe wene le gëh wu mumwaa wù le Kletu.

¹¹ Muh wù baanj a bënj ntenee këme ki wu nyù muh wù lene lo bënj le.

¹² Mo yeej wù bëenj se kikwëe ke, tu Nyo lé wu shiishé lo wu, mo yeej wù shiishi kikwëe ke, Nyo lé wu bëenj se lo wu.

Jiso choojé bamii ba duunyi banchi mo Bafalashii

(Maliku 12:40; Luka 11:39-42,44-52; 20:47)

¹³ Ngë wù baanj le wene bënj bamii ba duunyi banchi mo bënj Bafalashii.

Bënj le bamii ba jëme yeye, bënj gee yeye! Bënj lëme a bamii jii bënj banje je yi leese fe bvunfonj bvù fëwe le. Gë bënj konje ki bënj lëe bvù le gë, bënj ka banje je lë keefé bamii ba konje bo lee fo gë.

¹⁴ [Ngë wù baanj le wene bënj bamii ba duunyi banchi mo bënj Bafalashii. Bënj shiishi lo bakwënkfu, bënj gee chibuunë chi undefe chi kinchiaasë ye. Bënj këe le wene njëgë lé wu fô lo.][†]

¹⁵ Ngë wù baanj le wene bënj bamii ba duunyi banchi mo bënj Bafalashii. Bënj le bamii ba jëme yeye, bënj gee yeye! Bënj jade bënj jiényë woñ wuchii bënj danje jóo yi baanj baanj le bënj goone muh wu mumwaa wù bënj fiisë wu tu muh wene wu mbëmë. Në wu le wu tu wa muh wene wu mbëmë, bënj kaasë bënj ge fie mesë fi fo lo, wu tu wu nyu wa muh wu njü wù baanj gëh një bënj.

¹⁶ Ngë wù baanj le wene. Bënj le binfeej bënj duu le bënj duunyi je bamii le! Bënj nyu bamii ba duu le, 'Në muh jëme fiëe, wu kañ jee chi yeh yi kintanyë, tu gë nyu fiëe gë. Geene, muh né jëme fiëe wu kañ nyu jee chi kichwa ki bige kí yëede ki yeh yi kintanyë le, tu wù këme ki wu gë no wu jëme wu kañ.'

* 23:5 Muñku mune le mù bo gë gëede banchi ba Nyo bamu yo, bo jiide manshi le bëñkeje le. † 23:14 Gë bañwa ba ba kege bamu ba bo gë ya sañ jë yi Nyo yo këme kinchinj kine gë.

17 Binfeen bine! Beŋ le biyuŋ! Fiɛɛ fi kuge fi fede fimi le fi la? Baan kuge kichwa ki bige ki yεede noo, yeh yi kintanyε yi gee kichwa kiyu fe ki nyu fiɛɛ fi le fi Nyo le?

18 Beŋ jeme te le, 'Nε muh jeme fiɛɛ wu kaŋ jee chi kitana ki kintanyε, tu ge nyu fiɛɛ ge. Geenε muh jeme fiɛɛ wu kaŋ nyu jee chi fiɛɛ fi muh nya kintanyε yu, tu wù keme ki wu gē no wu jeme wu kaŋ.'

19 Binfeen bine! Fiɛɛ fi kuge fi fede fimi le fi la? Baan le nnya yi kuge noo, kitana ki kintanyε ki gee nnya yiyu nyume fiɛɛ fi le fi Nyo le?

20 Fiɛɛ fi le, le le nε muh kaŋ jee chi kitana ki kintanyε, tu wu kaŋ noo wu kaŋ mo mwεε munchii mū nyume yu.

21 Nε muh kaŋ jee chi yeh yi kintanyε, tu wu kaŋ noo wu kaŋ mo Nyo wù chee yu.

22 Nε muh kaŋ woŋ wu we, tu wu kaŋ nyu kala wù Nyo mo wu wù Nyo wù shide yi wu le.

23 Nge wù baan le wene beŋ bamii ba duunyi banchi mo beŋ Bafalashii. Beŋ le bamii ba jeme yeye, beŋ gee yeye! Beŋ to beŋ nyaa kimbe kimimia Nyo le a nteneɛ a bimbe yuufe bi mwεε yeye yeye mū beŋ kege beŋ gεede a mbáa le le yi yege, geenε beŋ nooŋe fiɛɛ fi jiji fi nchi jeme kune fi le beŋ gēe, fi le ki beŋ gēe

mwεε mù kooji fe bamii le, beŋ kôode yii fe bamii le mo ki beŋ lēese fitelε yi Nyo le. Beŋ be keme ki beŋ gēe mwεε munε munchii beŋ chine ge fimi le ge.

24 Binfeen bi duunyi je bamii le! Beŋ kuuji munyinyi beŋ bvuuse a mbvuun le, geenε beŋ ka mii nyan yi baan ashεŋ!

25 Nge wù baan le wene beŋ bamii ba duunyi banchi mo beŋ Bafalashii. Beŋ le bamii ba jeme yeye, beŋ gee yeye! Beŋ chuge muŋkoo be shú ye le, geenε mwεε mù yisε yo le mù beŋ lode a bamii le mo mù beŋ yεede ajii yu.

26 Binfeen bi Bafalashii, beŋ ya beŋ chugε muŋkoo be shú nyu anteŋ, mu mo mu yuude te ye le.

27 Nge wù baan le wene beŋ bamii ba duunyi banchi mo beŋ Bafalashii. Beŋ le bamii ba jeme yeye, beŋ gee yeye! Beŋ le nje jén yi ba le ba seessε ba yefε yi tu yi baan yi chuuni ajii yi joŋe, geenε anteŋ ayu nyu a yisε be biŋkuſe bi biŋkwe bi bamii mo mwεε munchii mū yiide.

28 Le gεh yεεŋyεεŋ no beŋ chuuni ajii le beŋ le bamii ba chaan, geenε anteŋ nyu beŋ yisε be kinlele mo gee chi befe.

(Luka 11:47-51)

29 Nge wù baan le wene beŋ bamii ba duunyi banchi mo beŋ Bafalashii. Beŋ le bamii ba jeme yeye,

beŋ gee yeye! Beŋ ba joone jéŋ yi bamii ba ntuŋ wu Nyo, beŋ yeefe te jéŋ yi bamii ba gè keme kinche ki chaan beŋ seese yi joŋe.

30 Beŋ gee noo beŋ duu le, 'Ne gè bee bee nyu wa yu kife ki bachiji chiji le, tu bee gè baaŋ leŋ ge fiesa fe fies fi bo gè ge fe ba yuuŋe bamii ba ntuŋ wu Nyo ge.'

31 Beŋ jeme noo, beŋ jeme nyu kune bikwεe biena beŋ mo toone be de yene le beŋ le booŋ ba bamii ba gè yuuyi bamii ba ntuŋ wu Nyo.

32 Beŋ mo beŋ gεen lo fwe beŋ mesε be leme chi bachiji chiji bema gè ke!

33 Yó chine! Kinjogogε ki yó le kinε! Beŋ kwaji le beŋ lé beŋ nyúme njε ba leesε beŋ yi n̄gu wu baaŋ le sεŋ?

34 No fi le noo, me mo ntune bamii ba ntuŋ wu Nyo fe beŋ le mo bamii ba bvufee be bamii ba duunyi banchi. Beŋ lé beŋ yúuyi bamu, beŋ taayi bamu yi bintaan le, beŋ suŋe bamu yéh yene yi buunε le, beŋ boone bikaa a bamu jin a bilaanteŋ le bichii bi bo gεene bi le.

35 Beŋ lé beŋ gēe noo le kileme ki bamii bachii ba gè chee kinche ki chaan yi nshεŋ yine le ba bo gè yuuŋe ki nyú fe beŋ fwa. Kileme kinε lé ki nyú fe beŋ fwa kege yi ki Abe wù ba gè yuuŋe njε wù keme jiale sεŋ, to bu yi ki Sakiya wù mwa Belekaya wù beŋ gè yuuŋe antenεe a yeh yi kintanye be

kitana ki kintanye le.

36 Nseŋe beŋ nchiεŋ le, lon wu mwεe munε munchii le wu gē wu koo kinjogogε ki meεe kine."

*Jiso keŋ ye fe bamii ba Yelusalem le
(Luka 13:34-35)*

37 No Jiso jeme ne, wu mo wu keŋ ye le, "Yεεbεe Yelusalem! Yεεbεe Yelusalem! Wo wù yuuyi bamii ba ntuŋ wu Nyo, wo ka tume bamii ba Nyo tuŋ fe wo le be ata! Le wa kinjane kimee no me moŋ ki mbanyε boon buŋ njε no bweshii to wu banyε boon be yi kfuge a bibεe bie le, wo fan?

38 Bije yēŋ yeh yo lé yi gē yi tu kinfu.

39 Nseŋe lo wo le le ge wo baaŋ wo ka wo yεŋ mene gε, gεen bu kife ki wo le wo du le, 'Nyo le wu noŋ kimbone yi muh wù too a jee chi Tada Nyo le.' "

24

*Jiso sεeŋ le ba lé ba gē ba sa yeh yi kintanye
(Maliku 13:1-2; Luka 21:5-6)*

1 Jiso bu yeh yi kintanye le, wu doo wu gεene, boon be ba n̄go kεŋse bo to mbebe ye le bo duunyi yéh yi fe yeh yi kintanye le wu le.

2 Geene, Jiso jeme bo le le, "Beŋ yede yéh chine le? Nseŋe beŋ nchiεŋ le ge tdeč chimimia nyu chi sheε yi chimi le njε ba kεse chi fekuu sεŋ gε."

³ Jiso doo wu geeŋ wu bεεŋ wu shii yi Mbegε wu Bite bi Olif le, boonj be ba ηgoο kεŋse bo to lebolebo fe wu le bo bijh le, “Geh seεŋ bee kife ki fιεε fiyu fine lé fi gē fi kooshε, mo njiŋε wù lé wu gē wu dūnyε kife ki wo lé wo gē wo kaasε wo to mo no le woŋ kage wa lo?”

⁴ Jiso chvu bo le le, “**Bεŋ yēne keefε muh to wu lεe bε bεŋ, bεŋ jiaa je gε.**

⁵ **Bεŋ kēe lε bamii ba duude lé bo gē bo too bo jode jee chaŋ bo teyi fe jii, muh duu lε wu le Mbvusε wù Nyo gē ka.** Bo doo bo gee noo bo lεede bε bamii ba duude bo jiaade je.

⁶ **Bεŋ lé bεŋ gē bεŋ yuge lε ba tune jεŋ, bεŋ ka yuge tε basaaka lε jεŋ le yi nyume.** Bεŋ doo bεŋ yuge noo, keefε fitεle gūde bεŋ gε. Mune lε mwεε mū kεme ki mu gē mu kooshε. Geenε gε mu mo duunyi lε woŋ kage wa lo gε.

⁷ Kituŋ lε ki gē ki tune jεŋ bε kimi, nfonj wumu tune jεŋ bε wumu. Jεŋ lε yi gē yi koode, nshεŋ lε yi gē yi shliŋshi manjuu le manjuu le.

⁸ **Mwεε mune munchii baanj geh lo nsasε njε sege kwεse kε lume.**

⁹ **Bamii lε bo gē bo nya bεŋ ba nyiεge bε bεŋ, ba yuuuyε bεŋ.** Bituŋ bichii lε bi gē bi banε bεŋ nje jee chaŋ.

¹⁰ **Noo, bamii ba duude mo bo chii bikaa a mε jiŋ, bo banε bikwεε biboo, bo gese bikwεε biboo.**

¹¹ **Bamii ba duude ba mbiane lε tuŋ Nyo bo, bo lε bo jā bo bunε bo lεede bε bamii wesee.**

¹² **No kimbefε lε ki gē ki duude ki gεεne lo fwe, ki ge kinjkonε ki bamii ba duude mo ki tu wεε.**

¹³ **Geenε, muh wù lé wu gē wu kaaŋ shéŋ gεεŋ bu fεkimesε lε wù gē wu bone.**

¹⁴ **Bo kεme geh ki bo ge bo fējε saaka wù joŋe wunε wù kune bvunfoŋ bvu Nyo gεεŋ bu yi kikwεε ki nshεŋ le kichii bituŋ bichii yu, noo, fe woŋ ge wu ka.**

Nyεyε kune kife ki ηgε wù baanj

(Maliku 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ **Noo sege bεŋ yεŋ kinjha ki fιεε ki taŋlo ki cheŋε bε kijuse ki muh wu ntuŋ wu Nyo wù Danyε gē jεme kune ki, ki lεme wa yeh yi kintanyε le, muh wù tεŋe ηwa wunε yu fine chuule,**

¹⁶ **bamii ba le Judia mo bo fεε lo bo bεŋ yi bambegε le.**

¹⁷ **Keefε muh wù le kigo ki yeh le ka wu shii wu lee ki wu jō fιεε fi le yeh gε.**

¹⁸ **Keefε muh wu le mwεε ka wu kaase wu kwεεde lε wu to ki wu jō kikuŋ wu noŋ ye le gε.**

¹⁹ **Ngε wù baanj le yi aju kaa le, lε wu gē wù nyu wu bikεse ba le bε chifwe, mo ba yanse boonj.**

²⁰ **Bεŋ būne lε keefε kinlegε kine ki nyū yi kife ki nfuŋ le, kεnε juu chi yuuŋ gε,**

21 nje η ge wù baañ lé wu
gê wu nyâme kife këe le,
kfuu chi wu wëe η ge gë baañ
a nyu ge yu ge, këge no woñ
gë kë too bude mëese, ge
kfuu chi wu wëe baañ wu ka
wu yu wù nyu yu ge.

²² Né Nyo gè baanj gade gε
aju a nge ayu gε, tu muh wu
wuj wu mumwaa bee gε wu
bone gε. Geenε wu gè gade
aju ayu nje bamii be ba wu
gè cha.

²³ Lé doo nyûme sege kœ
ne muh lé wu jêmœ beŋ le
le, 'Beŋ jîŋe beŋ yêŋ, Mbvuse
wù Nyo gè ka ne wu wunœ
fene!' Kenœ le, 'Ne wu wege
fege!' Keefœ beŋ bœŋ gœ.

24 **B**en k e le bamii l e bo
g e bo too bo mbiame le bo
le bambvuse ba Nyo g e ka,
bamu duu le bo le bamii ba
ntuŋ wu Nyo, bo mo bo gee
mw e e m u t e eme m u duunyi
bvunja bvuboo, bo gee t e 
mw e e m u jwe yune, ki bo
l  ede b e bamii bo jiaade je,
bo l  ede mo t e b e bamii ba
Nyo g e cha wa, n e je le yu.

25 *Bεŋ yēgε bεŋ yū, nle
nseεŋ wa mwεε mune bεŋ le
fε mu ge mu kooshi.*

26 Noo, bamii ja bo duu
beŋ le lε, ‘Beŋ jɪŋe beŋ yɛŋ,
Mbvuſe wù Nyo gɛ ka ne
wu wege chvuunj’, keefɛ beŋ
gɛŋ fo ge. Kene lε, ‘Beŋ jɪŋe
beŋ yɛŋ, ne wu wunɛ yeh
antɛŋ’, keefɛ beŋ bɛŋ bo le
ge.

27 Beñ kēe lε no jaŋ to yi
lale we kimbe kι juu saane
le, yi baŋ yi gεεŋ yi bu a
juu seele yo, le geh yeeŋyeeŋ
no nto wu muh wù jee che

le Mwamuh lé wu gê wu nyûme.

28 'Mo nyu faanj fe gvunε
chi fieε to chi nyume fo, le
geh fo fe banjvuluŋ to bo
taashi fo.'

*Kune no Jiso lé wu gê wu tô
(Maliku 13:24-27; Luka 21:25-28)*

29 Kimimia, sege kife ki
ŋe wù baan wune to wa ki
fe, juu ja gəh ne chi jime,
kwii ge ka wu baan ge, jón
jade fewe yi gweeyi, mwee
mù fewe munchii mù keme
bvunga shiŋshi.

30 Njiŋɛ wu muh wù jee
che le Mwamuh mo wu
bunɛ yi kibvule le. Bitunj
bichii bi yi nshenj le mo bi
ke bi fuge lo be kwe. Bamii
lé bo gê bo yen no muh wù
jee che le Mwamuh too yi
kimbe le fewe be bvunga mo
bvukugɛ bvù baan.

³¹ Sege soŋ yi baŋ ge doo
yi jemə fewewe, wu mo wu
chiŋse banchendaa be bo
gɛŋ abu a woŋ le ana mo
fewe, bo banyɛ bamii be ba
wu le wu cha wa.

(Maliki 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² Beñ yêye fięe yi kinjvun
le. Ché too yi boji, binjcame
ke bi choone yi ché yiyu le,
beñ mo beñ kęe le akfuuñ
kuse wa.

33 Le geh yeeηyeeη no bεη
ge doo bεη yene mwεε mune
le munchii, bεη mo bεη kēe
le wu le wa mbebe le, mo a
yeh fwεεη.

**34 Nseñé beñ nchiéñ le ge
kingogé ki mæse kine nyu**

**ki to ki ka, njε mwεε munε
munchii kooshe sεŋ ge.**

**35 Kibvule be nshεŋ lé ki
tō ki ka, geene gε jε yaŋ nyu
yi to yi shiiŋshe ge.**

*Gε muh nyu yu wù kee juu
chī Jiso lé wu gε wu tō gε*

(Maliku 13:32-37; Luka 17:26-30,34-36)

**36 Geene gε muh nyu yu
wù kee juu chiyu kεnε kife
kiyu gε. Gε banchendaa ba
Nyo ba fewe kεnε Mwa Nyo
kee tε gε. Kee gεh Nyo wù
Chiji maa.**

**37 Gεh yεεŋyεεŋ no fi gε
bee kife ki Nyua le, nyu gεh
no fi lé fi gε fi nyume kife
ki muh wù jee che le Mwa-
muh kaase wu too.**

**38 Gε bee joo baanj a yisε
gε yi kikwεε ki nshεŋ le gε,
bamii nyu fiboo bo jii mwεε
bo ka muu, bikεse be biliŋse
taashi bvuguu, bamii nyaa
boonj ba biliŋse bo taashi
bvuguu be bo, gεεŋ bu juu
chī Nyua gε lese a ŋguh le,**

**39 bamii bayu gε baanj kεε
gε fιεε fi lé fi kōoshe gε, gεεŋ
bu sege joo gε yisε yi nshεŋ
le, yi kude bo bachii yi gεεŋ
be bo. Le gεh yεεŋyεεŋ no
fi lé fi gε fi nyume juu chi
muh wù jee che le Mwa-
muh lé wu gε wu tō.**

**40 Biliŋse bafee lé bo nyū
mwεε, ba jō wu mumwaa
wu mumwaa shεε.**

**41 Bikεse bafee lé bo gε bo
goge bvuleŋ fe jεεŋ, ba jō
wu mumwaa wu mumwaa
shεε.**

**42 Noo, bεŋ mo bεŋ
chīεene nje gε bεŋ kee juu**

**chī Tada wene lé wu gε wu
tō gε.**

**43 Bεŋ kēe le chiji yeh nε
kee kife kī choŋ lé wu gε wu
tō antaŋ, wu chīεene, wu
gε ka wu chine le wu to wu
ŋgode yeh ye gε.**

**44 Fi mo fi nyu le, bεŋ
te kεme ki bεŋ chīεene nje
muh wù jee che le Mwa-
muh lé wu gε wu kaase wu
to kife kī bεŋ kee gε le.**

*N'yeŋye kune mwa lεme wù
nchīεenj mo wù le gε wù nchīεenj
gε*

(Luka 12:41-48)

**45 Mwa lεme wù le wù
nchīεenj wù ka kεme bvufee
le wù la? Gε nyume muh
wεε wù chiji kikwεε ke le wu
gεε wu le wu jīŋe fe yeh ye
le, sege kife doo ki kojε, wu
nya mwεε munjile boonj be
ba lεme le gε?**

**46 Kinlanje kī baanj lé ki
gε ki nyume ki mwa lεme
wù chiji kikwεε ke, sege wu
doo wu too wu yεŋ wù gee
lεme gεh yεεŋyεεŋ no wu
bee ki wù gee.**

**47 Nseŋe bεŋ nchīεenj le
chiji kikwεε ke lé wu gε wu
bεεŋse wu, wu jīŋe fe mwεε
mwe le munchii.**

**48 Geene, nε mwa lεme wεε
ja wù kεme kinje kī befe,
wu jεmε kikwεε ke le le, 'Gε
chiji kikwεε kaŋ nyu wu
yaŋse wu kaase wu to gε',**

**49 wu mo wu kε wu suŋe
boonj ba lεme bamu ba bε
bo lεne, wu jii mwεε wu ka
muu bε bamii ba yaane mb-
vuuŋ,**

**50 tu chiji kikwεε ke lé wu
gε wu ja gεh wu bune juu**

chimi chi' wu be kwaji gε, bε
kife ki' wu be kee gε le.

⁵¹ Wu doo wu bu noo, wu
mo wu gwoojε lo mwa ye
wu lεme wεε, wu chiiŋse wu
wu gεεŋ wù nyu bε bamii ba
jεme yeye, bo gee yeye le,
nyu fo fε bamii lé bo gε bo
beede bo ŋgeji bige."

25

*Ngaŋ kune ŋgón̄ yi bikεse
yimi yuufe*

¹ "Lé tō nyū kife kεε le
taŋlo ba beji bvunfoŋ bvū
fewe bε ŋgón̄ yi bikεse yimi
yuufe ba gε jo bin'yesε bi-
boo, bo bu ki bo gεεŋ bo fi
chiji bvuguu wumu.

² Bo gε bee noo batεŋ nyu
biyuŋ, batεŋ nyu bafeefe.

³ Fi le le ba gε bee biyuŋ
gε jo bin'yesε biboo bo gε ka
bo jo mεε mamu mbebe le
gε,

⁴ geene ba gε feefe baa jo
biboo bin'yesε bo ka bo jo
mεε mamu mbebe le.

⁵ Bo gεεŋ bo chieεne chiji
bvuguu wεε, wu she yo we-
see fε wu to, lefe mo chi kε
chi jode bo, bo mo bo lee.

⁶ Lε nyume antaŋ antεεε,
bo ja bo yu muh wuule le,
'Yilili Yilili, bεŋ jīŋε bεŋ
yēŋ, chiji bvuguu wunε lεεε!
Bεŋ bū bεŋ tō bεŋ fi wu lεεε.'

⁷ Ngóon̄ yi bikεse baa
bachii mo bo ja we bo
bεεŋse bin'yesε biboo.

⁸ Ngóon̄ yi bikεse ba gε
bee biyuŋ baa bo jεme ba
gε feefe baa le le, 'Kii bεŋ,
bεŋ nya bee bε mεε mena

mamu. Bin'yesε biesa shi-
ide wa lo.' ⁹ Geene, ba gε
feefe baa chvuu le, 'Ge mo
nyu mo kojε fε bee le bachii
gε. Bεŋ gεεŋ nyu fε bamii ba
gese le, bεŋ gu mεna.'

¹⁰ No bo gε gεεne ki bo gu,
chiji bvuguu mo wu shεε
wu fεse. Baa ba gε bee
bo seesε wa ye yiboo bo
chieεne, bo mo bo gεεŋ bo
lee bε wu yeh yi ŋka wu
bvuguu le, bo mo bo faa
kimbuŋ.

¹¹ Ajin̄ ayu ŋgón̄ yi
bikεse yimi chieεne bo gε gεεne
ki bo gu mεε fεse te, bo lεεŋ
a nfwεεŋ bo tu bo duu le,
'Chiji kikwεε, chiji kikwεε,
gwenyε kimbuŋ bee lee.'

¹² Geene, wu chvuu bo le
le, 'Nseŋe bεŋ nchiesεŋ le gεh
ŋkee bεŋ gε.'

¹³ Fi mo fi nyu le, bεŋ sēesε
ye, bεŋ chieεne, nje gε bεŋ
kee juu kεne kife kiyu gε.

*Ngaŋ kune boon̄ ba lεme
batεde
(Luka 19:11-27)*

¹⁴ Kife kiyu le fi lé fi gε
fi nyu nje muh mu wù gε
gεεne njienyε, wu tεεŋ boon̄
be ba lεme le wu gεε kwa we
chiaan̄ yiboo le.

¹⁵ Wu gε nya mwa wu
lεme wumu bikεε bi bige
bitεŋ, wu nya wumu bikεε
bifeε, wu nya wumu kikeε ki
bige kimimia. Wu gε nya
wu bii no bvun̄ga bvū muh
le. No wu gε nya noo, wu mo
wu la njienyε we.

¹⁶ Mwa wu lεme wù gε fi
bikεε bi bige bitεŋ mo wu

gεεŋ kimimia wu ge waan
yu, wu ji mbe bikeεε biteŋ.

¹⁷ Wù gè fi bikeεε bifeεε wu
ge tε waan, wu ji mbe bikeεε
bifeεε.

¹⁸ Geene, mwa leme wù gè
fi kikeεε kimimia wεε, gεεŋ
fie wu chij fεkuu wu nyile
bige bi chiji kikwεε wεε fo.

¹⁹ Chiji kikwεε wu boon
ba leme baa gè la njienyε
we, wu gεεŋ wu che yo we-
see. Wu gè doo wu kaase wu
to, wu mo wu tεεŋ boon be
ba leme le be bo najε mwεε.

²⁰ Mwa leme wù gè fi bikeεε
bi bige biteŋ mo wu to nyu
be bikeεε yuufe, wu jemε le,
'Chiji kikwεε, wo gè nya
mε bikeεε bi bige biteŋ, bījε
yēŋ, nle nsheε εŋge waan yu,
ηkeme bimi bikeεε biteŋ yu
we.'

²¹ Chiji kikwεε wεε jemε
wu le le, 'Kiyone baan. Wo
le mwa leme wù joŋe wo ka
nyume wù nchiεεŋ! Wo le
wo sheεε wo kεε ki wo bījε
fe fεε ſi shige le. Noo, nlé
ηgēε wo mεeſe wo jiliŋe nyu
fe fi kuge le. Lee antεeε
a bvujonε bvū chiji kikwεε
kuŋ.'

²² Mwa leme wù bie bige
gè bee bikeεε bifeεε to tε, wu
jemε le, 'Chiji kikwεε, wo gè
nya mε bikeεε bi bige bifeεε.
Bījε yēŋ, nle nsheε εŋge waan
yu, ηkeme bimi bikeεε bi
bige bifeεε yu we.'

²³ Chiji kikwεε wεε jemε
wu le le, 'Kiyone baan wo
le mwa leme wù joŋe wo ka
nyume wù nchiεεŋ! Wo le
wo sheεε wo kεε ki wo bījε

fe fεε ſi shige le. Noo, nlé
ηgēε wo mεeſe wo jiliŋe nyu
fe fi kuge le. Lee antεeε
a bvujonε bvū chiji kikwεε
kuŋ.'

²⁴ Mwa leme wumu wεε
wù gè fi kikeεε ki bige kim-
imia to tε, wu jemε le, 'Chiji
kikwεε, ηkee le wo le muh
wù tεεme ajiŋ. Wo to wo
gweji wo baan boon gε, wo
gwode agiŋ wo baan a noŋ
gε.

²⁵ Noo, mε mo nfaan
ηgēε nyile bige biuŋ fεkuu.
Bījε wo yεŋ, nε bige biuŋ
binε, kō.'

²⁶ Geene chiji kikwεε wεε
chvuu wu le le, 'Wo le
mwa leme wù befe, wo le
kiŋkwεŋ! Wo gè kee le nto
ηgweji mbaan mboon gε,
mbaanyi agiŋ mbaan noŋ
gε.

²⁷ No wo gè kee noo, tu
wo gè bee wo gεε bige biaŋ
a chvu le le sege ηkaase nfi
bige biaŋ biyu bε mbe yu
we.'

²⁸ No wu jemε noo, wu mo
wu jemε le ba fi kikeεε ki bige
kiyu a wu le, ba nyā wù gè
keme bikeεε bi bige yuufe le.

²⁹ Bεŋ kēe le muh wù
keme ba lé ba bīsε lo wu
keme fi duude. Geene muh
wù keme gε, lé ba nyā ba fi
mo fεε ſi shige fi wu keme.

³⁰ No wu jemε noo wu mo
wu jemε le, 'Bεŋ nōŋ kinεe
ki mwa leme kinε kijibε le
akfuŋ, fe bamii lé bo gē bo
beede fo bo ηgεji bige.'

N'yεyε kune nsa wù
fekimese

³¹ Doo nyume kife ki muh wù jee che le Mwamuh kaase wu too bε bvukuge bwe, wu too bε banchendaa ba Nyo bachii, wu mo wu shii yi kala we wu bvukuge le.

³² Bituŋ bichii bi yi kikwεε ki nshεŋ le banyε a wù fwe, wu mo wu ga bo nje no muh wu chieεne to wu ga shόŋ wu bvuse yi a bί nteεε.

³³ Wu lé wu gεε shόŋ kibo kinchieεŋ le, wu gεε bί kibo kinikoŋo le.

³⁴ Wu wù Nfoŋ mo wu du baa bo le kibo kinchieεŋ le le, ‘Bamii ba chii le wu noŋ kimbone yi bo le, bεŋ to bεŋ keme kijusε antεε a bvunfonj bvu wu gε seese fe bεŋ le kege no ba gε fe woŋ,

³⁵ nje jeŋ gε yuu mε, bεŋ nya mε bε mwεε munjile. Kindoŋ gε yune mε, bεŋ nya mε bε fiesε fi mε muu. Ngε bee ntolo, bεŋ fi mε.

³⁶ Ngε bee kichine kiyεse, bεŋ jii nju ye yaŋ le. Ngε chεne bεŋ to bεŋ yεse mene. Ngε bee yeh yi ncha le, bεŋ to bεŋ yεse mene.’

³⁷ Wu doo wu ge wu jεme noo, bamii ba chaaŋ bayu mo bo biih wu le le, ‘Tada, le sege la wù bee gε yεŋ wo le jeŋ yuu wo, bee nya wo mwεε munjile, kεnε sege la wù kindoŋ gε yune wo bee nya fiesε fi wo mu?’

³⁸ Le sege la wù bee gε yεŋ wo le wo nyu ntolo, bee fi wo, kεnε kichine kiyεse, bee jii nju ye yo le?

³⁹ Le sege la wù bee gε yεŋ

wo le wo chεne kεnε wo nyu yeh yi ncha le, bee to be yεse wo le?’

⁴⁰ Nfoŋ mo wu chvuu bo le le, ‘Nseŋe bεŋ nchieεŋ le no bεŋ gε gee mwεε munε, fe muh wù shige le fe boŋ ba bwεεŋ banε le, tu bεŋ gε ge nyu fe mene.’

⁴¹ Noo, wu mo wu du baa bò le a kibo kinikoŋo le le, ‘Bεŋ ba loŋ le wu koo, bεŋ já lo a mε jii, bεŋ gεεŋ bεŋ lée yi ŋgu wù kage gε le, wù ba gε seese fe debele le bε banchendaa be,

⁴² nje jeŋ gε yuu mε, bεŋ gε nya mε bε fiesε fijile gε. Kindoŋ gε yune mε, bεŋ gε nya mε bε fiesε le mε mu gε.

⁴³ Ngε bee ntolo, bεŋ gε fi mε gε. Ngε bee kichine kiyεse, bεŋ gε jii mε nju gε. Ngε nchεne, ŋka nyu yeh yi ncha le, bεŋ gε to bεŋ yεse mene gε.’

⁴⁴ Bo te mo bo ge bo biih wu le le, ‘Tada, le sege la wù bee gε yεŋ wo le jeŋ yuu wo, kεnε kindoŋ yune wo, kεnε wo nyu ntolo, kεnε kichine kiyεse, kεnε wo chεne, kεnε yeh yi ncha le, bee gε fih wo gε?’

⁴⁵ Wu mo wu chvuu bo le le, ‘Nseŋe bεŋ nchieεŋ le, no bεŋ gε baŋ ge gε mwεε munε, fe muh wù shige le fe boŋ ba bwεεŋ banε le gε, tu bεŋ gε baŋ ge gε nyu fe mene gε.’

⁴⁶ Bobaa bamii mo bo gεεŋ bo lée ŋge wù kage gε le. Geenε, baa bò le chaaŋ gεεŋ bo lée fiboo nyu kinche kí kage gε le.”

26

*Bo ka munaj a Jiso jiŋ
(Maliku 14:1-2; Luka 22:1-
2; Jon 11:45-53)*

¹ Jiso jemē mwee munē
munchii wu mesē, wu jemē
boon be ba ngoo le le,

2 “Bəŋ kēe lę shęge wa aju
afaa, mo nyume Nka wu
Ndaŋfe, ba lé ba nyâ muh
wù jee che le Mwamuh chi-
aaŋ yi bamii le ba ta wu yi
kintaan le.”

³ Geh kife kiyu le, bachiji
kintany^ε ba baŋ baŋ bε
bamii ba sage woŋ mo bo
gεεŋ bo bany^ε ye a nto wu
Kayfa wù gè bee kikwεε ki
bachiji kintany^ε le,

⁵ Bo doo bo chude ntaj noo, bo jemel, "Keef bee moj fi ee fine kife ki Nka wun le ge, nje bee moj lo, fi to be jwe a bamii ntenee."

*Kwese wumu yefé Jiso be
mee mà gwee wuŋ Bɛtani
(Maliku 14:3-9; Joŋ 12:1-8)*

⁶ Jiso gè bee nté wù Bëtani
le, a Samoŋ yeh wù gè bee
muh gon yĩ baanj.

7 Bo shii bo jii mwee, kwese
wumu ja wu lee be fikaaj
fimi ba kenyi be tede * nyu fi
mee mamu ma gwee wuj, mò
teeme kwa baaj, wu mo wu
fuushe yi kikwee ki Jiso le.

⁸ Boon ba Jiso ba ŋgooyeŋ
noo fiyeŋ fiyu toonye lo bo. Bo
jeme le, "Wu cheŋe be meeɛ
mayu ne nje la?

⁹ Bee tanlo ba gesé mee
mané yi bige le wesee, ba nya
bige biyu bamii ba fuude le.”

¹⁰ Geene, Jiso kEE ηkwajE wu-
boo, wu jEME bo le le, “**Beη**
nyaa ηge kwESE wunE le ne
nje la? Wu le wu ge nyu fEE
fi jone fe mene.

11 Ben kēe lε bamii ba fu-
ude lé bo gē bo nyu bena bo
segechii, geene gε me nyu
ŋge nyume bε ben segechii
gε.

¹² Wu fuushi mee manε
ye yan le ne wu seese nyu
njiiyε waŋ.

13 Nseñje bëñ nchiesñ le mo
nyu faañ fë ba lé ba gë ba
feeji saaka wù joñe wunë
yi kikwëe ki nshëñ le kichii
fiëe fi kwëse wunë ge ba lé
ba sëñje të ki ba kwaji wu."

Juda gesε Jiso

(Maliku 14:3-9; Jon 12:1-8)

¹⁴ Muh mu ḥgoo yi boon ba
ṅgloo ba Jiso ba yuufe ncho
bafee le, wù ba gè teñe le
Juda Ekaliot mo wu ja wu gëen
fe bachiji kintanyé ba baan
baan le,

¹⁵ wu biih bo le lε, "Mε ne nyâ Jiso chiaŋ yene le, bεŋ nyâ mε la?" Bo mo bo tan bige mbanshe bî ba kenyi bε kichwa kî baan, bo nya wu le.

¹⁶ K_ege sege k_ee le, w_u mo
w_u k_e w_u goone je y_i w_u l_e w_u
nyâ Jiso chiaan yiboo le.

*Jiso bə boŋ bə ba ŋoo ji Nyaka
wu Ndarfe*
*(Maliku 14:12-21; Luka
22:7-13,21-23; Jon 13:30)*

* 26:7 Fikaan finε le ba gε kenyi bε tεdε chi ba tεnε lε, "alabasta".

17 Le doo nyume juu chi fwe chi N̄ka wu Bl̄ed wù ba baan ḡeε ge Kinshile yo ḡe, boon̄ ba n̄goo ba Jiso to fe wu le, bo biih wu le le, “Wo goone le bee ḡeεn̄ be sees̄e fe wo lé wo j̄i N̄ka wu Ndān̄fe fo nyu faan̄?”

18 Wu chvuu bo le le, “**Bεŋ ḡeεn̄ alaanteŋ, bεŋ l̄é bεŋ ȳen̄ muh mu le, bεŋ du wu le le**, ‘Muh wu N̄'yeȳe duu le kife ke le ki koje ka. Wu le wu ji N̄ka wu Ndān̄fe bε boon̄ be ba n̄goo nyu a wo yeh.’”

19 Boon̄ ba n̄goo bayu ḡeεn̄ bo ge geh no Jiso be j̄em̄e bo le, bo mo bo sees̄e mw̄eε munjile mu N̄ka wu Ndān̄fe wuyu fo.

20 Le to nyume fenfu, wu shii bε boon̄ be ba n̄goo ba yuufe ncho bafεε ki bo jii.

21 Le bo doo bo jii mw̄eε, wu ja wu j̄em̄e bo le le, “**Nseŋe bεŋ nchiεŋ le, muh mu bεŋ le, l̄é wu ḡe wu ḡeε me.**”

22 No wu j̄em̄e noo, boon̄ be ba n̄goo tu bo nyume yii yii, bo kε bo biide wu le wu mumwaa wu mumwaal̄e, “Le me Tada?”

23 Wu chvuu bo le le, “**Muh wù l̄é wu ḡeε me le wù lees̄e kibo a shu le besa wu.**

24 **Muh wù jee che le Mwamuh le wu ḡeŋ ḡeh no ba ḡe saŋ kune wu. Geen̄e, n̄ge wù baan̄ le fe muh wu le wu ges̄e muh wù jee che le Mwamuh le. Fi be joŋe fe wuw̄eε muh le le keef̄e ba bôo wu ḡe.”**

25 Juda wù ḡe bee ki wu ḡeε Jiso biih te wu le le, “Muh wu N̄'yeȳe le me?” Jiso j̄em̄e wu le le, “**Wo le wo j̄em̄e bε jwe**

wo.”

*Jiso bε boon̄ be ji nt̄e
(Maliku 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Koleŋ 11:23-25)*

26 No bo jii mw̄eε, Jiso ja wu jo bl̄ed, wu nya kiyone Nyo le, wu bweeȳe wu nya boon̄ be ba n̄goo le wu j̄em̄e le, “**Bεŋ ko bεŋ ji, fin̄e le ye yan̄.**”

27 Wu ka wu jo te fiŋkoo, wu nya kiyone Nyo le wu mo wu nya fiŋkoo fiyu bo le wu j̄em̄e le, “**Bεŋ mu bεŋ bachii.**”

28 **Fine le kilem̄e kan̄ ki Nyo le wu gwo maŋkan̄ yu ki bu nje bamii ba duude, wu le wu le wu l̄eɛsh̄e bim̄bef̄e biboo.**

29 **Nseŋe bεŋ le le gε mbaan̄ n̄ka mu mbvuun̄ ma nchweŋ wu kite ki laane manε gε, kεge mεeε geεne bude juu chi nl̄e n̄gē mū manfεŋ besabεŋ antεnεe a bvunfɔŋ bvu Chii gε.”**

30 Jiso bε boon̄ be ba n̄goo ḡe mεeε, bo yεεŋ n̄kee wu mbεεŋsε, bo mo bo bu bo bεεŋ bo geεn̄ yi Mbegε wu Bite bi Olif le.

Jiso j̄em̄e le Bita le wu ḡe wu fan̄ wu

(Maliku 14:27-31; Luka 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 No Jiso bε boon̄ be ba n̄goo ḡe geεne, wu ja wu j̄em̄e bo le le, “**Kintaŋ ki abεŋ kinε le bεŋ bachii l̄é bεŋ ḡe bεŋ chii bikaa a mε jiŋ nje fiεε fi l̄e fi ḡe fi koosh̄e bε mε. Le no ba le ba saŋ le Nyo duu le, 'Nl̄e n̄gē n̄'yūuyε nchiεnε shón̄, n̄goo yi shón̄ saaŋε.'**

**32 Geenε, sege Nyo bvuse
mε yi kwe le, nsa bεŋ fwe
Galalee.”**

³³ Bita mo wu jemε lo fie wu le le, “Nε bamii bachii nε chile lo bikaa a wo jinj nje fies fī lé fi gē fi kooshe bε wo, tu ge tanjlo n'yu nto nchii bikaa a wo jinj gε.”

³⁴ Jiso jemε wu le le, “Nseŋε
wo nchiεεŋ lε kintaj ki
abεŋ kinε le, nyishii lé yi
gē yi tonj, wo nyu wo faŋ wa
me kinjane kintede.”

³⁵ Bita jemε wu le le, “Mo fi nyume le nlé ŋkwē lo besa wo, tu ge tanjlo n'yu nfaŋ wo gε.” No wu jemε noo, boonj ba ŋgoo ba Jiso bamu baa bachii jemε gεh te noo.

*Jiso buune Gesemani
(Maliku 14:32-42; Luka
22:39-46)*

³⁶ Jiso be boonj be ba ŋgoo gε geεŋ bo lee Gesemani fε mwε wu muntaŋ wumu le, Jiso jemε boonj be ba ŋgoo le le, “**Bεŋ shii fεnε ŋkeŋse fege
mbuunε.**”

³⁷ Wu jo Bita bε boonj ba Jεbedi ba bafεε, bε bo geεŋ. Wu ke wu tu wù nyu yii yii, fitele fie fuunjse wu.

³⁸ Wu mo wu jemε bo le le, “**Fitele fiaŋ le yii yii baŋ
nje ŋkwe lo. Bεŋ shεe fεnε
bεŋ chieεne!**”

³⁹ No wu jemε noo, wu mo wu keŋse wu geεŋ fwe shige, wu gwe wu tuŋ bvushi fekuu wu mo wu buune le, “**Chii,
nε je bee yu yi tanjlo wo ge
finjko fi ŋge fine fe le keefε
mε mu gε, wo ge. Geenε,
keefε wo gε no ŋgoone gε,
gεe no wo goone.**”

⁴⁰ Wu gε ja wu kaase wu tu jinj fe boonj be ba ŋgoo le, wu yεŋ bo lefe. Wu biih Bita le le, “**Fi le le ge tanjlo bεŋ shii bε
mε we geεŋ bu ntaj wu kife
wu mumwaa gε?**

⁴¹ **Bεŋ nyūme we, bεŋ
būune lε keefε moŋ ge wu
to fe bεŋ le gε. Le nchiεεŋ lε
fitele konj lo, geenε nyāŋ yi
ye wεεyi.**

⁴² Wu ka wu kaase wu geεŋ kinjane kinfεε wu buune le, “**Chii, nε fi le le ge finjko finε
tanjlo fi fe le keefε mε mu gε,
wo ge gεh no wo konj.**”

⁴³ Wu doo wu kaase wu tu jinj wu ka wu yεŋ boonj be ba ŋgoo lefe nje lefe gε bee bo ajii baanj.

⁴⁴ Wu ka wu chine bo le, wu kaase wu geεŋ wu ka wu buune kinjane kintede, wu buune wu jemε gεh nyu fies fi wu be jemε wa.

⁴⁵ Wu ka wu kaase wu tu jinj fe boonj be ba ŋgoo le wu jemε bo le le, “**Bεŋ baŋ gεh
bεŋ lefe bεŋ fufe shεŋ? Bεŋ
jīŋe bεŋ yεŋ, kife le ki kojε
ka. Ba lé ba gεsε muh wù
jee che le Mwamuh bamii
ba befe le.**”

⁴⁶ **Bεŋ jā we besabεŋ
gεnε. Bεŋ jīŋe bεŋ yεŋ, nε
muh wù gesε mε wunε wu
too wa.”**

*Bo koo Jiso
(Maliku 14:43-50; Luka
22:47-53; Jon 18:3-12)*

⁴⁷ Geh no Jiso gε baŋ wu jeme noo, Juda wù gε bee muh wu ŋgoo yi boonj ba Jiso ba yuufe ncho bafεε mo wu bu. Wu gε too bε kinchvu ki bamii kī baŋ, bo keme nyó bε

bimbuge, gè tuŋ bachiji kintanyε ba baaŋ baaŋ mo bamii ba sage woŋ.

48 Gè bee muh wù gè gesε Jiso wu seese wa njiŋε bε bamii bayu, wu jemε le, "Muh wù nlé ŋgē, ŋkfuge nshinε, tu le wu, bεŋ mo bεŋ koo."

49 No bε bo to, wu mo wu gεεŋ lo fε Jiso le kimimia wu jemε wu le le, "N'yεεse wo le Muh wu N'yεεse." No wu jemε noo, wu mo wu kfuge wu wu shiŋε.

50 Jiso jemε wu le le, "**Nsaa yan, gee lo fiee fi wo to ki wo gε.**"[†] Bamii baa mo bo gεεŋ lo fε Jiso le bo koo wu, bo faje.

51 Fi kooshe le muh mu wù gè bee bε Jiso wu mo wu bvuse nyo yi jεŋ, wu chun kintun ki nfwa wu kikwεε ki bachiji kintanyε yu, ki suunε.

52 Jiso jemε muh wuyu le le, "**Kaase chvuu nyo yo fε kijusε ke le. Wo kēe le muh wuchii wù chiaase nyo we, le wu gē, wu kwe yi nyo le.**

53 **Wo kwaji le ge tanlo ndu Chii chiinse banchendaa be fεne kimimia banchvuge le, bo fede ŋgoo yuufe ncho yifiee gε?**

54 **Geene, nja ŋge noo, fi ge fi jiεnyε neε fe fi kooshe no ba gε saŋ a Nwa wu Nyo le, no fi kεme ki fi nyume?"**

55 Sege kεε, Jiso mo wu biih kinchvu kεε le le, "**Bεŋ to ki bεŋ kōo me, bεŋ tu too nyu bε nyó yi jεŋ mo bimbuge njε bεŋ too ki bεŋ kōo nyume muh wu too bε ŋge woŋ le? Nchi nshee le juu le**

juu nshiide yeh yi kintanyε le n'ye yi bamii fo, fe bεŋ koo me seŋ, nje la?

56 **Geene, fine fichii jo kijusε ki fi to fi kojε no bamii ba ntuŋ wu Nyo gε saŋ.**" Boon ba Jiso ba ŋgoo bachii mo bo noŋ wu fo, bo fεe lo.

*Jiso lεŋ yeh yi nsa le
(Maliku 14:53-65; Luka 22:54-55,63-71; Joŋ 18:13-14,19-24)*

57 Bamii ba gè kole Jiso mo bo jo wu bo gεεŋ bε wu fε Kayfa wù gè bee chiji kikwεε ki bachiji kintanyε. Bamii ba duunyi banchi ba Nyo bε bamii ba sage woŋ gè taashε wa fo.

58 Bo gè gεεne bε Jiso, Bita bii lo ajiŋ je yī ndefe le. Wu gεεŋ wu bu fε lakfulε chi kikwεε ki bachiji kintanyε le, wu lee wu gεεŋ wu shii bε bamii ba gè chieeñe la chiyu ki wu yēŋ no fi lé fi gē fi jiεnyε fi lεεŋ.

59 Bachiji kintanyε ba baaŋ baaŋ bε bamii bachii ba gè sage bansa tu bo goone mwεε mu chimbiaŋ mù bo kooyi yi Jiso le mù lé no mù ge ba yuuyε lo wu.

60 Geene, bo gè baaŋ kεme gε fiee gε, mo no bamii ba duude gè too fwe bo bεεyi jin yi nsa wu chimbiaŋ. Fi gè jiεnyε neε, bamii bamu bafεε to bo lεεŋ fwe,

61 bo jemε le, "Fimbwe fine chi fi du le fi tanlo fi sa yeh yi kintanyε yi Nyo fi kaase fi joon yi aju le atade."

[†] 26:50 Kεne le, "Nsaa yan, wo ge fi wo bee ki ge la."

⁶² Kikwεε ki bachiji kintanyε mo ki ja we ki biih Jiso le le, “Ge wo keme fiee fi wo chvuu gε? Wo yuge gε mwεε mü bamii banε kooyi ye yole?”

⁶³ Jiso me geh jwe wu chile.
Kikwεε ki bachiji kintanyε
kaase ki jemε wu le le, "A jee
chi Nyo wù keme kinche le,
ne wo fεnε le Mbvuse wù Nyo
gε ka wu le Mwa Nyo, wo seεn
bee le."

^{bcc le.} 64 Jiso chvuu le, "Fi le no
wo jeme. Geene nseñe beñ
le le, ajiñ a kife kine beñ
lé beñ yêñ muh wù jee che
le Mwamuh, wu shii a kibo
kinchiesñ ki Muh wù keme
Bvunja, beñ ka beñ yêñ no
wu too yi kimbe le fewe"

⁶⁵ Kikw   ki bachiji kintany   yu noo, wu mo wu saaye nj   ye, wu j  me le, "Wu jode kijuse ki Nyo. Bee ka goone muh le wu le   f  ne wu j  me le la? Be   le be   yu wa no wu jode kijuse ki Nyo.

66 Beŋ le beŋ suunę le la?"
Bo chvuу le, "Le muh wù ba
yuuyę lo."

67 Bo mo bo ke bo chuu yi
nchwene yi bvushi bvu Jiso
le, bo kfuunyi wu be muŋko,
bo suŋe wu be chiaaŋ bo duu
wu le lę.

68 "Wo le Mbvuse wù Nyo gè ka, gèh gée la muh wu ntunj wu Nyo kun bee le mëese. Gèh sëen muh wù sun wo."

Bita faj Jiso
(Maliku 14:66-72; Luka
22:56-62; Jon 18:15-18.25-27)

69 Gè bee Bita shii afkuun
fè lakfule. Mwa wù kwese
wumu wù gè lene fè la chiyu

le, ja wu to mbebe ye le wu
jɛmɛ wu le lɛ, "Wo tɛ be bee
bena Jiso wu Galalee wege."

⁷⁰ Geenε, Bita fan a bamii
bachii fwe wu jeme le, "Ge
ŋkee flεε fi wo jeme ge."

⁷¹ Bita mo wu ja wu bu wu
geεŋ wu tu wù nyu jwe wu ki-
tan le. Mwa wù kwεse wumu
wù gè lene te fo, wu yεŋ wu le,
wu mo wu jεmε bamii ba gè
leme fo le le, "Muh wunε bee
be Jiso wu Nasalε."

⁷² Bita ka wu faŋ, wu lejɛ
lo wu jɛmɛ le, "Ge ŋkee muh
wuyu gɛ."

⁷³ Le kife keñse shige, bamii
ba gè lème fo keñse bo gëeñ
mbebe Bita le bo jeme wu le
le, "Yi nchiëñ le, wo le te muh
mu bo le, nje njeme wo gëene
nje wuboo."

⁷⁴ Bita mo wu kaŋ, wu t̄eŋ
lon yi kikw̄e ke le wu j̄eme le,
“Ge ḥkee muh wun̄e ge.” Kim-
imia nyishii mo yi ton̄.

75 Bita kwaje njeme wu Jiso
be jeme wu le le, "Nyishii le yi
gê yi tonj, wo nyu wo fanj wa
më kinjane kintede." Wu ja
fo wu bu akfuuñ, wu bee
kwe baan.

27

Juda sheer

(Maliku 15:1; Luka 23:1-2;
Jon 18:28-32)

¹ Akfuun gè doo a yuude a
too, bachiji kintanyé ba baanj
baanj be bamii ba sage woj,
bo shii bo chu ntaj kune Jiso
ki bo yuuuyé wui.

² Bo mo bo kaan wu, bo jo
wu bo geen bo nya chiaan vi

Balët le wù gè bee muh wù sage kimbe kiyu le.

³ Juda wù gè gesé Jiso gè doo wu yεŋ le ba le ba suunε wa le ba le ba yuuuyε wu, shénj tu yi sage wu yi fíeε fi wu ge le wu mo wu jo bige bi mbaanshε bieε wu kaasε wu gεεŋ be bi ki wu chvuu bachiji kintanyε ba baan baan be bamii ba sage wonj le.

⁴ Le wu gεεŋ, wu jeme bo le le, “Nle nge kimbefε ki ngesε muh wù keme ge jiale ge.” Bo chvuu wu le le, “Fifieε keme la ki fi gē be bee? Kee wo fíeε fiyu.”

⁵ Juda bwaŋ bige biyu fεkuu yeh yi kintanyε le, wu mo wu bu, wu gεεŋ wu sheεŋ.

⁶ Bachiji kintanyε ba baan baan taje bige biyu bo jeme le, “Bine le bige bi kileme, nchi baan bεεŋ ge le ba gεε bine a nchvu wu yeh yi kintanyε le ge.”

⁷ Bo shii bo chu ntan, bo gεεŋ bo gu gwεŋ wu muh wù maa sháan ki bo jiiyi bantolo fo.

⁸ Le fíeε fi ba teŋe gwεŋ wuyu bude abεŋ le, “Gwεŋ wu Kileme.”

⁹ Fi gè kooshe noo le fíeε fi muh wu ntuj wu Tada Nyo wù Yelimia gè jeme mo fi to fi koje no wu gè jeme le, “Bo gè jo bige bi mbaanshε bī gè bee ngesε we no boon ba Ishwala gè kamε kikwεε ke le,

¹⁰ bo gu gwεŋ wu muh wù maa sháan le yu, gεh no Tada Nyo gè jeme mene.”

Jiso leeŋ a Balët fwe muh wù

sage bala wu Lum

(Maliku 15:2-5; Luka 23:3-5; Joŋ 18:33-38)

¹¹ No Jiso gè leme a Balët muh wù sage fwe, Balët biih wu le le “Le wo wu le Nfon wu Bajuu?” Jiso chvuu le, “**Le no wo jeme.**”

¹² Geene, bachiji kintanyε ba baan baan be bamii ba sage wonj gè doo bo ke bo chuunyi mwεε yi wu le, wu gε ka wu chvuu lo fíeε ge.

¹³ Balët mo wu biih wu le le, “Ge wo yuge kfuu chi mwεε munε mù ba chuunyi wo le ge?”

¹⁴ Geene, Jiso gε chvuu lo fíeε wu le mo fimimia fi bo kooyi wu le ge. Muh wù sage wuyu bijε nεε jwe yuŋ wu baan.

¹⁵ To nyume kife ki Nka wu Ndanjfe, muh wù sage wunε bvuse muh wu mumwaa yeh yi ncha le, nyu wu wù bamii goone le wu bvuse.

¹⁶ Gè bee kife kiyu le, muh mu gè bee yeh yi ncha le, ba gè kee lo wu yi gee che chī befe le, jee che nyu le Balaba.

¹⁷ Bamii gè doo bo taashε, Balët biih bo le le, “Beŋ goone le mbvuse nyu yεεŋ yeh yi ncha le? Beŋ goone le mbvuse Balaba noo, Jiso wù ba teŋe le le Mbvuse wù Nyo gè ka la?”

¹⁸ Wu gè biide noo nje wu gè kee lo le ba gè nya Jiso chiaan yε le, nyu nje bo gè bεεne kindon be wu.

¹⁹ Fí taade fo le sege wu gè shile fe ba gè sage bansa fo, kwεε tuŋ ntuj fe wu le wu jeme le, “Keefe wo gē fíeε be muh wεε ge. Le muh wù

chaan̄. Njeme ne nje kifile le ki njiiñse be me kintaan̄ ki abeñ le baan̄ kune wu."

²⁰ No Balet biide noo, bachiji kintanyę ba baan̄ baan̄ be bamii ba sage won bęese bamii le bo du le wu bvuse nyu Balaba, ba leeshę lo Jiso.

²¹ Muh wù sage ka wu ja wu biih bo le le, "Muh wù beñ goone le nchinę antenęe a bamii ba bafęe banę le, le wù la?" Bo chvuu le, "Balaba!"

²² Balet ka wu biih bo le le, "Nę ndoo nchinę noo, nge nęe be Jiso wù ba teñe le Kletu?" Bo bachii jemę le, "Ba ta lo wu yi kintaan̄ le."

²³ Wu ka wu biih le, "Ba ta wu nje la? Fieñ fi befe fi wu ge le la?" Bo ka bo wanę bo gęene gęh lo fwe fwe le, "Ba ta lo wu yi kintaan̄ le."

²⁴ Balet gę doo wu yęñ le gę je nyu yu gę, le wu luume be fieñ fine, jwe ja wu bu. Wu fi joo, wu chuge chiaan̄ ye yu a kinchvu ki bamii fwe wu jemę le, "Gę chiaan̄ yan̄ nyu fe kwe yi muh wunę le gę. Kee beñ be fi."

²⁵ Bamii bachii chvuu wu le le, "Eęñ, chine kileme ke nyüme yi bikwęe biesa le mo yi boon̄ besa le."

²⁶ Balet mo wu bvuse Balaba no bo gę goone, wu jemę ba taan̄ Jiso, bo mo bo nya le ba gęeñ ba ta yi kintaan̄ le.

Bamii ba nchi tu bo chwęese Jiso

(Maliku 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Bamii ba nchi ba muh wù sage węe mo bo jo Jiso bo

lee be wu a nto we le fe ba gę teñe le Bletoliuñ, bo mo bo kuñ kimbege ki ḥgoo yi bamii ba nchi bachii bo taashę bo tun̄kigañ bo kene Jiso.

²⁸ Bo baayę njú ye, bo jo njú yi bvunfon yı yęede lo bo susę ye ye le,

²⁹ bo lu kifo ki bvunfon ki nyu mbiañmbiañ bo boon̄ a wu fwa, bo nya kimbañ a kibo ke kinchieñ le, le le kitoomi. Bo mo bo too bo ḥgyuumē a wù fwe bo chwęese wu bo duu le, "Biaa bimbaañ! Nfon̄ Bajuu!"

³⁰ No bo gee noo, bo chuuysi chwęne ye ye le, bo fii kimbañ bo shede wu yu a fwa.

³¹ Bo chwęese bo mese, bo baa nju yi bvunfon yęe, bo kaase bo jii wa nyu njú ye ye ye le, bo mo bo jo wu bo gęene be wu ki bo gęeñ bo ta yi kintaan̄ le.

*Ba ta Jiso yi kintaan̄ le
(Maliku 15:21-32; Luka 23:26-43; Jon 19:17-27)*

³² No bo gę gęene, bo bu yi muh mu wu a kilaanteñ ki Seliñ le jee che nyu le Samoñ. Bo toonęe muh węe wu tuu kintaan̄ ki Jiso.

³³ Bo gęeñ bo bu kijusę kimu ki ba teñe le Golgota, jee chi kijusę kine nyu le Ng boge wu Kikwęe,

³⁴ bo mo bo nya mbvuun̄ ma ba fiñse be fieñ fimi fi luji nje lele le Jiso mu. Geene wu doo wu moñ, wu fañ ki wu mû.

³⁵ Bo mo bo ta wu yi kintaan̄ le, bo jo njú ye bo tun̄kañ yu ki bo ga bikwęe biboo le.

³⁶ No bo ge noo bo mo bo shii fo bo tu bo chieene wu.

³⁷ Bo saj ijwa wù duunyi fię fi bo ta wu yi kintaan le nje fi, bo mo bo ta yi kintaan le a kikwęe ke we lę, "Wunę le Jiso, Nfoŋ Bajuu."

³⁸ Bo ta te bachoŋ bafęe yi bintaan le be Jiso, wumu a kibo kinchieŋ ki Jiso le, wumu a kinkoŋo le. ³⁹ Bamii tu bo fede bo yede Jiso le bo beeme be bikwęe, bo baade wu be banchuŋ,

⁴⁰ bo duu lę, "Wo wù chi bee ki wo sâ yeh yi kintanyę wo kaasę wo joon yi aju le atade, gęh fi la kikwęe kunj! Ne wo fęne le Mwa Nyo, wo shii la yi kintaan kęe le."

⁴¹ Bachiji kintanyę ba baan baan be bamii ba duunyi banchi mo bamii ba sage wonj tu bo chwęese te wu bo duu lę,

⁴² "Wu chi fii bamii bamu nje tanlo wu fi kikwęe ke seŋ. Ge wu nyu Nfoŋ wu bamii ba Ishwala ge? Wu shii la yi kintaan le męeſe bee mo be beenj wu le.

⁴³ Wu chi gęeſe kikwęe yi Nyo le. Ne Nyo fęne koŋe wu, wu fi la wu męeſe no wu chi duu lę wu le Mwa Nyo."

⁴⁴ Bachoŋ baa te ba bo gęta yi bintaan le be Jiso, bo tu bo baade te wu be banchuŋ gęh noo.

Jiso kwe

(Maliku 15:33-41; Luka 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Juu gę beenj chi leesę, akfuun ja ajiin woj wuchii gęeſe bude juu bikaa bitęde fenshe.

⁴⁶ Le nyu nje juu bikaa bitęde, Jiso ja wu janj fęwęeſe

lę, "Eli, Eli, lama sabatani." Fı le lę, "Nyo wanj, Nyo wanj, wo noŋ me ne nje la?"

⁴⁷ Bamii bamu ba gę leme fo doo bo yu, bo jemę lę, "Muh wuyu tene Alaja."

⁴⁸ Muh mu bo le mo wu legę lo kimimia wu jo kfusha, wu fuuŋ a mbvuun ma ḥgbwame le, wu boonj yi finte le wu chiaasę lę wu mu.

⁴⁹ Geene bamii bamu jemę lę "Geh leenj ne, besabęŋ yęŋ laa Alaja le wu to wu fi wu la."

⁵⁰ Jiso ka wu wanj fęwęeſe, wu mo wu nya kiyo ke Nyo le.

⁵¹ Fi ja fi kooshe lę, nju yi gę gade yeh yi kintanyę antęŋ gę badę antęneę kęge fęwe boge bude fękuu bimbe bifeę. Nshęŋ shinjshe, ata baaje,

⁵² jenj te gwenyę bamii ba gę bee ba Nyo ba duude ba gę kweeyę wa mo bo kaasę bo bu yi kwe le.

⁵³ Jiso gę doo wu bu yi kwe le, bamii bayu ja bo geenj a kilaanteŋ kи yuude le Yelusalęm, bamii wesee yęŋ bo le.

⁵⁴ Chiji kikwęe ki bamii ba nchi be bamii ba be bo gę bee fo bo chieene Jiso, gę doo bo yęŋ no nshęŋ shinjshe, be fię ſi kooshi le, nfaan̄ koo bo baan̄. Bo jemę lę, "Yi nchięŋ nchięŋ le, muh wunę chi bee Mwa Nyo."

⁵⁵ Bikęſe ba duude gę leme te fo je yi ndefe le bo jiinę. Bikęſe banę le ba gę ja Galalee bo bii Jiso le bo fii wu.

⁵⁶ Ngoo yiboo gę bee Męele Madaleń mo Męele wù bwe Jem be Yosef, mo bwe boonj ba Jębedi.

Bajiiyε Jiso

(Maliku 15:42-47; Luka 23:50-56; Joη 19:38-42)

⁵⁷ Le nyu fenfu, muh wu kwa wumu wu Alimatia ja wu to, jee che nyu le Yosef. Wu te gè bee muh wu ηgoo yi Jiso le.

⁵⁸ Wu gεεŋ wu yεŋ Balet le wu legε le wu nyâ gvunε chi Jiso wu le wu gεεŋ wu jiyyε. Noo, Balet mo wu jεmε le bo gεεŋ bo nyâ wu le.

⁵⁹ Yosef fi gvunε chiyu wu kuje a nju yî yuude le,

⁶⁰ wu mo wu gεεŋ wu giŋse a jεŋ ye yî baan yifiεn le. Wu gè cho jεŋ yiyu yi kimbaan le, wu mo wu biŋse kibwee ki tεdε wu banε jwe wu jεŋ yεε yu, wu mo wu ja.

⁶¹ Mεεle Madaleŋ bε Mεεle wumu wεε gè bee fo, bo shii mbebe jεŋ yiyu le, kimbe kege le.

Bo tu bo chieεne jεŋ yi Jiso

⁶² Akfuuŋ bu ayuu, juu chi bo to bo seese mwεε mu yuuŋ chiboo gè fe wa, bachiji kintanyε ba baan baan bε Bafalashii gεεŋ bo yεŋ Balet le,

⁶³ bo jεmε wu le le, "Muh wù baan, bee be kwaji fιεε fi muh wu chimbiaŋ wεε gè jεmε sege wu gè baan yu. Wu gè bee wu jεmε le, le to bu aju atade wu kaasε wu bu yi kwe le."

⁶⁴ No fi le noo, wo du bamii gεεŋ bo chieεne jεŋ yεε gεεŋ bu aju atade, nje bee faane le tanlo boon be ba ηgoo bo ja bo gεεŋ bo choŋ gvunε che bo

ja bε chi bo mo bo seŋe bamii le le, 'Wu le wu bu yi kwe le.' Ne bo ge noo, chimbiaŋ chi mεεse chinε mo chi fo chi fe lo chi fwe."

⁶⁵ Balet du bo le le, "Bεŋ jô bamii ba nchi bena bo gεεŋ, bεŋ du bo chieεne jεŋ yεε chuule no tanlo bo chieεne."

⁶⁶ Noo bo mo bo gεεŋ bo banε jwe wu jεŋ yiyu chuule bo gεε njiŋε yi tεdε chi bo gè banε jwe wu jεŋ yεε yu, bo mo bo gεε bamii ba nchi bo chieεne.*

28*Jiso bu yi kwe le*

(Maliku 16:1-10; Luka 24:1-12; Joη 20:1-10)

¹ Juu chi yuuŋ gè fe, akfuuŋ yuude atoo, nyu juu chi fwe yi kimaalε, Mεεle Madaleŋ bε Mεεle wumu wεε gεεŋ ki bo bijε jεŋ.

² Fi kooshe le, nsheŋ gè be yi ja yi shiŋshe be bvunγa, nje nchendaa Tada gè shii we wu to wu biŋse kibwee ki tεdε chieε chi ba gè banε jwe wu jεŋ yεε yu wu mo wu shii yu.

³ Nchendaa wuyu le bvushi bwe gè lale njε jaŋ, njú ye baan ne bvuuu.

⁴ Bamii ba gè chieεne jεŋ baa yεŋ wu le bo faan baan, bo koge ne kikikiki, bo gweeyε fεkuu bo leefε njε biŋkwe bi bamii.

⁵ Nchendaa wu Nyo wuyu jεmε bikese baa le le, "Keefε bεŋ fāane gε. Njkee lo le bεŋ goone nyu Jiso wù ba chi ta yi kintaan le."

* ^{27:66} Njiŋε wunε gè bee ki bo ge le keefε muh fe lo fo gε.

⁶ Ge wu baan fene ge, wu le
wu bu wa yi kwe le, no wu gë
jeme. Beñ to beñ yen fe wu chi
gime fo.

⁷ Beñ mo beñ gëen chige beñ
señ boon be ba ñgoo le le wu
le wu bu wa yi kwe le, le wu
le wu sa wa beñ fwe Galalee.
Beñ lé beñ yen wu le yo. Beñ
yëge beñ yû, beñ le beñ yu wa
no nseñ beñ le.”

⁸ Bikese baa mo bo ja fe jen
chige chige be nfaan, geene
bo keme te njoñ wù baan, bo
tu bo lege bo gëne ki bo gëen
bo señ boon ba Jiso ba ñgoo
le.

⁹ No bo gë gëne, fi kooshe
le be ba Jiso gë tase, wu jeme
bo le le, “**N'yeese beñ le.**” Bo
mo bo to mbebe ye le, bo gwe
bo kfuge bikaa bie, bo ñgvuuñ
wu.

¹⁰ Jiso jeme bo le le, “**Keef
beñ fâane ge. Beñ gëen beñ
dú boon ba bwëen le le bo
gëne Galalee bo lé bo yëñ
mene yo.**”

*Bamii bo gë chieene jen señ
fieñ fi gë kooshë*

¹¹ Sege bikese baa gë ja bo
doo bo gëne, fi kooshe le
bamii ba nchi ba gë chieene
jen bamu gë ja bo gëne
alaanteñ bo gëen bo señ
fieñ fichii fi kooshi bachiji
kintanye ba baan baan le.

¹² Bachiji kintanye bayu mo
bo kuj bamii ba sage won le
bo shii bo chu ntaj, bo mo
bo banj jwe wu bamii ba nchi
baa be bige bi duude,

¹³ bo jeme bo le le, “Beñ señ
bamii le le beñ chi lefe lo boon

be ba ñgoo to bo choñ gvunë
che bo gëen be chi.

¹⁴ Ne beñ señ noo, fi lee
bintuñ bi muh wù sage le, wu
ne goone ki wu nyâ beñ ñge le,
bee seesë be wu, wu ge ka wu
nya beñ ñge ge.”

¹⁵ Noo bo mo bo fi bige biyu
bo tu bo señ geh no ba be
jeme bo le. Kinfe kiyu kinë
mo ki laan antenee a Bajuu
too bude aben le ba gë choñ lo
gvunë chi Jiso.

*Jiso tuñ bamii be yi woñ le
wuchii*

(Maliku 16:14-18; Luka
24:36-49; Jon 20:19-23; Leme
1:6-8)

¹⁶ Booñ ba ñgoo ba Jiso ba
yuufe ncho wu mumwaa mo
bo ja bo gëen Galalee, bo beñ
bo gëen yi mbegë wù Jiso gë
jeme bo le.

¹⁷ Bo doo bo yen wu le, bo
ñgvuuñ wu. Geene bamu tu
bo manje wu.

¹⁸ Jiso ja wu keñse wu to
wu du bo le le, “**Chii le wu
nya wa bvunja bvuchii bvu
fewe mo bvu fëkuu mene.**

¹⁹ **Noo, beñ gëen won le
wuchii, beñ gëe bamii nyu
bamii banj ba ñgoo, beñ
lëese bo a joo a jee chi Nyo
wu Chii le, beñ chi Mwa mo a
chi Kiyo ki Yuude le.**

²⁰ **Beñ yëyi bo le bo gëe
fieñ fichii fi nle n'yeeyë beñ
yu. Beñ yëge beñ yû, nlé
nyûme besabëñ segechii
gëne bude kife ki won le
wu gë wu ka.**

Saaka wù joŋe kune Jiso no Maliku gè Saŋ

Fiee fi le a Nwa wu Maliku wunε le

Saaka wù joŋe wu Maliku gè saŋ wunε duunyi le Jiso le muh wù gè gee leme chi Nyo, wu ka keme bvunja ki wu jéme fiee fi nyume no wu jéme. Wu gè duunyi bvunja bvunε yi n'yeyε we le bε ki wu bvñuse banchendaa ba Satan, mo ki wu lëeshe bimbeſe bi bamii. Jiso gè tene kikwεε ke le wu le muh wù jee che le Mwamuh, wu gè to ki wu nyâ kikwεε ke ki wu sūn̄j bamii yi ḥε le. Jee ch̄i Mwamuh chinε le chi, ch̄i le a Nwa wu Danyε le (7:3-14).

Maliku saŋ baan̄ nyu kune mwεε mü Jiso gè gee feder mü wu gè jéme. Kiba ki fεkimεſe ki a ḥwa wunε le jéme kune mwεε mü gè kooshi bε Jiso yi kimaa ke ki fεkimεſe le, feder munchii no ba gè ta wu yi kintaan̄ le, bε no wù gè bu yi kwe le, wu bεεŋ we.

Bikwεε bi mwεε mü le a Nwa wunε le

1:1-13 Feŋkeε wu saaka wù joŋe kune Jiso

1:14-9:50 Leme chi Jiso a kimbe k̄ Galilee le

10:1-52 Jiso ja Galilee wu gεεŋ Yelusaləm

11:1-15:47 Kimaa ki Jiso ki fεkimεſe mbebe Yelusaləm le, bε

Yelusaləm, mεeſe bε kwe ye.

16:1-8 Mbu wu Jiso yi kwe le

16:9-20 Kune no Jiso gè dunye kikwεε ke no wù gè bu yi kwe le bε no wu gè bεne fewe

Saaka wù Joŋ Nlesεajoo gè feeji

(Macho 3:1-12; Luka 3:1-18; Joŋ 1:19-28)

¹ Wunε le saaka wù joŋe kune Jiso Kletu wu le Mwa Nyo.

² Wu gè kε gεh no Yosaya wù muh wu ntuŋ wu Nyo, gè saŋ, Nyo duu le,

"Yēgε yû, nlé ḥgε nchiinſe muh waŋ wu ntuŋ wu sa wo fwe, wu lε wu gεεŋ wu seese je yo."

³ Je yi muh janε kwa le ba seese je yi Tada, ba nājε yi nyu chaŋ."

⁴ Noo, muh mu wù ba gè tene le Joŋ Nlesεajoo ja wu bune wu gεεŋ kwa wu tu wu feeji bamii le le bo kuse muntele muboo, wu leese bo a joo le Nyo lëeshe bimbefε biboo.

⁵ Bamii tu bo bude bante ba yi woŋ wu Judia le wuchii, mo a kilaanteŋ ki Yelusaləm le kichii bo gεεne fe Joŋ le, bo seŋe bimbefε biboo le, wu mo wu leese bo a Joo ȳi Jodan le.

⁶ Joŋ gè jiide njú ȳi ba kenyε bε yvú yi nyaŋ yimi ȳi ba tene le kamεε, wu kaane kicha chiŋ ba kenyε bε je yi nyaŋ, mwεε mwe munjile gè bee chuma bε bvutu bvu nchvuun̄.

7 Wu gè feeji, wu duu le, "Muh mu too a me jiŋ wu kuge wu fede me, mbaan̄ kojɛ ge ki ŋgvuumɛ fəkuu nfaanyɛ balaba be gɛ.

8 Nleese bɛŋ nyu a joo, geenɛ, wu lé wu ḡe wu leese fie bɛŋ nyu a Kiyo ki Yuude le."

No ba ḡe leesɛ Jiso a joo bɛ no Satan̄ ḡe mone wu

(Macho 3:13; 4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

9 Geh aju ayu le, Jiso ja Nasale kimbe ki woŋ ki Galalee le, wu to Jon̄ leesɛ wu a joo, fe Joo yi Jodaŋ le.

10 Geh no Jiso ḡe bude a joo, kibvule gwenyɛ ye, Kiyo ki Yuude shii ki to yi ye ye le fieɛnɛ kibembɛ.

11 Je jemɛ fewe le, "Wo le Mwa yan̄, wo le fitele fiaŋ, n'yuge njon̄ bɛ wo baan̄."

12 Kimimia Kiyo ki Yuude mo ki ge Jiso geeŋ wu tu wu chee nchvuun̄.

13 Wu tu wù nyu yo yi aju le mbaanyɛ, Satan̄ mone wu. Wu ḡe bee yo noo bɛ nyáŋ yi nchvuun̄, banchendaa ba Nyo jiiŋe fe wu le.

Jiso t̄eeŋ bamii banɛh le bo nyume boon̄ be ba ŋgoo

(Macho 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

14 Bo ḡe ja bo koo Jon̄ Nlesejajoo ba leesɛ yeh yi ncha le. Le nyu ajiŋ ayu, Jiso geeŋ Galalee, wu tu wu feeji saaka wù joŋe wu Nyo yo.

15 Wu tu wu feeji, wu duu le, "Kife le ki to ka ki kojɛ, bvunfɔŋ bvu Nyo le wa mbebe le. Bɛŋ kûsɛ

muntele mwena, bɛŋ bɛŋ saaka wù joŋe wunɛ le."

16 Jiso tu wu fede mbebe Mamasi wù Galalee le, wu yɛŋ Samoŋ bɛ mwa bwē, wu Andulu le bo noon̄ gii a masasi le, no leme chiboo ḡe bee bieŋ yi kole.

17 Jiso jemɛ bo le le, "**Bɛŋ bii mene, nlé nfɛ bɛŋ bɛŋ kôode wa nyume bamii.**"

18 Kimimia, bo mo bo chinɛ gii yiboo le, bo tu bo bii wu le.

19 Jiso doo wu keŋse wu gɛɛŋ fwe, wu yɛŋ Jem bɛ mwa bwē wù Jon̄ le, bò ḡe bee boon̄ ba Jebedi, bɛ bo nyu a nguh le bo chvuushi gii.

20 Jiso mo wu t̄eeŋ te bo. Bo chinɛ chiji bo wù Jebedi le a nguh le, bɛ bamii ba bo ḡe jo bo lene bo le, bo mo bo tu bo bii wu le.

Jiso bvuse kiyo k̄i yiide ye yi muh le

(Luka 4:31-37)

21 Bɛ ba Jiso ja bo geeŋ a kilaanteŋ ki Kafanahum le. Le to nyume juu chi yuuŋ, Jiso mo wu geeŋ yeh yi buune le, wu tu wu yeyi bamii yu.

22 Bamii yuge bo keme lo ŋgha yi n'yeyɛ we le, nje wu ḡe yeyi njɛ muh wù keme bvunja bvū n'yeyɛ. Ge wu ge yeyi njɛ no bamii ba duunyi banchi ba Nyo to bo yeyi ge.

23 Geh sege yu, muh mu ḡe bee yeh yi buune yiyu le, ḡe bee kiyo ki yiide nyu ye ye le.

24 No wu leese yu, wu mo wu waŋ le, "Jiso wu Nasale, wo goone la a bee le? Wo to ki wo lêshɛ lo bee? Nkée wo chuule. Le wo wù Yuude wù ja fe Nyo le."

²⁵ Jiso waŋ kiyo kĩ yiide
kiyu, wu jeme le, “**Ban lo, wo
bu yi muh wunε le.**”

²⁶ Kiyo kĩ yiide mo ki ge
muh wuyu gwe fəkuu wu tu
wu tage, kijaŋ fəwεεwe, ki mo
ki bū ye ye le.

²⁷ Bamii yεŋ noo, jwe yuŋ
bo, bo tu bo maŋe ləboləbo bo
biide le, “Fine le la? Le n'yeŋ
wumu wù fwεŋ? Muh wunε
keme bvunja ki wu kāane mo
biyo bĩ yiide bi mo bi yuge wu
le.”

²⁸ Kimimia, saaka wu kune
Jiso saaŋe wu gεεŋ bante
bachii ba kimbe kĩ Galilee le.

*Jiso fε bamii ba bincheŋ we-
see*
(Macho 8:14-17; Luka 4:38-41)

²⁹ Jiso gε bu yeh yi buunε
yεε le, wu gεεŋ a Samoŋ bε
Andulu yeh, Jem bε Jonj nyu bε
bo.

³⁰ Gε bee mwεεde Samoŋ
gime, wu chene bε kin'ya. Gεh
no Jiso lese yeh, bo mo bo sεεŋ
lo wu le kune kwεse wuyu.

³¹ Jiso gεεŋ fε wu gε gime
fo, wu jijε wu yi kibo le, wu
chiaasε wu we. Kin'ya kiyu
mo ki chine wu le, wu ja we,
wu bijε fιε bo ji.

³² Lε nyu fεnfu abvu no
juu gε seele, bo too bε bamii
bachii ba gε chene mo bamii
ba banchendaa ba Satan gε
njiŋse bε bo fε Jiso le.

³³ Kilaantεŋ kiyu kichii ki
taashε a fwεεŋ.

³⁴ Wu fεde bamii ba du-
ude ba gε keme bincheŋ
yeye yeye, wu ka bvuuse
banchendaa ba debele ba
duude yi bamii bamu le. Wu

doo wu bvuuse, wu gε ka
wu bεεŋ le banchendaa bayu
jeme ge, nje bo gε kee muh wu
le wu.

*Jiso fejε jε yi Nyo Galilee
achii*
(Luka 4:42-44)

³⁵ Lε to nyume antaana ki-
bilebile le, Jiso ja we, wu bu
wu gεεŋ kijuse kimi le wu
maa ki wu būune.

³⁶ Samoŋ bε bamii ba bε bo
gε bee, bo sheε bo bu bo gεεŋ
ki bo goon wu.

³⁷ Bo yεŋ wu le, bo jeme wu
le le, “Bamii bachii le bo sheε
bo goone wo.”

³⁸ Jiso chvuu fie bo le le,
**“Bee dāŋ be gεεŋ bante
bamu le, le taŋlo nfejε te jε
yi Nyo yo. Le fιεε fi nto nje
fi.”**

³⁹ Wu mo wu tu wu jienyi
kimbe kĩ Galilee le kichii
wu feeji jε yi Nyo yéh yi
buunε yiboo le, wu bvuuse
banchendaa ba debele le yi
bamii le.

*Jiso fε muh wu chene bε goŋ
yi baŋ*

(Macho 8:1-4; Luka 5:12-
16)

⁴⁰ Muh mu wu gε chene bε
goŋ yi baŋ gε ja wu to, wu
tuŋ anyuu a Jiso jii, wu legε
wu, wu jeme le, “Wo taŋlo wo
fε me n'yuude, fε wo ne koŋe
lo.”

⁴¹ Yii koo Jiso, wu nejε kibo
wu kuŋ wu le, wu jeme wu
le le, “**Nkoŋe lo, tēmε la, wo
yūude!**”

⁴² Kimimia, goŋ yi baŋ
yiyu mo yi chine wu le, wu
tēmε wu tu wu yūude.

⁴³ Jiso mo wu jemē le wu gεeñ la, wu leje lo wu le,

⁴⁴ wu jemē le, “**Yēñ keefε wo sēñ muh le gε.** Geenε, gēñe wo chūnyε kikwεe kuj chiji kintanyε le, wo mo wo nyā nnyaa yi Muse gè jemē le muh kēme ki wu nyā ki wu chūnyε bamii le le wu le wu temē wa yi gon yine le wu mo wu tu wu yūude.”

⁴⁵ No Jiso leji noo, muh wuyu tu wu gεeñ wu bwaashi lo fieeñ fiyu. Saaka wuyu saanje, je gε ka yi nyu yu yi tanlo Jiso lee a kilaanteñ le ne bwaashaa gε. Wu mo wu mε geh wù nyu nchvuuñ, bamii jade manjuu le manjuu le, bo too fe wu le.

2

*Jiso fe muh wù gè kwe
kimbe kimimia*
(Macho 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ Aju doo a kεñse, Jiso kaase wu tu jiñ Kafanahum. Bamii yu le wu le wa fe yeh le,

² bo taashε fo wesee, je gε bee gε yu yi tanlo muh tomε kikaa mo a yeh fwεeñ gε. Wu tu wu feeji je yi Nyo bo le.

³ Bamii bamu gε ja bo too banεh bε muh mu fe wu le, bo nyu bo shume yi bvuko le, wu kwe wa kimbe kimimia.

⁴ Fi ya ki bo lee bo gεeñ bε wu fe wu le nje bamii gε fasε baañ. Bo mo bo bεeñ nyu a yeh we, bo chieeñ kiyε. No bo chele noo, bo mo bo shiishε muh wuyu a fieeñ fi wu gε gime yo le.

⁵ Jiso yεñ no bo le bo leesε muntele muboo ye ye le, wu

mo wu jemē muh wù gε kwe wa kimbe kimimia wεe le le, “**Nsaa yan, nle nlεeshε wa bimbefε biuñ.**”

⁶ Bamii bamu ba gε yεyi banchi ba Nyo ba gε shiiyε fo yu noo, bo tu bo shunshi a muntele le, bo biide le,

⁷ “Muh wune jeme ne nee? Wu jode kijuse ki Nyo. Le yεeñ wuyu wu tanlo wu leeshε bimbefε fuge Nyo señ?”

⁸ Jiso mo wu kεe a fitele fie le fieeñ fi bo gε kwaji, wu mo wu biih bo le le, “**Bεñ kēme kfuu chi banε bañkwaje a muntele mwena le ne njε la?**

⁹ **Fi chige fi njemē muh wune le, le fi la? Ki njemē le nle nlεeshε wa bimbefε bie noo, le wu jo bvuko bwe wu gεeñe la?**

¹⁰ **Geenε, nlé ñgē bεñ kēe le muh wù jee che le Mwamuh kēme bvunga fεkuu fene ki wu lēeshε bimbefε.**” Wu mo wu jemē muh wù gε kwe wa kimbe kimimia wεe le le,

¹¹ “**Njeme wo le, jā we wo
jō bvuko bwuñ wo gεeñe fe
wo yeh le.**”

¹² Wu mo wu ja we, wu jo bvuko wu bude bamii bachii jiñe wu. Bo jiñe nee, jwe yuñ bo, bo tu bo tume mañkun ma Nyo, bo duu le, “Bee gε baañ a yεñ gε kfuu chi fine fieeñ le gε.”

(Maliku 2:3-12; Macho 9:1-8; Luka 5:17-26)

*Jiso tεeñ Lεwe le wu nyūme
mwaye wù ñgoo*

(Macho 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ Jiso ka wu ja wu gεεŋ mbebe mamasi le, kinchvu ki bamii to fo, wu tu wu yεyi bo.

¹⁴ Wu ja wu doo wu gεεne, wu yεŋ Lewe wu le mwa Al-fayu le, wu shii fε kijuse ke ki lεme le, wu koode ɻwa. Jiso jεmε wu le lε, “**Wo bii mεnε.**” Wu mo wu ja we wu bii wu le.

¹⁵ Jiso be boon be ba ɻgoō gεεŋ bo jii mwεε a Lewe yeh be bamii ba gε koode ɻwa mo bamii bamu ba befe tε. Kfuu chi banε bamii tu bo bii wu le wesee.

¹⁶ Bafalashii ba gε yεyi banchi ba Nyo yεŋ no Jiso jii mwεε be bamii ba befe mo ba gε koode ɻwa, bo mo bo biih boon be ba ɻgoō le lε, “Le nje la fi wu jii mwεε be bamii ba koode ɻwa mo bamii ba befe bamu?”

¹⁷ Jiso yu no bo biide, wu jεmε bo le lε, “**Gε bamii ba tεεme to bo goone muh wu nche gε.** To goone nyu ba chεne. Gε nto ki ntεεŋ bamii ba chaŋ gε. Nto ki ntεεŋ nyume bamii ba befe.”

*Kune mbai mwεε munjile
(Macho 9:14-17; Luka 5:33-39)*

¹⁸ Lε to nyu, boon ba Joŋ ba ɻgoō mo ba Bafalashii bo banε mwεε munjile. Bamii bamu mo bo to bo biih Jiso le lε, “Le nje la wù boon ba ɻgoō ba Joŋ, mo ba Bafalashii bane mwεε munjile, buŋ boon ba ɻgoō bane gε?”

¹⁹ Jiso chvuu bo le lε, “**Taŋlo ba tεεŋ bamii fe bvuguu le bo gεεŋ bo tu bo banε mwεε munjile chiji bvuguu nyu**

be bo? Gε taŋlo bo banε mwεε munjile wù nyu be bo gε.

²⁰ **Geene, kife le ki to ki ba lé ba fi chiji bvuguu wuyu a bo le, bo mo bo ke bo banε mwεε munjile kife kiyu le.**

²¹ **Gε muh tanlo wu jo finchaŋa fi nju fifεŋ, wu chvushe nju yι kege yu gε.** Ne wu ge lo noo, finchaŋa fi nju fiyu mεsε fi saayε lo nju yι kege yiyu, kintuge ki le fo ki mεsε ki kuge ki fe no ki gε shee ki nyume.

²² **Gε tanlo te muh jo mbvuuŋ manfεŋ, wu gεε a kibεεŋ ki mbvuuŋ ki ba kenyε be je yi nyaŋ, ki juŋ wa le gε.** Wu ne ge lo noo, mbvuuŋ manfεŋ mayu koo, mo saayε kibεεŋ ki kege kiyu, mbvuuŋ be kibεεŋ mu mo mu lese achiji. Fi kooji le lε, ba kεme ki ba gεede mbvuuŋ ma manfεŋ nyume a bibεεŋ bι bifeŋ le.”

Kune juu chi yuuŋ

(Macho 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Gε bee juu chi yuuŋ chimi, Jiso be boon be ba ɻgoō bo jiεnyi bo fede mwε wu agiŋ wumu le. Booŋ be ba ɻgoō ke bo suume bichieŋ bo jii.

²⁴ Bafalashii yεŋ, bo biih Jiso le lε, “Bίje wo yεŋ, le nje la fi boon buŋ ba ɻgoō gee fεε ŋi nchi baŋ bεεŋ gε le muh ge juu chi yuuŋ gε?”

²⁵ Jiso biih te bo le lε, “**Bεŋ gε baŋ a tεεŋ gε a Nwa wu Nyo le no jεŋ gε yu Nfoŋ Dabi be ɻgoō ye wu ge gε?**

26 Gè bee kife ki Abiata gè bee kikwεε ki bachiji kintanyε, Dabi lee yeh yi Nyo le, wu jo bled wù ba le ba cha ba gεε le le wu Nyo, wu ji wu ka wu nya tε ɳgoo ye yu, gè bee nchi le keefε muh ji bled wuyu federachiji kintanyε ge.”

27 Jiso mo wu mεsε wu jεmε bo le le, “Nyo gè gele juu chi yuuŋ nje muh. Gε wu gε fε muh nje juu chi yuuŋ gε.

28 Noo, muh wù jee che le Mwamuh le Chiji Kikwεε ki yuuŋ.”

3

*Jiso fε muh wù kibo kwe wa
(Macho 12:9-14; Luka 6:6-11)*

1 Jiso ka wu gεεŋ wu lee yeh yi buunε le. Muh mu nyu yu a kibo ke kwe wa.

2 Bamii bamu ba gè bee yu bo goone fιεε fι bo kooyi yi Jiso le, bo mo bo noŋ ajii ye ye le bo tu bo jiiŋ laa wu lé wu fε muh juu chi yuuŋ la.

3 Jiso jεmε muh wu kibo ke gε kwe wεε le le, “**Jà we wo tō fεnε.”**

4 No wu to, Jiso biih bamii le le, “**Fιεε fι nchi le wu bεεŋ le muh ge juu chi yuuŋ le fι la? Ki ba ge fιεε fι joŋe, noo fι befe le? Ki ba fι muh noo, ki ba yuuyε lo le?**” Bo chii.

5 Jiso bijε bo bachii wu kεnε bε shεŋ yι toonyε, shεŋ kwe wu, nje muntele muboo mÙ yiide. Wu jεmε muh wù kibo ke gε kwe wεε le le, “**Nējε kibo kuj.**” Wu nejε, ki mo ki tεmε.

6 Bafalashii mo bo bu, bo gεεŋ bε ɳgoo yi bamii ba Nfɔŋ

Hełod bo mo bo chu ntaj kim-imia no bo lé bo gε fε bo yuuyε Jiso.

Bamii tu bo jade bimbe le bichii bo too fε Jiso le

7 Jiso bε boonj be ba ɳgoo mo bo ja yo bo gεεŋ fε Mamasi wù Galalee le. Kinchvu ki bamii kī baanj bi wu le. Bamii bamu gε ja kimbe kī Galalee bε kī Judia le.

8 Bamu ja Yεlusalem, bamu kimbe kī Idumia le, bamu a Joo yι Jodaŋ le wuŋ kwege, bamu bimbe bi Taya bε Sidonj le. Kinchvu kiyu gε too noo nje bo gε yuge mwεε mu wu gε gee munchii.

9 Jiso ja wu jεmε boonj be ba ɳgoo le le bo goonj ɳguh bo seesε bo gεε wu lee yo, keefε kinchvu kiyu ja ki faase wu gε.

10 Wu gε jεmε noo nje wu gε fε wa bamii ba duude, bamii ba bincheŋ wesee too bo kune wu le.

11 Sege bamii ba biyo bī yi-ide gε njiiŋse bε bo gε yεŋ Jiso le bo mo bo gweeyi a wù fwe bo wanε bo duu le, “Wo le Mwa Nyo.”

12 No bo gε wanε noo, Jiso du lo bo le le keefε bo gε bamii kε wu gε.

*Jiso baa bamii yuufe ncho bafεε le le boonj be ba ntuj
(Macho 10:1-4; Luka 6:12-16)*

13 Wu ja wu bεεŋ wu gεεŋ yi mbege le, wu tεεŋ bamii ba wu gε goone bo to fε wu le.

14 Wu baa bamii yuufe ncho bafεε, wu tεεŋ bo le boonj

be ba ntuj,* le be bo nyume,
wu tune bo, bo jienyi bo feeji
je yi Nyo,

15 bo ka keme bvunja ki
bo bvuuse banchendaa ba de-
bele yi bamii le.[†]

16 Bamii bayu gè bee:
Samoj, wu wù gè nya jee che
chimi le Bita.

17 Jem be mwa bwee wù Jon
ba gè bee boonj ba Jebedi, ba
wu gè nya bo jee le, "Boanegé"
chi le le, "Boonj ba janj yi mg-
bame."

18 Bamu nyu Andulu, Filib,
Batolomiu, Macho Toma,
Jem wù mwa Alfayu, Tadio,
Samoj wù gè bee muh n'goo
yi Bajalot,[‡]

19 mo Juda Ekaliot wù gè
kene wu to wu gesse Jiso.

*Bamii tu bo duu le Besebu
wù nfonj banchendaa ba debele
le yi Jiso le*

(Macho 12:22-32; Luka
11:14-23; 12:10)

20 Jiso ja wu geseñ fe wu gè
chee fo, kinchvu ki bamii ka
kitaashé fo, be boonj be ba
n'goo ge baañ keme ge lo je ki
bo ji mwëe ge.

21 Kfuu che gè doo chi yu,
bo mo bo geseñ ki bo jo wu nje
bamii gè duu le wu ghaane lo.

22 Bamii ba gè duunyi
banchi ba Nyo ba gè ja
Yelusalém bo boh yo bo tu bo
duu le, "Besebu le ye ye le,
wu bvuuse banchendaa ba
debele bané, nyu be bvunja
bvu Nfonj wu banchendaa
bayu."

* 3:14 Ge banwa ba kege bamu keme njeme wu le le, "Wu teeñ bo le boonj be ba tun
le ge." † 3:15 Banwa ba kege bamu le ba taa fo fene le, "fede te bamii ba binchen."

‡ 3:18 Salot gè bee Bajuu ba gè toone wonj, bo juu ki bo bvuuse bo yi n'gë le chiaan yi
bamii ba Lum le. § 3:28 Bamii ba duude yede le mwëe mù mbefe mo jé yi befe
chine ba jeme kune Nyo

23 Jiso beseñ bo, wu biih bo
le a n'ganj le le, "**Tanlo Satan**
ka wu bvuuse kikwëe ke yi
muh le nee?

24 Ne kituñ ja ki gade ki
juu lækileki, ki gë ka ki leen
gë.

25 **Yeh ja yi gade yi juu**
leyileyi, yi gë ka yi leen gë.

26 **Noo, Satan ja wu gade**
be n'goo ye bo juu lëbolebo,
wu gë ka wu leen gë, mo nyu
kimëse ke.

27 **Bëñ këe le gë muh nyu**
yu wu tanlo wu lee yeh yi
muh wu bvunja le, wu kudë
mwëe mwe yi nchiesej le wu
lege be mu, nje wu ya wu
kaanj muh bvunja wuyu fe
wu kudë señ gë.

28 **Nseñ bëñ le nchiesej le**
Nyo tanlo wu leeshë mwëe
mù mbefe mo jé yi befe
yichii yi bamii jeme.§

29 **Geene, muh wù jeme jé**
yi befe kune Kiyo ki Yuude,
tu gë tanlo Nyo leeshë gë, nje
wu le wu ge kimbefë ki kage
gë."

30 Jiso gè jeme noo nje bamii
bayu gè duu le kiyo kí yiide le
yi ye ye le.

*Bwe Jiso be boonj ba bwee
Jiso*

(Macho 12:46-50; Luka
8:19-21)

31 **Bwe Jiso be boonj ba bwee**
Jiso mo bo fëse, bo leen ak-
fuunj, bo tunj muh le wu teeñ
wu.

³² Gè bee kinchvu ki bamii shii ki tuŋ kigaŋ bo taashé. Bo jéme wu le le, “Bwoo bē boonj ba bwoo goone wo akfuun.”

³³ Jiso biih le, “**Bwaan̄ bē boonj ba bwεεŋ le baan̄?**”

³⁴ No wu bile noo wu mo wu jiŋe bamii ba gè shile bo tuŋ kigaŋ baa, wu jéme le, “**Bwaan̄ bē boonj ba bwεεŋ le ban̄.**

³⁵ **Muh wuchii wù gee fíee fi Nyo goone, le wu wu le mwa bwεεŋ bē jéme yan̄ mo bwεεŋ.**”

4

Ngaŋ kune muh wù ḡe nooŋ ñgo

(Macho 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Jiso ka wu kē wu yeyi bamii mbebe mamasi le, kinchvu ki bamii taashé fo n̄e gemm. Wu mo wu ja wu lee wu shii nyu a ñguh le a joo, kinchvu kiyu l̄eme ñgeεeme yi joo le kwa.

² Wu tu wu yeyi bo bē mwεε weseen a ban̄gaŋ le. Wu ja wu ma ñgaŋ wumu bo le le,

³ **“Beŋ yēḡe beŋ yū, muh ḡe la ki wu ḡeŋ wu noŋ ñgo.**

⁴ **Wu ḡe doo wu nooŋ, yimi gwe a je, munyii to mu taj̄e mu ji.**

⁵ **Yimi ñgo gwe f̄e kijusse ki kimbaan̄ le nsheŋ nyu ḡe fo chuule ḡe. Yi mo yi yan̄se yi bu nje nsheŋ ḡe bee fo ḡeh n̄e shige.**

⁶ **Muu doo wu kē wu baan̄, wu sun̄ ñgo yiyu yi bob̄e, nje yi ḡe baan̄ a chime ḡe geŋ ḡe.**

⁷ **Yimi ñgo gwe yi mbiaŋ le. Mbiaŋ yiyu kuu yi mo**

yi baŋe ñgo yiyu, yi ḡe yuŋ muntaŋ ḡe.

⁸ **Yimi gwe nyu yi nsheŋ yi joŋe le, yi ḡe bu, yi kuu yi yuŋ, yi duu yi fe no ba ḡe noŋ, jise chi ñgo yune ajii mbaanshe, yimi ajii mbambvusoo, yimi ajii gwii.**”

⁹ No Jiso ma noo wu mo wu mese le, “**Muh wù keme bintuŋ wu yu.**”

Le nje la fi Jiso ḡe jéme nyu a ban̄gaŋ le

(Macho 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Jiso ḡe doo wu nyume wumaa, bamii bamu ba bē bo ḡe bee mo boonj be ba ñgoob̄a yuufe ncho bafee biih wu le kune ñgaŋ wuyu.

¹¹ Wu chvuu bo le le, “**Le beŋ ba Nyo le wu dunye wa kinyile ki bvunfon̄ bwe beŋ le. Geen̄, f̄e bamii bamu le fíee fichiile nyu a ban̄gaŋ le,**

¹² **wu le bo ge bo jiŋe, geen̄ bo ya yede ḡe, bo ge bo yege, bo ya yuge ḡe. Fi ne bee ge noo ge tu bo bee bo kuse wa muntele muboo, Nyo leeshe bimbef̄e biboo.**”

Fíee fi ñgaŋ wu Jiso ḡe ma duunyi

(Macho 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Jiso ja wu biih bamii ba ḡe bee bē wu le le, “**Fi le le beŋ baan̄ kee ḡe fíee fi ñgaŋ wun̄ jéme ḡe? Ne beŋ baan̄ kee ḡe wun̄ ḡe, beŋ le beŋ ḡe nee f̄e beŋ kee ban̄gaŋ bamu?**

¹⁴ **Ñgo yi muh wuyu ḡe noŋ le je yi Nyo.**

¹⁵ **Ñgo yi ḡe gwe a je le bamii ba yuge je yi Nyo,**

**Sataŋ mo wu to kimimia
wu bvuse jε yiyu fe muntele
muboo le.**

¹⁶ Ngo yi gɛ gwe fe kijusε ki
ata le, le bamii ba yuge jε
yi Nyo, bo fi lo kimimia bε
njon,

¹⁷ geenε, yi baan a chimε
gε gεn fe muntele muboo le
gε. Yi leme geh nε shige,
nε ɳge le wu to, kεnε bamii
boone nyu bikaa a bo jin
nje jε yiyu, bo mo bo chii
bikaa kimimia.

¹⁸ Ngo yi gɛ gwe mbiaŋ le,
le bamii ba yuge jε yi Nyo,

¹⁹ nfuunjε kune mwεε mu
yi woŋ kfunε le, bε kinjkoŋε
ki bvukuge mo kinjkoŋε ki
mwεε munε, mo mu taashε
mu baŋε jε yiyu yi laaye lo
achiji.

²⁰ Ngo yi gɛ gwe yi nshεŋ
yi joŋe le, le bamii ba yuge
jε yi Nyo, bo fi, bo gee no yi
goone bo gεεne lo fwe fwe,
geh njε fe ɳgo yi yuŋ ajii
mbaansε, yimi ajii mbam-
bvusoo, yimi ajii gwii.”

*Kune kin'yesε
(Luka 8:16-18)*

²¹ Jiso ja wu biih le, “**Muh
to wu lee bε kin'yesε yeh
wu kfuuse bε ɳkaa, kεnε wu
leesε agaguu? Gε muh to
wu chu wu tome nyume
yi fiεε fi ba to ba toome
kin'yesε fo gε?**

²² **Bεŋ kεe le fiεε fichii fi
le nyile le, le ba gɛ nyile le
ba ge fi yεnε, fi le ajiŋ ajiŋ
fichii ba lε ba gε fi bu fe
waan.**

**23 Muh wu kεme bintuj,
wu yu.”**

²⁴ Jiso ka wu jεmε le, “**Bεŋ
doo bεŋ yege jε yi Nyo bεŋ
yεge chuule, bεŋ kεe le je
yi muh yege yu le yi Nyo lε
wu gε wu fe yo, fe wu nya
mwεdε le. Wu lε wu gε wu
nya noo wu fesε lo.**

²⁵ **Muh wu kεme fiεε, lε ba
nyu ba bisε. Muh wu kεme
gε fiεε gε mo nyu fi shige fi
wu kεme, lε ba nyu ba ge ba
fi lo a wu le.”**

*Ngaŋ kune ɳgo no yi to yi
kuu*

²⁶ Jiso ka wu jεmε le, “**Bvun-
fonj bvu Nyo le njε ɳgo fe
muh nooŋ mwεne.**

²⁷ **Doo nyume antaŋ wu
tu wu lefe, akfuuŋ yuu wu
ja we. Ngo yiyu gɛ bu yi tu
yi kuu, wu baan a kεε gε laa
yi gee nεε fe yi kuu la,**

²⁸ **gee geh nshεŋ fe yi kuu.
Sege yi ja yi choonj, yi ja yi
faashε, yi ge yi ja fo yi tuŋ
ajii.**

²⁹ **Yi doo yi ta, wu mo wu
jo finyoo wu lee mwεne, nje
kife ki ɳgwejε le ki kojε ka.”**

*Ngaŋ kune kfuu chi ɳgo yi
fintaŋ fimi*

*(Macho 13:31-32,34; Luka
13:18-19)*

³⁰ Jiso ka wu ja wu jεmε
le, “**Taŋlo besabεŋ fe bvun-
fonj bvu Nyo bε la? Taŋlo
besabεŋ fe bε ɳgaŋ wu la?**

³¹ **Bvu nyume njε kfuu
chi ɳgo yi fintan fimi,* fi ny-
oonyi ajii fi fede biŋgogε
bichii fεnε fkkuu muh gɛ to
wu nooŋ a wu mwεne**

* 4:31 Fintaŋ fine le a jε yi bala le le, “mustard”.

**32 yi ku, yi yeeñ yi fe bite
bichii bi ba nooñ mwene,
ché ye kuge yi nyaa kiyinj,
munyii mü fuune we joone
yeh a kiyinj kiyu le.”**

33 Le no Jiso gè feeji jé yi Nyo bamii le a banjan le njé bané, no tanlo bo yu bo geeñ bo bu.

34 Ge wu ge jeme fíee bo le njé le a ñganj le sen gè. Geené, wu gè doo wu nyume be boonj be ba ñgoo lebolebo, wu mo wu mese wu bwaashé banjan bayu bachii bo le.

*Jiso wañ nfuñ
(Macho 8:23-27; Luka 8:22-25)*

35 Jiso yeyé bamii abvu, le doo nyume fenfu, wu jeme boonj be ba ñgoo le le, “**Bee danj mamasi bee geeñ wuñ kwege.**”

36 Bo mo bo chiné kinchvu ki bamii kí gè bee fo le, bo lee a ñguh wù Jiso gè bee wa yo wee le, be bo tu bo dane, banjuh bamu bii bo le.

37 No bo gè dane, nfuñ wù baanj ja wu janjé wu ke wu tu wu muuse joo, joo lese a ñguh le yi goone ki yi yíse yo.

38 Jiso gè bee a ñguh wee jinj wu lefe, wu giñse kikwéë yi mbwaanj le. Bo geeñ bo kañse wu bo du le, “Muh wu N'yeyé, kwe goone ki yi jô besabéñ wo ghaade gè?”

39 Jiso kañse, wu wañ nfuñ wuyu, wu jeme joo le le, “**Wo nyûme nshiiñj.**” Nfuñ wuyu mo wu lu, manjuu chii ne nshiiñj.

40 Wu mo wu biih boonj be ba ñgoo le le, “**Benj faane la?**”

**Benj baanj a leesë gë fitele yi
ye yanj le gè?”**

41 Ye kuufé bo, bo tu bo ghaade fewëëwe lebolebo le, “Wuné muh le wù nee, wù nfuñ be joo yuge wu le?”

5

*Jiso bvuse banchendaa ba
debele yi muh le
(Macho 8:28-34; Luka 8:26-39)*

1 Jiso be boonj be ba ñgoo dañ mamasi wuyu bo bu wuñ kwege, kimbe ki bamii ba Gelasenj le.

2 No wu gè bude a ñguh le, wu tase be muh mu wù kiyo kí yiide gè njiinjé be wu, wu bu afuuñ yí ba gè jiiyi bamii yo le.

3 Muh wuyu to wu chee afuuñ yiyu le. Muh nyu ge yu wù tanlo wu kaanj wu mo be bancha ge.

4 Kingane kí duude le ba gè leese wu kinfaña le, ba kaanj chiaanj ye be bancha, wu su-ume bancha bayu, wu saayé binfaña biyu. Ge muh gè keme bvunja bvù tanlo wu jijé wu le ge.

5 Muh wuyu tu wu shenje a manta mayu le wu beene wu bude yi bambege le antaj be fenşhe, wu wané, wu shooshi ye ye be ata.

6 No wu yenj Jiso le baanj je yí ndefe le, wu legé wu to wu tunj anyuu a wu jii,

7 wu wañ fewëëwe le, “Jiso Mwa Nyo, Nyo wu le Kikwéë ki Mwëë Munchii le, wo fiila a mene? Nlege wo a jee chi Nyo le le keefé wo nyâ me ñge gè.”

⁸ Wu gè jemē noo, njé Jiso gè waŋ wa le, “**Kiyo ki yiide kine, bù lo yi muh wunə le.**”

⁹ Jiso biih wu le le, “**Jee chunj le yeeṇj.**” Wu chvuū le, “Jee chanj le le kinchvu, njé bee duude lo.”

¹⁰ No wu chvuse noo, wu mo wu legē Jiso wesee le keefē wu kuj be bo woŋ wuyu kwēe le gē.

¹¹ Gè bee ḥgoo yi munyuŋa mù duude jii mwēe yi mbeesē le fo.

¹² Biyo bī yiide biyu mo bi legē Jiso le, “Wo chiiŋse bee nyu a munyuŋa mwege le bee lee yi mu le.”

¹³ Jiso beeṇj. Biyo biyu mo bi bu yi muh wuyu le, bi gēenj bi lee yi munyuŋa muyu le. ḥgoo yi munyuŋa muyu gè bee njé banchvuge bafēe. Mu seŋ mu boh a kinjkoŋ kēe le, mu shii a mamasi wuyu le, mu kweeyē yo.

¹⁴ Bamii ba gè chieene munyuŋa muyu ja fo, bo feē lo, bo gēenj bo seŋ saaka wuyu a laantēn be bante ba yo le. Bamii tu bo yuge, bo bude bo too ki bo to bo yēŋ fīeē fi kooshi le.

¹⁵ Bo to fe Jiso gè bee fo, bo yēŋ muh wēe wù kinchvu ki banchendaa ba debele gè shee bo njiiŋse be wu, wu shii fo, wu jii njú, bvufee bwe kaase wa bvu tu fo. Bo fanj baanj.

¹⁶ Bamii ba gè yēŋ fīeē fi gè kooshe le, bo mo bo seŋe bo no fi gè kooshe be muh wēe mo ḥgoo yi munyuŋa yēe.

¹⁷ No bo yu noo, bo kē bo legē Jiso le wu ja gweṇj wuboo

le.

¹⁸ No Jiso gè goone ki wu lēe a ḥguh le, muh wù banchendaa ba debele gè bu ye ye le wēe tu wu lege Jiso le be wu geēne.

¹⁹ Jiso fanj, wu jemē wu le le, “**Wo gēenj nyu fe wo kfuuŋ, wo gēenj wo seŋ bamii buŋ fīeē fi Tada ge fe wo le, be no wu le wu koo yii fe wo le.**”

²⁰ Noo, muh wuyu mo wu ja, wu gēenj wu jienyi woŋ wuyu le wuchii, wu ba gè tēŋe le Bilaanteŋ bī Yuufe le, wu feeji fīeē fi Jiso ge fe wu le. Bamii tu bo yuge, bo kēme lo ḥgha.

Kune mwa Jailu mo kwēse wumu wù gè kuj nju yi Jiso le wu temē
(Macho 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ Jiso kaase wu danj a ḥguh le wu tu wuŋ kwege wu tu wù nyu mbebe mamasi le, kinchvu ki bamii ka ki taashē fo.

²² Chiji kikwēe ki yeh yi buunē wumu mo wu ja wu to fo, jee che nyu le Jailu. No wu yēŋ Jiso le, wu gēenj wu gwe a wu jii,

²³ wu legē wu wesee, wu jemē le, “Mwa yan wù shige wù kwēse kwee lo. Kii wo, tō geh wo kūn wu le wu temē, wu tu yu.”

²⁴ Jiso mo wu ja be wu tu bo gēenj, kinchvu ki bamii kfuuŋe ki bii ki faase Jiso.

²⁵ Kwēse wumu te gè bee a kinchvu kiyu ntēnēe wù nyu wu cheŋ wa be kinchēŋ ki bikēse le biluŋ yuufe ncho bifēe.

²⁶ Wu gè bee wu yεŋ wa nge baan a bamii ba nche ba duude jin, wu chεŋε wa fiee fichii fi wu gè kεmε, mwεε foo gεh lo mu gεeŋe fwe fwe.

²⁷ No wu gè yu wa kune Jiso, wu mo wu to a wu jin a kinchvu ntεnεε, wu kuŋ nju ye le,

²⁸ nje wu gè duu fε fitele fie le le, “Nε n'ya ŋkuŋ geh nyu nju ye le, tu nle ntεmε wa.”

²⁹ No wu gè kuŋ noo, kinchεŋ ke mo ki suuŋe kimimia. Kwεse wuyu yu tε ye ye le le wu le wu tεmε wa.

³⁰ Jiso doo wu yu ye ye le le bvunja le bvu bu ye ye le, wu kaase ye kimimia, wu biih bamii le le, “**Kuŋ yεεŋ nju yan le?**”

³¹ Boon be ba ŋgoo chvuu wu le le, “Wo yεnε ge kinchvu ki bamii le no ki faase wo ge, wo ka biide laa kuŋ yεεŋ wo le la?”

³² Jiso mε gεh wu tu wu jiiŋe wu kεeŋe ki wu yεŋ muh wù kuŋ wu le.

³³ No, kwεse wuyu gè kee fiee fi kooshi be wu, wu tu wu faane, wu shinshi, wu tuŋ anyuu a Jiso jii wu sεeŋ nchiεŋ nchiεŋ we wuchii wu le.”

³⁴ Jiso jεmε wu le le, “**Mwa yan, fitele fiuŋ fi wo lese yi ye yan le le fi ge wa wo tεmε. Wo gεeŋe la chuule kinchεŋ kuŋ ka lo ne.**”

³⁵ Gεh no Jiso gè baan wu jεmε kwεse wεε le noo, bamii bamu fεse fo bo ja fε la chi Jailu wù chiji kikwεε ki yeh yi buunε wεε le, bo jεmε wu le le, “Mwa yo le wu mesε wa. Wo

ka she wo nyaa nge muh wu n'yεyε le le la?”

³⁶ No bo jεmε noo, Jiso yu, geene wu ge gεh nje wu baan yu ge, wu jεmε Jailu le le, “**Keefε wo fāane ge, lēesε gεh nyu fitele ye yan le maa.**”

³⁷ Bo tu bo gεeŋe gεh lo, Jiso ge fanj le keefε muh bi wu le fede Bita be Jεm mo Jon wù mwa bwhee Jεm ge.

³⁸ Bo gεeŋ bo fεse fε la chi Jailu le, Jiso yεŋ bamii beede bo fuge lo fo, kwe yode lo fo.

³⁹ Wu lee yeh, wu biih le, “**Bεŋ beede, bεŋ fuge man-juu le nε nje la? Mwa baan kwe ge, wu lefe lo.**”

⁴⁰ Bo mo bo ja bo keede lo wu ŋkelε le. Wu ja wu bvuse bamii bachii akfuun, wu jo geh nyu chiji mwa be bwe mwa mo bamii be ba ŋgoo ba batεde baa, be bo lee bo gεeŋ fε mwa wuyu gè gime fo.

⁴¹ Wu jijε mwa wuyu yi kibo le wu jεmε a jé yiboo le le, “**Talita Kum!**” Fi le le, “**Mwa wù kwεse, njεmε wo le, jā we!**”

⁴² Kimimia noo, wu mo wu ja we wu tu wu jιenyi. Mwa wù kwεse wuyu gè bee bilun yuufe ncho bifεε. Bo yεŋ noo jwe yuŋ bo.

⁴³ Jiso chiiſe lo bo le le keefε bo gε muh kεe fiee fi be bee ge, wu mo wu jεmε le bo nya fiee wu ji.

6

*Ba fanj Jiso ntε we le
(Macho 13:53-58; Luka 4:16-30)*

¹ Jiso ja fo, wu gεεŋ ntε we le
be boοŋ be ba ηgoo.

² Gε doo nyume juu chi-
boo chi yuuŋ, wu gεεŋ yεh yi
buunε le wu kε wu yεyi bamii.
Bamii ba duude tu bo yuge no
wu yεyi, bo kεme lo ηgha. Bo
mo bo ja bo ghaade bo duu le,
“Muh wunε yεyi mune mwεε
faaŋ ne? Wu jo bvunε bvufee
faaŋ? Wu jiεnyi nee fe wù gee
bine biŋgha bi mwεε ne?

³ Le gεh wu wεe wù kaane
bite wù nyu mwa Mεele? Gε
nyume mwa bwεe Jεm bε
Yosef mo Juda bε Samoŋ gε?
Gε jεme ye nyu yanε besa bo
gε?” No bo ghaade noo bo mo
bo faj lo wu.

⁴ Noo, Jiso jεme bo le le, “Ba
to ba ηgvuune muh wu ntuŋ
wu Nyo manjuu le manchii,
fuge gεh woŋ we le bε a
kfuu che le mo a wu yeh wù
ba to gε ba ηgvuune wu gε.”

⁵ No bo faj Jiso noo, fi mo
fi gha kι wu ka wu ge biŋgha
bi mwεε yo weseε, fede gεh
le wù gε bee wu kuŋ bamii
ba bincheŋ le shige wu fe bo
temε.

⁶ Wu kεme lo ηgha no bo gε
baaŋ lee gε fitele yi wu le gε.

*Jiso tuŋ booŋ be ba ηgoo ba
yuufe ncho bafεε*

(Macho 10:5-15; Luka 9:1-6)

Jiso ja fo wu tu wu jiεnyi
bante ba yo le wu yεyi bamii.

⁷ Wu gε ja wu tεεŋ boοŋ be
ba ηgoo ba yuufe ncho bafεε,
wu tu wu tune bo akfuŋ

bafεε bafεε, wu nyaa bvunγa
bvù bo bvuuuse biyo bι yiide yi
bamii le yu.

⁸ Wu doo wu tune bo wu
jεme le, “Keefε bεŋ jō lo fεε
fede kimbaŋ gε. Keefε bεŋ
jō mwεε munjile gε. Keefε
bεŋ jō kikεε kεnε bige a
bicha biεna le gε.”*

⁹ Bεŋ lēe jé, geenε keefε
bεŋ lēe bikuŋ bifeε gε.”

¹⁰ Wu ka wu jεme bo le le,
“Bεŋ doo bεŋ gεεŋ ntε le, bεŋ
lee yeh, bεŋ chee gεh nyu yu
gεεne bu juu chi bεŋ lē bεŋ
jā yo.

¹¹ Ne ntε le wu faj ki wu
fi bεŋ, wu faj ki wu yū fεε
fi bεŋ jεme, bεŋ ja yo, bεŋ
doo bεŋ jade bεŋ kaajε kib-
vunε ki yi bikaa biεna le,
nyu njiŋε wù fεε fi bo moŋ
le.”†

¹² Noo, bo mo bo ja bo gεεŋ
bo tu bo jiεnyi bo feeji le
bamii kuse muntele muboo.

¹³ Bo ka bvuuuse tε
banchendaa ba debele wesee
yi bamii le, bo yeefe bamii ba
bincheŋ wesee bε mεε bo fεde
bo.

*No ba gε yuuuyε Joŋ
Nlesεajoo*

(Macho 14:1-12; Luka 9:7-9)

¹⁴ Nfon Hεlod yu saaka
kune Jiso, no bamii gε yu wa
jee che manjuu le manchii,
bamii bamu tu bo duu le, “Jiso
wunε le Joŋ Nlesεajoo wu
kaase wu bu yi kwe le. Le fεε
fi ge fe wù kεme bvunγa ki wù
gee biŋgha bi mwεε mune.”

* **6:8** Bo gε shee bo leese bige fweele a bicha le. † **6:11** Banwa ba kege bamu le
ba taa fεnε le, “Nseŋe bεŋ nchiεŋ le ge doo nyume juu chi nsa wù fεkimesε le, mwεε
bone fe kilaantεŋ kι Sodom bε kι Gomola le fe ntε wuyu.”

15 Bamu duu le, "Le Alaja
wu kaase wu to." Bamu te
le, "Wu le muh wu ntuj wu
Nyo wumu geh nję ba fweele
fweele."

16 Hélod doo wu yu mwęe
mune ne wu jemę fie le, "Le
Joŋ Nlesejoo wu ḥęgę mbvuse
kikwęe ke wu kaase wu bu yi
kwe le."

17 Hélod gę bee wu tuŋ
bamii bo gęeŋ bo koo Joŋ, bo
kaaŋ wù bo faa yeh yi ncha le
nje Hélodia wù kwę Filib wù
mwa bwe Hélod, Hélod gę jo
kwęe le.

18 Joŋ tu wu fane wu duu
wu le le, "Nchi baanę bęeŋ gę le
muh jo kwę mwa bwee kwęe
le gę."

19 No Joŋ gę duu noo,
Hélodia mo wu tu wù keme
wu fe fitele le wù goone ki wu
yüuyę wu, geenę wu gę keme
je gę,

20 nje Hélod gę faane Joŋ
le wu le muh wù chaaŋ ka
nyume muh wu Nyo. Wu
mo wu tu wu yede le keefe ba
yüuyę wu gę. Hélod gę doo wu
yege fiee fi Joŋ jemę, fitele fie
tu fi fuuŋse wu baanę, geenę
wu tu wu yuge geh njoŋ ki wu
yęge fiee fi wu jemę.

21 Je mo yi yęne fe Hélodia le
juu chimi chi Hélod gę ge ḥka
be bachiji woŋ mo bikwęe bi
nchi mo bamii ba baanę baanę
ba Galalee ki wu kwęje juu
chi ba gę boyę wu.

22 Mwa Hélodia wù kwęe
lee wu cheŋ bine, fi joŋ Hélod
be bamii be ba ḥka le. Wu
mo wu jemę mwa wuyu le le,
"Biih kęne la fi wo konę, nfayę
wo yu!"

23 Wu ka wu ji leh wu jemę
le, "Ne wo biide nyu la mene,
mo nyu kiŋade ki woŋ waŋ,
tu nlé nnyā wo le."

24 Mwa wù kwęe wuyu mo
wu bu wu gęeŋ wu biih bwee
le le, "Ndu le ba fayę me be
la?" Bwee chvuū le, "Gęne,
wo dū le ba nya kikwęe ki Joŋ
Nlesejoo wo le."

25 Wu mo wu tu jin kim
imia, wu jemę Nfoŋ Hélod le
le, "Nkoŋe le wo nya kikwęe ki
Joŋ Nlesejoo mene méesa a
kideŋ le."

26 Nfoŋ yu noo, ye woon lo
wu. Geenę, nje leh wù wu gę
ji wa fwe a bamii ba gę bee fe
ṅka węe le, wu goone gę ki wu
ka wu kuse ję ye yi wu gę jemę
mwa węe le gę.

27 Wu mo tuŋ lo nchendaa
kimimia le wu gęeŋ wu to be
kikwęe ki Joŋ. Wu mo wu
gęeŋ yeh yi ncha le, wu bvuse
kikwęe ki Joŋ,

28 wu gęe a kideŋ le, wu to
wu nya mwa wuyu le. Wu fi,
wu bu be ki wu gęeŋ wu nya
bwee le.

29 Booŋ ba ḥgoō ba Joŋ doo
bo yu, bo mo bo gęeŋ bo jo
gvunę chi Joŋ bo jiiyę.

*Jiso nyęŋe bamii banchvuge
bateŋ*

(Macho 14:13-21; Luka
9:10-17; Joŋ 6:1-14)

30 Booŋ ba ntuj ba Jiso gę
jięnyę bo kaasę bo tu jin fe
wu le, bo seęŋ mwęe munchii
mù bo gę ge be mù bo gę yęyę
bamii yu, wu le.

31 Wu mo wu ja wu jemę bo
le le, "**Bęŋ tō besabęŋ gęeŋ
kijusę ki bamii ya fo gę, bee**

fuude shige." Wu gè jemé noo nje bamii ba duude gè too fe bo gè bee fo, bamu doo bo jade, bamu tu bo too. Bo keme ge mo kife ki bo ji mwee gè.

³² Be bo mo bo lee a ñguh le bo kaase ye lebolebo bo tu bo gëene fe kijuse ki bamii gè bee ge fo gè.

³³ Geenë, bamii ba duude yëñ geh bo le no bo gëene, bo këe bo, bo mo bo ja a bilaanteñ le bichii bo legë bo suune bo. Bo gëenë bo fëse fo, fe Jiso be boonj be ba ñgoo fëse.

³⁴ Jiso gè doo wu fëse kwa, wu yëñ kinchvu ki bamii le ne mamama, yii koo wu be bo, nje bo gè bee nje shón yì le gë be muh wù chieene yi gë. Wu mo wu ke wu tu wu yëyi bo, wu yëye bo be mwee wese.

³⁵ Juu gè doo chi seele, boonj be ba ñgoo keñse bo jemé wu le le, "Fëne le nchvuun kife nyu ki gëenë wa,

³⁶ geh chine bamii bané le bo gëenë bante le be ala a mbebe le, bo gu mwee muboo munjile."

³⁷ Jiso chvuu fie le, "**Le nya bëñ fiëe bo le bo ji.**" Bo biih wu le le, "Wo goone le bee goonj badanale gii yifëe bee gu mwee munjile yu bee to be nya bo le?"

³⁸ Jiso biih bo le le, "**Bëñ keme chefe yi bleed yimëe?** **Bëñ gëenë bëñ bijë.**" Bo gëenë bo bijë, bo to bo seeñ le, "Le chefe yi bleed yisheñ be bïeñ yifëe."

³⁹ Jiso mo wu du le boonj be ba ñgoo du le bamii shiiyë

binchvu le binchvu le, yi agaan le.

⁴⁰ Noo, bamii bayu mo bo shiiyë fëkuu kinchvu le gwii gwii bamu mbaansheñ mbaansheñ.

⁴¹ Jiso jo chefe yi bleed yì yisheñ chiee be bïeñ yì yifëe chiee, wu bijë we, wu nya kiyone Nyo le, wu mo wu bwëeyë wu nya boonj be ba ñgoo le, bo nya bamii le. Wu gaje te bïeñ yì yifëe bo le bachii.

⁴² Bamii bachii ji bo fuu.

⁴³ Boonj ba Jiso ba ñgoo baanyë bimbëge bi bleed be bi bïeñ bï gë sheshe, bï yise ñkáa yuufe ncho yifëe.

⁴⁴ Bamii ba gè ji mwee munjile muyu geh bee bileyse banchvuge batëñ.

*Jiso jiënyë yijoo le
(Macho 14:22-33; Jon 6:15-21)*

⁴⁵ Jiso mo wu jemé le boonj be ba ñgoo lee a ñguh le kimimia bo saa fwe Besada, wu shee wu yëse bamii le, bo kwëede.

⁴⁶ Wu gè shee wu yëse bo, wu mo wu ja wu bëen yì mbege le ki wu bûune.

⁴⁷ Akfuuñ gè jiiñ, ñguh nyume wa fe joo ntëne, Jiso baanj geh kwa wu maa.

⁴⁸ Wu yëñ no boonj be ba ñgoo lune be ñguh ki bo keñe, nje fii gè too je fwe yi chide wu. Le to nyume an'yule wu ja wu tu wu too fe bo le, wu jiënyi yi joo le. Wu gè too wu goone ki wu fê mbebe yiboo le.

49 Bo doo bo yεŋ no wu
jiensi yi joo le, bo tu bo kwaji
le le kiyi. Bo waŋ fεwεeewe,

50 nje bo bachii gε yεŋ wu
le njaŋ koo bo. Kimimia, Jiso
mo wu jεmε bo le wu du le,
**“Beŋ jiŋ muntele mwεna le,
le me! Keefe beŋ fāane ge!”**

51 No wu jεmε noo, wu mo
wu lee wu shii a ḥguh le bε bo,
fii yiyu mo yi lu. Bo bijε nε,
jwe yuŋ bo ne kah,

52 nje bo gε baŋ kεε ge fεeε fi
chefe yi bled chieε ge duunyi
kune Jiso ge, no bo gε baŋ
gwenye ge muntele muboo ge.

*Jiso fe bamii ba binchεŋ
Genesalet*
(Macho 14:34-36)

53 Bo gε danj mamaſi bo bu
kimbe ki Genesalet le kwa, bo
faſε ḥguh yi ḥgeeme yi joo le.

54 No bo bu a ḥguh le, bamii
mo bo kεε lo kimimia le le Jiso,

55 bo tu bo lege bo gεene
bante ba yo le bachii, bo bvuse
bamii ba binchεŋ bo too
bε bo a maŋko le mo faaŋ fe bo
gε yuge le Jiso le fo.

56 No Jiso gε gεene mo faaŋ
kεne wu gεene nyu ntε le, kεne
a kilaantε le, kεne nchvuuŋ,
bamii tu bo gεede geh bamii
ba binchεŋ fe bamii gε taashi
fo. Jiso doo wu fede, bo tu bo
lege le wu chīne bo kūŋ geh
nyu jwe wu nju ye le. Muh
wuchii wù gε kune, mo wu
temε.

7

*Banchi ba muh wu wuŋ
(Macho 15:1-9)*

* 7:2 Bo gε kεme ki bo chuge chiaŋ chine a je yi kinche kiboo ki woŋ goone le.

† 7:4 Baŋwa ba kege bamu le ba taa fo le, “mo binta bι ba to ba yεme yu fe bo jii
mwεe.”

1 Juu chimi Bafalashii bε
bamii bamu ba gε duunyi
banchi ba Nyo ja Yelusalēm
bo to bo taashε mbebe Jiso le.

2 Bo ja bo yεŋ booŋ ba ḥgoō
ba Jiso bamu jii mwεe chiaŋ
yi yide, fi le le bo gε baŋ chiaŋ
chiaŋ chuge ge.*

3 Bafalashii bε Bajuu bachii
gε bii geh nyu kinche ki woŋ
wu bachiji baboo ba fweele
le, le ge tanlo muh ji fieε nje wu
chuge chiaŋ yεεyεεŋ no bo
to bo chuge ge.

4 Ge tanlo muh kwεe te fe
waŋ wu ji fieε nje bo chuge
chiaŋ bε bikaa biboo seŋ ge.
Bo ka bo gee mwεe mu a
kinche ki woŋ le wesee, geh
nje ki ba chuge muŋkoo mo
bibeεŋ mo shāŋ.†

5 Bafalashii bε bamii ba du
unyi banchi bayu mo bo biih
Jiso le le, “Le nje la wù boon
buŋ ba ḥgoō bii ge kinche ki
woŋ ki bachiji besa ba fweele
le ge? Le nje la wù bo jii mwεe
bε chiaŋ yi yiide?”

6 Jiso chvuu bo le le,
**“Yosaya wù muh wu ntuŋ
wu Nyo gε jεmε nchiεεŋ
kune beŋ le beŋ le bamii
ba jεmε yeye, beŋ gee yeye.
Beŋ gee geh nyu fieε fi wu gε
saŋ, Nyo duu le,**

**‘Bamii bane ḥguuŋ me geh
femu femu, muntele
muboo nyu je yi
ndefe le fe mene.**

7 Bo yuuse me nyu achiji,
**nje bo jode mwεe mu
bamii kwaji, bo yεyi
le le jε yaŋ.’**

8 Le geh te no beŋ chine banchi ba Nyo le, beŋ geede nyu ba gele bamii.”

9 Jiso jemē bo le le, “Beŋ keme je yi chuule ki beŋ fāŋ banchi ba Nyo, wu le beŋ bii nyu bena le.

10 Muse gè jemē le, ‘Ngvuunj chijo be bwoo.’ Wu ka wu du te le, ‘Nε muh naŋ lo chiji kene bwhee, ba yuuyε lo mwεde.

11 Geenε, beŋ tu duu fiena le, ‘Nε muh keme fiee fi tanjlo wu fih chiji kene bwhee yu, wu ja wu jemē chiji be bwhee le le fiee fiyu le Koban’, fi le le wa fi Nyo,

12 tu beŋ baŋ ka beεŋ gε le wu jo fiee fiyu wu fi chiji kene bwhee yu gε.

13 Beŋ gee noo, beŋ gee je yi Nyo tuu fiee fi achiji nje kinche kena ki woŋ ki beŋ yεyi bamii yu. Mwεε mumu ka nyume te yu wesee nje munε mū beŋ gee.”

*Fiee fi tanjlo fi cheŋe be muh
(Macho 15:10-20)*

14 Jiso ka wu tεŋ bamii bo to, wu jemē bo le le, “Beŋ bachii beŋ yεgε beŋ yū fiee fi njemē, beŋ kεe chuule.

15 Ge fiee nyu yu a kfuunj fi leese yi ye yi muh le fi yiise wu gε, le fiee fi bude a wu sheŋ fi tanjlo fi yiise wu. [

16 Muh wū keme bintun wu yu.]”‡

17 Jiso chine bamii bayu le, wu lee yeh, boon be ba ŋgoobiih wu le kune ŋgaŋ wuyu.

18 Wu chvuu bo le le, “Ge beŋ te kee mwεε gε? Ge beŋ

kee le fiee fichii fi muh leese a wu mu gε tanjlo fi yiise wu gε?

19 Fi le noo, nje fi lese fi ya fi geεŋ nyu fe fitele fie le gε, fi boh nyu a shεŋ, fi jiεŋε fi bu lo.” (No Jiso gè jemē noo, fi mo fi nyu le mwεε munjile munchii yuude lo.)

20 Wu ka wu geεŋ fwe wu jemē le, “Le fiee fi bude yi muh le, le fi fi yiise muh,

21 nje mwεε mū mbefe mu muh gee jade nyu fe fitele fie le. Mwεε nje banjkwaje ba befe, ki muh jan kinjan, ki muh choŋ bvuchon, ki muh yuuyε muh, ki muh jan kwε muh kene juma muh,

22 ki muh guumε mwεε, ki muh gee bijo, ki muh leede kinlele, ki muh gee nyiεŋ, ki muh beεne kindonj, ki muh cheŋe be maŋkuŋ ma bamii, ki muh chiaase ye mo ki muh yuunfe kiyuunfe.

23 Mwεε mū mbefe munε munchii jade nyu fe fitele fi muh le, fe mu yiise mwεde.”

Fitele fi kwεse wumu wū gε bee muh wu kituj gε leesε yi Jiso le

(Macho 15:21-28)

24 Jiso gè ja fo, wu geεŋ kimbe ki bilaantεŋ bī Taya be Sidoŋ le. No wu genε yo, wu lee yeh yimi le wu goone gε le muh kεe le wu le yo gε. Geenε, bamii kεe geh lo.

25 Kwεse wumu gè bee yo kiyo kī yiide nyu yi mwa ye wū kwεse le. Kimimia no wu yu kune Jiso, wu mo wu to wu gwe bikaa bie le.

‡ 7:16 Ge baŋwa ba kege bamu keme kinchiŋ ki 16 kine gε.

²⁶ Kwēse wuyu gè bee muh
wu Glek, gē wù gè bee muh
wu Bajuu gē. Ba gè boyi wu
Fonishia woñ wù Silia le. No
wu gwe noo, wu mo wu legē
Jiso le wu bvuse nchendaa de-
bele wuyu yi mwa ye le.

²⁷ Jiso chvu wu le le,
**“Chine bo ya bo nyāñe
boon, nje gē fi joñe ki ba jo
ŋgu yi boon ba noñ bvú le
gē.”**

²⁸ Kwēse wuyu chvu wu le
le, “Le nchięeñ chii. Geene,
sege boon jii mwęe bvú to
yi boonyi munchvuge mu
gweeyi fckuu”

²⁹ Jiso mo wu jemē wu le
le, **“Nje fięe fi wo chvuse
fine, wo tañlo wo gęeñe fiuñ,
nchendaa debele wuyu le
wu chine wa mwa yo le.”**

³⁰ Kwēse wuyu mo wu ja
wu tuu jin fe yeh le, wu doo
wu gęeñ wu yęñ mwa gime
fenta nchendaa debele wuyu
nyu wu bu wa.

*Jiso fe kinchife tu ki yuge
mwęe kijeme*

³¹ Jiso ja kimbe kī Taya le,
wu fe Sidonj wu ka wu fe
kimbe ki Bilaanteñ bī Yuufe
le, wu mo wu tu je fe Mamasi
wù Galalee le.

³² Bamii bamu gè ja bo to be
muh mu, wù nyu kinchife wu
kee gē njemē gē. Bo legē Jiso le
wu gęe chiaanj yi ye ye le, wu
fe wu.

³³ Jiso mo wu jo wu be wu
bu a kinchvu kęe ntęneñ bo
tu bo nyu lebolebo. Wu leesę
nyi yi kwaanj a bintuñ bi muh
wuyu le, wu chuuyę nchwene

wu kuñ lęme chi muh wuyu
le,

³⁴ wu bije we, wu shoonj, §
wu jemē wu le le, “Efata”, fi le
le, **“Gwēñye!”**

³⁵ Bintuñ bi muh wuyu mo
bi gwenyę kimimia, lęme che
yaafę, wu mo wu tu wu jemē
chuule.

³⁶ Jiso mo wu chiise lo
bamii le le keefę bo gęeñ
muh le gęe. Geene, no wu gęe
chiise, fi ka fi tu fi nyu gęe
noo, bo feeji bo gęeñe be fi fwe
fwe.

³⁷ Jwe mo wu yuñ lo bamii
baanj. Bo tu bo ghaade, bo
duu le, “Jiso kee ki wu gęe
mwęe munchii chuule. Wu
gee binchifę yuge mwęe, bin-
jume jemē.”

8

*Jiso nyāñe bamii banchvuge
banęh
(Macho 15:32-39)*

¹ Gęe aju ayu le, kinchvu
ki bamii ka ki to ki taashe ne
gemma. Bo gęe keme gęe mwęe
munjile gęe, Jiso teeñ boon be
ba ŋgoo wu jemē bo le le,

² **“Nkeme yii fe kinchvu
kine le, nje bo le wa besa
bo aju atade, fięe fi bo ji
nyume gęe yu gęe.”**

³ **Nę nchinę lo bo tuu ala
aboo le, bo gęeñ bo gwe jęñ
a je, no bamu ja jé yi ndefe
le.”**

⁴ Boon be ba ŋgoo chvu
le, “Tañlo muh jo faanj mwęe
munjile nchvuñ yanę ki wu
nyāñe kfuu chi banę bamii
yu?”

§ **7:34** Jiso gęe shoone ne wu koode nyu yii fe muh wuyu le.

5 Wu biih bo le le, “**Beñ keme chefe yi blēd yimiee?**” Bo chvuu le, “Le bvusooshwi.”

6 Jiso mo wu du le kinchvu ki bamii kiyu shii fekuu. Bo shiiye, wu jo chefe yi blēd yi bvusooshwi chiee, wu nya kiyone Nyo le, wu bweeye, wu nya boon be ba ñgoolé, bo gaje kinchvu kiyu le.

7 Bo gè keme te bieñ yi shige shige ne shige. Wu ka wu jo, wu nya kiyone Nyo le, wu jeme bo gaje bamii bayu le.

8 Muh wuchii ji wu fuu. Bo baanye bimbegé bi gè sheshé, bi yise ñkáá bvusooshwi.

9 Bamii ba gè ji gè bee njé banchvuge banéh.

10 Wu mo wu chine bo le bo kwéede. Wu lee lo a ñguh le kimimia be boon be ba ñgoo mo bo ja bo géeñ kimbe kí Damanuta le.

*Bafalashii tu bo goone le
Jiso dunye kinjha ki fiëe*

(Macho 12:38-42; 16:1-4)

11 Bafalashii gè ja bo to fe Jiso le, bo ke kintënye be wu, bo jeme le wu ge fiëe fi duunyi bvunga bvü ja fewe. Bo gè duu noo bo mone lo wu.

12 Jiso shoon baanj, wu jeme le, “**Kinjogé kinë goone fiëe fi duunyi bvunga bvü ja fewe ki ge la yu? Nseñje beñ nchiëñ le ge kinjogé kinë nyu ki yen fiëe le ge?**”

13 Wu mo wu chine bo le, wu kaase wu lee a ñguh le, wu tu wu gëne wuñ kwëge.

*Jiso tefé boon be ba ñgoo le
bo yéde kune gee chi Bafalashii
be chi Hélod le*
(Macho 16:5-12)

14 Jiso gè gëne boon be ba ñgoo daayé ki bo jo blēd, bo gè keme geh nyu chefe yimimia a ñguh le.

15 Wu tu wu teefe bo wu duu le, “**Beñ yêne, beñ ka beñ jôde kife yi kinshile ki Bafalashii le mo ki Hélod.**”

16 Booñ be ba ñgoo mo bo ke bo jeme lebolebo kune fiëe fiyu, bo duu le, “Wu jeme kinshile kine ne njé besabéñ baanj keme ge blēd ge.”

17 Jiso këe fiëe fi bo jeme kune fi, wu mo wu biih bo le le, “**Beñ jeme nyu kune blēd wù beñ baanj keme ge njé la? Ge beñ yéde mwëe le kene beñ kée mwëe ge? Le le bvufee bwena baanj a gwenyé ge?**”

18 **Beñ keme ajii beñ yéde ge mwëe le ge? Beñ keme bintuñ beñ yuge ge mwëe ge? Ge beñ kwaji mwëe ge?**

19 **Sege ñgè ñgweeshe chefe yi blēd yishen yi bamii chi ji banchvuge baten, bimbegé bi beñ chi banye chi bee ñkáá yimiee?**” Bo chvuu le, “Yuufe ncho yifiëe.”

20 Wu ka wu biih, “**Kune chefe yi bvusooshwi yi bamii be ji banchvuge banéh, bimbegé bi beñ be banye be bee ñkáá yimiee?**” Bo chvuu le, “bvusooshwi.”

21 Wu mo wu biih bo le le, “**Ge beñ këe wa mwëe ge?**”

*Jiso gwenyé ajii a kinfeen
ntë wù Besada le*

22 Jiso be boon be ba ñgoo gè dan bo bu Besada, bamii bamu to be kinfeen kimi fe wu le bo legé le wu kuñ wu le, wu fe wu.

²³ Jiso jijε wu yi kibo le, bε wu bu ntε wuyu le. Wu chuuγε nchwene yi ajii a we le, wu gεe chiaaŋ yi ye ye le wu mo wu biih wu le lε, “**Wo yεde fiεe le?**”

²⁴ Kinfeen kiyu chiaasε ajii we, ki bijε ki jεme lε, “N'yεde bamii le jibejibe bo jiεnyi nyu njε bite.”

²⁵ Jiso ka wu gεe chiaaŋ yi ajii a muh wuyu le, wu bijε nε tuŋŋ, ajii a we mo wo yuu, wu tu wu yεde mwεε le munchii chuuile.

²⁶ Jiso mo wu jεme wu le lε, “**Wo gεene fε wo kfuuŋ, wo doo wo gεene keefε wo ka wo lēe ntε le ge.**”

Bita chieeyε le Jiso le Mbvuse wù Nyo gε ka

(Macho 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Jiso bε boonj be ba ηgoo ja fo bo tu bo gεene bante ba kimbe kǔ Kasalia wu Filibi le. Bo doo bo gεene, wu biih bo le lε, “**Bamii duu le nle yεen?**”

²⁸ Bo chvuu lε, “Bamii bamu duu lε wo le Jon Nlesεajoo, bamu lε Alaja, bamu duu lε wo le muh wu ntuŋ wu Nyo wumu.”

²⁹ Wu mo wu kaase wu biih bo le lε, “**Beŋ duu fiena le nle yεen?**” Bita chvuu lε, “Wo le Mbvuse wù Nyo gε ka.”

³⁰ Jiso mo wu chiise lo bo le lε keefε bo mōŋ bo sεeŋ fine fιε muh le kune wu gε.

Jiso jεme kune kfuu chi kwe yि wu lε wu gε wu kwe

(Macho 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Wu mo wu kε wu yεyi boonj be ba ηgoo wu jεme

kune kikwεε ke lε, “**Muh wù jee che le Mwamuh kεme ki wu yεŋ banγε ba duude, bamii ba sage woŋ bε bachiji kintanyε ba baŋ baŋ mo bamii ba duunyi banchi ba Nyo faŋ wu. Bo mo bo yuuγε wu, aju fe atade wu kaasε wu bu yi kwe le.**”

³² Wu jεme mwεε munε bo le ne waan. Bita mo wu jo wu bε wu keŋse yo, wu mo wu kε wu wame wu yi fιε fiyu le.

³³ Jiso kaasε ye, wu bijε boonj be ba ηgoo, wu wanj Bita wu jεme lε, “**Jā a me jiŋ Satan! Ge wo leme yi kimbe ki Nyo le gε. Wo leme nyu yi ki muh wu wuŋ le.**”

³⁴ Wu mo wu tεeŋ kinchvu ki bamii bε boonj be ba ηgoo lε, wu jεme bo le lε, “**Muh ne goone ki wu bii mene, tu wù kεme ki wu fāŋ kikwεε ke, wu tuu kintaŋ ke wu bii mene.**”

³⁵ **Beŋ kēe lε muh wu baj i kinche ke lε keefε wu lεsε ki gε, lε wu gε wu lεsε lo ki. Geenε, Muh wu lεsε kinche ke nje me mo nje saaka wù joŋe le, tu wu baj i lo kinche kiyu.**

³⁶ **Ba banyi woŋ kfunε wuchii ba nya muh ji, wu lεsε kinche ke, maajε wuyu nyu la?**

³⁷ **Fiεε fi tanlo muh suuŋ kiyo ke yu le la?**

³⁸ **Beŋ kēe lε ne muh kεme bvuya ki wu bii mene mo jε yan le, antεnεe a kiŋgogε ki ghege mwεε kine ki le nje muh wu chine jwεeŋ le kεne kwεε le wu tu wu**

**janę kinjaŋ, wu kēe lę muh
wu jee che le Mwamuh,
bvuya le bvü koo tę wu bę
mwęde sege wu kaasę wu to
antęneę a bvukugę bvü Chiji
bę banchendaa ba Nyo ba
yuude.”**

9

**1 Jiso ka wu jemę bo le
lę, “Nseŋe bęŋ nchięeŋ lę,
bamii bamu lęme fęne bo
nyu gę bo to bo yu wuŋ wu
kwe nję bo yęŋ bvunfoŋ bvü
Nyo to bę bvunja bwe sęŋ
gę.”**

*Nfieenę yi Jiso kuse
(Macho 17:1-13; Luka
9:28-36)*

**2 Aju gę fe bvusoo, Jiso jo
Bita bę Jem mo Jon bę bo bęeŋ
yi mbege wumu le wuŋ ndefe
fęwe le, bo nyu fo gęh bo bo.
Bo ja bo yęŋ nfieenę ye kuse a
bo jii,**

**3 njú ye baanę yi lale yi fede
no taŋlo mu chuge fękuu fęne
yi baanę.**

**4 Bo gę ja bo yęŋ Alaja bę
Muse bo bune fę bo le, bo jemę
bę Jiso.**

**5 Bita saa, wu jemę Jiso le lę,
“Muh n'yęye wuŋ baanę, fi joŋe
no bee le fęne. Chinę bee joon
chün yishęde, yimi yo, yimi yi
Muse, yimi yi Alaja.”**

**6 Wu gę jemę noo nje njaŋ gę
koo bo baanę wu gę ka wu kęe
fiee fi wu jemę gę.**

**7 Geh no wu jemę noo,
kimbe ja ki to ki baŋę bo, ję
jemę a kimbe kiyu le lę, “Wunę
le Mwa yanę, wu le fitele fiaŋ.
Bęŋ yüge nyu wu le.”**

**8 Bo ja bo janę bo doo bo biję
bo gę ka bo yęŋ bamii baa le
gę, bo yęŋ geh nyu Jiso le maa.**

**9 Bo gę ja yi mbege wee le
bo doo bo boge, Jiso chiise bo
le lę keefę bo sęeŋ fiee fi bo be
yęŋ le nję muh wuŋ jee che le
Mwamuh bu wa yi kwe le sęŋ
gę.**

**10 Bo yu noo bo gęe a bo
sheŋ, geene bo tu bo ghaade
geh lębolebo laa mbu wu yi
kwe le wunę le nyu la lę.**

**11 Bo mo bo ja bo biih Jiso
le lę, “Le nje la wuŋ bamii ba
duunyi banchi duu lę Alaja
keme ki wu yâ wu to fę Mb
vuse wuŋ Nyo gę ka ge wu to?”**

**12 Jiso chvuu bo le lę, “Le
nchięeŋ lę Alaja keme ki wu
yâ wu to wu kęnyę mwęe
munchii mu tu mu nyume
geh no mu gę bee. Geenę,
le nje la wuŋ ba le ba saŋ
lę muh wuŋ jee che le Mwa
muŋ keme ki wu gę wu yęŋ
baŋę ba duude, bamii fan
wu?**

**13 Nseŋe bęŋ le lę Alaja le
wu to wa, bo ge fiee fi bo
koŋe bę wu. Nyume geh no
ba gę saŋ kune wu.”**

*Jiso bvuse kiyo kę yiide yi
mwa wumu le
(Macho 17:14-21; Luka
9:37-43a)*

**14 Jiso be boonę be ba ńgoo gę
boh bo to bo fęse fę boonę be
ba ńgoo bamu gę bee fo, wu
yęŋ kinchvu ki bamii kę baanę
ki kęne ki baŋę bo, bamii bamu
ba gę duunyi banchi ba Nyo
bo tęenę kintęenę bę bo.**

**15 Kimimia no kinchvu
kichii yęŋ Jiso le, bo njaŋę**

baan, bo legε bo gεεŋ bo yεse wu le.

¹⁶ Wu biih bo le lε, “**Bεŋ tεŋyi kintεenye kune la?**”

¹⁷ Muh chvuu wu le a kinchvu ntεnε le, “Muh wu N'yeε, mbe nto bε mwa yan fe wo le nje kiyo kimi le ye ye le, kι gee muh tu kinchife.

¹⁸ Kiyo kiyu to kichufε wu ki noŋ fεkuu, bifuu tu bi bude a wu mu wu ŋgeji bige, wu jade wu tεŋyi. Njεme le boon buŋ ba ŋgoo bvuse kiyo kiyu, bo moŋ sεŋ.”

¹⁹ Jiso yu noo, wu jεme le, “**O oo! Kinjogε ki baan lee gε fitele yi Nyo le kine gε!** Nlε nyū bε bεŋ ŋgεεŋ mbū nεe? Nlε ŋkāaŋ shεŋ bε bεŋ ŋgεεŋ mbū nεe? Bεŋ to bε mwa wuyu fεne bεŋ nya mεne.”

²⁰ Bo mo bo jo mwa wuyu bo tu bo too bε wu fe Jiso le. No kiyo kiyu yεŋ Jiso le, ki mo ki chūfε mwa wuyu kimimia wu gwe fεkuu wu tu wu biiŋse fo, bifuu bude amu.

²¹ Jiso biih chiji mwa wuyu le lε, “**Fiee fine gε kε sege la?**” wu chvuu le, “Fi gε kε wu, wu baan shige.

²² Kiyo kiyu le ki noŋ wa wù kinjane le kinjane le fe ŋgu le mo a joo le ki goone ki ki yuuyε lo wu. Ne wo tanlo wo ge fiee, kii wo, wo koo geh lo yii fe bee le, wo fih bee.”

²³ Jiso biih wu le lε, “**Lε laa ntanlo ŋge fiee la? Nyo tanlo wu ge fiee fichii fe muh wù le wu leesε fitele yi ye ye le.**”

²⁴ Kimimia chiji mwa wuyu mo wu jaŋ fewεewe le, “Nle

nleesε fitele yi Nyo le. Gēe lε nka nleesε nfe lo noo.”

²⁵ Jiso doo wu yεŋ kinchvu ki bamii le ki lege ki too ki taashi fe wù gε bee fo, wu waŋ kiyo kι yiide kiyu wu jεme le, “**Wo, kiyo kι yiide kine ki gee mwa wunε jεme gε, wu yuge gε te mwεe gε, njεme wo le, bū yi mwa wunε le, wo gεεŋ lo! Keefε wo ka wo lée ye ye le gε!**”

²⁶ Kiyo kiyu jaŋ fewεewe, ki ka kichufε mwa wuyu, ki noŋ wu a je yī befe le, ki mo ki bū ye ye le. Wu tu wu gime fεkuu nje kinjwe ki muh. Bamii ba duude yεŋ noo, bo tu bo duu le, “Wu le wu kwe wa.”

²⁷ Jiso jijε wu yi kibo le wu chiaase wu, wu lεεŋ we.

²⁸ Jiso bε boon be ba ŋgoo gε gεεŋ bo lee yeh, bo biih wu le ajiŋ ajiŋ le, “Le nje la wù bee be moŋ sεŋ ki be bvuse nchendaa wu debele wεε?”

²⁹ Wu chvuu bo le lε, “**Fiee fi tanlo fi bvusε kfuu chi wunε nchendaa le geh buunε maa. Ge tanlo fiee fimi ye ye bvusε gε.**”

*Jiso ka wu jεme kune kfuu
chi kwe yī wu lε wu gε wu kwe
(Macho 17:22-23; Luka 9:43b-45)*

³⁰ Bo ja fo bo fe je yi Galalee le, Jiso goone gε le muh kεe gε,

³¹ nje wu gε jienyi wu yεyi boon be ba ŋgoo. Wu gε jεme bo le lε, “**Muh wù jee che le Mwamuh le ba nyu ba nya wu chiaaŋ yi bamii le ba yuuyε wu. Ne bo doo bo yuuyε wu noo, ge aju atade, wu bu yi kwe le.**”

32 No wu jemē noo, bo gè baanj kεe ge fīee fi wu jemē ge, geene, bo tu bo faane ki bo biih.

*Muh wù baanj le yeej?
(Macho 18:1-5; Luka 9:46-48)*

33 Bo gεenj bo bu kafanahom, bo gè doobolee yeh, Jiso biih bo le le, “**Bεŋ be tεeniyi kintεenye a je kune la?**”

34 Bo me geh jwe wuchile, nje bo gè jienyi a je bo tεeniyi kintεenye lebolebo le, laa muh wù baanj le yeej la.

35 Jiso shii fekuu, wu tεenj bo ba yuufe ncho bafee wu jemē bo le le, “**Nε muh goone ki wu nyume muh wù fwe, tu wu kεme ki wu jō kikwεe ke le wu le kijime mo muh wù lene fe bamii le bachii.**”

36 No wu jemē noo, wu mo wu jo mwa wù shige wu leesε a bo antεnεe, wu kaase wu jo wù kεme abo, wu jemē bo le le,

37 “**Nε muh fi mwa njε wunε a jee chanj le, tu wu fi nyume me. Muh fii me, tu ge wu fii nyume me gε, tu wu fii te nyu muh wu tuŋ me.**”

*Muh ne baanj baa gε jiŋ wo le ge tu wu toone lo wo
(Luka 9:49-50)*

38 Joŋ jemē wu le le, “Muh n'yejε, bee chi be yeŋ muh mu le wu tεenj jee chunj fe wu bvuse banchendaa ba debele yi bamii le, be fanj, nje ge wu nyu muh n̄goo yese besabεn le ge.”

39 Geene Jiso chvuu bo le le, “**Keefε bεŋ chide kfuu chi**

wεε muh gε. Bεŋ kēe le muh gee kiŋgha ki fīee wu tεenj jee chanj, tu ge tanlo wu ka wu jemē fīee fi befe kune me gε.

40 **Nε muh baanj baa gè jiŋ besabεn le gε, tu wu toone besabεn.**

41 **Nseŋe bεŋ nchiεnj le, muh nya gεh nyu fiŋkoo fi joo bεŋ le nje ba tεenj bεŋ le bamii ba Kletu, tu ge wu nyu wu to wu fu maajε we gε.”**

*Mwεε mü tanlo mu ge bamii
gee bimbefε
(Macho 18:6-9; Luka 17:1-2)*

42 “**Kεnε nyume yεenj wù ge booj ba shige banε bò lese fitele ye yanj le ki bo ge kimbefε, fi joŋe fe wu wεε muh le le ba shεŋshε kibwee ki jεnε a kindonj ke le, ba toonjse wu a joo yí baanj le.**”

43-44 **Fi ka nyume le, kibo kuj gée wo gee kimbefε, wo suunε kibo kiyu. Fi joŋe le wo lee kinche ki kage gε le wo nyu ntεŋlaase, fede ki wo kēme bikaa bichii ba noŋ wo n̄gu wù baanj le.**”

45-46 **Nε kikaa kuŋ gée wo gee kimbefε, wo suunε kikaa kiyu. Fi joŋe le wo lee kinche ki kage gε le wo nyu ntεŋlaase, fede ki wo kēme bikaa bichii ba noŋ wo n̄gu wù baanj le.**”

47 **Nε jise chunj gée wo gee kimbefε, wo bvuse jise chiyu wo noŋ. Fi joŋe le wo**

* **9:43-44** Banjwa ba kege bamu le ba bisε fεnε bo ka bo bisε te ajiŋ a 46 le, “kijuse kine le fe banjvule jii bamii fo bo kwēe gε, n̄gu jime gε fo ge.”

lee bvunfonj bvü Nyo le bë
jise chimimia, fede ki wo
këme ajii achii, ba noj wo
ŋgu wù baanj le.

⁴⁸ Kijusë kinë le fë
baŋgvule jii bamii fo bo
kwee gë, ŋgu jime gë fo gë.

⁴⁹ Beŋ këe le ŋgu le wu kuŋ
muh wuchii le geh një no ba
to ba yefë fiee bë ŋka.

⁵⁰ Nka le fiee fi joŋe, geenë
sege yi chii, wo ge nee fë
yi ka yi kaasë yi jenë? Beŋ
nyûme një ŋka yi jenë, muh
bë muh nyûme yi nyiegee
le.”

10

Kune ki ba kuŋ bë kwëse
(Macho 19:1-12; Luka
16:18)

¹ Jiso ja yo, wu gëenj kimbe
ki wonj kï Judia le, wu danj Joo
yï Jodaŋ wu gëenj wuŋ kwege.
Binchvu bi bamii ka bi taashi
bi too fë wu le, wu tu wu yëyi
bo geh no wu gë to wu yëyi.

² Bafalashii gë ja bo to fë wu
le ki bo moj wu, bo mo bo
biih wu le lë, “Nchi le wu bëenj
le tanlo muh kuŋ bë kwëe?”

³ Jiso kaasë wu biih te bo le
lë, “**Muse gë nya nchi le beŋ
gëe nee?**”

⁴ Bo chvuu lë, “Muse gë bee
wu chine le tanlo muh kuŋ bë
kwëe. Wu ne kuŋe bë wu, wu
saŋ ŋwa wù duunyi le wu le
wu kuŋ wa wu, wu nya wu
le.”

⁵ Jiso chvuu bo le lë, “**Gë
bee nje bintuŋ biena bì
tëmë wù Muse gë saŋ nchi
wunë.**”

⁶ Geenë, gë bee feŋkëe sege
Nyo gë fede mwëe, wu fë

jweŋse bë kwëse. No wu fë
noo wu jemë le,

⁷ ‘Le nje fine fiee fi jweŋse
lé wu gë wu chine chiji bë
bwëe le wu taashë bë kwëe,

⁸ bo bafee mo bo tu muh
wu mumwaa.’ Noo, gë bo
baanj bamii bafee gë, bo le
wa muh wu mumwaa.

⁹ Fi mo fi nyu lë, fiee fi Nyo
le wu taashë wa, keefë muh
moj ki wu gâse gë.”

¹⁰ Jiso be boonj be ba ŋgoo gë
doo bo nyu yeh, bo ka bo biih
wu le kune fiee fiyu.

¹¹ Wu chvuu bo le lë, “**Mo
yëenj wù kuŋ bë kwëe wu
jo wumu, le wu ge kim-
befë geh një ki wu jân kwëse
wumu.**

¹² Ne kwëse bu a jweŋse
le, wu gëenj a jweŋse wumu
le, tu wu le wu ge kimbefë
fë jweŋse le ki wu giŋ bë
jweŋse wumu.”

Jiso noj kimbone yi boonj
ba shige shige le

(Macho 19:13-15; Luka
18:15-17)

¹³ Bamii ja bo too bë boonj fë
Jiso le le wu kuŋ bo le, boonj be
ba ŋgoo tu bo wame lo bo.

¹⁴ Jiso doo wu yëñ noo, shéñ
toonyë wu, wu jemë bo le lë,
**“Beŋ chine boonj bayu too fë
mene, fë beŋ jëeze bo gë, nje
bvunfonj bvü Nyo le nyu fë
bamii ba le një boonj banë
le.”**

¹⁵ Nseŋe beŋ nchięenj le
muh wù baanj fi gë bvunfonj
bvü Nyo një mwa wù shige
gë, tu gë wu lee bvunfonj
bvuyu le gë.”

¹⁶ No wu jemë noo, wu mo
wu jode bo wu tuude, wu

gεeδe chiaaŋ yi bo le, wu
noŋ kimbone yi bo le.

*Jiso be muh wu kwa
(Macho 19:16-30; Lukas
18:18-30)*

¹⁷ Jiso ja le wu geene, muh
mu lege wu to wu tuŋ anyuu
a wu jii wu biih wu le le,
“Muh wù N'yεye, wo le muh
wù joŋe, fiεε fi ŋkeme ki ŋge
fe ŋkeme kinche kí kage gε le
la?”

¹⁸ Jiso biih wu le le, "Wo
teñe me le muh wù jone njie
la? Ge muh nyu yu wù jone
ge. Me geh Nyo maa wù jone.

19 Ge wo kee banchi ba
duu le, 'Keefε wo yūuye
muh ge, keefε wo jān kwε
muh gε, keefε wo chōŋ
bvuchonj gε, keefε wo bēε
jin yi nsa wu chimbiaŋ ge,
keefε wo fige kinfi ge, be le
wo ŋgvūune chijo be bwoo
ge?"

²⁰ Muh wuyu chvu Jiso le
le, "Muh wu N'yeyε, banchi
bane bachii le ηgε ηkε wa
ηgεe de mbaaŋ chumu."

21 Jiso bije wu ne turŋŋ, wu
konj wu, wu mo wu jeme wu le
le, “**Tu fiɛɛ le fi shɛɛ fimimia**
fi wo baŋ wo ge. Gêne wo
gêse mwɛɛ mwuŋ munchii
mù wo keme, wo gâ bige
biyu bamii ba fuude le, wo
mo wo ge wo keme nchvu
nyu yi woŋ wù fewe. Ne wo
doo wo ge noo, wo mo wo
kâasɛ wo tô wo bii mene.”

22 No Jiso jeme noo, muh
wuyu yu bvushi chvuu lo wu,
wu kaase ye wu tu wu geee

wù nyu lo yii yii, nje wu gë
këme kwa baanj.

²³ Jiso ja wu kaasę ye wu
biję boon be ba ḥgoo nęe, wu
jeme bo le le, “**Fi lé fi gę fi**
tęeme baanj fe bamii ba kwa
le, ki bo lee yi bvunfon bvu
Nyo le.”

²⁴ Njēmē wuyu fuuŋse boon
be ba ḥgoo. Jiso ka wu jēmē
bo le le, “**Booŋ baŋ, fi teɛme**
baaŋ fɛ muh le ki wu lēe yi
byunfonq bvu Nyo le.*
—

**25 Fi le chige f  nyambala
le ki yi l e a jise chi nsala
le fede f  muh wu kwa le ki
wu l e yi bvunfoj bvu Nyo
le."**

²⁶ Bo yu noo fi gha bo baaŋ,
bo tu bo maŋe le, "Ne fine le
noo, yu to bone yeeŋ?"

²⁷ Jiso kaasé wú bije bo nee,
wu jéme le, “**Finé fiëe tanlo fi
gha muh wu wuñ, geene ge
tanlo fi gha Nyo ge, nje Nyo
tanlo wu ge fiëe fíchii.**”

²⁸ Bita mo wu ja wu jemē
Jiso le le, "Bije yēñ, bee le be
chine wa fīeñ fichii le bee tu be
bii wo le."

29 Jiso chvuu wu le le,
“Nseŋe wo nchieŋ le, ge
muh nyu yu wu le wu chine
yeh ye le, kene boonj ba
bwhee le, kene jeme ye le,
kene bwhee le, kene chiji le,
kene boonj le, kene ŋee le, wu
chine nje me be saaka wù
joŋe wu Nyo,

30 wù lé wu gê wù nyu
nje wù keme yéh mo boonj
ba bwee, mo jéme, mo bab-
wee, mo boonj, mo ηεε yi
kinche ki mæsse le kin̄gane

* **10:24** Banwa ba kege bamu k^εme fene lε, “Fε muh wù g^εde bvufee yi kwa le...”

gwii gε. Bamii lé bo gē bo Boone tε bikaa a wu jinj, ge doo nyume kife ki kinche ki too le, wù kεme kinche ki kage gε.

31 Geene, bamii ba duude ba le fwe mεeεse le bo tu ba ajiŋ, ba duude ba le ajiŋ mεeεse le bo tu ba fwe.”

*Jiso ka wu jeme kijgane
kintede kune kwe ye*

(Macho 20:17-19; Luka 18:31-34)

32 Jiso bε boonj be ba ηgoo gε ja bo jo je, bo bεene Yεlusalem wu saa fwe. Booŋ be ba ηgoo kεme lo ηgha. Bamii ba gε bii tε tu bo kεme nfaaŋ. Jiso ka wu jo boonj be ba ηgoo ba yuufe ncho bafεe bε bo kεŋse yo wu tu wu seŋe bo fieε fi lé fi gε fi kooshe bε wu.

33 Wu jeme bo le le, “Bεŋ yēgε bεŋ yū, bee bεene wa bee gεene Yεlusalem, ba lé ba gεenj ba nya muh wù jee che le Mwamuh chiaanj yi bachiji kintanyε ba baanj baanj le mo bamii ba duunyi banchi ba Nyo, ba sa wu ba suunε le ba yuuuyε wu, ba mo ba nya wu chiaanj yi bituŋ le,

34 ba chwεeεse wu, ba chuyi wu bε nchwene ye ye le, ba taane wu bε munte, ba yuuuyε wu, ge doo nyume aju atade, wu bu yi kwe le.”

*Jem bε Jonj legε binta bī baanj
baanj a Jiso le*

(Macho 20:20-28)

35 Jem bε Jonj ba gε bee boonj ba Jebedi ja bo kεŋse bo to a Jiso fwe bo jeme wu le le,

“Muh wu N'yeεε, fieε le yu fi bee goone le wo ge fε bee le.”

36 Wu biih bo le le, “Bεŋ goone le ηge la fε bεŋ le?”

37 Bo chvuu le, “Bee goone le sege wo le yi kala wu bvukuge bwuŋ le, bee shii yi binta bī baanj baanj le, muh mu a kibo kuŋ kinchieŋ le, wumu a kibo kiŋkoŋo le.”

38 Jiso chvuu bo le le, “Gε bεŋ kee fieε fi bεŋ biide gε. Tanlo bεŋ mu fiŋkoo fi ηge fi nlé ηgε mmū, kεne bεŋ lēe kfuu chi ηge wù baanj wù nlé ηgε nlee wu le?”

39 Bo chvuu wu le le, “Bee tanlo be ge.” Jiso jeme bo le le, “Bεŋ tanlo bεŋ mu fiŋkoo fi ηge fi nlé ηgε mu, bεŋ lēe te kfuu chi ηge wù baanj wù nlé ηgε nlee le,

40 geene ki bεŋ shii a kibo kaŋ kinchieŋ le kεne kiŋkoŋo le gε nyume kijuse kaŋ ki nya muh le gε. Manjuu mayu le fε bamii ba ba le ba seesε wa fε bo le.”

41 Kimbεge ki boonj ba ηgoo ba Jiso ba yuufe doo bo yu kune fieε fiyu bo tu bo toonyi shēŋ be Jem mo Jonj.

42 Jiso tεεŋ bo bachii bo to, wu jeme bo le le, “Gε bεŋ kee le bamii ba sage bituŋ to bo shiide lo yi bamii baboo le, bamii ba baanj baanj baboo duunyi bvujga bvuboo a bo we gε?

43 Gε fifieε fieε kεme ki fi nyume a bεŋ ntεnεε gε. Muh wù goone ki wu nyūme muh wù baanj a bεŋ ntεnεε kεme ki wu nyūme muh wù lene lo bεŋ le.

44 Muh nε goone ki wu nyūme muh wù fwe a bεŋ nteneε, tu wù keme ki wù nyu nfwa wù muh wuchii.

45 Bεŋ kēe lε gε muh wù jee che le Mwamuh gε to lε bamii lene lo wu le gε. Wu gε to ki wu lεŋ lo bamii le, wu nya kinche ke ki wu sūŋ muh wù duude chi-aŋ yi kwe le.”

*Jiso gwenye ajii a Batimayu
(Macho 20:29-34; Luka 18:35-43)*

46 Bo jiénye bo to bo bu ntε wu Jeliku le. Jiso gε doo wu jade yo bε boonj be ba ŋgoo mo kinchvu ki bamii kī baanj, kinfeenj kimi shii jwe wu je le ki lēge mwεε jee che nyu le Batimayu, wù mwa Timayu.

47 Wu doo wu yu lε le Jiso wu Nasale, wu mo wu kε wu tu wanε fewεewe lε, “Jiso, Mwa Nfonj Dabi, koo yii fe mene.”

48 Bamii ba duude tu bo wanε bo duu lε wu baŋ lo. Geenε wù ka wu mesε wu wanj lo fewεewe lε, “Mwa Nfonj Dabi, koo yii fe mene.”

49 Jiso lεεŋ, wu jemε le bo tεεŋ wu. Bo mo bo tεεŋ kinfeenj kiyu bo jemε lε, “Wo le wo keme kishi kī joŋe, ja we, wu tεŋe wo.”

50 Kinfeenj kiyu mo ki noŋ nju ye fεkuu, ki sele we ki gεεŋ fe Jiso le.

51 Jiso biih ki le lε, “**Wo goone lε ŋge la fe wo le?**” Kinfeenj kiyu chvuu lε, “Muh wu N'yeŋε, ŋkoŋe kī n'yeŋe mwεε le.”

52 Jiso mo wu jemε wu le lε, “**Wo gεεne fiuŋ. Fitele fi wo**

leese yi ye yanj le, le fi ge wa ajii awo gwenye.” Kimimia noo ajii awe mo a yuu wu tu wu yεne mwεε le, wu tu wu bii Jiso le a wu gε gεne yo.

11

Ba fi Jiso Yelusalem njε Nfonj

(Macho 21:1-11; Luka 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Jiso be boonj be ba ŋgoo jiénye bo gε doo bo feεse Yelusalem, mbebe yi ntε wu Befash be wu Betani le, bo nyume mbebe yi Mbegε wu Bite bi Olif le, wu baa boonj be ba ŋgoo bafεε wu tunj,

2 wu jemε bo le lε, “**Bεŋ gεεŋ ntε wù fwe wege le. Bεŋ lε bεŋ lεesε yo nε kim-imia, bεŋ yεŋ mwa jaki le ba shuudε, muh baanj yu a bεεŋ gε, bεŋ fāanyε bεŋ tō bε wu.**

3 **Nε muh le wu biih bεŋ le laa bεŋ faanyi nje la lε, bεŋ chvuu lε chiji kikwεε goone lo, wu lε wu kāasε wu chvuu jinj gεh mεε mεε.”**

4 Bo mo bo ja bo gεεŋ bo yεŋ mwa jaki wuyu le ba shuudε a yeh yimi nfwεεŋ mbebe yi je le. Bo mo bo faanyε.

5 Bo doo bo faanyi bamii bamu ba gε lεme fo biih bo le lε, “**Bεŋ faanyi mwa jaki wεε nje la?**”

6 Bo mo bo sεεŋ bo fiεε fi Jiso be jemε. Bo chine bo gεεne bε wu.

7 Bo to bε wu fe Jiso le, bo dεŋ njú yiboo yi nyanj yiyu le, Jiso mo wu bεεŋ yu.

⁸ Bamii ba duude tu bo dεŋe njú a je, bamu shwage ché yi bite nchvuun, bo dεŋe te a je.

⁹ Bamii ba gè gε̄ne Jiso fwe mo ba gè bii ajiŋ bo wuule le, "Yilili Yilili,* mbeεŋse nyâme fe Nyo le lε̄ee! Nyo le wu noŋ kimbone yi muh wù too a jee chi Tada le lε̄ee!"

¹⁰ Nyo le wu noŋ kimbone yi bvunfoŋ bvu chiji wese besabεŋ wù Dabi le bvu too le! Yilili Yilili, mbeεŋse nyâme fe Nyo wu fewe le lε̄ee!"

¹¹ Jiso gε̄en wu fε̄se Yε̄usalε̄m, wu lee fe yeh yi kintanyε le, wu bije no mwε̄e munchii nyume. Wu doo wu mε̄e a kife gε̄en wa, bε̄ boon be ba ηgoo ba yuufe ncho bafε̄ ja bo gε̄en Betani.

*Jiso njij kite kimi
(Macho 21:18-19)*

¹² Akfuuŋ bu ayuu Jiso bε̄ boon be ba ηgoo ja Betani bo ka bo gε̄ne Yε̄usalε̄m, jε̄n tu yi yuu wu.

¹³ Wu yε̄ŋ kite kimi ki bojε je yǐ ndefe le kí ba to ba jii.† Wu mo wu gε̄en fo ki wu yε̄ŋ laa le no wu ke fiee yi ki le wu ji la. Wu doo wu gε̄en wu bu fo wu gε̄ yε̄ŋ fiee le yi ki le gε, wu yε̄ŋ gε̄h nyu biŋkame le maa, nje gε̄ gε̄ bee kife kí ki to ki yune gε.

¹⁴ Wu mo wu jε̄mε kite kiyu le le, "**Gε̄ muh baan wu ka wu yu wu to wu ji fiee yi wo le gε!**" No wu jε̄mε noo boon be ba ηgoo yu.

* **11:9** Biwule binε le a jé yi Glek le le Hosana. † **11:13** Kite kine le ki ba tε̄ŋe a jε yi bala le le, "fig".

*Jiso kuŋ bamii ba waan fe yeh yi kintanyε yi Nyo le
(Macho 21:12-17; Luka 19:45-48; Jon 2:13-22)*

¹⁵ Bo ja bo gε̄en bo fε̄se Yε̄usalε̄m, Jiso gε̄en fe yeh yi kintanyε le wu kε̄ wu kuŋe bamii ba gε̄ kame waan fo. Wu gε̄ kuŋe noo wu baaji bidaŋ bi bamii ba gε̄ kuse bige, mo binta bi bamii ba gε̄ gese bibε̄mbε.

¹⁶ Wu fan le keefε muh ka wu tuu fiee wu jienye wu dan bε̄ fi fe yeh yi kintanyε le gε.

¹⁷ Wu tu wu yε̄i bo wu duu le, "**Du ba gε̄ san le Nyo duu le,**

**'Yeh yan ba lé ba tε̄ŋe le
yeh yi buunε yi bituŋ
bichii?'**

**Geenε bε̄ŋ kaasε yi tu
bvuta bvu bachon."**

¹⁸ Bachiji kintanyε ba baan baan bε̄ bamii ba gε̄ duunyi banchi gε̄ yu, bo tu bo goone je yǐ bo yuuyε wu yu. Bo gε̄ keme nfaan kune wu nje kinchvu ki bamii gε̄ yuge n'yeε we bo yuge njoŋ.

¹⁹ Le doo nyume fε̄nfu, Jiso bε̄ boon be ba ηgoo bu a kilaanteŋ kiyu le.

*N'yeε wùjade yi kite kí Jiso
gε̄ njij kε̄ le
(Macho 21:20-22)*

²⁰ Jiso bε̄ boon be ba ηgoo gε̄ bu bo fede antaana, bo yε̄ŋ kite kε̄ le ki bobε̄ wa kichiŋ ki shii ki bu yi gε̄ le.

²¹ Bita kwajε fiee fi chi kooshe, wu jε̄mε Jiso le le, "Muh wu N'yeε, yε̄ŋ no kite

kεε k̄i wo chi njin le ki bobε wa.”

²² Jiso chvuu bo le le, “**Nε bεŋ leese fitele yi Nyo le,**

²³ nseŋe bεŋ nchiɛŋ le, muh j̄eme mbegε wunε le le, ‘Muge fεnε wo gεenε wo gwe a joo yi baanε le’, wu duu noo wu manε gε a fitele le gε, wu bεŋ le fεe fi wu j̄eme le fi kooshe, tu wu lε wu mûgε.

²⁴ Noo, nseŋe bεŋ le le, mo nyume la fi bεŋ lege a buunε le, bεŋ bεŋ le bεŋ le bεŋ keme wa, tu bεŋ lε bεŋ k̄eme.

²⁵ **Bεŋ doo bεŋ leesε te ki bεŋ b̄uune, fi nyume le muh keme muh mu fe fitele le, wu leeshε fεe fiyu. Bεŋ ḡee noo le Chiji wene wù le fεwe leeshε te biena bimbefε.** [

²⁶ Ne bεŋ baanε leeshε gε bimbefε bi bamii bamu gε, Chiji wene wù le fεwe gε leeshε te biena gε.]‡

Bo biihfe bvunja bvuj Jiso ḡe ja fo

(Macho 21:23-27; Luka 20:1-8)

²⁷ Jiso be booj be ba n̄gooka bo gεenε bo lee Yelusalem. Wu ḡe doo wu jienyi fe yeh yi kintanyε le, bachiji kintanyε ba baanε baanε be bamii ba duunyi banchi ba Nyo mo bamii ba sage woj ja bo to bo yεnε wu le,

²⁸ bo biih wu le le, “Wo jo faanε bvunja ki wo ḡee mwεe munε? Nya yεenε bvunja bvuyu wo le ki wo ḡee mwεe munε?”

²⁹ Jiso nchvu bo le le, “**Nle mbiih fεe bεŋ le fimimia, bεŋ ne le bεŋ chvuu, mε mo nseŋ bεŋ muh wu nya bvunja le n̄gēe mwεe munε yu.**

³⁰ Ḡe nya yεenε bvunja Joŋ le ki wu l̄eese bamii a joo? Bvu ḡe ja fεwe noo ḡe nya muh wu wuŋ le? Bεŋ chvuu mene n'yu!”

³¹ Bo ja bo tu bo tεenyi lebolebo le, “Ne bee chvuse le bvū ḡe ja fεwe, wu biih bee le laa ḡe ge la le keefε bee bεenε Joŋ le gε?

³² Bee chvuse le ḡe nya muh wu wuŋ, fi chieŋ yo?” Bo ḡe faane bamii, nje bamii bachii ḡe bεenε le Joŋ ḡe bee muh wu ntuŋ wu Nyo.

³³ Noo, bo mo bo chvuu Jiso le le, “Ge bee kee gε.” Jiso mo wu j̄eme bo le le, “**Tu gε nyu nseŋ te bεŋ muh wù nya bvunja mene le n̄gēe mwεe munε yu gε.**”

12

Ngaŋ kune muh wù ḡe gεle bamii mwεne

(Macho 21:33-46; Luka 20:9-19)

¹ Jiso mo wu ja wu tu wu j̄eme bo le a banjan le le, “**Muh mu ḡe bee wu lεŋ mwε wu muntaŋ m̄u ba fe de mbvuŋ yu, wu tuŋ kitaj ki kεnε, wu fe kiso k̄i ba lε ba s̄done muntaŋ fo mbvuŋ bude, wu tuŋ kitale ki muh wu chieŋe mwε kwεe, wu mo wu nya mwε kwεe chi-aaŋ yi bamii le, wu mo wu**

‡ 11:26 Ge baŋwa ba kege bamu ba ba ḡe ya saŋ jε yi Nyo yo k̄eme kinchiŋ kine gε.

ja wu gεεŋ kituŋ kimi le.
2 Kife ki ba kege muntaŋ to ki kojε, wu tuŋ mwa lεme fε bamii ba wù gε nya mwε bo le le wu fi mwe muntaŋ wu to bε mu.

3 Wu gεεŋ bo koo lo wu bo suŋ, bo kuŋ wu tu jin chiaŋ chiaŋ.

4 Muh mwε kwεε ka wu tuŋ mwa lεme wumu, wu gεεŋ, bo ka bo suŋ wu bo chieε kikwεε, bo choose wu.

5 Wu ka wu tuŋ wumu, bo yuuŋε wεε. Wu ka wu tuŋ bamu wu mumwaa wu mumwaa bo duude lo, ba suŋ bamu, ba yuuŋε bamu.

6 Wu gε tuŋ bo, to shεε wa geh muh wu mumwaa, muh wunε nyume mwa ye, wu le fitele fie. Wu mesε wu tuŋ wu fε bo le wu kwaji le bo lé bo gεεŋ bo ηgvuŋ mwa ye wunε.

7 Geene, bamii bayu jemε lebolebo le, ‘Wunε le nji bvushe bvu muh wu mwε kfunε, beŋ to bee yuuŋε wu bvushe bvuyu tu bwesa besaben.’

8 Bo mo bo koo wu, bo yuuŋε, bo bvusε bo noŋ ak-fuuŋ a kitaj.’

9 No Jiso jemε ne, wu mo wu biih le, “Fieε fi taŋlo chiji kikwεε wu mwε kfunε ge le la? Wu lé wu gε wu tō wu leeshe lo bamii bayu, wu nya mwε kwεε nyu wa bamii bamu le.

10 Beŋ gε baŋ a tεεŋ gε kijusε kine a Nwa wu Nyo le gε? Ba le ba saŋ le,

‘Tεde chiyu chieε chi bamii ba joone gε fan, gε ja

chi kaasε chi tu tεde chi buu chi yeh.

11 Fine gε ge Tada, bee jiiŋe bee kεme ηgha.’”

12 Bamii banε yu ηgan wunε, bo mo bo kεe le Jiso ma nyu bo le. Bo tu bo goone ki bo koo wu, bo fan kinchvu ki bamii ki gε bee fo. Bo mo bo chinε wu le wu ja wu gεene.

*Ba tele Jiso kune ηkole ηwa
(Macho 22:15-22; Luka 20:20-26)*

13 Bikwεε bi wonj gε ja bi tuŋ Bafalashii mo bamii bamu ba ηgoο yi Nfoŋ Hεlod le le bo gεεŋ bo tele Jiso le bo koo wu yi njεmε we le.

14 Bo to, bo jemε Jiso le le, “Muh wu N'yεyε, bee kee le wo to wo jeme geh nyu nchiesε, nje ge wo faane jise chi muh gε, kene fieε fi le mwεde gε. Wo yεyi nchiesε nyu je yi Nyo. Geh seεŋ bee laa nchi le wu beεŋ le bee lāanje ηwa Kaisa Nfoŋ wù Lum le, noo wu baŋ beεŋ ge le?

15 Bee lāanje, noo keefε be lāanje ge la?” Jiso kee fieε fi bo gε wεεne be fi, wu chvuu le, “Beŋ tele me nje la? Beŋ to be danale n'yeŋ.**”**

16 Bo to be wu, wu fi, wu biih le, “Kikwεε kine ki le yu, le ki yεεŋ le, jee chine le chi yεεŋ le?” Bo chvuu le, “Le ki Kaisa le, jee le geh te che.”

17 Jiso mo wu jemε bo le le, “Beŋ nyāa fieε fi le fi Kaisa wu le, beŋ nyāa fi Nyo Nyo le.**” Bo yu noo, jwe yuŋ lo bo kune wu.**

Ba tele Jiso kune kintaashε ki kwεse bε jwεŋse sege bo buyi kwe le

(Macho 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Basadushii bamu gè ja bo to ki bo biih fieε Jiso le. Basadushii gè bee bamii ba gè duu le gε bamii nyu bo ge bo bu yi kwe le gε.

19 No bo to, bo biih wu le lε, "Muh wu N'yeε, Muse gè sanj a banchi besa le lε,

'Nε muh jo kwεse wu kwe mwa seŋ, tu mwa bwee keme ki wu gεe kwεse wuyu bε wu boo boonj a jee chi ŋkfu mwa bwee le.'

20 Noo, muh mu gè keme boonj ba biliŋse bvusooshwi, wù ŋgamu gè jo kwεse, wu kwe mwa seŋ.

21 Wù bii wu le, gεe kwεse wuyu, wu kwe te mwa seŋ. Fi gè kooshe gεh te yεεŋyεεŋ bε wù gε bii wuwεe le.

22 Bo gè gεe wu bachii, muh gè baanj nyu gε yu antenee a bamii ba bvusooshwi wù boo mwa bε kwεse wee gε. Ajin ayu kwεse wee kwe te.

23 No bamii ba bvusooshwi bayu gε jo kwεse wee bachii, sege bamii bude yi kwe le, wu le wù nyu kwε yεεŋ?"

24 Jiso jemε bo le lε, "Bεŋ jemε ne bεŋ jiaade lo nje gε bεŋ kee fieε fi ba sanj a Nwa wu Nyo le gε, gε bεŋ kee te bvunja bvunja Nyo gε?"

25 Fieε fi le, le le lé gε nyu sege bamii bude yi kwe le, gε biliŋse bε bikεse baanj bo ka bo taashi bvuguu gε, bamii baanj gε bo ka bo nyaa boonj bo taashi

bvuguu gε. Bo lé bo tō bo nyume wa njε banchenda ba Nyo fewe.

26 Fieε fi kune no bamii lé bo gε bo bude yi kwe le, bεŋ gε baanj a teεŋ gε kijuse a Nwa wu Muse le kune kite ki mbiaŋ ki wu gε yεŋ ki bεde, Nyo jemε Muse le, wu duu lε, 'Le me wù Nyo wu Ablaham bε Nyo wu Asik mo Nyo wu Yakob?'

27 Wu le gε Nyo nyume Nyo wu baŋkfugε, le Nyo wu bamii ba baanj yu. Bεŋ le bεŋ jiaa baanj."

*Nchi wù feder banchi bachii
(Macho 22:34-40; Luka 10:25-28)*

28 Muh mu wù gε duunyi banchi ba Nyo gε ja wu to, wu doo wu yu no Jiso bε bamii baa teεnyi kintεεnyε, wu ka wu yεŋ no wu chvuu fieε fi bo biide wu le a je yi joŋe le, wu mo wu biih te Jiso le lε, "Nchi wù feder banchi bachii le wù la?"

29 Jiso chvuu wu le lε, "Nchi wù feder banchi bachii le wunε wu duu lε,
'O bamii ba Ishwala bεŋ yū, Tada Nyo, wù Nyo wese besabεŋ,

Tada Nyo wuyu le gεh wu mumwaa.

30 Wo kōŋe Tada Nyo wo bε fitele fiuŋ fichii, wo nya kikwεε kuŋ wu le kichii, wo gεede bvufee bwuŋ ye ye le bvuchii, wo lēne fε wu le bε bvunja bwuŋ bvuchii.'

31 Nchi wù bii wunε le le lε, 'Wo kōŋe muh wù le mbebe

**yo le no wo koṇe kikwεε
kuṇj.'**

**Gε nchi wumu ka nyu yu wù
fede bane gε."**

32 Muh wù gè duunyi banchi ba Nyo wεε jeme Jiso le le, "Muh N'yεε, wo le wo chvuu chuule. Wo jeme nyu nchiesε le Nyo le geh wu mumwaa gε wumu ka nyume yu wù feder wu gε.

33 Ki wo kōne wu be fitel fichii, wo gεede bvufee ye ye le bvuchii, wo lēne fe wu le be bvunga bvuchii, be kī wo kōne muh wu le mbebe yo le no wo koṇe kikwεε kuṇj, fi feder lo ki ba gee bintanyε be nyāṇ yī tone mo bintanyε bimi."

34 Jiso doo wu yεη no wu chvuu njε muh bvufee, wu mo wu jeme wu le le, "**Gε wo nyu je yi ndefe le ki wo lēe bvunfoṇ bvù Nyo le gε.**" Ajin ayu, muh gè baan̄ ka moṇ gε, ki wu tō wu biih fiesε wu le gε.

*Mbvuse wù Nyo gè ka le
mwa yεεη*

(Macho 22:41-46; Luka 20:41-44)

35 Jiso tu wu yεyi bamii fe yeh yi kintanyε le, wu gè ja wu biih bo le le, "**Bamii ba duunyi banchi jiényi nεε fe bo tu bo duu le Mbvuse wù Nyo gè ka le mwa Nfoṇ Dabi le?**

**36 Kiyo ki Yuude gè ge wa
Nfoṇ Dabi wunε jemε kune
Mbvuse wuyu wu duu le,**

**Tada Nyo gè jemε Tada wan̄
le le, 'Wu shii a kibo
ke kinchieεn̄ le, gεεn̄
bu sege wu lé wu gè
wu giiŋse bamii be**

**ba kimbanε wu tomε
bikaa bie yi bo le.'**

**37 Nε Dabi kibεε tεṇe wu le
Tada we, fi ka fi jiénye nεε
fe wu tu wù nyu mwa ye?"**
No Jiso jeme mwεε mune nε, kinchvu ki bamii kī gè bee fo, tu ki yege, njoṇ yuu lo bo.

*Jiso choojε gee chi bamii ba
duunyi banchi ba Nyo
(Macho 23:1-36; Luka
20:45-47)*

38 Wu doo wu yεyi bamii wu ja wu jeme bo le le, "**Beŋ
yēne kune bamii ba duunyi
banchi ba Nyo. Bo koṇe
ki bo nooṇ nyu bikun̄ bi
ndefe bo jiényi be bi man-
juu ma ba kame chiwaan̄
fo le bamii yēse bo le be
ŋgvune.**

**39 Bo koṇe ki bo shiide
nyu fwe yéh yi buunε le.
Sege bo le bo gεεη fe ŋka le,
bo shiide nyu binta bi baan̄
baan̄ le.**

**40 Bo shiishi bakwεŋkfū
bo leede be bo, bo fii yéh
be mwεε muboo, bo buuse
bo be chibuunε chi ndefe.
Wuboo ŋgε lé wu gè wu ya
lo."**

*Nnya yi kwεŋkfū
(Luka 21:1-4)*

**41 Jiso ja wu gεεη wu shii
kimbe kege le fe ŋku wu nnya
le fe yeh yi kintanyε le, wu
jiŋe no bamii too bo gεede
bige a ŋku wuyu le. Bamii ba
kwa ba duude tu bo too bo
gεede bige yo wesee.**

**42 Kwεŋkfū wumu gè ja wu
to nyu muh wu kifufe, wu gεε
munini yo munfee mü le jise
chi bige chi le gε fiesε gε.**

⁴³ Jiso beeŋ boorj be ba ŋgoo
wu jemē bo le le, “**Nseŋe beŋ
nchiɛŋ le kwɛŋkfu wunɛ wu**
le muh kifufe ne, le wu nya
wu fe bamii bachii ba gɛede
fiee a ŋku wu yeh yi kin-
tanye le.

⁴⁴ **Bamii bachii ba be**
nyaa, be too nyu bɛ
bimbɛge bi bvukuge bvū-
boo bvù le bvū yisɛ wa bvū
tu bvū fuushi kuu. Geenɛ
kwɛse wunɛ wu le kifufe
kifufe ne le wu nya fiee
fichii fi wu gɛede kikwɛɛ yu,
nyu fi fi wu bee ki wu chēe
yi fi le.”

13

*Biŋgha bi mwɛɛ bĩ lé bi gɛ bi
kooshi kife kĩ too le*

(Macho 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Jiso gɛ doo wu jade fɛ
yeh yi kintanye le, mwa ye
wu ŋgoo wumu jemē wu le le,
“Muh wu N'yeyɛ bĩjɛ yɛŋ bib-
wee bi ata bĩ le yi yéh chine le.
Le lo biŋgha bi yéh!”

² Jiso chvuu wu le le, “**Wo
yɛde biŋgha bi yéh chine le?
Ge tɛde chimimia nyu chi ge
chi shɛɛ yi chimi le nje ba
kɛse fɛkuu sɛŋ gɛ.**”

³ Jiso gɛenj wu beeŋ wu shii
yi Mbege wu Bite bi Olif le a
kimbe kĩ jiŋe yeh yi kintanye
le, Bita be Jem mo Jon mo An-
dulu gɛenj lɛbolebo bo biih wu
le le,

⁴ “Geh sɛenj bee kife kĩ fine
lé fi gɛ fi kooshe, wo ka wo
sɛenj njiŋe wù lé wu gɛ wu
dúnye kife ki mwɛɛ muyu

mune munchii lé mu gɛ mu
kôoshɛ.”

⁵ Jiso mo wu jemē bo le le,
“**Beŋ yɛne keefɛ muh to wu**
lɛɛ be beŋ, beŋ jiaa je gɛ.

⁶ **Bamii ba duude lé bo gɛ**
bo too bo jode jee chan bo
tɛyi fɛ jii, muh duu le, ‘Le
mɛ wuyu.’ *Sege bo doo bo
gee noo bo lɛɛde bɛ bamii
wesee bo jiaade je.

⁷ **Beŋ doo beŋ yu lɛ ba tune**
jɛŋ kɛnɛ lɛ jɛŋ le yi nyume,
keefɛ fitele gûde beŋ gɛ.
Munɛ le mwɛɛ mù kɛmɛ ki
mu gɛ mu kooshe. Geenɛ gɛ
mu mo duunyi lɛ woj kage
wa lo gɛ.

⁸ **Kituŋ lé ki gɛ ki tune jɛŋ**
bɛ kimi, Nfoŋ wumu tune
jɛŋ bɛ wumu. Nshɛŋ lé yi gɛ
yi shiŋshi manjuu le man-
juu le, jɛŋ lé yi gɛ yi kôode.
Mwɛɛ munɛ munchii baan
gɛh lo nsasɛ nje sege kwɛse
kɛ lume.

⁹ **Beŋ doo beŋ nyume beŋ**
yɛne. Beŋ kɛe lɛ ba lɛ ba gɛ
ba nyâ beŋ chiaaq yi bamii
ba sage bansa le. Bo lɛ bo
gɛ bo sûŋe beŋ yéh yi buunɛ
le. Beŋ lɛ beŋ gɛ beŋ lɛɛŋ
fwe a bamii ba sage bimbe
bi woj le, mo fwe a banfoŋ
nje mɛ, wu lɛ beŋ jemē bo le
kune mɛ.

¹⁰ **Geenɛ bo kɛmɛ ki bo ya**
bo fejɛ saaka wù joŋe wu
Nyo bituŋ le bichii.

¹¹ **Sege ba koo beŋ ba gɛenj**
ba nya beŋ yeh yi nsa le,
keefɛ kikwɛɛ saanje beŋ laa
beŋ lɛ beŋ gɛɛŋ beŋ tâanyi
jwe lɛ la le. Sege beŋ gɛenj,

* ^{13:6} “...Mɛ wuyu”, njemē nyu kune Mbvuse wù Nyo gɛ ka.

bεŋ jεme gεh nyu fιεε fi bude jwe wene le kife kεe le, nje gε baanj jεme bεŋ gε. Lé ge nyâ Kiyo ki Yuude njεme jwe wene le.

¹² Muh lé wu jâ wu jo mwa bwēe wu nya ba yuuysε, chiji mwa jo mwa ye wu nya ba yuuysε. Booŋ lé bo gε bo jâ bo bôone bikaa a bachiji baboo bε babwee baboo jinj, bo gee ba yuuyi bo.

¹³ Bamii bachii lé bo gε bo bâne bεŋ nje jee chaŋ. Geenε, muh wu lé wu gε wu kâaŋ shén gεεn bu fεkimese lé wu gε wu bône.

*Kune mwεe mü kuufeyemü
lé mu kōoshi*

(Macho 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ (Muh wù tεŋe nja wunε wu yû fine chuule). Sege bεŋ yεŋ kijgha ki fιεε le ki taŋlo ki cheŋe bε kijusε ki lεme wa fo fe ki kεme gε ki ki nyume fo gε, bamii ba le Judia mo bo fεε lo bo bεεŋ yi bambegε le.

¹⁵ Keefε muh wù le kigo ki yeh le ka wu shíi ki wu lée yeh le wu jo fιεε le wu legε bε fi gε.

¹⁶ Keefε muh wù le mwεne ka wu kwεedε le wu to wu jo nju ye yi bulε gε.

¹⁷ Ngε wù baanj le yi aju kaa le, lé wu gε nyû wu bikεse ba le bε chifwe, mo ba yanse booŋ.

¹⁸ Bεŋ bûune le keefε fιεε fine ge fi kooshe nyu kife ki nfυŋ le gε.

¹⁹ Bamii lé bo gε bo yεŋ nge aju ayu le, kfuu chi

wuwεe nge gε baanj a nyu gε yu gε kεge no Nyo gε fe woŋ too bude mεesε. Gε kfuu chi wuwεe baanj wu ka wu yu wù nyu yu gε.

²⁰ Ne Tada gε baanj gade gε aju a nge ayu gε, tu gε muh wu wuŋ wu mumwaa bee wu bone gε. Geenε wu gε gade aju ayu nje bamii be ba wu gε cha.

²¹ Muh ne lé wu dû bεŋ le aju ayu le le, 'Bεŋ jinjε bεŋ yεŋ, Mbvuse wù Nyo gε ka wunε fεnε!' Kεnε le, 'Bεŋ yεŋ ne wu wege fege!' Keefε bεŋ bεεŋ gε.

²² Bεŋ kēe le bamii lé bo gε bo tōo bo mbiane le bo le bambvuse ba Nyo gε ka, bamu duu le bo le bamii ba ntuŋ wu Nyo, bo mo bo gee mwεe mü duunyi bvunja bvuboo, bo gee te mwεe mu jwe yune, ki bo lεede bε bamii ba Nyo gε cha wa le bo jiaade je, nε je le yu.

²³ Bεŋ yεŋ! Nle nsεŋ wa mwεe mune bεŋ le munchii le fe mu ge mu kooshi.

*No fi lé fi gε fi nyûme sege
muh wù jee che le Mwamuh
kaase wu too*

(Macho 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ Lé ge doo nyûme aju ayu kaa le sege banjε bayu fe wa, juu ja nε chi jime, kwii gε ka wu baanj te gε,

²⁵ jón jade fεwe yi gweeyi, mwεe mü fεwe munchii mü kεme bvunja, shiŋshi.

²⁶ Noo, bamii mo bo yεŋ no muh wù jee che le Mwamuh shiide wu too yi

**kimbe le wù keme bvunja
bvù baan mo bvukuge.**

²⁷ Wu mo wu chiijsé banchendaa be bo gée abu a woñ a ana a yi nshen le mo fewe, bo banyé bamii be ba wu le wu cha.

(Macho 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ **Ben yéye fiëe yi kinjvun le. Ché ye ge doo yi boji, biñkame ke bi choone yi ki le, ben mo ben kee le akfuuñ kusé wa.**

²⁹ **Le geh yeeñyeñ no ben
ge doo ben yene mwëe munë
kooshi, ben mo ben kee le
wu le wa mbebe le, mo a
yeh fwëeñ.**

³⁰ **Nseñe ben nchiëeñ le ge
kinjgoge ki meese kine nyu
ki to ki ka, nje mwëe munë
munchii kooshe señ ge.**

³¹ **Kibvule be nshen le ki
tô ki ka, geene ge je yañ nyu
yi to yi shiijshé ge.**

³² **Geene ge muh nyu yu
wù kee juu chiyu kene kife
kiyu ge. Ge banchendaa ba
Nyo ba fewe kene Mwa Nyo
kee te ge. Kee geh Nyo wù
Chiji maa.**

³³ **Noo ben yéne ben ka
chiiëne nje ge ben kee kife
kiyu ge.**

³⁴ **Fi lé fi geh fi nyù nje
fe muh mu wu gë geene
njienyé, wu doo wu jade,
wu gëe yeh ye chiaaj yi
boon be ba lème le, muh bë
che lème, muh bë che lème,
wu du muh wù chiiëne jwe
wu kitaj le le wu shee wu
chiiëne chuule.**

³⁵ **Noo, ben mo ben
chiiëne, nje ge ben kee kife
ki chiji kikwëe lé wu gë wu
tô ge. Ne tañlo wu ge wu to
fenfu, kene antañ antenëe,
kene yi nyishii yi fwe le,
kene antaana.**

³⁶ **Keefe wu ge wu ja wu
bune wu yëñ ben lefe ge.**

³⁷ **Fiëe fi njëme ben le fine
le njëme te muh le wuchii,
'Muh wuchii chiiëne.'**

14

*Bamii chu ntaj ki bo koo
Jiso bo yuuye*

(Macho 26:1-5; Luka 22:1-2; Joñ 11:45-53)

¹ Gë shëge aju afaa mo nyume Nka wu Ndanjfe mo Nka wu Blëd wù ba baan gëe ge kinshile yo ge. Bachiji kintanye ba baan baan mo bamii ba duunyi banchi ba Nyo mo bo goone je yë bo koo Jiso yu nyile le, bo yuuye.

² Bo chu ntaj lëbolebo le, "Keefë besabëñ moñ fiëe fine kife kë ba gee Nka le ge, nje besabëñ moñ lo, fi to be jwe a bamii ntëneee."

*Kwëse wumu yefë Jiso bë
mëe mà gwee wuñ*
(Macho 26:6-13; Joñ 12:1-8)

³ Jiso gë bee nte wù Betani le, a Samoñ yeh wù gë shëe wù nyu muh goñ yë baan, bo shii bo jii mwëe, kwëse wumu ja wu lee bë fikaaj * fi mëe mà gwee wuñ. Mëe mayu gë tëeme kwa, ba kenyi bë nad lewulewu. No wu leese, wu mo wu gwenyé jwe wu fikaaj

* ^{14:3} Fikaaj fine le ba gë kenyi fi bë tede chimi chì ba teñje a je yi bala le le "alabasta".

fiyu wu fuushé mée mayu yi kikwéé ki Jiso le.

⁴ Bamii bamu ja bo tu bo shunshi lebolebo bo duu le, "Wu chéne bē mée mayu nē nje la?

⁵ Ba tanlo ba gesé mée mayu fe bige banchvuge gii yitede, ba nya bige biyu bamii ba kifufe le." Bo tu bo ḥase lo bē wu.

⁶ Geene, Jiso jéme bo le le, "**Bεη chīne wu le. Bεη nyaa ḥge wu le nē nje la? Wu le wu ge nyu fī joṇe fē mēne.**

⁷ **Bεη kēe le bamii ba fuude lē bo gē bo nyūme bē bεη segechii. Bεη tanlo bεη fiih bo sege bεη koṇe. Geene, gē mē nyu ḥge nyume besabεη segechii gē.**

⁸ **Kwēse wunē le wu ge nyu fīe fī tanlo wu ge. Wu yefē mē bē mē manē nē nyu wu seese nyu ye yan baan lo no ba lē ba gē ba jīiyē mē.**

⁹ **Nsēne bεη nchiēen lē, mo nyu faan fē ba lē ba gē ba fēeji saaka wū joṇe wunē yi kikwéé ki nshēn le kichii, fīe fī kwēse wunē ge ba lē ba sēne te, ki ba kwaji wu."**

Juda gēeṇ ki wu gēeṇ Jiso

(Macho 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ **Juda ᴅakliot wū gē bee muh a ḥgooyi boon ba ḥgooyi ba Jiso ba yuufe ncho bafē le, mo wu ja wu gēeṇ fē bachiji kintanyē ba baan baan le lē wu gesé Jiso bo le.**

¹¹ **Bo doo bo yu noo bo yu njoṇ baan, bo mo bo ka lē bo lē bo nyā wu bige. Wu mo wu**

kē wu goone je yī wu lē wu nyā Jiso chiaan yiboo le.

Jiso bē boon be ji mwēe mü fekimēse

(Macho 26:17-25; Luka 22:7-14,21-23; Jon 13:21-30)

¹² Juu chī fwe chi Nka wu Bleḍ wū ba baan gēe gē kinshile yo gē, gē to chi kojē chī bo to bo sēyi mwa kiya wu Nka wu Ndānfe, boon ba Jiso ba ḥgooyi biih wu le le, "Wo goone le bee gēeṇ bee seese nyu faan fe wo lē wo jī Nka wu Ndānfe fo?"

¹³ Wu mo wu tuṇ boon be ba ḥgooyi bamu bafēe, wu jéme bo le le, "**Bεη gēeṇ alaanteṇ, bεη doo bεη gēeṇ, bεη yēṇ muh le wu tuu joo a shaan le, bεη bi wu le.**

¹⁴ **Sege wu gēeṇ wu lee yeh yī wu le wu lee yu, bεη jēmē muh wū kēme yeh yiyu le le, Muh wu N'yεyε biide laa kibuu ki yeh yi bamii ba njienyē kēe ki bē boon be ba ḥgooyi lē bo jī Nka wu Ndānfe yu le faane la?**

¹⁵ **Wu lē wu dūnyē kibuu ki yeh ki awe ba nyu ba seese wa ba kenyē, bεη mo bεη seese mwēe munjile yu."**

¹⁶ **Boon ba ḥgooyi bayu mo bo ja bo gēeṇ a kilaanteṇ kiyu le, bo gēeṇ bo yēṇ mwēe nyu gēh yēeṇyēen no Jiso gē jéme bo le. Bo mo bo seese mwēe munjile mu Nka wu Ndānfe wuyu fo.**

¹⁷ **Lē to nyume fēnfū, Jiso bē boon be ba ḥgooyi ba yuufe ncho bafē taashē yu.**

¹⁸ **Bo shii bo tu bo jii mwēe, Jiso ja wu jéme bo le le, "Nsēne**

bəŋ nchiɛɛŋ le muh mu bəŋ le, lé wu ḡe wu ḡese m̄e, muh wun̄e jii mw̄ee besa wu.

¹⁹ Bo yu noo, bo ja bo tu bo nyume yii yii, bo j̄eme wu le, wu mumwaa wu mumwaa le, “Le m̄e?”

²⁰ Wu chvuu le, “**Le ḡeh muh mu bəŋ ba yuufe ncho baf̄ee le wù besa wu chude bled a shu le.**

²¹ **Muh wù jee che le Mwamuh le wu ḡeeŋ ḡeh no ba ḡe sanj kune wu. Geene, ŋge wù baan̄ le fe muh wù ges̄e muh wù jee che le Mwamuh. Fi be joŋe fe wuw̄ee muh le le keef̄e ba bôo wu ḡe.**”

*Jiso be boon̄ be ji nt̄e
(Macho 26:26-30; Luka 22:14-20)*

²² No bo ḡe jii mw̄ee, Jiso ja wu jo bled, wu nya kiyone Nyo le, wu bweeȳe, wu nya boon̄ be ba ŋgoo le wu j̄eme le, “**Bəŋ ko, fine le ye yan̄.**”

²³ Wu mo wu jo te fiŋkoo, wu nya kiyone Nyo le, wu mo wu nya fiŋkoo fiyu bo le, le bo mu bo bachii.

²⁴ Wu j̄eme bo le le, “**Fin̄e le kilem̄e kaŋ ki Nyo gwo maŋkaŋ yu ki bu nj̄e muh wù duude.**”

²⁵ **Nseŋe bəŋ nchiɛɛŋ le ḡe mbaan̄ ŋka mu mbvuun̄ ma nchweŋ wu kite ki laane mane ḡe, ḡeeŋ bu juu chi nlé ŋḡe mm̄u ma manf̄eŋ anten̄ee a bvunf̄oŋ bvu Nyo.**”

²⁶ Jiso be boon̄ be ba ŋgoo ḡe mes̄e, bo yeeŋ ŋkee wu mbeɛŋse, bo mo bo bu bo beɛŋ bo ḡeeŋ yi Mbeḡe wu Bite bi Olif le.

Jiso j̄eme le Bita lé wu ḡe wu fāŋ wu

(Macho 26:31-35; Luka 22:31-34; Jon̄ 13:36-38)

²⁷ Jiso ḡe ja wu j̄eme bo le le, “**Bəŋ bachii lé bəŋ ḡe bəŋ chii bikaa a m̄e jin̄. Le no ba le ba saŋ le Nyo duu le,** ‘**Nlé ŋḡe n'yu nchiɛɛn̄ shón, shón saaŋe.**’

²⁸ **Geene, sege Nyo bvuse m̄e yi kwe le, nsa bəŋ fwe Galalee.**”

²⁹ Bita chvuu Jiso le le, “**Né bamii bachii chile bikaa a wo jin̄, tu ḡe tanjlo nchii bian̄ ḡe.**”

³⁰ Jiso j̄eme wu le le, “**Nseŋe wo nchiɛɛŋ le kintaŋ ki abəŋ kine le, nyishii lé yi ḡe yi tōŋ kiŋgane kinf̄eɛ, nyu wo faŋ wa m̄e kiŋgane kintede.**”

³¹ Bita j̄eme fi tem̄e lo wu du le, “**Mo fi nyume le nlé ŋkwē lo besa wo, tu ḡe tanjlo n'yu nfaŋ wo ḡe.**” No wu j̄eme noo, bo bachii j̄eme geh te noo.

Jiso buun̄e Ḡesemani

(Macho 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Bo ḡeeŋ bo lee fe mw̄e wu kitaŋ kimi le, ba t̄eŋ le Ḡesemani, Jiso j̄eme boon̄ be ba ŋgoo le le, “**Bəŋ shii f̄ene, ŋḡeeŋ mbuun̄e.**”

³³ Wu mo wu jo Bita be Jem mo Jon̄, be bo ja fo. Wu ja wu tu wu kwaji mw̄ee wu nyume yi maluŋ le.

³⁴ Wu j̄eme bo le le, “**Fitele fiaŋ le yii yii baan̄ nj̄e ŋkwē lo. Bəŋ sh̄ee f̄ene bəŋ chīeɛne.**”

³⁵ Jiso ja fo wu keŋse wu ḡeeŋ fwe shige, wu gwe fekuu,

wu buune le ne je be bee yu, kife ki nge kine ki fe lo.

36 Wu buune le, “**Aba, Chii, wo tanlo wo ge fiese fichii. Wo chiaase finjoo fi nge fine le keefe me mu ge. Geene, gee geh no wo konje. Keefe wo ge no nkonje ge.**”

37 Jiso kaase wu tu jin fe bo le, wu yen bo lefe. Wu biih Bita le le, “**Samon, wo lefe lo? Ge tanlo wo chieen, geen bu yi ntan wu kife le kimimia ge?**”

38 **Ben nyame we ben bune le keefe moj ge wu to fe ben le ge. Le nchieen le fitele konje lo, geene nyanyi ye weeyi.**”

39 No wu jeme noo wu ka wu kaase wu geen wu buune geh no wu be buune wa.

40 Wu doo wu kaase wu tu jin wu ka wu yen booj be ba ngoro lefe nje lefe ge bee bo aji baan. Bo ge kee fiese fi bo chvuu wu le ge.

41 Wu kaase wu tu jin kingane kintede, wu biih bo le le, “**Ben baan geh ben lefe ben fufe shen? Chi le chi koje. Le wa kife. Ba le ba gesa wa muh wu jee che le Mwamuh hamii ba befe le.**

42 **Ben ja we besaben geee. Ben jinje ben yen, ne muh wu gesa me wun, wu too wa.”**

Ba koo Jiso

(Macho 26:47-56; Luka 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Geh no Jiso ge baan wu jeme noo, kimimia Juda wu ge bee muh ngoro yi booj ba Jiso ba yuufe ncho bafee le mo wu bun. Wu ge too be kinchvu

ki bamii bo keme nyó be bimbug, ge tuñ bachiji kintanyé ba baan baan be bamii ba duunyi banchi mo bamii ba sage woñ.

44 Gè bee muh wu ge gesa Jiso wu seesa wa njine be bamii bayu wu jeme le, “Muh wu nlé nge nkfuge nshinje, tu le wu, ben mo ben koo, ben jō ben geee be wu ben jinje le keefe wu leges ge.”

45 No Juda to noo, wu mo wu geen lo fe Jiso le kimimia, wu yesa wu le le, “Muh wu N'yeey.” No wu jeme noo, wu mo wu kfuge wu wu shinje.

46 Bamii baa mo bo koo Jiso, bo faje wu le.

47 Muh mu wu ge leme be ba Jiso mo wu bvuse nyo yi jen, wu chun kintuñ ki nfwa wu kikwae ki bachiji kintanyé yu, ki suune.

48 Jiso biih bamii bayu le le, “**Ben to ki ben koo me ben tu ben too be nyó yi jen mo bimbuge nje ben too ki ben koo nyame chon?**”

49 Nchi nshee le juu le juu nshiide fe yeh yi kintanyé le, n'yeeyi bamii jen yi Nyo fo fe ben koo me sen nje la? Geene, fine fichii jo kijuse ki fi to fi koje no bamii ba ntun wu Nyo ge san.”

50 Boon ba Jiso ba ngoro bachii mo bo noñ wu fo, bo fees lo.

51 Chumu wumu bi wu le, wu baan noñ ge fiese ye le ge, wu buu geh nyu mwa nju ye le. Bo geen le bo koo te wu,

52 nju yiyu faanyé, wu chiné yu wu leges kichine kiyese.

*Ba sa nsa wu Jiso
(Macho 26:57-68; Luka 22:54-55,63-71; Joη 18:13-14,19-24)*

⁵³ Bo mo bo jo Jiso, bo gεεŋ bε wu fε kikwεε ki bachiji kintanyε le. Bachiji kintanyε ba baan baan bε bamii ba sage woŋ mo bamii ba duunyi banchi taashe fo.

⁵⁴ Bo gε gεene bε Jiso, Bita bii lo ajiŋ je yi ndefe le. Wu gεεŋ wu bu fε lakfulε chi kikwεε ki bachiji kintanyε le, wu shii bε bamii ba gε chieεne la chiyu bo tu bo yεse ηgu.

⁵⁵ Bachiji kintanyε ba baan baan bε bamii bachii ba gε sage bansa tu bo goone mwεε mu bo kooyi yi Jiso le mu lé no mū ge ba yūuyε lo wu. Geene, bo gε baan yεŋ gε fεee le gε.

⁵⁶ Bamii ba duude bεe jin yi nsa wu chimbiaŋ kune Jiso. Geene, muh jεme gε fεee fi too fi kooji bε fi muh mu gε.

⁵⁷ Bamii bamu gε ja bo lεεŋ we, bo chu chiboo chimbiaŋ ye ye le bo jεme le,

⁵⁸ “Bee chi be yu wu duu le wu lé wu gε wu sâ yeh yi kintanyε yine yi jone muh wu wuŋ, wu jo aju atade, wu kaase wu joon yimi, jone gε muh wu wuŋ gε.”

⁵⁹ Mo no bo gε jεme noo, njεme wuboo too gε wù kooji gε.

⁶⁰ Kikwεε ki bachiji kintanyε mo ki ja ki lεεŋ we a bamii fwe, ki biih Jiso le le, “Gε wo kεme fεee fi wo chvuu gε? Wo yuge gε mwεε mū bamii banε kooyi ye yo le?”

⁶¹ Jiso me gεh jwe wuchile, wu gε chvuu fεee gε. Kikwεε ki bachiji kintanyε ka ki biih Jiso le le, “Le wo wu le Mbvusε wù Nyo gε ka wu le Mwa Nyo, Nyo wù ba yuuse?”

⁶² Jiso chvuu le, **“Le mε. Beŋ lε beŋ yεŋ no muh wù jee che le Mwamuh shii a kibo kinchiεεŋ ki Muh wù Kεme Bvuŋga, beŋ ka beŋ yεŋ no wu too yi kimbe le fεewε.”**

⁶³ Kikwεε ki bachiji kintanyε yu noo, wu saayε njú ye,[†] wu biih le, “Fεee baan yu fi besabεŋ ka be goone le muh lεεŋ fεe wu jεme, le la?

⁶⁴ Ge beŋ yu no wu jode kijuse ki Nyo gε? Beŋ jεme le la?” Bamii bachii mo bo suune le wu le muh wu ba yuuyε lo.

⁶⁵ Bamii bamu kε bo chuuysi nchwεne yi Jiso le, bo kaan ajiŋ awe, bo tu bo kfuyi wu bε munko, bo duu le, “Gεh gεe la muh wu ntuŋ wu Nyo kuŋ mεeεse.” Bamii ba nchi gε ja bo jo Jiso bo kε bo sunε.

Bita fan Jiso

(Macho 26:69-75; Luka 22:56-62; Joη 18:15-18,25-27)

⁶⁶ No Bita gε bee je akuu akuu fe lakfulε, mwa wù kwεse wu gε lεne fe la chi kikwεε ki bachiji kintanyε le ja wu to mbebe ye le.

⁶⁷ No wu yεŋ Bita le wu yεse ηgu, wu bijε wu nε tuŋŋ, wu jεme le, “Wo tε be bee bena Jiso muh wu Nasale wege.”

⁶⁸ Bita fan, wu jεme le, “Gε nkee fεee fi wo jεme fine gε. Gε ηkee gε.” No wu jεme noo,

[†] **14:63** Wu gε saayi nju ye noo, nje fi gε saase wu.

wu mo wu ja fo wu ḡeene fe
jwe wu kitaŋ le, nyishii mo yi
ton.‡

⁶⁹ Mwa wù kwese wee ka
wu yεŋ wu le, wu j̄eme bamii
ba ḡe l̄eme fo le le, “Muh wunε
le muh mu a bo ntεnεe.”

⁷⁰ Bita ka wu faŋ. Kife ḡe
doo ki kεŋse shige, bamii ba
ḡe l̄eme fo ka bo j̄eme Bita le
le, “Le nchiesŋ le wo le muh
wuboo, nje wo le tε muh wu
Galalee.”

⁷¹ Bita mo wu kan, wu tεεŋ
lon yi kikwεe ke le wu j̄eme
le, “Gε ɻkee muh wunε wu bεŋ
j̄eme kune wu gε.”

⁷² Kimimia nyishii mo yi
ton kinjane kinfεe. Wu mo
wu kwaje nj̄eme wù Jiso be
j̄eme wu le le, “**Nyishii lé yigε
yi tōŋ kinjane kinfεe, a wo
fan wa mε kinjane kintde.**”
Wu mo wu kεse kwe wu tu wu
beede.

15

*Ba nya Jiso chiaŋ yi Balet
muh wù sage Lum*

(Macho 27:1-2,11-14; Luka
23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ No bvu ḡe yuude bvu too
ne, bachiji kintanyε ba baan
baaŋ be bamii ba sage woŋ
mo bamii ba duunyi banchi
ba Nyo, be bamii bamu bachii
ba sage bansa mo bo shii bo
chu ntaj, bo kaan Jiso, bo jo
wu bo ḡeŋ bo nya chiaŋ yi
Balet le.

² Balet biih Jiso le le, “Le
wo wu le Nfon Bajuu?” Jiso
chvuu wu le le, “**Le no wo
j̄eme.**”

³ Bachiji kintanyε ba baan
baaŋ ke bo tu bo chuunyi
mwεe ye yi Jiso le wese.

⁴ Noo, Balet ka wu biih Jiso
le le, “Gε wo keme fιεe fi wo
chvuu gε? Wo yuge geh mwεe
mù ba chuunyi yi ye yo le?”

⁵ Geene Jiso ge chvuu lo fιεe
wu le gε. Jwe yuŋ Balet.

(Macho 27:15-26; Luka
23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ Ge to nyume kife ki Nka
wu Ndāŋfe wunε le, Balet
bvuse muh wu ncha wù
mumwaa yeh yi ncha le wù
bamii le bo legε.

⁷ Ḡe bee kife kiyu le, muh
mu nyu yeh yi ncha le jee che
nyu le Balaba, wu nyu ɻgo yi
bamii ba ḡe bee yeh yi ncha le
ba ḡe ke ɻge alaanteŋ bo yuuyε
bamii.

⁸ Kinchvu ki bamii mo ki to
ki ke ki biide le Balet ge geh no
wu to wù gee fe bo le.

⁹ Balet biih bo le le, “Beŋ
goone le mbvuse nyu Nfon wu
Bajuu?”

¹⁰ Wu ḡe biide noo nje wu
ḡe kee le bachiji kintanyε ba
baan baan le bo nya Jiso chiaŋ
ye le nje bo ḡe beεne kin-
don be wu.

¹¹ Geene, bachiji kintanyε
ba baan baan beεse kinchvu
ki bamii le bo du le wu bvuse
nyu Balaba.

¹² Balet ka wu biih bo le le,
“Ndoo mbvuse noo, ɻge neε
be muh wunε wù bεŋ tεŋe le
Nfon wu Bajuu?”

¹³ Bo mo bo wan lo fεwεe we
le, “Ba tâ lo wu yi kintaŋ le.”

¹⁴ Balet biih bo le le, “Ba ta
wu nje la? Fιεe fi befe fi wu

‡ **14:68** Gε banwa ba kege bamu keme j̄eme wu le le, “Nyishii mo yi ton” gε.

ge le la?" Bo ka bo wane bo ḡeene geh lo fwe le, "Ba tā wu yi kintaan̄ le."

¹⁵ Noo, Balēt mo wu bvuse Balaba nje wu ḡe goone ki wu ḡe no kinchvu goone. Wu j̄em̄e ba taan̄ Jiso, bo mo bo nya le ba ḡeēj̄ ba ta yi kintaan̄ le.

Bamii ba nchi ba Balēt tu bo chwēēse Jiso
(Macho 27:27-31; Jōy 19:2-3)

¹⁶ Bamii ba nchi baa mo bo jo Jiso bo lee bo ḡeēj̄ be wu a nto fe ba ḡe teñe le Ble-toliun̄. Le bo lee, bo mo bo kuj̄ kimbege ki ñgoo yi bamii ba nchi bachii bo taash̄e.

¹⁷ Bo mo bo jo njū yi bvunfōn̄ bo sus̄e wu ye le, bo ka bo lu kifo ki bvunfōn̄ ki nyu mbiañmbiañ bo boon̄ a wu fwa.

¹⁸ Bo ke bo buune wu bo duu le, "Biaa yi bimbaan̄. Nfoñ Bajuu."

¹⁹ No bo gee noo bo tu bo suñe wu be kimbañ yi kikwēe le, bo chuuyi wu be chwene ye ye le, bo too bo tum̄e anyuu a wu jii, bo buune wu.

²⁰ Bo ḡe chwēēse wu noo bo m̄es̄e, bo kaase bo baa njū yi bvunfōn̄ chiee, bo jii njū ye, ye ye le, bo mo bo jo wu bo ḡeene be wu ki bo ḡeēj̄ bo ta yi kintaan̄ le.

Ba ta Jiso yi kintaan̄ le
(Macho 27:32-44; Luka 23:26-43; Jōy 19:17-27)

²¹ Bo doo bo ḡeene, bo tas̄e be muh mu wu kwēede nchvuun̄ jee che nyu le

Samoñ, ḡe bee muh wu Selin̄. Wu ḡe bee chiji Aleksanda be Lufu. Bo mo bo tooñse wu le wu tuu kintaan̄ ki Jiso. ²² Bo tu bo ḡeene be Jiso bo ḡeēj̄ bo bu kijuse kimu ki ba teñe le Golgota le, (Jee chine le le Nḡboge wu Kikwēe),

²³ bo mo bo nya mbvuun̄ ma ba fiñse be nche yimi ba teñe le meel. Geene Jiso ge mu ge.*

²⁴ Bo mo bo ta wu yi kintaan̄ le. Ba jo njū ye ki bo ga bikwēe biboo le, bo tuñ kan̄ be njū yiyu ki bo k̄ee muh wu jo.

²⁵ Kife ki ba ḡe ta Jiso yi kintaan̄ le ḡe bee juu bikaa bvuuuḡe ataana.

²⁶ Bo saj̄ ñwa wu duunyi fiee fi bo ta wu yi kintaan̄ le nje fi le, wu le, "Nfoñ wu Bajuu."

²⁷ Ba ḡe ta te bachoñ bafee yi bintaan̄ le, wumu a kibo ki Jiso kinchieeñ le, wumu a kibo ke kijkoñ le. [

²⁸ Fi mo fi koje no ba ḡe saj̄ a ñwa wu Nyo le le,
"Ba ḡe ta wu be bamii ba befe.]†

²⁹ Bamii tu bo feder bo yede Jiso le bo beme be bikwēe, bo baade wu be banchuñ bo duu le, "Ahaaa! Wo wù chi bee ki wo sâ yeh yi kintanye wo kaase wo joon̄ yi aju le atade,

³⁰ geh fi la kikwēe kuj̄ wo shii yi kintaan̄ k̄ee le."

³¹ Bachiji kintanye ba baan̄ baan̄ be bamii ba duunyi banchi ba Nyo tu bo buu te wu lebolebo bo duu le, "Wu

* **15:23** Mbvuun̄ mane ḡe bee ki mo ḡe le wu kaane shéñ le keef̄e wu ka wu yuge nsase ge. † **15:28** Ge bañwa ba kege bamu k̄eme kinchiñ ki 28 ge.

chi fii bamii bamu nję wu tanlo wu fi kikwęe ke seń.

³² Wu, wu le Mbvuse wu Nyo gę ka, wù le Nfon wu bamii ba Ishwala, wu shii la yi kintaan le męse bee yęj bee mo be bęej wu le." Bamii baa ba bo gę ta yi bintaan le bę Jiso tu bo baade tę wu bę banchunj.

Jiso kwe

(Macho 27:45-56; Luka 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Juu gę bęej chi leesę, akfuunj ja ajiinj woŋ wuchii gęne bude juu bikaa bitęde fenshe.

³⁴ Le to nyume juu bikaa bitęde, Jiso ja wu janę fewęewe le, "Eloy, Eloy lama sabatani." Fi le le, "Nyo wanj, Nyo wanj, wo noŋ mę nę nje la?"

³⁵ Bamii bamu ba gę leme fo doo bo yu, bo jemę le, "Bęj yęgę bęj yü, wu tene Alaja."

³⁶ Muh mu bo le ja wu legę wu jo kfusha, wu fuuŋ a mbvuunj ma ḥgbwame le, wu boonj yi fintę le wu chiaasę le wu mu, bo mo bo jemę le, "Geh lęej nę besabęj yęj laa Alaja le wu to wu shiisę wu yi kintaan kinę le le."

³⁷ Jiso ja wu wanj fewęewe wu mo wu yęnę n'yęnę wu kimaga.

³⁸ Nju yı gę gade yeh yi kintanyę antęj bade antęnęe kęgę fewę boge bude fękuu bimbe bifęe.

³⁹ Chiji kikwęe ki bamii ba nchi wù gę leme a Jiso fwe doo wu yęj je yı Jiso kwe yi le, wu mo wu jemę le, "Nchięej

nchięej, muh wunę chi bee Mwa Nyo."

⁴⁰ Bikęse bamu gę leme fo je yı ndefę le bo jiiyę. Ngoo yi-boō gę bee Męele Madalenę bę Męele wù bwe Jęm wù shige bę Yosef, wumu nyu Salome.

⁴¹ Bikęse banę le ba gę bii Jiso le Galalee bo fii wu. Bo gę bee fo bę bikęse bamu tę weseen ba gę bi Jiso le bę bo to Yęlusalem.

Ba jiiyę Jiso

(Macho 27:57-61; Luka 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁴² Gę bee wa fęnfu abvu, no gę bee Juu chi Nseesę ki bo lee yi juu chi yuuŋ le,

⁴³ muh mu wu Alimatia wù ba gę tene le Yosef, kaanj fitęle wu gęej wu yęj Balęt le ki wu lęgę gvunę chi Jiso wu gęej wu jiiyę. Yosef wunę gę bee ḥgooyi bamii ba sage woŋ, bamii gę ḥgvuune wu chuule. Wı kibęe gę chięne tę kife ki bvunfоj bvı Nyo lę bvı gę bvı tō

⁴⁴ Balęt yu, jwe yuŋ lo wu le Jiso be wu kwe wa. Wu tęej kikwęe ki bamii ba nchi kęe ki to, wu bih wu le laa Jiso be wu kwe wa le.

⁴⁵ Wu doo wu yu a kikwęe ki bamii ba nchi kiyu le le Jiso be wu kwe wa, wu mo wu nya gvunę chiyu Yosef le.

⁴⁶ Yosef mo wu ja wu gęej wu gu nju yı jone, wu gęej wu shiisę gvunę chi Jiso, wu banę a nju le, wu gęej wu gięse a jęj yı ba cho yi kimbaanj le, wu gięse kibwee ki tęde wu banę jwe wu jęj yęe yu.

⁴⁷ Mæele Madaleŋ be Mæele wù bwe Yosef yεŋ kijuse ki ba jiiyε Jiso fo.

16

Jiso buyi kwe le
(Macho 28:1-8; Luka 24:1-12; Joŋ 20:1-10)

¹ Juu chi yuuŋ gè fe, Mæele Madaleŋ be Mæele wu bwe Jem, mo Salome gu mæe mà gwee wuŋ ki bo gεεŋ bo yefε gvunε chi Jiso yu.

² Gè bee baaŋ lo ataana geh no nshwa muu ta yi juu chi fwe chi kimaa le, bo ja bo gεεne fe jεŋ.

³ Bo doo bo gεεne noo bo mo bo jemē ləbolebo le laa le biŋse yεεŋ tede chī ba chi banjε jwe wu jεŋ yu fe bo lee la?

⁴ Geenε bo doo bo noŋ ajii, bo yεŋ a ba biŋse wa tede chiyu. Tede chine gè bee lo kibwee ki tede.

⁵ Bo doo bo lee bo gεεŋ a jεŋ, bo yεŋ chumu wumu le wù nyu wu shii kibo kinchieŋ le wu noŋ nju yi ndefe, yi baanj. Ye kuufε bo ne wuuu.

⁶ Chumu wuyu jemē bo le le, “Keefε jwe yūŋ beŋ ge. Nkee lo le beŋ goone nyu Jiso wu Nasale wù ba chi ta yi kintaanj le. Ge wu baaŋ fεnε ge. Wu le wu bu wa yi kwe le. Beŋ jīŋε beŋ yēŋ fe ba chi giŋse wu fo.

⁷ Beŋ gεεŋ beŋ sεeŋ boon be ba ŋgoole, mo Bita le wu le wu sa wa beŋ fwe Galilee. Beŋ le beŋ gεεŋ beŋ yēŋ wu le yo no wu gè jemē wa beŋ le.”

⁸ Bikese baa bu a jεŋ bo shiŋshi ne kikikiki, bo ja bo fεε

lo nje jwe gè yuŋ bo ne kah. Bo gè jemē fiee muh le ge, nje bo ge faane lo.*

Jiso dunyε ye ye bamii le
(Macho 28:9-10; Joŋ 20:11-18)

⁹ Jiso gè bu yi kwe le juu chi fwe chi kimaa le baaŋ kibilebile le, wu ya wu bunε nyu fe Mæele Madaleŋ wù wu gè bvuse banchendaa ba de-bele ye ye le bvusooshwi.

¹⁰ Mæele mo wu gεεŋ wu sεeŋ bamii ba be ba Jiso gè ke bo nyume le. Bamii bane gè shii bo beede bo soge bikwεε.

¹¹ Bo doo bo yu no kwεse wee duu le wu be wu yεŋ Jiso le, le wu le yu, bo ge beεŋ ge mbεŋ.

(Luka 24:13-35)

¹² Ajin ayu Jiso ka wu dunyε ye ye bamii be bamu ba ŋgoole bafεε bo gεεne ntε wumu le, nfieeŋε ye nyu yi kuse wa.

¹³ Bo tu jin, bo gεεŋ bo sεeŋ kimbeŋe ki bamii ba ŋgoole, bo fan ki bo beεŋ bo le.

(Macho 28:16-20; Luka 24:36-49; Joŋ 20:19-23)

¹⁴ Ajin ayu Jiso dunyε ye ye nyu wa booo be ba yuufe ncho wu mumwaa le kibee be bo jii mwεε. Wu sa bo, nje bo gè keme ge mbεme ge, bo tεeme bikwεε ki bo beεŋ bamii ba gè yεŋ wu le sege wù gè bu yi kwe le.

¹⁵ Wu mo wu jemē bo le le, “**Beŋ gεεŋ woŋ le wuchii, beŋ gεεŋ beŋ fεeji saaka wù joŋe wù le wu Nyo bamii le bachii.**

* **16:8** Ge banjwa ba kege bamu keme binchinj bi 16:9-20 ge.

**16 Muh wù bεεŋ saaka
wuyu le, ba leesε wu a joo,
lé wu gē wu bōne. Muh wù
baaŋ bεεŋ gε, lé wu gē wu
gwē nsa.**

**17 Bamii ba bεεŋ lé bo gē
bo gēe mwεε mù duunyi
bvunŋga bvу Nyo njε munε:
Bo lé bo gē bo bvūuse
banchendaa ba debele yi
bamii le, a jee chanŋ le. Bo
lé bo gē bo jēme jé yí fiεŋ.**

**18 Bo lé bo jíji yó le bε chia-
aaŋ. Ne bo mu nlo, wu gε ge
fiεε bε bo gε. Bo lé bo gēede
chiaanŋ yi bamii ba chεne le,
bo tεεme.”**

*Jiso bεεŋ we
(Luka 24:50-53)*

**19 Tada Jiso jēme bo le noo
wu mεε, Nyo mo wu jo wu,
wu bεεŋ we wu shii a kibo ki
Nyo kinchieεŋ le.**

**20 Booŋ be ba ŋgoo mo bo
bu bo tu bo jiεnyi bo feeji
saaka wù joŋe manjuu le
manchii. Tada lene bε bo wu
toone fiεε fi bo gē feeji le le
nchiεεŋ bε mwεε mù duunyi
bvunŋga bvу Nyo, mù bo gē
gee.]**

Saaka wù joné kune Jiso no Luka gè sañ Fiεε fi le a Nwa wu Luka wunε le

Nwa wu Luka wunε duunyi
lε Jiso le Mbvuse wù Nyo gè ka
bamii ba Ishwala yu, ka nyu
Mbvuse wu kiŋgoge ki bamii
bachii. Wu jeme mwεε mumu
kune Jiso mù le a nwa wunε le
maa. Wu jeme no ba gè boyε
Jiso banchendaa ba Nyo tu bo
yεεne, bamii ba chieεne shónj
gεεŋ bo bijε mwa. Wu jeme te
no mwa wù Jiso gè sheshε yeh
yi kintanyε le, wu jeme ηganj
wù Jiso gè ma kune muh wù
joné wu Samaliya be wù kune
mwa wù gè lεse. Nwa wu Luka
wunε jeme baanj kune buunε,
wu jeme te kune Kiyo ki Yu
ude mo kune bikεse. Nwa
wunε jeme no Nyo lεeshi bim
befε bi bamii, nyu fi fi Jiso gè
to fεkuu fεne nje fi.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-4 Fεηkεε

1:5-2:52 No ba gè boyε Jonj
Nlesεajoo be no ba gè
boyε Jiso bo tu bo kuu

3:1-20 Lεme chi Jonj
Nlesεajoo

3:21-4:13 No ba gè leesε Jiso
a joo be no Satan gè mone
wu

4:14-9:50 Kune lεme chi
Jiso Galilee

9:51-19:27 No Jiso gè
ja Galilee wu gεεne
Yelusalem

19:28-23:56 Kune kimaa ki
Jiso ki kimεε Yelusalem
24:1-53 No Jiso gè bu yi kwe
le, wu bune a bamii jii, fe
wu bεεŋ feewe

Fεηkεε

¹ Muh wù baanj Teofilus,
bamii ba duude le bo moj wa
ki bo sañ kune mwεε mu gè
kooshe a bee ntεnεe.

² Ba gè sañ mwεε mune gεh
yεεŋyεεŋ no bee gè yu wa a
bamii ba gè yεde be ajii aboo,
bo ka feeji saaka wεε no mu gè
kε.

³ No nle njo wa kife ki ntaa
mwεε mune munchii kεge
fεηkεε, mo n'yeŋ lε, fi joné le
mbanyε nsanj te fe wo le a je yī
kooji le.

⁴ Nge fine le wo kεε
kinchιεŋ wu mwεε mù ba gè
fejε wa wo le.

Nchendaa wu Nyo tee le ba le ba boo Jonj Nlesεajoo

⁵ Sege Nfoŋ Helod gè sage
woŋ wu Judia, chiji kintanyε
wumu gè bee jee che nyume
le Sakiya. Wu gè lene a
kinchvu ki bachiji kintanyε
ba Abija le, kwεε gè bu te a
kfuu chi Aloŋ le, ba tεŋe wu le
Alisabe.

⁶ Bamii ba bafεε banε gè bee
bamii ba chaanj a Nyo jii, bo
gεεde banchi ba Tada bachii,
bo kεme gε jiale gε.

⁷ Geene, bo gè kεme gε mwa
gε, nje Alisabe gè bee kaa, bo
bachii gè bee bo juŋ wa.

⁸ Kife gè to ki kojε, ki
kinchvu ki Sakiya bo lene yeh
yi kintanyε yi Tada le. Wu gè
bee chiji kintanyε a Nyo jii
abvu,

9 bo gè baa wu, bii no bo to bo baade bachiji kintanye yi kinche kiboo le. Wu mo wu lee yeh yi kintanye le, ki wu tōn jiin.

10 Kife gè koje kī wu ton jiin, bamii bachii ba gè bee akfuuŋ, buune.

11 Nchendaa wu Tada ja wu bunε a wu jii, wu lεεŋ kibo kinchieŋ ki kitana ki jiin le.

12 Sege Sakiya gè yεŋ wu le, njaŋ koo wu, wu kεmε nfaan baanj.

13 Geene, nchendaa wεε jεmε wu le lε, "Keefε wo fāane gε. Nyo le wu yu wa buunε chun. Kwoo, wu Alisabe lé wu tō wu bōo mwa wù jwεŋse, wo nya jee che lε Joŋ.

14 Wu lé wu gē wu tō bε kinlanje fε wo le, bamii ba duude le bo yuge njoŋ nje boyε che.

15 Wu lé wu gē wu nyū muh wù baanj a Nyo jii. Keefε wu yu wu to wu muu mbvuun gε, fε nyume mo ma tεεme gε. Kiyo ki Yuude lé ki gē ki yīsε ye ye le wu baanj a bwē shεŋ.*

16 Wu lé wu gē bamii ba Ishwala ba duude bo kuse muntele muboo bo kaase bo tu bε Tada wù Nyo wuboo.

17 Wu lé wu sâ fwe a Tada bε fitele mo bvunga bvu Alaja, ki wu kûsε muntele mu bachiji boon, mu nyu yi boon baboo le. Wu lé wu gē bamii ba tεεme bintuŋ chinε bintuŋ bi tεmε le, bo kuse kinche kiboo, bo kεmε bankwaje nyu ba bamii ba chaanj. Wu lé wu gē noo, le bamii nyū bo seesε bo chieene Tada."

18 Sakiya biih nchendaa wu Nyo le lε, "Fiee fi yu fi ge ηkεε, besa kwaanj nyu bee juŋ wa nε, le la?"

19 Nchendaa Nyo wεε chvuu lε, "Le mε wù Gabliya, nkεme bvushi bvu Nyo le segechii, nyu wu wù tuŋ mε ki nto nseεŋ wo saaka wù joŋe wunε.

20 Bījε yēŋ, no wo baanj bεεŋ gè saaka wunε le gε, kife lé ki tō ki koje kī fi kεmε ki fi kooshe, wo lé wo tū kinchifε, wo gε ka wo jεme gε, gεεŋ bu sege fiee fine lé fi kōoshe."

21 No fi gè kooshi noo, bamii ba gè lεme akfuuŋ bo chieene Sakiya bo kεmε lo ηgha laa le la fi ge wu she yu baanj nε lε.

22 Sege wu gè bu yu, wu ka kee gε ki wu jēme bo le gε. Bo mo bo kεe lε Nyo le wu dunyε fiee fi ghage wu le yu. Wu mo wu fege lo mwεε bε chiaan, wu ya jεme gε.

23 Sakiya gè mεsε lεme che yeh yi kintanye le, wu mo wu kaase wu tu jin fε wu kfuuŋ.

24 Aju gè fe, kwεε wu Alisabe kεmε fwe, wu mo wu nyume yeh yeh yi kii le yiteŋ.

25 Alisabe mo wu jεmε lε, "Mεesε Tada le wu koo wa yii fε mεne, wu bvuse bvuya yi kikwεε kan le."

Nchendaa wu Nyo tee lε ba lé ba bōo Jiso

26 Fwe chi Alisabe gè bu kii bvusoo, Nyo tuŋ nchendaa we wù Gabliya ntε wumu wu Galalee le jee nyume lε Nasale. 27 Wu gè gεεŋ bε ntuŋ fε ηgoon kwεε wumu le jee

* 1:15 Kεnε lε, "sege ba boo wu."

che nyume le Meele, wu baanj mwa wuchile. Wu ge bee ba seese wa le wu lé wu nyûme kwé Yosef wu a kfuu chi Nfon Dabi le.

²⁸ Nchendaa wu Nyo wee gëenj wu yëj Meele le, wu jëme wu le le, "N'yëse wo le! Tada le wu baa wo wu ka nyume be wo."

²⁹ Meele yu fi ya wu baanj, wu tu wu maŋe laa kfuu chi wune n'yëse le wu nee ne le.

³⁰ Geene, nchendaa wu Nyo jëme wu le le, "Meele fe wo fâane ge, Nyo le wu cha wo.

³¹ Bïjë yëj, wo lé wo gë wo këme fwe, wo boo mwa wù jwënsé, wo nya jee le Jiso.

³² Wulé wu gë wu nyû muh wù baanj, ba lé ba têne wu le Mwa Nyo, Nyo wu le Kikwëe ki Mwëe Munchii. Tada Nyo lé wu gë wu shîshe wu yi kala wu Nfon Dabi wu chiji kfuu chiboo le.

³³ Wu lé wu sâge kfuu chi Yakob segechii, ge bvunfon bwe nyu bvu to bvu ka ge."

³⁴ Meele bijih nchendaa wu Nyo le le, "Fine lé fi fë nee, mbaanj mwa wuchile."

³⁵ Nchendaa wu Nyo chvuu wu le le, "Kiyo ki Yuude lé ki tô yi ye yo le, bvunga bvu Nyo wu le Kikwëe ki Mwëe Munchii ki ge ki yise yi ye yo le. Noo, mwa wu wo lé wo gë wo bôo le wu yuude, ba mo ba têne wu le Mwa Nyo.

³⁶ Bïjë wo yëj, mwa bwëe chijo wù Alisabë wu le wu nyuufë wa wu juŋ ba chi têne wu le kaa, wu le mësse be fwe kii bvssoo, wu lé wu bôo mwa wù jwënsé.

³⁷ Ge fëe nyu yu fi taŋlo fi ya Nyo ge."

³⁸ Meele mo wu jëme le, "Në me wunë fënë wu le mwa lëme wu Nyo. Wu gë, fi kôoshë be me no wo jëme." No wu jëme noo, nchendaa wu Nyo mo wu ja.

Meele la jigë a Alisabë le

³⁹ Geh aju ayu le, Meele seese wu ja wu mo wu yanse wu gëne ntë wumu wu woŋ wu mbegë wu Juda le,

⁴⁰ wu gëenj wu bu yo, wu lee a Sakiya ye wu yëse kwëe wù Alisabë le.

⁴¹ No Alisabë gë yu n'yëse wu Meele, mwa janë a wu sheŋ baanj. Kiyo ki Yuude yise yi ye le. ⁴² Wu mo wu wule fewëewe, wu jëme le, "Kimbone ki Nyo le yi ye yo le fede bikëse bachii, kimbone ke le yi mwa wu wo lé wo bôo le.

⁴³ Fine fëe fi baanj jiënyi nee ne, le bwe Tada wan le wu la jigë a mëne?

⁴⁴ Bïjë wo yëj, sege mbe n'yu n'yëse wo, mwa mo wu janë a me sheŋ be kinlanje kï baanj.

⁴⁵ Kinlanje kï baanj le fe wo le, nje wo le wo bëej le ñka wù Nyo gë ka wo lé wu tô wu kôjë."

Meele yuuse Nyo

⁴⁶ Meele jëme le, "Fitele fiaŋ yuuse Tada Nyo,

⁴⁷ shéŋ yan yuge njon nje Nyo wu le Mbvuse waŋ.

⁴⁸ Wu le wu kwajë me, nle geh lo muh we wu lëme wu nche. Këge yi mësse le gëne lo, kinagogë kichii lé ki jëme le,

Nyo le wu noj kimbone yi ye yanj le,

⁴⁹ nje Nyo wu Bvunja Bvuchii le wu ge wa mwεε mü baanj baanj fe mene. Gε jee che tanlo ba beji be chimi gε.

⁵⁰ Wu koode yii fe bamii ba njvuune wu le. Yii yine le fe kingogε le kichii.

⁵¹ Wu le wu dunyε bvunja bvu kibo ke, wu taashε bamii ba chiaase ye, bantan baboo bo laayε.

⁵² Wu le wu shwa wa banfon ba baanj baanj yi bakala le, wu bεεŋse nyu bamii ba nchε nchε.

⁵³ Wu le wu nyaŋε wa bamii ba jεŋ yuu bo, bo fuu be mwεε mü jone, wu kunj ba kwa bo gεεŋ chiaanj chiaanj.

⁵⁴⁻⁵⁵ Wu le wu fi muh we wu leme wù Ishwala, wu kwaje ki wu kôo yii fe Ablaham be kfuu che le, gεεne mεeεse geh no wu gε ka wa be bachiji chiji besa.”

⁵⁶ No Mεeεle jεmε noo, wu che be Alisabe kii yi tede fe wu kaase wu tu jinj fe wu kfuuŋ.

Alisabe boo Joŋ Nlesεajoo

⁵⁷ Kife ki Alisabe ki boyε gε to ki kojε, wu boo mwa wu jweŋse.

⁵⁸ Kfuu che, be bamii ba gε chee kimbe kεε le, yu le Tada le wu koo yii fe wu le baanj, be bo tu bo lanjeye.

⁵⁹ Aju gε to a bu nyaanj, ba to le ba chvuu mwa yeh, bo mo bo goone ki bo chu jee le Sakiya nyu jee chi chiji,

⁶⁰ geene bwee fanj, wu jεmε le ba tēŋe wu le Jon.

⁶¹ Bo jεmε wu le le “Gε muh nyu yu a kfuu chena le be jee chine gε.”

⁶² Bo ja bo fege be chiaanj chiji mwa le, ki bo kεε laa wu be goone le ba chu jee chi mwa le yεεŋ la.

⁶³ Wu mo wu fe te, le ba to be fιεε wu saŋ yu we. Le ba to be fi wu mo wu saŋ le, “Jee che le Jon.” Bo yεŋ noo jwe yuŋ bo.

⁶⁴ Kimimia, jwe wu Sakiya mo wu gwenye, lεmε che yaafε, wu kaasε wu tu wu jεmε. Wu mo wu ke wu tume maŋkuŋ ma Nyo.

⁶⁵ Bamii ba ntε wuyu le kεmε ḥgha baanj. Saaka wu mwεε munε munchii saanje wu gεεŋ woŋ wu mbegε wu Judia wuyu le wuchii.

⁶⁶ Bamii bachii ba gε yu mwεε munε munchii bo kεmε faanj bo biide laa wunε mwa lé wu yu wu tō wu nyume nε le, nje fi gε duunyi le kimbone ki Nyo le yi ye ye le.

Sakiya tee ntuj wu Nyo

⁶⁷ Kiyo ki Yuude ja ki yisε ye yi Sakiya wu chiji Joŋ le, wu mo wu ke wu jεmε nje muh wu ntuj wu Nyo, wu duu le,

⁶⁸ “Besabεŋ bεεŋse Tada Nyo wu bamii ba Ishwala. Wu le wu to wa ki wu sūŋ bamii be yi ḥgε le.

⁶⁹ Wu le wu gεε wa muh we wu bvunja wù lé wu gε besabεŋ bōnε, wu bu kfuu chi muh we wu lεmε wù Nfoŋ Dabi le.

⁷⁰ Fine le no wu gε ka wa jwe wu bamii be ba ntuj ba yuude le baanj lo nchenseŋ no wu gε gεle,

⁷¹ lε wu lε wu bvūsε bee chiaan yi bamii ba goone ki bo leeshε bee le, mo bamii besa ba kimbanε.

⁷² Wu gε ka lε wu lε wu kōo yii fε bachiji chiji besa le, wu mo wu chee wu kwaij maŋkanj mε mà wu gε gwo bε Nyo.

⁷³ Wu gε ka fε Ablaham wù chiji bachiji besa wu ji leh lε,

⁷⁴ wu lε wu gε wu bvūsε bee chiaan yi bamii besa ba kimbanε le, le besabεn lεne wu le bee ya faane gε,

⁷⁵ besabεn chēe kinche kī yuude bε kī chaan a wu jii aju achii yi nshile wese le.

⁷⁶ Wo wù mwa yan ba lε ba tēne wo le muh wu ntuŋ wu Nyo, Nyo wu le Kikwεe ki Mwεe Munchii, nje wo lε wo sā fwe a Tada ki wo sēesε je ye.

⁷⁷ Wo lε wo fēeji bamii be je yi taŋlo bo kεmε mbvuse yu, fi le nlεeshe wù Nyo lε wu gε wu lεeshe bimbefε biboo,

⁷⁸ nje yii yi baan yi wu kole fε bamii le. Wu lε wu chīŋse Mbvuse wu shiide wu too we gεn nje juu fε chi le chi saan.

⁷⁹ Wu lε wu nyā n'yuu bamii ba le yi kijibε le mo bamii ba le jwe wu kwe le, wu mo wu gεsε besabεn je yi kimbone le."

⁸⁰ Mwa Sakiya wεe mo wu tu wu kuu yi nyaŋ yi ye le, wu kuu te a kiyo le. Wu mo wu ja wu gεeŋ wu tu wu chee nyu nchvuŋ, gεeŋ bu juu chī wu gε bu ki wu dūnyε kikwεe ke bamii ba Ishwala le.

*Meele boo Jiso
(Macho 1:18-25)*

¹ Gε bee kife kεe le, nchi bu le ba saŋ maŋkuŋ ma bamii bachii ba le yi bituŋ bi woŋ wu Lum le. Wu gε bu a Kaisa Augustu wù gε bee Nfon wù baan wu yo le.

² Kintaj kine gε bee kī fwe kife kī Kwelino gε bee muh wù baan wu Lum wù gε sage kimbe ki woŋ ki Silia le.

³ Noo, bamii bachii mo bo kaase bo tuu jin̄ bante baboo le, le bo gεeŋ bo saŋ ajee aboo ki ba taŋ bo.

⁴ Yosef te mo wu ja Nasale nte wumu wu Galilee le, wu bεeŋ wu gεeŋ Betehem kimbe ki woŋ ki Judia le a ba gε boyε Nfon Dabi yo. Wu gε gene yo nje wù gε bee muh wu a kfuu chi Nfon Dabi le.

⁵ Yosef gε gεene be Meele wù wu gε lese le wu lε wu gε wù nyu kwεe ki bo saŋ ajee, wù nyu bε fwe.

⁶ No bo gε gene bo bu yo, kife ke ki boyε to ki koje.

⁷ Wu boo mwa ye wu bvuchile nyu mwa wù jwεŋse, wu kujε a nju le, wu giŋse a ŋguh wu nyāŋ le, nje bo gε kεmε gε kibuu ki kinche ki bamii ba jiŋyi le gε.

Nchendaa wu Tada sεeŋ boyε bamii ba chieene shón le

⁸ Gε bee kife kiyu le, bamii ba chieene kiji ki shón bamu nyu mbebe nte wεe le, bo chieene shón yiboo antaŋ.

⁹ Nchendaa wu Tada jágε ne wu bu a bo jii, n'yuu wù Nyo baan fε bo gε bee fo, bo kεmε nfaaŋ baan.

10 Geene, nchendaa wu Tada wuyu jemē bo le le, "Keefē bēj fāane gē. Bēj yū, ntoo nyu bē saaka wù jonej fe bēj le, wu lé wu gē wu nyā njoj wù baanj fe bamii le bachii.

11 Yi juu chi abēj le ba le ba boo Mbvuse ntē wu Nfōn Dabi le wù le Kletu wù Tada.

12 Fine le nyu njihē ki wu dūnye mwa wuyu bēj le. Bēj lé bēj gē bēj gēnj bēj yēj wu le ba kujē a nju le ba gijsē a njuh wu nyān le."

13 Geh noo, bo ja bo janē bo yēj nchendaa wu Nyo wēe le bē kinchvu ki bamu ba duude le bo tume maŋkun ma Nyo bo duu le,

14 "Mbeεnjse nyūme fe Nyo wù le fewe le,
kimbone nyume fekuu fēne fe bamii ba Nyo yuge njonj bē bo le."

15 Sege banchendaa ba Nyo baa gē ja bo chine bo le bo kaase bo bēnj fewe, bamii ba chieene shón bayu jemē ye yiboo le le, "Bee gēnj mēse wune Bētēhem, bee gēnj be yēj fies fine fi kooshi le fi Nyo le wu ge le bee kēe."

16 Fo ki sege, bo mo bo ja bo gēne chige chige, bo gēnj bo yēj Yosef bē Mēele mo mwa, wu gime a njuh wu nyān le.

17 No bo yēj noo, bo mo bo kē bo feeji mwēe munchii mu nchendaa wu Nyo be sēnj bo le kune mwa wuyu.

18 Jwe yuŋ bamii bachii ba gē yu mwēe mù bamii ba chieene shón baa gē jemē bo le.

19 Geene, Mēele yu wu gēs fe fitele fie le wu tu wu kwaji segechii.

20 Bamii ba chieene shón baa kaase bo tuu jiŋ bo yuuse Nyo bo tume maŋkun mēnje bo gē gēnj bo yēj mwēe munchii nyu geh yēnjyēej no nchendaa wu Nyo gē sēnj.

Bo gēnj bo nyamwa wu Jiso yeh yi kintanyē ki Nyo le

21 Mwa wuyu bu aju nyaan, ba chvuu wu yeh, ba mo ba chu wu jee le Jiso, jee chine nyu geh chi chī nchendaa wu Nyo gē sēnj bwee le fe wu ge wu kēmē fwe.

22 Kife gē kojē kī ba ge kintanyē ki ba kfuj bikwēe biboo no nchi wu Muse gē goone. Bo mo bo jo mwa bo bēnj bē wu Yēlusalem ki bo gēnj bo nya Tada le.

23 Fine le no ba gē saŋ a njwa wu banchi ba Tada le le,
"Muh nē le wu boo mwa wu bvuchile nyume mwa wu jwēnjse,
wu nya nyu Tada le."

24 Bo gē gēnj te ki bo ge kintanyē kine bē bimbembē bifēe, no nyu bē boonj ba mundoŋe bafēe bii no fi gē bee a Nwa wu banchi ba Tada le.

25 Lé nyu kife kiyu le, chiji la wumu nyu Yēlusalem ba tēnj le Simuŋ. Wu gē bee muh wù chaanj wù gee no Nyo goone, wu gē chieene muh wù lé wu gē wu tō ki wu jleesē muntele mu bamii ba Ishwala. Kiyo ki Yuude gē bee yi ye ye le,

26 Ki gē ge wa wu kēe le gē kwe nyu yi jo wu, njē wu yēj muh wu Mbvuse wù Tada gē ka le gē.

27 Kiyo ki Yuude ja ki ge Simuŋ gεεŋ yeh yi kintanyε le. Yosef bε Mεeple gε doo bo to bε mwa yeh yi kintanyε le ki bo ge no nchi gε goone,

28 Simuŋ fi mwa wu kεmε wu mo wu kε wu tu wu tume mankuŋ ma Nyo, wu duu lε,

29 “Tada, no wo le wo ge wa እka wo wu to wu koje, jōo le muh wo wu lεme yi kimbone le.

30 Ajii a waŋ le wo yεŋ wa Mbvusε le,

31 wù wo le wo chiiŋse le, bamii bachii lé bo gε bo yεŋ wu le.

32 Wu lé wu gε wù nyū kin'yesε fε bamii ba kee gε Nyo gε, wu le bo tε kee wo, wu gε bo bεŋse jee chi bamii buŋ ba Ishwala we.”

33 Chiji mwa bε bwe mwa yu mwεε mu Simuŋ jεme kune mwa wunε, jwe yuŋ bo.

34 Wu mo wu gεε kimbone ye yiboo le, wu jεmε Mεeple wu bwēe le lε, “Nyo le wu cha wa mwa yo wunε, nto we lé wu gε bamii ba Ishwala ba duude bo gwēeyi, bamu jāde lo we. Wu le njiŋε wu fiee fi bamii lé bo gε bo jēme mwεε yi ye ye le.

35 Noo, fine mo fi duunyi mwεε mù bamii nyile a muntele muboo le. Mwεε munε munchii lé mu gε fitele fiuŋ nyu njε ba le ba boonj bε finyoo.”

36 Gε bee gεh kife kiyu le, kwεse wumu nyu ba tεŋε le Ana, wù nyu muh wu ntuŋ wu Nyo. Wu gε bee mwa Fanuel wu le muh wu a kfuu chi Ashel le. Kwεse wεe gε

bee wu juŋ wa baanj. Wu gε bee bε jwεεŋ gεh yi biluŋ le bvusooshwi maa, jwεεŋ mo wu kwe.

37 Wu tu wù nyu gεh wa fie kwεŋkfу, wu shee yeh yi kintanyε le wu yuuse Nyo antaŋ bε fenshe, wu banε mwεε munjile, wu buune. Biluŋ bie gε bee wa mbanyaan ncho binεh (84).

38 Gεh kife kiyu le kī ba gε to bε mwa yeh yi kintanyε le, kwεse wεe gε yεŋ bo le, wu mo wu nya kiyone fε Nyo le, wu jεmε kune mwa wunε bamii bachii ba gε chieene kife kī Nyo le wu suuŋ bamii ba Yεlusalem chiaanj yi nge le.

39 Sege Yosef bε Mεeple gε mesε mwεε munchii no nchi wù Nyo gε goone, bo mo bo kaase bo tuu jinj ntε wuboo wu Nasale le a kimbe ki wonj kī Galilee le.

40 Mwa wuyu mo wu tu wu kuu wù kεme bvunja, wu yisε bε bvufee bvu baanj, chiaanj yi Nyo nyume yi ye ye le.

Jiso gεεŋ wu shεe yeh yi kintanyε ki Nyo le

41 Chiji Jiso bε bwēe gε bεεne Yεlusalem biluŋ bichii fε Nka wu Ndanfe le.

42 Jiso gε bu biluŋ yuufe ncho bifeε, bo ka bo bεεŋ fε እka wεe le gεh no bo gε to bo bεεne.

43 No bo gε ji wa Nka bo mesε, bo doo bo kaase bo tuu jinj, mwa wù Jiso shεe ajiŋ Yεlusalem, geenε chiji bε bwēe gε baanj kεε gε.

44 Bo jienye juu chi chile, bo kwaji gεh le wu le antenεε a እgooyi bamii ba bε bo gε

jiényi le. Bo mo bo kε bo goone wu antenεe a kfuu chiboo bε nsáa yiboo,

⁴⁵ le bo goonj sεεŋ, bo mo bo kaase bo tu jiŋ Yelusalem ki bo goonj wu yo.

⁴⁶ Gεh doo nyume ajin a aju atade no bo gε ke bo goone wu, bo yεŋ wu le nyu yeh yi kintanyε le, wu shii yu bε bamii ba n'yeεε, wu yege ba n'yeεε, wu biide ba mbile. ⁴⁷ Bamii bachii ba gε yege mo bo kεmε ḥgha baan nje wu gε kee mwεε baan wu ka chvuse bambile chuule.

⁴⁸ No bwee bε chiji yεŋ wu le, de yuŋ bo. Bwee bεεŋ wu wu du lε, "Mwa wo jeese la bε bee nε? Biŋ yεŋ, besa chijo le bε goonj wa wo bee tu be wεεse lo."

⁴⁹ Wu chvuu lε, "**Bεŋ he goone me nje la? Gε bεŋ be kee le ḥkεmε ki nyúme a chii yeh fεnε gε?**"

⁵⁰ Geene, bo gε baan kεe gε fιεε fι wu gε jeme gε.

⁵¹ Wu mo wu ja bε bo boge Nasale. Wu gεεŋ wu yuge bo le chuule. No mwεε mune gε kooshi nε, bwee gεe fe fitele fie le wu kwaji segechii.

⁵² Jiso mo wu kuu, wù kεmε bvufee bvù baan, Nyo konε wu, bamii tε konε wu.

3

*N'yeεε wu Jon Nleseajoo
(Macho 3:1-12; Maliku 1:1-8; Jon 1:19-28)*

¹⁻² Gε bee kife kī Jon wù mwa Sakiya gε bee nchvuuŋ, ntuŋ wu Nyo to fe wu le. Kiluŋ kεe gε bee Tabilu sage wa nje Nfonj wu baan wu Lum

yi biluŋ le yuufe ncho biteŋ. Bontu Balεt gε sage kimbe ki woŋ kī Judia le, Helod sage Galalee. Filib wù mwa bwe Helod sage kimbe kī Itula bε kī Talikona, Lasana sage Abileŋ. Gεh bee tε kife kī Anas bε Kayfa gε bee bikwεε bi bachiji kintanyε.

³ No Jon yu ntuŋ wu Nyo wunε, wu mo wu ja wu gεεŋ bimbe bi woŋ wuchii wu mbebe Joo yī Jodan le, wu tu wu feeji bamii le le bo kuse muntele muboo, wu leesε bo a joo le Nyo lεeshe bimbefε biboo.

⁴ Fine le no Yosaya wù muh wu ntuŋ wu Nyo gε saŋ wa a Nwa we le lε,

"Je yi muh jaŋe nchvuuŋ le,
bεŋ sεesε je yi Tada,
bεŋ nājε yi nyu chaan,

⁵ bεŋ kēeshe bambegε ba baan baan bε ba shige shige bachii,
bεŋ yīsε biwolo bichii,
bε je yi ḥgoŋe yi nyu chaan,
bεŋ yīsε bintuge a jé le yichii
bi nyu ne nleŋeleŋe,

⁶ bamii bachii mō bo yēŋ no Nyo fiih bamii."

⁷ No Jon feeji noo, binchvu bi bamii mo bi too le wu leesε bo a joo. Wu mo wu kε wu jeme bo le lε, "Kiŋgoge ki yó le, teefe yεεŋ bεŋ le bεŋ lēge shénε yi Nyo yī bεεne wu, yi wu lε wu gε wu dūnyε bεŋ le, fe bεŋ too nε?"

⁸ Bεŋ gεe mwεε mō duunyi le bεŋ le bεŋ kuse wa muntele mwεna. Keefε bεŋ mo bεŋ kε bεŋ dūn gεh lo fe bikwεε biεna le le Ablaham le chiji wene gε. Nseŋe bεŋ le le tanjlo Nyo

fiise ata kanε wo tu boοŋ ba Ablaham.

⁹ Beŋ kēe le ba le ba gεε wa temε fe binyi bi bite le. Kite kichii ki baan̄ yuŋ ge muntan̄ mü njoŋe ge, tu ba lé ba gwō ne ba lēe ba gēeŋ yi geŋ le, ba tōŋ lo.”

¹⁰ Binchvu bi bamii biεε yu, bi biih Jon̄ le le, “Bee lé be gē neε mεeε?”

¹¹ Wu chvuu le, “Muh wù keme bikuiŋ bifeεε wu nyâ kimi muh mu wù keme ge le, wù keme mwεε munjile wu nyâ muh wù keme ge le.”

¹² Bamii bamu ba gè koode ŋwa to fe wu le le wu leesε bo a joo, bo biih wu le le, “Muh wu N'yεyε, bee lé be gē neε fiesa?”

¹³ Wu chvuu bo le le, “Keefε beŋ fli kwa wu ŋwa feder no nchi goone ge.”

¹⁴ Bamii ba nchi to te fe wu le bo biih le, “Fiesa fieεε fi bee lé be gē le la?”

Wu chvuu le, “Beŋ yēne keefε beŋ chūuse bamii beŋ lode bige, beŋ gōone mwεε mü achiji a bamii le ge! Beŋ yûge njoŋ be nlaŋe wene!”

¹⁵ No bamii gè bee wa bo chieεne Kletu wù Nyo gè ka wa, bo tu bo ghaade mwεε mu Jon̄, bo kwají le segemu wu le Mbvuse wεε.

¹⁶ Jon̄ mo wu kεε wu jemε bo le le, “Nleese beŋ nyu gεh a joo maa, geene muh wu kuge wu feder me baan̄ wu too ajiŋ, ŋkooji ge ki ŋgvuumε nfaanyε jé ye ge. Wu lé wu lēese fie beŋ nyu chiaan̄ yi Kiyo ki Yuude le be ŋgu le.”

¹⁷ Wu keme fieεε fie abo fi wu feede agiŋ yu, wu yεεse fe wu

lé wu feede fo, wu bânyε agiŋ wu gεε a ŋwaŋ le, wu mo wu koo munyi wu ton̄ be ŋgu wù flee wu jime ge.”

¹⁸ Le ne no Jon̄ gè feeji saaka wù joŋe wu Nyo bamii le wu ka nyaa bo be nteefε jé le we-see.

¹⁹ Geene, wu tu wu jemε Hεlod wu gè sage kune kiŋge ke wu kají lo, njε Hεlod gè jo Hεlodia wù kwε mwa bwεe kwεε le! Wu ka wu jemε kune mwεε mü mbefe munchii mu Hεlod gè jiale.

²⁰ Hεlod gè mεse wu doose lo wu jemε le ba koo Jon̄ ba ban̄ yeh yi ncha le.

Jon̄ leesε Jiso a joo

(Macho 3:13-17; Maliku 1:9-11)

²¹ Sege Jon̄ gè baan̄ wu leese bamii a joo, wu leesε juu chimi le wu mεse Jiso te to wu leesε wu a joo. Jiso gεh bune, kibvule gwenyε ye,

²² Kiyo ki Yuude shii ki to yi ye ye le fieεne kibembε. Je jemε fεwe le, “Wo le mwa yan̄, wo le fitele fiaŋ, n'yuge njoŋ be wo baan̄.”

Kfuu chi Jiso

²³ Jiso gè bee njε biluŋ mbaanshe sege wu gè ke leme che. Bamii gè kwají le wu le mwa Yosef wù mwa Ali.

²⁴ Ali gè bee mwa Mata, wù mwa Lεwe, wù gè bee mwa Malki wù mwa Jana, wù gè bee mwa Yosef.

²⁵ Yosef wunε gè bee mwa Matatia, wù mwa Amo, wù gè bee mwa Nahum, wù mwa Esli, wù gè bee mwa Naga.

²⁶ Naga gè bee mwa Maa wù mwa Matatia, wù gè bee

mwa Semeinj, wù mwa Yosek, wù gè bee mwa Joda.

²⁷ Joda gè bee mwa Joanan, wù mwa Lesa, wù gè bee mwa Selubabe, wù mwa Shalta, wù gè bee mwa Neli.

²⁸ Neli gè bee mwa Melki wù mwa Adi, wù gè bee mwa Kosam, wù mwa Emadam, wù gè bee mwa El.

²⁹ El gè bee mwa Joshwa wù mwa Elisa, wù gè bee mwa Yolim wù mwa Mata wù gè bee mwa Lewe.

³⁰ Lewe gè bee mwa Semunj wù mwa Juda, wù gè bee mwa Yosef, wù mwa Yonam, wù gè bee mwa Eliakim.

³¹ Eliakim gè bee mwa Melia wù mwa Mena, wù gè bee mwa Matata wù mwa Natanj, wù gè bee mwa Dabi.

³² Dabi gè bee mwa Jesi, wù mwa Obe, wù gè bee mwa Boa, wù mwa Sala wù gè bee mwa Nasonj.

³³ Nasonj gè bee mwa Ami-nada, wù mwa Aminj, wù gè bee mwa Ani, wù mwa Esloj, wù gè bee mwa Bele wù mwa Juda.

³⁴ Juda gè bee mwa Yakob wù mwa Asik, wù gè bee mwa Ablaham, wù mwa Tela, wù gè bee mwa Nao.

³⁵ Nao gè bee mwa Selug wù mwa Leu, wù gè bee mwa Belug wù mwa Eba, wù gè bee mwa Shela.

³⁶ Shela gè bee mwa Kanan wù mwa Afasad, wù gè bee mwa Shem wù mwa Nyua, wù gè bee mwa Lamek.

³⁷ Lamek gè bee mwa Metusela wù mwa Enok, wù gè bee mwa Jale wù mwa

Malalel, wù gè bee mwa Kenan.

³⁸ Kenan wunε gè bee mwa Enosh wù mwa Set, Set gè bee mwa Adam, Adam gè bee mwa Nyo.

4

*Sataŋ gè moŋ Jiso
(Macho 4:1-11; Maliku 1:12-13)*

¹ Jiso gè ja fe Joo yi Jodaj le, wù nyu wu yise be Kiyo ki Yuude. Ki jo wu wu ja wu gεεŋ wu chee nchvuunj.

² Wu nyu yo yi aju le mbaanyε, debele mone wu. Wu gè bee yo noo wu jii gε mwεε gε. Aju ayu gè fe, jεŋ mo yi yuu wu.

³ Debele mo wu jεmε wu le le, "Wo ne le Mwa Nyo, wo dū tεdε chine chi tu bled."

⁴ Jiso chvuu wu le le, "**Ba le ba saŋ le,**
'Gε muh chee geh nje bled maa gε.'"

⁵ Debele jo wu wù bεεŋ be wu kijuse kimi le fεwεεwε, wu dunyε wu bituj bi yi kikwεε ki nshεŋ le bichii. Jiso yεŋ ne nwaanj.

⁶ Debele mo wu jεmε wu le le, "Ba le ba nya wa kikwεε ki nshεŋ kine mene kichii, taŋlo nnya mo nyu yεεŋ wù ηkoŋe le. Nlé nnyā wo le wo sâge, wo kême bvukuge be bvunja bvuyu bvuchii.

⁷ Fi le geh le wo tâŋ anyuu wo ηgvûnŋ mε, mε mo nnya fεε ŋichii wo le."

⁸ Jiso chvuu wu le le, "**Ba le ba saŋ le,**
'Wo ηgvûnε Tada wu le Nyo wo,

wo lêne gəh nyu wu le maa.’”

⁹ Sataj mo wu jo wu wu geeŋ be wu a kinlaanten kî Yelusalém le, wu leesε wu fε kigo ki yeh yi kintanyε le, wu jemε wu le le, “Wo nε le Mwa Nyo, wo sele fεkuu,
¹⁰ nje fi le ba saŋ le, ‘Nyo lé wu dû banchendaa be le le bo chīεŋ wo.’

¹¹ Fi ka nyu ba saŋ le, ‘Bo lé bo ḡe bo kāŋ wo le keefε wo kfūŋ kikaa yi tēde le ge.’”

¹² Jiso chvuu wu le le, “**Nwa wu Nyo duu te le,**
‘Keefε wo mōne Tada wù Nyo wo ḡe.’”

¹³ Sege debele ḡe mesε wa jé yichii yî wu ḡe tanlo wu moŋ Jiso yu, wu mo wu ja wu geeŋ wu chieene kife kimi.

*Jiso kε leme che Galalee
(Macho 4:12-17; Maliku 1:14-15)*

¹⁴ Jiso ja wu tu jin Galalee, wù nyu wu yisε be bvunga bvu Kiyo ki Yuude. Saaka kune wu mo wu saanje wu geeŋ bimbe bi won wu yo le bichii.

¹⁵ Wu tu wu yeyi bamii yéh yi buunε le, bamii bachii bεεŋse wu.

*Ba fan Jiso nte wuboo wu Nasale le
(Macho 13:53-58; Maliku 6:1-6)*

¹⁶ Jiso mo wu ja wu gεene nte wu Nasale a wu ḡe ta yo. Le to nyume juu chiboo chi yuuŋ, wu geeŋ yeh yi buunε le ḡeh no wu ḡe shee wu gεene. Wu ḡe ja wu lεεŋ we ki wu tεεŋ Nwa wu Nyo.

¹⁷ Ba nya wu Nwa wù Yosaya wù muh wu ntuŋ wu Nyo ḡe saŋ. Wu faanyε wu bijε kijuse kimi kî ba saŋ fo le,
¹⁸ “**Kiyo ki Tada Nyo le ye yan le,**

nje wu le wu yefε wa mε le nto,

nfejε saaka wù joŋe bamii ba kifufe le.

Wu lε wu tūŋ mε le nto,

ntefε bamii ba le yeh yi ncha le le ba lé ba bvusε bo,

ŋka ntefε binfeeŋ le bo lé bo yēŋ mwεε le.

Wu tuŋ te mε le nto mbvūsε bamii ba ba nyiεge bε bo yeh yi ncha le,

¹⁹ **ŋka nfējε le kiluŋ kinε, le kî Tada lé wu ḡe wu bvūsε bamii.”**

²⁰ No Jiso teŋe nε, wu kaasε wu kεbe ḥwa wεε wu nya muh wù to wu gεede le wu mo wu shii fεkuu. Bamii bachii ba ḡe bee yeh yi buunε le bo tun ajii ye ye le.

²¹ Wu mo wu kε wu naji bo le le, “**Fieε fine fi bεŋ yu a Nwa wu Nyo le, le fi to wa fi kojε abεŋ.”**

²² Bamii yegε fi joŋ bo le baŋ, bo kεme ḥgha yi njemε wù joŋe wù bude jwe we le. Bo mo bo ja bo maŋe, bo biide le, “Wunε le ḡeh mwa Yosef ne?”

²³ Jiso mo wu jemε bo le le, “**Gε maŋe le bεŋ lé bεŋ mā ḥŋaŋ mēne le, ‘Muh wu fεde bamii, f̄ε la kikwεε kūŋ.’** **Bεŋ dûu le ḥŋē te mwεε fεnε mu bεŋ chi yuge le nchi ḥŋee Kafanahum.”**

24 Jiso ka wu jemē bo le le, “**Nseñe bəñ nchięen le, gę tanlo ba ḥgvuŋ muh wu ntuŋ wu Nyo woŋ we le gę.**

25 **Yi nchięen le, nseñe bəñ le le gę bee kife ki muh wu ntuŋ wu Nyo wù Alaja le, jan gę she we yi biluŋ le bitęde bę kii bvusoo, jęŋ koo woŋ wuchii. Bakwęŋkfу gę bee woŋ wu Ishwala le kife kiyu le bo duude.**

26 **Geenę, Nyo gę baan tuŋ gę Alaja fe muh le a bo ntęneę gę, wu tuŋ fie nyu fe kwęŋkfу wù gę bee Salafa le, woŋ wu Sidon le.**

27 **Bęñ tane tę le, gę bee kife ki muh wu ntuŋ wu Nyo wù Elisha le, bamii gę bee Ishwala bo duude bo keme goŋ yi baan, gę muh le bo le gę bone gę. Gę me gęh Nama wù woŋ wù Silia le wumaa wù ba gę fe wu, wu yuu.”**

28 No Jiso jemē noo, bamii bachii ba gę bee yeh yi buunę le yu, muntele będę lo bo.

29 Bo ja we, bo doonę wu, bo bu be wu a kinlaantęñ ki yu le, bo bęeň bo bu yi jwe wu kinkoň ki gę bee yi mbege le a ntę wuboo le, nje bo gę goone ki bo doonę wu le wu gwe yo.

30 Geenę, wu fe a bo ntęneę wu gęeňe fie.

*Jiso bvuse kiyo kĩ yiide yi muh le
(Maliku 1:21-28)*

31 Jiso mo wu ja wu boh Kafanahum, ntę wumu wu Galalee le. Doo nyu juu chi

yuun, wu gęeň wu yęyi bamii yeh yi buunę le.

32 Bamii bayu bachii bo yuge bo keme lo ḥgha yi n'yęyę we le, nje n'yęyę we gę keme bvunja.

33 Muh mu gę bee yeh yi buunę yiyu le, kiyo kĩ yiide nyu yi ye ye le. Wu mo wu ja wu waŋ le,

34 “Abaay Jiso wu Nasale, wo goone la a bee le? Wo to ki wo lęeşhe lo bee? Nkee wo chuule. Le wo wę wù le muh wù yuude wù ja fe Nyo le.”

35 Jiso waŋ kiyo kĩ yiide kiyu, wu jemē le, “**Ban lo, wo bu yi muh wune le.**” Ki mo ki bęeňse muh wuyu ki tuŋ fekuu a bamii jii, ki mo ki bū ye ye le, geenę ki gę baan nya gę wu nfu gę.

36 Bamii bachii biję, jwe yuŋ bo. Bo tu bo maŋe, bo biide le, “Wune njemē le wu neę wù muh wune keme? Wu keme bvunja bvù baan bvù wu wame biyo bĩ yiide bi bude ye yi bamii le.”

37 Saaka wu kune Jiso jięnyę bante bachii ba le kimbe ki yo le.

*Jiso fe bamii ba duude
(Macho 8:14-17; Maliku 1:29-39)*

38 Jiso gę ja wu bu yeh yi buunę yęe le, wu gęeň wu lee a Samoň yeh. Gę bee mwęedę Samoň chęne be kin'ya. Bo legę le Jiso fih wu.

39 Wu gęeň fe wu gę gime fo, wu leeň a wu we, wu waŋ kin'ya kiyu, ki chine wu le wu temę. Kimimia, kwęse węe mo wu ja we wu biję fiee bo ji.

⁴⁰ Juu gè doo chi seele, bamii ba gè keme bamii ba chene be binchen yeye yeye bo mo jode bo bachii bo too be bo fe Jiso le. Wu mo wu kune bo le bachii, bo teεme.

⁴¹ Banchendaa ba Satan gè bude ye yi bamii bamu ba duude le te bo wane le, "Wo le Mwa Nyo." Geene, Jiso leje le keefè bo jème ge, nje bo gè kee le Jiso le Mbvuse wù Nyo gè ka.

⁴² Akfuuŋ gè bu ayuu, Jiso bu wu gεenj kijuse kimi le wu maa. Bamii gè shee bo ke bo goone wu. Bo doo bo to bo yεn wu le, wu goone wa le wu ja nte wεe le. Bo mo bo goone jé le wu me be bo.

⁴³ Geene, wu faŋ wu jème bo le le, "**Nkeme ki nfējε saaka wù jone kune bvunfonj bvu Nyo bante bamu le te, nje le fīε fī Nyo tuŋ me le nto nge.**"

⁴⁴ Wu mo wu ja wu gεenj wu jiεnyi wu feeji saaka wεe yéh yi buunε le, woŋ kwεe le wuchii.

5

Jiso teεŋ booŋ be ba kinchvu ba fwe

(Macho 4:18-22; Maliku 1:16-20)

¹ Gè bee juu chimi, Jiso ja wu lme mbebe Mamasi wù Genesalət le, gè bee bamii tuŋ kingaŋ bo faase wu bo yuge jé yi Nyo.

² Wu ja wu yεn baŋgu bafεede june wu joo le, bamii ba gè keme bo nyu bo bu wa yo bo chuge gii yiboo yi bieŋ.

³ Wu gεenj wu lee a nguh wumu le, nyu wu Samon, wu

jème le wu tooŋse wu lee wù gεenj a joo shige. Wu tooŋse, Jiso mo wu shii yo bamii nyu kwa wu yeyi bo.

⁴ Wu gè yεyε wu mesε, wu mo wù jème Samon le le, "**Tðoŋse nguh wu lee wu gεenj fe joo njuume fo, bεnη noŋ gii yene bεnη koo bieŋ.**"

⁵ Samon chvuu le, "Chiji kikwεε, bee chi che lo we bee nooŋ gii bvu yuu, bee baŋ fīε koo ge. Geene, no jème wo, nlé nōŋ geh lo."

⁶ Bo gεenj bo noŋ, bo koo bieŋ yo wesee, bo doo bo bvuse, gii yiboo goone ki yi sūmε.

⁷ Noo, bo nwalε bamii baboo ba kinchvu a nguh wumu le le bo to bo fih bo. Bo to bo bvuse bieŋ yi yu yi yisε baŋguh baboo, baŋguh tu bo goone ki bo shiide a joo.

⁸ Samon Bita yεn fīε fī kooshi le, wu mo wu gεenj wu tuŋ anyuu wu ngyuumε a Jiso jii wu jème le, "Kii wo Tada, ja fiŋ fεne wo chine mene, nle fiaŋ muh wù befe."

⁹ Wu gè jème noo, nje wu bε bamii be ba kinchvu gè yεn bieŋ yí bo gè kole le, ye kuufε bo.

¹⁰ Ye kuufε te Jem be Jon booŋ ba Jεbedi ba geh bee te a kinchvu ki Samon le. Jiso jème Samon le le, "**Keefε wo fāane ge. Kεge mεeſe gεeſe fwe, wo lε wo koode wa nyume bamii.**"

¹¹ Le bo yu noo, bo mo bo bvuse baŋguh baboo kwa, bo chine mwεe munchii le bo mo bo bii Jiso le.

Jiso fε muh wu goŋ yi baŋj
(Macho 8:1-4; Maliku 1:40-45)

¹² Lε to nyume kife kimi le, Jiso nyu a kinlaantε kimi le, muh mu nyu yo goŋ yi baŋj nyu yi ji wu. Muh wuyu yεŋ Jiso le, wu to wu gwe a wu jii, wu legε wu wu jεmε le, “Tada, wo taŋlo wo fε me n'yuu, fε wo ne konje lo.”

¹³ Jiso mo wu nejε kibo wu kuŋ wu le wu jεmε le, “**Nkoŋe lo, tēmε la wo yūude.**” Kimimia, goŋ yi baŋj yiyu mo yi chine wu le.

¹⁴ Jiso chiise wu le le, “**Wo yēne keefε wo sēenj muh le gε.** Geene, wo gēenj wo chūnyε ye yo chiji kintanyε le, wo mo wo nyā nyaa yi Muse gε jεmε le muh kεmε ki wu nyā ki wu chūnyε bamii le le wu le wu tēmε yi goŋ yinε le wu mo wu yuude.”

¹⁵ No Jiso gε chiise muh wεε le noo, saaka wu kune Jiso ka wu jiεnε wu fe lo, binchvu bι baŋj baŋj bi bamii bi baanyi bi too ki bi yū n'yεyε we, be ki wu fēde bincheŋ biboo.

¹⁶ Geene, Jiso to wu chine bo le wu gεenj wu buune nchvuuŋ.

Jiso fε muh wu kwe kimbe kimimia
(Macho 9:1-8; Maliku 2:1-12)

¹⁷ Gε bee juu chimi Jiso yεyi bamii, bvunja bvunja Tada nyu yi ye ye le le wu fēde bincheŋ yu. Bafalashii be bamii ba gε duunyi banchi ba Nyo shii fo, ba gε bu bante bachii ba Galalee le, mo bimbe bi Judia be Yεlusalem le.

¹⁸ Fi kooshe le bamii bamu gε bee bo ja bo too bo shume muh yi bvuko le, wù nyu wu kwe kimbe kimimia. Bo gε mone ki bo to bo lee be wu yeh, bo giŋse a Jiso fwe.

¹⁹ Geene, bo gε baŋj kεmε gε je ki bo lee be wu gε, nje bamii gε fasε baŋj. Bo mo bo bεεŋ nyu a yeh we, bo chieε kiyε, bo shiishe muh wuyu a bamii ntεnεe, a Jiso fwe, a fieε fi wu gε gime yo le.

²⁰ No Jiso gε yεŋ le bamii baa le bo gεe muntele muboo ye ye le, wu mo wu jεmε muh wuyu le le, “**Nsaa yanj, nle nlεeshe wa bimbefε biunj.**”

²¹ Bamii ba gε duunyi banchi ba Nyo be kinchvu ki Bafalashii baa, mo bo kε bo fεige bo duu le, “Wunε le yεεŋ wù jode kijuse ki Nyo? Le yεεŋ wù taŋlo wu leeshe bimbefε, fuge Nyo seŋ?”

²² Jiso kεe fieε fi bo shunjshi, wu biih bo le le, “**Bεŋ kεmε kfuu chi banε banjkwajε a muntele mwεna le ne nje la?**

²³ **Fi chige le fi la, ki njεmε le nle nlεeshe wa bimbefε bi muh wunε noo, le wu ja we wu jiεnε le?**

²⁴ **Geene, nlé nγē bεŋ kεe le muh wù jee che le Mwa-muh kεmε bvunja fεkuu fεnε ki wu lεeshe bimbefε.** Wu mo wu jεmε muh wu gε kwe wa kimbe kimimia wuyu le le, “**Jεmε me wo le, jā we, wo jō bvuko bwunj wo gεεne a wo yeh.**”

²⁵ Kimimia, wu mo wu ja we wu leεŋ a bamii jii, wu mo wu jo fieε fi wu gε gime

yu wege wu mo wu ja wu
gεεne fε wu kfuuŋ, wu tume
maŋkuŋ ma Nyo.

²⁶ Bamii yεŋ noo, jwe yuŋ
bo bo kεmε kiŋgha, bo tume
maŋkuŋ ma Nyo bo duu lε,
“Bee le be yεŋ biŋgha bi mwεε
le abεŋ.”

Jiso tεεŋ Lεwe
(Macho 9:9-13; Maliku
2:13-17)

²⁷ Jiso gε ja wu bu fo wu
jiŋnyi. Wu doo wu gεεne, wu
yεŋ muh mu wu gε koode ɳwa
le ba tεŋe le Lεwe, wu gε shii
kijuse ke ki lεme le. Jiso jεmε
wu le lε, “**Wo bii mεnε!**”

²⁸ Lεwe chine mwεε
munchii le, wu ja we wu mo
wu bii Jiso le.

²⁹ Noo, Lεwe mo wu ge ɳka
wu baŋ a wu yeh ki wu
ŋgvuŋ Jiso. Bamii ba gε
koode ɳwa ɳεne lo fo, mo
bamii bamu ba bε bo gε jii
mwεε.

³⁰ Bafalashii bε bamii ba
boo ba kinchvu ba gε du
unyi banchi ba Nyo bo kε
bo shuŋshi, bo biide booŋ ba
ŋgoŋ ba Jiso le lε, “Le nje la
fi bεŋ jii bεŋ muu mwεε bε
bamii ba koode ɳwa mo bamii
bamu ba befe?”

³¹ Jiso chvuu bo le lε, “**Gε
bamii ba tεεme to bo goone
muh wu nche gε. To goone
nyu bamii ba chene.**

³² **Gε nto ki ntεεŋ bamii
ba chaŋ gε. Nto ki ntεεŋ
nyume bamii ba befe le bo
kuse muntele muboo.**”

*Bo biih Jiso kune mbay
mwεε munjile*
(Macho 9:14-17; Maliku
2:18-22)

³³ Bo gε ja bo ghaayi Jiso
le, “Booŋ ba ŋgoŋ ba Jon ja
bo banε mwεε munjile bo
buune lefolefo, nyu gεh no
ba Bafalashii gee, geenε buŋ
boon jii lo fiboo bo ka muu
mwεε.”

³⁴ Jiso ma jε bo le lε, “**Taŋlo
muh tεεŋ bamii fε bvuguu
le bo to bo banε mwεε
munjile chiji bvuguu nyu
be bo?**”

³⁵ **Geenε, kife lé ki tō ki
kōjε ki ba lé ba fi chiji
bvuguu wuyu, a bo le, le a
bvu wu bo lé bo kē bo bānε
mwεε munjile kife kεe le.”**

³⁶ Wu ka wu ma ŋgaŋ
wumu bo le lε, “**Gε muh
taŋlo wu saayε nju yifiεŋ
wu chvuushε yī kege yu gε.
Wu ge lo noo, tu wu le wu
chεŋε bε nju yifiεŋ yεε. Gε
taŋlo fichaŋa fi fεŋ fιεε gεεŋ
yεεŋyεεŋ bε nju yī kege yεε
gε.**

³⁷ **Gε taŋlo muh tε jo mb-
vuŋ ma manfεŋ, wu gεε a
kolo wu mbvuŋ wu juŋ wa
le gε. Wu ge lo noo, mb-
vuŋ ma manfεŋ maa ge
mo koo, mo saayε lo kolo
wū kege wεε, mbvuŋ bε
kolo mu mo mu lεsε achiji.**

³⁸ **Fi kooji le lε, ba kεmε ki
ba gεε mbvuŋ ma manfεŋ
nyu a kolo wu fwεŋ le.**

³⁹ **Bεŋ kee tε le gε muh
nyu yu wū muu mbvuŋ
ma koo wa wū ka wu koŋe
ma manfεŋ gε. Wu to wu
duu gεh le mā koo wa maa
le mā joŋe.”**

*Jiso naje kune juu chi yuuŋ
(Macho 12:1-8; Maliku 2:23-28)*

¹ Gè bee juu chi yuuŋ chimi, Jiso bε boonj be ba ŋgoo bo jiényi bo feder mwe wu aginj wumu le. Boonj be ba ŋgoo ja bo ke bo suume bichieε bo fise abo bo jii.

² Bafalashii bamu yεn noo, bo biih le, “Le nje la fi bεŋ gee fieε fi nchi baanj bεεŋ gε le muh gee juu chi yuuŋ gε?”

³ Jiso biih tε bo le le, “**Fi le le bεŋ baanj a tεεŋ gε a Nwa wu Nyo le no jεŋ gε yu Nfonj Dabi be ŋgoo ye, wu ge gε?**”

⁴ Wu gε lee yeh yi Nyo le, **wu jo bled wù ba le ba cha ba gεε le le wu Nyo, wu ji wu nya te ŋgoo ye yu, gε bee nchi fe muh ji bled wεe fedēbachiji kintanyε.**”

⁵ Jiso mo wu mεse wu jεmε bo le le, “**Muh wù jee che le Mwamuh le Chiji Kikwεe ki yuuŋ.**”

Jiso fe muh juu chi yuuŋ

⁶ Gè bee juu chi yuuŋ chimi, Jiso gεεŋ wu lee yeh yi buunε yimi le wu yεyi bamii. Muh mu nyume yu bε kibo ke kinchiesε ki kwe ka.

⁷ Bamii ba gε duunyi banchi ba Nyo mo Bafalashii bo tu bo goone fieε fi bo kooyi yi Jiso le. Bo mo bo boonj ajii ye ye le bo jiiŋ laa wu le wu fe muh juu chi yuuŋ la.

⁸ Jiso kεε fieε fi bo fine bε fi, wu jεmε muh wù kibo ke gε kwe wεe le le, “**Jà we, wo tō**

wo lεεŋ feñe.” Wu mo wu ja we wu lεεŋ fo.

⁹ Jiso biih bo le le, “**Mbi-ide nyu bεŋ le le, fieε fi nchi bεmε le muh ge juu chi yuuŋ le fi la? Ki muh ge fieε fi jone, noo fi befe le? Ki muh fi muh, noo ki muh yuuŋe lo muh le?**”

¹⁰ Wu bijε bo ajii ajii wu kεnε bo bachii, wu mo wu jεmε muh wεe le le, “**Nεjε kibo kunj.**” Wu nejε ki, ki mo ki tεmε.

¹¹ Geene, fi toonyε lo bamii baa baanj, bo mo bo ke bo chude bantaŋ no tanlo bo ge bε Jiso.

Jiso cha boonj be ba ntuj ba yuufe ncho bafeε

(Macho 10:1-4; Maliku 3:13-19)

¹² Geh aju ayu le, Jiso ja wu bεεŋ yi mbege le wu gεεŋ wu buune, wu gε che wu buune Nyo kintanj kichii.

¹³ Akfuuŋ bu ayuu, wu tεεŋ bamii ba gε bii wu le, bo to. Wu cha bamu yuufe ncho bafeε wu tεεŋ bo le boonj ba ntuj.

¹⁴ Ajee a bamii bayu gε bee: Samonj, wù wu gε nya jee che chimi le Bita, bε Andulu wù mwa bwēe Samonj wεe. Bamu nyu Jem, Jon, Filib, Batolomiu,

¹⁵ Macho, Toma mo Jem wù mwa Alfayu, Samonj wù gε bee muh wu ka yi Bajalot le,*

¹⁶ Juda wù mwa Jem mo Juda Ekaliot wù gε kεnε wu to wu gesε Jiso.

* **6:15** Sεlot gε bee Bajuu ba gε toone woŋ wuboo, bo juu ki bo bvuse woŋ wuyu yi ŋge le chiaanj yi bamii ba Lum le.

*Jiso ja wu yeyi wu ka fede
bamii
(Macho 4:23-25)*

17 No wu gè cha bo noo, bë bo bachii mo bo ja bo boge. Lë bo boh, wu lëen yi bale le, bamii be ba ñgoo gè bee wa fo weseen mo binchvu bi bamii bi ta lo ye fo bì gè ja Judia bë Yelusalem. Bamii bamu gè ja manjuu ma mbebe joo yi baanj le nje Taya bë Sidonj.

18 Bo gè to ki bo yu n'yeyë wu Jiso, wu ka wu fe binchen biboo. Bamii ba biyo bì yiide gè njiñse bë bo too te wu bvuse biyo biyu.

19 Bamii bachii mo bo goone ki bo kunj wu le, nje bvunja bvù gè bude ye ye le gë fede bamii bachii ba gë kune wu le.

*Bvujonje bë ñge
(Macho 5:1-12)*

20 Jiso gè ja wu bije bamii be ba ñgoo, wu jemë le,

**“Kinlanje ki baanj le kena,
bëñ ba keme gë,
nje bvunfonj bvü Nyo le
nyu fe bëñ le.**

21 **Kinlanje ki baanj le kena,
bëñ ba beede jen
mëese,
nje Nyo lé wu gë le bëñ
fuu.**

**Kinlanje ki baanj le kena,
bëñ ba beede mëese,
nje bëñ lé bëñ gë bëñ
kwâase chike.**

22 **Kinlanje ki baanj le
kena, sege bëñ bii muh
wù jee che le Mwamuh le,
bamii bane bëñ, bo bvuse
bëñ a bo ntenee, bo naanyi
bëñ, bo ka nyaa bëñ ajee a
befé.**

23 **Fi doo fi kooshi noo,
bëñ mo bëñ lâneye, bëñ bîne,
bëñ yûge njoñ, nje maajë
wene wù kuge le woñ wù
fewe le. Bëñ këe le le gëh
noo no bachiji chiji bamii
baa gè nyiege bë bamii ba
ntuñ wu Nyo ba fweele noo.**

24 **Geenë, ñge wù baanj le
wene, bëñ bamii ba
bvukugë,
nje kinlanje kena ki
kage nyu fënë.**

25 **Nge wù baanj le wene, bëñ
ba ate le a yise mëese,
nje bëñ lé bëñ gë bëñ
bëede jenj.**

**Nge wù baanj le wene, bëñ
ba keede mëese,
nje bëñ lé bëñ gë
bëñ bëede bëñ sôge
bikwëe.**

26 **Nge wù baanj le wene,
sege bamii bachii bëñjëse
bëñ. Bëñ këe le le gëh noo no
bachiji chiji bamii baa gë
bëñjëse bamii ba chimbiañ
ba gë mbiiane le bo le bamii
ba ntuñ ba Nyo.**

*Muh kôñje muh we wu kim-
bane
(Macho 5:38-48)*

27 **Geenë, njeme bëñ banë
ba yuge fiëe fi njeme le,
le bëñ kôñje bamii bena ba
kimbanë, bëñ gëe nyu mwëe
mù njoñje fe baa bò banë bëñ
le.**

28 **Bëñ lëge le Nyo nôñ nyu
kimbone yi bamii ba buune
le loñ tô fe bëñ le, bëñ ka
buune fe bamii ba nyuse bë
bëñ le.**

29 **Muh suñ wo yi kilanje
le, wo kaasë kimu wu mëse
wu suñ. Muh baa kikuñ**

**kuŋ ki akfuuŋ, wo chine wu
jo ki antəŋ te.**

**30 Muh legē fīeε a wo le, wo
nya wu yu. Muh ne jo lo
mwee mwuŋ, keefε wo shē
wo kā wo biiide gε.**

**31 Beŋ gēe bamii bamu le
no beŋ konje lε ba gēe fe beŋ
le.**

**32 Beŋ ne konje geh nyu
bamii ba konje beŋ, maaŋε
wuyu nyume la fe beŋ le?
Gε bamii ba befe gee geh
noo gε? Bo konje geh te nyu
bamii ba konje bo.**

**33 Beŋ ne gee mwee mü
njoŋe nyu geh fe bamii
ba gee te fe beŋ le, maaŋε
wuyu nyume la fe beŋ le?
Gε bamii ba befe gee geh
yeeŋyeeŋ no beŋ gee gε?**

**34 Beŋ ne foose bamii be
mwee nyu geh baa ba beŋ
jiiŋe lε tanlo bo kaasε bo
chvuu, fīeε fi bo nya kiyone
yi fi le nyu la? Gε bamii
ba befe foose gε mwee nsáa
yiboo le nje bo kee lε bo le
bo ge bo kaasε bo chvuu fīeε
fichii gε?**

**35 Fi kooji lε beŋ kōŋe
bamii bena ba kimbanε,
beŋ gēe nyu mwee mü njoŋe
fe bo le, beŋ fōose bamii
be mwee beŋ jiiŋe gε le bo
lé bo gē bo kāasε bo chvūu
gε. Noo, beŋ mo beŋ kēmε
maajε wù kuge, beŋ ka beŋ
nyu boon ba Nyo, wu le
Kikwεε ki Mwee Munchii,
nje le geh te noo no wù gee
mwee mü njoŋe fe bamii
bachii ba yeeđe ajii le mo
ba kēmε muntele mü yiide.**

36 Beŋ kōode yii fe bamii

**le geh yeeŋyeeŋ no Chiji
wene koode te fe beŋ le.**

*Keefε muh sāge muh mu gε
(Macho 7:1-5)*

**37 Keefε beŋ sāge bimbefε
bi bamii bamu gε, noo Nyo
gε sa te biena gε. Keefε beŋ
bōone bikaa a bamii jiiŋ lε
bo lee ḥgε le gε, noo Nyo
gε ka wu boon te a beŋ jiiŋ
gε. Beŋ fōose bamii bamu,
noo, Nyo to wu foose te beŋ.**

**38 Beŋ nyāa nnyaa bamii
le, Nyo lé wu gē wu nyā
te beŋ le. Sege wu lé wu
nyā, wu lé wu fē chuule wu
shiiŋshε, wu chiiŋ fi yisε fi
fuushi kuu. Fīeε fi muh fege
fīeε yo fe wu nya muh le, le
geh fi fi Nyo le wu fe yo fe wu
nya mwεđe le te.”**

**39 Jiso ka wu ma ḥgan
wumu bo le lε, “Gε tanlo
kinfeeŋ dunye je kimi le gε.
Wu moŋ lo, bo bachii gwe a
kintuge le.**

**40 Beŋ kee lε gε mwa ḥwa
to wu fedē muh wù yeyi wu
gε, le sege wu yeyε wa wu
mεsε, wu kee njε muh wù gε
yeyε wu.**

**41 Le nje la fi wo jiiŋe nyu
sese chi le a mwa bwoo jii,
geenε wo yedē gε kikesε ki le
a chun jise le gε?**

**42 Tanlo wo ge neε fe wo
du mwa bwoo le lε, ‘Mwa
bwεenε, geh lēenε mbvuse sese
a wo jii’, geenε wo yedē gε
kikesε ki le a chun jise le
gε? Wo le muh wù chiaase
ye! Yanjsε wo bvuse kikesε
ki le a chun jise le fe wo yεŋ
sese chi le a jise chi mwa**

bwoo le chuule wo mo wo bvuse.”

Ba to ba kee kite yi muntan le

(Macho 7:16-20)

43 Jiso ka wu jeme le, “**Gé tanlo kite ki jone yuŋ muntan mü mbefe gé.** **Gé tanlo te kite ki befe yuŋ muntan mü njoŋe gé.**

44 Ba kee kite nyu yi muntan mü yune yi ki le. **Gé tanlo muh ke fimbí yi kite ki mbianj le gé,** **gé tanlo te muh ke bingele yi kite ki jiaan le gé.**

45 Muh né keme nchvu yi mwéé mü njoŋe a fitele fie le, **tu wu lé wu bvúuse nyu mwéé mü njoŋe.** **Muh wù nchvu ye le mwéé mü mbefe a fitele fie le,** **bvuuse géh nyu mwéé mü mbefe.** **Fi le noo njé fiéé fi le fi yisé fé fitele fi muh le,** **le fi fi bude jwe we le.”**

Kinche ki jone be ki befe
(Macho 7:24-27)

46 Jiso mo wu biih le, “**Le nje la fi beŋ teŋe me le,** ‘**Tada, Tada’, beŋ gee gé fíeé fi njeme beŋ le gé?**

47 Muh wuchii wù too wu yuge n'yeyé waŋ wu mo wù gee géh no wu duu, **nlé ndúnyé beŋ le méesé no wuwéé muh le.**

48 Wule géh njé muh wu gè jone yeh, **wu ya wu chinj wu shii,** **wu géeŋ wu kuŋ kimbaŋ le fé wu gée kichi,** **wu mo wu jooŋ.** **Joo gè yisé,** **yi bu yi to yi kfuuŋ yeh yi yu,** **yi gè shiŋshé yi gé,** **nje wu gè jooŋ yi chuule.**

49 Geené, muh wù yuge n'yeyé waŋ wù gee gé no wu jeme gé, **le njé muh wù gè jone yeh,** **wu taashé géh lo nshenj wu mo wu jooŋ kichi sén.** **Joo gè bu yi to yi kfuuŋ yeh yi yiu,** **kiŋgane kimimia yi kesé né wuuu,** **yi saanje lo.”**

7

Chiji kikwéé ki bamii ba nchi leesé fitele yi Jiso le
(Macho 8:5-13)

1 No Jiso gè mese wa wu yeyé bamii be mwéé munchii, **wu mo wu ja wu géeŋ a kinlaanteŋ ki Kafanahum le.**

2 Kikwéé ki ngoo yimi yi bamii ba nchi ba Lum gè bee yo, **wù keme nfwa we wumu,** **wu koŋe wù baanj.** **Nfwa wéé chéne,** **wù nyu wa jwe wu kwe le.**

3 Kikwéé kiyu doo ki yu kune Jiso, **wu mo wu tuŋ bamii ba gè sage woŋ wu Bajuu le bo géeŋ bo legé Jiso le wu boh wu to wu fé nfwa we.**

4 Bo mo bo géeŋ bo yéŋ Jiso le bo ku chiaanj wu le, **bo jeme le,** “**Kee kee, to wo géeŋ wo fi muh wese wuné,** **le muh wù tanlo wo fi wu.**

5 Wu koŋe woŋ wese baanj, **le wu wù gè jone yeh yese yi buuné.”**

6 Jiso mo wu ja be bo géené. **Bo doo bo feése fé yeh yi chiji kikwéé ki bamii ba nchi kée le,** **wu tuŋ nsáa ye yimi le yi géeŋ yi chi Jiso.** **Yi géeŋ,** **yi tase be wu,** **yi jeme wu le le,** “**Tada, kikwéé ki bamii ba nchi duu le keefé wo ka wo shé wo yéne ngé wo tōo gé.** **Lé wu baanj kojé**

ge muh wù taŋlo wo lee a wu
yeh ge.

⁷ Le fiee fi be ge te le keef^e
wu to be bikaa bie le wu yεŋ
wo le ge. Geene, le wo jēme gεh
nyu je mwa ye wu leme mo
wu teme.

⁸ Le wu te le muh a bvunja
bvu muh mu kuu, bamii ba
nchi te nyume a wu kuu. Wu
to wu du muh le le, ‘Gēne’, wu
mo wu gēne lo, wu du muh le
le, ‘Tō’, wu mo wu too lo. Wu
du te nfwa we le le, ‘Gēe nε’,
wu mo wù gee lo.”

⁹ Le Jiso yu ntuj wεe noo,
jwe yuŋ lo wu, wu kaase ye
wu jēme kinchvu ki bamii ki
gè biih wu le le, “**Nseŋe bεŋ
le le mbaan n'yeŋ ge muh
le Ishwala wu lese kfuu chi
fine fitele yi ye yaŋ le ne ge.**”

¹⁰ Bamii baa bachiji kikwεe
ki bamii ba nchi gè tuŋ doo bo
kaase bo tu yeh, bo yεŋ nfwa
wεe nyu wu teme wa.

Jiso bvuse chumu yi kwe le

¹¹ Ajiŋ a yu, Jiso be boon be
ba ḥgoo ja bo gεeŋe ntε wumu
le ba tεŋe le Nayiŋ, kinchvu ki
bamii kfuuŋe ki bii a wu jin.

¹² No bo gè gεeŋe, bo doo bo
bu jwe wu kitan wu gè lese ntε
wεe le, bo bije bo yεŋ no bo
tuu gvunε chi muh bo bude be
chi. Muh wuyu gè bee gεh wu
maa chiaan yi bwee le. Bwee
gè bee kwεŋkf. Ba gè bude
yu noo, kinchvu ki bamii ba
duude ntε wεe le bii bwe mwa
wεe le ne mamama.

¹³ Le Tada doo wu yεŋ
kwεe wεe le, wu koo yi,
wu jēme wu le le, “**Keef^e wo
bēede ge.**”

¹⁴ No wu jēme noo, wu mo
wu fe wu gεeŋ wu kuŋ bvuko
bvù ba gè tule gvunε chiee yu.
Bamii ba gè tuude mo bo leej.
Wu jēme le, “**Chumu, njēme
wo le, já we!**”

¹⁵ Wu mo wu ja we wu shii,
wu ke wu jēme. Jiso jijε wu le
wu nya bwee le.

¹⁶ Bamii bachii yεŋ noo,
jwe yuŋ bo. Bo ke bo tume
maŋkuŋ ma Nyo bo duu le,
“Muh wu ntuj wu Nyo wù
baaŋ le wu bune a bee ntεnεe.
Nyo le wu to wa ki wu fih
bamii be.”

¹⁷ Saaka wu kune Jiso mo
wu jiεnyε wu gεeŋ woŋ wu
Judia le wuchii be bituj bi
mbebe yo le.

*Joŋ Nlesεajoo tuŋ boŋ be
ba ḥgoofe Jiso le*
(Macho 11:2-19)

¹⁸ Boŋ ba ḥgoo ba Joŋ yu te
mwεe munε munchii, bo gεeŋ
bo seεŋ wu le. Wu tεŋe bamu
bafeε,

¹⁹ wu tuŋ bo fe Tada le le bo
gεeŋ bo biih wu le laa le wu
wù gè bee ki wu gē wu to noo,
bo chieeŋe muh mu la.

²⁰ Bo gεeŋ bo yεŋ Jiso le, bo
jēme wu le le, “Joŋ Nlesεajoo le
wu tuŋ bee ki bee to be biih
wo le laa le wo wù gè bee ki
wo tō noo, bo chieeŋe muh
mu la?”

²¹ Bo gè biide noo, Jiso le
kife kiyu wu fede binchen b̄i
duude be goŋ yi baan baan,
wu ka bvuse biyo b̄i befe ye
yi bamii le, wu gwenyi ajii a
binfeen b̄i duude.

²² Jiso chvuu bo le le, “**Bεŋ
kāase bεŋ gēeŋ bεŋ sēeŋ Joŋ
mwεe mù bεŋ yεŋ mo mù**

bεŋ yu. Binfeen yede wa mwεε le, batεŋlaase jienyi chaan, bamii ba chene bε goŋ yɪ baan bo temε wa bo yuude. Binchife yuge wa mwεε, bamii kaase bo bude yi kwe le, bo ka feeji te saaka wù joje wu Nyo bamii ba kifufe le.

23 Kinlaŋye ki baan le ki muh wù baan me manε gε."

24 Bamii ba Joŋ gè tuŋ baa ja, Jiso mo wu kε wu jeme kinchvu ki bamii le kune Joŋ, wu biide le, "Bεŋ chi bude bεŋ gεene nchvuun ki bεŋ gεeŋ bεŋ yεŋ nyu la le? Gane chi fii feder chi shinjshi le?

25 No gε nyu noo gε, bεŋ chi bude bεŋ gεene bεŋ yede nyu la le? Muh wù suse ye bε njú yɪ bone ye le? Bεŋ yēgε bεŋ yū, bamii ba suse ye bε njú yɪ tεεme kwa bo jii bikwεε biboo bo to bo nyu gεh nyu anto.

26 Bεŋ chi gεene noo ki bεŋ yεŋ nyu la le? Muh wu ntuŋ wu Nyo le noo? εŋ, tu bεŋ chi bεŋ yεŋ. Nseŋe bεŋ le le, wu feder muh wu ntuŋ wu Nyo.

27 Le wu wù ba gè san kune wù Nyo duu le,
'Yēgε yū, nlé ŋgē nchiŋse muh waŋ wu ntuŋ wu sa wo fwe,
wu lε wu gεeŋ wu séesε je yo fe wo too.'

28 Nseŋe bεŋ le le antεnε a bamii ba le wa yi kikwεε ki nshεŋ le too bude mεεse, gε muh nyu yu wù kuge wu feder Joŋ gε. Geene, muh wu le muh wù shige antεnε a

bvunfoŋ bvu Nyo, le wu wù kuge wu feder wu."

29 Bamii bachii mo bamii ba gè koode ŋwa yu no Jiso jeme le Joŋ gè bee muh wu ntuŋ wu Nyo bo bεεŋse le bvunfoŋ bvu Nyo le bvù chaan, nje bo te gè bεεŋ Joŋ leesε bo a joo

30 Geene, Bafalashii mo bamii ba gè kee banchi ba Nyo chuule gè fan fiboo ntaj wù Nyo gè too bε wu nje bo gè fan le keefε Joŋ leesε bo a joo te gε.

31 Jiso ja wu gha le, "Fieε fi tanjlo mbege kiŋgogε ki mεεse kine yu le la? Bo le nje la?

32 Nlέ nsεŋ bεŋ fieε fi bo le nje fi. Bo le gεh nje boοŋ ba shige shige bo le bo shiiyε manjuu ma waan le, bamu tεŋe bamu bo biide le, 'Bee tonε ndoŋ fe bεŋ bine seŋ? Bee nyaa ŋkee wu kwe bεŋ mbεmε gε?'

33 Le gεh no Joŋ Nlesεajoo gε to, wu shee jεŋ wu muu gε mbvuuŋ gε, bεŋ le wu kεmε nyu nchendaa wu de-bele ye ye le.

34 Muh wù jee che le Mwamuh doo wu to, wu jii wu muu, bεŋ le ba bijε ba yεŋ, wu jienyi wu wuude mwεε munjile wu yaane mbvuuŋ, wu ka nyu nsaj yi bamii ba koode ŋwa mo bamii ba befe bamu.

35 Geene, bamii bachii ba toone bvufee bvu Nyo du-unyi le le bvù kooji."

Jiso leeshε bimbefε bi kin-jikuu

³⁶ Muh wu Bafalashii wumu t̄eeŋ Jiso le wu to wu ji mw̄ee a wu yeh. Jiso b̄eeŋ wu ḡeeŋ bo shii bo mo bo jii mw̄ee.*

³⁷ Fi koosh̄e le kinjikuu kimu ḡe bee te nte w̄ee le. Wu yu le Jiso jii mw̄ee a muh Bafalashii w̄ee yeh, wu mo wu jo fiŋkaŋ † fi m̄ee ma yef̄e ma gwee wuŋ wu ḡeeŋ be mo fo.

³⁸ Wu ḡeeŋ wu lee wu leeŋ mbebe yi Jiso le, wu ke wu beede, ajoo chieenyi yi bikaa bi Jiso le. Wu mo wu ḥgvuumē, wu ḥgvuuse kikw̄ee ke wu shode bikaa bi Jiso be yvu ye yi kikw̄ee, wu shin̄e wu, wu mo wu yef̄e be m̄ee maa.

³⁹ Muh Bafalashii w̄ee wù ḡe t̄eŋ Jiso le wu to wu ji mw̄ee, le wu ȳeŋ noo, wu kwaje a fitele fie le “Be bee le muh wun̄e nyume muh wu ntuŋ wu Nyo tu wu bee wu kee fiee fi le kw̄ese wun̄e wù kune wu le, le kinjikuu.”

⁴⁰ Jiso ja wu j̄eme muh Bafalashii w̄ee le le, “**Samon̄, nk̄eme f̄ies fi nj̄eme wo le.**”

Wu chvuu le, “Muh wu N'yeȳe, j̄eme.”

⁴¹ Jiso mo wu ke le, “**Muh mu ḡe be wu foose bamii bafee bige, wu foose muh mu be badanale gii yiteŋ, wu foose muh mu badanale Mbaansheŋ.**

⁴² **Bi ḡe ya bo bachii ki bo kaase bo laŋe, wu mo wu chin̄e bige biyu bo le. M̄eese wo yene le antenee a bamii ba bafee ban̄e muh wù tan̄o**

wu koŋe wu wesee le wù la?”

⁴³ Samon̄ chvuu le, “Le muh wù ba ḡe chine ye fioo yi duude le.” Jiso b̄eeŋ le, “**Wo le wo chvuu chuule.**”

⁴⁴ No wu mb̄em̄e noo, wu kaase ye wu bije kw̄ese w̄ee, wu mo wu j̄eme Samon̄ le le, “**Wo le wo ȳeŋ kw̄ese wun̄e le? No mbe nto a wo yeh, wo be baŋ̄ nya ḡe m̄e mo be joo ki nchuḡe bikaa yu ḡe. Geen̄e, kw̄ese wun̄e le wu chuḡe wa bikaa bian̄ nyu be ajoo, wu sho be yvu ye yi kikw̄ee.**

⁴⁵ **Wo be baŋ̄ ȳes̄e ḡe m̄ene wo shin̄e m̄e ḡe. Geen̄e kege no mbe to f̄ene, le no kw̄ese wun̄e shin̄e bikaa bian̄.**

⁴⁶ **Wo be baŋ̄ yef̄e ḡe kikw̄ee kaŋ̄ ḡe mo nyu be m̄ee ḡe mbeŋ̄. Geen̄e, kw̄ese wun̄e le wu yef̄e wa bikaa bian̄ nyu be m̄ee ma gwee wuŋ.**

⁴⁷ **Noo, nseŋe wo le le, kw̄ese wun̄e le wu dunȳe kiŋkoŋe ki baŋ̄ nje ba le ba leesh̄e wa bimbef̄e bie bi duude baŋ̄. Geen̄e, muh wù ba leesh̄e bimbef̄e bie bi le shige duunyi kiŋkoŋe ki shige.**

⁴⁸ Jiso mo wu j̄eme kw̄ese w̄ee le le, “**Ba le ba leesh̄e wa bimbef̄e biuŋ̄.**”

⁴⁹ Bamii ba be bo ḡe jii mw̄ee mo bo ke bo tu bo shun̄shi lebolebo bo duu le, “Le yeeŋ wun̄e mbeŋ̄ wu mo leeshi lo bimbef̄e bi bamii?”

* ^{7:36} Bo to bo shii bo ȳeŋ̄ lo kimbe kimimia fe bo jii. † ^{7:37} Fiŋkaŋ̄ fine le fi bo ḡe kenȳe be t̄ede chimi chi ba t̄eŋ̄ a je yi bala le le, “alabasta”.

50 Jiso mo wu mese wu jemē kwese weε le le, “**Wo gēne fiuŋ chuule fitele fi wo lese ye yan le le fi ge fia wo bonε.**”

8

Bikεse ba gè jiényi bε Jiso bo fii wu

(Macho 13:1-9; Maliku 4:1-9)

1 Ajin a yu, Jiso ja wu jiényi a bilaantej bε bante le wu feeji saaka wù jonej kune bvunfonj bvü Nyo. Boon be ba ḥgoole ba yuufe ncho bafεε gè bii wu le,

2 noo bikεse bamu ba wu gè fe binchej biboo bε bamu ba wu gè bvuse biyo bī befe ye yiboo le. Bikεse banε gè bee Mεele wù bo gè tenej le Madalenj, wù wu gè bvuse banchendaa ba debele yi ye ye le bvusooshwi.

3 Nyume Joana wù jwεej gè bee Chusa wù gè lene Hεlod le, mo Susana bε bikεse bamu wese. Bo gè jiényi noo, bo bvuse mwεε a bikεe biboo le, bo fii Jiso yu bε boon be ba ḥgoole.

Ngaŋ kune muh wù gè nooŋ muntaŋ

4 Bamii gè ja bante le bante le bo too fe Jiso le. Kinchvu ki bamii gè yise fo, wu ma ḥgan bo le le.

5 “**Muh gè la ki wu gēenj wu noŋ muntaŋ. Wu gè doo wu noŋ, mumu gweeyε a je, bamii fede bo jiényi bε bikaa, munyii mù fuune we gè tajε mu ji.**”

6 Mumu gwe fe kijusε ki ata le, le mu doo mu buujε

mu mo mu yunε nje kijusε kεε gè bee ki yεnej.

7 Mumu muntaŋ gwe yi mbiaŋ le, le mu doo mu buujε mu kuu bε mbiaŋ yiyu, yi mo yi baŋe muntaŋ mwεε le fe mu kuu gε.

8 Mumu gwe nyu yi nshεŋ yi jonej le, le mu buujε, mu kuu, ba gè gwejε mu bu kinjane gwii fede no ba gè noŋ.” No Jiso ma noo, wu mo wu jan le, “**Muh wù keme bintuŋ, wu yu.**”

Fieε fl Jiso jeme nyu a baŋgaj le

(Macho 13:10-17; Maliku 4:10-12)

9 Boon be ba ḥgoole ja bo biih wu le laa ḥgan weε duunyi le la le?

10 Wu chvuu bo le le, “**Le bεŋ ba Nyo le wu ge le tanlo bεŋ kee mwεε mu bvunfonj bwe mù le nyile le. Geenε, bamii bamu yuge fiboo nyume a baŋgaj le. Fi le noo no fi gè bee wa le, ‘Bo lé bo gè bo jiňe gεh lo mwεε bo yede gε, Bo yege gεh lo bo yuge gε fieε gε.**”

Fieε fl ḥgan kune muh wù gè nooŋ muntaŋ duunyi

(Macho 13:18-23; Maliku 4:13-20)

11 **Beŋ yu la fieε fi ḥgan weε duunyi. Muntaŋ mwεε le je yi Nyo.**

12 **Muntaŋ mù gè gwe a je, le bamii ba yuge je yi Nyo debele mo wu to wu bvuse saaka weε a muntele muboo le, le keefε bo bεŋ bo tō bo lūŋ gε.**

13 Muntanj mù gè gwe fe kijusε ki ata le, le bamii ba yuge jε yi Nyo bo mo bo fi lo be njoŋ, geene yi baanj a chime ge geŋ fe muntele muboo le gε, bo bεmε gεh nyu fεmu fεmu. Moŋ ne le wuto, wu mo wu chii bikaa.

14 Muntanj mù gè gwe yi mbiaŋ le, le bamii ba yuge jε yi Nyo, bo doo bo gεene, nfuuŋse bε bvukugε mo njoŋ wu mwεε mu yi kikfuuŋ le mo mu to mu yige jε yiyu yi laayε lo yi ka kuu gε.

15 Muntanj mù gè gwe yi nsheŋ yi joŋe le, mu le bamii ba kεme muntele mù njoŋe, ba yuge jε yi Nyo, bo mo bo lee lo muntele muboo yi le, bo mo bo kaane shéŋ, bo gee no yi goone bo gεene lo fwe fwe.

*Kin'yesε kī ba kfuuſε bε ſkaa
(Maliku 4:21-25)*

16 Gε muh to wu chu kin'yesε wu ka wu jo ɻkaa wu kfuuſε yu gε. Gε taŋlo wu ka wu leesε tε agaguu gε. Wu to wu chu, kin'yesε wu tome nyu yi fiesε fi ba to ba toome kin'yesε fo, lε bamii doo bo lese yeh bo yede n'yuu le.

17 Fiesε fichii fi le nyile le, le fi nyu fi yεne, mwεε mù ajiŋ ajiŋ le mu bu n'yuu le.

18 Noo, bεŋ doo bεŋ yege jε yi Nyo bεŋ mo bεŋ yege yi chuule bεŋ kēe lε muh wù kεme fiesε lε ba nyū ba bise lo. Muh wù kεme gε fiesε gε mo nyu fi shige fi wu kwaji lε wù kεme lo ba lε ba fi lo a wu le.”

*Bamii ba le kfuu chi Jiso
(Macho 12:46-50; Maliku 3:31-35)*

19 No Jiso gè yεyi bamii noo, bwe Jiso bε boonj ba bwe Jiso ja bo to le bo yεŋ wu le. Fi ya bo no bo lee nje kinchvu ki bamii gè duude baanj.

20 Muh mu jεmε Jiso le le, “Bwoo bε boonj ba bwoo lεme akfuuŋ bo goone ki bo yεŋ wo le.”

21 Wu chvuu fie le, “Bwεεŋ bε boonj ba bwεεŋ le bamii ba yuge jε yi Nyo bo gee no yi goone.”

*Jiso kεme bvunŋga a we a nfuŋ bε joo
(Macho 8:23-27; Maliku 4:35-41)*

22 Le ka nyu juu chimi, Jiso jεmε boonj be ba ɻgo le le, “Bee danj mamaſi bee gεεŋ wuŋ kwege.” Bo mo bo lee a ɻguh le bo danjε.

23 No bo gè danjε, Jiso kε wu lefe. Nfuŋ ja wu kε wu shii, wu fuge joo bε bvunŋgajoo lese a ɻguh le yi goone ki yi yīſε yo, bo nyu wa lo jwe wu kwe le.

24 Bo gεεŋ bo kaŋſe Jiso bo du le, “Chiji Kikwεε, Chiji Kikwεε, bee le be kweeyε.” Jiso kaŋſe wu wanj nfuŋ bε joo yi gè fuge yiyu, nfuŋ wuyu lu, joo mo yi chii ne shiŋŋj.

25 Wu biih bo le laa, “Bεŋ leese fittele nyu yi yεεŋ le mbeŋ?” Ye kuufε bo, bo kεmε nfaaŋ bo ghaade le, “Wune le muh wù nεε wù wane nfuŋ bε joo mu yuge wu le?”

*Jiso keme bvunja a we a banchendaa ba debele
(Macho 8:28-34; Maliku 5:1-20)*

²⁶ Bo danj mamasí wée bo bu wuŋ kwege kimbe ki Gelaseŋ le,* bo chiné wa kimbe ki won kí Galalee le.

²⁷ Jiso doo wu bude a ḥguh le, le wu fesé kwa, b̄e muh mu wu a kinlaanten̄ ki yu le tase b̄e banchendaa ba debele bo fuunje wu. Bo che wa ye ye le baan̄ wu jienyi kichine kiyese, wu chee nyu afuuŋ ȳi ba ḡe jiiyi bamii yo le. Wu ka chee ge fe yeh le ge.

²⁸ No wu ȳen̄ Jiso le, wu mo wu saa wu chine kitada, wu ḡeŋ wu gwe a wu jii, wu wan̄ b̄e bvunja le, "Jiso, Mwa Nyo, Nyo wu le Kikwéé ki Mwéé Munchii le, wo goone la a mene? Kii kii, keefé wo nyâ me ḥge le ge."

²⁹ Wu ḡe jeme noo nje Jiso ḡe bee wu wan̄ wa kiyó ki debele kiyu le ki b̄u yi muh wuyu le. Ki to ki tu ki chuufe wù kingane le kingane le ba koode lo wu, ki ba koo ba kaan̄ chiaan̄ mo bikaa b̄e ncha fe ba tu ba chieene. Bo ḡe kaan̄ noo, wu suume geh lo, kiyó kiyu mo ki chuufe wu, wu mo wu tu wu lege wu ḡeene nchvuuŋ.

³⁰ Jiso mo wu biih muh wée le le, "**Jee chun̄ le ȳen̄?**" Wu chvuu le, "Jee chan̄ le kinchvu." Wu ḡe chvuse noo nje banchendaa ba debele ḡe bee bo chiiŋ lo yi ye ye le.

³¹ Banchendaa bayu lege Jiso le keefé wu chiiŋ se bo nyu

a kintuge kí shiide ne ḥnoŋj le ge.

³² Ḡe bee ḥgooyi munyuŋa yimi jii mwéé yi mbéesé le fo, banchendaa ba debele bayu mo bo lege Jiso le wu chiiŋ se bo bo boh bo ḡeŋ bo lee nyu yi munyuŋa muyu le. Wu b̄eŋj.

³³ Bo mo bo bu ye yi muh wuyu le, bo danjse bo ḡeŋ bo lee yi munyuŋa muyu le. Mu seŋ mu boh a kiŋkon̄ le, mu shii a mamasí wée le, mu kweeyé yo.

³⁴ Bamii ba ḡe chieene munyuŋa muyu ȳen̄ fiee fi ḡe kooshe le, bo ja fo, bo baa lo lege, bo ḡeŋ bo seŋ saaka wuyu a kilaanten̄ b̄e bante ba yo le.

³⁵ Bamii tu bo yuge, bo bude bo ḡeene ki bo ȳen̄ te fiee fi kooshi le. Bo to fe Jiso be bee fo, bo ȳen̄ muh wée le, banchendaa ba debele baa chine wa wu le, wu shii mbebe Jiso le, wu jii njú, bvufee bwe kaase wa bvü tu fo. Bo faŋ baan̄.

³⁶ Bamii ba ḡe ȳen̄ fiee fi ḡe kooshe le ke bo seŋe bo no fi ḡe jienye b̄e muh wée wu ḡe keme banchendaa ba debele fe wu teme.

³⁷ Bamii bachii ba bimbe b̄i Gelaseŋ le keme faan̄, bo mo bo choonjé Jiso le wu ḡeene. Jiso mo wu ja fie, wu lee a ḥguh le le wu ḡeene,

³⁸ muh wée wu banchendaa ba debele ḡe bu yi ye ye le mo wu lege Jiso le be wu ḡeene. Jiso faŋ, wu chvuu wu jin̄ wu jeme le,

* **8:26** Banwa ba kege bamu teŋe le Gadaleŋ, bamu le Gelegesəŋ.

39 "Wo gêne nyu fe wo kfuunj, wo gêen wo seen bamii buj fies fi Nyo ge fe wo le." Noo, muh w  e mo wu tu jinj wu g  en wu jienyi kinlaant   k  e le kichii, wu se  e kingha ki fies fi Jiso ge fe wu le.

Jiso keme bvunja awe a binche   be kwe

(Macho 9:18-26; Maliku 5:21-43)

40 Jiso da   mamasi, wu kaase wu tu jinj kimbe kege le. Kinchvu ki bamii k   be sh  sh  e ki chie  e wu fo fi wu.

41 Jw  ejse wumu g   to fo ba t  ne le Jailu, nyu chiji kikw  e ki yeh yi buune yi yo le. No wu to, wu fe wu g  en wu tuj anyuu wu   gvuum a Jiso jii, wu ku chiaaj le wu to geh a wu yeh,

42 le mwa ye kwee lo. Wu g   keme mwa, ka geh wu maa, nyu mwa w   chiese w   nyu biluj yuufe ncho bif  e. Be Jiso ja bo g  ene kinchvu ki bamii faase Jiso.

43 Kw  ese wumu nyu a bo nt  n  e w   nyu wu che   wa be kinche   ki bik  se yi biluj le yuufe ncho bif  e. Wu l  se wa fies fichii fi wu g   keme chiaaj yi bamii ba bifude le, ki g   ya bo ki bo fe.

44 Wu kejse wu to a Jiso jinj, wu ku   jwe w   nju yi Jiso le. Kimimia kinche   ke mo ki suune.

45 Jiso biih le, "**Ku   y  en men  ?**" Bamii bachii ma  e lo. Bita ja wu biih le, "Chiji Kikw  e, ge wo y  de le kinchvu ki bamii faase wo g  ?"

46 Jiso duu geh le, "**Muh le wu ku   m  ne. Nle yu no bvunja le bvubu ye yan   le.**"

47 Kw  ese w  e y  e le ge je nyu yu yi tanlo wu nyile ge, nja   mo yi koo wu wu g  en wu tuj anyuu a Jiso jii wu mo wu se  e bamii bachii yu fies fi be ge wu fe wu ku   Jiso le, wu ka wu se  e no wu be ku   noo kinche   ke suune lo kimimia.

48 Jiso jeme wu le le, "**Mwa yan  , fitele fiun   fi wo lese yi ye yan   le, le fi ge wa wo t  me. Wo g  ene la chuule.**"

49 Geh no Jiso g   baa   wu jeme kw  ese w  e le noo, muh mu f  se fo wu ja fe la chi Jailu w   chiji kikw  e ki yeh yi buune y  e le, wu jeme wu le le, "Mwa yo le wu mes   wa. Keef   wo ka wo sh   wo ny  a nge Muh wu N'y  ye le ge."

50 Wu doo wu jeme noo, Jiso yu, wu jeme Jailu le le, "**Keef   wo f  ane ge, l  es   geh nyu fitele fiun   yi ye yan   le maa, mwa yo l  e wu t  me.**"

51 Bo mo bo ja bo g  ene fe Jailu kfuunj, le wu doo wu g  en wu f  se fo, Jiso fanj le muh yeh lee ge. Wu jo geh nyu Bita be Jem mo Jonj mo chiji mwa be bwe mwa be bo lee.

52 G   bee bamii yode lo fo, kwe fies lo fo. Jiso jeme le, "**B  ej l  u be kwe, mwa wun   baa   kwe ge, wu lefe lo.**"

53 Bamii ja bo tu bo keede lo wu fo, nje bo g   kee chuule le mwa wuyu le wu kwe wa.

54 Wu g  en fe mwa wuyu g   gime fo, wu jij   wu yi kibo le wu t  e   le, "Mwa w   kw  ese, ja we!"

55 Wu mo wu kaasε wu tu yu, wu mo wu ja we kimimia. Jiso jεmε le ba jiŋε fieε ba nya wu wu ji.

56 Bwee bε chiji yεŋ fieε fi kooshi le, jwe yuŋ bo. Jiso leh lo le keefε bo sεeŋ muh fieε fi kooshi gε.

9

Jiso tuŋ booŋ be ba ŋgoo ba yuufe ncho bafεε

(Macho 10:1-15; Maliku 6:7-13)

1 Jiso gε ja wu tεŋ boon be ba ŋgoo ba yuufe ncho bafεε, bo taashε bo to. Wu nya bo bvunŋga be je yi bo bvuse banchendaa ba debele ye yi bamii le bo ka fεde bincheŋ,

2 wu mo wu tuŋ bo le bo gεeŋ bo fεeji bamii kune bvunfoŋ bvu Nyo bo ka fεde bamii ba bincheŋ.

3 Wu ka wu jεmε bo le le, **“Beŋ doo beŋ gεene, keefε muh jō fieε gε. Keefε muh jō kimbaŋ gε, mo nyume kikεε gε, mo nyume fijile gε, mo nyu bige gε. Keefε muh jō bikuŋ bifeε gε.”**

4 **Beŋ doo beŋ gεene beŋ lee ntε le, yeh yi ba gεe beŋ yu, beŋ mo beŋ chēe gεh nyu yu gεen bu sege beŋ lε beŋ jā ntε wεe le.**

5 **Ne ntε wumu le wu fan ki wu fi beŋ, beŋ ja yo, sege beŋ bude beŋ kaajε bibvunε bi yi bikaα biεna le, fi ge fi nyume njiŋε yi fieε fi bo moŋ le.”**

6 Bo mo bo ja bo gεene, bo gεeŋ bo tu bo jienyi bante le bante le, bo feeji saaka wu jone wu kune bvunfoŋ bvu

Nyo, bo mo bo fεde bamii ba bincheŋ bachii.

Saaka kune Jiso fuuŋse Helod
(Macho 14:1-12; Maliku 6:14-29)

7 Helod wu gε sage kimbe ki woŋ kī Galalee yu mwεε munchii mù gε kooshi, mu fuuŋse wu nje bamii bamu gε jade bo duu le Jiso wunε le Joŋ Nlesεajoo wu kaase wu bu.

8 Bamu duu le le Alaja wu kaase wu to. Bamu duu fiboo le le muh wu ntuŋ wu Nyo wu fweele wumu wu kaase wu bu yi kwe le.

9 Helod mo wu ghaa le, “Joŋ le nche mbvuse wa kikwεε ke. Wunε muh ka nyume yεεŋ mεesε wu mε n'yuge kfuu chi munε mwεε kune wu?” Wu mo wu goone le wu bee wu yeŋ Jiso wεe le.

Jiso nyane bamii banchvuge batεŋ
(Macho 14:13-21; Maliku 6:30-44; Joŋ 6:1-14)

10 Booŋ ba ntuŋ ba Jiso gε jiŋε bo kaase bo tu jiŋ, bo sεeŋ mwεε munchii mù bo ge fe wu le. Wu mo wu ja wu jo bo be bo kεŋse yo, bo bu bo gεene je yi a kinlaantεŋ kī Besada le.

11 Geene, kinchvu ki bamii kεε ki kuŋe ki bii wu le, wu fi bo wu mo wu kε wu feeji kune bvunfoŋ bvu Nyo wu ka fεde bamii ba chεne.

12 Le juu doo chi gεene ki chi sele, booŋ ba Jiso ba ŋgoo ba yuufe ncho bafεε bo kεŋse bo to bo jεmε wu le le, “Dū le bamii banε le le bo gεeŋ bante bε ala a mbebe le, bo gū mwεε

muboo munjile bε fe bo lé bo chē fo, nje fεnε le nchvuun.”

¹³ Jiso chvuu fie lε, “**Le bεŋ, bεŋ lé bεŋ nyâ bo fεeε fi bo lé bo jí.**” Bo jεmε lε, “Fieε fi bee kεme le geh chefe yi blēd yishεŋ be bίεŋ yifiεε. Fuge noo sεŋ tu wo goone le bee gεεŋ be gu lo mwεε munjile ḥguu le fe bee to be nya bamii banε le bachii.”

¹⁴ Bo gε duu noo nje bamii gε bee fo weseε, bilεŋsε maa gε bee nje banchvuge batεŋ. Jiso mo wu jεmε boοŋ be ba ḥgoō le lε, “**Bεŋ du bamii baa shiiyε fεkuu manjuu le manjuu le, nje mbaanshεŋ, mbaanshεŋ.**”

¹⁵ Bo jεmε, bo mo bo shiiyε bo bachii.

¹⁶ Jiso jo chefe yi blēd yi yishεŋ chieε be bίεŋ yi yifiεε chieε, wu bijε we, wu nya kiy-one Nyo le, wu mo wu bwεεyε wu nya boοŋ be ba ḥgoō le lε bo gā binchvu bi bamii baa le.

¹⁷ Bo gajε, bamii bachii ji bo fuu, boοŋ ba Jiso ba ḥgoō baanyε bimbεge bί gε gweeyε, bi yisε ḥkaa yuufe ncho yifiεε.

Bita chieε le Jiso le Mbvuse wù Nyo gε ka

(Macho 16:13-20; Maliku 8:27-30)

¹⁸ Lε nyu juu chimi, Jiso bu-une wu maa, boοŋ be ba ḥgoō nyu mbebe ye le. Wu ja wu biih bo le lε, “**Bamii duu lε nle yεεŋ?**”

¹⁹ Bo chvuu lε, “Bamii bamu duu lε wo le Jon Nlesejoo, bamu lε Alaja, bamu duu lε wo le muh wu ntuŋ wu Nyo wu fweele

wumu wu kaase wu bu yi kwe le.”

²⁰ Wu mo wu biih bo le lε, “**Bεŋ duu fine le nle yεεŋ?**” Bita chvuu lε, “Wo le Mbvuse wù Nyo gε ka.”

²¹ Jiso mo wu chiise bo le lε keefε bo ka bo mōŋ lo bo sεεŋ fine muh le gε.

Jiso jεmε kune banε kwe ye

(Macho 16:21-23; Maliku 8:31-33)

²² Wu mo wu jεmε bo le lε, “**Muh wù jee che le Mwamuh kεme ki wu gε wu yεŋ banε ba duude, bamii ba sage woŋ bε bachiji kintanyε ba baŋ baŋ mo bamii ba duunyi banchi ba Nyo faŋ wu. Bo mo bo yuuye wu, aju fe atade, wu kaasε wu bu yi kwe le.**”

Kintaan ki muh wù bii Jiso le

(Macho 16:24-28; Maliku 8:34-38)

²³ Jiso mo wu jεmε bamii le bachii lε, “**Muh ne goone ki wù nyu muh wan, tu wù kεme ki wu fāŋ kikwεε ke, wu tāude kintaan ke aju achii wu bii mene.**”

²⁴ **Bεŋ kēe lε muh wù baji kinche ke, tu wu lε wu gε wu lεsε geh lo ki. Geenε, muh wù lεsε kinche ke nje mε, tu wu baji lo kinche ke.**

²⁵ **Ba banyi woŋ kfunε wuchii ba nya muh le, wu ji, ki wu lεsε kεne ki wu jin kinche ke, mbe we nyu la?**

²⁶ **Bεŋ kēe lε muh kεme bvuya ki wu bli mene mo jε yaŋ le, wu mo wu kee lε muh wù jee che le**

Mwamuh lē wu gē wu kēme tē bvuya fē mwēdē le sege wu kaasē wu to antenēe a bvukuge bwe, bvū ka nyume tē bvū Nyo wū le chiji banchendaa be ba yuude.

27 Nseñe bēñ nchiesēñ lē, bamii bamu lēme fēnē bo nyu gē bo to bo yu wuñ wu kwe gē fē bo yēñ mo fē Nyo sage bvunfōñ bwe fo gē.”

Nfiēenē yi Jiso kuse

(Macho 17:1-8; Maliku 9:2-8)

28 Gè bee geh njé aju nyaan, no Jiso jeme mwēe munē, wu jo Bita be Jonj mo Jem be bo bēñ yi mbegē wumu le lē wu gēñ wu buune.

29 Wu gēñ wu doo wu buune, nfiēenē ye ja yi kuse, nju ye tē kuse yi tu yi baanj yi lale nē mwawmwawmwaw.

30 Fi kooshe le bamii bafēe, nyu Muse be Alaja gè bee bo ja bo bune bo tu bo jeme be Jiso.

31 N'yule wū Nyo baanj yi bo le. Be bo jeme kune kwe yi Jiso gè kēme ki wu gēñ wu kwe Yelusalēm ki fi gē fi to fi koje no Nyo gē gēle.

32 Bo gè jeme noo, Bita be Jonj mo Jem lefē goge lo bo. Bo doo bo kanjē, bo yēñ no n'yule wū Nyo baanj ye yi Jiso le, bo ka bo yēñ bamii bafēe baa le bo lēme be wu.

33 Bamii ba bafēe bayu doo bo baa bikaa, Bita ja wu bune wu jeme Jiso le lē, “Chiji Kikwēe, fi joñe no bee le fēnē. Chine bee joonj chún yishēde, yimi nyu yo, yimi nyu yi Muse, yimi nyu yi Alaja.” Wu

gè jeme noo, wu kee gē mo fīeë fi wu jeme gē.

34 Geh no wu baanj wu jeme noo, kimbe ja ki to a bo we ki banjē bo. Bo tu bo kēmē nfaanj no bo gè bee a kimbe ntēnēe.

35 Je bu a kimbe kiyu le yi jeme le, “Wunē le Mwa yan wu nle ncha. Beñ yûge wu le.”

36 No je yēe jeme noo yi mēse, bo ja bo yēñ Jiso lēme fo wumaa. Bo gē ka bo sēñ muh fīeë fi bo yēñ yi mbegē wēe le kife kiyu le gē.

*Jiso bvusē nchendaa debele
yi mwa wū jwēñse le*

(Macho 17:14-21; Maliku 9:14-29)

37 Akfuunj gè bu a yuu, be ba Jiso ja yi mbegē le bo tu bo bohge. Bo doo bo bohge, bo tase be kinchvu ki bamii kī duude.

38 Lē bo bije bo yēñ muh mu wu ja wu tu wu wanē a kinchvu kēe ntēnēe le, “Muh wu N'yēyē, kii wo bije geh fē mwa yan le. Kage mwa yan wunē nē.

39 Kiyo kimi jade kichufē wu ki nonj, wu tage, wu funē, bifuu bude a wu mu. Ki gēne lo be wu, gē ki bēme lē wu yēnē gē.

40 Mbe nlegē wa booñ buñ ba ñgoo le bo bvusē kiyo kiyu bo moñ señ.”

41 Jiso yu noo, wu jeme lē, “**O oo! Kiñgogē kī achiji kī baanj lee gē fitele yi Nyo le gē. Nlē nyū be bēñ ñgēñj mbū nēe, nlē ñkāañ shēñ be bēñ ñgēñj mbū nēe?**” Wu mo wu jeme chiji mwa wēe le lē, “**Tō be mwa yo fēnē!**”

⁴² Wu jo wu doo wu too bε
wu, nchendaa debele wεε ka
wu chiaase mwa wεε wu noŋ
fekuu, wu tage. Jiso wan̄ kiyo
kī yiide kiyu ki bu yi mwa wεε
le, wu mo wu tεmε. Jiso mo
wu nya wu chiji le.

⁴³ Bamii bachii yεŋ bvunja
bvù le bvū Nyo le, jwe yuŋ bo.

*Jiso ka wu jεmε kune ban̄gε
be bε kwe ye*

(Macho 17:22-23; Maliku
9:30-32)

No bo gε baan̄ bo kεme
kingha ki mwεε munchii mū
Jiso gε gee le, wu ja wu jεmε
boon̄ bε ba ñgoo le lε,

⁴⁴ “**Bεŋ yεgε chuule fιεε fi
nle njεmε bεŋ le. Muh wù
jee che le Mwamuh lé ba
nyū ba gε ba nyā wu chiaan̄
yi bamii le.**”

⁴⁵ Le wu jεmε noo, bo gε
kεe fιεε fi wu jεmε gε, nje fιεε
fimi gε baŋe lε keefε bo kεe
gε, geene bo gε fan̄ ki bo biih
kune njεmε wuyu.

*Le yεεŋ wu le muh wù baan̄?
(Macho 18:1-5; Maliku
9:33-37)*

⁴⁶ Bo gε ja bo ke kinteeŋyε
lεbolεbo laa bo le nε muh wù
baan̄ a bo ntεnεe le yεεŋ la.

⁴⁷ Jiso kεe fιεε fi bo gε kwaji
fε muntele muboo le, wu mo
wu jo mwa wù shige wu gεe
mbebe ye le,

⁴⁸ wu jεmε bo le lε, “**Muh nε
fii mwa njε wunε a jee chan̄
le, tu wu fii nyu mε. Muh
fii mε, tu wu fii nyume muh
wù tuŋ mε. Fi mo fi nyu le,**”*

* ^{49:54} Ban̄wa ba kege bamu le bo taa fo fεnε le, “Le no Alaja gε teŋe nεε?” ^{† 9:55} Ban̄wa ba kege bamu le bo taa fo fεnε le, “Le gε bεŋ kee kfuu chi muntele mū bεŋ
kεme gε. Bεŋ kεe lε gε muh wù jee che le Mwamuh gε to ki wu yūuye lo bamii gε.
Wu gε to ki wu fi lo bo.”

**muh wù jode kikwεε ke njε
mwa wù shige a bεŋ ntεnεe
le wu, wu le muh wù baan̄.”**

*Muh wù baan̄ baa gε jin̄ wo
le gε, tu wu toone wo
(Maliku 9:38-40)*

⁴⁹ Jon̄ biih wu le lε, “Chiji
kikwεε, bee le be yεŋ muh mu
le wu tεŋe jee chun̄ fε wu bvū
use banchendaa ba debele yi
bamii le, be fan̄, nje gε wu nyu
muh ñgoo yese le gε.”

⁵⁰ Jiso chvuu fie lε, “**Keefε
bεŋ chide kfuu chi wεε muh
gε, nje muh wù baan̄ baa gε
jin̄ bεŋ le gε, tu wu toone lo
bεŋ.**”

*Jiso soge gεh ki wu gεeŋ
Yelusalem,
bamii ba Samaliya faŋ ki bo fi
wu*

⁵¹ Kife kī Nyo gε bee ki wu
jō Jiso wu bεεŋ bε wu we lε ki
to ki kojε, Jiso soge gεh ki wu
gεeŋ Yelusalem, wu mo wu ja
wu gεeŋe.

⁵² Wu doo wu ja, wu tuŋ
bamii bamu fwe. Bo gεeŋ bo
lee ntε wumu wu Samaliya le
lε bo seese kijuse yo wu le.

⁵³ Bamii ba yo kuŋ wu bε
kijuse bo faŋ ki bo fi wu, nje
bo gε kee lo lε wu fede wu
gεeŋe nyu Yelusalem.

⁵⁴ Jεm bε Jon̄ ba le boon̄ ba
Jiso ba ñgoo gε ſyu fεyū, bo
biih lε, “Tada, bee tεŋe ñgu we
wu shii wu to wu lεeſhe bamii
bayu?”*

⁵⁵ Jiso kaasε ye wu wan̄ bo,

†

56 Wu mo wu ja bε booj be ba ηgoo bo mo bo tu bo geεne wa je yi ntε wumu le yeye.

*Keefε muh wu ηgoo wu Jiso
jiiŋe jiŋ gε*

(Macho 8:19-22)

57 Be bo doo bo geεne, muh mu jemε Jiso le le, “Nlé mbii wo le manjuu manchii ma wo geεne fo.”

58 Jiso chvuu wu le le, “Bin-chombian kεme bintuge bi-boο, munyii mū fuune we keme yéh yiboo, geenε gε muh wù jee che le Mwamuh kεme lo fe wu giŋse kikwεe ke fo gε.”

59 Jiso ja wu jemε muh mu le le, “Wo bii mene!” Muh wεε chvuu le, “Tada, chine mene n'ya ηgeεη jiiyε chijan fe mbii wo le.”

60 Geenε Jiso chvuu wu le le, “Chine bamii ba kweeyε wa jiiyi biŋkwe biboo, wo gεεη fiuŋ wo fēeji kune bvunfoŋ bvu Nyo.”

61 Muh mu ka wu jemε le, “Tada, nlé mbii wo le, geenε ya chine ηgeεη n'yεε kfuu chaŋ le fe mbii wo le.”

62 Jiso chvuu muh wεε le le, “Muh ηgvuumε bε ji ki wu lεŋ lεme, wu ka lene wu jiiŋe jiŋ, tu mwεdε baan koje gε ki wù nyu antεnεe a bvunfoŋ bvu Nyo le gε.”

10

*Jiso tuŋ bamii mbanjbvusooshwi
ncho bafeε*

1 Ajiŋ ayu, Tada baayε bamii bamu mbanjbvusooshwi

ncho bafeε. * Wu tuŋ fwe, bafeε bafeε le bo geεη bante le yeye yeye, bo geεη bo jienyi manjuu ma wu lé gε wu fε mo le manchii.

2 Wu doo wu tune bo wu jemε le, “Ngwejε duude baan geenε bamii ba gwejε nyu shige. Noo, bεŋ būtne le Tada wù Chiji mwε, chfijse bamii ba ηgwejε a wu mwεne.

3 Beŋ gεεne le. Bijε yεŋ beŋ doo beŋ gεεne beŋ kee le ntune beŋ le beŋ gεεη beŋ nyu njε booj ba shόη antεnεe a banjvufe.

4 Beŋ doo beŋ gεεne, keefε muh jō kikeε kene bige mo jé yimi gε. Beŋ doo beŋ bu a je, keefε beŋ lεmε beŋ yεεse bamii le gε.

5 Beŋ doo beŋ gεεne beŋ lee yeh yí beŋ lε beŋ lée yu, beŋ ya beŋ jemε yeh yεε le le, ‘Kimbone nyūme yeh kfunε.’

6 Muh wù koje kimbone ne le yu, kimbone kena mε yeh kwεe. Muh ne yu gε, kimbone kεe kaasε ki tu jinj a beŋ le.

7 Sege beŋ lee yeh, beŋ mo beŋ mε geh beŋ chee geh nyu yu. Keefε beŋ kūse yéh gε. Fieε fijile fichii fi ba nya beŋ le, beŋ jii, kene nyu fimule, beŋ muu, nje muh wu lene lεme, kεme ki wù kεme nlajε we.

8 Beŋ lee ntε le, ba fi beŋ, ba nya mo la le beŋ ji, beŋ mo beŋ jii lo.

9 Beŋ doo beŋ nyume yo, beŋ mo beŋ fēde bamii ba

* 10:1 Banwa ba kege bamu teŋe le mbanjbvusooshwi (70).

chene, bεŋ ka bεŋ feeji bamii le bachii lε bvunfonj bvu Nyo le wa mbebe yiboo le.

10 Geenε, bεŋ lee ntε le, ba fan ki ba fi bεŋ, bεŋ bu bεŋ gεεŋ bifian bi je le bεŋ jan lε,

11 'Mo kibvunε ki ntε wunε le ki bee jo yi bikaa biesa le nε ki kinε fεnε no bee kaaji, fiee fichii kaasε fi tu yi bikwεε biεna le. Geenε, bεŋ kēe le bvunfonj bvu Nyo le wa mbebe le.'

12 Nseŋe bεŋ le lε, lε tō nyūme juu chi nsa wu fεkimesε, mwεε bone fε kilaantεŋ ki Sodom le fede kilaantεŋ keε le."

*Nge wu bante ba fane ki bo kuse muntele muboo le
(Macho 11:20-24)*

13 Jiso ja wu jeme lε, "Nge wù baan le wene bεŋ bamii ba Kolasiŋ, nge wù baan le te wene bεŋ bamii ba Besada. Bεŋ kēe le, ne nge nge bintha bi mwεε bi nge nge bεŋ le nyume Taya bε Sidon, tu bo gε bee bo jii wa bimbaŋkwe, bo kfuuŋ taan ye le nchenseŋ ki bo dunyε le bo le bo kuse wa muntele muboo.

14 Bεŋ kēe le lε tō nyūme juu chi nsa wù fεkimesε, mwεε bone fε bamii ba Taya le mo ba Sidon le fede fε bεŋ le.

15 Mo bεŋ bamii ba Kafanahum, bεŋ kwaji le ba lε ba gε ba bεεŋse bεŋ, bεŋ bεεŋ fεwe? Aay! Ba lε ba shiishe lo bεŋ bεŋ shii bεŋ gεεŋ woŋ wu baŋkfule."

16 Jiso mo wu jeme bamii ba wu gε tuŋ baa le lε, "Muh nε yūge bεŋ le, tu mwεde yuge nyume mεne, muh fan bεŋ, tu wu fan nyume mε. Muh fan mε, tu mwεde fan nyu muh wu tuŋ mε."

Fiee fi muh ηgo wu Jiso yūge njoŋ yi fi le

17 Bamii ba mbaŋbvusooshwi ncho bafεε baa jienye bo tu jinj bo yuge njoŋ, bo mo bo duu Jiso le lε, "Tada, bee chi teŋe jee chun, mo banchendaa ba debele, bo yuge bee le."

18 Jiso chvu bo le lε, "Nchi n'yeŋ debele gwe njε jan fε yi lale we yi lee fεkuu

19 Nle nya wa bvunja bεŋ le bvù tanlo bεŋ jienyi yó bε baŋgan yu. Mo ηka nya bεŋ bvunja bvù bεŋ yage bvunja bvu debele wu muh wu kimbanε yu bvuchii. Gε tanlo fiee shinshε bεŋ gε.

20 Geenε, keefε bεŋ yūge njoŋ lε banchendaa ba debele yuge bεŋ le gε. Bεŋ yūge njoŋ nyu lε ajee a wene le ba saŋ wa a Nwa wu Nyo le fεwe."

*Jiso yu njoŋ
(Macho 11:25-27; 13:16-17)*

21 Geh kife kiyu le, Kiyo ki Yuude ge njoŋ yuu lo Jiso. Wu mo wu jeme lε, "Nnyaa kiyone wo le Chii Nfoŋ kibvulε bε nshεŋ no wo le wo nyile mwεε munε ba bvufee le mo baŋkεε fiee le, wo dunyε nyu mumwone mū bwele le. Le no fi le Chii, nje le no wo gε goone le fi nyume."

22 Jiso ka wu jemē le, "Chii le wu nya wa mwee munchii mene. Ge muh nyu yu wu kee Mwa wu le me ge, le geh Chii maa wu kee. Ge muh nyu yu wu kee Chii ge, le geh me wu Mwa ye mo bamii ba Mwa le wu cha wa ki wu dñye Chii bo le."

23 Wu ja wu kaasē ye wu jemē boonj be ba n̄ggo le lebolebo le "Njoŋ wù baan le wene le ajii a wene yene mwēe munē le.

24 Beŋ kēe le bamii ba ntuŋ wu Nyo ba duude bε banfonj ḡe shee bo beede ki bo yεŋ mwēe mù beŋ yεne le, bo ge baanj yεŋ ge. Bo tu bo beede tε ki bo yu mwēe mù beŋ yuge, bo ge baanj yu ge."

Ngaŋ kune muh wù joŋe wu Samaliya

25 Fi ja fi kooshe le, muh mu wù ḡe kee banchi ba Nyo chuuule, ḡe ja wu to ki wu mōŋ Jiso, wu mo wu biih wu le le, "Muh wu N'yεyε, fīeŋ fi n̄keme ki n̄ge fe n̄keme kinche k̄i kage ge le la?"

26 Jiso biih wu le le, "Ba le ba saŋ a Nwa wu banchi ba Nyo le le muh ḡee nyu nεe? Wo tεŋe wo yuge le la?"

27 Wu chvuū le, "Ba le ba saŋ le,

'Wo kōŋe Tada Nyo wo bε fitele fiuŋ fichii,
wo nyā kikwεe kuŋ wu le kichii,
wo lēne wu le bε bvunja
bvunja bvuchii,
wo ḡeede bvufee bvunja
bvuchii ye ye le,

wo ka wo kōŋe muh wù le
mbebe yo le geh no wo
kōŋe kikwεe kuŋ.'

28 Jiso jemē le, "Wo le wo chvuū chuuile. Wo ḡee noo wo mo wo k̄eme kinche ki kage ge."

29 Muh wēe mo wu ja wu lεŋ wu goone ki wu chūnyε le wu le muh, wu mo wu biih Jiso le le, "Muh wù le mbebe yaŋ le le yεe?"

30 Jiso tu wu chvuū nyu a n̄gaŋ le le, "Muh mu ḡe ja Yelusalem wu bohge Jeliku, wu doo wu ḡeene wu gwe chiaanj yi bachonj le. Bo sunj wu, wu chide, bo baayε njú ye bo jo bε mwēe mwe munchii, bo mo bo noŋ wu fo bo legε bo ḡeεn.

31 Fi ḡe ja fi kooshe le muh mu ḡe boge je yiyu le, nyu chiji kintanyε, wu yεŋ muh wuyu le, wu wεεŋ lo wu fe.

32 Muh mu tε ḡe ja wu too, nyu muh wu kfuu chi Lewe le, le wu to wu bu fo, wu yεŋ wu le, wu wεεŋ lo tε wu fe.

33 Geene, muh mu ḡe ja wu jiεnyi tε wu too, nyu muh wu Samaliya. Wu ḡe to wu bu fo, wu yεŋ wu le wu koo yii fe wu le.

34 Wu ḡeεŋ mbebe ye le, wu fuushe mbvuunj bε mεe fe banfu be le, wu kaanj bε nju, wu mo wu tuu wu yi nyān ye yi wu ḡe jiεnyi yu wege le, wu ḡeεŋ bε wu yeh yi bamii ba jiεnyε ḡe too bo chee yu wu jiŋe fe wu le.

35 Be wu che, bvū bu bvū yuu, wu bvuse badanale bafεe wu nya muh yeh yiyu

le, wu j̄em̄e wu le le, ‘Shee wo j̄iin̄e f̄e muh wun̄e le. Wo ne le wo shee wo lese bige bi fes̄, ndoo n̄kaas̄e nchvuu wo le.’ ”

³⁶ No Jiso ma noo, wu mo wu biih muh w̄ee w̄u ḡe kee nchi le le, “**Anten̄ee a bamii ba bat̄ede ban̄e, wo ȳene le le muh w̄u la w̄u ḡe dunȳe le wu le muh w̄u mbebe muh w̄ee w̄u bachoŋ ḡe sun̄ le?”**

³⁷ Wu chvuu le, “Le muh w̄u ḡe kole yii f̄e muh wuyu le.” Jiso mo wu j̄em̄e wu le le, “**Wo ḡeene, wo geen̄ wo ḡee te noo.**”

Jiso ya f̄e Mata be Meele kfuŋj

³⁸ Jiso be booj be ba n̄goo ḡe ja bo tu bo geene, bo geen̄ bo lee nte wumule, kw̄ese wumu nyu yo ba t̄eŋe le Mata. Wu fi Jiso a wu yeh.

³⁹ Wu ḡe keme j̄em̄e yimi ba t̄eŋe le Meele. No Jiso ge gen̄e wu lee yu, Meele mo wu geen̄ wu shii mbebe ye le wu yege fiee fi wu yeyi.

⁴⁰ Mata nyu fie wu luume nyu be nte. Wu ḡe ja wu to wu biih Jiso le le, “Tada, wo ȳede geh no j̄em̄e yan̄ le yi chine mene mbuge me maa, wo ghade ge? Du geh le wu to wu fih me.”

⁴¹ Tada chvuu wu le le, “**Mata, Mata, wo buge, wo nyaa n̄ge kikw̄ee kuŋ le yi mw̄ee muŋ duude le,**

⁴² fiee fi fishan̄ le geh fimimia. Meele le wu cha wa fiee fi fishan̄, ge muh nyu yu wu ka wu fi a wu le ge.”

11

*Jiso ȳeȳe no tarlo ba būune
(Macho 6:5-15)*

¹ Ḡe bee juu chimi, Jiso buune kijus̄e kimi le, wu būune wu mes̄e, mwa ye wu n̄goo wumu du wu le le, “Tada, ȳeȳe bee no be buune, geh ȳeŋȳeŋ no Jon̄ te ḡe ȳeȳe bamii be ba n̄goo no bo buune.”

² Jiso mo wu j̄em̄e bo le le, “**Bεŋ doo bεŋ buune bεŋ mo bεŋ j̄em̄e le,**
‘Chiji wese,
ḡee bamii n̄gv̄uune jee chun̄,
wo ḡe le bvunfon̄ bwuŋ to.

³ **Wo nyâ bee mw̄ee munjile aju achii,**

⁴ **l̄eesh̄e bimbef̄e bies̄a,**
no bee te l̄eeshi bimbef̄e b̄i bamii bamu gee f̄e bee le.

Keef̄e wo chine bee lee moŋ w̄u ya bee le ge.’ ”

⁵ No wu j̄em̄e noo wu mo wu be bo le le, “**Bεŋ j̄ô le, muh mu bεŋ le wu ja wu geen̄ wu kuŋ yeh yi nsaa ye antaŋ anten̄ee wu j̄em̄e le,** ‘Nsaa yan̄, ja geh we wo foose me be chefe yi bvuleŋ yi shede.

⁶ **Nsaa yan̄ yimi le yi ja yi bune yi la me jige, n'ya n̄keme ge fiee fi nlé nt̄e wu yu ge.’ ”**

⁷ **Ba jo le nsaa yo yi wo be kuŋ yee kaase yi chvuu fie yeh wo le le, ‘Keef̄e wo f̄uŋse me ge. Besa booj baŋ le be giŋ wa be faa kimbuŋ. Ge tanlo n̄ka nja we le n̄goone fiee fi nnya wo le ge.’ ”**

8 No Jiso be noo, wu ka wu jeme le, “**Nseŋe bəŋ le lə wu ne baan ja gəh we wu nya wo bvuleŋ bvù wo biide nje wu le nsaa yo seŋ, tu wu lə wu gə wu jā gəh we wu nya wo fiɛɛ fitchii fi wo goone sege wo me gəh fo wo kune.**

9 Njeme bəŋ le lə, bəŋ biide, Nyo lē wu nyâ bəŋ le. Bəŋ ŋgōone, Nyo lē wu gə bəŋ yəŋ. Bəŋ kûne kimbuŋ, Nyo lē wu gwênye bəŋ le.

10 Bəŋ kēe lə muh wuchii wu biide, wu lē wu gə wu kêmə, muh wuchii wu goone, lē wu gə wu yəŋ, muh wu kune kimbuŋ lē ba nyū ba gwênye wu le.

11 Le chiji mwa wu la a bəŋ nteneɛ wù mwa ye biide bieŋ, wu nya wù nyu yo?

12 Noo lə mwa be biide nyu gine wo nya wù nyu ŋgaŋ le?

13 No bəŋ le bamii ba befe bəŋ kee ki bəŋ nya mwɛɛ mù njɔŋe boŋ bena le, tu gɛ taŋlo Chiji wene wù le fewe nya tɛ Kiyo ki Yuude bamii ba biide wu le fede noo gɛ?”

Jiso bɛ Bəsebu

(Macho 12:22-30,43-45; Maliku 3:20-27)

14 Jiso gè bvuse banchendaa ba debele yi muh mu le nyu kinchife. No nchendaa wu debele wuyu gè bu, muh wuyu mo wu kɛ wu jeme. Kinchvu ki bamii yɛŋ noo bo kɛmɛ lo kingha baan.

15 Geene bamii bamu tu bo duu lə, “Wu bvuse banchendaa ba debele ne nyu

bɛ bvunja bvu Bəsebu wu Nfɔŋ banchendaa ba debele.”

16 Bamii bamu tu bo lege ki bo koo wu bo duu lə wu gə fiɛɛ fi duunyi lə bvunja bvunje ja fewe.

17 Jiso kɛe banjkwaje baboo wu mo wu jeme le, “**Kituŋ ne ja ki gade, ki tu ki juu ləkileki, tu gɛ ki nyu ki ləeŋ gɛ. Kfuu ja chi gade chi juu ləchilechi tu chi le chi gwe.**

18 Le gəh yɛɛŋyɛɛŋ no Satan bɛ ŋgōo ye ja bo gade bo tu juu ləboləbo, bvunfoŋ bwe gɛ ka bvu ləeŋ gɛ. Njeme noo nje bəŋ duu lə mbvuuse banchendaa ba debele nyu bɛ bvunja bvu Bəsebu.

19 Fi ne le lə mbvuuse banchendaa ba debele nyu bɛ bvunja bvu Bəsebu, tu bena boŋ bvuse nyu bɛ bvu yɛɛŋ? Fiɛɛ fi boŋ bena bayu gee, duunyi lə bəŋ le bəŋ gwe wa nsa.

20 Geene ne mbvuuse banchendaa bayu nyu bɛ kibo ki Nyo, tu bvunfoŋ bvu Nyo bvu yu le bvu to wa fe bəŋ le.

21 Bəŋ kēe lə sege muh wu tɛɛme seeseɛ wa mwɛɛ mwe mu jɛŋ wu shii wu tu wu chieɛne la che yu, muh gɛ ka wu shiŋshe fiɛɛ fie gɛ.

22 Geene, ŋga wumu wu fede wu ja lo wu to wu juu bɛ wu, wu suŋ wu, wu mo wu lo mwɛɛ mwe mu jɛŋ munchii mù wu gɛɛde kikwɛɛ ke yu, wu ka wu banyɛ mwɛɛ mwe munchii wu gɛɛŋ bɛ nsáa ye ga.

23 Ne muh baan nyu gɛ

kimbe kaŋ le gε, tu wu banε mε. Muh le njε wu fiih mε ki be baanyi lo sεŋ, tu wu saayi lo.

24 Sege kiyo kι yiide le ki bu ye yi muh le ki mo ki gεεŋ nchvuun ki goone fe ki lé ki chēe fo. Geenε ki doo ki goonj sεŋ, ki mo ki jēmε kikwεε ke le le, 'Nlé ŋkāasε ntū a mε yeh fe nchi mbu fo.'

25 Sege ki kaasε ki tu jinj ki yεŋ yeh yiyu nyu ba yεεsε, ba seesε yi tu yi yuude,

26 ki mo ki kāasε ki gεεŋ, ki to bε biyo bimi bvusooshwi bι befe bi fedε ki, bε bi mo bi to bi lee bi chee fo. Mwεε mo mu mεesε mu fo lo fe mwεdε le segeyu fedε no mu gε shee mu nyume."

Kilanye kι baŋ le ki yεεŋ?

27 No Jiso gε baŋ wu jeme mwεε mune ne, kwεse wumu ja wu jaŋe a kinchvu ki bamii kεε ntεnεe wu jeme le, "Kilanye kι baŋ le ki kwεse wu gε boyε wo, wu ka wu yaŋε wo."

28 Jiso chvuu fie le, "Kinlanye kι baŋ le nyu ki bamii ba yuge je yi Nyo bo gee no yi goone."

Bamii goone ki bo yεŋ kinjha ki fiee kι duunyi fe bvunja bvujiso jade fo

(Macho 12:38-42; Maliku 8:12)

29 No binchvu bi bamii gε taashi bi too mbebe ye le, wu ja wu jeme le, "Kinjogo kι mεesε kinε le ki befe. Ki goone kι ki yεŋ kinjha ki fiee fi duunyi bvunja bwaj

le, gε tanjlo ndunyε ki le gε. Geenε, kinjha ki fiee baŋ ya gε njiŋε wu muh wu ntuŋ wu Nyo wù Jona gε.

30 No fiee fi Jona gε ge, gε bee kinjha ki fiee fe bamii ba Ninibε le, le gεh yεεŋ yεεŋ no fiee fi muh wù jee che le Mwamuh gee lé gε nyūme kinjha ki fiee fe kinjogo ki mεesε kinε le.

31 Lé tō nyu juu chi fekimεsε Yaa wù gε sage kituŋ ki Sheba wu leeŋ bε kinjogε ki mεesε kinε wu leesε ki ŋgε le, nje wu gε ja a kituŋ ke le a woŋ juuse yo, ki wu tō wu yu bvufee bvū Nfonj Salamoŋ. Geenε bεŋ yεgε bεŋ yū, muh mu le fεnε bε fiee fi kuge fi fedε fi Salamoŋ.

32 Bamii ba Ninibε lé bo gε bo lōoŋ te kinjogε ki mεesε kinε abvu bwεε le ki gε jiaa baŋ, nje bo gε yu fiee fi Jona gε feeji, bo kusε muntele muboo. Geenε ne muh mu wunε fεnε bε fiee fi fedε fi Jona, bεŋ kuse gε muntele mwεna gε.

*Kin'yesε ki ye
(Macho 5:15)*

33 Gε muh to wu chu kin'yesε wu lee agaaguu gε. Gε tanjlo te muh ka wu jo ŋkaa wu kfuuſε yu gε. Wu to wu chude kin'yesε, wu toome nyu yi fiee fi ba to ba toome kin'yesε fo, le bamii doo bo lese yeh bo yεde n'yule le.

34 Ajii a wo le kin'yesε ki le yi ye yo le. Jise chunj ne yuude lo, tu ye yo yichii le yi yisε bε n'yuu. Geenε, jise

chun ne yuude ge, tu ye yo yichii le yi yise lo be kijib.

³⁵ Fi mo fi tu fi nyu le, wo jinje laa wo jienyi nyu antenee a n'yuu noo, antenee a kijib le le.

³⁶ Ne ye yo le yi yise be n'yuu kimbe kimi nyu ge yi kijib le ge, tu mwee munchii le mu mo mu yuude geh nj e no kin'yes to ki baan ki nyaa n'yule ye yo le."

Jiso chieyε Bafalashii be bamii ba duunyi banchi

(Macho 23:1-36; Maliku 12:38-40)

³⁷ Jiso g e mes e njeme we, muh wu Bafalashii wumu teen wu le wu to be wu geen bo ji mwee. Jiso mo wu geen, wu lee, wu shii be wu mo bo jii mwee,

38 wu g e baan chiaan chuge ge.* Muh Bafalashii wee bije fi ya wu.

³⁹ Tada kee fiee fi wu kwaji wu mo wu jeme wu le le, "Bej Bafalashii chuge munjko be shu ye le, geene mwee mu mbebe be kin'yele ajii yise lo fe muntele mwena le.

⁴⁰ Biyun bine! Ge Nyo wu g e fe akfuun, nyu wu wu ka fe anten te ge?

⁴¹ Fiee fi bej bee ki bej g e le le, bej nyaa mwee mu bej keme a mwee mwee le bamii ba kifufe le, mwee munchii mo mu yuude fe bej le.

⁴² Ng e wu baan le wene Bafalashii. Bej nyaa kimbe kimimia Nyo le antenee a bimbe yuufe bi mbaa yi

bej kege mo mwee mu bej g eede a mbaa le le yi yege, geene bej ka chine ki bej g ee mwee mu kooji fe bamii le, be ki keme kijkoje ki Nyo. Bej be keme ki bej g ee mwee mun e munchii bej chine ge fimi le ge.

⁴³ Ng e wu baan le wene Bafalashii. Bej to bej koje ki bej shiide nyu fwe yeh yi buune le, bej ka koje le ba y eese bej le fe waan be jgvune.

⁴⁴ Ng e wu baan le wene, nje bej le geh nj e jen yi ba yene ge, bamii jienyi yi le bo kee ge."

⁴⁵ No Jiso g e jeme ne, muh mu wu g e kee banchi ba Nyo chuule jeme wu le le, "Muh wu N'yeyε, wo kee g e le mwee mu wo jeme le mu kuu bee le te!"

⁴⁶ Jiso chvuu le, "Ng e wu baan le te wene bej bamii ba kee banchi ba Nyo chuule. Bej yige bamii be mwee mujiji mu fede bvunja bvbboo nj e taajlo bej la ge lo nyi yi kwaan yi kibo ki bej fih bo yu sej.

⁴⁷ Ng e wu baan le wene. Bej ba joone jen yi bamii ba ntuj wu Nyo, bej mo bej shee bej keenyi bej joone jen yiboo.

⁴⁸ Fine duunyi le bej toone kinje ki bachiji chiji bena. Ba g e yuuyε bamii ba ntuj wu Nyo, bej mo bej shee bej keenyi bej joone jen yiboo.

⁴⁹ Le fiee fi g e ge Nyo be bvufee bwe fe wu jeme le,

* 11:38 Wu g e keme ki wu chuge chiaan ye a je yi kinche kiboo le.

**'Nlé ñgê nchîiñse bamii ban
ba ntuñ be boøi banj ba
ntuñ fe bo le, bo lé bo yûuyë
bamu bo boone bikaa a
bamu jin.'**

⁵⁰ Noo, Nyo lé wu gê wu
bih kîngogo ki mëeße kinë le
kune kilemë ki bamii be ba
ntuñ bachii ba bo gë yuuuyë
kege no woñ gë ke.

⁵¹ Wu lé wu gê wu bñihde
kege yi kilemë ki Abë le
gëne bude yi ki Sakiya wù
ba gë yuuuyë antenës a ki-
tana ki kintanyë be yeh yi
kintanyë le. Nseñje lo bëñ
nchiëñ le Nyo lé wu gê wu
bih kîngogo ki mëeße kinë
le kune kwe yi bamii bayu
bachii.

⁵² Nge wù baanj le wene
bëñ bamii ba kee banchi ba
Nyo wesee. Bëñ le bëñ nyile
kiñgwenye ki jwe wu fwese
wù tañlo muh lee yu fe wu
këe fiëe fi kooji. Bëñ le bëñ
fanj ki bëñ lëe, bëñ tu bëñ
banjé bamii ba goone ki bo
lee le keefé bo lëe gë."

⁵³ Jiso gë ja fo ki wu gëne,
Bafalashii bë bamii ba gë du-
unyi banchi ba Nyo bo ke bo
tu bo leeshi lo wu be jé bo bi-
ide mwëe wu le wesee wesee,

⁵⁴ bo gë gee noo bo lëge lo
wu ki bo yu fiëe jwe we le, bo
mo bo koo wu.

12

*Keefé muh jëme yeye wù gee
yeye gë*

¹ No Jiso gë jëme, binchvu
bi bamii mo bi taashi bi too
fo banchvuge le banchvuge
le bo faase wu. Bamu jiñnyi
bikaa bi bamu. Jiso ja wu

ke wu tu wu jëme nyu booñ
be ba ngoo le wu duu le,
**"Bëñ jôde kife bë kinshilë ki
Bafalashii ki le gee chiboo
chi bo jëme yeye, bo gee
yeye.**

² Bëñ këe le fiëe fi ba nyile
fi këme ki fi to fi bu fe waanj.
Ge fiëe nyu yu te fi ba nyile fi
lé fi gë një ba këe señ ge.

³ Bëñ këe le fiëe fichii fi
bëñ jëme antañ lé ba nyù
ba yù fenshe. Fiëe fichii fi
bëñ fale yeh bëñ chvuune lo
lé ba nyù ba tò ba jañ lo fe
kigo ki yeh le.

*Muh wù ba fâne
(Macho 10:28-31)*

⁴ **Nsáa yan, njëme bëñ le**
le keefé bëñ fâane bamii ba
tañlo bo yuuuyë gëh nyume
nyañ yi ye maa, një tañlo bo
ka bo ge fiëe fimi señ gë.

⁵ Bëñ yëgë bëñ yù muh
wù bëñ fâane, bëñ fâne nyu
Nyo një le wu wù këme
bvuñga ki wu yûuyë muh,
wu ka wu leesë mwëde yi
ñgu wù baanj le. Nka njëme
bëñ le le bëñ fâane gëh nyu
wu maa.

⁶ **Gë bëñ kee le ba to ba**
gese munseñ munteñ yi
munini le munfee maa gë?
Geenë, gë finsëñ fimi nyu yu
fimimia fi Nyo to wu daayi
a fi le gë.

⁷ **Fienä le le Nyo kee yvú**
yichii yi le a bëñ fwa. Keefé
bëñ fâane gë. Bëñ fedé
munseñ mù duude.

*Muh wu mbëme bë muh wù
faanje Jiso
(Macho 10:32-33; 12:32;
10:19-20)*

8 Nseñje te bəŋ le lε, muh bəmε mε a bamii fwe lε wu kee mε, tu muh wù jee che le Mwamuh lε wu gε wu bəŋ te mwεde a banchendaa ba Nyo fwe lε wu kee wu.

9 Geenε muh ma lo mε a bamii fwe tu mε te nlé mmā mwεde a banchendaa ba Nyo jii.

10 Fi ka nyume lε, Nyo lε wu gε wu lēshε jé yi befe yi muh jeme kune muh wù jee che le lε Mwamuh, geenε gε Nyo nyu wu yu wu to wu lēshε jé yi befe yi muh jeme kune Kiyo ki Yuude gε.

11 Sege ba koo bəŋ ba gεεŋ bε bəŋ yéh yi buunε le, kene nyu fwe a bamii ba sage woŋ, kene nyu fwe a bamii ba keme bvunga bvù bo sage te, le bo gεεŋ bo sa bəŋ, keefε kikwεe fūnŋ se bəŋ laa bəŋ le bəŋ gεεŋ bəŋ taanyi jwe bəŋ duu le la lε, kene bəŋ jeme nee le.

12 Lé gε nyume kife kiyu le, Kiyo ki Yuude seεŋ bəŋ fiεs fi bəŋ lε bəŋ jēme.”

Ngaŋ kune kiyuŋ ki muh kwa

13 No Jiso gε teede boonj be ba ḡoo le noo, muh mu ja wu jeme antenεe a kinchvu ki bamii le, wu du wu le lε, “Muh wu N'yeεyε, du Mwa bwεεŋ le lε wu ga bvushe bwesa wu nya bwaŋ.”

14 Jiso biih wu le lε, “Jwεŋse, gεle yεεŋ mε lε nsúune bansa bena, ḡka ḡgáde bvushe bwena?”

15 No wu biide noo wu mo wu jeme muh wuchii le lε, “Bəŋ jōde kife bəŋ yēne

keefε bəŋ yēde ajii yi mwεε le gε, nje gε kinche kimu nyu njε mwεε mu wù keme gε, mo mwεde tu wù keme bvukuge nee la.”

16 No wu jeme noo, wu mo wu ma ḡgaŋ lε, “Muh wu kwa wumu gε keme mwε we, mwεε joŋ yu baŋ.

17 Wu mo wu kε wu kwaji lε laa wu lε wu gε nee la? Wu lε wu gεε ḡgu ye yεε faanj la?

18 Wu mo wu ja wu chuntaŋ lε, ‘Fiεs fi nlé ḡgē le fine. Nlé nsâ basaŋkwa baŋ, ḡkāasε njōoŋ ba kuge, mo ḡgēe ḡgu bε mwεε mwaj yu munchii.

19 Ndoo ḡge noo, mε mo ndu kikwεe kanj le lε nle muh wu kishi. ḡkeme mwεε mü nlé ḡgē njili biluŋ bi duude le. Gε mbaaŋ ntu mbuge gε. Nlé njili gεh wa lo, ḡka mmuu n'yuge njooŋ.’

20 No wu seese noo, Nyo mo wu tεεŋ wu lε, ‘Kiyuŋ kinε! Kintaŋ ki abεŋ le nlé ḡkāasε njō kiyo kuŋ. N'yeεy laa mwεε mune munchii mü wo seese wo gεε lε gε nyū mu yεεŋ la?’”

21 No Jiso jeme ne wu mo wu jeme lε, “Le gεh yεεŋyεεŋ no fi lε fi gε fi nyū fe muh wu banyi bvukuge fe kikwεe ke le wù keme gε bvukuge kimbe ki Nyo le gε.”

*Ba gεede muntele nyu yi
Nyo le*

(Macho 6:25-34-19:21)

22 Wu ka wu ja wu jeme wa nyu boonj be ba ḡoo le lε, “Keefε bəŋ lūume kune

kinche kena le laa beŋ le
beŋ gē beŋ jí la le, kene kune
ye yene le laa beŋ le beŋ jí
la le.

²³ Beŋ kēe le kiyo ki muh
fede mwee munjile, ye yi
muh feder njú.

²⁴ Beŋ jíŋe beŋ yen biŋaŋa,
ge bi to bi lene ge, ge bi to
bi gweji ŋgu ge. Ge bi keme
basan̄kwa kene banwaŋ ge.
Geen̄ Nyo nyane geh bi
bichii. Ge beŋ kee le beŋ
yage munyii ge?

²⁵ Le yeeŋ a beŋ ntenee wù
fuun̄se, wù tanlo wu bise geh
kife shige yi kinche ke le?

²⁶ No ge tanlo beŋ ge mo
fi shige fine ge, gee la fi
beŋ soge bikwee kune mwee
mune?

²⁷ Beŋ jíŋe beŋ yēŋ no
nfude to wu kuu wù nyu. Ge
nfude to wu lene ge, ge wu
shin̄e njú ge. Geen̄, nseŋe
beŋ le le geh Nfon̄ Salamoŋ
be bvukuge bwe bvuchii
bvù wu gē keme wu gē suse
ye wu bu fe nfude le ge.

²⁸ No Nyo suse agaan̄ a
nchvuun̄ ne, agaan̄ a kuu
abeŋ, bu antaana ba fwee
lo fetaŋ, tu ge tanlo wu suse
beŋ wu fe lo noo ge? O oo
bamii ba mbem̄e wù shige
le!

²⁹ Fi mo fi nyu le keef̄
fi fūn̄se beŋ ge, keef̄ beŋ
kwáji laa beŋ le beŋ jí la beŋ
tu beŋ mū la le,

³⁰ nje mune mwee to kwaji
geh bamii ba bituŋ bi yi
nshen̄ yine le. Beŋ kēe le
Chiji wene kee lo le beŋ
koŋe mwee mune munchii.

³¹ Beŋ gēe bvufee bwena
nyu yi bvunfoŋ bvu Nyo le,
wu mo wu nyaa te mwee
mune munchii beŋ le.

³² Ngoo yaŋ, no beŋ le
shige ne, keef̄ beŋ fāane ge,
nje Chiji wene le wu koŋ wa
ki wu nyâ bvunfoŋ beŋ le.

³³ Beŋ ges̄e mwee mu beŋ
keme, beŋ ga bige biyu
bamii ba fuude le, beŋ
gōone bikee nyu bi tanlo bi
ge suume ge. Beŋ gēe de kwa
wene nyu yi woŋ wù Nyo le,
fe tanlo wu ge ka ge, fe choŋ
tanlo wu ge fe fo ge, fe shé
tanlo yi ge kaaŋ ge.

³⁴ Beŋ kēe le fe muh gēe de
nchvu ye fo le fe fitele fie le
fo.

Bamii ba Jiso chieene wu
(Macho 24:45-51)

³⁵ Beŋ kaaŋ bicha biɛna,
beŋ chu bin'yes̄e beŋ
chieene leme,

³⁶ geh njé boŋ ba leme
to bo chieene kikwee kiboo
wù nyu kijuse ki bvuguu le.
Wu doo wu kaas̄e wu to wu
kuŋ kimbuŋ ba gwenye lo
wu lee.

³⁷ Kinlan̄ye ki baŋ le ki
nyu fe boŋ ba leme le sege
kikwee kiboo fes̄e wu yen̄
bo nyu we bo chieene wu.
Nseŋe beŋ nchies̄e le wu le
wu gē wu chēme nju ye wu
kaaŋ, bo shiiȳe fekuu wu to
be mwee munjile wu gaje bo
le.

³⁸ Kinlan̄ye ki baŋ le ki
nyu ki boŋ ba leme ba wu
le wu gē wu fes̄e wu yen̄ bo
nyu bo chieene wu. Kene
wu le wu gē wu tō antaŋ

anteneε, kene sege nyishii to yi toŋe.

³⁹ **Bεŋ kēe le chiji yeh nε kee kife ki choŋ le wu to, tu wu lé wu chīεne. Wu gε chine le ba ŋode yeh ye gε.**

⁴⁰ **Bεŋ te keme ki bεŋ chīεne, nje muh wù jee che le Mwamuh lé wu gε wu kāase wu to kife ki bεŋ kee gε le.”**

⁴¹ Bita mo wu ja wu biih wu le lε, “Tada, wo ma ŋgaŋ wunε nyu bee le, noo bamii bachii le lε?”

⁴² Tada chvuu lε, “**Mwa leme wu le wù nchīεŋ wù ka keme bvufee le wù la? Gε nyume muh wεε wù chiji kikwεε ke le wu gε wu le wu jīŋe fε yeh ye le, sege kife doo ki kojε wu nya mwεε munjile boon be ba leme le gε?**

⁴³ **Kinlanye ki baŋ le ki gε ki nyūme ki mwa leme wù chiji kikwεε ke, sege wu doo wu too wu yεŋ wù gee leme gεh yεεŋyεεŋ no wu bee ki wù gee.**

⁴⁴ **Nseŋe bεŋ nchīεŋ le chiji kikwεε ke lε wu gε wu bεŋjε wu, wu jīŋe fε mwεε mwe le munchii.**

⁴⁵ **Geenε, nε mwa leme wεε ja wu jemε kikwεε ke le lε, ‘Gε chiji kikwεε kaŋ nyu wu yanjε wu kaasε gε’, wu mo wu kε wu suŋe boon ba leme ba biliŋε mo ba bikεse, wu jii wu ka muu mbvuuŋ mo koode wu,**

⁴⁶ **chiji kikwεε ke lε wu gε wu jā gεh wu būnε juu chimi chi wu be kwaji gε bε kife ki wu be kee gε le. Wu**

doo wu ge wu bu noo, wu mo wu gwoojε lo mwa ye wu leme wεε, wu chiiŋε wu wu gεŋ wù nyu bε bamii ba leme gε je yi boo le gε.

⁴⁷ **Mwa leme wù kee fieε fi chiji kikwεε ke goone le wu gε, wu baŋ seesε gε ye ki wu gε gε, tu ba lé ba tāaŋ wu bε munte wesee.**

⁴⁸ **Mwa leme wεε wu kee gε fieε fi chiji kikwεε ke goone le wu gε gε, wu fe fieε fi tanjlo ba taŋ wu bε munte wesee, lé ba nyū ba wējε gεh lo wuwεε shige. Muh wù ba nya mwεε wu le wesee le wu wù ba lé ba gōone mwεε wu le wesee. Muh wù ba le ba gεε mwεε chiaan ye le wesee lé ba nyū ba bñih mwεε wu le wesee.”**

*Jiso to bε kinŋgaye
(Macho 10:34-36)*

⁴⁹ Jiso ka wu jemε boon be ba ŋgo le le, “**Nto ki nfwεε nyu ŋgu yi nsheŋ le. Muh jo lε wu be bεde wa lo.**

⁵⁰ **Ngeme kfuu chi ŋgε wù baŋ wumu ki nlee wu le, fitele fian lε fi jēde gεh sege nlé nlée wa wu le.**

⁵¹ **Bεŋ kwaji lε nto nyu bε kimbone yi nsheŋ le fεnε? Ngan! Bεŋ kēe lε nto nyu bε kinŋgaye.**

⁵² **Kεge yi mεsse le gεεne fwe, yeh yi le bε bamii batεŋ lε yi gε yi gā ye. Bamii batεde lε bo gε bo gā ye bε ba bafεε, ba bafεε ga ye bε ba batεde.**

⁵³ **Chiji mwa lε wu gε wu gā ye bε mwa ye wù jwεŋε, mwa wù jwεŋε juu bε chiji. Bwe mwa lε wu gε wu jūu**

13

Muh wuchii kuse fitele fie le keef_ε wu ge wu kwe g_ε

¹ G_ε bee kife kiyu le, bamii bamu ja bo s_εeñ Jiso kune bamii ba Galalee bamu ba g_ε g_εn_ε ki bo ge kintany_ε fe Nyo le, Balet tuñ bamii bo g_εeñ bo gwooje bo, bileme biboo taashé b_ε bi nyáñ y_ī bo ge gee kintany_ε k_εeñ yu.

² Jiso yege n_εe, wu biih bo le le, “**B_εñ kwaji le bamii bayu g_ε kwe kfuu chi y_εe kwe noo nje bimbef_ε biboo g_ε fede bi bamii ba Galalee bamu noo?**

³ G_ε nyu noo g_ε. Nseñje b_εñ le le, b_εñ baañ k_εs_ε g_ε muntele mwena g_ε, b_εñ bachii lé b_εñ kwéey_ε g_εh noo.

⁴ B_εñ tane g_εh bamii ba yuufe ncho nyaan_ε baa ba yeh y_ī ndefe g_ε kes_ε Silon_ε yi yuuy_ε bo? B_εñ kwaji le bamii bayu g_ε kweey_ε noo nje bimbef_ε biboo g_ε fede bi bamii ba Yelusalem bamu noo?

⁵ G_ε nyu noo g_ε. Nseñje b_εñ le le, b_εñ baañ k_εs_ε g_ε muntele mwena g_ε, b_εñ bachii lé b_εñ g_ε b_εñ kwéey_ε g_εh noo.”

Ngañ kune kite k_ī g_ε yune g_ε muntañ g_ε

⁶ Jiso mo wu ma ñgañ wumu bo le le, “**G_ε bee kife kimi le, muh mu yii kite ki muntañ a wu mwene.* Le kife koj_ε, wu to ki wu k_ē, wu ge y_εn_ε muntañ yuñ y_ī ki le g_ε.**

b_ε mwa ye wù kw_εe, mwa wù kw_εe juu b_ε bw_εe. B_ε jw_εñse l_ε wu g_ε wu j_ū b_ε kw_ε mwa ye, kw_ε mwa juu b_ε bw_ε jw_εñj.”

*Bamii k_εe kife
(Macho 16:2-3)*

⁵⁴ Jiso g_ε du kinchvu ki bamii le le, “**B_εñ to b_εñ y_εde sege kimbe b_εeñne je ajuu seele yo, b_εñ mo b_εñ duu le, ‘Jan_ε l_ε yi gw_εe.’ Y_ī ge yi mo yi g_εw_ε.**

⁵⁵ **Sege b_εñ y_εde te nfuñ b_εeñne je akuu akuu, b_εñ mo b_εñ tu b_εñ duu le, ‘Kiyufe k_ī baañ l_ε ki nyáñ yu.’ Ki mo ki nyáñme yu.**

⁵⁶ **B_εñ bamii ba j_εme yeye, b_εñ tu b_εñ gee yeye ban_ε, no b_εñ jiiñe kibvule b_ε nshen_ε b_εñ mo b_εñ señe no akfuun_ε le wo nyume, g_ε tanlo b_εñ te k_εe k_ī mw_εe m_ū Nyo duunyi yi kife kine le g_ε nje la?**

⁵⁷ **G_ε tanlo b_εñ te kwaji fi eñ fi chaan_ε fi tanlo b_εñ g_εe g_ε?**

⁵⁸ **N_ε muh l_ε wu j_ō wo wu g_εeñne b_ε wo yeh y_ī nsa le, wo mo wo moñ ki wo b_εññ ki b_εñ s_εeñse baañ a je, keef_ε wo g_ε wu ch_ī wo wu g_εeññ wu nyáñ wo chiaan_ε yi muh wù sage bansa le g_ε, wu f_εeñse lo wo chiaan_ε yi bamii ba nchi le tu ba l_ε ba f_ā wo yeh y_ī cha le.**

⁵⁹ **Nseñje wo le le g_ε tanlo wo bu yu nje wo m_εse wo lañ_ε finini fichii fi ba goone señ g_ε.”**

* 13:6 Kite kiyu le ba teñje a je yi bala le le, “Fig”.

⁷ Wu mo wu jemē muh wù gè jiiŋe fe mwé we le le, ‘Bijé yēŋ, le wa biluŋ bitede méesē no ntoo ki ŋke muntaŋ yi kite kine le, n'yede ge fíee le yi ki le gë. Gwôlo. Ki baŋenshen yiné achiji.’

⁸ Muh we wu leme wée chvuu le, ‘Chiji kikwéε, ka chine gëh yu kiluŋ kine, ne ki baŋ yuŋ gë, më mo nchin kinyi kiyu ŋgëε chvune fo.

⁹ Sege bu kiluŋ ki too le ki yuŋ, fi joŋ, ki ne baŋ yuŋ gë, më mo ŋgwo lo.’”

Jiso fe kwése wumu juu chi yuŋ

¹⁰ Gë bee juu chi yuŋ chimi, Jiso yëyi bamii yeh yi buuné yimi le.

¹¹ Kwése wumu nyu yu kiyo ki befe kimi nyu ye ye le, ki to ki ge muh tu muh wu chigoŋ. Ki gë ge wa wu cheŋ yi biluŋ le yuufe ncho nyaanjin ŋgvuuse wu, tanlo wu gë ka wu leen we chaan gë.

¹² Jiso yëŋ kwése wuyu le wu tœŋ wu wu to wu jemē wu le le, ‘Bwaan, wo le wo bone wa chiaan yi goŋ yo yiné le.’”

¹³ No wu jemē noo, wu mo wu chiaase kibo wu kuŋ wu le. Kimimia, jin yee kaase yi nejé ye, wu leen we chaan, wu mo wu tu wu tume maŋkuŋ ma Nyo.

¹⁴ Chiji kikwéε wu yeh yi buuné yiyu yëŋ le Jiso le wu fe kwése wuyu nyu juu chi yuŋ, fíee fiyu toonye lo wu baŋ. Wu mo wu tu wu sage bamii le wu duu le, “Aju a

leme le bvusoo. Beŋ tōo ba fede bincheŋ biɛna nyu ajuu kaa le. Keefé muh ka wu mōŋ wu to juu chi yuuŋ le gë.”

¹⁵ Tada chvuu wu le le, “Beŋ bamii ba jemē yeye, beŋ gee yeye banε. Ne le juu chi yuuŋ, muh wu mumwaa mumwaa abeŋ nteneε gë ka wu jo kene jakifé wu chee fo wu gëεŋ wu nya wu joo gë?

¹⁶ Kwése wunε le nyu mwa Ablaham, debele nyu wu lee wa wu yeh yi ncha le biluŋ yuufe ncho nyaan, fi baŋ joŋ gë no ba bvuse wu yi ŋgë le juu chi yuŋ gë?”

¹⁷ No Jiso jemē noo, bvuya koo bamii be ba kimbanε, bamii ba duude tu bo lanje lo ye fiboo nje biŋgha bi mwéε bichii bì Jiso gë gee.

*Ngaŋ kune fintan fimi
(Macho 13:31-32; Maliku 4:30-32)*

¹⁸ Jiso ja wu ghaa le “**Bvunfon** bvu Nyo le njé la? Fíee fi tanlo mbege yu le la?

¹⁹ **Ka** nyu gëh njé ŋgo yi fintan fimi fi muh gë non a wu mwéne, yi gë bu, yi ku yi yeeŋ yi tu kite ki munyii mu fuune we to mu joone yi ché yiyu le.”

*Ngaŋ kune kinshile
(Macho 13:33)*

²⁰ Wu ka wu jemē le, “**Tanlo** ŋka **mbege** **bvunfon** bvu Nyo **be** la?

²¹ **Ka** nyu gëh njé kinshile ki kwése gë fe mune bintee bì baŋ baŋ bitede wu jo wu fiŋse yu, wu toje wu gëε, fi mo fi ge mune chiyu beenye.”

*Jwe wu fwese wù fasaa
(Macho 7:13-14,21-23)*

22 Jiso ge ja wu geene Yelusalém. No wu ge geene wu feder bilaanteñ be bante le wu yeyi bamii.

23 Muh mu ja wu biih wu le le, "Tada, le bamii ba shige bo lé bo gê bo bône?" Jiso mo wu chvuu wa nyu bamii le bachii le,

24 "**Bεη lûumε chuule ki bεη lêe nyu fε jwe wu fwese kwεε wu le fasaa le.** Nje nseñe bεη le le bamii ba duude lé bo gê bo gôone ki bo lee bo ge keme je ge."

25 Kife lé ki kôje, ki chiji yeh lé wu já we wu faa kimbuj. Wu doo wu faa, bεη me akfuuñ bεη kune kimbuj bεη lege le, 'Chiji Kikwεε, gwenye kimbuj be lee.' Wu mo wu chvuu bεη le le, 'Ge ñkee a bεη ja yo ge.'

26 **Bεη mo bεη ke bεη taanyi le,** 'Le bee ba chi jii mwεε bee ka muu mwεε. Wo ge jienyi wo yeyi bamii bante besa le.'

27 **Wu ka wu kaase wu chvuu le,** 'Nseñe lo bεη le le ge ñkee a bεη ja yo ge. Bεη ja lo a me fwεεñ bεη banε bεη jienyi bεη fige mwεε.'

28 **Bεη lé bεη gê bεη yêñ Ablaham bε Asik mo Yakob mo bamii ba ntuj wu Nyo bachii antenee a bvunfoñ bvu Nyo, bεη nyu ba banε bεη akfuuñ, bεη mo bεη beede bεη ñgeji bige.**

29 **Bamii lé bo já bimbe le bichii, kεge a juu saane yo geene bude a chi seele yo mo aweawe bε akuuakuu**

a woñ, bo to bo shii bo jii antenee a bvunfoñ bvu Nyo.

30 **Bεη kēe le bamii bamu ba le ajin mεe se lé bo gê bo nyû fwe, bamu ba le fwe mεe se lé bo gê bo nyû ajin.**"

*Jiso kεñ ye bε Yelusalém
(Macho 23:37-39)*

31 Le nyu geh kife kiyu le, Bafalashii jeme Jiso le le, "Bu fiuñ wo ja wo geene kimbe kimi le nje Nfoñ Hélod goone ki wu yû wo."

32 Jiso chvuu bo le le, "**Bεη gêeñ bεη du nchombiañ wuyu le le mbvuuse banchendaa ba debele ye yi bamii le abεη, ñka nfede binchεñ, nyu geh no nlé mbû ñge fewεge, doo nyume fe bu she ataana, me mo mmesee leme chanj.**

33 **Geene, nle ñke jienye wanj wu Yelusalém abεη, ñka mbu njienye fewεge geene bude fe bu she fewεge. Fi baanj koje ge le ba yuuε muh wu ntuj wu Nyo kijusε kimi le fede Yelusalém ge.**"

34 No Jiso jeme ne, wu mo wu kεñ ye le, "**Yεεbεe Yelusalém! Yεεbεe Yelusalém!** Wo wù yuuvi bamii ba ntuj ba Nyo, wo ka tume bamii ba Nyo tuñ fe wo le bε ata. Le wa kinjane kimee no me moñ ki mbanye boonj buñ nje no bweshii to wu banye boonj be yi kfuge, a bibεe bie le, wo fanj?

35 **Bijε yêñ, yeh yo lé yi gê yi tu binfu. Nseñe bεη le le ge bεη baanj bεη ka bεη yεñ mene ge, geene bude kife**

ki bεŋ lε bεŋ dū lε, ‘Nyo le wu noŋ kimbone yi muh wu too a jee chi Tada Nyo le.’”

14

Jiso ka wu fε muh juu chi yuuŋ

¹ Gε bee juu chi yuuŋ chimi, Jiso gεεŋ ki wu jí mwεε a muh wù baan wumu yeh. Muh wεε gε bee muh wu Bafalashii. Bamii ba gε bee fo tu bo weede Jiso ki bo yεŋ fιεε fi wu lε wu gε.

² Gε bee muh mu lεme fo a Jiso jii wu chene bε chi goŋ chi ge wa chiaaŋ bε bikaa muji.

³ Jiso biih Bafalashii bε bamii ba gε kee banchi ba Nyo ba gε bee fo le lε, “**Nchi wese le wu bεŋ lε tanlo ba fε muh juu chi yuuŋ noo wu baan bεŋ gε le?**”

⁴ Bo gε chvuu fιεε gε. Jiso jiiε muh wεε le, wu fε wu wu tεmε, wu mo wu jεmε le wu gεεne.

⁵ Jiso biih bo le lε, “**Le yεŋ a bεŋ nteneε wù keme mwa* kene naa wu gwe a fwεŋ le juu chi yuuŋ mwεdε gε bvuse lo kimimia gε?**”

⁶ Bo ma fιεε fi bo chvuu.

Muh jōde ye ye fεkuu

⁷ Jiso gε bijε wu yεŋ no bamii too bo chage geh nyu manjuu ma fwe fε bo shiide fo, wu ma ḥgaŋ bo le lε,

⁸ **“Sege muh ka bvuguu, ba tεεŋ wo fo wo gεεŋ, keefε wo shii nyu fε kijusε ki fwe le gε, nje tanlo nyu ba sεεŋ tε muh mu wù baan wù fede wo le.”**

⁹ **Chiji bvuguu wù chi tεŋe bεŋ bachii ne lε wu jā wu tō wu mo wu dū wo le lε, ‘Jā we wo nyā kijusε kuŋ muh wù baan wunε le.’ Wo mo wo ja bε bvuya wo gεεŋ wo shii nyu wa ajiŋ.**

¹⁰ **Sege ba sεεŋ wo ḥka wu bvuguu, wo gεεŋ fo, wo shii nyu ajiŋ, wu lε chiji bvuguu lε wu jā wu tō wu dū lo wo le lε, ‘Nsaa yan, ja we fene wo gεεŋ wo shii nyu fwe.’ Noo, wo mo wo keme mbeεŋse fwe a bamii bachii ba le fo.**

¹¹ **Le gεh yεεŋyεεŋ no muh wuchii wu bεεŋse kikwεε ke lε ba nyū ba gε ba shiishi lo wu. Muh wu shiishi kikwεε ke ba lε ba bεεŋse lo wu.”**

Muh jīŋe nyu fε bamii ba ḥgε le

¹² Jiso mo wu ja wu kaasε wu jεmε chiji yeh wu gε tεŋe wu a wu yeh le lε, **“Sege wo goone ki wo tεεŋ bamii lε bo to bo ji mwεε, keefε wo tεεŋ nyume nsáa yo kene boooŋ ba bwoo kene kfuu chun gε, mo nyu bamii ba kwa bo le ntε wo le gε. Wo ne tεŋe nyu bobaa bamii, tu bo lε bo gε bo kāasε bo tεεŋ tε wo a bo yeh, fi mo fi nyume le bo le bo chvuu wa kibo kuŋ.”**

¹³ **Sege wo gee ḥka, wo tεεŋ nyu bamii ba kifufe, biŋkelε bε ba tεŋlaase mo binfeeŋ.**

¹⁴ **Wo ge noo, wo mo wo keme kimbone, nje gε bo baa bamii keme fιεε fi tanlo bo kaasε bo chvuu wo le gε.**

* 14:5 Banwa ba kege bamu tεŋe le, “Jaki.”

Le g̊eh Nyo wu l̊é wu lâŋe wo juu chi bamii ba chaan l̊é bo g̊e bo bûde yi kwe le.”

*Ngaŋ kune ŋka wù baanj
(Macho 22:1-10)*

¹⁵ No Jiso jeme noo, muh mu wu be bo ge jii mwee mo wu jeme wu le le, “Kinlaŋye ki baanj le ki muh wù l̊é wu g̊e wu jii mwee antenee a bvunfonj bvu Nyo.”

¹⁶ Jiso mo wu chvu wu le le, “**G̊e bee kife kimi le, muh mu seese ŋka wù baanj, wu t̊eŋ bamii ba duude.**

¹⁷ Juu g̊e to chi kojε, wu tuŋ mwa ye wu leme le wu jienye wu seenj bamii le bachii ba g̊e bee ki bo to le, le mwee munchii le ba seese wa.

¹⁸ **Mwa ye wu leme wees mo wu g̊eŋ wu yeŋ bo le, bo kε bo beeyi ye wu mumwaa wu mumwaa, muh wù fwe g̊e ja wu jeme wu le le, ‘Nchi ŋgu mwε wanj wù fweŋ, ŋkeme ki ŋgeenj njijε. Kii wo, keefε beŋ chieene me ge.’**

¹⁹ **Wu ka wu yeŋ muh mu le, mwede jeme le, ‘Nchi ŋgu banaa baŋ ba leme yu-ufe, ŋgeene meese ki me mmoŋ bo. Kii wo, keefε beŋ chieene me ge.’** ²⁰ Wu yeŋ muh mu le, wu jeme fie le, ‘Nchi njo kwese, g̊e kife nyume yu ki tanlo nto ge.’

²¹ **Lε bo chvu wu noo, mwa muh wu leme wees mo wu tu jinj wu g̊eŋ wu seenj fitee fichii chiji kikwε ke le. Chiji ŋka wees yu, fitele luŋε lo wu. Wu mo wu kaase wu tuŋ mwa ye wu leme**

wee wu jeme le, ‘Bû chige, wo g̊eŋ alaanteŋ wo jienye ntasε yi jé le be bifiaŋ bi jé le bichii, wo kūŋ bamii ba kifufe, batεŋlaase, be binfeenj mo biŋkele, le bo to.’

²² **Wu g̊eŋ wu kaase wu to wu jeme le, ‘Chiji kikwε, nle ŋge wa no wo be jeme, geene, yeh baanj yise ge.’**

²³ **Chiji wee jeme wu le le, ‘Bu meese wo g̊eŋ wo jienyi a jé le be bifiaŋ bi jé le bichii, wo kūŋ lo bamii bo to, yeh yaŋ yise.**

²⁴ **Kee le g̊e muh wu mumwaa antenee a bamii banε ba nchi n'ya mbe bo, nyu bo ge bo moŋ lo fitee fiaŋ fijile a bo mu ge.’**

No Tanlo muh seese fe wu lee ŋgooyi Jiso le

*(Macho 10:37-38; 5:13;
Maliku 9:50)*

²⁵ Jiso ka wu ja wu g̊eene, binchvu bi bamii b̊i duude bii wu le. Wu ja wu kaase ye wu jeme bo le le,

²⁶ **“G̊e tanlo muh nyu muh wanj wu ŋgooyi njε wu koŋe me wù yage bwee be chiji seŋ ge, wu ka koŋe me wù fede kwee be boŋ be mo boŋ ba bwee mo jéme ye ge. Wu keme te ki wu kōŋe me wù fede no wu koŋe kikwε ke.”**

²⁷ **G̊e tanlo muh te nyu muh wanj wu ŋgooyi njε wu le wu tuu ke kintaanj wu bii mene seŋ ge.**

²⁸ **Le yeŋ a beŋ ntenee wu goone ki wu jōoŋ yeh yi ndefe fewe, wu g̊e ya wu shii fekuu wu kwajε laa wù keme g̊e bige bi kooji b̊i**

**taŋlo wu joon yeh yine yu
wu mēse la?**

²⁹ **Wu nē baan noo ge gē
tu wu lē wu gē wu jā wu gēe
kinfu ki yeh, yeh ya wu ki
wu mēse. Sege bamii fedē
bo mo bo buu wu bo duu le,**

³⁰ **'Mbwe wunē chi wu kē
yeh yi ya wu ki wu mēse.'**

³¹ **Geh yeeŋyeeŋ te, le
nfoŋ wu la wu goone ki
wu tūŋ jeŋ be nfoŋ wumu
wu gē ya wu shii fekuu be
bamii be wu kwajē laa taŋlo
wu be bamii be ba jeŋ ba
banchvuge yuufe tuŋ jeŋ
be nfoŋ wumu wu le be
bamii be ba jeŋ banchvuge
mbanfiee gē?**

³² **Wu nē le wu kwajē wu
yeŋ le fi lé fi gē fi ghā wu, wu
mo wu tuŋ bamii be bamu
bo gēŋ bo yeŋ nfoŋ wumu
wēe le wu baan je yi ndefē
le bo legē wu le nyiɛgee nyu
a bo ntenee.**

³³ **Fi mo fi nyu le, muh wù
baan chine gē mwēe mwe le
munchii gē, wu gē nyu muh
waŋ wu ŋgoo gē.**

³⁴ **Nka le fiee fi jone.
Geene, sege yi chii, wo ge
neɛ be yi fe yi ka yi kaase yi
jeŋe?**

³⁵ **Tu yi le yi lese wa
achiji. Gē yi baan no ba noŋ
mwēne njē chvune gē. Yi le
wa geh le ba noŋ lo. Muh
wù keme bintuŋ ki wu yū,
wu yu."**

15

*Ngaŋ kune shonj yīl gē lese
(Macho 18:10-14)*

¹ **Bamii ba gē koode ŋwa mo
bamii ba befe bamu gē too fe**

**Jiso le ki bo yegē fiee fi wu gē
yeŋi.**

² **Bafalashii be bamii ba gē
duunyi banchi ba Nyo ke bo
tu bo shunjshi, bo duu le, "Muh
wunē fii bamii ba befe wu ka
jii mwēe be bo."**

³ **Noo, Jiso mo wu ma ŋganj
wunē bo le le,**

⁴ **"Le muh wù la wu keme
shón gwee, wu nē le wu lese
yimimia. Wu gē chine yi
baŋbvuugē ncho bvuugē le
nchvuunj wu gēŋ wu goonj
yimimia yee yi lese, gēne
bude sege wu yēŋ yi le seŋ?**

⁵ **Nē wu le wu goonj wu
yēŋ, wu yu njoŋ, wu tuu yi
fegbwe,**

⁶ **wu kwēede be yi fe yeh
le. Wu doo wu kwēe be
yi, wu mo wu tēŋ nsáa ye
be bamii ba chee mbebe
ye le wu du le, 'Beŋ tō bee
laŋye nje shoŋ yanj yi be
lese, ŋkaase n'yeŋ yi le.'**

⁷ **Geh noo nseŋe beŋ le le
le geh yeeŋyeeŋ no kinlaŋye
ki baan lé ki nyū woŋ wù
fewe le, nje muh wu kim-
befē wu mumwaa wu le wu
kuse fitele fie. Bo lé bo
lāŋeye fe wuwee muh le fedē
bamii ba mbaŋbvuugē ncho
bvuugē ba le chaan ba baan
gē bo goone ŋkuse gē.**

*Ngaŋ kune jise chi bige chi
gē lese*

⁸ **Noo, laa le kwēse wu la
wù keme bige yuufe, jise
nē le chi lese fo wu tu wu
laame? Wu gē chu kin'yesē
wu yesē, wu yeesē yeh, wu
goonj chuule gēŋ bu sege
wu yēŋ gē?**

⁹ Wu nε le wu goon wu yεŋ, wu mo wu banyε nsáa ye bε bamii ba chee mbebe ye le wu du le, ‘Bεŋ tō be lanjye, jise chanj chi bige, chi be lεsε, ɻka ɻkaase n'yεŋ chi le.’

¹⁰ Nseŋje bεŋ le le, le gεh yεŋyεŋ no banchendaa ba Nyo lé bo lanjye nje muh wu kimbefε wu mumwaa wu le wu kuse fitele fie.”

Ngaŋ kune mwa wù gε lese

¹¹ Jiso ka wu jeme le, “Muh mu gε kemε booŋ ba biliŋse bafεε.

¹² Wù ajiŋ mo wu ja wu jemε wu le le, ‘Chii, gaa bwaj bvushε wo nya mene mεesε.’ Noo, chiji mo wu ga bvushε bwεε bo le.

¹³ Mwa wù ajiŋ wεε fi bwe bvushε, le doo nyu ajiŋ a aju shige, wu baanyε bwe bvushε wu gesε wu mo wu la bala woŋ wumu wù je yi ndef le, wu mo wu gεεŋ wu tu wu jii kinjaj wu chεŋε bε bige biyu yi kinche ki achiji le.

¹⁴ Wu gε doo wu buŋ bi ka, jεŋ yi tεεme ja yi koo woŋ kwεε le, wu tu wu fuge fεε fijile.

¹⁵ Noo, wu mo wu gεεŋ wu goon lεme muh mu wu woŋ kwεε le. Muh wεε mo wu tuŋ wu wu gεεŋ wu chieŋε munyuŋa mwe.

¹⁶ Wu mo wu ja wu koŋe ki wu jii mwεε munjile mu munyuŋa to mu jii. Geenε muh gε nyaa gε wu bε fεε fi wu ji gε.

¹⁷ Wu mo wu ke wu tu wu kwaji mwεε, le wu doo wu

tεŋ bvufee bwe jinj, wu mo wu du le, ‘Bamii ba lεne chii le bo kemε mwεε munjile weseen mu yage bo, nε me fεnε ɻkwee bε jεŋ.

¹⁸ Nlé njá we, ɻgεeŋ fe chii le, ndu wu le le, “Chii, nle ɻge kimbefε fe Nyo le mo fe wo le.

¹⁹ Gε mbaan ɻka ɻkooji le ba ka ba tεŋe me le mwa yo gε. Jōo gεh lo me mεesε nje muh wo wu lεme.”’

²⁰ Noo, wu mo wu ja wu tuu jinj fe chiji le. Wu doo wu too wu bude wa mbebe la le, chiji noŋ ajii wu yεŋ wu le. Wu koo yii bε mwa ye, wu ja we, wu legε wu gεεŋ, wu kfugε wu, wu mo wu shinjε wu.

²¹ Mwa wεε mo wu jeme wu le le, ‘Chii, nle ɻge kimbefε fe Nyo wu fewe le mo fe wo le. Mbaan gε ɻka ɻkooji le ba ka ba tεŋe me le mwa yo gε.’

²² Geenε, chiji ka wu tεŋ lo bamii be ba lεme wu jeme le, ‘Bεŋ gεeŋ chige, bεŋ goon kikuŋ ki joŋe chuule bεŋ to bεŋ noŋ wu ye le bεŋ ka bεŋ leesε wu fincha kwaŋ le mo jé bikaa bie le.

²³ Bεŋ gεeŋ bεŋ kðo kijunε ki naa wù faŋ bεŋ sεe besabεŋ jii be lanjye,

²⁴ nje mwa yaŋ wunε chi bee wu kwe wa wu kaasε wu tu yu. Wu chi bee wu lese wa, wu kaasε wu yεŋε.’ Noo, bo mo bo ke bo lanjye.

²⁵ Fεε fine gε kooshi noo, mwa wu ɻgamu gε bee nchvuuŋ. Le wu doo wu kwεede, le wu to wu bu

mbebe la le, wu yu no ba kude bine ba bine.

26 Wu t̄eŋ muh wu leme wumu wu biih laa ba bine nyu la le.

27 Wu chvuu wu le le, 'Mwa bwoo le wu tu jin abeŋ. Noo, chiji wene s̄ee kijun̄ ki naa wù fan̄, nje wu bee wu yen̄ mwa bwoo le wù nyu yu, wu t̄eeme.'

28 Wu yu noo shéŋ ka yi toonye lo wu, wu mo wu fan̄ ki wu lée yeh. Chiji bu wu ḡeŋ wu tu wu choon̄e wu le wu lee ye.

29 Geene, wu tu wu chvuu chiji le le, 'Bij̄e yēŋ, nchi nlene wo le nje nfwa yi biluŋ bine le bichii, ḥge mbaan̄ a nfan̄ ge ki ḥge f̄iee fiuŋ fimi ge. Wo ge mbaan̄ a nya ge me mo bu mwa bi le nlan̄ye yu besa nsáa yan̄ ge.

30 Mwa yo wune wù chi gen̄e wu buŋ bvushe be bikese ba le binjikuu, doo wu to, wo mo wo koo lo kijun̄ ki naa wù fan̄ wo s̄ee nje wu.'

31 Chiji chvuu wu le le, 'Mwa yan̄, besa wo le geh fene segechii, f̄iee fichii fi ḥkeme le ge fiuŋ.

32 Geene, fi bee joŋe le bee laŋeye nje mwa bwoo wune chi bee wu kwe wa, wu kaas̄e wu tu yu, wu chi bee wu lese wa, wu kaas̄e wu yen̄e.'

16

Mwa leme wù ḡe ge kinfi

1 Jiso ka wu jem̄e boon̄ be ba ḥgoo le le, "Muh wu kwa wumu ḡe keme mwa ye wu

leme wù wu ḡe gele le wu jiŋe fe kwa we le. Wu ja wu yu le mwa ye wu leme w̄ee bun̄e lo bige bie.

2 Wu mo wu t̄eŋ mwa ye wu leme w̄ee wu biih wu le le, 'Fine fi n'yuge kune wo le la? Bânye baŋwa bachii ba wo chi saŋe kwa wan̄ yo wo tō wo chvûu mene. Ḡe wo baŋ wo ka wo lene mene ge.'

3 Mwa ye wu leme w̄ee ḡeŋ wu shii wu kwaje le, 'No chiji kikw̄ee kaŋ kuŋe wa be me fe leme le, nlé ḥgē nee? No nle nje ḥkeme bvunga bvū nlene be ji seŋ, ḥkeme bvuya ki nlęe kilege.'

4 Wu mo wu ja wu kwaje le, 'Nle ḥkeme wa f̄iee fi nlé ḥgē, fi le le sege ba kuŋ be me fe leme le, ḥka ḥkeme nsán̄ yi taŋlo yi fii me yéh yiboo le.'

5 Noo, wu mo wu t̄eŋ bamii ba ḡe keme fioo yi chiji kikw̄ee ke wu mumwaa wu mumwaa. Wu fwe to wu biih wu le le, 'Wo laaŋe chiji kikw̄ee kaŋ nee?'

6 Wu chvuu le, 'Le muŋkaŋ mu m̄e m̄u baŋ baŋ gwii.' Wu jem̄e le, 'Kô ḥwa wo wu fioo wune wo shii fekuu chige, wo kûse wo sâŋ le le muŋkaŋ mbaansheŋ.'

7 Wu kaas̄e wu biih muh mu le le, 'Wo laaŋe yo, nee?' Wu chvuu le, 'Le bikee bi agiŋ gwii.' Wu jem̄e le, 'Kô ḥwa wo wu fioo wune wo kûse wo sâŋ le le bikee mbanyaan̄.'

8 Chiji kikw  e w   mwa l  me w  e g   y  n no w   g   fige w   noo, w   ka w   b  e  nse lo w   le w   le w   feef   baan  . Jiso mo w   m  se l  , "Bamii ba kin  fuun   kine le feefe yi mw  e mu bo gee le fede no bamii ba n  yuu feefe yi mu-boo mu le n  yuu le.

9 Noo, nj  me b  n le le, b  n j  de kwa wene w   fekuu f  ne b  n koode ns  n yu, fi le le, sege w   ka, Nyo fi b  n a w   yeh f   b  n l   b  n g   b  n ny  me fo segechii.

10 Muh w   tanlo w   k  e ki w   b  j   fe f  e   fi shige le chuule tanlo w   k  e ki w   b  j   te fe fi kuge le. Muh w   f  de kinfi yi f  e   fi shige le, tu tanlo w   fige te yi fi kuge le.

11 Ne b  n le nj   b  n tanlo b  n k  e ki b  n b  j   fe bvukuge b  v u fekuu f  ne le sen  , l   nya y  e  n b  n kwa w   nchi  n?

12 B  n le nj   b  n tanlo b  n k  e ki b  n b  j   fe f  e   fi muh mu le chuule sen  , ge nya y  e  n b  n fien  ?

13 Ge nfwa tanlo w   l  ne bachiji kikw  e le baf  e g  . Wu ne lene noo, w   b  nne wumu, w   kon   wumu, k  ne w   yuge wumu le chuule w   jode wumu fekuu. Ge tanlo b  n l  ne Nyo le b  n ka lene bige le g  ."

14 No Jiso j  me noo, Bafalashii yu mw  e munchii bo ja bo tu bo buu lo w  , nj   bo g   ko  e bige baan  .

15 Jiso mo w   j  me bo le le, "Le b  n ban   ba duunyi ye le b  n l   bamii ba jo  e a bamii fwe, geene Nyo kee mw  e munchii mu le muntele mw  na le. B  n k  e le mw  e m  u bamii b  e  nse, le mw  e m  u Nyo jii  e mu kuufe ye fe w   le."

Nchi be bvunfon b  v Nyo

16 Jiso ka w   j  me l  , "G   bee f  weele ba feeji nyu banchi ba Muse be mw  e mu bamii ba ntuj ba Nyo g   saj. Geen  , k  ge no Jo   g   to, bo tu bo feeji wa nyu saaka w   jo  e w   kune bvunfon b  v Nyo. Muh wuchii mo w   tu w   tanje ki w   l  e ant  ne a bvunfon b  v Nyo bvuyu le.

17 Fi le chige fe kibvule be nshe   ka, fede fe jise chi   wa l  se achiji a   wa w   banchi le.

18 Fi nyume l  , muh kune be kw  e, w   jo wumu, tu w   le w   ge kimbef   bvushi b  v Nyo le nj   kinjan  . Muh jo kw  se w   bu wa a muh yeh, tu mw  de le w   jo kw   muh."

Lasulo be muh kwa

19 Jiso ka w   ja w   j  me l  , "Muh kwa wumu g   bee yu, w   suse ye be nj   y  l   jo  e yi kwa, w   jii ki kfuu ke aju achii.

20 Muh kifufe wumu nyu te yu, jee che nyu Lasulo. Bi  kogo g   koo w   ye yichii. Ba g   g  e w   w   shee w   gime jwe w   fwese w   muh w   kwa w  e le,

21 **wu chieene laa sege** **wu jii mwee fiee shee** **wu boj** **wu ji la.** **No** **wu ḡe gime** **fo noo,** **bvu m̄eese yi too** **yi laaji biŋkogo bie.**

22 **Yi kife kimi le,** **muh ki-fufe w̄ee kwe,** **banchendaa** **ba Nyo ḡe tuu** **wu bo ḡeeŋ** **bo ḡee** **wu kijuse ki joŋe** **le mbebe Ablaham le.** **Muh** **wu kwa w̄ee ḡe kwe** **te ba jiiyē** **wu.**

23 **Wu ḡeeŋ w̄u nyu woŋ** **wu baŋku le** **wu tu w̄u nyu** **fo yi ŋge w̄u baŋ le.** **Wu** **ḡe ja** **wu noŋ ajii,** **wu yēŋ** **Ablaham le** **je yi ndefe** **le b̄e** **Lasulo mbebe ye le.**

24 **Wu t̄eeŋ le,** ‘**Chii Ablaham,** **kōo yii fe m̄ene wo** **chiŋs̄e Lasulo le** **wu l̄ees̄e** **nyi yi kwaŋ yi kibo ke a** **joo le** **wu tō** **wu j̄ees̄e l̄eme** **chan̄ yu.** **Nle lo yi manluŋ** **m̄a baŋ le** **yi ŋgu kfun̄e le.**’

25 **Ablaham chvuu fie le,** ‘**Mwa yan̄,** **kwaje sege** **wo ḡe baŋ wo chee** **yi nshen̄ le.** **Wo ḡe keme** **mwee m̄u** **joŋe** **munchii sege** **k̄e,** **La-** **sulo yēne** **fie** **nyu ŋge.** **M̄eese** **Lasulo le** **yi bvujon̄e** **le,** **wo** **nyu yi maluŋ le.**

26 **Ḡe m̄e ḡeh fine** **fiee maa** **ḡe.** **Wo k̄ee te le** **m̄eese** **kiŋkoŋ ki baŋ le** **ba sees̄e** **le** **ḡe tan̄lo** **muh ja f̄ene** **wu** **daŋs̄e** **wu to fe** **wo le ḡe,** **ḡe** **tan̄lo te** **muh ja fe** **wo le** **wu** **daŋ wu to te f̄ene ḡe.**’

27 **Muh kwa w̄ee ka** **wu leḡe** **le,** ‘**Kii wo chii,** **t̄uŋ ḡeh La-** **sulo fe bee** **kfuun̄.**

28 **ŋkeme** **boŋ ba bw̄eeŋ** **bat̄eŋ,** **wu ḡeeŋ** **wu chis̄e** **bo**

le le bo yēne keef̄e **bo tō te fe** **kijuse ki ŋge** **kin̄e** **le ḡe.**’

29 **Ablaham chvuu** **fie le,** ‘**Boŋ ba bw̄oo keme** **baŋwa** **ba** **Mus̄e ḡe** **saŋ** **be** **baŋwa** **ba** **bamii** **ba** **ntuŋ** **wu** **Nyo ḡe** **saŋ,** **bo** **nyu** **bo yūge** **mwee** **mu** **bo duu.**’

30 **Muh kwa w̄ee** **faj** **wu** **jeme** **le,** ‘**Aay chii Ablaham,** **be** **bee** **nyu** **muh mu** **w̄u** **bu** **yi** **kwe** **le** **wu ḡeeŋ** **wu feje** **bo** **le,** **tu** **bo** **bee** **bo** **yu** **bo** **kuse** **muntele** **muboo.**’

31 **Ablaham chvuu** **wu** **le** **le,** ‘**Bo** **faj** **ki** **bo** **yu** **fiee** **fi** **Mus̄e** **be** **bamii** **ba** **ntuŋ** **wu** **Nyo** **duu,** **tu** **ḡe** **tan̄lo** **bo** **yu** **te** **mo** **fiee** **fi** **muh** **wu** **bu** **yi** **kwe** **le** **jeme** **ḡe.**’”

17

N'yeyē wu Jiso kune kim-beſe b̄e mbemē mo l̄eme

1 **Jiso** **jeme** **boŋ** **be** **ba** **ŋgo** **le** **le,** “**Ḡe** **mwee** **m̄u** **tele** **bamii** **fe** **bo** **ḡee** **kimbef̄e** **nyu** **nj̄e** **mu** **lē** **mu** **nyū** **yu** **seŋ** **ḡe.** **Geen̄e,** **ŋge** **w̄u** **baŋ** **le** **fe** **muh** **w̄u** **tele** **le** **bamii** **ḡee** **bimbef̄e** **le.**”

2 **Fi** **joŋe** **fe** **wu** **w̄ee** **muh** **le** **le** **ba** **shen̄she** **ki** **bwee** **ki** **jene** **a** **kindon̄** **ke** **le,** **ba** **toon̄s̄e** **wu** **a** **joo** **yī** **baŋ** **le,** **fede** **fe** **w̄u** **gee** **boŋ** **ban̄** **ḡee** **bimbef̄e.**

3 **Bεŋ** **doo** **bεŋ** **nyume** **bεŋ** **yēne.** **Mwa** **bwoo** **n̄e** **le** **wu** **ge** **fiee** **fi** **befe,** **wo** **jeme** **wu** **le.** **Wu** **n̄e** **le** **wu** **kuse,** **wo** **foose** **wu.**

4 **Wu** **n̄e** **le** **wu** **ge** **mwee** **m̄u** **mbef̄e** **fe** **wo** **le,** **kiŋgane** **kin-sooshwi** **yi** **juu** **le,** **wu** **kaas̄e** **wu** **to** **wu** **ku** **chiaŋ** **le** **wu** **le**

wu jiaa, tu wo keme ki wo fôosé wu.

⁵ Booŋ ba Tada ba ntuj ja bo jemē wu le le, “Gee le mbemē wese tēeme chuule.”

⁶ Tada chvuu bo le le, “**Nseŋe bəŋ nchieŋ le, bəŋ ne be keme mbemē wu le gənje shaŋ yɪ nsuu, tu tanlo bəŋ du kite ki baanj kine le le ki mugə ye, fəne ki gəenj ki leenj a joo yɪ baanj le, tu ki lé ki mo ki yû lo bəŋ le.**

⁷ **Bəŋ jo le muh wu ḥgoo yene keme mwa ye wu leme, wu she wu lene mwene, kene wu be jiiŋe nyu fe shónj le, wu doo wu kwəε, tanlo wu mo wu du le mwa ye wu leme wəε gəenj lo wu jo mwəε mwe munjile wu shii wu jii?**

⁸ **Ge tanlo fi nyu noo gε. Fieε fi wu tanlo wu du le gε le wu gəenj wu kūse njú, wu sēesε mwəε munjile mwe wu tō be mu, wu mo wu chīeεne, wu doo wu jí mwəε, wu muu, wu bānyε shú fe wu gəenj wu jii mwe.**

⁹ **Mwa ye wu leme wəε ge mwəε munε munchii, wu she wu nyaa wu kiyone?**

¹⁰ **Le gəh yeeŋyεŋ no fiena le. Bəŋ doo bəŋ ge wa leme chi ba gə nya bəŋ le chi ka, bəŋ du le, ‘Bee le gəh lo fiesa boonj ba leme, bee le be ge wa leme chesa.’ ”**

Jiso fe bamii ba goŋ yɪ baanj yuufe

¹¹ Jiso gə gεeεne Yelusalem, wu fedē a kijwe ki woŋ wu Samaliya be ki Galalee le.

¹² Wu gə gεeεne wu doo wu leese ntε wumu le, bileŋsε

bamu yuufe ba gə chēne bε goŋ yɪ baanj yεŋ wu le bo nyu je yɪ ndefe le,

¹³ bo mo bo tēεŋ bε je yi tēeme le, “Jiso chiji kikwεε, koo gəh yii fe bee le.”

¹⁴ No Jiso yεŋ bo le, wu jemē le, “**Bəŋ gəenj bəŋ dūnyε ye yene bachiji kintanyε le.**” No bo ja bo gεeεne bo mo bo tēme bo yuu bo baanj a je.

¹⁵ Muh mu a bo antenεε yεŋ le wu le wu tēme wa, wu kaasε wu tu jinj fe Jiso le wu yuuse Nyo fewεεwe.

¹⁶ Noo, wu gεeεn wu mo wu gwe a Jiso jii, wu nya wu kiyone. Muh wuyu gə bee muh wu Samaliya.

¹⁷ Jiso jemē le, “**Bamii bee yuufe ba mbe nfε bo mo bo yuu, ba bvuugε le faane?**

¹⁸ **Fi le le muh baanj nyu gε yu, wù yεŋ le wu le wu kāasε wu tu jinj wu nya mbεεŋjε Nyo le fede ntolo wunε gε?”**

¹⁹ Jiso mo wu jemē wu le le, “**Ja we wo gəenε fiuŋ. Fitele fi wo lese yi ye yan le, le fi ge wa wo tēme.”**

*Bvunfɔŋ bvü Nyo bvü meεεse be bvü too
(Macho 24:23-28,37-41)*

²⁰ Bafalashii gε ja bo biih Jiso le laa bvunfɔŋ bvü Nyo bvunε le bvü to sege la le. Wu chvuu le, “**Ge njijε nyu yu wù le wu gə wu dūnyε sege Nyo le wu gə wu kē wu sāge bvunfɔŋ bwe bvunε gε.**

²¹ **Ge muh nyu yu wù le wu gə wu dū le, ‘Bəŋ jinjε bəŋ yēŋ, ne Nyo wunε wu sage fεnε’, kene le, ‘Ne wu wege wu sage fεge gε.’ Bəŋ yēŋε**

bεŋ yû, bvunfoŋ bvu Nyo le nyu a bεŋ ntεnεε.”*

22 Wu mo wu kaase wu jεmε wa nyu boοŋ be ba ηgoo le le, “**Kife too lo kι bεŋ lε bεŋ gε bεŋ gôone ki bεŋ yεŋ muh wù jee che le Mwamuh le gεh yi juu le chimimia, bεŋ gε yεŋ gε.**

23 Lε gε nyû kife keε le bamii bamu duu le, ‘**Bεŋ jɪŋε bεŋ yεŋ, nε muh wege fege**, kεne le, ‘**Bεŋ jɪŋε bεŋ yεŋ, nε muh wune fene**.’ Bo doo bo jεme noo, keefε bεŋ bii bo le gε. Keefε bεŋ gεne bεŋ biji gε.

24 **Bεŋ** kee no jaŋ to yi lale we nε mwamwamwa, abu a woŋ a ana le achii yuu nε mwaanŋ, bamii bachii yεŋ. Le gεh yεenjεεŋ no bamii bachii lε bo tō bo yεŋ muh wù jee che le Mwamuh le juu chi wu kaase wu too.

25 **Geene**, no wu lε wu gε wu gεne, fe wu kaasε wu to, lε wu kεme ki wu yâ wu yεŋ banŋε ba duude kiŋgogε ki mεeſe kine faŋ wu.

26 **Gεh** yεenjεεŋ no fi gε bee kife kι Nyua le, nyu gεh no fi lε fi gε fi nyûme kife kι muh wù jee che le Mwamuh.

27 **Bo** gε jii mwεε, bo ka muu, bikεse be bileŋsε taashε bvuguu, bamii nyaa boοŋ ba taashi bvuguu be bo, gεŋ bu juu chi Nyua gε leſe a ηguh le, joo gε bu yi to yi leſebo bachii.

28 **Fi lε fi gε fi nyû te gεh**

yεenjεεŋ no fi gε bee kife ki Lod le. Bamii gε jii mwεε, bo muu, bo kame waanj, bo lεne ηε, bo ka joone yéh.

29 **Juu chi Lod** gε bu Sodom, Nyo mo wu shiishε ηgu we wu shiide wu bεde nje muŋkaŋ, wu shii wu mo wu leſehe bamii ba Sodom bachii.

30 **Le gεh no fi lε fi gε fi nyûme juu chi muh wù jee che le Mwamuh lε wu gε wu jágε wu bune.**

31 **Lε tō nyû abvu bwεε, keefε muh wu le kigo ki yeh le, mwεε mwe nyume yeh, ka wu shii ki wu lεe yeh le wu jo fieε fi le yeh gε. Yεenjεεŋ tε, keefε muh wu le nchvuuŋ ka wu kwεede ki wu tō wu jo fieε gε.**

32 **Bεŋ kwāji fieε fi gε kooshe be kwε Lod.**

33 **Muh wù goone ki wu bāji kinche ke le keefε wu leſe gε, tu wu lε wu leſe lo. Muh wù leſe kinche ke tu wu lε wu bāji lo kinche ke.**

34 **Nduu bεŋ le le, lε gε nyû kintaŋ keε le, bamii lε bo gε bo gime fenta bafεε, ba jo wu mumwaa wu mumwaa shεε.**

35 **Bikεse bafεε lε bo gε bo gōge bvuleŋ fe jεŋ, ba jo wu mumwaa wu mumwaa shεε.**

36 **[Bileŋsε bafεε lε bo gε bo nyû mwεne, ba jo wu mumwaa wumu shεε.]†**

37 **Boοŋ be ba ηgoo biih wu le le, “Tada, fieε fiyu lε fi gε fi kōoshε nyu faaŋ?” Wu chvuu nyu a ηgan le le, “**Fε gvunε chi****

* 17:21 Kεne le, “Bvunfoŋ bvu Nyo le nyu a muntele mu bamii le.” † 17:36 Gε banŋwa ba kege bamu kεme kinchin kine gε.

**fiee to chi nyume fo le geh
fo fe baŋguluŋ to bo taashi
fo."**

18

*Ngaŋ kune kwɛŋkfu bɛ muh
wù sage bansa*

¹ Jiso mo wu ma ŋgaŋ wumu ki wu yêye boon be ba ŋgo, le bo keme ki bo bûnue segechii bo ya fwɛene ge.

² Wu jemə le, “**Muh wù sage
bansa wumu gè bee a kin-
laanteŋ kimi le, wu faane
ge Nyo ge, wu yede ge jise chi
muh le ge.**

³ **Kwɛŋkfu wumu gè bee
te a kinlaanteŋ kee le. Wu
gè geene segechii wu kude
chiaan̄ muh wù sage bansa
w   le le wu fih wu ki wu
s  nue nsa we be muh we wu
kimban  .**

⁴ **Muh w   leese ge gvune
atunu ge, kwɛŋkfu w   me
geh wu geene fo. Ajij ayu
muh w   jem   kikw   ke le
le, ‘No nle fene ge nfane Nyo
ge, ge muh kooji fiee a me jii
ge,**

⁵ **geene no kwɛŋkfu wun  
too geh wu fuuŋse me ne, nl  
n'y  n le nl   ns  nue nsa we
no wu goone, fuge noo seŋ,
tu wu lé wu me geh wu t  o
wu j  ese me ne, muh lé wu
j   wu kw   lo a wu bo.’’**

⁶ No Tada ma noo, wu mo
wu jem   le, “**Beŋ yu fiee fi
muh wu g   sage bansa ba
kinfi, wun   ge jeme.**

⁷ **No wu ge fi kwɛŋkfu w  
ne, ge tanlo Nyo fi te bamii
be ba wu le wu cha wa ba
beede fe wu le antaŋ be**

**fenshe ge? Tanlo wu tu wu
chiide lo ye?**

⁸ **Nseŋe beŋ le le Nyo lé wu
s  nue lo nsa wuboo chige.
Geene muh w   jee che le
Mwamuh doo wu kaase wu
too, wu lé wu y  n bamii nyu
yu ba leese muntele yi Nyo
le fekuu f  ne noo?’’**

*Ngaŋ kune muh wu
Bafalashii b   muh w   koode
ŋwa*

⁹ Jiso ja wu ka wu ma ŋgaŋ wumu, nyu bamii ba g   y  de ye yiboo le, le bo le bamii ba chaaŋ, bo mo bo tu bo nyienje lo bamii bamu.

¹⁰ **Wu jem   le, “Bamii
bamu bafee g   bee bo b  eŋ
bo geen   yeh yi kintany   le,
ki bo buun  . Muh mu g   bee
muh Bafalashii, wumu nyu
muh w   koode ŋwa.**

¹¹ **Bo geen   bo lee yeh
yi kintany   le, muh wu
Bafalashii w   geen   wu l  eŋ
fie wu mo wu buun   le,
‘Nyo, nnyaa wo kiyone nj  
ge me nyume nje bamii
bamu ge. Ge n'y  ede ajii yi
mw  e le ge. Ge nfige kinfi
ge. Ge njaŋe bikee bamii le
ge, ge me nyume te nj   muh
w   koode ŋwa wege ge.**

¹² **Nto mbane mw  e
munjile aju afaa yi kimaa
le. Nto nnyaa kimbe
kimimia wo le a nt  ne
a bimbe yuufe bi mw  e
munchii mu ŋkeme.’’**

¹³ **Geene, muh w   g  
koode ŋwa w   ge l  eŋ fie je
yi ndefe le, wu ge bije mo
we ge, wu so kikw  e, wu koo
yii, wu mo wu buun   le, ‘O**

Nyo, nle fiaŋ muh wù befe, kôo yii fε mene.”

¹⁴ No Jiso ma ne, wu mo wu du le, “Nseŋe bεŋ le le muh wù gε koode ŋwa wεε gε bu wu bohge a wu yeh, wù nyu chaan a Nyo jii fedē muh wu Bafalashii wεε. Le geh yεεŋyεεŋ no muh wuchii wù bεεŋse ye ye, lé ba nyū ba gε ba shiishε lo wu, muh wuchii wù shiishi kikwεε ke, ba lé ba gε ba bεεŋse lo wu.”

Jiso koŋe boŋ ba shige shige

(Macho 19:13-15; Maliku 10:13-16)

¹⁵ Bamii gε ja bo too bε boon ba shige shige fe Jiso le le wu kuŋ bo le. Boon be ba ŋgoo yεŋ noo, bo tu bo leese lo bo.

¹⁶ Geenε, Jiso tεεŋ boon bayu le bo tōo, wu mo wu jεme boon be ba ŋgoo le le, “**Bεŋ chīnε boon ba shige shige too fε mene. Keefε bεŋ jēese bo gε, nje bvunfɔŋ bvu Nyo, le nyu fε bamii ba le nje boon banε le.**

¹⁷ Nseŋe bεŋ nchiεŋ le, muh wù baan fε bvunfɔŋ bvu Nyo njε mwa wù shige gε, tu gε wu nyu wu ge wu lee fε bvunfɔŋ bvuyu le gε.”

Jiso bε muh kwa

(Macho 19:16-30; Maliku 10:17-31)

¹⁸ Muh wù baan wumu biih Jiso le le, “Muh wu N'yeεε, wo wù muh wù joŋe, fεε fε ŋkεme ki ŋge fε ŋkεme kinche ki kage gε, le la?”

¹⁹ Jiso biih wu le le, “**Wo teŋe mε le muh wù joŋe nje la? Ge muh nyu yu wù joŋe gε. Mε geh Nyo maa wù joŋe.**

²⁰ Geenε, ki ntu jiŋ yi fεε fi wo be bile le, wo kee gε banchi ba duu le, ‘Keefε wo jāŋ kwe muh gε, keefε wo yūuyε muh gε, keefε wo chōŋ bvuchon gε, keefε wo bε̄e jiŋ yi nsa wu chimbiaŋ gε’, be le,

‘Wo ŋgvūune chijo bε bwoo’ gε?’

²¹ Wu chvuu le, “Banchi banε bachii ŋgε ŋkε wa ŋgεede mbaan chumu.”

²² Jiso yu noo, wu jεme wu le le, “**Tu fεε le fi shεε fimimia fi wo baan wo ge. Genε, wo gesε mwεε mwuŋ munchii, wo ga bige biyu bamii ba fuude le, wo mo wo kεme nchvu nyu woŋ wù fεwe. Wo doo wo ge noo, wo mo wo tō wo bii mene.**”

²³ Geenε le wu yu noo, ye mo yi woon lo wu, nje wu gε kεme kwa baan.

²⁴ Jiso biji wu ne, wu jεme le, “**Fi tεεme baan fε muh wu kwa lee fε bvunfɔŋ bvu Nyo le.**

²⁵ **Fi le chige fε nyambala le*ki yi lēe a jise chi nsala le fεde fε muh wu kwa ki wu lēe yi bvunfɔŋ bvu Nyo le.**

²⁶ Bamii ba gε bee fo yu noo, bo biih le, “Fine le noo, yu to bone yεεŋ?”

²⁷ Geenε Jiso chvuu le, “**Ge fεε fi ghage bamii ki bo ge**

* 18:25 Nyambala yinε le a jε yi bala le le, “kamel.”

tanlo fi gha Nyo no wu ge gε.”

28 Bita jemē wu le le, “Bijε yēn, bee le be chine wa mwεε mwesale, bee tu be bii wole.”

29 Jiso chvuu bo le le, “**Nseεn beŋ nchiεn le, gε muh nyume yu wù le wu chine la che le, kene kwεε le, kene boon ba bwée le, kene chiji le be bwée le, kene boon be le, nje bvunfon bvu Nyo,**

30 **wu ge wu nyu wu nyume nje wu keme bamii be mwεε wesee yi kin̄kfuuŋ kine le yage mü wu chine le gε. Lé tō nyūme yi kife ki kin̄kfuuŋ kí too le, wu keme kinche kí kage gε.”**

*Jiso ka wujemē kune kweye
(Macho 20:17-19; Maliku 10:32-34)*

31 Jiso ja wu jo boon be ba n̄go ba yuufe ncho bafεε be bo keŋse yo. Wu jemē bo le le, “**Beŋ yēgε beŋ yû, bee bεene wa bee gεene Yelusalem, sege bee bεen̄ be bu yo, fιeε fitchii fi bamii ba ntuŋ wu Nyo gε saŋ kune muh wù jee che le Mwamuh lé fi tō fi kojε.**

32 **Fi mo fi tu fi nyu le ba lé ba nyâ wu chiaan̄ yi bitun le, ba chwεese wu, ba naanyi wu, ba chuuyi wu be nchwene ye ye le.**

33 **Ba taane wu be munte, ba yuuyε wu, ge doo nyume aju atade, wu bu yi kwe le.”**

34 Jiso jemē noo, fi fuuŋse bo, bo baanj kεε ge laa wu jemē le la le, nje fιeε fimi gε ge le fe bo kεε gε.

Jiso gwenyε ajii a kinfeen̄

³⁵ Jiso gε doo wu fede a kinlaanteŋ ki Jeliku le, kinfeen̄ kimi shii jwe wu je le, ki lege mwεε.

³⁶ Wu yu no kinchvu ki bamii kfuuŋ ki fede, wu mo wu biih laa le la le?

³⁷ Bo chvuu wu le le, le Jiso wu Nasale wu fede.

³⁸ Wu mo wu kε wu tu wu wanε le, “Jiso, Mwa Nfon Dabi, kô yii fe mεne.”

³⁹ Bamii ba gε saa fwe, wan̄ wu bo jemē le wu ban̄ lo. Geenε wu ka wu mεse lo wu wan̄ fewεewe le, “Mwa Nfon Dabi, kô yii fe mεne.”

⁴⁰ Jiso yu, wu leεŋ wu jemē le bo to be wu. Bo to be wu, Jiso biih wu le le,

⁴¹ **“Wo goone le n̄ge la fe wo le?”** Wu chvuu le, “Tada, gεe le n̄ka yεnε mwεε le.”

⁴² Jiso mo wu jemē wu le le, **“Wo yēnε la mwεε le. Fitele fiuŋ fi wo lese yi ye yan le, le fi ge wa ajii awo gwenyε.”**

⁴³ Kimimia noo, wu mo wu kaase wu tu wu yεde mwεε le. Wu mo wu ja wu tu wu bii Jiso le wu tume maŋkuŋ ma Nyo. Bamii bachii ba gε bee fo yεŋ, bo nya mbεεŋse Nyo le.

19

Jiso be Sakio

¹ Jiso gεεŋ wu lee a kinlaanteŋ ki Jeliku le, wu fede.

² Muh mu gε bee yo jee che nyu le Sakio, nyu chiji kikwεε kí bamii ba koode n̄wa, nyu te muh wu kwa.

³ Wu gε goone ki wu yēn Jiso le no wu fede. Geenε, fi ya wu nje wu gε kfufe lo, kinchvu ki bamii ban̄e wu.

⁴ Wu mo wu legē wu gēeñ fwe, wu gēeñ wu bēeñ yi kite kimi le le Jiso ge doo wu fede wu yēñ wu le. Nje wu gē bee ki wu fē je yo.

⁵ Jiso gēeñ wu bu fo, wu noñ ajii wu yēñ wù le fēwe, wu tēeñ wu le, “**Sakio, shile chige wo tō, nje nkeme ki nche a wo yeh a bēñ.**”

⁶ Wu mo wu tēeshē lo wu shii yi kite kēe le, wu fi Jiso bē kinlanje.

⁷ Bamii bachii ba gē yēñ no Jiso gē gēene bē wu, bo mo bo kē bo tu bo shunshi bo duu le, “Muh wune gēene wa ki wu gēeñ wu che bē muh wù befe wune.”

⁸ Le bo doo bo gēeñ bo nyume Sakio ja wu lēeñ we wu jēme Jiso le le, “Tada, bījē yēñ, nlé ngā mwēe mwanj antenēe nya bamii ba kifufe le. Ne ngē mbee nfi wa muh, tu nlé nkāasē nchvuu kinjane kinch, mwēdē le.”

⁹ No Jiso yu noo, wu jēme wu le le, “**Yi abēñ le, nfi le wu to wa yeh kfunē, no chiji la chine le te mwa Ablaham.**

¹⁰ **Muh wù jee che le Mwamuh gē to ki wu gōñ bamii ba le bo lēse wa, wu bvusē bo.**”

*Ngañ kune bige
(Macho 25:14-30)*

¹¹ No bamii gē yege no Jiso jēme mwēe mune, wu ja wu mo wu gēeñ fwe wu ma ngāñ wumu bo le, nje gē sheshi wa shige wu lee Yelusalēm, bamii kwaji le segemu Nyo le wa ki wu kē wu sage bvunfōñ bwe.

¹² Wu jēme le, “**Gē bee kife kimu, mwa nfon wumu ja wōñ wuboo le wu gēeñ wōñ wumu le, je yī ndefe le, le ba gēeñ ba ghaa wu nfon le, fe wu kaasē wu to wu sage bvunfōñ bwe.**

¹³ Wu gē doo wu jade, wu tēeñ boon be ba lēme ba yu-ufe, wu ga bige bo le kikēe kikēe, wu jēme le, ‘**Bēñ kō, bēñ shēe bēñ gēe waanj yu fe ntōo.**’

¹⁴ Wu mo wu ja, bamii ba wōñ kwēe le gē bane wu baañ. Bo mo bo shēe bo tuñ bamii a wu jiñ le, bo gēeñ bo du le gē bo koñe muh wēe le wu nyume nfon wuboo ge.

¹⁵ Ba gē gēeñ geh ba ghaa wu. Sege wu gē tu jiñ wu nyu wu fi wa bvunfōñ, wu du ba tēeñ boon be ba lēme baa ba wu gē ga bige bo le, ki wu yēñ laa bo gē shēe bo ge waanj bo kēme mbe la.

¹⁶ Wù fwe to wu jēme le, ‘**Chiji wese, kikēe kuñ ki bige ki wo gē nya mene, nle nshees nkēme mbe yo bikee yuufe.**’

¹⁷ Wu yu joñ, wu choonje wu, wu jēme le, ‘**Wo le mwa lēme wù joñe. No wo le wo shēe wo kēe ki wo bījē fe fiee fi shige le. Noo, nlé ngēe wo wo sāge bantē yuufe.**’

¹⁸ Wù bii fo te to wu jēme le, ‘**Chiji wese, kikēe kuñ ki bige ki wo gē nya mene nle nshees nkēme mbe yo bikee biteñ.**’

¹⁹ Wu jēme wu le le, ‘**Nlē ngēe wo wo sāge bantē batēñ.**’

20 Mwa lème wumu to wu jemé fie le, ‘Chiji wese, kikéé kuŋ ki bige kiné nle nsheé kaan a nchaŋa yi nju le ñgée.

21 Nchi gée de nje wo tée me ajin, nfane wo. Wo gè bee nje wo le wo gée seŋ, wo mo wo to wo jo lo. Doo nyume nje wo le wo mboon fięe seŋ, wo mo wo to wo gweji lo.’

22 Chiji kikwée we jemé wu le le, ‘Wo le mwa wù befe. Njemé wù bu jwe wo le le wu, wù nlé njo nsa wo yu. Wo gè kee le ntéeme ajin, njode fięe nje nle ñgée seŋ, nle nje mboon fięe seŋ mo nto gweji lo.

23 Wo gè doo wo kee noo, gè ge la fe wo jo bige biaŋ wo géeŋ wo gée a nchvu le seŋ, wu le sege ñkaasé nto nfi be mbe?’

24 Wu mo wu jemé bamii ba gè lème mbebe ye le le, ‘Beŋ fi kikéé ki bige kiyu a wu le, beŋ nyâ muh wù keme bikeé bi bige yuufe le.’

25 Bo kajé lo, bo jemé le, ‘Chiji kikwée, wù keme wa bikéé bi bige yuufe.’

26 Wu jemé le, ‘Nséŋe beŋ le le muh wù keme fięe lé ba nyû ba bise. Geene muh wù keme gè, fi shige fi wù keme lé ba nyû ba fi lo a wu le.

27 Yi méesé le, bamii baa ba gè bané me, bo faje le keefé me nyû nfoŋ wuboo gè, beŋ géeŋ beŋ tō be bo beŋ yûuyé a me jii.’”

*Ba fi Jiso Yelusalem nje Nfoŋ
(Macho 21:1-11; Maliku*

11:1-11; Joŋ 12:12-19)

28 Ajin ayu no Jiso gè jemé mwée muné, wu mo wu ja wu tu wu saa fwe wu beéne wu géene Yelusalém.

29 Sege wu gè doo wu fée se nte wù Befash be wù Betani le, bo nyume mbebe yi mbegé wu Bite bi Olif le, wu mo wu baa boon be ba ñgoo bamu baféé wu tuŋ bo,

30 wu jemé le, “Beŋ géeŋ nté wù fwe wege le. Beŋ doo beŋ lese yo, beŋ yeŋ mwa jaki le, ba shuude wù muh gè baan yu we a beęŋ gè, beŋ faanyé beŋ to be wu fene. 31 Beŋ doo beŋ faanyé, muh ne le wu biih laa beŋ faanyi nje la le, beŋ chvuu le Chiji Kikwée goone lo.”

32 Boon ba ñgoo baa gè géeŋ bo yeŋ fięe fichii nyu gëh yeeŋyeeŋ no wu be jemé.

33 Bo gè doo bo faanyi mwa jaki wée, bamii ba gè keme biih le, “Beŋ faanyi mwa jaki wée nje la?”

34 Bo chvuu le, “Chiji Kikwée goone ki wu bęŋ yu.”

35 Bo mo bo jo bo to be wu fe Jiso le, bo deŋ bikuŋ biboo yi jaki wuyu wée le, bo mo bo bęŋyee ſiso yu we.

36 Wu ja wu géene, bamii deŋe bikuŋ biboo a je, wu fede yu.

37 Wu géeŋ, le wu fesé fe je yi bohge a mbegé wu Bite bi Olif le, kinchvu ki bamii be ba ñgoo bachii jané, bo tu bo wuule bo yuuse Nyo fęwęe we, nje binjha bi mwée bichii bř bo gè yene le.

38 Bo tu bo wuule bo duu le, “Nyo le wu noŋ kimbone yi

Nfon wù too a jee chi Tada le. Nyieggee le fewe, bvukuge nyu bvü Nyo wù fewe le."

³⁹ Bafalashii bamu ba gè bee a kinchvu këe ntëneë mo bo ja bo jëmë Jiso le le, "Muh wu N'yeyë, dû le bamii bun ba ñgo banë bâñ lo."

⁴⁰ Jiso chvuu le, "**Nseñje bëñ le le bo be banj lo, ata kanë wuule geh lo.**"

⁴¹ Jiso doo wu bu mbebe Yelusalëm le, wu bijë yo nëë, wu kesë bë kwe,

⁴² wu tu taanyi le, "**O Yelusalëm, në bëñ banë be kee fiëë fi tanjlo fi to bë kimbone fë bëñ le yi juu chi abëñ le! Geenë mæsse gë tanjlo bëñ këe gë.**

⁴³ **Noo, bëñ këe le kife too lo ki bamii bena ba kimbanë lé bo nyû bo gë bo tò bo jôon kitaj bo gëñ bëñ bo këne, bo banj bëñ anten bimbe bichii.**

⁴⁴ **Bo lé bo gë bo lêe bo lëshë lo bëñ mo boonj bena, bo sa yeh yene, tedë gë shëë yi chimi le gë. Fi lé fi gë fi kôoshe noo, nje bëñ baanj këe gë kife kî Nyo gë to fë bëñ le gë.**

Jiso kuj bamii ba waanj fë yeh yi kintanye ki Nyo le

(Macho 21:12-17; Maliku 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Jiso gëëj fë yeh yi kintanye le, wu kë wu kuje bamii ba gë gese mwëë fo,

⁴⁶ wu duu bo le le, "**Fi le ba sanj le Nyo duu le, 'Yeh yanj le yeh yi buunë.' Geenë bëñ kaasë yi tu 'Bvuta bvü bachonj.'**"

⁴⁷ Jiso shee wu yeyi bamii fë yeh yi kintanye le aju achii. Bachiji kintanye ba baanj baanj be bamii ba gë duunyi banchi ba Nyo, mo bamii ba baanj baanj ba yo tu bo weede ki bo yuuyë wu.

⁴⁸ Geenë bo gë këmë je gë, nje bamii bachii gë shee geh lo mbebe Jiso le, bo goone gë ki bo sho lo fiëë fimimia fë mwëë mù wu gë yeyi le gë.

20

Bamii ba woñ biih fë Jiso jo bvunjafo

(Macho 21:23-27; Maliku 11:27-33)

¹ Le nyu juu chimi Jiso yeyi bamii, wu ka feeji saaka wù joje wu Nyo bo le fë yeh yi kintanye le. Bachiji kintanye ba baanj baanj be bamii ba duunyi banchi ba Nyo, mo bamii ba sage wonj to,

² bo biih wu le le, "Gë sëëj bee mu wù nya wo bvunja le wo gëe mwëë munë? Nya yëëj bvunja bvuyu wo le?"

³ Jiso chvuu bo le le, "**Më te nlé mbüi bëñ fiëë. Bëñ sëëj mëne mësse.**

⁴ **Bvunja bvü Jonj gë leese bamii yu a joo gë ja fewe noo gë nya muh wu wuñ le?**

⁵ Bo mo bo koo nchvuuj lebolebo le, "Bee chvuse le gë nya Nyo, wu biih bee le laa gë ge la le fë bee bëëj Jonj le la?

⁶ Bee chvuse le gë nya muh wu wuñ, bamii bachii tume bee bë ata, nje bo gë bëëj le le nchiëëj le Jonj gë bee muh wu ntuñ wu Nyo."

⁷ Noo, bo mo bo chvuū le, “G_E bee kee muh wu g_E nya g_E. ”

⁸ Jiso mo wu j_Em_E bo le le, “Tu g_E me nyu nse_En te b_En muh w_U nya bvunja m_En le n_Eg_Ee m_We e m_En yu g_E. ”

Nga_Eŋ kune bamii ba bo g_Ee
g_Ele m_We n_E

(Macho 21:33-46; Maliku 12:1-12)

⁹ Jiso mo wu ja wu ma n_Egan_E bamii le le, “Muh mu g_E le_En m_We wu munta_En mu mbvuunj. Wu g_Ee m_We kw_Ee bamii le, wu mo wu ja wu g_Ee n_E kituj kimi le, wu g_Ee n_E wu che yo wesee. ”

¹⁰ Kife ki ba to ba kege munta_En g_E to ki koj_E, wu tu_En mwa ye wu l_Eme le wu g_Ee n_E wu fi mwe munta_En. Wu g_Ee n_E, bamii baa ba wu g_Ele m_We wu munta_En kw_Ee bo le, bo su_En lo wu, bo ku_En be wu, wu tu j_En chiaan_E chiaan_E.

¹¹ Muh w_Ee ka wu tu_En mwa ye wu l_Eme wumu, bo ka bo su_En wuw_Ee, bo choose_E lo wu, bo ku_En wu, wu tu j_En chiaan_E chiaan_E.

¹² Wu ka wu tu_En wumu kintede, bo ju_En se wu, bo no_En wu akfuu_En.

¹³ Muh wu m_We wu munta_En kw_Ee kwaj_E le, ‘Nl_E n_Eg_Ee n_E? Nl_E ntu_En wa m_Ee se nyume mwa ya_En wu le fitele fian. Segemu bo g_Ee n_E bo gvuunj wu.’

¹⁴ Geen_E bamii baa ba wu g_Ele m_We kw_Ee bo le bo y_En wu le, bo nchvuun_E nchvuun_E l_Ebol_Ebo le, ‘Wun_E le njibvush_E bvu muh wu

m_We kfun_E. Bee yuuuy_E wu bee mo be jo m_We kfun_E. ’

¹⁵ Bo mo bo koo wu, bo bvuse m_We n_E kw_Ee bo yuuuy_E. ”

No Jiso ma noo, wu mo wu biih le, “B_En kwaji le muh wu m_We kw_Ee le wu to wu ge n_Ee be bamii baa? ”

¹⁶ Nse_Enje b_En le le wu le wu g_E wu t_E wu l_Eesh_E lo bamii bayu, wu g_Ee m_We kw_Ee nyu wa bamii bamu le.” No bamii yu noo, bo kaje lo le, “Nyo l_Eñse lo.”

¹⁷ Jiso bije bo n_Ee, wu biih le, “Tu fine fi ba san_E a Nwa wu Nyo le j_Em_E le la, fi le le, ‘Tede chiyu chie_E chi bamii ba joone g_E fan_E, g_E kaase chi tu tede chi buu chi yeh?’

¹⁸ Tede chiyu chin_E le chi chi muh gwe yu wu chiaafe lo, chi gwe yi muh le, chi baaje lo mw_Ede.”

Mbile kune noo_En ywa

(Macho 22:15-22; Maliku 12:13-17)

¹⁹ No Jiso ma n_Egan_E wun_En, bamii ba g_E duunyi banchi ba Nyo be bachiji kintany_E ba baan_E baan_E mo bo goone le bo koo wu kife k_Ee le. Bo g_E goone ki bo koo wu nje bo g_E kee le wu g_E ma n_Egan_E w_Ee nyu bo le, geen_E bo faane bamii.

²⁰ Bo tu bo bii bikaa bie le, bo ke bamii, bo tu_En bo g_Ee n_E bo keeyi wu, bo buuse le bo le bamii ba chaa_E. Bo g_E gee noo ki bo yu fie_E jwe we le, bo mo bo koo wu bo nya chiaan_E yi muh w_U sage kimbe k_E Lum k_Ee le.

21 Bamii bayu mo bo ja bo biih wu le lε, "Muh wu N'yeyε, bee kee lε mwεε munε mù wo jeme mo mù wo yεyi le mu kooji, gε wo jiiŋe jise chi muh gε. Wo yεyi nchiεεŋ nyu fιee fi Nyo goone lε bamii gēe."

22 Bee mo bee biide lε laa, nchi le wu bεεŋ lε bee laanje nwa Kaisa Nfoŋ wu Lum le?"

23 Jiso kεe fιee fi bo wεeεne bε fi, wu jeme le,

24 "**Bεŋ tō bε danale wu mumwaa n'yεŋ.**" Bo to bε wu, wu biih lε, "**Kikwεε kiŋ ki le yu le ki yεεŋ, jee chine le chi yεεŋ lε?**" Bo chvuu lε, "Le ki Kaisa, jee le te che."

25 Jiso mo wu jeme le, "**Bεŋ nyāa Kaisa le fιee fi le fi Kaisa, bεŋ nyāa Nyo le fi le fi Nyo.**"

26 Bamii baa yu fi fuuŋse bo, bo me geh jwe wuchile bo ka keme gε fιee fi bo koo wu yu a bamii jii gε, antenεε a mwεε mù wu gε jeme le.

*Mbilε kune bu yi kwe le
(Macho 22:23-33; Maliku 12:18-27)*

27 Bamii bamu ngor yi Basadushii le gε ja bo to fe Jiso le. Basadushii banε gε bee bamii ba gε duu le gε bamii nyu bo ge bo bu yi kwe le gε.

28 Bo biih wu le lε, "Muh wu N'yeyε, Muse gε saŋ a nchi wese le lε,

'Nε muh keme kwεse wu kwe nje bε wu le bo boo mwa seŋ,

tu mwa bwεe keme ki wu gεε kwεse wuyu,
bε wu boo boŋ a jee chi njkfu mwa bwεe le.'

29 Mεεse, boŋ ba muh mu gε bee bvusooshwi, mwa wù n̄gamu gε keme kwεse, wu kwe bε kwεε keme gε mwa gε.

30 Mwa wù gε bii wu le gεε kwεse wεe, wu kwe te mwa seŋ.

31 Wù gε ka bii wu le, ka wu gεε te kwεse wεe, wu kwe te mwa seŋ. Fi gε kooshε noo bε boŋ ba bvusooshwi baa bachii, muh bo le baan boo gε mwa bε kwεse wεe gε.

32 Ajin ayu kwεse wεe kwe te.

33 No bamii ba bvusooshwi bayu gε jo kwεse wεe bachii, lε gε doo nyūme sege bamii bude yi kwe le, wù nyu kwε yεεŋ?"

34 Jiso chvuu bo le lε, "**Yi kiŋkfuŋ ki abεŋ le, biliŋse bε bikiše le bo taashi bvuguu, bamii ka nyaa boŋ bamii taashi bvuguu bε bo.**

35 **Geene, bamii ba le ba kojε ki bo keme kijusε yi woŋ wu too le sege bo kaasε bo bu yi kwe le, gε bo nyu bo ka bo taashi bvuguu gε, bamii baan gε bo ka bo nyaa boŋ bo taashi bvuguu gε.**

36 **Gε bo baan bo ka bo kweeyε gε, nje bo lé bo gε bo nyū wa njε banchendaa ba Nyo. Bo lé bo tō bo nyūme wa boŋ ba Nyo, nje bo lé bo kāasε wa bo bu yi kwe le.**

37 **Nchiεεŋ wεe le lε Muse kibεε gε yuuse wa bamii, no bo lé bo gε bo kāasε bo bu yi kwe le, no wu gε saŋ wa kune kite ki mbiaŋ ki wu gε yεŋ ki bεde. Wu teŋe Tada**

**kijusε ki ɳwa kiyu le lε wu
le Nyo wu Ablaham, bε Nyo
wu Asik mo Nyo wu Yakob.**

**38 Wu ne teŋe noo, tu
baŋkfu bane le bamii ba
baaŋ yu, gε Nyo nyume Nyo
wu baŋkfu gε, wu le Nyo wu
bamii ba baan yu, nje fε
Nyo le, bamii bachii ba le
fo le ba wuŋe.”**

**39 No Jiso jeme noo, bamii
ba gε duunyi banchi ba Nyo,
bo bεεŋse wu bo jeme le, “Muh
wu N'yεyε, wo le wo chvuu
chuule.”**

**40 Geh noo, muh ka wu mon
lo wu biih wu fiee gε.**

*Mbvuse wù Nyo gε ka, le
mwa yεεŋ
(Macho 22:41-46; Maliku
12:35-37)*

**41 Jiso mo wu ja wu biih
fie bo le le, “Bamii jiεnyi nεε
fe bo tu bo duu le, Mbvuse
wù Nyo gε ka le mwa Nfoŋ
Dabi?**

**42 Ge bεŋ kee le Dabi kibεε
gε bee wu saŋ a Nwa wu
Yuuse le le,
‘Tada Nyo gε jeme Tada wan
le le,**

**wu shii a kibo ke kinchieŋ
le,**

**43 gεεŋ bu sege nlé ɳgε
ɳgiŋse bamii be ba
kimbanε,
wu tome bikaa bie yi bo le,
nje kitege ki bikaa.’**

**44 Ne Dabi teŋe wu le Tada
we, fi ka fi jiεnyε nεε fe wu
tu wù nyu mwa ye?”**

*Jiso jeme le bamii yεne kune
bamii ba duunyi banchi
(Macho 23:1-36; Maliku
12:38-40)*

**45 Jiso mo wu ja wu tu wu
jeme wa nyu boon be ba ɳgo
le, bamii bachii yuge. Wu
jeme bo le le,**

**46 “Bεŋ yεne kune bamii
ba duunyi banchi ba Nyo.
Bo koŋe ki bo noon ynu
bikuŋ bi ndefe bo jiεnyi bε
bi, bo koŋe le bamii yεεse
bo le manjuu ma ba kame
chi waan bε ɳgvunε. Bo koŋe
ki bo shiide binta bi baan
baaŋ yεh yi buunε le. Sege
bo le bo gεεŋ fe ɳka le, bo
koŋe ki bo shiide ynu fwe.**

**47 Bo shiishi bakwεŋkfu,
bo leede bε bo, bo fii yεh
bε mwεε muboo, bo buuse
bo bε chibuunε chi ndefe.
Wuboo ɳge le wu gε wu yâ
lo.”**

21

*Nnya yi kwεŋkfu wu muh
kifufe*

(Maliku 12:41-44)

**1 Jiso ja wu noŋ jise, wu yεŋ
no bamii ba kwa gεεde nnya
yiboo a ɳku wu nnya le fe yeh
yi kintanyε le.**

**2 Wu yεŋ te kwεŋkfu wumu
nyu muh wu kifufe, no wu
gε gεle munini munfee a ɳku
wuyu le.**

**3 Wu mo wu jeme le, “Nseŋe
bεŋ nchiesŋ le kwεŋkfu
wunε wu le muh kifufe
nε, le wu nya wu fe bamii
bachii ba be nya.**

**4 Bamii bachii ba be
nyaa, be too nyu bε
bimbεge bi bvukuge bvukuge
bvoo bvoo gε bee bvoo yisε
wa bvoo tu bvoo fuushi kuu.
Geenε kwεse wunε wu le
kifufe kifufe nε le wu nya**

fiee fitchii fi wu gεede kikwεε ke yu le."

Jiso seεη le ba leh ba sa yeh yi kintanyε

(Macho 24:1-2; Maliku 13:1-2)

⁵ Booŋ ba Jiso ba ŋgoo bamu gε ja bo kune kitada kune yeh yi kintanyε, bo bεεŋse ata a joŋe a ba gε joone yu, bε mwεε mǖ bamii gε nyaa ki ba kεnyi yu. Wu jεmε bo le lε,

⁶ “**Bεŋ yεne mwεε munε le?** Juu too lo chi gε tεdε chimimia nyu chi ge chi sheε yi chimi le gε njε ba kεsε fεkuu sεŋ gε.”

Baŋge bε kimbane

(Macho 24:3-14; Maliku 13:3-13)

⁷ Bo biih wu le lε, “Muh wu N'yeεε, fine lé fi gε fi kōoshε sege la? Njinε wu lé wu gε wu dūnyε kife kī fi lé fi gε fi kōoshε le nyu la?”

⁸ Jiso chvuu le, “**Bεŋ yεne keefε muh to wu lεε bε bεŋ, bεŋ jiaa je gε.** Bεŋ kēe le bamii lé bo gε bo tōo we-see, bo jode jee chanj bo tεyi fe jii, muh mo wu duu le, le mε wù le Mbvuse, kife too wa mbebe le. Bo doo bo gee noo, keefε bεŋ yεge gε.

⁹ Sege bεŋ yu ba tune jεŋ manjuu le manjuu le, baŋge nyu woŋ le, Keefε bεŋ fāane gε. Mwεε munε keme ki mu yā mu kooshε. Geenε, gε fi duunyi lε woŋ lé wu kā sege yu gε.”

¹⁰ Jiso ka wu jεmε bo le lε, “Kituŋ lé ki tūne jεŋ bε kimi, nfon wumu tune jεŋ bε wumu.

¹¹ **Biŋgha bi mwεε lé bi gε bi kōoshi manjuu le manjuu le.** Nsheŋ lé yi gε yi shiŋshi bε bvunja. Jeŋ lé yi gε yi kōode, bincheŋ lé bi gε bi nyū manjuu le manchii. Banjinε ba kuufe ye lé bo gε bo dūunyi ye yi kibvule le bo nyaa nfaaŋ bamii le.

¹² **Bεŋ kēe le mwεε muyu fe mu ge mu kooshi, ba lé ba gε ba kōoyi bεŋ ba nyiege bε bεŋ.** Ba lé ba gεεŋ bε bεŋ, ba sa yéh yi buunε le, ba chiiŋse bεŋ yeh yi ncha le. Ba ka ba jo bεŋ nje jee chanj ba gεεŋ bε bεŋ fwe a ba nfon bε bamii ba sage bimbe bi woŋ le,

¹³ **Sege kεε mo nyume kife fe bεŋ le kī bεŋ jεme kune mε bo le.**

¹⁴ **Sege ba koo bεŋ noo, bεŋ gεε le gε nyume bεŋ buge laa bεŋ lé bεŋ gεεŋ bεŋ tāanyi jwe le la lε,**

¹⁵ **nje nlé ŋgē nnyā njεme jwe wene le, mo bvufee bεŋ le.** Gε bamii bena ba kimbane nyu bo lεεŋ ki bo tεenyi bε bεŋ gε.

¹⁶ **Bamii ba lé bo gεsε bεŋ lé nyū bachiji bena, bε ba bwe bena, mo boon ba bwhee bena, mo kfuu chena bε nsāa yene.** Lé nyā gεh bo bεŋ fe ba yuuyε bεŋ bamu.

¹⁷ **Bamii bachii lé bo gε bo bānε bεŋ, nje jee chanj.**

¹⁸ **Geenε, mo nyu yvu yim-imia gε yi nyu yi lεsε a bεŋ fwa gε.**

¹⁹ **Bεŋ kāan shεŋ, bεŋ lé bεŋ gε bεŋ kēme kinche.**

Jiso seεη le ba lé ba fise

Yelusaləm

(Macho 24:15-21; Maliku 13:14-19)

20 Sege bəŋ yεŋ bamii ba jεŋ tuŋ kiŋgaŋ bo kεnε kinlaanteŋ ki Yelusaləm bo tasε, bεŋ mo bεŋ kεe le kife le ki kojε ka ki ba lé ba lεshε ki.

21 Sege fi doo fi kooshε noo, bamii ba le Judia mo bo fεe lo bo bεεŋ yi bambegε le, bo le a kilaanteŋ kiyu le bu. Keefε muh wù le nchvuuŋ wu ka wu too ki wu lée yo gε.

22 Aju kaa le, le wo a Nyo le wu noŋ nge Yelusaləm nje kiŋge kiboo, ki fi gε fi to fi kojε no ba gε san wa a Nwa wu Nyo le.

23 Ngε wù baanj, yi aju kaa le, lé wu gε nyu wu bikεse ba le bε chifwe, mo ba yanse boonj. Nyo lé wu gε wu tōonyε shénj bε bamii banε, wu noŋ nge wù baanj yi woŋ kfunε le.

24 Ba lé ba gwôojε lo bamii bamu, ba kooyε bamu ba gajε bo gεenj bo nyu nfa yi bituŋ le bichii. Bamii ba kee gε Nyo gε lé bo gε bo yigε lo Yelusaləm, bo gεenj bo bu no kife kiboo le ki kojε.

Jiso sεeŋ banjiŋε ba lé ba nyū sege wu kāase wu tōo

(Macho 24:29-35; Maliku 13:24-31)

25 Banjiŋε ba kuufe ye lé bo gε bo dūunyi ye yi juu le bε yi kwii le mo yi jón le. Fi yi nshεŋ le, le nyu le bituŋ lé bi gε bi nyū yi maluŋ le,

bi ngeesε no joo yí baanj lé gε yi kfūune yi yode.

26 Nfaanj lé wu gε bamii gūde, bo shiŋshi nε kikikiki. Bo lé bo gε bo kwāji mwεε mu kuufe ye mū lé mu ge mu kōoshi yi nshεŋ le, mwεε mū fewe munchii mū keme bvujga shiŋshi.

27 Noo bamii mo bo yεŋ no muh wù jee che le Mwamuh shiide wu too kimbe le wù keme bvujga mo bvukugε bvù baanj.

28 Sege mwεε munε kε mu kooshi, bεŋ lēsεŋ we, bεŋ keme bikwεε we, nje kife ki Nyo le wu bvuse bεŋ le wa a bo.”

29 No Jiso jεme noo, wu mo wu be lε, “Bεŋ yêye fieŋ yi kiŋgvuŋ bε bite bimi bì kale le.****

30 Bi kege ki bi chōone, bεŋ mo bεŋ kεe le akfuuŋ kusε wa.

31 Le gεh yεeŋyεŋ no bεŋ ge doo bεŋ yεne mwεε munε kooshi, bεŋ mo bεŋ kεe le bvunfoŋ bvū Nyo le wa a yeh fwεεŋ.

32 Nseŋe bεŋ nchiεεŋ le gε kiŋgoge ki mεeſe kinε, nyu ki to ki ka njε mwεε munε munchii jo kijuse ſεŋ gε.

33 Kibvule bε nshεŋ lé ki kā, geene gε je yaŋ nyu yi to yi shiŋshe gε.

34 Bεŋ yεne keefε bεŋ jíenyi bεŋ jii nyu bikwεε biεna gε, bεŋ muu bεŋ jede gε! Keefε bεŋ gεede bvufee nyu yi kinche ki kiŋgaŋ le gε, juu chiyu lé chi gε chi jā

chi jāŋε chi kōo bεŋ gε njε kintase.

35 Fiɛɛ fi yi juu chiyu chinε le, lē fi gē fi tō yi bamii le bachii ba le yi kikwεε ki nshεŋ le.

36 Bεŋ mo bεŋ lēme bεŋ tεɛme, bεŋ būnε Nyo segechii, le mune mwεε ge doo mu kooshi, wu nya bεŋ bε je yi bεŋ lē bεŋ wēɛŋ bεŋ fe yo fε bεŋ lεɛŋ fwe a muh wù jee che le Mwamuh.”

37 Jiso mo wu shee wu yεyi bamii yeh yi kintanyε le aju ayu le achii. Yi binfu le bichii, wu bεɛne wu gεɛne wu chee yi Mbegε wu Bite bi Olif le.

38 Bamii bachii gè bude bo gεɛne fε yeh yi kintanyε le, bo yuge yεyε we.

22

*Juda bεŋ ki wu gεsε Jiso
(Macho 26:1-5,14-16; Maliku 14:1-2,10-11)*

1 Kife ki Nka wu Blēd wù ba baan kinshile yo gεε gε, wù ba tεŋe le Nka wu Ndānfe, gè bee wu too wa mbebe le.

2 Bachiji kintanyε ba baan baan bε bamii ba gè duunyi banchi ba Nyo, bo gè goone je yī bo yuuve Jiso nyu nyile le, njε bo gè faane bamii.

3 Sataŋ lee a fitele fi Juda wù ba gè tεŋe le Ekaliot le, nyu muh wu ɳgoo yi boon ba Jiso ba yuufe ncho bafee.

4 Wu ja wu gεɛŋ fε bachiji kintanyε ba baan baan le, bε bikwεε bi nchi bī gè chieene yeh yi kintanyε. Bε bo mo bo seesε no wu lē wu gè fε wu gεsε Jiso bo le.

5 Bo yu njoŋ bo mo bo bεεŋ ki bo laŋε wu bε bige.

6 Wu bεεŋ, wu mo wu gεεŋ wu kε wu goone je yī wu lē wu nyā Jiso chiaaŋ yiboo le, sege bamii ba duude ya fo gε.

*Nseesε wu Nka wu Ndānfe
(Macho 26:17-25; Maliku 14:12-21)*

7 Juu chi Nka wu Blēd wù ba baan Kinshile yo gεε gε, chi ba lē ba sεɛ mwa kiya wu Nka wu Ndānfe wεe gε to chi koje,

8 Jiso mo wu tun Bita bε Jon wu jεmε le, “Bεŋ gεɛŋ bεŋ sεesε mwεε mū bee lē be gε be jī Nka wunε yu.”****

9 Bo biih wu le le, “Wo goone le bee gεɛŋ be seesε nyu faane?”

10 Wu chvuu bo le le, “Bεŋ yū, sege bεŋ lese bεŋ gεɛne alaanteŋ, bεŋ lē bεŋ yēŋ muh mu le wu tuu joo a shaan le, bεŋ bī wu le, yeh yī wu gεɛŋ wu lee yu.****

11 Bεŋ doo bεŋ bi, bεŋ jēmε chiji yeh yεε le le Muh wu N'yεyε biide laa kibuu ki bamii ba njienyε kεε ki bε boon be ba ɳgoo le bo ji Nka wu Ndānfe yu le faane la?

12 Wu mo wu dunyε kibuu ki yeh ki awe, ba nyu ba seesε wa ba kεnyε, bεŋ mo bεŋ sεesε mwεε munjile yu.”

13 Noo, bo gεɛŋ bo yεŋ mwεε gεh yεɛŋyεɛŋ no Jiso gε jεmε bo le. Bo mo bo seesε mwεε munjile mu Nka wu Ndānfe wuyu fo.

*Jiso bε boοŋ be gε ji ntε wu
Tada Jiso
(Macho 26:26-30; Maliku
14:22-26)*

¹⁴ Le kife to ki kojε, Jiso bε boοŋ be ba ntuŋ to bo shii bo jii mwεε.

¹⁵ Wu ja wu jεmε bo le le,
“Nchi ɳkoŋe lo baan̄ ki nji
Nka wu Ndāŋfe wunε bε bεŋ
fε ɳge yεŋ ɳge wù too le.”

¹⁶ **Bεŋ kēe lε gε mbaan̄ ɳka**
ɳge nji ɳka wunε gε, gεene
bude no fi lε fε gε fi tō fi kōjε
sege Nyo lε wu gε wu sāge
 bvunfōŋ bwe.”

¹⁷ Wu jo finkoo, wu nya kiyone Nyo le wu jεmε le,
“Bεŋ kō bεŋ mū bεŋ bachii
bεŋ kεnε. ¹⁸ **Nseŋe bεŋ le**
lε, kεgε mεesε gεene, gε
mbaan̄ ɳka mu mbvuun̄ ma
nchwεŋ wu kite ki laane
manε gε, gεene bude sege
 bvunfōŋ bvu Nyo lε bvu gε
 bvu tō”

¹⁹ Wu jo bled, wu nya kiyone Nyo le, wu bwεεyε wu nya bo le wu jεmε le, **“Fine le**
ye yan̄ yi nnya nje bεŋ. Bεŋ
gεe fine noo ki bεŋ kwāji
mε.”

²⁰ Geh yεεŋyεεŋ no bo mεesε mwεε munjile, wu jo finkoo wu jεmε le, **“Fin̄koo fine le**
maŋkaŋ ma manfεŋ ma
Nyo gwo bε kilemε kaŋ ki
bu nje bεŋ.

²¹ **Geenε, bεŋ yεgε bεŋ yû!**
Muh wù lε wu gεsε mε jii
mwεε fεnε besa wu.

²² **Bεŋ kēe lε muh wù jee**
che le Mwamuh lε wu gεεŋ
geh no Nyo gε seesε. Geenε,
ɳge wù baan̄ le fε muh wù lε
wu gεsε wu le.”

²³ Bo mo bo kε bo biide ye yi
biboo le laa muh wù tanjlo wu
ge noo a bo ntεnεe le yεεŋ.

*Jiso yεyε no bamii be kεme
ki bo jōde bikwεe biboo*

²⁴ Bo gε ja bo kε kintεnεyε
lεbolebo laa bo le ne muh wù
baan̄ a bo ntεnεe le yεεŋ?

²⁵ Jiso jεmε bo le le, **“Ban-**
fōŋ ba bituŋ kεme bvunja a
bamii baboo we, bamii ba
sage woŋ bo duu lε ba tēŋe
bo lε bitooŋ bi bamii.”

²⁶ **Geenε, gε tanjlo fi**
nyûme noo bε bεŋ gε. Muh
wù baan̄ a bεŋ ntεnεe jōde lε
wu le mwa wù shige, muh
wu le kikwεe le njε muh wù
lεne bεŋ le bachii.”

²⁷ **Muh wù baan̄ le wù la,**
muh wù yεmε wu jii lo nji le
noo, muh wù dεede le? Gε
nyu muh wù yεmε wu jii lo
gε? Geenε nle a bεŋ ntεnεe
njε muh wù lεne bεŋ le.”

²⁸ **No nshee n'yεde ban̄gε**
segechii, le gεh bεŋ ban̄e ba
to ba nyume besabεŋ.

²⁹ **Fi mo fi nyu lε, gεh**
yεεŋyεεŋ no Chii le wu nya
mε bvunfōŋ lε nsāge, nnya
te bεŋ bvunja le bεŋ sāge.

³⁰ **Nnya wu lε besabεŋ ge**
be jii mwεε, be muu mwεε
kijusε kimimia a nto waŋ
le, bεŋ shiiyε yi bakala
le, bεŋ sage chikfuu chi
Ishwala chi yuufe ncho
chifεε.”

*Jiso seŋ no Bita lε wu gε wu
fāŋ wu*

*(Macho 26:31-35; Maliku
14:27-31; Jon 13:35-38)*

³¹ **Jiso mo wu ja wu tεεŋ**
Bita lε, “Samon̄, Samon̄

**yegε yu wo kēe le Satan le
wu fi bvunja ki wu chēgε
bεŋ bachii wu bvuse bamu
geh njε no muh to wu fεede
aginj wu bvuse munyi.**

**32 Geene nle mbuune fε
wo le, le keefε fitele fiuŋ mo
fi bu lo yi ye yan le gε. Sege
wo kaase wo tεŋ bvufee
bwuŋ jinj, wo nya bvunja
boonj ba bwoo le.”**

**33 Bita du le, “Tada, mo nyu
ki ŋgεεŋ ncha, no nyu kεne ki
ŋkwe lo, tu nle geh besa wo.”**

**34 Jiso chvuu wu le le, “Bita,
yū nseŋe wo le, nyishii lε yi
gε yi tōŋ abεŋ, wo nyu wo
fan wa mε kiŋgane kintεde,
le gε wo kee mε gε.”**

*Jiso tefε no boonj be ba ŋgoo
bo seese muntele*

**35 Wu ja wu biih bo le
le, “Bεŋ kwaji kife kī ŋgε
ntuŋ bεŋ bige sεŋ, kikεe sεŋ,
jé sεŋ, no bεŋ gε gεne bεŋ
jiŋenyi, bεŋ gε bee bεŋ fu
fieε?” Bo chvuu le, “Ayεε, bee
gε baanj fieε fu gε.”**

**36 Wu mo wu jεme bo le le,
“Yi mεesε le, muh nε kεme
bige, mo nyu kikεe, wu jo.
Muh nε kεme gε nyo yi jεŋ
gε, wu gesε kikuŋ ke wu gu
nyo yu.**

**37 Njεme fine nje fieε fi ba
gε saŋ a Nwa wu Nyo le le,
‘Ba gε tanj wu bε bamii ba
befε’,**

**fi kεme ki fi kooshe bε mε
mεesε. Bεŋ kēe le mεesε mū
ba gε saŋ kune mε lε mu tōo
wa ki mu kōjε munchii.”**

**38 Bo mo bo janε le, “Tada,
bjεŋ yεŋ bee kεme nyó yi jεŋ**

yifiεε.” Wu chvuu le, “**Bεŋ lū
noo!**”

*Jiso buunε yimbegε wu Bite
bi Olifle*

(Macho 26:36-46; Maliku
14:32-42)

**39 Jiso gε ja wu bu alaanteŋ
bε boonj be ba ŋgoo, bo mo bo
kε bo bεne mbege wu Bite bi
Olif, nyu no wu to wù gee.**

**40 Bo bεεŋ bo bu fε bo gε
gεne fo, wu jεme bo le le,
“Bεŋ būnε le keefε moŋ to
fε bεŋ le, wu ya bεŋ gε.”**

**41 No wu jεme noo, wu mo
wu kεŋse wu gεenj wu bu fε
taŋlo muh noŋ tεde chi gεeŋ
chi bu fo, wu mo wu ŋgvuumε
fekuu wu buunε le,**

**42 “Chii, fi nε le fi kojε fε
wo le, wo chiaase ſiŋkoo fi
ŋgε fine lε keefε mmu gε.
Geene gεe geh no wo kojε,
keefε wo gε no ŋkojε gε.” [**

**43 No wu buunε noo,
nchendaa Nyo shii we wu to
fε wu le, wu nya wu bvunja.**

**44 Jiso nyu fitele fie suume
wu baanj nε wεemm wεemm.
Wu buunε lo chi shanj chieε,
mbunye chieεnyi yi nshεŋ le
njε bitede bi kilemε.]***

**45 Wu buunε wu mεsε, wu
tu jinj fε boonj be ba ŋgoo le,
wu yεŋ lefe ge wa bo fwεεŋ bo
tu bo lefe.**

**46 Wu biih bo le le, “Bεŋ
ka lefe lo? Bεŋ jā we bεŋ
būnε fε moŋ ge wu to fε
bεŋ le, wu ya bεŋ gε.”**

Bamii ba woŋ koo Jiso

(Macho 26:47-56; Maliku
14:43-50; Jon 18:3-11)

* **22:44** Gε baŋwa ba kege bamu ba bo gε ya saŋ jε yi Nyo yo kεme binchiŋ binε gε
43-44.

47 Geh no wu gè baan wu jeme, kinchvu ki bamii bunę bo tu bo too, nyume geh Juda wù gè bee muh wu ḥgoo yi booŋ ba Jiso ba yuufe ncho bafęe le, wu gè too bo fwe. Wu to mbebe Jiso le wu ḥkfuge wu.

48 Geene, Jiso biih Juda le le, “**Wo ne goone ki wo kfuge Muh wu jee che le Mwamuh ne ki wo dūnyę le ba koo wu?**”

49 Boon be ba ḥgoo ba gè bee mbebe ye le yeŋ fięe fi gè kooshi le, bo biih le, “Tada, bee gwōjoę bamii banę?”

50 Muh mu bo le gè goone ki wu gwō, wu mo wu chuŋ nyu kintuŋ kinchieŋ ki fwa wu kikwęe ki bachiji kintanye.

51 Jiso kaŋ le, “**Keefę muh ka wu mōŋ ge!**” Wu mo wu kun kintuŋ ki muh wuyu le ki mo ki kāasę ki tu fo.

52 Bamii ba gè too ki bo koo Jiso gè bee bachiji kintanye ba baan baan be bikwęe bi nchi bĩ gè chieeŋ yeh yi kintanye mo bamii ba gè sage woŋ. Wu biih bo le le, “**Bęŋ to ki bęŋ kōo mę, bęŋ mo bęŋ too bę nyó yi jęŋ mo bimbuge nje bęŋ too ki bęŋ kōo nyume chonę?**

53 **Nchi nshee le juu le juu mo fe yeh yi kintanye le, fe bęŋ koo mę seŋ nje la? Geene, męeše le kife kena ki taŋlo bęŋ ge fięe, nyume kife ki bvunja bvü ki kijibę.**”

Bita fan Jiso

(Macho 26:57-58,69-75; Maliku 14:53-54,66-72; Jon 18:12-18,25-27)

54 Bamii bayu mo bo koo Jiso bo gęene be wu fe la chi kikwęe ki bachiji kintanye le, Bita bii ajin je yi ndefe le.

55 Bo gęen bo fwęe ḥgu lakfule fe ntenęe, le bo shii bo yese. Bita mo wu to wu shii be bo.

56 No ḥgu kwęe gè będe noo, mwa wù kwęse wumu wù gè lene fe la chiyu le ja wu yeŋ Bita le no wu shii. Wu biję wu ne tuŋ wu jeme le, “Muh wunę be bee be muh wege.”

57 Bita mo wu kaję lo ye, wu jeme le, “Kwęse wunę, gę ḥkee wu gę.”

58 Kife doo ki keŋse gę ne shige, muh mu ka wu yeŋ wu le, wu mo wu jeme le, “Wo te le muh ḥgoo yiboo le.” Geene Bita jeme le, “Jweŋse, gę mę nyume muh mu a bo ntenęe gę.”

59 Kife gęen ki bu nje ntaj wu kife kimimia, muh mu ka wu taŋ le, “Nchięŋ, muh wunę be bee be wu, nje wu le te muh wu Galalee.”

60 Bita mo wu fan wu jeme le, “Jweŋse wunę, gę ḥkee fięe fi wo jeme gę.” Gę no wu geh baan wu jeme, kimimia nyishii mo yi tonę.

61 Tada kaasę ye ajii a we tase be a Bita. Bita kwaję nje wu Tada be jeme wu le le, “**Nyishii le yi tōŋ abęŋ, wo nyu wo fan wa mę kiŋgane kintede.**”

62 Wu ja fo wu bu akfuŋ, wu bee kwe baan.

Bo buu Jiso bo ka suŋe wu

(Macho 26:67-68; Maliku 14:65)

⁶³ Bamii ba ge jiji Jiso le bo mo bo ke bo buu wu, bo suŋe wu,

⁶⁴ bo banje bvushi bwe be nju, bo duu wu le le, “Ge gee la muh wu ntuŋ wu Nyo kuj. Geh s̄eeŋ muh wu suŋ wo.”

⁶⁵ Bo ka bo baade lo wu be bachuŋ wesee.

Bo sa nsa wu Jiso

(*Macho 26:59-66; Maliku 14:55-64; Joŋ 18:19-24*)

⁶⁶ Akfuuŋ ḡe doo a yuude a too, bamii ba sage woŋ be bachiji kintanye ba baan̄ baan̄ mo bamii ba duunyi banchi ba Nyo banye ye bachii. No bo banyi noo, bo mo bo jo Jiso bo geεŋ be wu fe bo ḡe sage bansa fo.

⁶⁷ No bo geεŋ be wu noo, bo biih wu le le, “Ne le wo wu le Mbvuse wu Nyo ḡe ka, wo s̄eeŋ bee le?” Wu chvuū le, “**Nseŋe lo beŋ le, beŋ ge beεŋ ge.**”

⁶⁸ **Mbiide fiεε beŋ le, beŋ ge chvuu ge.**

⁶⁹ **Geene, kege yi meεse le, muh wu jee che le Mwamuh lé wu ḡe wu shii a kibo kinchiεŋ ki Nyo wu bvunja le.**”

⁷⁰ Bo mo bo jaŋe bo bachii le, “Fine le le, le wo wu le Mwa Nyo?” Wu chvuū le, “**Fi le no beŋ jeme.**”

⁷¹ Bo mo bo jeme le, “Taŋlo bo ka bo goone lo muh mu ki wu s̄eeŋ le la? Bee le be yu wa fiεε fi wu jeme be jwe we.”

23

Balət be Helod biih mwεε

Jiso le

(*Macho 27:1-2,11-14; Maliku 15:1-5; Joŋ 18:28-38*)

¹ No ŋgoo yi bamii ba sage bansa jeme noo, bo mo bo ja bo bachii bo jo Jiso bo geεne be wu fe Balət le.

² No bo geεŋe bo bu fo, bo ke bo tu bo chuuyi mwεε ye ye le, bo duu le, “Muh wunε jienyi wu cheŋe be woj wese, wu fanje le keefε bamii laanje ŋwa Kaisa wu Nfoŋ wu Lum le ge, wu ka jeme le wu le Mbvuse wu Nyo ḡe ka, fi duunyi le wu le Nfoŋ wumu te.”

³ Balət biih Jiso le le, “Le wo wu le Nfoŋ Bajuu?” Jiso chvuu wu le le, “**Le no wo jeme.**”

⁴ Balət mo wu ja wu jeme bachiji kintanye ba baan̄ baan̄ be kinchvu ki bamii ki ḡe bee fo le le, “Mbaan̄ yεŋ ge fiεε fi muh wunε jiale le ge.”

⁵ Bo bachii tu bo nyiide geh le, “Muh wunε jienyi wu yεyi bamii woŋ wu Judia le wuchii wu nyiise le bo tεeme bikwεε. Wu ḡe ke Galilee, wu le wu to wa wu feſε meεse a kinlaanteŋ kine le.”

⁶ No Balət yu fine noo, wu mo wu biih wu le le, “Muh wunε le muh wu Galilee?”

⁷ Bo beŋ, wu mo wu tuŋ Jiso fe Nfoŋ Helod le, nje le wu wu ḡe sage kimbe ki woŋ kwεε le, wu ḡe bee tε Yelusalem kife kiyu le.

⁸ Bo geεŋ be Jiso, Nfoŋ Helod yεŋ wu le wu yu njoŋ baan̄, nje wu ḡe shee wu yuge kune wu, wu keme kiŋkoŋe ki wu yεŋ wu le, wu jiŋe tε le segemu Jiso le wu ḡe fiεε fi

duunyi bvunga bvu Nyo wu yεŋ.

⁹ Wu she wu biih mwεε Jiso le wesee, geene wu gε chvuu fεε gε.

¹⁰ Wu gε biide bachiji kintanyε ba baaŋ baaŋ bε bamii ba gε duunyi banchi ba Nyo leme te fo bo chuunyi mwεε mÙ tεeme ye yi Jiso le.

¹¹ Nfoŋ Hεlod bε bamii be banchi ja bo mo bo ke bo keede wu, bo sεeε wu, bo suse wu bε njú yi woŋ, bo chwεεsε wu bo chvuu wu tu jin fe Balet le.

¹² Gε bee Balet bε Nfoŋ Hεlod banε. Abvubwεε, bo tu nsanj.

Balet suunε nsa no bamii gεh koŋe

(Macho 27:15-26; Maliku 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

¹³ No bo chvuse Jiso jinj, Balet kunj bachiji kintanyε ba baaŋ baaŋ mo bamii ba gε sage woŋ, wu ka wu kunj bamii bachii.

¹⁴ Bo taashε, wu du bo le le, “Bεŋ be too bε muh wunε fεnε le wù gee bamii tεeme bikwεε, ndoo ntaa mwεε mu bεŋ nyi-ide bε mu a bεŋ jii, bεŋ yεgε bεŋ yû, mbaan yεŋ gε mwεε mÙ bεŋ chuunyi ye ye le le wu le wu ge fεε fimi gε,

¹⁵ Nfoŋ Hεlod te be baaŋ yεŋ gε. Le fεε fi be ge fe wu kaase wu chvuu muh wunε jinj besaben le. Bεŋ yεŋ te le muh wunε baaŋ jiaa gε fεε fi tanlo ba yuuyε lo wu gε.

¹⁶ Noo, nlé ntāan gεh lo wu, nchīnε wu le, wu gεεnε.”

¹⁷ [To nyume kife ki Nka wu Ndaŋfe wunε, tu Balet kεme ki

wu bvūse muh wu mumwaa yeh yi cha le wu nya bamiile.]

¹⁸ Bamiilebachii mo bo ja bo ke bo wanε lo bo gεeεne yu le, “Wo lēeshe lo muh wunε, wo bvūse Balaba yeh yi cha le wo nyā bee le!”

¹⁹ Balaba wunε gε bee yeh yi cha le nje wu gε ke ηgε alaanteŋ wu yu muh.

²⁰ Balet yu noo wu ka wu jemε bamii bachii le nje wu gε goone ki wu chīnε Jiso le.

²¹ Geene, bo tu bo wanε gεh le, “Ba tā lo wu yi kintaan le, ba tā lo wu yi kintaan le!”

²² Balet ka wu jemε bamii le kingane kintede le, “Ba tā wu nje la? Fieε fi befe fi wu ge le la? Mbaan n'yeŋ gε jiale chī wu ge le, ki ba yuuyε lo wu gε. Nlē ntaan lo wu, nchīnε wu le.”

²³ Bo mo bo me gεh bo wanε lo bε bvunga le, “Ba tā lo wu yi kintaan le.” N'wanj wuboo ya Balet.

²⁴ Noo, Balet suunε nsa wu chīnε wu le, le bo ge bε wu no bo koŋe.

²⁵ Wu mo wu bvuse muh wεε yeh yi ncha le, nyu wu wù bo gε biide, wù gε ke ηgε alaanteŋ wu ka wu yuuyε muh. No wu bvuse, wu mo wu nya Jiso no bo gε goone.

Bo ta Jiso yi kintaan le

(Macho 27:32-34; Maliku 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Bo mo bo jo Jiso bo gεeεne bε wu. No bo gεeεne, bo tase bε muh mu wu kweεde nchvuuŋ, jee che nyu le Samoŋ, nyu muh wu Selinj. Bo toonse wu bo mo bo gεε

kintaan̄ ki Jiso f̄e wu gbwe, wu mo wu tuu wu bii Jiso le.

²⁷ Be bo mo bo ḡeene, kinchvu ki bamii ki duude bii bo le. Bamu nyu bik̄ese bo ḡe beede, bo taanyi banḡe be.

²⁸ Jiso ja wu kaase ye wu j̄eme bo le le, “**Bik̄ese ba Yelusal̄em, keef̄e beŋ̄ b̄eede f̄e m̄ene ḡe. Beŋ̄ b̄eede nyu f̄e bik̄wee biena le, mo f̄e boonj̄ bena le.**

²⁹ **Beŋ̄ k̄ee le kife too lo ki ba lé ba ḡe ba j̄eme le, njoŋ̄ wù baan̄ le wù bik̄ese ba le kaa bo baan̄ mwa boo ḡe, bo ḡe baan̄ mwa a yaŋ̄se ḡe.**

³⁰ **Lé ḡe nyū kife kiyu le, bamii wan̄e le bambeḡe ba baan̄ baan̄ le le, ‘Beŋ̄ gw̄eeȳe ye yese le’, bo wan̄e bambeḡe ba shige shige le le, ‘Beŋ̄ bāŋ̄e bee’.**

³¹ **Bo lé bo ḡe bo wān̄e noo nje bamii gee kfuu chi fin̄e fiee be kite ki baan̄ ki jiεε, bo ge nee be ki le ki yun̄e ka.**

³² No bo ḡe ḡeene be Jiso noo, bo ḡe k̄eme bamii bancha bafee ba be bo ḡe ḡeene ki bo yuuye bo te.

³³ Bo ḡeŋ̄ bo bu kijuse kimu ki ba teŋ̄e le Ngbole wu Kikw̄ee, bo mo bo ta Jiso yi kintaan̄ le, bo ta te bamii bancha bafee baa yi bintaan̄ le, wu mumwaa a kibo ki Jiso kinchieŋ̄ le, wumu a kibo kin̄kojo le.

³⁴ Jiso ja wu j̄eme le, “**Chii, l̄ešhe bimbef̄e bi bamii ban̄e, nje ḡe bo k̄ee fiee fi bo gee ḡe.**” Bamii bayu jo njú yi Jiso bo tuŋ̄ kan̄ yu ki bo ga

bik̄wee biboo le. *

³⁵ Mw̄ee mun̄e munchii ḡe kooshi be Jiso noo, bamii leme fo bo jiiŋ̄e. Bamii ba ḡe sage woŋ̄ ka bo ja fiboo bo buu lo wu bo duu le, “Wu chi fii bamii bamu, wu fi le kikw̄ee ke m̄eese, wu ne le Mbvuse wù Nyo ḡe ka, wu cha.”

³⁶ Bamii ba nchi te tu bo chw̄eeſe wu, bo nya wu mbvuun̄ ma ḥgbwame,

³⁷ bo j̄eme le, “Wo fene le Nfonj̄ wu Bajuu, fih kikw̄ee kun̄j̄.”

³⁸ Bo saŋ̄ ḥwa bo ta a kikw̄ee ki Jiso we le, “Wun̄e le Nfonj̄ wu Bajuu.”

³⁹ Muh wu ncha wumu wù be bo ḡe shene yi bintaan̄ le fo, wu ja wu tu wu naanyi Jiso, wu duu le, “Le ḡeh wo wù Mbvuse wù Nyo ḡe ka? Fih kikw̄ee kun̄j̄, wo fih te bee.”

⁴⁰ Muh mu w̄ee yu fiee fi wu j̄eme, wu wame wu bii le, “Ge wo faane Nyo ḡe? Wo le yi ḥge le yeeŋ̄ nje no wu le.

⁴¹ Besa wo kwee nchiieŋ̄ nchiieŋ̄ nyu nlaje wu mw̄ee mü mbefe mu besa wo ge le, geen̄e muh wun̄e kwe fie wu baan̄ jiaa ge fiee ḡe.”

⁴² Muh ncha wun̄e mo wu j̄eme le, “Jiso, wo ge wo tâne me sege wo lé wo sâge bvunfonj̄ bwuŋ̄.”

⁴³ Jiso j̄eme wu le le, “**Nseŋ̄e wo nchiieŋ̄ le abeŋ̄ le nyu besa wo kijuse ki njoŋ̄ ki Nyo le.**”

Jiso kwe

(Macho 27:45-56; Maliku 15:33-41; Jon 19:28-30)

* ^{23:34} Ban̄wa ba kege bamu k̄eme ḡe kinchin̄ kine ḡe.

⁴⁴ Juu gè bëeñ chi leesë, akfuuñ ja ajiñ, woñ wuchii gëeñ bude juu bikaa bite ñe fenshe,

⁴⁵ Nju yì gè gade yeh yi kintanyë yi mo yi suunë antenëë yi tu bimbe bifee. ⁴⁶ Jiso gè bee yi kintaan le, wu ja wu wañ feweele, “**Chii, nnyaa kiyo kañ chiaan yo le.**” No wu jemë noo, wu mo wu yenë n'yenë wu kimaga.

⁴⁷ Chiji kikwëë ki bamii ba nchi wù gè leme fo, wu doo wu yen fiëë fi kooshi le, wu nya mbëeñjë Nyo le wu jemë le, “Nchiesëñ nchiesëñ, muh wunë chi bee ge be jiale ge.”

⁴⁸ Bamii bachii ba gè taashë fo ki bo yen fiëë fi kooshi le, bo yen noo bo mo bo ja bo kaase bo kwëede ala aboo le, bo soge bikwëë.

⁴⁹ Nsáa yi Jiso yichii gè to fiboo yi leñ nyu je yì undefe le bo tu bo yede fiëë fi kooshi le. Bamu gè bee bikëse ba gè ja Galilee bo bi wu le.

Bajiiye Jiso

(Macho 27:57-61; Maliku 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Muh mu gè bee kife kiyu le ba teñje le Yosef, gè bee muh wu a kinlaantëñ ki Bajuu kimi kí ba gè teñje le Alimattia. Wu gè bee muh wù joñe, ka nyume muh wù chaan a Nyo jii, wu chiesene te kife kí Nyo lé wu gè wu tò wu sâge bvunfonj bwe. Wu gè bee te muh wu ñgoó yi bamii ba gè sage bansa le. Geene, wu gè baan bëeñ ge fie fiëë fi bo gè seese ki bo ge be Jiso ge.

⁵² Wu gëeñ fe Balët le, wu legë ki wu gëeñ wu jo gvunë chi Jiso.

⁵³ Balët bëeñ, wu mo wu gëeñ wu shiishe gvunë chiyu, wu bañe a nju le wu tuu, wu gëeñ wu giñse a jen yi ba gè cho yi kimbaan le, ba baan muh yo a jiiye ge.

⁵⁴ Gè bee Juu chi nseesë ki bo lee juu chi yuuñ le, shëge wa shige yuuñ chiyu ke.

⁵⁵ Bikëse baa ba gè ja Galilee bo bi Jiso le, bo bi Yosef le fe jen, ki bo gëeñ bo yen no wu giñse gvunë chi Jiso a jen.

⁵⁶ Bo gè ja fo, bo mo bo tuu jinj ala aboo le, bo gëeñ bo seese mëe mà joñe mà yefë mà gwee wuñ mà bo gè yeffe agvuuñ yu. Gè bee juu chi yuuñ, bo she yuuñ no nchi wuboo gè goone.

24

*Jiso bu yi kwe le
(Macho 28:1-10; Maliku 16:1-8; Jon 20:1-10)*

¹Juu chi yuuñ gè fe, bvuyuu juu chí fwe yi kimaa le. Bikëse baa bu bo yañse lo an'yule, bo jo mëe mà gwee wuñ mà bo gè seese bo mo bo gëeñ be mo fe jen.

²Le bo doo bo gëeñ bo bu fo, bo yen ba biñse wa teñde chí ba gè bañe jwe wu jen yee yu. ³Le bo lee bo gëeñ a jen bo ge yen gvunë chi Tada Jiso le ge.

⁴Bo gè leñ fo bo ñgesë lo. Fi kooshe le biliñse bafee gè bee bo ja bo to bo leñ mbebe yiboo le, bo noñ njú yì baan yi lale.

5 Bikese baa gè faaŋ baan, bo mo bo tuŋ bikwεε fekuu. Bileŋse baa biih bo le le, “Le nje la wù beŋ goone muh wù baan yu antenee a banjkfu?

6 Ge wu nyu fene ge, wu le wu bu wa yi kwe le. Beŋ kwâjε fiee fi wu gè jeme beŋ le sege bena bo gè bee Galilee.

7 Wu gè bee wu jeme le, ‘**Muh wù jee che le Mwamuh lé ba kême ki ba nyâ wu chiaan yi bamii ba befe le, ba ge ba ta wu yi kintaan le, doo bu aju atade, wu bu yi kwe le.**’

8 Bo mo bo kwajε fiee fi Jiso gè jeme bo le.

9 Bo gè ja fe jen, bo kaase bo tu jin bo gεen bo sεen mwεε mune munchii boon be ba ŋgoo ba yuufe ncho wu mumwaa le mo bamii bachii ba gè bii wu le.

10 Bikese ba gè seŋe fiee fi gè kooshe fiyu boon ba ntuŋ ba Jiso le gè bee Mεele Madalen, Joana mo Mεele wu bwe Jem be bikese bamu.

11 Bo yu njeme wuyu geh njε le njeme wu achiji, bo ge been ge.

12 Geene, Bita ja we, wu legε wu gεen wu bu fe jen, wu ŋgvuumε wu bijε a jen wu yεn geh nyu njú yí ba gè giŋse Jiso yu le. Wu mo wu ja wu tuu jin fe yeh le wù kême kiŋgha yi fiee fi kooshi le.

*Bamii bamu yεŋ Jiso le je yi
Imayu le*

(Maliku 16:12-13)

13 Fi gè kooshe geh abvu le, bamii bamu bafεε bo gè

bii Jiso le bo gè ja Yelusalεm bo gεene ntε wù ba tεje le Imayu le, gè bee njε bama bvusooshwi ki wo gεen wo bu yo.* **14** Bo tu bo gεene bo jeme lebolεbo kune mwεε mù gè kooshe munchii.

15 No bo gè jiŋyi bo jeme bo tuu fo noo, Jiso gè bee wu keŋse wu to mbebe yiboo le wu tu wu jiŋyi be bo.

16 Fiee fimi ge le keefε bo kεe muh wuyu ge.

17 Jiso mo wu ja wu biih bo le le, ‘**Le fiee fi la fi beŋ jiŋyi beŋ jeme kune fi?**’ No wu biide noo, bo leemε be yii yi manshi maboo le.

18 Muh le bo le wu jee che gè bee le Kleofa wu biih wu le le, ‘**Me geh wo maa wu le ntolo Yelusalεm wù baan kεe gε mwεε mu chi kooshe yo aju kane le gε?**’

19 Wu biih le, ‘**Mwεε mù la?**’ Bo chvuu le, ‘Mwεε mù chi kooshe be Jiso wu Nasale. Muh wunε chi bee muh wu ntuŋ wu Nyo. Mwεε mù wu chi gee mo mù wu chi jeme chi bee mù ghage. Chi bee muh wù kuge baan a Nyo fwe be bamii bachii.

20 Bachiji kintanyε ba baan baan be bamii ba sage woŋ wese chi bo nya wu le ba yuuye. Bo chi bo mo bo ta wu yi kintaan le.

21 Bee chi be gεε wa bvufee yi ye ye le, le le wu wù lé wu gε wu sūuŋ bamii ba Ishwala chiaan yi ŋge le. Geene le ge wa aju atade no mwεε muyu chi kooshe.

* **24:13** Ma wu mumwaaŋ le bataŋ ba jiŋyε le nchvuge be gii bvusooshwi (1,700).

22 Fimi nyu bikese bamu **ŋ**goo yese le, bo be bo jeme fi fuuŋse lo bee, le bo le bo bu bo gεeŋ fe jeŋ ataana,

23 bo baan yεŋ ge gvunε che le ge. Bo doo bo kaase bo tuu jin, bo seŋl le bo bee bo yεŋ banchendaa ba Nyo le njε bo yεŋ a kifile le, bo jeme bo le le Jiso le yu.

24 Bamii bamu **ŋ**goo yese le, le bo gεeŋ fe jeŋ fe yu bo yεŋ yi le geh yεeŋyεeŋ no bikese bayu be jeme, geene, bo baan yεŋ ge Jiso le ge."

25 Jiso jeme bo le le, "**O oo, biyuŋ bine, muntele mwεna jiee baan ki beŋ hεeŋ mwεe mü bamii ba ntuŋ wu Nyo gεe jeme.**

26 **Gε beŋ kee le Mbvuse wù Nyo gε ka gε keme ki wu yεŋ banŋe fe wu lee yi bvukuge bwe le ge?**"

27 Jiso mo wu ke wu naji bo mwεe munchii mü ba gε sanj a Nwa wu Nyo le kune wu kεge yi mü Muse gε sanj le, gεeŋ bu te yi mu bamii ba ntuŋ wu Nyo le.

28 No bo gε too wa bo bude mbebe ntε wu bo gε gεene yo le, Jiso ja wu tu wù gee njε wu fede lo.

29 Bo legε wu wesee bo jeme le, "Bee gεeŋ be chε, kife le ki gεeŋ ka baan, akfuuŋ kε wa a jime." Noo, wu bεeŋ ki wu gεeŋ wu che bε bo.

30 Bo gεeŋ, bo doo bo jii mwεe, wu jo chefe yi bled, wu nya kiyone Nyo le, wu bwεeyε wu nya bo le.

31 Kimimia noo, ajii aboo yuu, bo mo bo kee wu. Wu

janε wu lese a bo jii.

32 Bo shee bo tu bo manje lebolebo le, "Ge muntele mwesa besa wo be yuufe sege wu be jeme besa wo le a je, wu naji mwεe mu a Nwa wu Nyo le ge?"

33 Bo mo bo ja kimimia kinfu kee le juu chi yu bo mo bo tuu jin Yεlusalem. Bo doo bo gεeŋ, bo yεŋ boon ba Jiso ba **ŋ**goo ba yuufe ncho wu mumwaa le bo banyε ye kijusε ki mumwaa bε bamii bamu bo gε ke bo bii wu le.

34 Bo jeme le, "Nchiεen nchiεen, Tada wese le wu bu yi kwe le. Wu bee wu jage wu bune a Samon jii."

35 Bo mo bo seŋtε te bo fiee fi be kooshe bε bo a je, bo mo bo najε te no bo be kele le le wu, sege wu be bwεeyε bled.

*Jiso bune a boon be ba **ŋ**goo ntεnεe*

(Macho 28:16-20; Maliku 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Geh no bo gε baan bo jeme noo, Jiso jage wu bune a bo antεnεe wu mo wu yεse bo le le, "**Kimbone nyūme fe beŋ le.**"

37 Njaŋ koo bo, bo tu bo faane, bo kwaji le bo le bo yεŋ nyu kiyi kimi le.

38 Wu biih bo le le, "**Bεŋ faane la? Ge la fe beŋ maŋε me?**"

39 **Bεŋ jīŋe beŋ yεŋ chiaŋ yan be bikaa biaŋ, beŋ mo beŋ kee le le me kibεe. Bεŋ monye ye yan beŋ mo beŋ kee, nje ge kiyi to ki keme nyāŋ yi ye be biŋkufε no beŋ yede nkeme ne ge.**"

⁴⁰ No wu j̄eme noo, wu mo wu dunyε chiaan̄ ye bε bikaa bie bo le.

⁴¹ Bo bije Jiso, njoŋ yuuŋ lo bo, bo mo bo ɳgesε lo. Fi ya bo ki bo bεεŋ le le wu. Wu ja wu biih bo le le, “**Bεŋ kεme f̄iεε f̄ijile fεnε?**”

⁴² Bo jo kinchiŋ ki biεŋ yi ba yon̄ wa, bo nya wu le.

⁴³ Wu fi wu ji a bo jii.

⁴⁴ Wu mo wu j̄eme bo le le, “**Mwεε mune mu bεŋ yεŋ abεŋ le mu mÙ ɳgε n̄jeme bεŋ le kune mu mbaan̄ besabεŋ. Ngε ndu le mwεε munchii mÙ ba ḡe saŋ kune me a Nwa wu Muse le, bε a Baŋwa ba bamii ba ntuŋ wu Nyo le mo a Nwa wu Mbεεŋse le, mu kεme ki mu tō mu kojε.**”

⁴⁵ Wu mo wu gwenyε bvufee bvuboo, bo kεε mwεε mu le a Nwa wu Nyo le.

⁴⁶ Wu j̄eme le, “**Ba le ba saŋ le Mbvuse wù Nyo ḡe ka kεme ki wu yεŋ ɳgε wu kwe, doo ge aju atade, wu bu yi kwe le.**

⁴⁷ **Fi mo fi nyu te le bo lε bo kε Yεlusalem, bo f̄eeji bituŋ le bichii kune jee che le bamii bachii kusε muntele muboo, fε Nyo leeshe bim-befe biboo.**

⁴⁸ **Lé ge f̄eeji bεŋ banε ba yεŋ mwεε mune le.**

⁴⁹ **Bεŋ yεŋ bεŋ yû, nlé ɳgε nch̄iŋse nnya yî Chii ḡe ka wa bεŋ yu. Noo, bεŋ me gεh alaanteŋ yanε bεŋ ch̄ieene bvunja bvù lé bvu ḡe bvu sh̄ii f̄ewe bvu tō fε bεŋ le.”**

*Jiso bεεŋ we
(Maliku 16:19)*

⁵⁰ Wu jo bo wu bu bε bo a kinlaanteŋ kiyu le, bε bo gεεŋ bo bu mbebe ntε wù Betani le, wu chiaase chiaan̄ ye we, wu noŋ kimbone ye yiboo le.

⁵¹ Gε no wu ḡe baŋ wu nooŋ kimbone ye yiboo le noo, wu mo wu ja wu tu wu bεεne we, wu mo wu bεεŋ wu lεsε.

⁵² Bo nya mbεεŋse wù baŋ wu le, bo mo bo ja fo bo tuu jin̄ Yεlusalem bε kinlanje fε muntele muboo le.

⁵³ Bo gεεŋ bo mo bo shee yeh yi kintanyε le, bo bεεŋse Nyo bo yuuse wu segechii.

**Saaka wù joṇe kune
Jiso no
Joṇ
gè Saṇ
Fiee fl le a Nwa wu
Joṇ wunε le**

Saaka wù joṇe wunε wù Joṇ gè saṇ wu duunyi le Jiso le Je yi Nyo yì gè bee feṇkεe yì mε geh lo, le yi gè bee yi tu muh wu wuṇ. Nwa wuyu kibee jeme le saaka wù joṇe wunε, ba gè saṇ wu le bamii ba tene tanlo bo bεεŋ le Jiso le Mbvusε wù Nyo gè ka, nyu Mwa Nyo, ba leesε fitele yi ye ye le, bo ge bo keme kinche kí kage gε (20:31).

Fiee fl Joṇ le wu saṇ a nwa wunε le, wu ka wu biise kune nnya yì le kinche kí kage gε kí le nje Kletu. Nnya yine le fitele fi Nyo fi joṇe fi wu dunyi kege mεeṣe, fi nyu fe bamii ba bεεŋ le Jiso le je le, wu le kinchiεen, wu le kinche. Je yimi yì Joṇ saṇ nwa wunε yo le yi le ye ye yi duunyi no Jiso gè jode mwεe mu bamii kee yi kinche kine le ki wu yēyi no mwεe mu a kiyo le, mu nyu.

Bikwεe bi mwεe mù le a Nwa wunε le

1:1-18 Feṇkεe kune Je yì gè tu muh

1:19-51 Kune Joṇ Nlesajoo mo boonj ba ḥgo ba Jiso ba fwe

2:1-12:50 Kune no Jiso gè jiεnyi wù gee leme che

13:1-19:42 Kune aju a Jiso a fekimεse Yelusalεm be mbebe yo le
20:1-31 Kune no Tada Jiso gè bu yi kwe le, wu dunyε kikwεe ke bamii be le
21:1-25 Kimεse: Jiso dunyε kikwεe ke boonj be ba ḥgo le Galalee

Jε tu muh wu wuṇ

¹ Gè bee feṇkεe Je nyu wa yu. Je yiyu gè bee be Nyo, Je yiyu nyume Nyo.

² Wu gè bee wa feṇkεe be Nyo.

³ Nyo gè fe mwεe munchii feder chiaan̄ ye le. Ge fiee nyu yu fimimia fi Nyo gè fe njε wu le fo seŋ gε.

⁴ Wu keme kinche yi ye ye le, kinche kiyu le n'yule fe bamii le.

⁵ N'yule wεe baan̄ kijibe le, gε kijibe kiyu tanlo ki jin̄se wu gε.*

⁶ Muh mu le yu wù Nyo gè tunj jee che nyu le Joṇ.

⁷ Wu gè to ki wu jeme kune n'yule, wu bεeyi jin̄ yi nsa we, ki wu gε bamii bachii lee muntele yi n'yuu wεe le.

⁸ Ge wu wù Joṇ gè bee n'yule wεe gε. Wu gè to ki wu bεeyε nyu jin̄ yi nsa wu n'yule wεe.

⁹ N'yule wù nchiεen̄ wù duunyi n'yuu fe bamii le bachii gε too yi woṇ kfunε le.

¹⁰ Wu gè bee yi woṇ le, woṇ kfunε nyu Nyo wù gε fe feder chiaan̄ ye le, geene bamii ba le ba yi woṇ kfunε le gε baan̄ kεe gε wu gε.

* **1:5** Kεnε le, kijibe kiyu tanlo ki gε kεe wu gε.

¹¹ Wu gè to yi woŋ we le, bamii ba be gε baaŋ fi gε wu gε.

¹² Geene, bamii bachii ba gè fi wu, bo lee muntele yi jee che le, wu nya bvunga bo le le bo nyume boonj ba Nyo.

¹³ Gε boonj ba Nyo banε nyu ba ba boyi bo ba bii nyu kileme ki kfuu le gε, kene no muh goone gε, kene yi boyε chi muh wu wuŋ le gε. Ba boyi bo ba bii nyu boyε chi le chi Nyo le.

¹⁴ Je yiyu gè bee yi tu muh wu wuŋ, yi tu yi chee a bee nteneε, a yi yise be kiŋkoŋε ki Nyo mo nchieεŋ. Bee yεŋ bvukuge bwe le. Bvukuge bvū le bvū Mwa wu me gεh wu wù ja fe Chiji le.

¹⁵ Jon gè bεεye jinj yi nsa kune wu, wu tu wu janε le, “Wunε le muh wù ḥgè njeme kune wu nduu le, ‘Muh wù too a me jinj kuge wu feder me, nje wu gè bee wa fe me nyume.’”

¹⁶ No wu le wu yise be kiŋkoŋε ki Nyo, wu mo wu nyaa bee bachii be kiŋkoŋε yi kiŋkoŋε le.

¹⁷ Bee kee le Nyo gè nya banchi feder chiaanj yi Muse le. Geene, kiŋkoŋε ki Nyo be nchieεŋ le ki to ki feder nyu chiaanj yi Jiso Kletu le.

¹⁸ Gε muh nyu yu wu gè yu wa wu yεŋ Nyo le gε. Le gεh Mwa ye wù me gεh wu maa wu le mbebe yi Chiji le, wu le wu ge bee kee wu.

^{† 1:21} Bajuu ba duude gè chieene muh wu ntuj wu Nyo wu Alaja, le wu kaase wu to wu kenyε je yi Mbvuse wù Nyo gè ka (Mal. 4:5), bamu chieene muh wu ntuj wu Nyo njε Muse (Dit. 18:15).

Muh wù gè bee Jon
Nlesεajoo
(Macho 3:1-12; Maliku 1:1-8; Luka 3:1-18)

¹⁹ Fine le fieε fi Jon gè jeme sege bikwεε bi Bajuu bi Yelusalεm gè tuŋ bachiji kintanyε be bamii ba Lewe le bo biih Jon le laa le wu, wu yεεŋ le.

²⁰ Jon gè baaŋ faŋ gè ki wu chvuu mbile wuboo gε. Wu jeme be jwe we le, “Gε nyu me wù Mbvuse wù Nyo gè ka gε.”

²¹ Bo biih wu le le, “Le wo wu yεεŋ? Le wo wu Alaja?” Wu chvuu bo le le, “Gε me nyume Alaja gε.” Bo ka bo biih le, “Le wo wù Muh wu Ntuŋ wù Nyo wεεŋ?”[†] Wu faŋ.

²² Bo ka bo biih wu le le, “Tu ne le le wo wu yεεŋ? Wo jeme le la kune kikwεε kuŋ? Geh sεεŋ bee be keme fieε fi bee kaase be gεεŋ be chvuu bamii ba tuŋ bee le.”

²³ Jon chvuu bo le no Yosaya wù muh wu ntuj wu Nyo gè jeme le,

“Nle je yī janε nchvuunj le,
‘Ba najε je yi Tada yi nyu chaanj.’”

²⁴ Bamii banε gè tuŋ Bafalashii bo.

²⁵ Bo biih Jon le le, “Ne baaŋ nyu gε le wo le Mbvuse wù Nyo gè ka gε kene Alaja gε, kene Muh wu Ntuŋ wù Nyo wεε gε, wo tu leese bamii a joo nje la?”

²⁶ Jon chvuu bo le le,
“Nleese geh fiaŋ bamii nyu

a joo, geene muh mu le yu a
beŋ ntenee beŋ kee ge wu ge.

²⁷ Le wu wù too a me jiŋ,
mbaaŋ ŋkoje ge ki nfaanye
kfuu wu balaba be ge."

²⁸ Fiee fine fitchii gè kooshi
nyu Betani Joo yi Jodan le,
wuŋ kwäge fe Jon gè leese
bamii fo a joo.

*Jon durye Mwa Shon wu
Nyo bamii le*

²⁹ Akfuuŋ bu a yuu, Jon yeŋ
Jiso too, wu mo wu jeme le,
"Beŋ bījé beŋ yēŋ, wuné le
Mwa Shon wù Nyo wù chi-
aase bimbefé bi yi nsheŋ le!"

³⁰ Le wu wù nchi njeme
kune wu, nduu le, 'Muh mu
too we a me jiŋ wu kuge wu
fede me, nje wu gè bee wa fe
me nyume.'

³¹ Ge me kibee ŋgè ŋkee wu
ge. Geene, ŋgè nto nleese
bamii a joo fi le le bamii ba
Ishwala kee wu."

³² Jon gè bee wu ka wu jeme
ki wu bēe jiŋ yi nsa we wu duu
le, "Ngè n'yeŋ Kiyo shiide ki
too fewe nje kibembé, ki to ye
ye le."

³³ Ge me kibee ŋgè ŋkee wu
ge. Geene, muh wu gè tuŋ me
le nto nleese bamii a joo gè
jeme mene le, 'Muh wù wo lé
wo yēŋ Kiyo shiide fewe ki too
yi ye ye le, le wu wù lé wu gè
wu lēese bamii chiaŋ yi Kiyo
ki Yuude le.'

³⁴ Fine le fiee fi ŋgè n'yeŋ,
mbeyi jiŋ yi nsa wuyu nduu
le muh wuné le Mwa Nyo."

Booŋ ba ŋgoo ba Jiso ba fwe

³⁵ Akfuuŋ bu ayuu, Jon ka
wu leme geh fee fe wu gè leme

be boonj be ba ŋgoo ba bafee
fo.

³⁶ Wu ja wu yeŋ no Jiso
jiényi wu fede, wu mo wu
jeme le, "Beŋ bījé beŋ yēŋ,
wuné le Mwa Shon wu Nyo!"

³⁷ Boonj be ba ŋgoo ba bafee
bané doo bo yu no wu jeme
noo, bo mo bo ja bo tu bo bii
Jiso le.

³⁸ Jiso kaasé ye wu yeŋ no
bo bii, wu biih bo le le, "**Beŋ
goone nyula?**" Bo biih wu le
le, "Labai, wo chee faan?" (Jee
chi Labai chiné le le, "Muh wu
N'yeŋ wù Baŋ.")

³⁹ Jiso chvuu bo le le, "**Beŋ
tō beŋ yēŋ.**" Bo mo bo geee
bo yeŋ fe wu gè chee fo. Be bo
mo bo nyu shwaa akfuuŋ jiiŋ.
Kife kí bo gè bi wu le gè bee wa
geh nje juu bikaa binéh fenfu.

⁴⁰ Muh wu mumwaa ŋgoo
yi bamii ba bafee ba gè yu no
Jon jeme bo mo bo bii Jiso le,
gè bee Andulu wù mwa bwe
Samon Bita.

⁴¹ Andulu wee mo wu
gheeŋ wu goonj mwa bwe wu
Samon, wu seeŋ wu le le, "Bee
le be yeŋ wa Mbvuse wù Nyo
gè ka le" (fi le le le Kletu).

⁴² Noo, wu mo wu jo Samon
wu gheeŋ be wu fe Jiso le. Jiso
bijé wu ne tuŋŋ, wu jeme le,
**"Le wo wù Samon wù mwa
Jon. Ba lé ba tēŋe wa wo le
Sefa."** (Jee chi Sefa chiné le le
Bita).‡

Jiso tēŋ Filib be Natanya

⁴³ Akfuuŋ gè bu a yuu, Jiso
yeŋ le wu lé wu gēŋ kimbe kí
Galalee le. Wu geee wu yeŋ

‡ 1:42 Chi le le Tede.

Filib le, wu jemē wu le le, “**Wo bii mene.**”

⁴⁴ Filib wunē gè bee muh wu a kilaantenj ki Besada le. Kilaantenj kinē le ki Andulu bē Bita.

⁴⁵ Filib geeñ wu goon Natanya wu jemē wu le le, “Bee le be yēñ wa muh wù Muse gè sañ a Nwa wu banchi le kune wu, bē wù bamii ba ntuj wu Nyo gè sañ te kune wu. Muh wunē le Jiso wu Nasale wù mwa Yosef.”

⁴⁶ Natanya chvuu wu le le, “Fiee fi joñe tanlo fi bu Nasale?” Filib jemē wu le le, “To wo yēñ.”

⁴⁷ Jiso ja wu yēñ Natanya too, wu jemē kune wu le, “**Bēñ jīñe bēñ yēñ, muh wunē le muh wu Ishwala wù nchiëñ.** Ge kinche ki chimbiañ nyu ye ye le ge.”

⁴⁸ Natanya biih Jiso le le, “Wo ge nee fe wo kēe me ne?” Jiso chvuu wu le le, “**No Filib be too ki wu tēñ wo, mbée n'yēñ wa wo le fe kinyi ki kite ki fig kēe le.**”[§]

⁴⁹ Natanya chvuu wu le le, “Labai, wo le Mwa Nyo! Wo le Nfoj wu Ishwala!”

⁵⁰ Jiso jemē wu le le, “**Wo fēne bēme mēne mēse nje mē le ndu wo le le mbe n'yēñ wa wo le fe kinyi ki kite kēe le? Wo lē wo yēñ mwēe mù kuge mù fedē mune le.**”

⁵¹ Jiso ka wu jemē wu le le, “**Nsēñe bēñ nchiëñ nchiëñ le bēñ lē bēñ gē bēñ yēñ kib-vule gwenye, banchendaa ba Nyo bēne, bo boge yi**

muh wù jee che le Mwa-muh le.”

2

Jiso kaasē joo yi tu mbvuuj

¹ Aju gè bu atade, bo gee ñka wu bvuguu a kilaantenj ki Kana kimbe ki Galalee le, bwe Jiso gè bee fo.

² Bo gè be Jiso bē boon be ba ñgoo fe ñka wēe le.

³ Mbvuuj gè ka, bwe Jiso be wu wu du le, “**Gē mbvuuj baañ yu ge.**”

⁴ Jiso chvuu wu le le, “**Kwēse, wo bege mē yu nje la? Kife kañ baañ a koje gē.**”

⁵ Bwee jemē bamii ba gabe le le, “Fiee fichii fi wu lē wu jēme le bēñ ge, bēñ ge.”

⁶ Gè bee sháan lēme fo bvusooyi bo kenyē bē ata. Sháan chine le yi Bajuu gè gēede joo yi bo chuge ye yu ki bo yude a Nyo jii. Shaañ yimimia gè jode joo nje baleta mbambvusooshwi ncho batēñ (75) gēene bude baleta gwii kicho yuufe ncho batēñ (115).

⁷ Jiso ja wu jemē bamii ba gabe baa le le, “**Bēñ tuu joo bēñ yisē a sháan chiee le.**” Bo mo bo tuu joo bo yisē a sháan yiyu le.

⁸ Wu mo wu jemē bo le le, “**Bēñ sēe yimi mēse bēñ gēñ bē yi fe chiji gabe le.**” Bo sēe bo gēñ bē yi. ⁹ Chiji gabe fi, wu mon joo yiyu wu yu yi nyu yi tu wa mbvuuj. Wu ma laa manē mbvuuj ja faane la. (Geenē, bamii ba gabe ba gè selē joo yiyu gè kee fe mo gè

[§] 1:48 Kite ki “fig” le ki woj wù Ishwala ba jii muntañ muyu.

ja fo.) Chiji gabe mo wu t̄eeñ chiji bvuguu,

¹⁰ wu biih wu le l̄e, "Bamii to bo ya bo ga nyume mbvuun̄ ma joñe fwe fe ñka le, sege bamii mu wa bo fuu, fe bo gade ma joñe, wo tu wo ḡee fiuñ mbvuun̄ ma joñe wo to be mo nyu m̄eeñse?"

¹¹ Fine ḡe bee fiee fi fwe fi duunyi bvukuge bvü Jiso fi wu ḡe ge anten̄ee a mw̄ee mu duunyi bvukuge bwe. Wu ḡe ge fiee fine a kilaanteñ k̄i Kana kimbe k̄i Galalee le. No wu ge noo, fi mo fi duunyi bvukuge bwe, boon̄ be ba ñgoo mo bo leese fitele yi ye ye le.

¹² Ajin̄ ayu, Jiso ja wu boh Kafanahum b̄e bwee mo boon̄ ba bwee ba bileñse mo boon̄ be ba ñgoo, b̄e bo che yo aju shige.

Jiso kuñ bamii ba waan̄ fe yeh yi kintanyé yi Nyo le

(Macho 21:12-13; Maliku 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Aju a Ñka wu Bajuu wu ba teñe le Ndāñfe ḡe too wa mbebe le, Jiso ja wu b̄eeñ Yelusal̄em.

¹⁴ Wu ḡeeñ wu bu fe yeh yi kintanyé le, wu yēñ bamii ba ḡe gese banaa b̄e shón̄ mo bimbemb̄e mo ba ḡe kuse bige bo shiiyé.

¹⁵ Wu jo bakfuu wu k̄enyé ñgwañ yu, wu kuñ bo bachii yu, wu kuñ mo shón̄ b̄e banaa wu bvus̄e yeh yi kintanyé le. Wu ka wu taash̄e bige bi bamii ḡe kuse, wu baj̄e bidan̄ biboo,

¹⁶ wu j̄eme bamii ba ḡe gese bimbemb̄e le l̄e, "**Bəñ jō mw̄eeñ mun̄e bəñ jā yu fəñe! Keef̄e**

bəñ jō yeh yi Chii tu yeh yi waan̄ ḡe!"

¹⁷ No wu j̄eme noo, boon̄ be ba ñgoo mo bo kwaj̄e fiee fi ba sañ a Ñwa wu Nyo le l̄e, "Kiñkon̄e k̄i baan̄ k̄i ñk̄eme fe yeh yo le tanlo ki yuuȳe lo me."

¹⁸ Bikw̄ee bi Bajuu mo bi biih wu le l̄e, "Fiee fi duunyi bvukuge bwuñ fi wo tanlo wo ge fi dunȳe bee le l̄e ba le ba nya bvunga wo le ki wo ḡee fine le la."

¹⁹ Jiso chvuu bo le l̄e, "**Bəñ sâ yeh yi kintanyé yine, ñkaase njo aju atade yi l̄eeñ we.**"

²⁰ Bajuu baa biih wu le l̄e, "Fi ḡe jo biluñ mbaanyé ncho bvusoo ki bo joon̄ yeh yi kintanyé yine, wo l̄e wo lé wo jō fiuñ nyu aju atade yi l̄eeñ we?"

²¹ Geene, Jiso ḡe j̄eme yeh yi kintanyé yine nyu ye ye.

²² Noo, sege wu ḡe bu wa yi kwe le, boon̄ be ba ñgoo mo bo kwaj̄e fiee fi wu ḡe j̄eme. Bo mo bo b̄eeñ fiee fi le a Ñwa wu Nyo le, bo ka bo b̄eeñ nj̄eme wü Jiso ḡe j̄eme le.

²³ No Jiso ḡe bee Yelusal̄em fe Ñka wu Ndāñfe wun̄e le, bamii ba duude ḡe lees̄e muntele ye ye le nje mw̄ee mü duunyi bvukuge bwe mü wu ḡe gee.

²⁴ Geene, Jiso ḡe baan̄ ḡee ḡe fie bvufee bwe yi bo le ḡe, nje wu ḡe kee bamii bachii no bo le.

²⁵ Wu ḡe baan̄ kon̄ ḡe le muh mu she wu señe lo wu le kune muh wu wuñ ḡe, nje wu kibee

gè kee fiee fi muh wu wun
keme a wu shen.

3

*Jiso jemé Nikodemus le kune
boyé chi kinfée*

¹ Muh n'gooo yi Bafalashii
wumu gè bee ba teje le
Nikodemus, wu gè bee muh
wu kinchvu ki bikwéé bi woñ
wu Bajuu.

² Muh wuné gè ja wu to fe
Jiso le antan wu du wu le le,
“Labai, bee kee le wo le muh
wu n'yeyé wù ja fe Nyo le, nje
ge muh nyu yu wù tanlo wu
gee kfuu chi mune mwéé mü
duunyi bvukuge bvü Nyo mü
wo gee mune, nje Nyo le be wu
sen gè.”

³ Jiso chvuu wu le le,
“**Nseñe wo nchiëñ nchiëñ** le,
nje ba boo muh mboye
wu fwéñ sen, tu ge mwéde
nyu wu yéñ bvunfoñ bvü
Nyo le gè.”

⁴ Nikodemus bijih Jiso le le,
“Tañlo ba ge nee fe ba ka ba
boo muh a wu ta wa? Tañlo
wu ka wu kaase wu tu a bwé
shen fe ba ka ba boo wu?”

⁵ Jiso chvuu wu le le,
“**Nseñe wo nchiëñ nchiëñ** le,
muh ne baañ keme gë
boyé chi joo be chi Kiyo
gë, tu ge tanlo wu lee fe
bvunfoñ bvü Nyo le gè.

⁶ Muh wu wuñ boyi muh
wu wuñ, Kiyo boyi kiyo.

⁷ Keefé jwe yûne wo le nle
njemé wo le le ba keme ki ba
boo beñ bachii mboye wù
fwéñ gè.

⁸ Fii to yi fede gëh no yi
koné, wo yuge no yi fede,

**geene gë tanlo wo señ laa
yi jade faañ, yi geene faañ
la. Le gëh yeeñyeñ no fi le fe
muh wù keme wa boyé chi
Kiyo le.”**

⁹ Nikodemus mo wu ghaa le,
“Tañlo fine fíee jienye nee la?”

¹⁰ Jiso chvuu wu le le, “**Wo
le muh wu n'yeyé wu bamii
ba Ishwala, wo kee gë fine
fíee gë?**

¹¹ **Nseñe wo nchiëñ
nchiëñ le, bee jemé fíee nyu
fi bee kee, bee beeyi jinj yi
nsa nyu fíee fi nyu fi bee
le bee yéñ wa, geene gë beñ
bemé fíee fi bee jemé le gë.**

¹² **Ne nseñe beñ mwéé nyu
mu yi nshen le fene nje beñ
bemé lo sen, beñ le beñ
jienye nee fe beñ beeyi mu
nseñe nyu mu woñ wù Nyo
le?**

¹³ **Gë muh nyu yu wu le
wu beeyi wa woñ wù Nyo le
gë. Me gëh muh wù gè ja
fo wu to fekuu fene, muh
wuné nyu muh wù jee che le
Mwamuh.**

¹⁴ **No Muse gë shen shë yo yi
ba ge fe be kichwa yi kite le
nchvuuñ, le gëh yeeñyeñ no
ba keme ki ba ge ba shen shë
muh wù jee che le Mwa-
muh,**

¹⁵ **wu le mo nyu yeeñ wu
le wu leesé fitele yi ye ye le,
tu wu le wu këmë kinche ki
kage gë.**

¹⁶ **Nyo gë bee wu konj woñ
kfuné baañ, wu tuñ Mwa ye
wù wu mumwaa, wu le le
yeeñ wù leesé fitele ye ye le,
mwéde ge lese gë, wu këmë
nyu kinche ki kage gë.**

17 Gε Nyo gè tuŋ Mwa ye yi woŋ kfunε le le wu to wu sa bamii ba gwe nsa gε. Nyo gè tuŋ le wu to wu bvusε lo bo fede yi Mwa ye le.

18 Muh wu le wu leesε fitele yi wu le gε wu nyu wu ge wu gwe nsa gε. Geenε muh wù baan leesε gε fitele yi wu le gε le wu gwe wa nsa, nje wu baan leesε gè fitele yi jee chi Mwa Nyo wu me gεh wu gε.

19 Ba lé ba gē ba sūnε nsa yi yinε je le, nje n'yulε le wu to yi woŋ kfunε le, bamii koŋe gεh fiboo nyu kijibε fede n'yulε. Bo koŋe noo nje gee chiboo le chi befe.

20 Muh wuchii wù gee gee chi befe wu to wu banε n'yulε, gε tanlo wù bu fε n'yulε le gε, le keefε gee che yēnε fε waan gε.

21 Geenε muh wù gee fieε fi kooji to wu too fε n'yulε le, le gee che dūunyi le le chi muh wu Nyo.”

Jon jeme le Jiso kuge wufede wu

22 Ajin ayu le, Jiso be boonj be ba ḡoo ja bo geenε kimbe kimi ki Judia le. Be bo geenε bo tu bo nyu yo wu leese bamii a joo.

23 Jon te gè leese bamii a joo nte wu Enoŋ le mbebe wu Salim le nje joo gè bee fo baan. Bamii too wu leese bo a joo.

24 Fine gè bee ba baan a leese gε wa wu yeh yi ncha le gε.

25 Booŋ ba Jon ba ḡoo bamu be muh wu Bajuu wumu gè ja bo ke kinteeenye

kune ye yi ba chuge ki ba yuude a Nyo jii.

26 Booŋ ba ḡoo ba Jon ja bo geenε fe Jon le, bo jeme wu le le, “Labai, muh weε wù gè bee bena wu fe Joo yi Jodaŋ le wuŋ kwege wù wo gè jeme baan kune wu ne, yεŋ ne wu wege wu leese bamii a joo, bamii bachii geenε gε wa nyu fe wu le.”

27 Jon chvuu bo le le, “Ge muh tanlo wù nyu fieε nje ge Nyo wù nyu fi seŋ gε.

28 Beŋ kibee tanlo beŋ bεe jinj yi nsa wanj le ḡe mbee njeme le gε nyume me wù le Mbvusε wù Nyo gè ka gε. Geenε ba gè tuŋ me le nsa wù fwe.

29 Muh bvuguu le muh wù keme kwεse wù fwεŋ. Nsaŋ yi muh bvuguu wù leme mbebe yi muh bvuguu weε le wu yuge je ye, wu to wu lanjeye baan no wu yuge je ye. Le gεh yεŋyεŋ no nle mεεse n'yisε be kinlanjye.

30 Wu keme ki wu kû wu gεŋ lo fwe, ntû lo jinj.

31 Muh wù ja fewe wu kuge wu fede bamii bachii. Muh wu yi nsheŋ le, le muh wu yi nsheŋ le, wu jeme mwεε nyu mu yi nsheŋ le. Muh wù ja woŋ wù fewe le, wu kuge wu fede bamii bachii,

32 wu bεeyi jinj yi nsa yi mwεε nyu mu wu le wu yεŋ wa wu ka wu yu. Geenε, gε muh nyu yu wù bεmε fieε fi wu jeme le gε.

33 Muh wù bεmε fieε fi wu jeme duunyi le wu toone fieε fi le le Nyo jeme nchiesŋ.

34 Muh wù Nyo tuŋ to wu jeme gεh nyu je yi Nyo, nje

Nyo le wu nya Kiyo ke wu le nfee seŋ.

³⁵ Chiji Mwa wu koŋe Mwa, wu mo wu nya mwee munchii chiaŋ ye le.

³⁶ Muh wu le wu leesə fitelə yi Mwa le wù keme kinche kĩ kage ge. Muh wù baŋ yu ge wu le ge, ge wu nyu wu keme kinche ge. Wuwee muh le shéŋ yi Nyo toonyi be wu baŋ.”

4

Jiso be kwese wumu wu Samaliya tase fe fwəŋ wu joo le

¹ Jiso gè kəe le Bafalashii le bo yu le wu lene bamii ba ŋgoo bo too wu leese bo a joo fede Jon.

² Geenə ge nyu wu wù gè leese bo a joo ge, gè leese boon be ba ŋgoo le maa.

³ Wu doo wu kəe noo, wu mo wu ja a kimbe ki woŋ kĩ Judia kiyu le, wu kaase wu tuu jinj kĩ Galalee le.

⁴ Wu gè keme ki wu fē je kimbe ki Samaliya le.

⁵ Wu ge geeŋ wu bu a kilaanteŋ ki Samaliya kimi le ki ba ge teŋe le Sika, ki le mbebe mwə wu Yakob ge nya mwa ye wu Yosef le.

⁶ Fwəŋ wu joo wu Yakob gè chinj gè bee fo. No Jiso gè jienye wa baŋ wu fwəŋ, wu mo wu shii mbebe fwəŋ wu joo kwəe le. Kife gè bee njə juu bikaa ncho bifee fenshe.

⁷ Kwese wumu wu Samaliya gè to ki wu tūu joo fo, Jiso jemə wu le le, “**Nya me be joo mu.**”

⁸ Gè bee boon ba ŋgoo ba Jiso geeŋ alaanteŋ ki bo gu mwee munjile.

⁹ Kwese wee biih Jiso le le, “Wo le muh wu Bajuu, nle muh wu Samaliya, wo ge ne fe wo tu wo legə joo a mene?” Kwese wee gè duu noo, nje Bajuu gè nyienjse lo bamii ba Samaliya.

¹⁰ Jiso chvuu wu le le, “**Ne wo be kee nnya yi le yi Nyo, mo muh wù duu wo le le wo nyá wu be joo, tu wo be wo legə le wu nyá wo be joo yi bohge segechii.**”

¹¹ Kwese wee kaasə wu biih Jiso le le, “Chii, nje wo keme fiee fi wo tuu joo yo seŋ, fwəŋ kfunə shiide ne, wo lé wo jō faaŋ yee joo yi boge segechii?

¹² Fi le le wo kuge wo fede chiji wese wù Yakob wù gè chinj fwəŋ kfunə wu gee bee le, wu kibee gè mu joo yo, boon be mu, nyáŋ ye te mu?”

¹³ Jiso chvuu wu le le, “**Muh wuchii wù muu joo yine kindonj baŋ ki yune wu.**”

¹⁴ **Geenə, ne le yeeŋ wù le wu gè wu muu joo yi nlé ŋgē nyá, ge kindonj baŋ ki ka ki yune wu ge. Joo yi nlé nyá wu le, le yi já yi tū nchwəŋ wu joo yi bude yi ye ye le segechii, yi lé yi jienye yi tō yi nyá wu kinche kĩ kage ge.”**

¹⁵ Kwese wee mo wu jemə Jiso le le, “Chii, nya me be kfuu chi yine joo yi le le keefə kindonj ka ki yune me ge, ŋge ŋka nttoo fene ki ntuude joo ge.”

¹⁶ Jiso jemə wu le le, “**Genə wo teeŋ jwəŋ, bena wu to.**”

17 Kwese wuyu chvuu wu le le, “Ge nkeme jwεnse ge.” Jiso jeme wu le le, “**Wo le wo jemε chuule no wo jemε le ge wo keme jwεnse ge.**

18 Wo gε keme wa bileŋse bateŋ, wu bena wu le mεeſe ge nyu mo jwεen wo ge. Fiee fi wo jemε le nchiεen.”

19 Kwese wee jemε Jiso le le, “Chii, nle n’yeŋ mεeſe le wo le muh wu ntuj wu Nyo.

20 Bachiji besa gε shee bo buune Nyo yi mbegε wunε le, beŋ Bajuu duu fienā le fe bamii keme ki bo buune Nyo fo le geh Yelusalem.”

21 Jiso chvuu wu le le, “**Kwese, bεŋ fiee fi njemε fine. Kife too lo ki beŋ le beŋ būnε Nyo wù Chii ka nyume ge yi mbegε wunε le ge, kεne Yelusalem ge.**

22 Beŋ bamii ba Samaliya buune fiee fi beŋ kee ge, bee Bajuu buune be kee fiee fi bee buune, nje mbvuse jade fe Bajuu le.

23 Geene, kife too lo, ki to wa, ki bamii ba buune Nyo nchiεen nchiεen le bo gε bo būnε Nyo wù Chii a kiyo le be yi nchiεen le. Le kfuu chi bamii ba Nyo wù Chii goone le bo buune wu.

24 Nyo le Kiyo, bamii ba buune wu bo keme ki bo bu- une a kiyo le be yi nchiεen le.”

25 Kwese wee jemε Jiso le le, “Nke ki Mbvuse wù Nyo gε ka too lo, wù ba tεŋ le Kletu. Sege wu doo wu to, wu mo wu najε mwεe munchii bee le.”

26 Jiso jemε wu le le, “**Mε wunε wù njemε wo le le mε**

wuyu.”

27 Geh segeyu, boŋ ba Jiso ba ŋgoo mo bo kaase bo to. Jwe yuŋ lo bo no wu jeme be kwεse wεe. Geene, muh mu bo le gε baaŋ biih ge wu le laa wu goone la le, kεne le Jiso jeme be kwεse wεe nje la le.

28 Kwεse wεe mo wu gεe shaan ye yi joo fo, wu gεeŋ alaanteŋ, wu gεeŋ wu be bamii le,

29 “Beŋ tō beŋ yεŋ muh mu le wu to wu sεeŋ fiee fichii fi ŋgε ŋge wa. Tanlo muh wunε nyume Mbvuse wù Nyo gε ka?”

30 Bamii bu alaanteŋ bo gεene fe Jiso le.

31 Gε bee boŋ ba ŋgoo ba Jiso shεe wa bo lege Jiso bo duu wu le le, “Labai, jí mwεe.”

32 Geene, Jiso chvuu bo le le, “**Nkeme mwεe munjile mù njii ge beŋ kee mu ge.**”

33 Booŋ be ba ŋgoo mo bo gha lebolebo le, “Muh le wu shεe wu to be mwεe munjile wu nya wu le?”

34 Jiso jemε bo le le, “**Mwεe munjile mwanj le le ŋge fiee fi muh wu tuŋ me goone, le me mεeſe leme che chichii.**”

35 Ge beŋ duu fienā le sheshi geh kii yinεh, mo nyu kife ki ŋgwejε ge? Nduu beŋ le le, beŋ chiaase ajii we beŋ jinε beŋ yεŋ no mwεe le wa ŋεe le no ba gwejε.

36 Muh wù gweji keme nlaje we, wu baanyi ŋgu wu gεede yi kinche ki kage ge le, noo le muh wù boone be muh wù gwejε mo bo lanjeye yi muh le wu mumwaa.

**37 Fine fiee duunyi le njan
wuné le nchiëej wù duu le,
'Muh mu Boone, muh mu
gweje.'**

**38 Ntuñ beñ le beñ gëeñ beñ
gweje mwëe mù beñ ge baan
leñ ge. Bamii bamu le bo
boonj, beñ lee bvujonj bvü
leme chiboo le."**

*Bamii ba Samaliya ba du-
ude lee muntele yi Jiso le*

39 Bamii ba Samaliya ba du-
ude a kilaantëj kiyu le gë lee
muntele yi Jiso le nje fiee fi
kwëse weë gë jëme bo le le,
"Wu be wu seeñ lo me fiee
fichii fi ñge ñge wa."

40 Noo, bo doo bo to bo yeñ
Jiso le, bo legë le be bo che. Wu
beñ, be bo che aju afaa.

41 Bamii ba duude ka bo
leesë muntele yi Jiso le nje
jëme we.

42 Bamii baa jëme kwëse
weë le le, "Bee le be leesë
muntele yi ye ye le, ka nyu ge
nje njëme wo ge. Bee le be yu
wa be bintuñ biesa, bee kee le
muh wuné le Mbvuse wù wonj
kfunë wu nchiëej."

Jiso fe mwa muh wù baanj

43 Le aju fe afaa, Jiso ja wu
gëene Galilee.

44 Wu kibee gë bee wu yu
wu jëme le ge ba to ba ñgvuune
muh wu ntuñ wu Nyo wonj
we le ge.

45 Wu gë doo wu gëeñ wu
fëse Galilee, bamii ba yo fi wu
nje bo gë yeñ mwëe mu wu gë
ge fe ñka le Yelusalém, nje bo
te gë bee fe ñka weë le.

46 Jiso ka wu kaase wu gëeñ
Kana wu a kimbe kï Galilee
le, a wu gë kaase joo yo yi

tu mbvuunj. Gë bee muh wù
baanj wumu nyu a kilaantëj
kï Kafanahum le, mwa ye wù
jweñse chëne.

47 Muh wù baanj weë doo
wu yu le Jiso le wu ja wa Judia
wu too Galilee, wu gëeñ fe wu
le, wu ku chiaanj le wu boh wu
to wu fe mwa ye, le wu le wa
jwe wu kwe le.

48 Jiso mo wu jëme wu le
le, "**Në beñ le një beñ yeñ
mwëe mù duunyi bvukugë
bvü Nyo le señ, beñ ne baanj
yeñ ge te mwëe mu jwe wu
yune le señ, beñ ge leesë
fitele yi ye yan le ge."**"

49 Muh wù baanj weë jëme
wu le le, "Chii, tô geh be bohge
lo, fe mwa yan kwe ge."

50 Jiso chvuu wu le le, "**Wo
gëene, mwa yo le yu.**" Muh
weë gë beeñ fiee fi Jiso jëme wu
le, wu mo wu ja wu gëene.

51 No wu gë boge, be boonj
be ba leme le tase, bo seeñ wu
le le mwa weë le yu.

52 Noo, wu biih bo kife ki
wu chi kë wu teëme. Bo jëme
wu le le, "Chi bee një juu kikaa
kimimia fenshe, kin'ya kiyu
mo ki chine wu le."

53 Chiji mwa weë mo wu
kwaje le le kife kiyu kï Jiso
chi jëme wu le le, "**Mwa yo le
yu.**" Wu be yeh ye yichii mo
bo leesë muntele yi Jiso le.

54 Fine fiee fi duunyi
bvukugë bvü Jiso, gë bee fi
kingane kinfee fi wu gë ge sege
wu gë ja Judia wu to Galilee.

5

*Jiso fe muh wu cheñ wa
biluñ mbaanshe ncho nyaan*

¹ Ajiŋ ayu ɳka wu Bajuu wumu gè bee Yelusalem, Jiso bεεŋ yo.

² Kintuge ki joo kimi gè bee yo ba tεŋe a jé yi Ibulu le le Beseda, ki le mbebe Jwe wu Kitaj ki Shón le. Ba nyu ba joon̄ baŋgaa fo bateŋ,

³ bamii ba bincheŋ gè shee bo loone lo fo, binfeeŋ bε banteŋelase mo ba kwe wa kimbe kimimia. [Bo gè shee bo gime fo bo chieeŋe sege joo le yi ja yi shinjshe.

⁴ Nchendaa Tada wumu gè too kife le kife le, wu leese wu shinjshi joo yiyu. Muh wù fwe wù ya wu lee yo sege Nchendaa wuyu shinjshe joo yiyu, tu wu lé wu tēme yi kincheŋ ke le mo nyu ki nεe le.]*

⁵ Muh mu gè bee fo wu gè cheŋ wa biluŋ mbaanshe ncho nyaan̄.

⁶ Jiso doo wu to fo wu yεŋ wu le, wu kεe le wu gè giŋ wa fo ntaj wù ndefe le, wu biih wu le le, “**Wo koŋe ki wo tēme?**”

⁷ Muh wu kincheŋ wεe chvuu le, “Chii, ge ɳkeme muh wù taŋlo wu fih wu leese me a joo yin̄ le sege yi shinjshi ge. Sege yi shinjshe, ndoo ɳgeene ki nlee, nto muh mu nyu wu lee wa a mene.”

⁸ Jiso jem̄e wu le le, “**Já we, wo jō kijine kuŋ, wo gēne.**”

⁹ Kimimia, muh wεe mo wu tēme, wu jo kijine ke wu mo wu gēne.

Abvu gè bee juu chi yuuŋ.

¹⁰ Bajuu mo bo jem̄e muh

wù ba gè fe wεe le le, “Abeŋ le juu chi yuuŋ nchi baaŋ bεεŋ gε le wo tuu kijine kuŋ gε.”

¹¹ Wu chvuu bo le le, muh wu be fe me ntεmε be wu jem̄e mene le, “**Jō kijine kuŋ wo gēne.**”

¹² Bo biih wu le le, “Le yεŋ wuyu wù be jem̄e wo le le wo jo kijine kuŋ wo gēne?”

¹³ Ge muh wu ba gè fe wεe gε kee mo muh wù fe wu ge, nje Jiso gè ja wa wu lee wu gεeŋ antεnεe a kinchvu ki bamii kī gè bee fo.

¹⁴ Le nyu ajiŋ ayu, Jiso yεŋ wu le fe yeh yi kintanyε le, wu jem̄e wu le le, “**Bijε yēŋ no wo le wo tēme wa. Keefε wo ka wo gēe himbefε ge. Wo ka ge lo, fiee le fí gē fí gwē ye yo le fí kuufe ye fí fede fine.**”

¹⁵ Muh wεe ja wu gεeŋ wu seŋ Bajuu le le le Jiso wù be fe wu.

¹⁶ Bajuu mo bo kε bo tu bo Boone bikaa a Jiso jin̄, nje wu gè fe muh wunε nyu juu chi yuuŋ.

¹⁷ Jiso jem̄e bo le le, “**Chii to wu lene segechii, me te nlene noo.**”

¹⁸ Njεmε wunε ge Bajuu mesε lo bo tu bo goone baaŋ ki bo yuuŋ wu, nje ge gè me geh yuuŋ chi wu gè ɳgode maa ge. Wu gè tεŋe te Nyo le Chiji, wu fege ye ye le wu le yεεŋyεŋ bε Nyo.

Bvunŋa bvu Nyo le wu nya Mwaye le

¹⁹ Jiso gè ja wu jem̄e bo le le, “**Nseŋe bεŋ le nchiɛŋ nchiɛŋ le ge me wù Mwa**

* ^{5:4} Ge fene fe bo tuŋkigaŋ fo ne nyume a baŋwa ba kege bamu le ge.

tanlo **ŋge** **fiee** **a** **bvuŋga** **bwaŋ** **le** **gε.** **Ngee** **gεh** **nyu** **fiee** **fi** **n'yeđe** **Chii** **gee.** **Fiee** **fi** **Chiji** **Mwa** **gee,** **le** **gεh** **fi** **fi** **Mwa** **le** **wù** **gee** **te,**

20 **nje** **Chiji** **Mwa** **wee** **wù** **koŋe** **Mwa** **to** **wu** **duunyi** **Mwa** **mwee** **munchii** **mù** **wu** **wù** **Chiji** **Mwa** **gee.** **Wu** **baan** **wu** **ka** **wu** **dunye** **mwee** **mù** **fede** **mune** **wu** **le,** **wu** **gée** **beŋ** **yēđe,** **jwe** **yûne** **lo** **beŋ.**

21 **No** **Chiji** **Mwa** **bvuuse** **bamii** **yi** **kwe** **le** **wu** **nyaa** **kinche** **bo** **le,** **le** **gεh** **yeeŋyeeŋ** **no** **Mwa** **nyaa** **kinche** **mo** **yeeŋ** **wù** **wu** **koŋe** **le.**

22 **Ki** **ntaa** **fo** **gε** **Chiji** **Mwa** **sage** **muh** **mu** **gε.** **Wu** **lé** **wu** **nyâ** **nsa** **wuchii** **nyu** **chiaan** **yi** **Mwa** **ye** **le,**

23 **wu** **lε** **tanlo** **bamii** **bachii** **ŋgvûne** **Mwa,** **gah** **yeeŋyeeŋ** **no** **ba** **ŋgvuune** **te** **Chiji.** **Nε** **muh** **le** **yu** **wu** **ŋgvuune** **gε** **Mwa** **gε,** **tu** **gε** **wu** **ŋgvuune** **Chiji** **wu** **tuŋ** **wu** **gε.**

24 **Nseŋe** **beŋ** **le** **nchiesen** **nchiesen** **le** **muh** **wu** **yu** **jε** **yaŋ,** **wu** **beŋ** **muh** **wù** **tuŋ** **me** **le,** **wù** **keme** **kinche** **ki** **kage** **gε.** **Gε** **mwedε** **baan** **wu** **ka** **wù** **keme** **nsa** **gε.** **Wuwee** **muh** **le** **wu** **bu** **wa** **chiaan** **yi** **kwe** **le,** **wu** **lee** **kinche** **le.**

25 **Nseŋe** **beŋ** **nchiesen** **nchiesen** **le** **kife** **too** **lo,** **ki** **nyu** **ki** **to** **wa,** **ki** **bamii** **ba** **kweeyε** **wa** **lε** **bo** **yû** **jε** **yi** **Mwa** **Nyo,** **baa** **bò** **lε** **bo** **gε** **bo** **yû,** **lε** **bo** **kême** **kinche.**

26 **Fi** **le** **noo,** **nje** **no** **kinche** **jade** **yi** **Chiji** **Mwa** **le,** **le** **gεh** **yeeŋyeeŋ** **no** **wu** **nya** **bvuŋga** **Mwa** **le** **lε** **kinche** **jáde** **te** **yi** **ye** **ye** **le.**

27 **Wu** **lé** **wu** **nyâ** **te** **bvuŋga** **Mwa** **le** **lε** **wu** **sûunε** **bansa,** **nje** **wu** **le** **Mwa** **wu** **le** **Muh** **wù** **jee** **che** **le** **Mwamuh.**

28 **Keefε** **jwe** **yûne** **beŋ** **yi** **fine** **fiee** **le** **gε.** **Kife** **too** **lo** **ki** **bamii** **bachii** **ba** **le** **a** **jéŋ** **lé** **bo** **yû** **jε** **ye,**

29 **bo** **bu** **a** **jéŋ,** **bo** **gee** **mwee** **mù** **njoŋe,** **bo** **bu** **bo** **lee** **kinche** **ki** **kage** **gε** **le,** **ba** **gè** **gee** **mwee** **mù** **mbefe,** **bo** **bu** **ba** **sa** **bo,** **bo** **gwe** **nsa.**

30 **Gε** **fiee** **nyu** **yu** **fi** **ntanlo** **ŋge** **a** **bvuŋga** **bwaŋ** **le** **gε.** **Nsage** **nsa** **mbii** **no** **n'yuge,** **je** **yî** **nsuune** **yu** **le** **yî** **chaan,** **nje** **gε** **ŋgoone** **ki** **ŋgee** **fiee** **fi** **koŋe** **me** **gε.** **Ngee** **nyu** **fiee** **fi** **muh** **wù** **tuŋ** **me** **goone.**

Mwee mü duunyi muh wu le Jiso

31 **Nε** **mbεeyi** **jiŋ** **yi** **nsa** **wu** **kikwεe** **kaŋ,** **tu** **gε** **fiee** **fi** **njeme** **koɔji** **gε.**

32 **Geene,** **muh** **mu** **le** **yu** **wù** **beeyi** **jiŋ** **yi** **nsa** **waŋ,** **ŋkee** **lo** **le** **fiee** **fi** **wu** **jeme** **kune** **me** **le** **nchiesen.**

33 **Bεŋ** **gè** **tuŋ** **bamii** **fε** **Jorj** **le,** **wu** **gεenj** **wu** **beε** **jiŋ** **yi** **nsa** **kune** **nchiesen.**

34 **Gε** **nyu** **le** **ŋkoŋe** **le** **jeme** **muh** **wu** **wuŋ** **kune** **muh** **wù** **le** **me** **gε.** **Geene,** **njeme** **nε** **wu** **le** **beŋ** **tanlo** **beŋ** **bone.**

35 **Jorj** **gè** **bee** **nje** **kin'yesε** **ki** **ba** **chu** **ki** **beεde** **ki** **nyaa** **n'yule,** **beŋ** **koŋe** **ki** **beŋ** **nyûme** **yi** **n'yule** **we** **le** **yi** **kife** **ki** **shige** **le,** **beŋ** **lanjeye.**

36 **Fi** **fimi** **le** **yu** **fi** **duunyi** **muh** **wu** **le** **me** **fi** **fede** **Jorj.** **Fi** **le** **lε,** **leme** **chi** **Chii** **nya** **le** **nleŋ** **mmesε,** **chi** **le** **mwee**

**mu ŋgee mune, mu duunyi
le tuŋ Chii me.**

**37 Chii, wu tuŋ me wù
kibee le wu bεe te jinj yi nsa
waŋ. Beŋ gè baan a yu ge je
ye ge, beŋ gè baan a yeŋ ge
wu le ge.**

**38 Ge beŋ keme te je ye a
muntele mwəna le ge, nje
beŋ baan lee ge muntele yi
muh wu wù tuŋ le ge.**

**39 Beŋ taade a Nwa wu Nyo
le nje beŋ kwaji le le yo a
beŋ lé beŋ keme fiee fi lé fi gē
beŋ keme kinche ki kage ge.
Fiee fi le a Nwa wuyu wune le
jeme nyu kune me.**

**40 Geene, beŋ ka fane ki
beŋ tō fe mene le beŋ keme
kinche.**

**41 Ge ŋgoone mbεeŋse nyu
wù jade fe muh wu wuŋ le
ge.**

**42 Geene ŋkee beŋ. ŋkee le
ge beŋ keme kiŋkoŋse ki Nyo
a muntele mwəna le ge.**

**43 Nto a jee chi Chii le, beŋ
baan me fi ge. Ne be to muh
mu a jee che le, tu wuwee
muh beŋ bee beŋ mo beŋ fi
lo wu.**

**44 Taŋlo beŋ ge nee fe beŋ
beεŋ mene, beŋ nyu bamii
ba goone mbεeŋse nyu wu
jade fe bikwεe biena le, beŋ
goone ge mbεeŋse wu jade
nyu fe Nyo wù me gεh wu le
ge.**

**45 Keefε beŋ kwāji le le me
wù nle ndunye gee chena
chi befe Chii le ge. Le Muse
wu beŋ gele bvufee ye ye le,
le wu wù lé wu dunye gee
chena Chii le.**

**46 Ne beŋ gè beεŋ wa Muse
le nchieŋ, tu beŋ be beŋ
beεŋ mene nje wu gè saŋ
kune me.**

**47 Geene no beŋ gè baan
beεŋ ge mo mwεe mù wu gè
saŋ le ge, taŋlo beŋ ge nee fe
beŋ beεŋ fiee fi njeme le?"**

6

*Jiso nyanye bamii banchvuge
bateŋ*

*(Macho 14:13-21; Maliku
6:30-44; Luka 9:10-17)*

**1 Ajiŋ ayu, Jiso gè ja wu geεŋ
wu dan Mamasi wù Galalee,
wu geεŋ wuŋ kwege. Mamasi
wune gè bee wù ba teŋe te le
wu Tibelia.**

**2 Kinchvu ki bamii banyε a
wu jinj nje bo gè yeŋ mwεe mù
duunyi bvukuge bwe le mu
wu gè gee fe bamii ba bincheŋ
le no wu gè fede bo.**

**3 Jiso be boŋ be ba ŋgo
ja bo beεŋ bo geεŋ bo shii yi
mbege le.**

**4 Gè bee sege kεε, ŋka wu
Bajuu wu Ndajfe nyu wa abo.**

**5 Jiso gè doo wu noŋ ajii,
wu yeŋ no kinchvu ki bamii
too fe wu le, wu mo wu biih
Filib le le, "Bee lé be gē nee fe
bee gu mwεe munjile bamii
banε ji?"**

**6 Wu gè biide noo, wu mone
gεh lo Filib nje wu kibee gè bee
wu kee wa fiee fi wu lé wu gē.**

**7 Filib chvuu wu le le, "Ge
bigε bī ba laaŋe mwa wu lεme
yu yi aju le gii yifεe kooji
no taŋlo ba gu mwεe munjile
mu muh wu mumwaa wu**

* 6:7 Bige bine le a je yi Glek le le badanale gii yifεe.

mumwaa bo le keme fi shige
gε.*

⁸ Mwa ye wu ngoo wumu
wù jee che gè bee le Andulu
wù mwa bwe Samoŋ Bita mo
wu jeme wu le le,

⁹ "Mwa wù jwεŋse wumu le
fene wù keme chefe yi blēd
yishenj be bieŋ yifiεε, geene
fine fies tanlo fi ge la fe kfuu
chi banε bamii ba duude ne
le?"

¹⁰ Jiso jeme le, "**Bεŋ dū
bamii baa le le bo shiiyε
fekuu**" Gè bee agaan nyu fo
wesee, bo mo bo jeme bo
shiiyε, biliŋse maa gè bee njε
banchvuge bateŋ.

¹¹ Jiso mo wu jo chefe yi
blēd chieε, wu nya kiyone Nyo
le, wu mo wu gaje bamii ba
gè shiiyε baa le. Wu ge geh
yεεŋyεεŋ be bieŋ chieε. Muh
wuchii keme geh no wu gè
goone.

¹² Bo gè ji bo fuu, wu jeme
boon be ba ngoo le le, "**Bεŋ
bānyε bimbεge, wu le keefε
fies lese achiji gε.**"

¹³ Noo, bo mo bo banyε
bimbεge bi chefe yi blēd yi
yishenj chieε bī gè sheshε, bi
yise nkáa yuufe ncho yifiεε.

¹⁴ Bamii baa doo bo yεŋ fies
fi duunyi bvukuge bwe le fine
fi wu gè ge, bo mo bo jeme
le, "Muh wunε le nchiesε Muh
wu Ntuŋ wu Nyo wεε wù gè
bee ki wu tō yi wonj kfunε le."

¹⁵ Jiso gè doo wu yεŋ le
bamii baa goone ki bo to bo
koo wu bvunja le, bo ghaa
Nfoŋ wuboo le, wu mo wu
wεεŋ wu kaase wu bεεŋ yi
mbegε le wu tu wù nyu yo wu
maa.

Jiso jiŋyε yijoo le
(Macho 14:22-33; Maliku
6:45-52)

¹⁶ Le to nyu fenfu, boonj be
ba ngoo boh bo gεεŋ fe ma-
masi le,

¹⁷ bo lee a nguh le bo ke bo
danje bo gεεne Kafanahum.
Gè bee sege kεe akfuŋ nyu a
jiŋ wa Jiso baanj a to gε fe bo
gè bee fo gε.

¹⁸ Joo gè ja yi shinjhi, nje
nfuŋ wu baanj gè fede lo.

¹⁹ Bo tu bo chiide nguh bo
danje, bo gè gεεŋ wa bo bu njε
bama batede kεne banεh leε,
bo ja bo yεŋ Jiso le wu jiŋyi
yi joo le wu too wa mbebe yi
nguh le. Njanj koo bo.

²⁰ Geene, wu jeme bo le le,
"Keefε bεŋ fāane gε, le me!"

²¹ Bo yu noo, bo mo bo tu
bo konje ki bo jo wu a nguh
le. Le bo njanj, nguh feεε wa
ngεεme yi joo le kwa fe bo gè
gεεne fo.

²² Akfuŋ gè bu ayuu,
bamii ba gè sheshε mamasi
wuŋ kwεge kwaji le nguh gè
bee fo wu mumwaa, Jiso gè
baanj lee ge a nguh wεε le be
boonj be ba ngoo le ge, boonj be
ba ngoo gè ja bo gεεŋ bo maa.

²³ Geene, banjguh bamu gè
bee bo ja je Tibεlia, bo danj bo
to mbebe kijusε kī Tada gè jo
blēd fo wu nya kiyone Nyo le,
bamii ji.

²⁴ No bamii bayu yεŋ le gε
Jiso kεne boonj be ba ngoo
nyu fo gε, bo mo bo lee a
banjguh baa le, bo danj bo gεεŋ
Kafanahum ki bo goonj Jiso.

*Jiso le mwεε munjile mü
nyaa kinche*

²⁵ Bo doo bo gεεŋ bo yεŋ wu
le wun kwege, bo biih wu le
lε, "Labai, wo tu to fεnε sege
la?"

²⁶ Jiso chvuu bo le le,
“**Nseñe bəñ nchiesəñ nchiesəñ**
le ge bəñ goone me nyu nje
mwəe mü duunyi bvukugə
bwaŋ bvu bəñ yede ñgee le
ge. **Bəñ goone me nyu nje**
bəñ chi bəñ ji chefe yi bleð
chiesəñ bəñ fuu.

27 Keef^e b^eŋ l^en^e g^eh
ki b^eŋ k^eme nyu mw^ee
munjile mù tanlo mu ch^eŋe
g^e. B^eŋ l^en^e ki b^eŋ k^eme
mw^ee munjile mù le mu m^e
g^eh mu nyume yu g^eeŋ bu
yi kinche kⁱ kage g^e le. Mu
mune le mu, mù muh wù
jee che le Mwamuh lé wu
g^e wu nyâ b^eŋ le. Le wu wù
Nyo wu le Chiji le wu g^ee
njiŋe we yi ye ye le ki wu
dûnye le wu lé wu b^eŋ wu.”

28 Bo mo bo biih wu le lε,
“Mwεε mù bee kεme ki be gεe
mu mo mu nyû lε bee gee nyu
lεme chi Nyo le mù la?”

29 Jiso chvu bo le le, "Le me
chi Nyo le chine chi le le,
ben léesé muntele yi muh
wù wu le wu tuq le."

30 Noo, bo mo bo biih wule le, "Fieε fi duunyi bvukuge bwuŋ fi wo tanlo wo ge le bee yεŋ bee mo be leesε muntele yi ye yo le, le la? Fieε fi wo tanlo wo ge le la?

³¹ Bachiji besa gè ji mana kwa, nyu no ba saŋ le, 'Wu gè nya bo bε mwee munjile mù jade won wù fewe le bo ji.'

32 No bo jeme noo, Jiso mo
wu chvuu bo le le, “**Nseñe
ben nchieen nchieen** le ge gè

bee Muse wù gè nya mwee
munjile mù jade woj wù
fewe beŋ le ge. Le Chii wù
gè nya mwee munjile mù le
mù nchięenj mù jade fewe.

33 Beŋ kēe le mwee
munjile mu Nyo, le
mumwee mù ja fewe mu
shii mu to mu nyaa kinche
bamii ba yi won kfun le."

³⁴ Bo jemē wu le lε, "Tada,
wo nyāa bee bε mwεε munjile
mune segechii."

³⁵ Jiso mo wu jemē bo le
lē, "Nle mwēe munjile mu
nyaa kinche. Gē muh wù
too fē mene baanj wu ka wu
yuge jeŋ gē. Muh wù le
wu leesē fitele fie yi ye yan
le, gē kindonj baanj ki ka ki
yune wu gē.

**36 Geene nle njemē wa bəŋ
le le bəŋ le bəŋ yəŋ məne,
bəŋ faŋ ki bəŋ léesə fitelə ye
yan le.**

37 Bamii bachii ba Chii le
wu nya mene le bo too fe
mene. Muh wu too fe mene
ge nyu nkuŋ be wu ge.

38 Nja fewe nto fekuu fene.
Ge nto ki nge nyu fiee fi
goone me ge. Nto ki nge
nyu fiee fi muh wù tuŋ me
goone.

39 Fie^e fi muh wu tu^j me
goone le fine fi le le, keef^e
nle^e lo muh wu mumwaan
fe bamii ba wu le wu nya
mene ge, geene le, nlé ñgê
mbvûse lo bo yi kwe le juu
chi fekimese.

⁴⁰ Ben kēe le fiεε fi Chii
goone le fine fi le le muh
wuchii wù le wu yεŋ Mwa
ye le, wu leesse fitele yi ye
ye le, wu lé wu kēme kinche

kí kage gε, nlé ñgê mbvûse mwêde yi kwe le juu chi fekimëse.”

⁴¹ Bajuu mo bo ke bo tu bo shunshi kune wu nje wu gε jemë le, “**Nle mwëe munjile mù ja fewe mu to fekuu fene.**”

⁴² Bo tu bo shunshi noo bo biide le, “Wunε le gε Jiso wu le mwa Yosef? Gε chiji be bwée nyu besaben kee bo gε?” Fi jiényi nee mëese fe wu tu wu duu le, “**Nja nyu fewe?**”

⁴³ Jiso chvu bo le le, “**Keefε bεñ shûnshi lebεñlεbεñ gε.**”

⁴⁴ **Gε muh tanlo wu to fe mene njε chile Chii wù tuñ me le wu to fe mene señ gε. Nlé ñge mbvûse mwêde yi kwe le juu chi fekimëse.**

⁴⁵ **Bamii ba ntuñ wu Nyo gε sañ le, ‘Nyo lé wu gε wu yéye bo bachii.’ Noo muh wuchii wu le wu yu fiee fi Chii yeyi wu kεe, lé wu gε wu tō fe mene.**

⁴⁶ **Gε njeme ne le muh le yu wu yεñ wa Chii le gε. Mε gεh wuwëe wù ja fe Nyo le wu le wu yεñ wa Chii le.**

⁴⁷ **Nseñe bεñ nchiesñ nchiesñ le, muh wu le wu bεñ lé wu këme kinche kí kage gε.**

⁴⁸ **Nle mwëe munjile mù nyaa kinche bamii le.**

⁴⁹ **Bachiji bena gε ji mana kwa, geenε bo gε kweeye gε lo.**

⁵⁰ **Mwëe munjile mune mu ja fewe mu to, ne muh le wu ji wu gε ka wu kwe gε.**

⁵¹ **Nle mwëe munjile mù ja fewe, mù nyaa kinche bamii le. Ne muh ji mwëe**

munjile mune, wu mε gεh wu nyume yu segechii. Mwëe munjile mune mù nlé ñgê nyâ wu le bamii ba yi woñ kfunε le këme kinche nyu ye yañ.”

⁵² Bajuu mo bo ja bo ke bo tu bo waade lebolebo bo biide le, “Muh wunε tanlo wu ge nee fe wu nya ye ye le bee ji?”

⁵³ Jiso mo wu jemë bo le le, “**Nseñe bεñ nchiesñ nchiesñ le bεñ bañ ji gε ye yi muh wù jee che le Mwamuh gε, bεñ mu te kileme ke gε, bεñ gε këme kinche ye yene le gε.**

⁵⁴ **Muh wù jii ye yañ wu ka muu kileme kañ këme kinche kí kage gε. Nlé ñgê mbvûse wu yi kwe le juu chi fekimëse,**

⁵⁵ **nje ye yañ le lo mwëe munjile, kileme kañ le fiee simule.**

⁵⁶ **Muh wu jii ye yañ wu ka muu kileme kañ wu chee yi ye yañ le mε te nchee yi ye ye le.**

⁵⁷ **Chii wù tuñ mε këme kinche, ñkëme kinche nje Chii. Noo muh wu jii ye yañ le wù këme te kinche nje mε.**

⁵⁸ **Mune mwëe munjile le mù ja fewe mu to. Gε mu nyu njε mwëe mù bachiji bena gε ji bo kweeye lo gε. Muh wù jii mune mwëe munjile wu lé wu më gεh wu nyûme yu segechii.”**

⁵⁹ **Mwëe mune le mù Jiso gε jeme no wu gε yeyi bamii yeh yi buune le Kafanahum.**

Bamii ba Jiso ba ñgoo ba du-ude chii bikaa a wu jinj

60 Bamii ba Jiso ba ŋgoo ba duude yu n'yeεε wunε bo ja bo jεmε le, "Wunε njεmε tεεmε baan! Tanlo beeŋ yεεŋ wunε njεmε?"

61 Geenε, Jiso kεe le bamii be ba ŋgoo le shuŋshi lebolabo kune njεmε wunε, wu mo wu biih bo le le, "**Fieε fi njεmε fine le fi shinshε muntele mwεna?**"

62 **Nε fi le noo, bεŋ ge nεε fe bεŋ yεŋ muh wù jee che le Mwamuh wu kaase wu bεεnε fe wu gε shee wù nyu fo fweele?**

63 **Kiyo ki Nyo le fieε fi nyaa kinche. Gε nyanj ye keme lo fieε ki yi gε gε. Njεmε wù njεmε bεŋ le, le wu kiyo, le fieε fi nyaa kinche.**

64 **Geenε, bεŋ bamu le bεŋ yu bεŋ baan bεεŋ gε njεmε wunε le gε.** Jiso gε jεme nε nje wu gε kee wa feŋkεe bamii ba baan a leesε gε muntele yi ye ye le gε, wu kee tε muh wù lé wu gε wu gesε wu.

65 Wu ka wu jεme bo le le, "**Nε fieε fi mbe njεmε wa bεŋ le le gε muh tanlo wu to fe mene nje Chii le wu nya je wu le sεŋ gε.**"

66 Ajiŋ ayu, bamii be ba ŋgoo ba duude mo bo chii bikaa a wu jinj bo gε ka bo jienyi bε wu gε.

67 Jiso ja wu biih booŋ be ba ŋgoo ba yuufe ncho bafεε le le, "**Gε bεŋ te goone ki bεŋ gεεŋ gε?**"

68 Samoŋ Bita chvuu wu le le, "Tada, bee gεεŋ nyu fe yεεŋ le. Kεme wo njεmε wu nyaa kinche kī kage gε,

69 bee le be bεεŋ wa, bee ka be kεe le le wo wεε wu yuude wù ja fe Nyo le."

70 Jiso jεme bo le le, "**Cha gε me bεŋ ba yuufe ncho bafεε banε? Geenε, muh mu a bεŋ ntεnεs le debele.**"

71 Jiso gε jεme noo nyu kune Juda wù mwa Samoŋ Əkaliot. Wu gε bee ŋgoo yi booŋ ba Jiso ba yuufe ncho bafεε le, gε bee wù wu gε bee ki wu jεnyε wu gesε Jiso.

7

Jiso beeŋ Yelusaləm fe Nka wu Chūŋ le

1 Ajiŋ ayu Jiso mε gεh wu jienyi nyu kimbe kī Galalee le. Wu gε baan ka gεεŋ gε kī Judia le gε, nje Bajuu gε goone ki bo yuuyε wu.

2 Kife ki Nka wu Bajuu wù ba gε tεŋe le Nka wu Chūŋ gε bee ki too wa mbebe le.

3 Booŋ ba bwe Jiso mo bo jεme wu le le, "Jâ yanε wo gεεŋ Judia le bamii buŋ ba ŋgoo yεŋ lεme chi wo lεne le.

4 Muh nε lεne lεme wu goone le bamii kee wu, wu gε ya wu lεne nyile le gε. No wo gee mwεε mune, wo gεεŋ wo dūnyε kikwεε kūŋ woŋ le."

5 Booŋ ba bwee baa gε jεme noo nje bo gε baan leesε gε muntele muboo yi ye ye le gε.

6 Jiso chvuu bo le le, "**Kife kaj baan a to gε. Fe bεŋ le le kife kena to ki nyu ki kojε ka.**"

7 **Gε bamii ba le ba yi woŋ kfunε le tanlo bo banε bεŋ gε. Geenε, bo banε mε nje njεmε bo le kune gee chiboo chi befe.**

⁸ **Bεη bēne fienā bεη gεene fe ηka le. Gε mbeεη yo gε. Kife kaŋ baŋ a to gε ki koje gε.**"

⁹ No wu jemē noo, wu mo wu me geh Galalee.

¹⁰ Geene, sege boonj ba bwēe gε bēne wa fe Nka weē le, wu gε shēe wu bēenj te yo. Wu doo wu bēne, wu bēne bamii yede gε wu le gε, wu bēne fie nyu nyile le.

¹¹ Fi gε bee Bajuu goone wa wu fe Nka weē le, bo biide le, "Wu le faanj mbeŋ?"

¹² Bamii gε ja bo tu bo chune kune wu baŋ. Bamu bēenj le, "Wu le muh wu joŋe." Bamu kaji lo le, "Wu leede lo be bamii."

¹³ Geene, muh gε baŋ nyu gε yu wu le wu jemē kune wu fe waanj gε, nje bo gε faane bikwεe bi Bajuu.

Jiso yεye bamiifε Nka le

¹⁴ Aju a Nka gε gade wa anteneε, Jiso gεenj wu lee fe yeh yi kintanye le wu yεyi bamii.

¹⁵ Bikwεe bi Bajuu tu bi yuge bi keme lo ηgha, bi maŋe le, "Muh wunε jiεnyi neε fe wu tu wu kee mwεe ne nje wu gε yεye wa Nwa wu Nyo seŋ."

¹⁶ Jiso mo wu ja wu jemē le, "**Gε n'yεye wu n'yεyi wunε nyu waŋ gε. Le wu muh wu tuŋ me.**"

¹⁷ **Muh ne goone ki wù gee nyu fiee fi Nyo goone, wu mo wu kεe le laa n'yεye wunε jade nyu fe Nyo le noo, n'yεyi a bvunja bwanj le la.**

¹⁸ **Muh wù jemē nyu a bvunja bwe le to wu gōone**

mbeεηse nyu fe kikwεe ke le. Geene muh wù goone jee chi kuge nyu chi muh wù tuŋ wu to nyu muh wu nchiεŋ, chimbiaŋ nyu gε yi ye ye le gε.

¹⁹ **Muse gε nya gε banchi bεη le? Geene, gε muh mu bεη le gεede banchi baa gε! Bεη goone ki bεη yūuyε me nje la?"**

²⁰ Bamii baa chvuu wu le le, "Wo keme nchendaa wu debele yi ye yo le. Muh wù goone ki wu yūuyε wo le yεεŋ?"

²¹ Jiso jemē bo le le, "**Ngε ηge leme chimimia bεη tu bεη keme lo ηgha kune chi.**

²² **Muse gε nya nchi le bεη chvūse boonj yeh. Gε nchi wunε gε bu mo nyu a Muse legε. Wu gε bu nyu a bachiji bena le. Bεη mo bεη tu bεη chvuse boonj yeh mo nyu juu chi yuuŋ.**

²³ **Nε ba chvuse muh ye juu chi yuuŋ keefe bo ηgôde nchi wu Muse le gε, bεη tu bεη yuge nsaase be me le nle nfε muh wu temε ye yichii juu chi yuuŋ nje la?**

²⁴ **Keefe bεη sâge nsa bεη suune bεη baŋ ya taa gε bεη yεŋ gε. Bεη sâge a je yi kooji le."**

Bamii tu bo maŋe laa Jiso le Mbvuse wù Nyo gε ka la

²⁵ Bamii ba Yelusaləm bamu mo bo ja bo biih le, "Wunε le gε muh wu ba goone le ba yuuŋε?"

²⁶ **Bεη jīŋε bεη yεŋ ne wu wunε fεne wu jemē wu chunyi fe waanj nje muh jemē**

fiee wu le seη. Tanlo nyu le bikwεε bi woη le bi kεε wa chuule le muh wunε le Mbvuse wù Nyo gè ka?

²⁷ Geene, besabεη kee a muh wunε ja yo. Sege Mbvuse wù Nyo gè ka lé wu gē wu tō gε muh nyu wu gē wu kεe a wu ja yo gε.

²⁸ Noo, Jiso gè doo wu yεyi bamii fe yeh yi kintanyε le wu ja wu jan fεwεewe le, “**Beη kee me, beη kee te a nja yo. Geene, ge nto fεne a bvuŋga bwan le gε. Muh wù tuŋ me le muh wù nchieη, beη ya kee gε wu gε.**

²⁹ **Nkee wu nje nja fε wu le, le wu wù tuŋ me.**”

³⁰ No wu jεme noo, bamii bamu mo bo tu bo goone ki bo koo wu. Geene, muh gè baan kuŋ gε wu le gε, nje kife ke gè baan a to gε ki koje gε.

³¹ Geene, bamii ba duude leesε muntele yi ye ye le bo tu bo duu le, “Sege Mbvuse wù Nyo gè ka lé wu gē wu tō, tanlo wu ka wu ge mwεε mu duunyi bvukugε bvu Nyo fede muh mu wunε ge wa?”

Ba tuŋ bamii ba nchi le bo gεεη bo koo Jiso

³² Bafalashii gè doo bo yu no kinchvu ki bamii le chune kune Jiso, be bachiji kintanyε ba baan baan mo bo tuŋ bamii ba nchi le bo gεεη bo koo wu.

³³ No bo gεne, Jiso jεme le, “**Nlε nyūme besabεη gεh yi kife le ne shige, me mo nkaase ntu jin fε muh wù tuŋ me le.**”

³⁴ **Beη lé beη gē beη shēe beη gōoŋ me ne, beη gε ka beη yēn mene gε. Fε ηgeεne fo gε tanlo beη tō fo gε.**”

³⁵ Bajuu jεme bikwεε biboo le le, “Muh wunε goone ki wu gēη nyu faane fe besabεη lé be gē be gōoŋ wu bee gε ka be yēn wu le gε? Wu goone ki wu gēη nyu a bituŋ bi bamii besa gè saaŋe bo gεεη bo tu bo chee bi le, wu gεεη wu yεyi bamii ba bituŋ bi yo le?

³⁶ Fiee fi wu duu le, ‘**Beη lé beη gē beη gōoŋ me beη gε ka beη yēn mene gε, fe ηgeεne fo gε tanlo beη tō fo gε**’, wu jεme fi nyu le la?”

Jiso ka bamii be joo yī nyaa kinche

³⁷ Le to nyu juu chi Nka chi fekimesε chī gè bee juu chi Nka weεε chi baan, Jiso gε ja wu leεη we wu jan le, “**Ne kindoŋ yune muh, mwεde to fe mene wu mu fiee.**”

³⁸ **Muh wù le wu leesε fitele ye yan le, fi lé fi nyū gεh no Nwa wu Nyo jεme le, ‘Joo yī nyaa kinche lé yi gē yi bûde a fitele fie le yi bo-hge ne kokokokoko.’”**

³⁹ Fine fiee Jiso gè jεme nyu kune Kiyo kī bamii ba gè leesε fitele yi ye ye le le bo lé bo gē bo kēme. Gè bee kife kinε le ba baan a nya gε Kiyo kiyu bo le gε, nje Jiso gè bee ba baan a yuuse gε wa wu, ki wu lēe bvukugε le gε.

Bamii tεεnyε kune Jiso

⁴⁰ Bamii yu fiee fine fi Jiso gε jεme, bamu jεme le, “Muh wunε le Muh wu Ntuŋ wù Nyo weε.”

41 Bamu jemē le, "Wunε le Mbvuse wù Nyo gè ka." Geene, bamu biih fiboo le, "Mbvuse wù Nyo gè ka gè keme ki wu bû nyu Galalee?"

42 Ge Nwa wu Nyo jemē le Mbvuse wεe lé wu gē wu bû nyu a kfuu chi Nfoñ Dabi le, nte wu Betəhem le, wu le nte wu Dabi le?"

43 No bamii jemē noo, kingaye mo ki to a bo antenεe kune Jiso.

44 Bamii bamu bo le tu bo goone ki bo koo wu, geene muh gè baanj kuj gε wu le gε.

Bikwεe bi Bajuu fan Jiso

45 Bamii ba nchi baa mo bo ja, bo kaase bo tu jinj fε bachiji kintanyε ba baanj baanj le bε Bafalashii, bo biih bamii ba nchi baa le le, "Beŋ baanj bε wu to gε nje la?"

46 Bamii ba nchi baa chvuu bo le le, "Muh gè baanj a yu gε wu jemē geh nje muh wunε gε."

47 Bafalashii biih bo le le, "Wu le wu gεεŋ wa wu lεe te mo bε bεŋ fo?

48 Beŋ le beŋ yεŋ bikwεe bi woŋ, kene Bafalashii leesε fitele yi ye ye le?

49 Le gε kinchvu kine ki ya kee gε nchi wù Nyo gε. Lonj le fε bo fwa."

50 Nikodemus wù gε bee muh mu ḥgoo yi Bafalashii le, wu gε gεεŋ wa juu chimi wu yεŋ Jiso le, wu gε bee fo. Wu biih bo le le,

51 "Nchi wese besaben le wu bεεŋ le ba suune nsa wu muh ba baanj yegε gε ba yu fεε fi wu jemē le gε?"

52 Bo mo bo biih wu le le, "Wo ja tε Galalee le? Tale a Nwa wu Nyo le chuule wo yεŋ le gε tanlo muh wu ntuŋ wu Nyo wumu yu wu to wu bu Galalee la."

53 * [Bo mo bo jade wu mumwaa mumwaa bo tuu yéh yiboo le.]

8

Ba to bε kwεse wumu fε Jiso le ba kole wu gεεŋ wu kinjaŋ le

1 Jiso ja wu bεεŋ fie nyu yi Mbege wu Bite bi Olif le.

2 Akfuuŋ bu a yuu, wu ka wu kaase wu gεεŋ fε yeh yi kintanyε le. Bamii bachii taashε mbebe ye le, wu mo wu shii fεkuu wu tu wu yεyi bo.

3 Bamii ba gε duunyi banchi bε Bafalashii ja bo to bε kwεse wumu wu ba kole wu wu gime bε jweŋse wumu. No bo to bε wu, bo leesε wu a bo fwe,

4 bo jemē Jiso le le, "Muh N'yeŋε, kwεse wunε le ba koo wu, wu gime bε jweŋse wumu.

5 A banchi le, Muse gε du le wunε kwεse le wu ba tumε lo bε ata wu kwe. Wo le wo jemē fiŋ le la?"

6 Bo gε gee noo bo tele lo Jiso laa wu lé wu lōŋse njemē bo mo bo kēme fεε fi bo kōoyi yi ye ye le le. Geene, Jiso ḥgvuuse wu tu wu saŋe fεε fεkuu bε nyi yi kwaj.

7 Bo me geh bo lεme fo bo dode. Wu ja wu lεεŋ we wu jemē bo le le, "**Nε muh le yu a**

* 7:53 Gε banwa ba kege bamu ba duude keme binchiŋ bi 7:53-8:11 gε.

bəŋ ntenee wù keme ge kimbeſe ge, wù nyu muh wù fwe wù to wu ya wu tuŋ kwese wunę be tede.”

⁸ No Jiso jeme noo, wu ka wu kaase wu ḥgvuuse wu tu wu saŋe fiee fekuu be nyi yi kwanj.

⁹ No bo yu fiee fi Jiso jeme, bo mo bo ke bo tu bo saaŋe wu mumwaa wu mumwaa bo geene kege yi ḥgaamii le. Bo saaŋe noo, kwese wee shee wu tu wu leme fo be Jiso maa.

¹⁰ Jiso kaase wu leeŋ we, wu biih kwese wee le le, “**Kwese, bo le faan? Muh baan̄ nyu ge yu wu du le wo keme geh ki wo kwē ge?**”

¹¹ Wu chvuu le, “Muh baan̄ nyu ge yu ge, Tada.” Jiso mo wu jeme le, “**Ge tanlo ndu te le wo keme ki wo kwē ge. Gēne la, geen̄ keef̄ wo gēen̄ wo ka wo gēe kimbeſe ge.]**”

Jiso le n'yule wu yi woŋ le

¹² Jiso ka wu jeme bamii baa le le, “**Le me wù le n'yule wu yi woŋ kfunę le. No nyu yeeŋ wu bii mene ge tanlo wu jiényi kijib̄ le ge. Wu lé wu keme n'yule wù nyaa kinche bamii le.**”

¹³ Bafalashii mo bo jeme wu le le, “Wo bəeyi jin̄ yi nsa fe kikwee kuj le. Fiee fi wo jeme ge fi kooji ge.”

¹⁴ Jiso chvuu bo le le, “**Me, ne mbəeyi jin̄ yi nsa fe kikwee kaŋ le, tu fiee fi njeme kooji lo, nje ḥkee fe nja fo, ḥkee te fe ḥgeene fo. Geen̄, ge bəŋ kee fe nja fo ge, kene fe ḥgeene fo ge.**

¹⁵ **Bəŋ sage bamii njə bamii ba wuŋ. Ge nsage fian̄ muh ge.**

¹⁶ **Geen̄, mbe nsage lo muh, tu nsage a je yi kooji le, nje ge nsage me maa ge. Nsage besa Chii wù tuŋ me.**

¹⁷ **A ḥwa wene wu banchi le ba le ba saŋ le, ne bamii bəeyi jin̄ yi nsa wu fiee bafee, tu le nchieseŋ.**

¹⁸ **Mbəeyi jin̄ yi nsa fe kikwee kaŋ le, Chii wù tuŋ me bəe te jin̄ yi nsa wan̄.**

¹⁹ Bo mo bo biih wu le le, “Chijo le faan̄?” Jiso chvuu le, “**Ge bəŋ kee me ge kene Chijan̄ ge. Ne bəŋ be kee me, tu bəŋ be kee te Chijan̄.**”

²⁰ Jiso ḡe jeme mwee munę no wu ḡe yeyi bamii fe yeh yi kintanyę le mbebe fe bo to bo nyaa bige bi yeh yi kintanyę le. Geen̄, muh ḡe baan̄ koo ge wu ge, nje kife ke ḡe baan̄ a koje ge.

Jiso dunyę le wu ja fe we

²¹ Jiso ka wu jeme bo le le, “**Nlé ḥgēen̄, bəŋ shēe bəŋ gōŋ me bəŋ jiénye bəŋ kwe be bimbeſe biena. Fe ḥgeene fo ge tanlo bəŋ to fo ge.**”

²² Bajuu mo bo biih le, Wu lé wu ḡe wu yūuyę kikwee ke, no wu du le, “**Fe ḥgeene fo ge tanlo bəŋ to fo ge?**”

²³ Jiso jeme bo le le, “**Bəŋ ja fekuu fene, nja fian̄ fe we. Bəŋ le bamii ba le ba yi woŋ kfunę le. Ge me nyu muh wu yi woŋ kfunę le ge.**”

²⁴ **Njeme wa le bəŋ lé bəŋ ḡe bəŋ kwēeyę antenee a bimbeſe biena. Bəŋ kēe le bəŋ lé bəŋ ḡe bəŋ kwēeyę**

antenee a bimbefé biena fene beŋ baan beeŋ ge le le me wuyu ge.”

²⁵ Bo biih wu le le, “Le wo wu yeeŋ?” Jiso chvuu le, “**Nle muh wù nchi nto nseŋe beŋ le kune wu käge fęŋkεe.**

²⁶ **Nkeme mwee weseem mù ntanlo njeme kune beŋ be mwee weseem mù ntanlo nsa beŋ yu. Geenε, muh wù tuŋ me le muh wù nchiesen.** Fiεe fi nseŋe woŋ le le fi n'yu a wu le.”

²⁷ No wu jeme noo, bo ge kεe le wu jeme bo le nyu kune Chiji ge.

²⁸ Noo Jiso mo wu jeme bo le le, “**Sege beŋ lé beŋ gē beŋ shēŋshe muh wù jee che le Mwamuh fewe, beŋ mo beŋ kεe le le me wuyu, be le ge ḥgee fiεe fimi a bvunja bwanj le ge, le njeme ne le noo no Chii yεyi me.**

²⁹ **Muh wù tuŋ me le besa wu. Ge wu baan wu chine mene le me nyu me maa ge, nje nto ḥgee fiεe segechii nyu fi joŋe fe wu le.”**

³⁰ No Jiso gε jeme mwee mune ne, bamii ba duude lee muntele yi ye ye le.

Nchiesen mbvuuse bamii bvunfa le

³¹ Jiso mo wu jeme wa nyu Bajuu ba gε leesε muntele yi ye ye le le, “**Beŋ ne me geh beŋ leme yi je yan le, beŋ nyume bamii baŋ ba nchiesen ba ḥgoō,**

³² **beŋ mo beŋ kεe nchiesen wuyu wu ge beŋ bu yi bvunfa le.”**

³³ Bo chvuu wu le le, “Bee le kfuu chi Ablaham, bee gε

baan a nyu ge nfa chiaan yi muh mu le ge. Fi jiεyi nee fe wo duu le bee lé be gē be bū yi bvunfa le?”

³⁴ Jiso chvuu bo le le, “**Nseŋe beŋ nchiesen nchiesen le muh wuchii wù gee kimbeſe le nfwa wu kimbeſe.**

³⁵ **Ge nfwa to wu me geh wù nyu muh wu yeh yi wu le yu segechii ge. Le me geh mwa yeh wù to wù nyu muh wu yeh yiyu le segechii.**

³⁶ **Noo, ne Mwa bvuse beŋ yi bvunfa le, tu beŋ le beŋ bu wa bvü le nchiesen.**

³⁷ **Nkeme le beŋ le kiŋgogε ki Ablaham, geenε beŋ goone geh ki beŋ yūuyε me nje ge je yan keme kijusε yi ye yene le ge.**

³⁸ **Njeme nyu fiεe fi n'yeŋ a Chii le, beŋ gee fiena nyu fiεe fi beŋ yu a chiji wene le.”**

³⁹ Bo chvuu wu le le, “Ablaham le Chiji wese.” Jiso jeme bo le le, “**Ne beŋ bee boon ba Ablaham, tu beŋ be beŋ gee fiεe nyu fi Ablaham gε gee.**

⁴⁰ **Nle nseŋe beŋ nchiesen wu n'yu a Nyo le. Geenε, mεeſe beŋ goone ki beŋ yūuyε lo me, ge fine fiεe nyu fi fi Ablaham gε gee ge.**

⁴¹ **Beŋ gee nyu fiεe fi chiji wene gee.”** Bo, jeme wu le le, “**Ge bee nyu boon ba ba boyi kuu ge. Bee keme Chiji wese wu mumwaa, nyu Nyo.”**

⁴² **Jiso jeme bo le le, “Ne Nyo be bee nyu chiji wene, tu beŋ be koŋe me, nje nja nyu fe Nyo le, fe nto. Ge nto a bvunja bwanj le ge. Tuŋ wu me.”**

⁴³ Le nje la fi bεŋ yuge gε fiee fi njεme gε? Ge nyu nje bεŋ le bεŋ faŋ ki bεŋ yū jε yan le?

⁴⁴ Bεŋ le boŋ bachiji wene wu debele, fiee fi bεŋ goone le ki bεŋ gēe nyu fiee fi chiji wene goone. Wu gε bee wa muh wù yuuyi bamii kεge lo feŋkeε. Ge wu kεme fiee ki wu gε bε nchiesεn gε, nje gε nchiesεn nyu lo yi ye ye le gε. Wu ge doo wu mbiane chimbiaŋ wu jεme gεh nyu no gee che le, nje wu le muh wu chimbiaŋ wù nyu chiji chimbiaŋ.

⁴⁵ Geene, nseŋe fiaŋ nyu nchiesεn, le fiee fi bεŋ baan bεŋ gε mene gε.

⁴⁶ Le yεŋ a bεŋ ntεnεe wu tanlo wu dunyε fiee fi befe fi nle nge? No, fiee fi nseŋe bεŋ le le nchiesεn, ge la le keefε bεŋ bεŋ mene gε?

⁴⁷ Muh wu le muh wù Nyo wu to wu yuge jε yi Nyo. Fiee fi bεŋ yuge gε jε yi Nyo gε le nje gε bεŋ nyu bamii ba Nyo gε.”

Jiso gε bee wa fe Ablaham wù nyu

⁴⁸ Bajuu mo bo jεme Jiso le le, “Ge bee be be sεεŋ wa nchiesεn le wo ne wo nyu muh wu Samaliya nchendaa debele nyu yi ye yo le gε?”

⁴⁹ Jiso chvuu bo le le, “**Ge nchendaa wu debele nyu yi ye yan le gε. Ngvuune fiaŋ Chii, geene bεŋ ngyvuune gε me gε.**

⁵⁰ Ge n̄gôone mbεεŋε fe kikwεe kaŋ le gε. Muh le yu wu mumwaa wù goone fiee fiyu, nyu wu wù suune bansa.

⁵¹ Nseŋe bεŋ nchiesεn nchiesεn le muh nε yuge jε yan, wu gε yu wu to wu kwe gε.”

⁵² Bajuu jεme wu le le, “Bee le be kεe wa mεeεse lε nchendaa wu debele le yi ye yo le. Ablaham gε kwe wa, bamii ba ntuj wu Nyo kweeyε tε, wo tu wo duu le muh yuge jε yo le, wu gε ka wu yu wu to wu kwe gε.

⁵³ Wo fede chiji wese wù Ablaham wù gε kwe wa, wo fede tε bamii ba ntuj wu Nyo ba gε kweeyε baa? Wo kwaji le wo le la?”

⁵⁴ Jiso chvuu bo le le, “**Nε le le mbεεŋε kikwεe kaŋ, tu fifiee le achiji. Le Chii wù bεεŋε me, nyu wu wù bεŋ duu le le Nyo wene.**

⁵⁵ Geene, gε bεŋ kee wu gε. Kee gεh me wù. Nε nja njεme le gε n̄kee wu gε, tu nle muh wu chimbiaŋ nje bεŋ. Geene, no fi le, le me wù kee wu, n'yuge jε ye le.

⁵⁶ **Chiji wene wù Ablaham gε bee wu laneye le wu le wu gε wu yεŋ aju a waŋ le. Wu gε yεŋ, wu yuge njoŋ.**

⁵⁷ Bajuu mo bo janε le, “Wo le nje wo bu wa biluŋ mbaansheŋ sεŋ, tu nyu le wo gε yεŋ wa Ablaham le?”

⁵⁸ Jiso chvuu bo le le, “**Nseŋe bεŋ nchiesεn nchiesεn**

* **8:58** Jee che le le, “Nyume” le chi chi Nyo gε jεme Muse le le jee wu wù Nyo le (Kinsaŋ 3:14).

le, fe Ablaham gè bee ki wù nyu, me nyume wa.”*

⁵⁹ Bo yu noo, bo mo bo jo ata le bo tumé Jiso yu. Jiso mo wu nyile wu bu yeh yi kintanye le.

9

Jiso gwenye ajii a muh wù ba gè boye wù nyu kinfeeñ

¹ No Jiso gè doo wu jienyi, wu yen jweñse wumu le ba gè boyi wu wù nyu wa kinfeeñ.

² Booñ be ba ñgooo, biih wu le le, “Labai, gè ge yeeñ kimbefe fe ba boo muh wuné nyu wu feen wa? Gè ge muh wuné, noo bwhee be chiji le?”

³ Jiso chvuu bo le le, “**Gé nyu muh wuné ge, kene bwhee be chiji bò gè ge kimbefe ge. Ba gè boyi wu noo le leme chi Nyo ge chi dunye ye yi ye ye le.**

⁴ Bee keme ki bee lène leme chi muh wù tuñ me baañ fenshe. Kintan̄ too lo nyu kife ki tanlo wu ge leñ fiee ge.

⁵ **Geeñe bude sege la no nle yi woñ kfuné le, le me wù le n'yule wu yi woñ kfuné le.”**

⁶ No Jiso jeme njeme wuné, wu mo wu chvuuyé nchwene fekuu, wu toje nsheñ wu mo wu yefé ajii a muh wee yu,

⁷ wu mo wu jeme wu le le, “**Géne wo chûge a Kinchvuuñ ki Siloñ le.**” (Jee chi Siloñ le le, “Ba tuñ lo.”) Wu mo wu geen wu chuge, wu kaase wu too wu yede wa mwee le.

⁸ Bamii ba gè chee mbebe ye le, mo bamii ba gè shee bo yede wu le njé muh kilegë bo tu bo ghaade le, “Wuné le geh muh wee wu chi bee wu shiide wu lege kilegë?”

⁹ Bamu tu bo duu le, “Le wu.” Bamu le, “Aay, wu fieené lo wu.” Muh wee jeme le, “Le me wuyu.”

¹⁰ Noo, bo mo bo biih wu le le, “Ajii a wo ge nee fe a gwenye?”

¹¹ Wu chvuu le, “Muh wù ba teñ le Jiso be wu toje nsheñ wu yefé ajii a wañ yu, wu jeme le ñgéeñ nchûge Siloñ. Me mo ñgéeñ nchuge, ajii a wañ mo a gwenye ye.”

¹² Bo biih wu le le, “Wu le faaj?” Wu chvuu le, “Gé ñkee ge.”

Kinjaye to antenee a Bafalashii kune bvunja bvu Jiso

¹³ Bo mo bo ja bo jo muh wee wu gè shee wù nyu wu feen bo geen be wu fe Bafalashii le.

¹⁴ Juu chi Jiso gè toje nsheñ wu ka wu gwenye ajii a muh wee yu gè bee juu chi yuun̄.

¹⁵ Bafalashii baa ka bo biih te wu le no wu ge ajii awe kaa wo gwenye. Wu chvuu bo le le, “Wu be wu yefé ajii awañ be nsheñ, ñgéeñ nchuge me mo tu n'yede mwee le.”

¹⁶ Bafalashii mo bo jeme le, “Gé muh wuné ja fe Nyo le ge, nje wu lene juu chi yuun̄.” Bamu jeme fiboo le, “Tanlo muh wù gee bimbefe jienye nee fe wù gee kfuu chi muné mwee mü duunyi bvukuge

bvu Nyo?" Kiŋgaye mo ki to a bo ntenee.

¹⁷ Bo ka bo kaase bo biih muh wee le le, "Wo jeme fiunj le la kune muh wee no wu be gwenye ajii awo?" Wu chvuu le, "Muh wee le muh wu ntuj wu Nyo."

¹⁸ Ge Bajuu gè beej le muh wee gè shee wù nyu wu feen ge fe ba gwenye ajii awe ge. Ba ge jiénye ba teen bwhee be chiji bo to.

¹⁹ Ba biih bo le le, "Wuné le ge mwa wene wù bej duu le ba gè boo wu wù nyu wa kinfeen? Wu ge nee fe wu ka wu yede mwee le meese?"

²⁰ Bwee be chiji chvuu le, "Bee kee lo le wuné le mwa wese wù bee gè boyé wù nyu wu feen wa.

²¹ Geene, kene fi tu ge nee fe wu tu wu yede mwee le meese gè bee kee ge. Ge bee kee te muh wu gwenyi ajii awe ge. Bej, biih nyu wu le. Wu le wa muh wu a jii yuu wu. Wu tanlo wu jeme fe kikwée ke le."

²² Bwee be chiji gè jeme noo nje bo gè faane Bajuu, fi nyu Bajuu gè leesé wa le muh moj lo wu jeme be jwe we le Jiso le Mbvuse wù Nyo gè ka, ba kun lo mwede yeh yi buune le.

²³ Le fiee fi bwhee be chiji gè jeme le wu le wa muh wu ajii yuu wu, le bo biih nyu wu le.

²⁴ Yi kiŋgane kinfee le, bo ka bo teen muh wee wù gè shee wù nyu wu feen wa, bo jeme wu le le, "Tee fiee fi nchieej mbeenje gèej fe Nyo le. Bee kee fiesa le muh wuné le muh wù gee bimbef."

²⁵ Wu chvuu le, "Kene wù gee bimbef, tu ge ηkee ge.

Fiee fimimia fi ηkee le geh le nchi mbee nyu nfeej, meese n'yede wa mwee le."

²⁶ Bo ka bo biih wu le le, "Wu be ge nee be wo? Wu be ge nee fe wu gwenye ajii awo?"

²⁷ Wu chvuu bo le le, "Mbe nseej wa bej le, bej baanj koj ge ki bej yù ge. Bej ka goone ki bej yù bej ge la? Bej te goone ki bej nyù bamii be ba njoo le?"

²⁸ Bo naanye lo wu bo jeme le, "Le wo wu le muh we wu njoo. Bee le fiesa bamii ba njoo ba Muse.

²⁹ Bee kee lo le Muse le wu wù Nyo gè shee wu jeme be wu. Geene muh wuné gè bee kee a wu bu yo ge."

³⁰ Muh wee chvuu le, "Habaay! Fine le lo kingha ki fiee le! Bej duu le ge bej kee a wu bu yo ge? Geene wu le wu gwenye ajii awan.

³¹ Bee kee lo le ge Nyo to wu yuge buune chi muh wù gee bimbef ge. Geene, muh ne ηgyuune Nyo, wù gee fiee fi wu goone, tu Nyo le wu yûge buune che.

³² Käge no woj gè ke bo gè baanj a yu ge le muh le wu gwenye ajii a muh wu ba gè boyé wu wù nyu wu feen wa ge.

³³ Ne fi be baanj nyu ge le muh wuné ja fe Nyo le ge, tu ge wu bee no wu ge fiee ge."

³⁴ Bo jeme wu le le, "Wole ba gè boyi wo wuchii a bimbef ntenee, wo tu wo goone ki wo yeyi bee?" No bo jeme noo, bo mo bo kun wu a bo ntenee.

Muh wu le wu feen yi fiee fi

Nyo le

³⁵ No Jiso yu le ba le ba kuj
wa muh wee a bo ntenee, wu
goon wu wu yej wu le, wu
bih wu le le, "Wo le wo leesee
fitele yi muh wù jee che le
Mwamuh le?"

36 Wu biih le, "Muh wee le yeeñ chii? Geh seeñ me, wu le nlee fitele yi ye ve le."

37 Jiso jeme wu le le, "Wo le wo yεŋ wa wu le. Le wu wù bena wu jeme mεeſe."

³⁸ Muh w  e mo wu j  me le,
“Tada nle nlees .” No wu j  me
noo, wu mo wu tu  anyuu a
wu fwe wu nya  gvun  wu le.

39 Jiso jeme le, "Nto yi woj kfunę le le ba sa bamii, ba yede ge mwęe le ge bo yène, bo yede mwęe le, tu bin- feen."

⁴⁰ No Jiso jemē noo,
Bafalashii ba gē bee mbebe
ye le bo yu bo mo bo biih wu
le le. "Bee tē le binfeen?"

41 Jiso jeme bo le le, "Ne
ben bee binfeen, tu chiaan
yene bee yese yi bimbef
le. Geene meese ben duu le
ben yede mwee le, bimbef
bierna le bi me geh yi bikwes
bierna le."

10

Jiso le nchene shón wù jone

1 "Nsene beŋ nchiɛɛŋ
nchiɛɛŋ le, muh wù leese a
kitan ki shón le, wu baan
lee ge nyu fe jwe wu kitan
le ge, wu beŋ lo yi kitan
le fe wu lee, tu wuwɛɛ muh
le chon, nyu muh wù lode
mwɛɛ be bvunga.

² Geen^e muh wù chie^ene
shón to wu leese fie nyu f^e
jwe wu kitan le.

³ Wuwεε muh le muh, wù
muh wù chieεne jwe wu ki-
taŋ to wu gwenyε jwe wu
kitan, wu lee wu tεεŋ shón
ye a jee le, yi yu jε ye, wu mo
wu jo wu bu bε yi akfuun.

⁴ Sege wu bvuse shón ye
yichii akfuun, wu mo wu
gęeñe fwe wu tęe shón yiyu
yi bii wu le, nije yi kee ję ye.

⁵ Ne le muh wu nche, yi gε
bi wu le gε. Yi tu yi lege lo
wu, nje gε yi kee je yi muh
wu nche gε.”

⁶ No Jiso ma ḷgaṇ wun̄e bo
le noo, bo ḡe k̄eε f̄ieε fi wu jeme
bo le a ḷgaṇ weε le ḡe.

⁷ Noo, Jiso ka wu jemē bo
le le, "Nseñé beñ nchiesen
nchiesen le le me wù le jwe
wu kitan fe shón fedé fo.

⁸ Bamii bachii ba gè sa
me fwe gè bee bachonj
mo bamii ba lode mwee
a bvunja le. Noo shonj gè
baanj yu ge fiee fi bo gè jeme
ge.

⁹ Le mε wù le jwe wu kitan̄. Muh fe yi ye yan̄ le fε wu lee, tu wu lé wu gē wu bône. Wu lé wu gē wu nyū njε shon̄ yi bude yi gεne yi jii mwεe yi kaase yi tuu jin̄ a kitan̄ le.

¹⁰ Chonj to wu too geh ki
wu chonj lo, be ki wu yu lo,
mo ki wu chene lo be fies.
Nto fiaj le bamii keme nyu
kinche, kinche ki yise chu-
ule.

¹¹ Le me wù le nchiene shón wù jone. Nchiene shón wù jone nyaa kinche ke ki

wu kwê nje shón ye.

**12 Muh wù ba jo gëh lo
wu lème le, njé le muh wù
chiese shón señ, gë shón
nyu ye gë, wu yen kfuula
too, wu mo wu noñ shón wu
fëe lo, kfuula mo wu shëe
wu kooyë shón yimi, yimi
saanje.**

**13 Wu to wu lege nje ba jo
lo wu lème le, wu kwe gë fíee
fë shón chiee le gë.**

**14 Le me wù le nchiene
shón wù jone. Nkee shón yi
le yan, shón yan kee te me,**

**15 gëh yeeñyeen no Chii
kee me, nkee te Chii, nle
nnya kinche kañ ki nkwe
nje shón yan.**

**16 Nkeme te shón yimi yi
le gë ngoo yinë le gë. Nkeme
ki nto be yi te yi yûge je
yan, ngoo yan yi shón mo yi
nyu yimimia nchiene shón
le wu mumwaa.**

**17 Nle nnya kinche kañ ki
nkwe wu le tanlo nkaase nfi
kinche kañ jinj. Ne fíee fi
Chii koje me yu.**

**18 Gë muh nyu yu wu
fii kinche kañ gë. Nyaa
me kinche kañ a koñ wanj
le. Nkeme bvuñga ki nnya
kinche kañ ki nkwe, nkeme
bvuñga ki nkaase nfi kinche
kañ jinj. Fine fíee le fi jemë
Chii le njé."**

**19 No Jiso jemë mwëe munë
ne, kinjaye ka ki to antenée a
Bajuu.**

**20 Bamii ba duude bo tu bo
duu le, "Wu këme nchendaa
wu debele, wu jede lo. Beñ
yego nyu la a wu le?"**

**21 Geene bamu tu bo duu
le, "Gë banë bajeme nyu ba
muh wù këme banchendaa
ba debele gë. Tanlo nchendaa
wu debele gwenye ajii a kin-
feen?"**

*Jiso dunye le wu le Mwa
Nyo*

**22 Gë bee kife ki Nka wumu
ki ba kwaje no ba gë kaase
ba gwenye yeh yi kintanyë
Yelusalëm,***

**23 Jiso gëen wu jiényi fë yeh
yi kintanyë le, fë ngaa wu
Salamon le. Sege kee gë bee
kife ki nfi.**

**24 Bajuu ja bo to bo tunj
kingañ bo tase, bo biih wu le
le, "Wo lé wo gë wo chine bee
be më gëh be ngëeme ne gëen
bû nëe? Ne wo le Mbvuse
wù Nyo gë ka, wo sëen bee le
chaanj."**

**25 Jiso chvuu bo le le, "Nle
nseñ wa beñ le, beñ baañ
beñ gë. Chileme chi ngëe a
jee chi Chii le, chi duunyi
muh wu le me.**

**26 Geene beñ baañ beñ gë,
nje gë beñ nyu ngoo yi shón
yan le gë.**

**27 Shón yan to yi yuge je
yan. Nkee yi, yi bii mëne,**

**28 nyaa kinche ki kage gë
yi le. Gë yi nyu yi to yi lese
gë. Gë muh nyu yu wu yu wu
lo yi chiaan yan le gë.**

**29 Chii wu le wu nya
shón yi yu mëne fede muh
wuchii, gë muh nyu yu wù
tanlo wu lo yi chiaan ye le
gë.**

**30 Besa Chii le fíee le fim-
imia."**

* **10:22** Nka wunë gë bee ki ba kwaje no ba gë kfuñ yeh yi kintanyë nje muh mu wù
geh bee gë muh wu Bajuu gë, gë sëe finyuña yu.

³¹ Bajuu ka bo jo ata ki bo tumε wu yu.

³² Jiso biih bo le le, “**Bεη le bεη yεη wa chileme chi jone le wesee chi Chii jeme le ηgεe. Le chi la, chi bεη goone ki bεη tūmε mε nje chi?**”

³³ Bo chvuu wu le le, “Ge bee tume wo nyu nje lεme chi jone chi wo ge ge. Bee tume wo nyu nje wo chεnε be jee chi Nyo. Wo le gεh lo muh wu wuŋ, wo duu le wo le Nyo.”

³⁴ Jiso chvuu bo le le, “**Ge fi nyu ba saŋ a Nwa wene wu banchi le le Nyo jeme yo le, ‘Nle njeme le bεη le banyo?’**

³⁵ **Nyo tεnε bamii bayu le banyo, nyu gεh bo bayu ba jε ye gε gεnε fε bo le, besabεη kee le ge fεe fεi le a Nwa wu Nyo le taŋlo fi kuse gε.**

³⁶ **No fi le noo, le nje la fi bεη jeme muh wù Chii cha wu tuŋ yi woŋ kfunε le le wu chεnε be jee chi Nyo, ge nje wu le wu jeme le wu le Mwa Nyo?**

³⁷ **Nle njε ηgee nyu chileme chi Chii le sεη, keefε bεη bεεη mεne ge.**

³⁸ **Geene le le ηgee nyu chi, bεη baŋ bεεη ge mo mεne ge, bεη bεεη chi le, bεη mo bεη kee chuule le Chii le yi ye yan le, mε nyu ye yi Chii le.”**

³⁹ Bajuu ka bo goone ki bo koo wu, geene wu teeshe chi-aŋ yiboo le.

⁴⁰ Jiso ka wu gεεŋ wu dan Joo ȳi Jodan kiwun k̄i Jorj gε ke wu leese bamii yo a joo, wu tu wù nyu yo.

⁴¹ Bamii ba duude tu bo too bo yεde wu le. Bo gε ja bo jεmε le, “Jorj gε baŋ ge ge fεe fimi fi duunyi bvukuge bvu Nyo ge. Geene fεe fichii fi wu gε jeme kune muh wunε gε bee fi nchiεεŋ.”

⁴² Noo bamii ba duude leesε muntele yi Jiso le yo.

11

Nsaayi Jiso wù Lasolo kwe

¹ Muh mu wù jee che gε bee Lasolo gε ja wu chεnε. Wu gε bee muh wu ntε wù Betani le, wu chee yo be jeme ye yi gε bee Mεeple be Mata.

² Mεeple wunε wù mwa bwεe wu Lasolo gε chεnε, nyu wu wù ge yεfε bikaa bi Tada be mεe ma gwee wuŋ, wu sho be yvu ye yi kikwεe.

³ No wu gε chεnε noo, jeme ye yi yiu mo yi chiiŋse tuŋ fε Jiso le le, “Tada, muh wεe wu le fitele fiuŋ chεnε lo.”

⁴ Le Jiso doo wu yu ntui wεe, wu jeme le, “**Ge kinchεŋ kine nyu ki kwe ge. Ki lé ki dūnyε nyu bvukuge bvù le bvu Nyo, wu le Mwa Nyo taŋlo wu kεmε mbeεŋse nje ki.**”

⁵ Jiso gε koŋe Mata be mwa bwεe wu Mεeple mo Lasolo baŋ.

⁶ Geenε, sege wu gε yu le Lasolo chεnε lo, wu ka wu che fε wù gε bee fo aju afaa.

⁷ Ajiŋ ayu, wu jeme boon be ba ηgoo le le, “**Bee kaasse be tu jiŋ Judia.**”

⁸ Bo biih wu le le, “Labai, le ge kiŋguu kiŋguu ne wu Bajuu chi goone ki bo tume wo be ata wo kwe, wo ka tuu yo?”

9 Jiso chvu bo le le, “**G**e** bikaa bi kife nyu yi juu le yuufe ncho bifee g**e**?** Ne muh jiensi fenshe, tu ge tanlo wu baanjse yi fiee le ge, nje n'yule wu yi woŋ kfun**e** le baanj fe wu le.”

10 **Geen**e**, muh jiensi antan**j**, tu tanlo wu baanjse, nje ge wu keme n'yule g**e**.**

11 No wu jem**e** noo, wu mo wu du bo le le, “**Nsaa yese besab**e**n wu Lasolo le wu lee wa, geen**e** nlé ηgēen**j** ηkān**j** se wu a lefe chiyu le.**”

12 Boon**j** be ba ηgoo jem**e** wu le le, “Tada, fine le le wu lefe lo, tu wu le wu g**e** wu tēm**e**.”

13 Jiso ge jem**e** kune kwe yi Lasolo, geen**e** bo yuge le wu jem**e** nyu kune lefe chi leef**e**.

14 Jiso mo wu jem**e** bo le chaaŋ le, “**Lasolo le wu kwe wa.**”

15 **Geen**e** n'yuge njoŋ nje bəŋ, le nchi mbee g**e** fo g**e**, wu le bəŋ lees**e** fitele yi ye yan**j** le. Bee g**e**ne a wu le yo.”**

16 Toma wu ba ge teŋe jee che chimi le Aman**j**, jem**e** boon**j** ba ηgoo bamu le le, “Bee g**e**ŋ te wu le bee tanlo be kwe be wu.”

Jiso kajse Lasolo yi kwe le

17 No Jiso g**e** fes**e** fo, wu yu le Lasolo le wu che wa a jeŋ aju ana.

18 Betani yan**e** g**e** bee mbebe Yelusaləm le nje bama bafee.

19 Bajuu ba duude g**e** to fe Mata be Meele le le bo koo yii be bo yi kwe yi mwa bwe bo le.

20 Mata doo wu yu le Jiso too lo, wu mo wu bu ki wu gēen**j** be wu tase, geen**e** Meele shee yeh.

21 Mata gēen**j** wu du Jiso le le, “Tada, chi bee wo nyu fene, tu ge mwa bwaŋ chi bee wu kwe g**e**.

22 Geen**e**, ηkee le mees**e** wun**e** le no nyu la fi wo leg**e** a Nyo le tu wu le wu nyā wo le.”

23 Jiso jem**e** wu le le, “**Mwa bwoo le wu kāas**e** wu bū yi kwe le.**”

24 Mata jem**e** wu le le, “**Νkee lo le wu le wu kāas**e** wu bū juu chi kimese chi bamii le bo bûde yi kwe le.**”

25 Jiso du wu le le, “**Le me wu bvvuse bamii yi kwe le, me nyume kinche. Muh wu le wu lees**e** fitele yi ye yan**j** le mo wu nyu wu kwe, wu le wu nyū yu.**”

26 **le yεŋ wu le yu mees**e** wu lees**e** fitele ye yan**j** le, ge wu nyu wu kwe g**e**. Wo le wo bεeŋ fine?”**

27 Wu bεeŋ le, “Εεŋ Tada, nle mbεeŋ le wo le Mbvuse wu Nyo g**e** ka. Wo le Mwa Nyo wu g**e** bee ki wu g**e** wu to yi woŋ kfun**e** le.”

28 No Mata jem**e** noo, wu mo wu gēen**j** wu teŋe Meele wu mwa bwee, wu jem**e** wu le fekuu fekuu le, “Muh wu N'yεyε le wa fene, wu teŋe wō.”

29 No wu yu noo, wu mo wu ja lo we chige ki wu gēen**j** wu yεŋ wu le.

30 G**e** bee Jiso baanj a lee ge nte le g**e**. Wu g**e** baanj geh fe Mata ge gen**e** wu yεŋ wu le fo.

31 Bajuu ba g**e** bee be ba

Meele bo koode yii bo doo bo yeŋ no wu ja we wu bu yeh, bo ja bo bii wu le bo kwaji le wu ḡeŋe fe jen ki wu ḡeŋe wu beede fo.

³² Meele ḡe ḡeŋe wu fes̄e fe Jiso ḡe bee fo, wu yeŋ wu le, wu gwe bikaa bie le wu jem̄e le, "Tada, wo chi bee wo nyu fene, tu mwa bwaŋ chi baan kwe ḡe."

³³ Jiso doo wu yeŋ no wu beede, Bajuu ba ḡe bii wu le beede te, fiee fiyu shinshē fitele fie baan, ye bee wu.

³⁴ Wu ja wu biih le, "**Bεŋ jiiyi wu faan?**" Bo jem̄e wu le, "Tada, tō wo yeŋ."

³⁵ Jiso bee kwe.

³⁶ Bajuu yeŋ noo bo jem̄e le, "Bεŋ jīŋe bεŋ yeŋ no wu chi konje wu."

³⁷ Geene bamu ka bo jem̄e le, "Ḡe nyu wu wù chi gwenye ajii a kinfeen̄ kee ḡe, tu ḡe nyu no wu ban̄ muh wune ki wu kwē ḡe?"

³⁸ Fitele fie ka fi shinshē wu baan. Wu ja wu ḡeŋe wu fes̄e fe jen. Jen yine ḡe bee bvuta ba ban̄ jwe wuyu bε kibwee ki ted̄e.

³⁹ Jiso jem̄e le, "**Bεŋ chiaas̄e tde chiee.**" Mata wu jem̄e yi muh wù ḡe kwe wee jem̄e Jiso le le, "Tada, m̄eese le wu saane wa. Le wa aju ana no wu chi kwe."

⁴⁰ Jiso biih wu le le, "**Mbe ndu ḡe wo le le wo ne le wo lees̄e fitele ye yan̄ le, wo le wo ḡe wo yeŋ bvukuge bvū le bvū Nyo le?**"

* **11:48** Bo ḡe faane noo nje ne Bajuu ḡe beme le Jiso le Mbvuse, Bo mo bo ja bo ke jwe bε bamii ba Lum bo ḡe sage bo wu le wu bvuse bo chiaan̄ yi bamii ba Lum bayu le.

⁴¹ Noo, bo mo bo chiaase tde chiyu. Jiso chiaase ajii we wu jem̄e le, "**Chii, nnyaa kiyone wo le no wo le wo yu buun̄e chan̄.**

⁴² Nkee le wo to wo yuge buun̄e chan̄ segechii. **Geene, njeme fine baan̄ nje bamii ban̄ ba leme fene, fi le le tan̄lo bo been̄ le tuŋ wo me.**"

⁴³ No wu jem̄e noo, wu jan̄ be je yi teeme le, "**Lasolo, bū!**"

⁴⁴ Muh wù ḡe kwe wa wee mo wu bu, ba diiŋ chiaan̄ ye, bε bikaa bie, bε nchaŋa yi nju, ba diiŋ te bvushi bwe bε nchaŋa yi nju. Jiso jem̄e bo le le, "**Bεŋ fāanye wu, bεŋ chine wu ḡeŋe.**"

Bikwē bi woŋ jo ntaj ki bo yuuŋe Jiso

(Macho 26:1-5; Maliku 14:1-2; Luka 22:1-2)

⁴⁵ Bajuu ba duude ba ḡe to fe Meele le bo doo bo yeŋ fiee fi Jiso ge le, bo mo bo lees̄e fitele yi ye ye le.

⁴⁶ Geene, bamu ka bo ḡeŋe fiboo bo yeŋ nyu Bafalashii le, bo seen̄ bo fiee fi Jiso ge.

⁴⁷ Bachiji kintanye ba baan̄ baan̄ bε Bafalashii mo bo kuŋ bikwē bi woŋ le bo jem̄e le, "Bee lé be ḡe nee? Muh wune gee mwee wesee mu duunyi bvukuge bvū Nyo.

⁴⁸ Ne besabεŋ chine lo wu ḡeŋe bε fi fwe, tu bamii bachii lé bo ḡe bo lēese fitele yi ye ye le, bamii ba Lum ba sage bee lé bo ḡe bo jā bo to bo bvushē

ki juse ki yuude kesa kinε be kituŋ kesa.”*

⁴⁹ Geene, muh mu bo le wù jee che gè bee Kayfa, wù gè bee kikwεe ki bachiji kintanyε kiluŋ kεe le ja wu jεme fie bo le le, “Ge beŋ kee fiee ge.

⁵⁰ Ge beŋ kee le fi joŋe fe beŋ le le muh wu mumwaa kwe fe bamii le bachii fede fe kituŋ kichii lese lo?”

⁵¹ Ge Kayfa gè jeme fiee fine be bvufee bwe ge. Wu nje kikwεe ki bachiji kintanyε kiluŋ kεe le ge jeme ne wu teede nyu ntuŋ wu Nyo, le Jiso gè kεme ki wu kwε fe kituŋ ki Bajuu le.

⁵² Ge gè me gεh fe kituŋ kiyu le maa ge, wu gè kεme ki wu kwε ki wu bānyε boon ba le ba Nyo bachii ba le bituŋ bimi le, le bo nyū yi fiee le fimimia.

⁵³ Kεge abvu, bikwεe bi woŋ mo bi kε bi jode ntan no bi le bi gε fe bi yuuyε Jiso.

⁵⁴ Noo, Jiso tu wu faane ki wu ka wu jienyi ne waan antenεe a Bajuu. Wu ja fie yo wu gεeŋ kituŋ kimi ki le mbebe woŋ wu munshεeŋ le be boon be ba ηgoo tu bo chee yo a kilaanteŋ kimi le ba tεŋe le Efεlem.

⁵⁵ Nka wu Bajuu wu Ndaŋfe gε too wa mbebe le, bamii tu bo jade bimbe le bo beŋe Yelusalem ki bo kfun bikwεe biboo fe juu chine to.

⁵⁶ Bo gεeŋ bo kε bo tu bo goone Jiso bo biide lebolebo no bo gε leme fe yeh yi kin- tanyε le bo duu le, “Beŋ kwaji

le la? Ge wu to fe ηka wunε le ge?”

⁵⁷ Gε bee bachiji kintanyε ba baŋ baŋ mo Baſalashii bo nya wa nchi le muh wù kee fe Jiso le fo, wu ge bo kεe, wu le tanlo bo koo wu.

12

*Meele yefε Jiso Betani
(Macho 26:6-13; Maliku 14:3-9)*

¹ Gε bee shege wa aju bvuso mo nyu kife ki Nka wu Ndaŋfe, Jiso ja wu gεeŋ ntε wù Betani le a Lasolo wù Jiso gε bvuse wu yi kwe le gε bee yo.

² No wu gεne yo, bo fe mwεe munjile ki bo tε wu yu. Mata gε bee muh wu gabe Lasolo nyu muh mu ηgoo yi bamii ba gε shile bo jii mwεe be Jiso le.

³ Meele ja wu jo fikaan fi mεe ma yefε mamu ma gwee wuŋ, wu chvu bikaa bi Jiso le, wu sho be yvu ye yi kikwεe. Mee maa gε tεeŋe kwa baŋ, ba gε kenyi be fiee fimi ba tεŋe le naad lewulewu. No wu chvu noo, yeh tu yi gwee wuŋ wù joŋe yichii.

⁴ Juda Ekaliot wù gε bee muh ηgoo yi boon ba Jiso le, (Wu gε jienye wu to wu gesε wu) wu ja wu jeme le,

⁵ “Be ge la le keefε bo gεsε mεe mane banchvuge gii yitede,* bo nya bige biyu bamii ba fuude le gε?”

⁶ Ge Juda gε jeme ne le wù kεme kinkoŋe fe bamii ba fuude le gε. Wu gε bee choŋ wù nyu muh wuboo wu gεede

* 12:5 Bachvuge ba gii yitede banε le a je yi Glek le le “badanale gii yitede”.

kikεε, wu gè leese chiaan̄ yo
wu fiih kikwεε ke yu.

⁷ Jiso jemē le, “**Chīnε wu le.**
Wu be gεede mεe manε ki
wu sēesε nyu njiiyε wan̄ yu.

⁸ **Bamii ba fuude lē bo**
nyū gεh bε bεη segechii,
geenε gε mε nyu nge nyume
besabεη segechii gε.”

⁹ Kinchvu ki Bajuu gè yu le
Jiso le yo, bo mo bo to yo. Gε
bo gè too geh nje Jiso maa gε.
Bo gè too tε ki bo yεη Lasolo
wù Jiso gè bvuse yi kwe le.

¹⁰ Noo, bachiji kintanyε ba
baaŋ baan̄ tu bo kage le bo lē
bo yūuye tε Lasolo,

¹¹ nje gè bee nje wu wù Ba-
juu ba duude gè chine wa bo
le, bo leese fitele nyu yi Jiso le.

*Jiso lee Yelusaləm nje Nfoŋ
(Macho 21:1-11; Maliku
11:1-11; Luka 19:28-40)*

¹² Le akfuuŋ bu ayuu,
kinchvu ki bamii ki gè to fe
ηka wuyu le bo yu le Jiso le a
je wu too Yelusaləm.

¹³ Bo mo bo jo bidaade bo
bu ki bo gεεŋ bo fi wu yu a
je. No bo gè gεεne noo bo
wuule bo duu le, “Yilili Yilili,
mbεεŋse nyūme fe Nyo le lεε!
Nyo le wu noŋ kimbone yi
muh wù too a jee chi Tada le
lεε! Le wu wu le Nfoŋ wu
Ishwala lεε!”

¹⁴ Jiso goon̄ mwa jaki, wu
bεεŋ yu. Fi mo fi nyu no ba gè
saŋ le,

¹⁵ “Bamii ba Sayoŋ, keefε bεη
fāane gε.

bεη jīŋε bεη yēŋ, Nfoŋ wene
too lo,
wu le wu bεεŋ yi mwa jakile.”

¹⁶ Gε booŋ ba Jiso ba ηgoŋ
gè kεe feŋkεe fiee fi fiee fine gε

duunyi gε. No Jiso gè leesε
wa yi bvukuge bwe le, bo mo
bo kwaje le ba gè saŋ fiee fine
kune wu, fi gè kooshe be wu
geh no ba gè saŋ.

¹⁷ Kinchvu kī gè bee be Jiso
juu chī wu gè tεŋe Lasolo a
jen̄ wu bvuse wu yi kwe le, gè
gεεne bo nseŋe no bo gè yεŋ.

¹⁸ Kinchvu kiyu gè bu ki
gεεŋ ki fi wu a je nje bo gè yu
le wu gè ge fiee fine fi duunyi
bvukuge bvu Nyo.

¹⁹ Bafalashii yεŋ ne bo tu bo
jemē lebolebo le, “Bεŋ le bεŋ
yεŋ gε lo? Gε fiee nyu yu fi
tanlo bεŋ ka bεŋ ge gε. Won̄
wuchii le wu banyε wa wu bii
wu le.”

*Baglek bamu tu bo goone
ki bo yεŋ Jiso le*

²⁰ Bamii bamu gè bee ηgoŋ
yi bamii ba gè bεεŋ Yelusaləm
ki bo bunε Nyo kife ki ηka kine
le gè bee Baglek.

²¹ Baglek banε gεεŋ bo yεŋ
Filib wù gè ja a kilaanteŋ kī
Besada le kimbe kī Galalee le,
bo jemē wu le le, “Ngamu, bee
goone ki be yεŋ Jiso le.”

²² Filib mo wu gεεŋ wu sεεŋ
Andulu le, bε wu gεεŋ bo sεεŋ
Jiso le.

²³ Jiso chvuu bo le le, “**Kife
le ki kojε ka ki muh wù jee
che le Mwamuh le wù keme
jee chī kuge.**

²⁴ **Nseŋe bεŋ nchiεŋ
nchiεŋ le, ηgo yi fiee baan̄
gwe gε yi nsheŋ le yi kwe
gε, yi mε geh yi maa. Geenε
yi kwe lo, yi yuŋ muntaŋ
wεεsee.**

²⁵ **Muh wù koŋe kinche
ke baan̄ lē wu gè wu lēsε
kinche kiyu, muh wù banε**

**kinche ke yi woŋ kfunε le
wu lé wu ḡe lo ki, wu lé wu
ḡe wu k̄eme kinche ki kage
ḡe.**

²⁶ Ne muh lene mene, tu
wù k̄eme ki wu b̄ii mene,
mo nyu faaŋ f̄e m̄e le fo,
muh waŋ wu l̄eme nyū t̄e fo.
Ne muh lene mene, tu Chii
le wu ge wu buuŋ wu.”

Jiso j̄em̄e kune kwe ye

²⁷ Jiso ja wu j̄em̄e le, “M̄eese
fitele fuuŋse lo m̄e. Tanlo
ndu le la? L̄e Chii bvuse m̄e
antenee a kife ki n̄ge kine le?
Aay, le nje kife kiyu kine ki
n̄ge nto.

²⁸ **Chii, ḡe le jee chun
kuge.** No wu j̄em̄e noo, j̄e
shii f̄ewe le, “Nle n̄ge wa chi
kuge, mbaaŋ n̄ka n̄ge.”

²⁹ Kinchvu ki ḡe l̄eme fo doo
ki yu j̄e yiyu, bo j̄em̄e fiboo le,
“Wame jan̄.” Bamu j̄em̄e le,
“J̄em̄e nchendaa wu Nyo wu
le.”

³⁰ Jiso chvuu le, “**J̄e yine to
nje b̄en̄. Ḡe yi to nje m̄e ḡe.**

³¹ **M̄eese le wa kife ki ba
lé ba sâ woŋ kfunε. M̄eese
ba lé ba shwâ nfon wù sage
woŋ kfunε.**

³² **Geene fiaŋ le le sege ba
lé ba sh̄en̄sh̄e m̄e f̄ewe, nchii
bamii bachii bo to yi ye yan
le.”**

³³ Jiso ḡe j̄em̄e noo wu du
unyi nyu kfuu chi kwe yi wù
ḡe bee ki wu kw̄e.

³⁴ Kinchu ki bamii chvuu
wu le le, “Bee yuge a N̄wa wu
banchi le le Mbvuse wù Nyo
ḡe ka lé wu ḡe wu fej̄e.” Fi
jienyi nee f̄e wo duu le, “**Ba
k̄eme ki ba ge ba sh̄en̄sh̄e
Mwamuh f̄ewe?**” Muh wù

jee che le Mwamuh w̄ee le wù
la?

³⁵ Jiso j̄em̄e bo le le, “**N'yule
le wù nyu b̄e b̄en̄ yi kife le
shige. B̄en̄ mo b̄en̄ jiényi
no b̄en̄ k̄eme n'yule b̄e b̄en̄,
keef̄e kijib̄e ja ki banj̄e b̄en̄
ḡe. Ḡe muh wu jiényi kijib̄e
le to wu kee f̄e wu ḡeene fo
ḡe.**

³⁶ **No b̄en̄ k̄eme n'yule b̄e
b̄en̄, b̄en̄ b̄eεn̄ n'yule wunε
le, fi le le b̄en̄ mo b̄en̄ nyu
boon̄ ba n'yule.”**

*J̄e yi Jiso lé yi ḡe yi sâ muh
wu le wu faŋ ki wu f̄i j̄e yiyu*

No Jiso j̄em̄e mw̄ee mune ne,
wu mo wu ja wu ḡeεn̄ wu
nyile.

³⁷ Mo no wu ḡe ge mw̄ee we
see mu duunyi bvukuḡe bwe
bo yεn̄, bo ḡe baan̄ leesε ḡe
fitele yi ye ye le ḡe.

³⁸ Fi ḡe bee noo le fi koje no
Yosaya wu muh wu ntui wu
Nyo ḡe j̄em̄e le,
“Tada, le yεεn̄ wu le wu b̄eεn̄
fi ee fi bee j̄em̄e le?”

Le f̄e baan̄ le wu Tada le wu
dunyε bvun̄ga bvukibo
ke?”

³⁹ Noo, tu ḡe tanlo bo leesε
fitele yi ye ye le ḡe, nje Yosaya
ḡe ka wu j̄em̄e kijusε kimu le
le,

⁴⁰ “Wu le wu banj̄ aji aboo,
wu ge muntele muboo tu mu
j̄ieε,

wu le keef̄e bo ȳene mw̄ee le b̄e
ajii aboo ḡe,

bo kee mw̄ee a muntele mu
boo le ḡe,

bo kaase bo tu jin̄ f̄e mene nf̄e
bo.”

⁴¹ Yosaya ḡe j̄em̄e mw̄ee
mune nje wu ḡe yεn̄ wa

bvukuge bvu Jiso le, wu mo
wu jeme kune wu.

⁴² Mo nyu no bamii gè baanj
leesε ge muntele yi Jiso le ge,
bamii weseε bo gè bee bikwεε
bi woŋ gè leesε muntele yi ye
ye le, geene bo fan ki bo jeme
be de yiboo, nje bo gè faane
Bafalashii le keefε bo kūŋ bo
yeh yi buunε le ge.

⁴³ Bo gε faane noo nje bo gε
konε ki bo kεme mbεεŋε nyu
wù jade fe bamii le fede ki bo
kεme nyu wù jade fe Nyo le.

⁴⁴ Jiso ja wu jaŋ fεwεεwe
wu jeme le, “**Muh wù le wu**
leesε fitele yi ye yan le, **gε**
wu leese nyu yi ye yan le
gε. **Wu leese nyu yi muh wu**
tuŋ me le.

⁴⁵ **Muh ne yεŋ mεne, tu wu**
le wu yεŋ nyu muh wu tuŋ
me le.

⁴⁶ **Nto woŋ kfunε le njε**
n'yule, le le yεεŋ wu le wu
leesε fitele yi ye yan le wu
gε ka wu me gεh nyu yi ki-
jibε le gε.

⁴⁷ **Muh yu jε yan, wu baanj**
gεε gε, ηge nsa wu gε, nje gε
ηgε nto ki nsage bamii ba yi
woŋ kfunε le le bo gwe nsa
gε. **Nto ki Mbvusε lo bo.**

⁴⁸ **Muh wu le wu ma me**
wù faŋ ki wu fi jε yan wù
keme fieε fi lé fi gε fi sâ wu.
Jε yi nle njeme wu le, le fieε
fi lé fi gε fi sâ wu wù gwe nsa
juu chi kimesε.

⁴⁹ **Fi le noo nje gε njeme**
nyu a bvunεga bwaŋ le gε.
Chii wù tuŋ me le wu wù
du le njēme, nya wu fieε fi
njēme, wu seŋe no njēme.

⁵⁰ Nkee le fieε fi wu du le

njēme le fi nyaa kinche ki
kage gε. Noo, fieε fi njēme le
fi Chii duu le njēme.”

13

*Jiso chuge bikaa bi boon be
baŋgo*

¹ Gε bee akfuun bude ayuu
mo nyu Nka wu Ndanjfe, Jiso
kεε le kife ki wu lé wu chīnε
woŋ kfunε le, wu kaase wu
gεεŋ fe Chiji le, le ki koje ka.
No wu gε konε bamii ba gε bee
be yi woŋ kfunε le, wu konj bo
wu gεεŋ wu mεse.

² No bo gε jii mwεε fεnfu, de-
bele nyu wu leesε wa ηkwaje a
fitele fi Juda wù mwa Samoŋ
Ekaliot le le wu gεε Jiso.

³ No Jiso gε kee le Chiji le wu
nya wa mwεε munchii chiaŋ
ye le, be le wu gε ja fe Nyo le,
wù nyu wu kaase wu tu jiŋ fe
Nyo le,

⁴ wu mo wu ja we a mwεε
munjile, wu baayε bikuŋ bie,
wu jo nju yi ba shode ye yu,
wu kaaŋ chij,

⁵ wu mo wu chvu joo a ηkaa
le, wu ke wu chuge bikaa bi
boon be ba ηgooyu, wu shode
be nju yi wu gε shule chij yεε.

⁶ No wu gε chuge le wu to
wu bu fe Samoŋ Bita le, wu
bih wu le le, “Tada, lé chūgε
wo bikaa biaŋ?”

⁷ Jiso chvuu wu le le, “**Gε**
fieε fi ηgee tanlo wo kεε
meeεe gε. Wo lé wo gε wo
kεε nyu ajiŋ.”

⁸ Bita jeme Jiso le le, “**Gε**
tanlo wo yu wo chuge bikaa
biaŋ gε.” Jiso chvuu wu le le,
“**Nε mbaŋ wo chuge gε, tu**
gε wo kεme fieε be me gε.”

⁹ Samonj Bita mo wu jemē Jiso le le, "Tada, fine le noo, tu ge wo nyu wo chuge geh nyu bikaa bianj maa ge. Wo lé wo chûge te chiaanj yanj bē kikwēe kaŋ fo."

¹⁰ Jiso jemē wu le le, "Muh wù chuge wa ye le wu yuu wa ye yichii, ge wo keme ki wu ka wu chûge ye fedē bikaa ge. Bēj le bēj yuude wa, geene ge nyu bēj bachii ba yuude ge."

¹¹ Jiso gè jemē noo nje wu gè kēe wa muh wu lé wu gē wu gēse wu. Le fīee fl wu gè jemē le, "Ge bēj yuude bachii ge."

¹² Jiso gè mesē wu chuge bikaa biboo, wu noj bikunj bie ye le, wu kaase wu gēenj wu tu fe kijuse ke le, wu mo wu biih bo le le, "Bēj le bēj kēe fīee fl nge fe bēj le fine?"

¹³ Bēj tēje me le Muh wu N'yeyē bēj ka tēje le Tada, bēj tēje nyu chuule noo nje le fīee fl nle fi.

¹⁴ Ne le le le me wù Tada wene nka nyume Muh wene wu N'yeyē wu le wu chuge bikaa bienna, tu bēj te keme ki bēj chûge bikaa bi muh le muh.

¹⁵ Nge noo ki ndunye bēj le le bēj gēe te no nge fe bēj le.

¹⁶ Nseŋe bēj nchiesej nchiesej le ge mwa wu leme to wu kuge wu fedē chiji wu leme ge, gè muh wù batuŋ lo to wu kuge te wu fedē muh wù tuŋ wu ge.

¹⁷ Bēj ne kee mwēe munē, bēj gee mu, njonj wù baanj

nyū wene.

¹⁸ Gē njemē nyu kune bēj bachii ge. Nkee bamii ba nle ncha. Geene, fi le le fīee fl le a Nwa wu Nyo le fi keme ki fi to fi kojē no ba gē sanj le, 'Muh wù jii mwēe munjile mwanj le wu ja wu bii bikaa bianj le.'

¹⁹ Nseŋe fīee fine bēj le mēe se fi nyu fi ge fi kooshē, fi le le fi doo fi kooshē, bēj mo bēj bēj le le me wuyu kibēe.

²⁰ Nseŋe bēj nchiesej nchiesej le muh wù le wu fi mo muh wù la wù ntuj, tu wu fi nyume me. Muh wù fi me tu wu fi nyu muh wù tuŋ me."

Jiso dunyē muh wù le wu gēse wu

²¹ No Jiso jemē mwēe munē ne, fitele ja fi tu fi fuunje wu. Wu ja wu jemē chaanj wu du le, "Nseŋe bēj nchiesej nchiesej le muh mu bēj le, le wu gē wu gēse me."

²² Booŋ be ba n̄gooo ja bo tu bo jiiŋe ye yiboo bo manę laa wu jemē nyu muh wù la le.

²³ Muh mu n̄gooo yi booŋ ba Jiso le wù Jiso gè konjē, gè yemē wu jii mwēe mbebe ye le.*

²⁴ Samonj Bita n̄wale wu, wu jemē le wu biih Jiso le laa, wu jemē nyu yeeŋ la.

²⁵ Noo, wu yeeŋ wu gēenj yi Jiso le wu biih wu le le, "Tada, le yeeŋ?"

²⁶ Jiso chvuū wu le le, "Le muh wù nlé bwēedē blēd nchu a joo yi mbaa le nya wu le." Noo, wu mo wu chu

* ^{13:23} Ki ba shii ba jii mwēe Bajuu to bo shii fekuu bo yeeŋ lo kimbe kimimia fe bo jii.

bled a joo yi mbaa le wu nya
Juda wù mwa Samoŋ Ekaliot
le.

²⁷ Geh no Juda fi bleed wee ne,
Satan mo wu lee yi ye ye le.
Jiso jemē wu le le, “Yānṣe gē
fiee fi wo goone ki wo gē.”

²⁸ Muh mu η goo yiboo le gë
baan̄ këe ge fiee fi wu jëme wu
le noo gë.

29 Bamu gè kwaji le no Juda
gè bee muh wù gëede kikëe, le
Jiso jëme wu le le wu gëëj wu
gu mwëë mù bo goone ki bo
ji Nka yu, këne le wu gëëj wu
nya fiëë bamii ba fuude le.

³⁰ No Juda fi blēd wēe noo
wu ji, wu mo wu bu lo kim-
imia wu gēēñ. Sege kēe gē bee
wa antan̄.

Jiso tee kwe booy be ba ygoo
le

³¹ No Juda bu wu geee noo,
Jiso shee wu jeme le, "Meeeee
bo le bo kē bo yēde bvukuge
bvu muh wū jee che le
Mwamuh le, bo mo bo yēde
te bvukuge bvū le bvu Nyo
yi ye ye le.

32 Né bo yεŋ bvukugε bvu
Nyo yi ye ye le, tu Nyo lé wu
dúnyε tε bvukugε bvu Mwa
ye yi wu wù Nyo le. Wu lé
wu dúnyε lo kimimia.

33 Boon ban, nlé nyû
besabey yi kife le ne shige.
Beñ lé beñ shêe beñ gôon me
beñ ge yêñ ge. No ñge njeme
Bajuu le, le no njeme beñ
le mese le, ‘Fe ñgeene fo ge
tanlo beñ to fo ge.’

³⁴ Nyaa nchi bəŋ le, nyu
nchi wu fwəŋ lə bəŋ doo bəŋ
shəe bəŋ kōne ve yene. Bəŋ

**κόηε γεհ յεεηյεεη ո դկոյե
իեղ.**

³⁵ Ne beŋ le beŋ shee beŋ
keme kiŋkoŋe noo, fine fię
ge bamii bachii mo bo kee
le beŋ le boon ban ba ngoō."

*Jiso jεmε lε Bita lε wu gε wu
fāŋ wu*

(Macho 26:31-35; Maliku 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ Samoŋ Bita mo wu biih Jiso le le, "Tada, wo g̃eene nyu faan?" Jiso chvuu le, "**Fé ηg̃eene fo ge tanlo wo bi mene m̃eese ge. Wo lé wo sh̃ee fe wo bi.**"

37 Bita kaase wu biih wu le
le, "Tada, g̊e tanlo mbii wo le
m̊eese g̊e nje la? Nl̊e nnyâ
kinche kan ki nkwe nje wo."

38 Jiso biih wu le le, "Wo tanlo wo nyâ kinche kuj ki wo kwê nje me? Nseñje wo nchiëen nchiëen le nyishii lé yi gê yi tony a wo fanj wa me kingane kintede."

14

Jiso le je yì gεεne fε Nyo le

¹Jiso ka wu jemē boonj be ba
ngoo le le, “**Keefə bəŋ chīnə**
muntele mwəna fuunjə bəŋ
gə. **Bəŋ léesə muntele yi**
Nyo le, bəŋ léesə tə muntele
ye yanə le.

² A Chii yeh, bibuu le yu
wesee. Fi be baan^j nyu gε
noo gε, tu mbe baan^j njεme
gε le ngeene ki nseesε kijuse
ben^j le gε.

³ Le ndoo ηgeen nsées ki-
juse beŋ le, ηkâase ntô njô
beŋ besabəŋ nyume, fi le le
se nle fo, beŋ nyû te fo.

4 **Bεη kee je yi gεene fe
ηgεene fo.”**

5 Toma mo wu jεme wu le lε, “Tada, gε bee kee fe wo gεene fo gε. Bee lε be gε nee fe bee kεε je yiyu?”

6 Jiso chvuu le, “**Nle je, mε
nyume kinchieen, nyume
kinche. Gε muh tanlo wu
gεen fe Chii le njε wu fe yi ye
yan le seη gε.**

7 **Nε bεη be kee mε, tu bεη
be kee te Chii. Kεge yi mεse
le bεη kεe wa wu, bεη ka bεη
yεη wu le.”**

8 Filib jεme wu le lε, “Tada dunyε Chijo bee le, bee yεη be mo be fuu.”

9 Jiso chvuu wu le lε, “**Filib,
besabεη le be che wa baan
nε wo ya kee gε mε gε? Muh
wu le wu yεη mεne, tu wu
yεη wa Chii le. Wo jiεnyi nεe
fe wo tu wo jεme le ndunyε
Chii bεη le?**

10 **Wo baan bεεη gε le nle
yi Chii le, Chii nyu ye yan
le gε? Njεme wù njεme bεη
le gε njεme nyu a bvujga
bwaη le gε. Chii wu le
ye yan le, le wu wù gee
chileme che.**

11 **Bεη bεεη mεne le nle yi
Chii le, Chii nyu ye yan le.
Nε bεη baan bεεη gε mε yi
fieε fi njεme le gε, bεη bεεη
nje chileme chi ηgee le.**

12 **Nseηe bεη nchiεen
nchiεen le muh wù le wu
leesε fitele ye yan le, wu lε
wu gεe te chileme chi ηgee
chinε. Wu lε wu gεe wu gεe
chileme chi fedē chi ηgε
chinε, nje ηgεene wa fe Chii
le.**

**13 Nε le la fi bεη biide a
jee chan le, nle ηge fi, fi le
le Chiji Mwa tanlo wu kεme
jee chi kuge nje Mwa.**

**14 Nε bεη biide la ajee
chan le, tu nlé ηgε fi.**

*Jiso ka bamii be bε Kiyo ki
Yuude*

**15 Nε bεη koje mε, bεη
gεede banchi ban,**

**16 nlé ηgε nlēgε Chii wu
nyā bεη bε Muh wu Nfih
wumu wù lε wu nyū bena
bo segechii.**

**17 Muh wunε le Kiyo ki
kinchieen lε. Gε nyu muh
wù tanlo bamii ba le ba yi
woj kfunε le fi wu gε, nje gε
bo yεne wu le gε kεne gε bo te
kee wu gε. Bεη le fiena bεη
kee wu, nje wu chee bena
bo, wu lε wu gε wu nyū ye
yene le.**

**18 Gε mε nyu ηge nchinε
bεη le bεη nyu njε boon ba
baŋkfu gε. Nlε ηgε ηkāasε
nto nyu besabεη.**

**19 Shegε wa shige bamii
ba le ba yi woj kfunε le
bo gε ka bo yεη mεne gε.
Geenε, bεη lε bεη yεη mεne.
No nlé ηgε nyūme yu, bεη te
ge bεη nyu yu.**

**20 Lε gε nyū abvu bεη kεe
le nle yi Chii le, bεη nyu te
ye yan le, mε nyu ye yene le.**

**21 Muh wù kee banchi
ban wu gεede, le wuwε wù
koje mε. Muh wù koje mε
le wù Chii lε wu kōje wu.
Nlε ηgε ηkōje te wu, ndunyε
kikwεe kaj wu le.”**

22 Juda wumu (Nyume gε
wεe wu ba teηe le Ekaliot gε)
biih wu le lε, “Tada, fi lε fi

jíenyé née fē wo dunyé kikwéé
kuŋ nyu bee le, ya nyume gē
bamii ba le ba yi woŋ kfuné le
gē?"

²³ Jiso chvuū wu le lē, "Né
muh koŋe mē, tu wu lē wu
gēede njéme waŋ, Chii lē wu
kōŋe wu, besa Chii le be ge
be to fē wu le bee chee besa
bo.

²⁴ Muh wu koŋe gē mē gē,
gē wu to wu gēede njéme
waŋ gē. Gē njéme wu bēŋ
yuge wuné nyu waŋ gē. Le
wu Chii wù tuŋ mē.

²⁵ Mwéé muné njéme bēŋ
le mbaaŋ besabéŋ.

²⁶ Geene, Muh wu Nfii wu
le Kiyo ki Yuude wù Chii lē
wu gē wu chīŋsé a jee chan
le, lē wu gē wu yēye bēŋ bē
mwéé munchii wu ka wu ge
bēŋ tāne mwéé munchii mū
nle njéme wa bēŋ le.

²⁷ Nle ḥgēe nyiɛgee wu
nyūme bē bēŋ. Nnyāa
nyiɛgee wù le waŋ bēŋ le.
Gē nnyaa nyiɛgee wuné bēŋ
le no bamii ba le ba yi
woŋ kfuné le to bo nyaa gē.
Keefé bēŋ chīŋsé muntele
mwēna fūŋsé bēŋ gē kēnē
bēŋ kēme nfaaŋ gē.

²⁸ Beŋ le bēŋ yu wa no
njéme le ḥgēe wa lo,
nlé ḥgē ḥkāasé ntō nyume
besabéŋ. Ne bēŋ be koŋe
mē, tu bēŋ bee bēŋ lāŋe lo
ye, nje ḥgēe nyu fē Chii le,
no Chii kuge wu fede mē.

²⁹ Mwése nle njéme wa fīe
finé bēŋ le fi baan a kooshé
gē, sege fi ge fi kooshé, bēŋ
mo bēŋ bēŋ mēne.

³⁰ Gē mbaaŋ ḥka nshe
njéme besabéŋ baan gē, nje

nfoŋ wù sage woŋ kfuné too
wa lo. Gē fi nyu lē wu kēme
bvunja a mē we gē.

³¹ Geene, ḥgēe nyu no Chii
duu lē ḥgēe wu lē bamii ba
le ba yi woŋ kfuné le taŋlo
bo kēsé lē ḥkoŋe Chii. Beŋ ja
we be gēne."

15

*Jiso le kite bamii be nyu ché
iyiu*

¹ "Nle chweŋ wu kite ki
muntaŋ ki nchiaeŋ nchiaeŋ,
Chii le muh wù kēnyi chweŋ
kwéé.

² Ché yaŋ yichii yī baan
muntaŋ yuŋ gē, wu to wu
ge wu shwage wu bvuse. Yī
yune muntaŋ wu lē wu
gē wu sēesé wu kēnye wu
lē yi yūude yi mo yi yune
muntaŋ wesee.

³ Njéme wù njéme bēŋ le,
le wu ge wa bēŋ tu bēŋ yu
ude.

⁴ Beŋ mē geh bēŋ nyū ye
yan le, mē te nyū ye yene le.
Gē che taŋlo yi yuŋ muntaŋ
leyileyi njé yi le yi kite le sēŋ
gē. Le geh yeeŋyeeŋ no gē
taŋlo bēŋ ge fīe nje bēŋ le ye
yan le sēŋ gē.

⁵ Nle chweŋ wu kite ki
muntaŋ, bēŋ nyu ché iyiu.
Muh wù le ye yan le mē te
nyu yi ye ye le, le wuwéé
muh wu le nje ché yi taŋlo
yi yune muntaŋ wesee, nje
mbaan nyu gē, muh gē ge
fīe gē.

⁶ Muh wù le nje wu le yi
ye yan le sēŋ wu le nje che
yi ba lé ba bvusé ba nōŋ lo,
yi yūne. Kfuu chi chiee ché

**lé ba nyû ba bânye ba nôj fë
bëj le, yi fie lo.**

⁷ **Né bëj me gëh bëj nyu yi
ye yaŋ le jé yaŋ nyu ye yene
le, bëj né biide nyu la fi bëj
goone, tu ba lé ba gë fi fë
bëj le.**

⁸ **Né bëj le njé ché yi yune
muntaŋ wesee, fine fíee
nyâa jee chì kuge Chii le, fi
mo fi dâunyi le bëj le bamii
baŋ ba ñgoo.**

⁹ **No Chii kône me le gëh
yeeŋyeeŋ no ñkoŋe bëj. Bëj
me gëh bëj nyû antenee a
kiŋkoŋe kaŋ.**

¹⁰ **Né bëj gëede banchi
baŋ, bëj me gëh antenee a
kiŋkoŋe kaŋ, gëh no nle ñgee
banchi ba Chii, me gëh nyu
antenee a kiŋkoŋe ke.**

¹¹ **Mwee mune mù njeme
bëj le, le lë kinlanje kaŋ
nyûme fë bëj le, bëj mo bëj
kême kinlanje ki le ki yise.
12 Nchi waŋ le wuné wù le
bëj kône gëh no ñkoŋe bëj.**

¹³ **Gë kiŋkoŋe kimu ka nyu
yu ki kuge ki fede ki le lë
muh nyâ kinche ke ki wu
kwe nje nsáa ye gë.**

¹⁴ **Bëj ne gee fíee fi nduu lë
bëj gée, tu bëj le nsáa yaŋ.**

¹⁵ **Gë ñka ntëŋe bëj le boooŋ
ba leme gë, nje gë mwa wu
leme to wu kee fíee fichii
fi chiji we wu leme gee gë.
Ntëŋe wa bëj le nsáa yaŋ nje
fíee fichii fi n'yu a Chii le
nle ñge wa bëj këe.**

¹⁶ **Gë gë cha bëj me gë. Le
me wù gë cha bëj, mbaa bëj
ñgee le bëj nyûme njé ché yi
yune muntaŋ, muntaŋ mù
lé mu më gëh mu nyû yu. Né**

**bëj gee noo, mo nyu la fi
bëj biide Chii le a jee chanj
le tu wu lé wu nyâ bëj le.**

¹⁷ **Nchi wù nyaa bëj le
abëj le wuné, le bëj kône ye
yene.**

*Jiso jemé le woŋ kfuné lé wu
gë wu bâne bamii be*

¹⁸ **Né woŋ kfuné bané bëj,
bëj kee lë wu gë ke wa wu
bané me fë wu tu wu bané
bëj.**

¹⁹ **Né bëj bee bamii ba yi
woŋ kfuné le, tu woŋ kfuné
bee wu koŋe bëj njé bamii
baboo. Geené, gë bëj baŋ
bëj nyu bamii ba le ba yi
woŋ kfuné le gë. Nle ncha
wa bëj yi woŋ kfuné le. Né
fíee fi woŋ kfuné bané bëj
yu.**

²⁰ **Bëj kwâjé njeme wù ñgë
njeme bëj le lë, gë mwa wu
leme kuge wu fede chiji we
wu leme gë. Né ba Boone
bikaa a me jiŋ, tu ba lé ba gë
ba bôone te a bëj jiŋ. Né le
le bo yuge njeme waŋ, tu bo
lé bo gë bo yû te wene.**

²¹ **Fine le fíee fi ba lé ba gë
bëj nje me, nje gë bo kee
muh wù gë tuŋ me gë.**

²² **Né baŋ nyu gë le nle
nto njeme bo le gë, tu bo
be baŋ këme gë jiale gë.
Geené, mëeſe bo këme gë
fíee fi bo tânyé jwe yu yi
bimbefé biboo le gë.**

²³ **Muh wù bané me bané te
Chii.**

²⁴ **Be baŋ nyu gë le nle
ñge kfuu chi chileme chi
muh gë baŋ a yu gë wu gë
a bo ntënee gë, tu bo be baŋ
këme gë jiale gë. Geené bo le**

bo yεŋ, bo tu bo bane mε mo Chii.

²⁵ Fine fιεε le noo ki fi gē jε to yi kojε no ba gē sanj a Nwa wu banchi baboo le lε, 'Ba banj mε achiji.'

²⁶ Geene, Muh wu Nfii wù nlé nge nchiieŋsε lé wu gē wu tō, wu ja fε Chii le. Muh wu Nfii wunε le Kiyo kinchieŋ kibεε ki jade fε Chii le. Sege wu to, wu lé wu bēε jinj yi nsa waŋ.

²⁷ Beŋ te lé beŋ bēε jinj yi nsa waŋ, nje beŋ gē bee bε mε kege feŋkεe."

16

¹ "Njεme mwεε munε munchii beŋ le le keefε beŋ gē beŋ gwē yi mbεmε wene le gε.

² Ba lé ba gē ba kūŋe bε beŋ yeh yi buunε le. Yi nchiieŋ le, kife too lo ki muh doo wu yuuyi muh mu beŋ le, wu yūuyi wu kwaji lε wù gee nyu lεme chi joŋe fε Nyo le.

³ Bo lé bo gēe noo, nje bo baŋ a kεe gε Chii gε kεnε mε gε.

⁴ Njεme mwεε munε munchii beŋ le ne le sege kife kiyu kojε, beŋ kwajε no nge nje mε wa beŋ le kune mu.

Leme chī Kiyo ki Yuude lé ki tō ki gēe

Ngē mbaanj njεmε gε mwεε munε beŋ le feŋkεe gε, nje nge bee besabεŋ.

⁵ Mεesε ntuu wa jinj fε wu wù gē tuŋ mε le. Geene, muh mu beŋ le baŋ biih gε mεne laa nje nje faaŋ la.

⁶ Beŋ le yii yii nje nle njεmε wa mwεε munε beŋ le.

⁷ No fi le noo, nseŋe beŋ nchiieŋ le, fi joŋe fε beŋ le le ngeenj. Ne mbaanj ngeenj gε, Muh wu Nfii wεε gε to fε beŋ le gε. Geene, ngenε lo, mε mo nchiieŋsε wu fε beŋ le.

⁸ Sege wu lé wu tō, wu chīeŋye kinyi ki bamii ba le ba yi woŋ kfunε le, wu gē bo yēŋ bimbefε biboo le, wu ge bo yεŋ fιεε fi le kinche ki chaŋj le, wu ka wu ge te ba yεŋ fi le nsa wu le wù Nyo le.

⁹ Wu lé wu gē ba yēŋ bimbefε biboo le, no bo baŋ leesε gε muntele yi ye yaŋ le gε,

¹⁰ wu gē ba yēŋ fιεε fi le kinche ki chaŋj le no ngeenε wa fε Chii le, beŋ baŋ beŋ ka beŋ yεŋ mεne gε.

¹¹ Wu lé wu gē ba yēŋ fιεε fi le nsa wù Nyo le nje nfoŋ wù sage woŋ kfunε le nsa koo wa wu.

¹² Mbaanj nje mεne mwεε we-see ki njεme beŋ le, geene gε taŋlo mu lee bintuŋ biɛna le mεesε chuule gε.

¹³ Sege Kiyo ki kinchieŋ le lé ki tō, ki fi beŋ beŋ kεe nchiieŋ wuchii. Gε wu nyu wu jeme nyu a bvunja bwe le gε. Fιεε fιchii fi wu le wu yu le fi fi wu lé wu gē wu jeme, wu mo wu sēeŋ beŋ mwεε mū lé mu gē mu tō.

¹⁴ Wu lé wu gē wu dānyε bvukugε bwaŋ, no wu lé wu gē wu jōde nyu fιεε fi le fiaŋ wu sēeŋ beŋ le.

15 *Fieε fi Chii fichee le fiaŋ. Le fieε fi njeme le wu lé wu jôde nyu fieε fi le fiaŋ wu sene beŋ le.*

Yii yi boŋ ba ŋgoo ba Jiso lé yi gê yi tû kinlaŋye

16 *Shegë wa shige beŋ ge ka beŋ yεŋ mene ge, doo nyu shige beŋ ka beŋ yεŋ mene.”*

17 No Jiso jeme noo, boŋ be ba ŋgoo bamu ghaa lebolebo le, “Le la fi wu duu besabεŋ le, shegë wa shige bee ge ka be yεŋ wu le ge, ge doo nyu shige be ka be yεŋ wu le, be le wu gεne fe Chii le?

18 *Fieε fi wu tu duu le shegë wa shige le le la? Ge bee kεε fieε fi wu jeme noo ge.”*

19 Jiso doo wu kεε le bo goone ki bo biih wu fieε fi wu jeme, wu mo wu biih le, “**Beŋ ghaade lεbeŋlebeŋ kune fieε fi njeme, ‘Le shegë wa shige beŋ ge ka beŋ yεŋ mene ge, ge doo nyume shige beŋ ka beŋ yεŋ mene?’**

20 *Nsene beŋ nchiesen nchiesen le, beŋ lé beŋ gê beŋ bēede kwe, beŋ fūge hamii ba le ba yi woŋ kfunε le laŋe lo fiboo ye. Beŋ lé beŋ nyu yi yii le, geenε yii yene lé yi gê yi já yi tû kinlaŋye.*

21 *Sege kwεse doo wu lune, wu tu wu yuge nsaase, nje kife ke ki boyε le ki kojε ka. Sege wu boo mwa, wu ge ka wu yuge nsaase wεε ge, nje wu yuge wa nyu njon le muh wu wuŋ le wu to yi woŋ le.*

22 *Le geh no fi le fe beŋ le mεesε. Beŋ le yii yii, geenε ndoo ŋkaase n'yeŋ beŋ*

le, beŋ kēme nyu kinlaŋye fe muntele mwena le, kfuu chi kεε kinlaŋye le ki nyu ki muh tanlo wu ge fi a beŋ le ge.

23 *Lé gê nyu kife kεε le, beŋ ge kâ beŋ biih fieε mene ge. Nsene beŋ nchiesen nchiesen le, ne beŋ biide la Chii le a jee chan le, wu nyâ fi beŋ le.*

24 *Kεge lo too bude mεesε, beŋ ḡe baŋ a biih ge fieε Chii le ajee chan le ge. Beŋ biih, beŋ lé beŋ kēme, wu le kinlaŋye kena yise.*

25 *Njeme njeme wunε mε mage ge lo, geenε kife too lo ki mbaan ge ŋka njeme beŋ le mε mage ge lo ge. Nlē ŋgē njeme wa beŋ le waan kune Chii.*

26 *Lé gê nyu kife kεε le, beŋ biide fieε Chii le ajee chan le. Ge njeme beŋ le le nlē ŋgē nlēge fieε a Chii le beŋ le ge.*

27 *Chii kibεε koŋe beŋ, nje beŋ le beŋ koŋ mε beŋ ka beŋ beεŋ le nja fe wu wu Chii le.*

28 *Ngε ja fe Chii le nto yi woŋ kfunε le, njade wa yi woŋ kfunε le ntuu jin fe Chii le.”*

29 No Jiso jeme noo boŋ be ba ŋgoo bεesε lo bo du le, “Ahaa! Wo jeme wa mεesε waan ge wo ka mage lo ge.

30 *Mεesε bee le bee yεŋ wa le wo kee mweεε munchii wo chiesen ge le muh biih fieε wo le ge. Fine fieε le fi ge bee mo beεŋ le wo ja fe Nyo le.”*

31 *Jiso chvuu bo le le, “Beŋ ne le beŋ beεŋ mεesε?”*

32 Kife too lo, ki to wa, ki beŋ lé beŋ sāanę wu mumwaa wu mumwaa muh geene a wu yeh, beŋ chine mene me maa. Geenę gę me nyu me maa gę, nje Chii le besa wu.

33 Njeme mwęe mune beŋ le fi le le beŋ le yi ye yan le, beŋ mo beŋ keme nyiegee. Yi woŋ kfunę le, le beŋ keme banę, geenę beŋ kāane shęn. Nle nso wa woŋ kfunę.”

17

Jiso buune fe kikwęe ke le mo fe bamii be le

1 No Jiso gę jeme njeme wune wu mesę, wu chiaasę ajii wu biję we wu buune le, “Chii, kife le ki koję ka. Dunyę bvukugę bvu Mwa yo, fi le le Mwa tanjo wu dūnyę bvukugę bwuŋ.

2 Wu tanjo wu dūnyę nje wo le wo nya wu bvunja awe a muh wu wuŋ wuchii, le wu nyā kinche ki kage gę bo baa bachii ba wo le wo nya wu le.

3 Kinche ki kage gę kine le fine fi le le bo kēe wo le le gę wo wu Nyo wu nchięej, bo ka kee te me wu Jiso Kletu wu wo tuŋ.

4 Nle ndunyę wa bvukugę bwuŋ yi nsheŋ le no nle mesę wa leme chi wo nya le nleŋ.

5 Yi mesę le Chii, kaase wo nyā me bvukugę mbebe yo le bvü ęgę nshee ękeme fweele fe woŋ ke.

6 Nle ndunyę wa wo bamii ba wo gę baayę woŋ kfunę le

wo nya mene. Bamii banę gę bee buŋ, wo mo wo nya bo mene. Bo le bo yu ję yo.

7 Bo le bo kęe wa mesę le fieę fichii fi ękeme le fi ja nyu fe wo le.

8 Njeme ne nje nle nnya wa ję yi wo gę nya mene bo le, bo fi, bo mo bo kęe yi nchięej le nja fe wo le, bo beŋ te le tuŋ wo mę.

9 Mbuune ne nyu fe bo banę le. Gę mbuune nyu fe bo baa ba le ba yi woŋ kfunę le gę. Mbuune nyu fe bo banę ba wo le wo nya mene, nje le bamii buŋ.

10 Mwęe munchii mü ękeme le mwuŋ, mwęe mu munchii mü wo keme le mwuŋ. Le yi bo le wu bvukugę bwaŋ chuuniyi.

11 Mesę gę mbaaŋ yi woŋ kfunę le gę. Geenę bo baaŋ yi woŋ kfunę le, ękaase wa ntoo fe wo le. Chii wü yude, chienę bo ajee chunji wo le wo nya mene, fi le le bo nyü yi muh le wu mumwaa gę no besa wo le yi muh le wu mumwaa.

12 Sege ęgę bee besa bo, ęgęe bo ajee chunji wo nya mene. Nle nchięej bo, muh mu bo le baaŋ lęse gę, fede gę wuwęe wü gę bee wa ki wu lęse. Fine gę bee fi le le fieę fi ba gę san a Nwa wu Nyo le, fi to fi koję.

13 Mesę ękaase wa ntoo fe wo le, mwęe mune le njeme mbaaŋ yi woŋ kfunę le fi le le tanjo bo keme njoŋ waŋ wu yisę ye yiboo le.

14 Nle nnya wa ję yo chiaaŋ yiboo le, bamii ba le ba

**yi woŋ kfunε le mo bo banε
bo nje gε bo nyu bamii ba
yi woŋ kfunε le gε, yeeŋyeeŋ
te no gε mε nyu muh wu yi
woŋ kfunε le gε.**

**15 Gε mbuune ne le wo
bvūse ho yi woŋ kfunε le gε.
Mbuune nyu le wo gēn bo le
keefε bo lēe chiaŋ yi muh
wu kimbefε wεe le gε.**

**16 Gε bo nyu bamii ba yi
woŋ kfunε le gε, yeeŋyeeŋ te
le gε mε nyu muh wu yi woŋ
kfunε le gε.**

**17 Sēesε bo wo gεε, bo
yūude antenεε a kinchiesεŋ.
Je yo le kinchiesεŋ.**

**18 No wo gε tuŋ mε yi woŋ
kfunε le, le gεh yeeŋyeeŋ no
nle ntuŋ bo yi woŋ kfunε le.**

**19 Mε mo nseesε kikwεε
kanj ḥgεε nje bo, wu le tanjlo
bo te sēesε biboo bikwεε bo
gεε yi kinchiesεŋ le.**

**20 Gε mbuune gεh nyu fε
bamii banε le maa gε. Mbu-
une te fε bamii bachii bo le
bo gē bo yū je yiboo bo leesε
muntele yi ye yan le.**

**21 Mbuune le bo bachii
nyūme yi muh le wu
mumwaa gεh no wo wu Chii
le yi ye yan le mε nyume yi
ye yo le. Mbuune le bo te gε
bo nyū ye yese besa wo le
bamii ba le ba yi woŋ kfunε
le bo bēŋlε le gε tuŋ wo mε.**

**22 Bvukuge bvū wo gε
mε yu, nle nya wa bo le le
bo nyū yi muh le wu mumwaa,
gεh no besa wo le yi muh le
wu mumwaa,**

**23 nle yi bo le, wo nyu yi
ye yan le. Le bo nyū yi muh
le wu mumwaa, noo, bamii
ba le ba yi woŋ kfunε le mo**

**bo kεε le tuŋ wo mε, wo konε
bo gεh no wo konε mε.**

**24 Chii, ḥgoone le bobaa
ba wo le wo nya mene ge
bo nyū fo, wu le bo ge bo yēŋ
bvukuge bvū wo gε nya
mene nje kiŋkonε kunj fε
mene fε woŋ kfunε ke.**

**25 Ooo Chii wù chaŋ, gε
bamii ba le ba yi woŋ kfunε
le kee wo gε, geenε ḥkee wo,
bamii banj banε le bo kεε le
tuŋ wo mε.**

**26 Nle ḥge wa bo kεε wo,
mbaanj ki ḥgee bo kēe wo,
wu le kiŋkonε ki wo konε mε
yu tanjlo ki nyūme yi bo le,
mε te nyu yi bo le.”**

18

*Ba tuŋ bamii ba nchi le bo
gεεŋ bo koo Jiso*

*(Macho 26:47-56; Maliku
14:43-50; Luka 22:47-53)*

1 No Jiso gε buunε wu mεsε,
be boonj be ba ḥgoo ja fo, bo
gεεŋ bo danj kiwolo kī ba teŋε
le Kidloŋ, bo bu wuŋ kwege fε
mwε wu bite bi muntaŋ le, bo
lee yo.

2 Juda wù gε gesε Jiso gε kee
te kijusε kεε, nje Jiso be boonj
be ba ḥgoo gε gεεne bo taashi
fo lefolefo.

3 Noo, Juda mo wu gεεŋ fo
be ḥgoo yi bamii ba nchi mo
bamii bamu ba gε chieεne yeh
yi kintanyε. Bamii banε gε
tuŋ bachiji kintanyε ba baŋ
baŋ mo Bafalashii. Bo gε
gεεne bo kεme bin'yesε be
chinguij chi ba chu mo mwεε
mu jεŋ.

4 No Jiso gε kee wa fieε fi
gε bee ki fi kooshe be wu, wu

mo wu kεŋse wu to fwe, wu biih bo le lε, “**Bεŋ goone nyu yεεŋ?**”

⁵ Bo chvuu wu le lε, “Jiso wu Nasale.” Jiso jεmε bo le lε, “**Le mε wuyu.**” Gε bee Juda wu gε gesε wu, wu lεme bε bamii baa.

⁶ No Jiso jεmε bo le lε, “**Le mε wuyu,**” bo kaase bo tu lo jinj jinj, bo gweeyε fεkuu.

⁷ Wu ka wu biih bo le lε, “**Bεŋ goone nyu yεεŋ?**” Bo chvuu lε, “Jiso wu Nasale.”

⁸ Jiso jεmε bo le lε, “**Nle nseεŋ wa bεŋ le lε le mε wuyu. Ne bεŋ goone nyu mε, bεŋ chine bamii banε le bo gεeŋne.**”

⁹ Wu gε jεmε noo ki wu gε fi to fi koje je yī wu gε jεmε wa Chiji le lε, “**Mbaan lεsse gε wu mumwaa fe baa ba wo gε nya mεne gε.**”

¹⁰ Samoŋ Bita gε kεme nyo yi jεŋ. Wu mo wu baa yi a ŋku le, wu chunj kintunj ki nfwa wu kikwεε ki bachiji kintanyε kinchieεŋ yu, ki suunε. Jee chi nfwa wεε gε bee Maliku.

¹¹ Jiso jεmε Bita le lε, “**Kāase chvuu nyo yo a ŋku le. Gε mε nyu mmù a finjko fi ŋgε fi Chii le wu nya mεne gε?**”

Bo jo Jiso bo gεeŋ be wu fe Anas le

¹² Kikwεε ki bamii ba nchi bε ŋgoo yi bamii ba nchi mo bamii ba gε chieεne yeh yi kintanyε yi Bajuu mo bo fajε Jiso le bo kaŋ wu bε bakfuu.

¹³ Bo ya bo jo wu bo gεeŋ bε wu fe Anas le, nje Anas gε bee chiji kwe Kayfa wu gε bee kikwεε ki bachiji kintanyε kilunj kεe le.

¹⁴ Le Kayfa wunε wu gε nya nteefε Bajuu le le fi joŋe lε muh wu mumwaa kwē fe bamii le bachii.

Bita fan lε gε wu kee Jiso gε (Macho 26:69-70; Maliku 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ No bo gε gεeŋne bε Jiso noo, Samoŋ Bita bε mwa ŋgoo wu Jiso wumu gε biih wu le. No mwa ŋgoo wu Jiso wunε gε bee kikwεε ki bachiji kintanyε kee wu, wu mo wu bi Jiso le wu gεeŋ wu lee fe lakfulε chi kikwεε ki bachiji kintanyε le.

¹⁶ Bita sheε wu lεme akfuuŋ mbebe jwe wu kitaj le. Lε mwa ŋgoo wu Jiso wεε wu kikwεε ki bachiji kintanyε gε kee wu, gε kaase wu bu wu to, wu jεmε bε mwa wu kwεse wu gε chieεne jwe wu kitaj, wu jo Bita wu lee bε wu.

¹⁷ Mwa wu kwεse wu gε lεne fe la chieε le biih Bita le lε, “Gε wo te nyume muh wu ŋgoo yi muh wunε le gε?” Bita chvuu lε, “Gε nnnyu gε.”

¹⁸ Gε bee akfuuŋ jiεε, booŋ ba lεme bε bamii ba gε chieεne yeh yi kintanyε bo fwεε ŋgu bo lεme fo bo yεse. Bita mo wu fe, wu gεeŋ wu lεme bε bo wu yεse te.

Kikwεε ki bachiji kintanyε biih mwεε Jiso le

(Macho 26:59-66; Maliku 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Kikwεε ki bachiji kintanyε tu ki biide mwεε Jiso le kune booŋ be ba ŋgoo mo kune n'yεyε we.

²⁰ Jiso chvuu wu le lε, “**Ngε nto njεmε woŋ le wuchii fi**

chuunyi waanj. Nto n'yeyi
bamii yéh yi buunε le mo
yéh yi kintanyε le fe Bajuu
bachii le bo taashε fo. Ge
nto njεme fιεε fimi nyile le
gε.

**21 Wo biide mwεε munε
mene nje la? Wo biide nyu
bamii bò to bo yuge no nto
n'yeyi le. Bo kee fιεε fi nto
njεme.”**

22 No Jiso jεme noo, muh
mu ηgoo yi bamii ba gε
chiεene yeh yi kintanyε gε
leme mbebe le wu tuŋ Jiso be
kibo bvushi le, wu biih wu le
le, “Yinε le je yí wo chvuse fιεε
yu kikwεε ki bachiji kintanyε
le?”

**23 Jiso biih wu le le, “Mε
ne le njεme njiaa, wo dunye
jiale chiyu. Ne le le njεme
nyu nchιεεη, wo ka wo sun
lo me nje la?”**

24 Anas mo wu ja wu chiiŋse
Jiso fe Kayfa wù kikwεε ki
bachiji kintanyε le. Jiso gε bee
wu baan ba nyu ba kaan wu
be bakfuu.

*Bita ka wu fanj le gε wu kee
Jiso gε*

(Macho 26:71-75; Maliku
14:69-72; Luka 22:58-62)

25 No Samoŋ Bita gε baan
wu leme wu yεse ηgu, bamii
biih wu le le, “Ge wo nyume
muh mu ηgoo yi bamii be le
gε?” Geene Bita fanj wu jεme
le, “Ge me nyume muh mu gε.”

26 Mwa wu leme wu kikwεε
ki bachiji kintanyε wumu
ka wu biih Bita le le, “Mbe
mbaan n'yεŋ gε wo le bena
wu fe mwe wu kitaj kwεε le
gε?” Mwa wu lεme wεε gε bee

muh wu kfuu chi muh wεε
wu Bita gε suunε kintuŋ ke.

27 Bita ka wu fanj. Geh
segeyu, nyishii mo yi ton.

*Bo gεεŋ bε Jiso fe Balεt le
(Macho 27:1-2,11-14; Ma-
liku 15:1-5; Luka 23:1-5)*

28 Bamii mo bo jo Jiso fe yeh
yi Kayfa le bo gεεne bε wu
a nto wu muh wu Lum wu
gε sage yo le. Gε bee baan
antaana. Bo doo bo gεεŋ bo gε
baan lee gε fiboo bo gεεŋ anto
wu muh wεε le gε, nje bo gε
leese lo, bo mo bo tuu ηkfuj,
bo gε ka bo ji Nka wu Ndānfε
gε.

29 Noo, Balεt mo wu bu wu
to wu yεŋ bo le wu biih bo le
le, “Fιεε fi bεŋ yεŋ muh wunε
jiaa le la?”

30 Bo chvuu wu le le, “Muh
wunε be baan ge gε fιεε fi befe
gε, tu bee be baan to gε bε wu
ki be nya wo le gε.”

31 Balεt chvuu bo le le, “Bεŋ
jō wu bεŋ sâ wu, bii no nchi
wene goone.” Bajuu du wu le
le, “Ge bee kεme bvunja ki be
yuuyε muh gε.”

32 Njεme wunε mo wu ge fi
koje a je yi Jiso gε jεme wa le,
ki wu dūnyi kfuu chi kwe yí
wu gε bee ki wu kwε yi le.

33 Balεt kaase wu lee wu
gεεŋ a ntō we le, wu tεεŋ ba to
be Jiso, wu biih wu le le, “Le
wo wu le Nfoŋ Bajuu?”

34 Jiso biih wu le le, “Wo
jεme fine nyu ηkwajε wu wo
noo, jεme bamii bamu wo le
kune me?”

35 Balεt biih wu le le, “Nle
muh wu Bajuu? Le bamii buŋ
ba woŋ be bachiji kintanyε ba

baan baan bo to be wo bo nya mene. Wo jiale nyu la?"

³⁶ Jiso chvuu wu le le, "Ge bvunfon bwaŋ nyu njε bvu yi woŋ kfunε le ge. Ne bvunfon bwaŋ be bee njε bvu yi woŋ kfunε le, tu bamii ban ba leme be bo ju, le keefε ba nyâ me chiaan yi Bajuu le ge. Geenε ge bvunfon bwaŋ nyu bvu ja yi woŋ kfunε le ge."

³⁷ Balεt mo wu biih wu le le, "Ne le wo le nfon?" Jiso chvuu wu le le, "Le no wo jeme le nle nfon. Ba gε boo me, nto yi woŋ kfunε le nje fine fi le le nto njeme kune kinchieεn. Muh wuchii wu bii kinchieεn le to wu yuge je yan."

³⁸ Balεt ghaa le, "Nchiesεn le la?" No wu ghale noo wu mo wu kaase wu bu wu gεεŋ wu yεŋ Bajuu baa le wu jeme bo le le, "Mbaan n'yεŋ ge fieε fi wu jiale le ge.

³⁹ Geenε beŋ keme kinche kena le ge doo nyume yi kife ki Nka wu Ndaŋfe le, mbvuse muh wu ncha wu mumwaa yeh yi ncha le. Beŋ goone le mbvuse nyu nfon wene wu Bajuu?"

⁴⁰ Bajuu baa waŋ lo fewεεwe le, "Aay, gε bee goone muh wunε ge, bvuse nyu Balaba!" Balaba wunε gε bee muh aŋgo yi bamii ba gε juu be bala wu Lum.

19

Ba sa ba suunε le ba yuuŋε
Jiso

¹ Balεt mo wu jo Jiso wu nya ba ndiinyε wu.

² Bamii ba nchi lu kifo ki bvunfon ki nyu mbiaŋmbiaŋ bo booŋ a wu fwa, bo jo njú yi bvunfon yi yeele lo, bo susε ye ye le.

³ Bo mo bo too fe wu le bo buune wu, bo duu le, "Biaa yi bimbaan! Nfon Bajuu!" No bo gee noo, bo maame wu be chiaan.

⁴ Balεt ka wu bu akfuun wu du bamii le le, "Beŋ yεŋ, mbvuse muh wunε nnya beŋ le, fi le le beŋ kεe le mbaan n'yεŋ ge fieε fi wu jiale le le ge."

⁵ Jiso mo wu bu wu too be kifo ki mbiaŋ fwa mo njú yi bvunfon ye le. Balεt mo wu jeme bo le le, "Beŋ jīŋε beŋ yεŋ ne muh wuyu wunε!"

⁶ No bachiji kintanyε ba baŋ baan be bamii ba gε chieεne yeh yi kintanyε doo bo yεŋ wu le noo, bo mo bo tu bo wanε lo le, "Tā lo wu yi kintaan le, tā lo wu yi kintaan le!" Balεt jeme bo le le, "Beŋ jō wu be chiaan yene beŋ tā yi kintaan le, nje mbaan n'yεŋ ge jiale che le ge."

⁷ Bajuu baa chvuu wu le le, "Bee keme nchi wese, nchi wuyu duunyi le wù keme ki wu kwē, nje wu le wu jo kikwεε ke le wu le Mwa Nyo."

⁸ Balεt doo wu yu njeme wunε noo wù keme lo nfaan baan.

⁹ Be Jiso tu jinj a kibuu le, wu biih Jiso le le, "Wo ja faan?" Geenε Jiso ge chvuu lo fieε ge.

¹⁰ Balεt biih Jiso le le, "Ge wo nyu wo jeme mene ge? Ge wo kee le ŋkeme bvunja ki nchinε wo le, ŋka ŋkeme bvunja ki ndu ba ta wo yi kintaan le

gε?”

¹¹ Jiso chvuu wu le lε, “**Gε tanlo wo kεme bvunja a mε we njε ba le ba nya bvunja bvuyu wo le fεwe sεŋ gε.** Noo, nje fιeε muh wù nya mε chiaanj yo le wu kεme kimbefε ki kuge ki fedε kuŋ.”

¹² Balεt doo wu yu njεmε wunε, wu mo wu kε wu tu wu goone je ki wu chīnε wu le. Geenε Bajuu waŋ lo fεwεwε le, “Nε wo moŋ lo wo chīnε muh wunε le, tu gε wo nyu nsaa yi Kaisa wù Nfoŋ wù baŋ wu Lum gε. Muh wuchii wù yuuse kikwεε ke, le wu le Nfoŋ le muh wu kimbane wu Kaisa.”

¹³ Balεt doo wu ka wu yu wunε njεmε, wu mo wu bu bε Jiso, wu shii yi kinta ki nsa le, fe Kijusε kí ba tεŋe lε ba jone bε Ata, nyume a jé yi Ibulu le lε Gabata.

¹⁴ Gε bee Juu chi Nseesε wu Nka wu Ndānfe, kife gε bee wa njε juu bikaa yuufe ncho bifeε. Balεt jεmε Bajuu le lε, “Bεŋ jīŋε bεŋ yēŋ ne Nfoŋ wene wunε!”

¹⁵ Bajuu baa tu bo wanε lo lε, “Gēnε lo bε wu, gēnε lo bε wu, tā lo wu yi kintaanj le!” Balεt biih bo le lε, “Nta Nfoŋ wene yi kintaanj le?” Bachiji kintanyε ba baŋ baŋ chvuu wu le lε, “Gε bee kεme Nfoŋ wumu fedε Kaisa gε.”

¹⁶ Balεt mo wu nya Jiso bo le lε bo gεεŋ bo tā yi kintaanj le.

*Ba ta Jiso yi kintaanj le
(Macho 27:32-44; Maliku 15:21-32; Luka 23:26-43)*

¹⁷ Bo mo bo jo Jiso bo bu bε wu. Wu tuu kintaanj ke wu gεene fe ba tεŋe le Ngboge wu Kikwεε, ba tεŋe a jé yi Ibulu le lε Golgota.

¹⁸ Bo mo bo gεεŋ bo ta wu fo yi kintaanj le, bo ta tε bamii bamu bafeε yi bintaanj le, wumu anchieεŋ, wumu ankoŋo, Jiso nyu anteneε.

¹⁹ Balεt tε saŋ fιeε fimi ba ta yi kintaanj ki Jiso le. Fιeε fi wu gε saŋ gε bee le, “Jiso wu Nasale, Nfoŋ wu Bajuu.”

²⁰ Bajuu ba duude gε tεεŋ fιeε fi wu gε saŋ fiyu, nje fe ba gε ta Jiso yi kintaanj le fo gε bee mbebe a kilaantεŋ le, wu gε saŋ fιeε fine a jé yi Ibulu le bε yi Latin mo a yi Glek le.

²¹ Bachiji kintanyε ba baŋ baŋ bε Bajuu bo gεεŋ bo jεmε Balεt le lε, “Keefε wo sāŋ le, ‘Nfoŋ wu Bajuu gε.’ Sanj nyu le, ‘Muh wunε duu le wu le Nfoŋ wu Bajuu.’”

²² Balεt chvuu bo le lε, “Fιeε fi nsaj nle nsaj wa.”

²³ No bamii ba nchi gε ta wa Jiso yi kintaanj le, bo mo bo jo njú ye bo ga bikwεε biboo le manjuu maneh no bo gε bee. Bo gε jo mo kikuŋ ke. Geenε kikuŋ kine ba gε tuŋ lo abadaa le, kεge kindon le boge bude yi bikaa le.

²⁴ Noo, bo mo bo jεmε lεbolebo le, “Keefε besabεŋ saayε kikuŋ kine gε. Bee tuŋ kaŋ yu, be yēŋ muh wù lé wu kēmε.” Fine fιeε gε kooshi ki fi gε fi to fi kojε no ba gε saŋ a Nwa wu Nyo le lε,

“Bo gε ga njú yanj yi bikwεε biboo le,

bo tuŋ kaj bε kikuŋ kaŋ.”*
Noo, bamii ba nchi baa gε ge
gεh nyu fiee fiyu fine.

25 Bikεse bamu gε lεme fo
mbebe yi kintaan ki Jiso le.
Bikεse banε gε bee bwe Jiso bε
mwa bwe bwe Jiso wù kwεse
mo Mεεle wù kwε Kloba mo
Mεεle Madaleŋ.

26 Jiso gε ja wu yεŋ bwee le,
mo mwa ye wu ηgooyε wεe wù
wu gε konε, bo lεme mbebe
ye le, wu jεme bwee le le,
**“Kwεse, bιjε yεŋ, wunε le wa
mwa yo.”**

27 No wu jεme noo, wu
kaase wu jεme te mwa ye wu
ηgooyε wεe le le, **“Bιjε yεŋ, wunε
le wa bwoo.”** Kege sege kεe
mwa ye wu ηgooyε wεe mo wu
jo bwe Jiso wu gεεŋ be wu tu
bo chee wa nyu a wu yeh.

Jiso kwe

(Macho 27:45-56; Maliku
15:33-41; Luka 23:44-49)

28 Ajin ayu no Jiso gε kee le
fiee fichii le fi ka wa, wu mo
wu ja ki wu gε fi koje no ba gε
saŋ a Nwa wu Nyo le, wu jεme
le,

“Kindon yune me.”

29 Nkonyi wumu gε bee fo bε
mbvuuŋ ma ηgbwamε mo yise
yo. Bamii ba nchi baa mo
bo fuuŋ kfusha yo bo boon yi
finte fi isob le bo chiaasε we fe
jwe we le.†

30 Jiso doo wu fi mbvuuŋ maa
wu mo wu jεme le, **“Fi le fi
ka wa.”** No wu jεme noo, wu
ηgvuuse kikwεe, kiyo ke mo ki
bu.

Ba boon chita chi Jiso

* **19:24** Kfuu chi wunε kaŋ gε bee ata a ba gε choŋ ba noŋ ki ba yεŋ muh wu le wu
so le. † **19:29** Isob wunε le jee chi kite kimi.

31 No abvu gε bee juu chi
nseesε ki bo lee juu chi yuuŋ
le, Bajuu tu bo goone ki bo ge
le keefε agvuŋ ayu me yi bin
taaŋ le juu chi yuuŋ gε, (tete
yuuŋ chiyu gε bee chi baŋ).
Bo mo bo gεεŋ bo yεŋ Balεt
le bo legε le wu du bo ηgooyε
bikaa bi bamii ba gε bee yi
bintaan le baa fi fe bo yanε
bo kweeye ba shiisε bo, ba
chiaasε.

32 Noo, bamii ba nchi mo bo
to bo ηgooyε bikaa bi muh wù
fwe wεe, bo ηgooyε te bi muh
mu wεe wù ba gε ta be wu.

33 Geene, bo gε doo bo to bo
bu fe Jiso le, bo yεŋ le wu le
wu kwe wa, bo gε ka bo ηgooyε
bikaa bie gε.

34 Muh mu ηgooy ε yi bamii
ba nchi le boon chita chi Jiso
be goon. No wu bone noo,
kimimia kileme be joo ta bu
fo.

35 Muh wù gε yεŋ mwεe
munε le, le wu bεe jiŋ yi nsa
wuyu, njεme we nyu nchiesεŋ,
wu kee lo le wu jεme nyu
nchiesεŋ le tanlo beŋ bεεŋ.

36 Mwεe munε gε kooshi le
fiee fi ba gε saŋ a Nwa wu Nyo
le to fi koje no ba gε saŋ le,
“Ge kinjufε ke kimimia ba gε
ηgode gε.”

37 Fi ka nyu ba saŋ kijusε
kimu le a Nwa wu Nyo le le,
“Bamii le bo gε bo jšiŋe muh
wεe wù ba le ba boon.”

Bajiyyε Jiso

(Macho 27:57-61; Maliku
15:42-47; Luka 23:50-56)

³⁸ Ajin ayu Yosef wu Alimata ja wu gεεŋ wu yεŋ Balεt le wu lεge le wu bεεŋ wu jo gvunε chi Jiso. Yosef wunε gε bee muh ḥgoo yi Jiso le, geenε wù nyu gεh ajin ajin nje wu gε faane Bajuu. Balεt bεεŋ, wu mo wu gεεŋ ki wu jō gvunε chiyu.

³⁹ Nikodemus wù gε ya wu gεεŋ wu yεŋ Jiso le kintan̄ kimi le wu to tε bε mεε ma gwee wun̄ bε alos ba taashε ba finjε, njijε wuyu gε bee njε bakilu mbanshε ncho batεde.

⁴⁰ Be wu shiishe gvunε chi Jiso, bo yefε bε mεε mā gwee wun̄, ba ban̄ bε nju, ba jiiyε wu no gε bee a kinche ki woŋ wu Bajuu le.

⁴¹ Mwε wu kintan̄ wumu gε bee mbebe fe ba gε ta Jiso yi kintan̄ le fo. Mwε wuyu gε bee jεŋ yifεn̄ nyu fo ba baan̄ muh yo a jiiyε gε.

⁴² Noo, no abvu gε bee juu chi Bajuu chi Nseesε wu juu chi Yuuŋ, jεŋ yiyu nyu tε mbebe le, bo mo bo leesε Jiso yo.‡

20

*Bo goon̄ gvunε chi Jiso sεŋ
(Macho 28:1-8; Maliku 16:1-8; Luka 24:1-12)*

¹ Gε bee juu chi fwe yi kimaale, Mεele Madalen̄ bu wu ja lo kibilebile, wu gεεŋ fe jεŋ, wu yεŋ ba chiaase wa tεde ch̄ ba gε baan̄ jwe wu jεŋ yu.

² Noo, wu mo wu lege wu gεεŋ wu yεŋ Samoŋ Bita le bε mwa ḥgoo wu Jiso wumu wεε wu Jiso gε koŋe wu, wu jεmε

bo le lε, “Ba le ba bvuse wa Tada a jεŋ, bee kee gε laa ba gele wu faan̄ lε.”

³ Bita be mwa ḥgoo wu Jiso wεε mo bo bu bo gεene fe jεŋ.

⁴ Bo gε gεene bo lege lo, geenε mwa ḥgoo wu Jiso wεε lege wu fe Bita wu ya wu fεse fe jεŋ.

⁵ No wu fεse, wu gvuuse wu bijε, wu yεŋ njú yi ba gε giŋsε Jiso yu yi gime yo. Wu bijε noo wu gε lee yo gε.

⁶ Samoŋ Bita bi wu le wu fεse fo, wu mo wu lee lo wu gεεŋ a jεŋ. No wu lese, wu yεŋ nyu gεh njú chiee le yi gime,

⁷ mo finchaŋa fi nju fεe fi ba gε dime kikwεe ki Jiso yu fi gime gε bε njú yimi chiee gε. Geenε ba gε kεbe lefilefi ba gεε ke kijuse le.

⁸ Mwa ḥgoo wu Jiso wumu wεε wù gε yan̄sε wu fεse fe jεŋ mo wu lee tε wu gεεŋ a jεŋ wu yεŋ fεe fine le wu mo wu bεεŋ.

⁹ Gε bee ba baan̄ a kεe gε kinyi ki fεe fi le a Nwa wu Nyo le lε Jiso gε kεme ki wu gε wu bu yi kwe le gε.

Jiso dunyε kikwεe ke Mεele Madalen̄ le

¹⁰ Booŋ ba ḥgoo ba Jiso baa kaase bo kwεe fe yeh le.

¹¹ Geene Mεele shεe wu tu wu leme wu beede fe jεŋ. No wu gε beede wu ja wu gvuuse wu bijε a jεŋ,

¹² wu yεŋ banchendaa ba Nyo le bafεe bo noŋ njú yi baan̄ bo shii fe ba gε giŋsε gvunε chi Jiso fo, wumu fe

‡ **19:42** Bo gε leese Jiso yo noo wu le yuuŋ doo chi fe, bo mo bo to bo jiiyε wu chuule njiiyε wuboo le.

kikw  e  ki Jiso g   gime fo, wumu f   bikaa bie g   gime fo.

¹³ Banch  ndaa ba Nyo baa biih wu le le, "Kw  se, wo beede la?" Wu chvuu le, "Mbeede nje ba le ba chiaase Tada wan   ba ja b   wu ge n'ya kee f   ba gele wu fo ge."

¹⁴ No wu j  me noo, wu doo wu kaase ye wu y  n Jiso l  me. Geene wu g   baan   k  e ge le le Jiso ge.

¹⁵ Jiso biih wu le le, "Kw  se, wo beede la? Wo goone nyu y  e ?" M  ele mo wu kwaji le le muh wu jii  e f   mwe wu kit  n kwee le. Wu mo wu j  me wu le le, "Chii, wo ne le wo tuu wu wo ja b   wu, wo see   me f   wo gele wu fo   geen   njo nja b   wu."

¹⁶ Jiso ja wu b  e  wu le, "M  ele." Wu kaase ye wu t  e  wu a j   yi Ibulu le le, "Laboni", fi le le, "Muh wu N'y  ye ."

¹⁷ Jiso j  me wu le le, "Keef   wo j  ji m  ne ge, nje mbaan   a b  e  ge f   Chii le ge. G  ne nyu f   boon   ba bw  e n   le wo s  e  bo le le mbeene wa f   Chii wu le te Chiji wene, mo f   Nyo wan   wu le te Nyo wene."

¹⁸ M  ele Madalen   mo wu g  e  wu see   boon   ba Jiso ba   goo le le wu le wu y  n Tada le, wu ka wu see   bo le le wu le wu j  me mw  e mune wu le.

*Jiso duny   kikw  e ke boon
be ba   goo le*

(Macho 28:16-20; Maliku 16:14-18; Luka 24:36-49)

¹⁹ G   bee f  nf   abvubw  e  nyume juu chi f  e yi kima   le, boon   ba   goo ba Jiso nyume yeh bo faa bimbu  ,

nje bo g   faane Bajuu. Jiso ja geh wu bune wu le  n a bo nt  n  e , wu y  e  bo le le, "**Kimbone ny  me f   b  e  le.**"

²⁰ No wu j  me bo le noo, wu mo wu duny   chia  n ye b   chita che bo le. Boon   ba Jiso ba   goo yu njo   baan   no bo y  n Tada le.

²¹ Jiso ka wu kaase wu j  me bo le le, "**Kimbone ny  me f   b  e  le. No Chii ge tu   m  , le geh y  e n  y  e n   no nl   nt  n  e  b  e  m  e se.**"

²² No wu j  me noo, wu mo wu y  e  bo le wu j  me le, "**B  e  fi Kiyo ki Yuude.**"

²³ **B  e  ne le  sh   bimbef   bi muh, tu Nyo le wu le  sh   wa. B  e  fan   ki b  e  l  e sh  , tu bi le bi m   geh noo.**"

*Jiso duny   kikw  e ke Toma
le*

²⁴ Sege Jiso g   to f   boon   be ba   goo le, Toma w   g   bee   goo yi boon   ba yuufe ncho bafe   le wu ba g   te  n   jee che chimi le Aman  , w   g   bee ge be bo ge.

²⁵ Kimbege ki boon   ba   goo ba Jiso g   j  me wu le le, "Bee le be y  n Tada le." Geene, wu j  me fie bo le le, "Me ne nl   nje n'y  n de yi b  e n   chie   chia  n ye le se  , nlees   kwaan   jwe wu b  e n   yiyu le se  , nlees   te kibo ka   yi chita che le se  , nge mbe  e n   ge."

²⁶ Kimaa ku  , boon   ba Jiso ba   goo ka bo nyu yeh, Toma nyu te be bo, ba nyu ba faa de yi fese yi yeh. Geene, Jiso ja wu bune a bo nt  n  e , wu j  me bo le le, "**Kimbone ny  me f   b  e  le.**"

27 No wu jemē noo, wu mo wu jemē Toma le le, “**Lēesē kwaan̄ wo yi chiaan̄ yan̄ le, wo yēn̄ no yi le, wo ka wo lēesē te kibo kūn̄ yi chita chan̄ le. Keefē wo mān̄e gē, bēen̄!**”

28 Toma chvuu wu le le, “Tada wan̄, mo Nyo wan̄!”

29 Jiso jemē wu le le, “**Wo le wo bēen̄ mēese nje wo le wo yēn̄ mēne? Kinlan̄ye ki baan̄ le fe bamii ba baan̄ yēn̄ gē mēne gē, geene, bo bēen̄.**”

Fiee fi shaŋ fi ḥwa wun̄e

30 Jiso gē bee wu ge mwēe weseē mü duunyi bvun̄ga bvu Nyo, booŋ be ba ḥgoo yēn̄, ba baan̄ a saŋ gē a ḥwa wun̄e le gē.

31 Geene, mun̄e mü ba le ba saŋ, lé ki fi gē le bēŋ bēen̄ le Jiso le Mbvuse wù Nyo gē ka, le le Mwa Nyo. Ne bēŋ bēmē noo, bēŋ ge bēŋ kēmē kinche ki kage gē nje jee che.

21

Jiso dunyē kikwēe ke booŋ be ba ḥgoo le mbebe mamasi le

1 Ajin̄ ayu Jiso ka wu dunyē kikwēe ke booŋ be ba ḥgoo le mbebe Mamasi wù Tibelia le. Fi gē kooshi a yine je le:

2 Samoŋ Bita be Toma wù ba gē teŋe le Aman̄, mo Natanya wu Kana kimbe ki Galalee le, mo booŋ ba Jebedi le, mo booŋ ba ḥgoo ba Jiso bamu bafēe gē bee kijusē kimimia.

3 Samoŋ Bita ja wu jemē bo le le, “Nlade bēen̄.” Bo jemē wu le le, “Besabēŋ le be la.” Be

bo mo bo bu bo gēen̄ bo lee a ḥguh le. Geene, bo jienye bo che a joo bo ge koo fīeē gē.

4 Le akfuuŋ ke a yuude a too, Jiso to wu lēeŋ ḥgeemē yi joo le, booŋ be ba ḥgoo gē baan̄ kēe gē le le wu gē.

5 Jiso biih bo le le, “**Booŋ ban̄, bēŋ le bēŋ koo gēh bīeŋ?**” Bo chvuu wu le le, “Aay.”

6 Wu jemē bo le le, “**Bēŋ noŋ gwii je kibo kinchiesē ki ḥguh le bēŋ le bēŋ kōo fīeē.**” Bo mo bo noŋ, wu tu wu yage bo ki bo chii, nje bo gē koo bīeŋ yo wesee.

7 Mwa ḥgoo wu Jiso wēe wù Jiso gē konjē doo wu yēn̄ noo, wu mo wu jemē Bita le le, “Le Tada.” No Samoŋ Bita yu le le Tada, wu mo wu jii njú ye ye le, nje wu gē bee ye yi yēse. No wu jile njú ye noo wu mo wu sele a joo wu tu wu geene fe Jiso le.

8 Geene, booŋ ba ḥgoo bamu baa tu bo bii a ḥguh le bo chiide gwii kwēe wù nyu wu yisē bē bīeŋ. Ge bo gē baan̄ je yi ndefe le fe bo bu kwa gē. Bantaŋ gē shēe wa nje ḥkeŋe mbaansheŋ.

9 Bo gēen̄ bo fēe kwa bo yēn̄ ḥgu le wu keede lo yi bika le, bīeŋ nyu yu, bled nyu te fo.

10 Jiso jemē bo le le, “**Bēŋ to bē bīeŋ yimi yi bēŋ kole.**”

11 Noo Samoŋ Bita gēen̄ wu bēen̄ a ḥguh le wu chii gwii wu bu kwa wù nyu wu yisē bē bīeŋ yi kuge yi gē bee gwii ki cho mbaansheŋ ncho yishede (153). No yi gē bee wesee nē, gwii gē baan̄ saayē gē.

¹² Jiso jemē bo le le, “**Bεη tō bεη ji mwεε.**” Muh wu mumwaa boon be ba ḡoo le gè baan̄ mon̄ ge wu biih wu le laa le wu wù yeeŋ le. Bo gè kee lo le Tada.

¹³ Jiso mo wu geεŋ wu jo bled weε wu nya bo le mo bieŋ chieε fo.

¹⁴ Fine gè bee wa kingane kintede no Jiso gè dunyε kikwεε ke boon be ba ḡoo le kege no wu gè bu yi kwe le.

Jiso kaase wu nya leme Bita le

¹⁵ Bo gè ji mwεε bo mesε, Jiso bεεŋ Bita wu biih wu le le, “**Samon̄ mwa Jorj, wo koŋe me wo fede bamu bane?**” Wu chvuu le, “Eεŋ Tada, wo kee lo le nkoŋe wo.” Jiso jemē wu le le, “**Wo, nyāŋe boon̄ ba shón̄ yan̄.**”

¹⁶ Jiso ka wu bεεŋ wu ki kingane kinfεε wu biih wu le le, “**Samon̄ mwa Jorj, wo koŋe me?**” Wu chvuu le, “Eεŋ Tada, wo kee lo le nkoŋe wo.” Wu jemē wu le le, “**Wo jin̄e, fe shón̄ yan̄ le.**”

¹⁷ Jiso ka wu bεεŋ wu ki kingane kintede wu biih wu le le, “**Samon̄ mwa Jorj, wo koŋe me?**” Bita yu no Jiso biide wu le kingane kintede laa wu koŋe wu la, fi fuun̄se lo wu. Wu jemē Jiso le le, “Tada, wo kee mwεε munchii, wo kee lo le nkoŋe wo.” Jiso jemē wu le le, “**Wo, nyāŋe shón̄ yan̄.**”

¹⁸ **Nseŋe wo nchieεŋ nchieεŋ le, sege wo gè baan̄ chumu, le wo wù gè jiide njú yo wo geεne fe wo koŋe fo. Geen̄e, sege wo juŋ wa**

wo le wo chiaasε lo chiaan̄ we muh mu jii njú ye yo le, wu jō wo wu gēŋ be wo fe wo koŋe ge ki wo gēŋ fo ge.”

¹⁹ Jiso gè jemē fine wu duunyi nyu kfuu chi kwe yi Bita gè bee ki wu gē wu kwe, yi to be jee chi kuge fe Nyo le. No Jiso jemē noo, wu mo wu jemē wu le le, “**Wo bii mene.**”

²⁰ Bita doo wu kaase ye wu yεŋ mwa ḡoo wεε wù Jiso gè koŋe le wu bii wu le. Mwa ḡoo wunε le wu, wù gè yεmε wu geεŋ yi Jiso le sege be bo gè jii mwεε fεnfu yi kimesε le, wu biih wu le le, “Tada, le yeeŋ wù le wu gē wu gēsε wo?”

²¹ No Bita yεŋ no mwa ḡoo wεε bii bo le, wu biih Jiso le le, “Tada, fi muh wunε le le la?”

²² Jiso chvuu wu le le, “**Ne fi le le mbe nkoŋe le wu me geh wu nyu fεnε geεne bude no nlé nγē nkaasε nto, fifieε kēme la ki fi gē be wo? Wo bii mene.**”

²³ No Jiso jemē noo, njemē mo wu geεŋ antenεε a bamii ba mbεmε le le, ge mwa ḡoo wu Jiso wunε nyu wu ge wu kwe ge. Geen̄e, Jiso gè baan̄ du ge le ge wu nyu wu ge wu kwe ge. Wu gè jemē geh le, “**Ne fi le le mbe ngoone le wu me geh wu nyume geεne bude no nlé nγē nkaasε ntō, fifieε kēme la ki fi gē be wo.**”

Kune muh wu saŋ nwa wunε

²⁴ Mwa ḡoo wuyu wunε wù jemē kune mwεε munε, le wu wù saŋ mwεε munε, bee kee lo le fieε fi wu jemē kune fi le nchieεŋ.

25 Mwεε mumu le tε yu we-
see mù Jiso gè ge, bee lε ba saŋ
munchii, n'yεnε le ge kikwεε
ki nshεŋ kichii taŋlo ki kεmε fε
ba gεε baŋwa baa fo gε.

Nwa wu Leme chi boon ba ntun ba Jiso

Fiee fi le a Nwa wu Leme wunε le

Nwa wu leme chi boon ba ntun ba Jiso wunε gè san Luka, taade bε saaka wù jone wu kune Jiso wu wù gè ya wa wu san a Nwa wu Luka le. Saaka wù jone wunε le le Jiso gè bee wu kwe yi kintaan le fe bimbefε biesa le, ba gè jiiyε wu, Nyo kaase wu bvuse wu yi kwe le.

Fishaŋ fi a nwa wunε le le Kiyo ki Yuude gè ge boon ba ngoro ba Jiso ge saaka wù jone wu kune Jiso wunε saanje, wu gεεŋ Yelusalem mo mbibe bi Judia bε Samaliya le bichii, gεεŋ bu abu a woŋ a ana le (1:8). Nwa wunε le fintedε no ngoro yi bamii ba Kletu gè ke antenεε a Bajuu. Ngoro yiyu leesε fitele yi Jiso le, fi mo fi ja fi tu fiee fi kikwεε ki nshεŋ le kichii.

Bikwεε bi mwεε bi a nwa wunε le

1:1-26 Nyo seesε bamii ba nfejε

1:1-14 Jiso nya ntefε wù fεkimeεε bε nka

1:15-26 Muh jo kijuse ki Juda

2:1-8:3 Bo fejε saaka wu Jiso Yelusalem

8:4-12:25 Bo fejε saaka wu Jiso Judia bε Samaliya

13:1-28:31 Leme chi Bol

13:1-14:28 Njienyε wu Bol wù fwe

15:1-35 Nshile wu Yelusalem
15:36-18:22 Njienyε wu Bol
wù kinjane kifeε
18:23-21:16 Njienyε wu Bol
wù kinjane kintede
21:17-28:31 Bol tu wù nyu
muh wu ncha wu feeji
gè je yi Nyo Yelusalem bε
Kasalia mo Lum

¹ Chela Teofilus, a nwa wù fwe wu ngoro nsan fε wo le, ngoro nsan kune mwεε munchii mū Jiso gè gee mo mū wu gè yeyi bamii yu, kεge no wu gè ke leme che,

² gεεŋ bu juu chī Nyo gè jo wu wu bεεŋ we, wu gè bee wu fe yi bvunja bvü Kiyo ki Yuude le ki wu tēefe boon be ba ntun ba wu gè cha.

³ Sege wu gè bu yi kwe le, wu gè bee wu dunye ye ye bo le yi aju le mbaanyε je yi duude le yi duunyi le wu le yu. Wu ka wu jεme bo le kune bvunfoŋ bvü Nyo.

⁴ No be bo gè bee noo, wu jεme, bo le le, “**Keefε bεŋ jā Yelusalem gε. Bεŋ chīeene nnya yi Chii gè ka bεŋ yu yi bεŋ gè yu wa njεme kune yi.**

⁵ **Bεŋ kēe le Joo gè leese bamii a joo, geenε ajiŋ aju shige Nyo lé wu gε wu léesε bεŋ nyu yi Kiyo ki Yuude le.”**

Jiso bεεŋ we

⁶ Jiso be boon be ba ntun gè bee kife kimi le, bo biih wu le le, “Tada, kife le ki koje ka kī wo lé wo gε bamii besa ba Ishwala kaase bo sāge bvunfoŋ bvuboo le?”

⁷ Wu chvu bo le lε, “**Kife kene juu chi fi lé fi kôoshε noo le nyu seese Chii bε bvunja bwe, gε nyu kijuse kena ki bεŋ kεe gε.**

⁸ **Fi bεŋ kεme ki bεŋ kεe le lε Kiyo ki Yuude lé ki tō ki yisε yi ye yene le, bεŋ mo bεŋ kεme bvunja, bεŋ kε bεŋ sεnε kune mε Yεlusalem mo bimbe bi Judia bε Samaliya le bichii, gεenj bu abu a wοn le ana.”**

⁹ Geh no wu gε baanj wu jeme noo, Nyo jo wu wu tu wu bεene we bo jiiŋe no wu bεene, wu bεenj kimbe banje wu, wu lese a bo jii.

¹⁰ No bo gε noonj aji kibvule le bo jiiŋe no wu bεene, fi kooshe le bileŋse bafε gε ja bo bu geh ne fe bo le bo noŋ njú yι baanj ye le, bo lεenj mbebe yiboo le,

¹¹ bo biih bo le lε, “Bileŋse ba Galalee, bεŋ lεme bεŋ jiiŋe la kibvule le? Jiso wunε wu Nyo jo a bεŋ ntεnεe wu bεene we wu lε wu gε wu kâase wu tō geh yεεŋyεeŋ no bεŋ yεŋ wu bεene we ne.”

Ba baa Matia ki wu jō kijuse ki Juda lε

¹² Boonj ba ntuŋ ba Jiso, mo bo ja fe Mbege wu ba tεŋe le wu Bite bi Olif le, bo ja bo tuu jinj Yεlusalem, gε bee njε kijgade ki ma ki ba gεenj ba bu yo.*

¹³ No bo lese yo, bo mo bo bεenj bo gεenj a kibuu ki yeh yi awe le fe bo gε gεene bo bεede fo. Bamii banε gε bee Bita,

Jon, Jεm mo Andulu, Filib bε Toma, Batolomiu bε Macho, Jεm wu mwa Alfayu, Samoŋ wu gε bee muh ηgooyi Salot,[†] mo Juda wu mwa Jεm.

¹⁴ Be bikεse bamu mo Mεele wu bwe Jiso be boonj ba bwe Jiso to bo taashi yi fεe le fimimia ki bo buune segechii.

¹⁵ Gε bee aju ayu le, boonj ba ηgooyi ba Jiso taashε. Bo to fo njε muh gwii kicho mbaanfiee (120). Bita ja we wu jeme bo le le,

¹⁶ “Boonj ba bwεenj, fεe fl Nwa wu Nyo jeme gε kεme ki fi kôoshε. Gε bee fεe fl Kiyo ki Yuude gε ge Dabi jeme baanj lo kune Juda wu gε lεme fwe fe ba koo Jiso.

¹⁷ Bεŋ kee lε Juda wunε gε bee muh mu ηgooyi yesε le, wu kεme che lεme a bee ntεnεe.”

¹⁸ (Fe Bita jeme noo, Juda gε bee wu jo wa bige bι ba gε nya wu le yi fεe fl wu gε monj le, wu gu kijuse yu. Kijuse kinε le fe wu gε gwe fo be kikwεe tee bade antεnεe, bvule bu akfuŋ bvuchii.

¹⁹ Bamii ba Yεlusalem bachii yu, bo mo bo tεŋe kijuse kiyu a jε yiboo le lε Akeldama, fl le lε, “Gwεŋ wu Kileme.”)

²⁰ Bita ka wu jeme le, “Dabi gε saŋ a Nwa wu N'yuuse le lε, ‘Ba chīnε la che tū binfu, muh gε ka wu chēe fo gε.’

Fi ka nyu wu saŋ le, ‘Muh mu kεme ki wu jō kijuse ke ki lεme le.’

²¹⁻²² No fi le noo, muh mu kεme ki wu tāa fe bee le, besa

* **1:12** Kijgade ki ma gε bee no tarlo muh jienye juu chi yuuŋ. † **1:13** Salot gε bee Bajuu ba gε toone wοn, bo juu ki bo bvuse bo yi ηge le chiaan yι bamii ba Lum le.

bo feeji le Tada Jiso gè bu yi kwe le. Kfuu chi wuwëe muh këme ki wu nyûme muh wu gè jiényi besa bo segechii no Jiso gè jiényi besa bo këge yi kife ki Joñ gè leese bamii a joo le, gëeñ bu juu chi Nyo gè jo Jiso a bee ntëneë wu bëeñ we."

²³ No wu jëme noo, ba baa bamii bafëe, muh mu gè bee Yosef wù ba gè teñe le Basaba ba ka teñe le Justu, wumu nyu Matia.

²⁴ No bo bale noo, bo mo bo buunë le, "Tada, wo kee muntele mu bamii bachii. Noo, dunye bee muh wù wole wo cha antenëe a bamii bafëe banë,

²⁵ le wu nyû mwa ntuñ wu Jiso wù jo kijuse ki Juda ki lëme le, kì wu gè ja wu chinë wu gëeñ fe ke kijuse le."

²⁶ No bo buunë noo, bo mo bo sañ ajee aboo, bo shinjshë, chi Matia bu chi gwe. Bo mo bo taa wu fë ñgoo yi boonj ba ntuñ ba Jiso le ba yuufe ncho wu mumwaa le.

2

Kiyo ki Yuude to

¹ Juu chi Nka wumu wù ba gè teñe le Benteko gè to chi kojë, bamii bachii ba gè leesë fitele yi Jiso le, bo taashë kijuse kimimia.

² Bo gè ja bo janje bo yu no fiëe fuune fi shiide we një mwacha. Fi shii fi lee fi yisë yeh yichii yì bo gè bee yu.

³ Bo doo bo bijë, bo yëñ fiëe fimi fi nyu një chileme chinju, fi mo fi saanje fi gëeñ yì bo le muh wu mumwaa wu mumwaa.

⁴ Kiyo ki Yuude mo ki yisë yi bo le bachii, ki ge bo tu bo jëme jé yi bituñ yeye yeye.

⁵ Gè bee kife këe le, Bajuu ba gè leesë muntele yi Nyo le gè bee Yelusalëm, bo ja bituñ le bichii bi yi kikwëe ki nshëñ le.

⁶ No bo yu noo, bo mo bo taashë bo to wesee fë bamii ba gè leesë muntele yi Jiso le. Bamii ba gè leesë muntele yi Jiso le bayu mo bo jëme, muh wu mumwaa wu mumwaa bo le yuge a jé yiboo le. Fi fuuñse bo.

⁷ Jwe yuñ bo, bo tu bo ghaade, bo duu le, "Gë bamii ba jëme banë bachii nyu bamii ba Galalee gë?

⁸ Fi jiényi neë fe bee yuge muh wu mumwaa wu mumwaa bo le jëme a jé yi bituñ biesa le?

⁹ Bee bamu ja Batia, bamu ja Mëde be Elan, bamu ja Misobotëmia be Judia mo Kafadosia, bamu ja Bontu be Ësia.

¹⁰ Bee bamu ja Fligia be Banfilia, bamu Ijib be bimbe bi Libia le, bì le mbebe a kilaanteñ kì Seliñ le. Bee bamu ja Lum, nyu Bajuu be bamii bo kaase lo bo tu bamii ba mbemë wu Bajuu le.

¹¹ Bee bamu ja Klët be Alebia. Bee tu yuge a jé yi bituñ biesa le yeye yeye no bamii banë jëme binjha bi mwëe bì Nyo gee."

¹² Jwe yuñ bo, bo tu bo manje lëbolebo laa fine fiëe duunyi le la le.

¹³ Bamii bamu tu bo keede lo fiboo bo duu le, "Bamii banë le mbvuñ koo wa bo."

Bita jëme bamii le

¹⁴ Noo, Bita bε kimbεge ki boοŋ ba ntuŋ ba Jiso ba yu- ufe ncho wu mumwaa mo bo leεŋ fo. Bita mo wu kε wu tu wu jεme kinchvu ki bamii le fεwεe we le, “Bεŋ Ba- juu mo bamii bachii ba chee Yεlusalem, ɳgoone le bεŋ kεe fine. Bεŋ nyâ bintuŋ chuule yi fεe fl nlé njεme bεŋ le.

¹⁵ Mbvuunj baŋ koo gε bamii banε no bεŋ kwaji gε. Mεeſe baŋ gεh lo juu bikaa bvuuqe antaana.

¹⁶ Fiee fl kooshi fine mεeſe le fl Juel wù muh wu ntuŋ wu Nyo gε jεme wa le,

¹⁷ Nyo duu le, lε doo nyûme yi aju a kimεſe le, wu chvû Kiyo ke yi bamii le bachii.

Noo boοŋ bena ba bileŋſe mo ba bikεſe,

bo yûge mwεe mÙ wu jεme, bo seŋe bamii le, mwεe nje bifile too fe chuu yi bamii bena le, bifile laane ɳgaamii bena.

¹⁸ Lε ge doo nyûme aju ayu le, wu chvû Kiyo ke yi bamii ba lεme be le bachii,

bileŋſe be bikεſe, bo yûge mwεe mÙ wu jεme, bo seŋe bamii le.

¹⁹ File le wu gee mwεe mu jwe wu yune le fεwe,

wu ka wu gee mwεe mÙ duunyi bvuuŋga bwe yi nsheŋ le.

Kileme be ɳgu mo chinjige chi kuufe ye le chi nyûme.

²⁰ Juu lε chi gε chi j̄imε, kwii jâ wu yεede nje kileme, fe juu chi baŋ chi Tada chi kinjha ge chi to.

²¹ Noo, le yεεŋ wù lé wu gε wu lεge Tada, wu lé wu gε wu bvûſe wu.”

²² Bita ka wu jεme le, “Bamii ba Ishwala, bεŋ yεgε bεŋ yû chuule fεe fl njεme. Jiso wu Nasale gε bee muh wù Nyo gε dunyε bεŋ le chuule le le wu wù tuŋ wu no wu gε ge Jiso gee mwεe mÙ duunyi bvuuŋga bvu Nyo, bε mwεe mu de yî yune, bε biŋha bi mwεe a bεŋ ntεnεe. Bεŋ kee mwεe munε chuule.

²³ Jiso wunε le muh wù ba gε nya bεŋ le, gε seese Nyo fi ge fi kooshi wu gε kee wa. Bεŋ mo bεŋ yuuŋe wu no bεŋ gε nya wu chiaaŋ yi bamii ba befe le, ba ta wu yî kintaanj le.

²⁴ Geenε, Nyo kaase wu bvuse wu yi kwe le, wu bone chiaaŋ yi kwe le nje gε kwe gε tanlo yi me yi jiji wu le gε.

²⁵ Dabi gε bee wu jεme wa kune Jiso wunε wu duu le, ‘N’yeede Tada le wu nyu besa wu segechiikibo kaŋ kinchieŋ le,

gε tanlo fεe shiŋshε me gε.

²⁶ Noo, fitele fiaŋ mo fi yuge nje, nje be kinlanje.

Nle muh nyu ɳge ɳkwe gεh lo, geenε njiŋe gεh nyu fwe,

²⁷ nje ge wo wù Nyo nyu wo ge wo chine kiyo kaŋ woŋ wu baŋkfу le gε.

Gε wo nyu wo ge wo chine Mwa yo wu lεme wù Yuude wu fo a jεŋ gε.

²⁸ Wo le wo dunyε wa me je yî tanlo nfε yu fe mbone.

Nlε ɳgε nlaŋeye, no nlé ɳgε nyume a wo fwe.’”

29 Bita ka wu jemē le, "Booŋ ba bweeŋ, tanlo njemē beeŋ le n'ya maŋe ḡe le chiji chiji wese wu Nfoŋ Dabi ḡe kwe, ba jiiyε wu, jen̄ ye le f̄en̄ too bude abeŋ."

30 Wu ḡe bee muh wu ntun̄ wu Nyo, wu ka kee ŋka wù Nyo ḡe ka wa wu yu, wu ji leh le wu lé wu ḡe wu ḡe mwa wu a kfuu che le yi kala we le.

31 Wu mo wu yaŋse wu yεŋ f̄ieε fi Nyo ḡe bee ki wu ḡe le, wu jemē le Mbvuse wù Nyo ḡe ka lé wu ḡe wu bū yi kwe le. Le f̄ieε fi wu ḡe jemē le,
'Wu ḡe baan̄ me ḡeh woŋ wu baŋku le ḡe,
ye ye ḡe baan̄ fo ḡe a jen̄ ḡe.'

32 Jiso wun̄ Nyo ḡe bvuse wu yi kwe le, bee bachii be le bamii be ba ŋgoo bee ḡe yεŋ wu le.

33 Nyo le wu bεŋjse wa wu, wu shiishε wu a kibo ke kinchieŋ le, wu nya wu Kiyo ki Yuude no wu ḡe ka. F̄ieε fi bεŋ yede bεŋ ka yuge mεesē le Kiyo kiyu k̄i Jiso nya bee le.

34 Ḡe nyu Dabi wù ḡe bεn̄ we ḡe. Dabi kibεε ḡe jemē fie le, 'Tada Nyo ḡe jemē Tada wan̄ le le,

"shile a kibo kan̄ kinchieŋ le,
35 gεŋ bu sege nlé ŋgē ŋgiŋse

bamii buŋ ba kimban̄, wo tome bikaa biuŋ yi bo le njε kitege ki bikaa."

36 Noo, bamii bachii ba Ishwala mo bo kēe chuule le Jiso wun̄ wù bεŋ ḡe ta yi kintaan̄ le, le wu wù Nyo le wu ḡe wa le le Tada ka nyu Mbvuse wù wu ḡe ka."

37 No bamii bayu yu noo, njemē wεε koo bo. Bo mo bo

biih Bita be kimbege ki booŋ ba ntun̄ ba Jiso le le, "Booŋ ba bweeŋ, bee le ḡe neε mεesē?"

38 Bita chvu bo le le, "Muh wu mumwaa wu mumwaa kūsε fitelē fie, ba lēesē wu a joo a jee chi Jiso Kletu le le Nyo lēeshe bimbefε bie wu ka wu nyâ wu be nnya yi Kiyo ki Yuude.

39 ŋka wuyu wun̄ le fe bεŋ le, be fe booŋ bena le, ka nyume fe bamii bachii ba le yaga le. Fi le le wu fe bamii bachii ba Tada Nyo wese tεŋe le bo too fe wu le."

40 Bita ka wu jemē mwεε wese, wu teefe bo, wu chiisē le bo fih bikwεε biboo yi ŋge wù lé wu ḡe wu tō yi kiŋgogε k̄i befe kin̄ le.

41 Bamii yu njemē wu Bita wun̄, ba duude bεŋ, ba mo ba leesē bo a joo. Juu chiyu bamii taa fe ŋgoo yi bamii ba Jiso le njε banchvuge batεde (3,000).

42 Bo mo bo nya bikwεε biboo, bo yuge mwεε nyu mù booŋ ba ntun̄ ba Jiso ḡe yεyi. Be bo mo bo nyu yi kintaashε le, bo bwεeyi bleđ, bo ka bo buune yi kintaashε le.

Kinche ki ŋgoo yi bamii ba mbεmε

43 Booŋ ba ntun̄ ba Jiso tu bo ḡeē mwεε mu de ȳi yun̄ be mwεε wese, mù duunyi bvunga bvu Nyo, bamii yede, fi ghage lo bo.

44 Ngoo yi bamii ba mbεmε bachii tu bo nyu yi muh le wu mumwaa, bo kεmē f̄ieε fiboo fimimia.

45 Bo ḡe ja bo gese manjuu maboo be mwεε muboo, bo

gade bige biyu lebolebo no
ŋge wu muh ḡe bee.

⁴⁶ Bo mo bo shee bo taashi
f̄e yeh yi kintanyē le aju achii,
bo jii mwēe yi kintaashē le, a
la le be kinlanjye f̄e muntele
muboo le, bo yeeede ge ajii ge,

⁴⁷ bo yuuse Nyo. Bamii
bachii korj̄e bo. Tada tu wu f̄i
bamii aju achii, wu taade yi
ŋgoo yiboo le.

3

Bita be Jonj f̄e kij̄ekelē

¹ Ḡe bee juu chimi, Bita
be Jonj ja bo b̄eene f̄e yeh yi
kintanyē le juu bikaa bitede
fenshe, ḡe bee kife ki buune.

² Ḡeh kife kiyu le, bamii tuu
muh mu bo too be wu, bo
shiihē wu f̄e jwe wu kitān
wū ba ḡe teñe le wū Jonj wū
ḡe leese f̄e yeh yi kintanyē le.
Muh wuyu ba ḡe boyi wu, wū
nyu kij̄ekelē, bamii ḡe tuude
wu aju achii bo too bo shiihī
f̄e wu legē bige fo a bamii ba
fede bo leese yeh yi kintanyē
le.

³ Wu yēn Bita be Jonj bo fedē
ki bo lee yu, wu mo wu tu wu
legē bige a bo le.

⁴ Bita be Jonj noj̄ ajii yi ye
ye le. Bita jēme wu le l̄e, “Bij̄e
bee!”

⁵ Wu mo wu bij̄e bo, wu
kwaji l̄e bo le bo nyā wu f̄iee.

⁶ Bita jēme wu le l̄e, “Ge
ŋkēme bige ge mbēn̄, geen̄e,
f̄iee fi ŋkēme nlé nnyā wo le.
Njēme wo le a jee chi Jiso
Kletu wu Nasale le l̄e, jā we
wo j̄ienyi!”

⁷ No wu jēme noo, wu mo
wu jij̄e wu yi kibo kinchieej̄

le, wu chiaase wu we. Kim-
imia, bikaa be munjolo bi
muh wuyu mo bi temē.

⁸ Wu sele we wu l̄eñj̄, wu
mo wu ke wu tu wu jienyi.
Be bo geñj̄ bo lee f̄e yeh yi
kintanyē le, wu tu wu jienyi fo
wu seele we, wu yuuse Nyo.

⁹ Bamii bachii ba ḡe yede no
wu jienyi wu yuuse Nyo,

¹⁰ bo kēe le le muh wū ḡe
shee wu legē kilege jwe wu
kitān wū Jonj wū leese f̄e yeh
yi kintanyē le. Ajii jiiñ bo, bo
kēme kij̄ha yi f̄iee fi kooshi be
wu le.

Bita jēme bamii le f̄e yeh yi kintanyē le

¹¹ Muh wuyu ŋeñj̄ lo yi Bita
be Jonj le. Bamii yēn de yun
bo, bo tu bo lege bachii bo
geene bo taade bo le f̄e kij̄
juse k̄i ba ḡe teñe le Ngaa yi
Salamonj̄ le.

¹² Bita yēn no bamii taashē
bo too, wu mo wu jēme bo
le l̄e, “Bamii ba Ishwala,
le nje la wu jwe yune beñ
kune f̄iee fine, f̄e beñ jiiñe bee
ne? Beñ kwaji fienā le ge
bvunja bwesa muh wunē f̄e
wu jienyi? Noo beñ kwaji te
le ge kinche kesa k̄i yuude le?
Ge nyu noo ge.

¹³ Fi le l̄e Nyo wu Ablaham
be wu Asik mo wu Yakob, wu
le Nyo wu bachiji chiji besa
bachii ḡe beñse wa Jiso muh
we wu l̄eme le wu geñ wu
mbebe ye le. Jiso wunē le wu
wū beñ ḡe fanj̄, beñ jo beñ nya
bamii ba sage le, Balēt tu wu
goone ki wu chīnē wu le, beñ
fanj̄.

¹⁴ Jiso gè bee muh wu yude, wù nyu chaanj, bęj faŋ wu, bęj jemę le ba bvuse nyu muh wù gè yuuyi bamii, ba nya bęj le.

¹⁵ Bęj gè ge noo bęj mo bęj yuuyę muh wù nyaa kinche bamii le. Geene, Nyo kaasę wu bvuse wu yi kwe le, bee yęj wu le bee mo be seńe kune wu.

¹⁶ Ge jee chi Jiso wuyu fę kinkele kinę kí bęj yede, bęj kee, fę ki ja ki jiényi. Fi kooshi noo nje bee le bee lee fitele yi Jiso le, fitele fi bee leesse yi ye ye le mo fi ge muh wunę mo wu temę chuule nę no bęj yede.

¹⁷ Męse booŋ ba bwęej, nkéē le fiee fi bęj bę bikwęe bięna bi woŋ gè ge bę Jiso le bęj gè ge bęj kee gę.

¹⁸ Fi gè kooshe yinę je le ki fi gę fi to fi koje no Nyo gè ge wa bamii be ba ntuŋ le bachii wu gè jemę baan lo le Mbvuse we, wu wù gè ka lé wu gę wu yęj nge.

¹⁹ Noo, bęj kuse muntele mwęna bęj kaasę bęj tu jin fę wu le, fi le le wu chiiję bim-beſe bięna,

²⁰ wu mo wu ge shęj jede bęj, wu chiiŋse Jiso wù Mbvuse wù wu gę bale fę bęj le.

²¹ Jiso wunę keme ki wu mę fewe gęeŋ bu kife kí Nyo lé wu gę wu séesę mwęe munchii mu kaasę mu tu munfęj, no wu gę jemę de yi bamii be ba ntuŋ ba yuude le baan lo nchenseŋ.

²² Muse gę jemę le,
‘Tada Nyo lé wu gę wu bvüse
muh we wu ntuŋ

wumu a boonę ba bwe wene ntęneę, wu chiiŋse fę bęj le gęh no wu gę bvuse me, bęj keme ki bęj yüge fiee fi wu jemę bęj le.

²³ Muh wu le nję wu yuge muh wu ntuŋ wuyu le seń, le ba nyu ba bvüse wu ḥgoo yi bamii ba Nyo le, ba lęeshe lo wu.’

²⁴ Le gęh te no bamii ba ntuŋ wu Nyo bachii kęge yi Samwe le bę baa ba gę to a wu jin gę jemę wa kune mwęe mù kooshi aju kane le.

²⁵ Mwęe munchii mù Nyo gę ka de yi bamii be ba ntuŋ banę le le mwęna, leh wù Nyo gę jı bę bachiji chiji bena, le te fę bęj le. Le no Nyo gę jemę Ablaham le le, ‘Nlé ḥgę nōŋ kimbone yi bamii bachii le yi kikwęe ki nshęj le, fedę yi mwa wu a wo yeh le.’

²⁶ Nyo mo wu cha muh we wu leme wu ya wu tuŋ nyu fę bęj le le wu tō wu nōŋ kimbone yi ye yene le, wu gę bęj chinę jé yene yęj befe le.”

4

Bita bę Jonj tanyę jwe

¹ Gę no Bita bę Jonj gę baan bo jemę bamii le noo, bachiji kintanyę bamu bę bikwęe bi bamii ba nchi bo gę chięne yeh yi kintanyę mo Basadushii bamu sele fo.

² Bo gę toonyi shęj nje Bita bę Jonj gę yęyi bamii, bo feeji le no Jiso gę bu yi kwe le, le no banjkfu lé bo gę bo bü te yi kwe le.

³ Bo mo bo koo bo ba gεεŋ
ba faa no gè bee wa fεnfu, lε
bvu doo bvuyuu, fε bo tū bo
yūge.

⁴ Geenε, bamii ba duude bo
gè yu wa n'yeεε wu Bita bε
Jon, bo gè bεεŋ, ηgoο yiboo
duu, bileŋsε mo bo nyume wa
nje banchvuge bateŋ (5,000).

⁵ Bvu gè bu bvuyuu, bachiji
woŋ bε bamii ba sage woŋ mo
bamii ba gè duunyi banchi
ba Nyo, taashε kijusε ki
mumwaa Yelusalem.

⁶ Anas wù kikwεε ki bachiji
kintanyε bε Kayfa mo Jon bε
Aleksanda mo bamii bamu bā
gè bee tε kfuu chi kikwεε ki
bachiji kintanyε nyu fo.

⁷ Bo mo bo leesε Bita bε Jon
a bo jii, bo biih bo le lε, "Bεŋ
chi jo faan bvunga fε bεŋ fε
muh wune? Bεŋ chi fε a jee
chi yεεŋ le?"

⁸ Kiyo ki Yuude yisε yi Bita
le, ki ge wu chvuu bo le lε,
"Chiji woŋ bε bamii ba sage
woŋ,

⁹ bee leme fεnε abεŋ ki bee
tanyε jwe kune leme chī joŋe
chī bee chi ge fε kijkele kinε
le, fε wu jlenyi. No bεŋ goone
ki bεŋ kēe no fi chi jlenyi,

¹⁰ bεŋ mo bamii bachii ba
Ishwala kēe le muh wune
leme a bεŋ jii mεεse wù nyu
wu tεme nε, nje jee chi Jiso
Kletu wu Nasale. Jiso wune le
wù bεŋ gè jo bεŋ ta yi kintaan
le wu kwe, geenε Nyo kaase
wu bvuse wu yi kwe le.

¹¹ Wu le tεde chi Nwa wu
Nyo jeme kune chi lε,

Tεde chī bamii ba njone gè
fanj

lé chi jā chi tū tεde chi buu chi
yeh.'

¹² Le gεh Jiso maa wù bvuse
bamii. Ge jee chi muh mu ka
nyume yu fεkuu fεnε chi Nyo
le wu gεε lε taŋlo chi bvuse
bamii gε."

¹³ Bamii ba gè sage baa, yu
no Bita bε Jon jeme bo ya
faane gε, bo ka bo yεŋ lε le
bamii ba nche, bo kee gε ηwa
chuule gε, de yun lo bo. Bo
mo bo kεε lε fi le noo, nje le
bamii ba gè jienyi bε Jiso.

¹⁴ Bo gε ka bo keme fεε fι bo
teεnyi Bita bε Jon yi fι le gε, nje
bo gè yεde muh wù ba gè fε le,
wù leme bε bo.

¹⁵ Bamii ba gè sage bayu ja
bo bvuse bo akfuuŋ, bo mo bo
sheε bo tu bo chude bantaŋ
lεbolebo bo duu lε,

¹⁶ "Bee lε be gē nεε bε
bamii banε? Bamii bachii ba
Yelusalem le bo kεε wa kune
fεε fι duunyi bvunga bvu Nyo
bwanyile fine fι bo ge, gε taŋlo
bee fanj gε.

¹⁷ Geenε, ki bee ge lε keefε
saaka wuyu wune ka wu
sāaŋe wu gεεne fwe gε, bee
kājε bamii banε lε keefε bo ka
bo mōŋ lo bo jēme fεε muh le
kune jee chi Jiso wune gε."

¹⁸ Bo tεεŋ Bita bε Jon bo
kaase bo lee. Bo lejε lo bo le
lε keefε bo ka bo mōŋ lo bo
jeme, kεnε bo yεyi muh kune
jee chi Jiso gε.

¹⁹ Bita bε Jon chvuu fiboo lε,
"Bεŋ kwājε laa fεε fι le chuule
fε Nyo le, le lε bee yū nyu bεŋ
le noo, wu wù Nyo le la?

²⁰ Ge taŋlo bee lu ki be jēme
kune mweε mü bee le be yεŋ
bee ka be yu gε."

21 Bamii ba gè sage bayu bo ka bo leje lo fi teme, bo mo bo chine bo le bo ja bo geene. Bo gè fu fies fi bo lees bo yi nge le, nje bamii bachii gè yuuse Nyo yi fies fi gè kooshe le,

22 fi ka fi ge muh wuyu wù ba gè ge fies fi duunyi bvunga bvü Nyo fine ki ba fe wu wù teme gè bee wu feder wa bilun mbaanye.

Bamii ba mbemé legé bvunga a Nyo le

23 No bo chine Bita be Jon le noo, bo kaase bo tu jinj fe bamii baboo ba ngoro le, bo seej bo fies fi bachiji kintanye ba baan baan be bamii ba sage woj be jeme.

24 Bo yu, bo mo bo banye ye bo legé Nyo yi muh le wu mumwaa le, "Tada, Chiji Kikwée wù gè fe kibvule be nshen be joo mo mwée munchii mü le manjuu mane le.

25 Wo wù gè ge chiji bachiji besa wù Dabi wù gè bee mwa yo wu leme, wu jeme be bvunga bvü Kiyo ki Yuude le le,

'Le nje la wù bamii ba le gè Bajuu gè fuge be fies shén le,

bamii chude bantañ nje bo lé bo lèen señ?

26 Banfon ba fekuu fen seese jen,

bamii ba sage woj taashi ki bo juu be Tada be muh we wù wu le wu yef le le Mbvuse.'

27 Le geh yeeheyeeñ be fies fi gè kooshe alaanteñ yan. Nfon Helod be Bontu Balé tashé

be bamii ba le gè Bajuu gè mo bamii ba Ishwala bo ji nchvuun yi Jiso wu le mwa yo wu leme wù yuude wù wo gè yef le wu le Mbvuse.

28 Bo gè taashé ki bo ge nyu mwée mü wo gè bee wo seesé wa je yí undefe le be bvunga bwuñ no wo konje le mu gè mu kôoshé.

29 Noo, yi méesé le Tada, bije wo yéñ je yí bamii bané nyuse be bee. Nya bee bamii buñ ba leme be muntele mü teeme ki bee feeji je yo bee faane gè.

30 Nya bee be bvunga bwuñ bee fede bamii bee ka gee mwée mü duunyi bvunga bwuñ be mwée mu de yí yune a jee chi Jiso wù Mwa yo wu leme wù yuude le."

31 No bo méesé bo buuné, nshen shinshe fe bo gè bee fo. Kiyo ki Yuude yise yi bo le, bo mo bo tu bo feeji je yi Nyo bo faane gè.

Ngoro yi bamii ba mbemé keme fies fiboo fimimia

32 Ngoro yi bamii ba mbemé gè bee fitele fimimia, bo nyu yi muh le wu mumwaa, muh teñe gè fies fimi le le fie wumaa gè. Fies fi muh gè bee fi bamii bachii.

33 Nyo nya bvunga bvü baan boon ba ntuñ ba Jiso le, bo tu bo feeji bamii le fi teeme lo le Tada Jiso gè bu yi kwe le. Nfii wu Nyo nyume yi bo le bachii wesee.

34 Ge muh gè nyu yu wu fude a bo ntenee gè, nje bamii ba gè keme ñee kene yéh, bo gè gesé bo too be bige biyu,

35 bo nyaa chiaan yi boon ba ntuñ ba Jiso le, bo mo bo

gade bamii le bachii no ɳege
wu muh ḡe bee.

³⁶ Muh mu ḡe bee ba t̄eŋe
le Yosef, boon̄ ba ntuŋ ba
Jiso chu jee che chimi le Banaba,
(Chi le le, Muh N'yufé
Muntele). Wu ḡe bee muh wu
a kfuu chi Lewe le, ba ḡe boyi
wu Sablu.

³⁷ Wu mo wu ḡeŋ te wu
gesē we mwē, wu to wu nya
bige biyu chiaan̄ yi boon̄ ba
ntuŋ ba Jiso le.

5

Anania be Safela

¹ Muh mu wù ba ḡe t̄eŋe le
Anania be kwēe wu Safela ḡe
gesē te kijuse.

² Be kwēe seesē bo gade bige
biyu, wu mo wu jo kimbege
wu ḡeŋ wu nya chiaan̄ yi
boon̄ ba ntuŋ ba Jiso le.

³ No wu nya noo, Bita biih
wu le le, "Anania, ge la fe wo
chine Satan̄ lee a fitele fiuŋ le
wu ḡe le wo mbiaŋ chimbiaŋ
fe Kiyo ki Yuude le, wo mo wo
gade bige b̄i wo gese kijuse
yu?"

⁴ Fe wo chi bee ki wo ḡeŋ
kijuse kin̄e ḡe chi bee kuŋ ḡe?
Wo doo wo gesē bige nyume
te biuŋ ḡe? Wo ge nee fe wo
ge kfuu chi fine fieŋ? Wo baan̄
mbiaŋ ḡe nyu be bamii ḡe, wo
mbiane nyu fe Nyo le."

⁵ Kimimia no Anania yu
jeme wune noo, wu mo wu
gwe wu kwe. Bamii bachii bo
ḡe yu saaka wuyu faaŋ baan̄.

⁶ Chuu yi bamii to yi banyē
wu a nju le, bo jo wu bo bu be
wu bo ḡeŋ bo jiiye.

⁷ Ajin̄ nj̄e juu bataŋ batede,
kwēe lee, wu kee ḡe fieŋ fi be
kooshe be jwēeŋ ge.

⁸ Bita biih wu le le, "Geh
sēeŋ me, bin̄e le bige bichii b̄i
bena jwēeŋ be gesē kijuse kēe
yu?" Wu chvuū le, "Eeŋ, le bi
nē bichii."

⁹ Bita ka wu biih wu le
le, "Bena jwēeŋ ge nee fe beŋ
seesē ki beŋ mōŋ Kiyo ki Tada
le? Yēḡe yū, mēse nchiŋ yi
bamii ba gen̄e ki bo jiiye jwēeŋ
le wa a yeh fwēeŋ, bo lē bo lēe
bo tūu te wo bo bū be wo bo
ḡeŋ bo jiiye."

¹⁰ No Bita jeme noo, kim
imia Safela mo wu gwe a wu
jii wu kwe. Chuu yi bamii
baa doo bo lee bo yēŋ wù nyu
wu kwe wa, bo mo bo tuu wu
bo bu be wu bo ḡeŋ bo jiiye
mbebe jwēeŋ le.

¹¹ Kintaash̄e ki bamii ba
mbem̄e kichiŋ mo bamii
bachii ba ḡe yu saaka wuyu
faaŋ baan̄.

*Mwēe mü duunyi bvun̄ga
bvu Nyo
be mwēe mü de yī yune*

¹² Boon̄ ba ntuŋ ba Jiso
tu bo gee mwēe mü duunyi
bvun̄ga bvu Nyo be mwēe mü
duude mu de yī yune a bamii
nten̄ee. Bamii ba mbem̄e
bachii ḡe taashi fe Kibuu ki
Salamon̄ le fe yeh yi kintanyē
le.

¹³ Ge muh wu nch̄e ḡe mone
ki wu tāashi be bo ḡe. Geen̄e
bamii tu bo beεŋse bo chuule.

¹⁴ Bileŋse be bikese ba du
ude ba ḡe leesē muntele yi
Tada le, tu bo taade fe ɳgoo
yiboo le.

15 Mwεε mù boοŋ ba ntuŋ ba Jiso gè gee, ge bamii tuude bamii ba bincheŋ bo giŋse mbebe jé le yi binta le mo yi bijinε le, le sege Bita doo wu fede, mo nyu gεh kinjiinyi ke ki gwe yi muh le.

16 Binchu bi bamii jade bilaanteŋ bi mbebe Yεlusalem le bi too be bamii ba bincheŋ mo ba kεme biyo bǐ yiide ye yi boo le, ba fεde bo bachii bo tεeme.

Ba ghege boοŋ ba ntuŋ ba Jiso

17 Kikwεε ki bachiji kintanyε be ŋgoo ye yi gè bee Basadushii gè ja bo kε bo tu bo ghege boοŋ ba ntuŋ ba Jiso,

18 bo mo bo tuŋ bamii bo gεeŋ bo koo bo, ba faa yeh yi ncha le.

19 Geenε, antan nchendaa wu Tada gè gwenyε de yi fwese yi yeh yincha wu bvuse bo. No wu bvuse bo, wu mo wu jεme le,

20 “Bεŋ gεeŋ yeh yi kintanyε le kibεε, bεŋ gεeŋ bεŋ lεeŋ bεŋ fεeji fιeε fichii bamii le kune kinche kifeŋ kine.”

21 No bo yu noo, bo mo bo gεeŋ. Akfuuŋ gε doo a yuude, bo lee fε yeh yi kintanyε le, bo mo bo kε bo tu bo yεyi bamii.

Geh kife kiyu le, kikwεε ki bachiji kintanyε be bamii be ba ŋgoo, bo kunj bamii ba Ishwala ba sage woŋ bachii be bo shii, bo mo bo tuŋ bamii ba nchi ki bo gεeŋ yeh yi ncha le, bo gεeŋ bo to be boοŋ ba ntuŋ ba Jiso.

22 Bo gεeŋ bo bu fo bo goοŋ bo sεŋ bo mo bo tu jinj bo sεeŋ le,

23 “Bee le be gεeŋ be bu fε yeh yi ncha le, bee yεŋ de yi fwese nyu ba faa chule bamii ba nchi lεme fo bo chieεne. Bee doo be gwenyε yeh bee lee bee baanj yεŋ gε muh le yu gε.”

24 Kikwεε ki bamii ba nchi ba gε chieεne yeh yi kintanyε be bachiji kintanyε ba baanj baanj yu noo, fi fuunjε bo, bo tu bo ghaade laa bo lé bo gε bo tū faanj be fine fιeε le.

25 Muh ja wu lee wu jεme bo le le, “Bεŋ yū, bamii baa ba bεŋ chi banj yeh yi ncha le, bo lεme wa fε yeh yi kintanyε le bo yεyi bamii.”

26 No bo yu noo, kikwεε ki bamii ba nchi, bε ŋgoo ye mo bo bu bo gεeŋ bo jo bo, bo tu bo too be bo. Geenε, bo gε baanj jo gε bo bo kaanj lo bo gε, nje bo, bamii ba nchi baa gε faane lε bamii baa le bo tūmε bo bε ata.

27 Bo to be boοŋ ba ntuŋ ba Jiso, bo lee bε bo, bo lεeŋ fwe a bamii ba sage woŋ. Kikwεε ki bachiji kintanyε biide bo mwεε wu duu le,

28 “Bee le be moŋ wa ki be lejε lo lε keefε bεŋ ka bεŋ mōŋ bεŋ yεye muh kune jee chi muh wune gε. Geenε, bεŋ yεŋ fιeε fi bεŋ moŋ! Bεŋ le bεŋ ge wa n'yeε wene saanje Yεlusalem achii. Bεŋ goone ki bεŋ gε fi dūnysi lε bee kee fιeε fe kwe ye le.”

29 Bita be ŋgoo yi boοŋ ba ntuŋ ba Jiso chvuu le, “Bee kεme ki be yū nyu Nyo le,

nyume ge a muh le ge.

³⁰ Beŋ gè ta Jiso yi kintaan le
wu kwe. Nyo wu bachiji chiji
wese bvuse wu yi kwe le,

³¹ Wu bεeŋse wu, wu shiishε
wu a kibo ke kinchiesε le, le
wu nyūme Chiji kikwεε mo
Mbvuse, fi le le bamii ba Ish-
wala kūse muntele muboo,
wu wù Nyo lēesε bimbefε bi-
boo.

³² Bee le be yεŋ mwεε munε
le, bee mo be tu be seŋe bamii
le, Kiyo ki Yuude kī Nyo nyaa
bamii ba yuge wu le ki toone
te le mwεε munε le nchiεŋ."

³³ No bamii ba gè sage woŋ
yu njemε wune noo, muntele
bede lo bo. Bo mo bo goone
ki bo yuuŋe boŋ ba ntuŋ ba
Jiso.

³⁴ Geenε, muh mu ŋgoo yi
bamii ba gè sage woŋ le, wù
jee che gè bee Gamala, nyu
muh wu Bafalashii ka nyu
muh wù duunyi banchi ba
Nyo, bamii bachii ŋgvyuune wu
chuule wu ja we. No wu ja
we, wu jemε bo le le bo ya bo
bvuse boŋ ba ntuŋ ba Jiso
akfuŋ.

³⁵ Wu sheε wu jemε bamii
ba gè sage woŋ le le, "Bamii ba
Ishwala, beŋ jō wεε be fieε fi
beŋ goone ki beŋ gè be bamii
banε.

³⁶ Beŋ kwājε le gè bee kife
kimi le, muh mu ja fene ba
teŋe le Tioda, wu tu wu du-
unyi le wu le muh wù baŋ.
Bamii banyε a wu jiŋ nje gii
yinεh. Ba gè yuuŋe wu ŋgoo
ye saanje, fieε fi wu gè too be fi
laayε achiji.

³⁷ Ajin ayu, muh mu ka wu
ja kife kī ba gè tanε bamii

ba teŋe le Juda, nyu muh wu
Galalee. Wu chii bamii wesee
a wu jiŋ. Ba gè yuuŋe te wu,
ŋgoo ye saanje.

³⁸ Yi fine le, ntēefe beŋ le
keefε beŋ gè fieε be bamii banε
ge. Beŋ chīnε je yiboo le! Fine
le le fieε fi bo too be fi fine
bo ka yεyi bamii yu fine ne ke
muh wu wuŋ, tu fi le fi laayε
achiji.

³⁹ Ne fi le le fieε fiyu ke Nyo,
tu ge tanlo beŋ ge beŋ so bo ge.
Beŋ yēnε, keefε fi já fi bū le beŋ
juu nyu be Nyo."

⁴⁰ No Gamala jemε noo,
bamii ba gè sage woŋ bo yu
nteefe ye, bo kaase bo tεŋ
boŋ ba ntuŋ ba Jiso bo lee.
No bo lese noo, bo taan bo, bo
chiise lo le keefε bo ka bo mōŋ
lo bo yēyε muh kune jee chi
Jiso ge, bo mo bo chinε bo le le
bo gēnε.

⁴¹ No bo bu yu bo ja bo
gēnε fiboo bo yuge nyu njoŋ
le bo le bo koje bamii ba, ba
choose bo nje jee chi Jiso.

⁴² Le bo gεeŋ noo, bo ka
bo tu bo yεyi bamii aju achii
fe yeh yi kintanyε le mo ala
le, bo feeji saaka wù joŋe wu
Jiso, le Jiso le Mbvuse wù Nyo
gè ka.

6

*Bo baayε bamii ba leme
bvusooshwi*

¹ Le nyu kife kimi le, no
ŋgoo yi bamii ba mbemε gè
kuu yi gēnε fwe Bajuu ba gè
jemε nyu jé yi Gleks bo ja bo
ke bo tu bo shunshi Bajuu ba
gè jemε jé yi woŋ, le bo gaji
mwεε ba kwεŋkfū le aju achii

bo yede ge ba kwəŋkfу baboo
le ge.

² Noo, booj ba ntuj ba Jiso
ba yuufe ncho bafes mo bo
kun ḥgooyi bamii ba mbemē
bachii bo jeme bo le le, “Ge fi
kooji le bee chine ki be fēeji jē
yi Nyo bee gēen be shi yi gabe
le ge.

³ Booj ba bwe wese, fi
jonj le bej bāayē bamii bvus
sooshwi a bej ntenee, bee nyā
lēme chine chiaan yiboo le.
Bej doo bej baayi bej bije
nyu bamii ba kēme kinche kī
jonj, bo yise be Kiyo ki Yuude
bo ka kēme bvufee.

⁴ Noo, bee mo be nyā
bikwēe biesa nyu yi buune le
be yi lēme chi jē yi Nyo le.”

⁵ Bamii bachii yu ntaj wēe,
wu joj bo le. Bo mo bo
baa Tifiy wu nyume muh wū
mbemē we le wu yise chuule
wu nyu wu yise te be Kiyo
ki Yuude. Bamu nyu Filib
be Blukolu, Nikano be Timoŋ,
Balmena be Nikola wū gē bee
muh wu Antiok wū gē kaasē
lo wu tu muh wu mbemē wu
Bajuu.

⁶ Bo mo bo jo bamii banē bo
leesē fwe a booj ba ntuj ba
Jiso le, bo gēe chiaan yi bo le,
bo buune fē bo le.

⁷ Jē yi Nyo mo yi saanje
yi gēene lo. ḥgooyi bamii
ba mbemē yi Yelusalēm tu
yi kuu yi gēene fwe chuule
Bachiji kintanyē ba duude lee
te muntele yi Jiso le.

*Bo tu bo kooyi mwēe yi Tifiy
le*

⁸ Tifiy gē bee wu yise be nfii
wu Nyo be bvunja, wu gee
mwēe mù jwe wū yine, be

mwēe mù duunyi bvunja bvū
Nyo a bamii ntenee.

⁹ Bamii bamu gē ja bo ke bo
teenyi be ba Tifiy. Bamii baa
gē bee Bajuu ba gē ja Sēlin be
Aleksanda mo Silisia be Esia.
Gē bee bamii ba yeh yi buune
yi ba gē teye le yi Nfa ba bu wa
yi Bvunfa le.

¹⁰ No bo gē teenyi noo, Kiyo
ki Yuude nya Tifiy be bvufee,
muh nyume ge yu wu le no
wu so wu ge.

¹¹ Bo mo bo ja bo beesē
bamii bamu ajiŋ ajiŋ ki bo
mbiane le, bo le bo yu Tifiy
jeme jē yē befe kune Muse be
Nyo.

¹² No bo ge noo, bo mo bo
shinshē muntele mu bamii, be
mu bamii ba sage woj, mo
mu bamii ba duunyi banchi
ba Nyo. Bo mo bo lee yi Tifiy
le, bo jo wu bo gēen be wū
fwe a bamii ba woj ba gē sage
bansa.

¹³ Bamii baa ka bo to be
bamii bamu bo lēme jinj yin
wu chimbian, bo tu bo kooyi
mwēe yi Tifiy le bo duu le, “Ge
muh wunē to wū nyu njē wu
jeme jē yē befe kune yeh
kintanyē yine be banchi ba Muse
le seŋ ge.

¹⁴ Bee le be yu wa wu jeme
le Jiso wu Nasale wēe le wu sa
yeh yi kintanyē yine, wu ka
wu kuse kinche kesa ki woj
ki Muse gē yeyē bee yu.”

¹⁵ Bamii bachii ba gē bee
yeh yi nsa le noj ajii yi Tifiy
le, bo ja bo yē bvushi bwe
kaasē wa ye bvū tu bvū fiesē
bvū nchendaa wu Nyo.

7

*Tifiŋ tanyε jwe fwe a bamii
ba sage woŋ*

¹ Kikwεε ki bachiji kintanyε biih Tifiŋ le lε, “Mwεε mù ba jeme munε le nchieεŋ?”

² Tifiŋ chvuu lε, “Bachii bε booŋ ba bwεεŋ, bεŋ yēgε bεŋ yû. Nyo wu bvukuge gε bunε fε chiji wese wù Ablaham le wu baan wu chee Misobotεmia, fε wu ja wu gεεŋ wu tu wu chee Alan̄,

³ wu jemε wu le lε,
‘Chīnε kfuu chuŋ le, wo bū
woŋ wene le,
wo gεεŋ woŋ wu nlé ndūnyε
wo le.’

⁴ Noo, wu mo wu ja Chadia ayu, wu gεεŋ wu tu wu chee Alan̄. Chiji gε doo wu kwe, Nyo ge wu ja wu to yanε a bεŋ chee yo mεesε.

⁵ Wu tu wù nyu yanε, Nyo gε baan nya ge wu mo bε gwεŋ ge, geenε, wu ka le wu lé wu gε wu nyā wu woŋ kfunε nyû we bε kiŋgogε ke. Nyo gε ka noo, Ablaham baan a keme ge mwa ge.

⁶ Nyo ka wu jemε wu le lε,
‘Kiŋgogε kuŋ lé ki gε ki nyû
bantolo woŋ wumu le,
ki lεne bvunfa yo,
ba nyuse bε bo yi biluŋ le gii
yineh (400).

⁷ Nlε ḥgε nôŋ ḥgε yi woŋ wuyu
le,
kiŋgogε kuŋ lé ki gε ki bū yo ki
tô ki bûnε Nyo yanε.’

⁸ Nyo ka wu ji leh bε Ablaham, njiŋε wu leh wunε le lε Ablaham lé wu gε wu chvûse booŋ be yeh. Ablaham gε boo Asik, le doo nyume aju nyaan

wu chvuu wu yeh. Asik gε boo Yakob wu chvuu tε wu yeh. Yakob gε chvûu tε booŋ be ba yuufe ncho bafεε yeh ba le bachiji chiji besa fε kfuu chesa besabεŋ to chi saane.

⁹ Bachiji chiji besa baa gε ja bo tu bo bεεne kindonj bε Yosef wù mwa bwe bo, bo mo bo gesε wu, wu gεεŋ wu tu wù nyu nfwa woŋ wu Ijib le. Geenε, Nyo tu wu jiiŋe geh fε wu le,

¹⁰ wu fi wu yi banjε be le bachii. Nyo ka wu nya wu bε bvufee, wu fε Falawu, Nfoŋ wu Ijib tu wu konε wu, wu mo wu gεε wu lε wù nyû ḥkfuj we wù baan, wu ka nyu muh wù jiiŋe fε kfuu che le.

¹¹ Jeŋ gε ja yi koo Ijib aju achii mo Kanan, bamii yεŋ ḥgε baan. Bachiji chiji besa gε keme geh fiee fijile ge.

¹² Yakob gε yu lε mwεε munjile le Ijib, wu mo wu tuŋ boonj be ba le bachiji chiji besa, bo gεεŋ yo ḥgεnε wu fweele le.

¹³ Bo gε doo bo kaasε bo gεεŋ yo ḥgεnε wu kinfeε le, Yosef mo wu ge booŋ ba bwεε kεε wu. Wu mo wu dunyε tε bo Falawu le.

¹⁴ Yosef mo wu chiiŋsε ntuŋ fε Yakob wu chiji le, lε wu bε kfuu che chichii tò Ijib. Kfuu chi Yakob gε bee kife kiyu le muh mbaŋbvusooshwi ncho batεŋ (75).

¹⁵ Yakob yu noo, wu mo wu jo kfuu che chichii bo boh Ijib. Wu bε bachiji chiji besa gε kweeyε yo bachii.

¹⁶ Bo gε tuu agvuŋ aboo bo kaasε bo to, bo jiiyε Shεkem a

jen yi Ablaham gè gu a boon ba Amo le.

¹⁷ Kife gè doo ki kojé ki Nyo lé wu gè fíee fi wu gè ka wa Ablaham yu, bamii besa duu wa Ijib baanj.

¹⁸ Bamii ba Ijib gè ghaa nfonj wumu wu ya kee ge Yosef ge.

¹⁹ Nfonj wuyu mo wu wéene, wu ghége bamii besa, wu tooñse le bachiji chiji besa nôone mu mwone mu boonj akfuunj bo kweeyi.

²⁰ Le kife kiné kí ba gè boyé Muse, nyu mwa wù joñe baanj fe Nyo le. Bo kème wu yeh yi kii le yi tede,

²¹ bo mo bo jo wu bo géeñ bo gée akfuunj. Mwa Nfonj Falawu wù kwese gè géeñ wu bonj wu, wu leyé wu njé mwa ye.

²² Bo mo bo yeyé Muse bë bvufee bvü bamii ba Ijib bvuchii, wù nyu muh wù kee njéme bë ki wu gée mwées chuule.

²³ Wu gè doo wu bu biluñ mbaanyé, wu ja wu kwaje le wu lé wu géeñ wu yéñ no boonj ba bwee ba le bamii ba Ishwala nyume.

²⁴ Wu doo wu géeñ, wu yéñ muh wu Ijib nyuse muh wu Ishwala wumu. Wu lee fo le wu chvuu kichvuse, wu mo wu yuuyé lo muh wu Ijib wéë.

²⁵ Wu gè kwaji le boonj ba bwee le bo kée le tuñ Nyo wu le wu tó wu bvúse bo yi ñge le. Geené, bo gè baanj kée ge.

²⁶ Bvu gè bu bvü yuu, Muse ka wu géeñ, wu bu yi bamii ba Ishwala le bafee bo ja bo juu lebolebo. Wu lee fo ki wu

gâde bvuju bvuyu, wu biih bo le le, 'Boonj ba bwéenj, bëñ le muh bë mwa bwee, ge la bëñ fe bëñ juu lebëñlebëñ?'

²⁷ Muh wù gè nyuse mwa bwee wéë ka wu tooñse lo Muse, wu biih wu le le, 'Géle yéenj wo le wo sâge bee, wo suñne bansa besa?

²⁸ Wo féné ka goone ki wo yûuyé me gëh no wo chi yuuyé muh wu Ijib wéë ñguufé?

²⁹ Muse yu noo, wu mo wu faanj wu ja woñ wu Ijib le, wu fée lo wu géeñ wù nyu woñ wu Midian le, wu gè boo boonj ba biliñse bafee yo.

³⁰ Le nyume ajiñ a biluñ mbaanyé, nchendaa wu Nyo bune fe Muse le, yi ñgu le wu bëde yi kite ki mbiañ le nchvuuñ mbebe Mbegé wù Sina le.

³¹ Muse yéñ fi gha wu, wu keñse mbebe le ki wu bïjé chuule no wu keñse, wu yu Tada Nyo jéme wu le le,

³² 'Le me wù Nyo wu bachiji chiji bena,
Nyo wu Ablaham bë wu Asik
mo wu Yakob.'

Muse yu noo, wu tu wu koge bë nfaanj baanj, wu gë ka wu moñ lo wu jiñé ge.

³³ Tada Nyo ka wu jéme wu le le,
'Bâayé balaba bunj, nje féné fe
wo lëme fo le kijuse kí
yuude.'

³⁴ Nle n'yéñ wa chuule no
ba nyiäge bë bamii bañ
Ijib,
ñka n'yu no bo tune,
me mo nshii nto ki mbvúse bo
yi ñge wuyu le.

Yēge yū, nlé ntūŋ wo Ijib
meeſe.'

³⁵ Muse wunε le wu wù bo
gè faŋ wa, bo biih wu le le,
'Gele yεεŋ wo le wo sāge bee,
wo suunε bānsa besa?' Le wu
wù Nyo gè tuŋ le wu gεεŋ wù
nyu muh wu ge wu sage bo,
wu ge wu bvusε bo yi nge le.
Nyo gè tuŋ nyu nchendaa we
wu to yi kite ki mbiaŋ kī gè
bede kee le wu fejε ntūŋ wεε
wu le.

³⁶ Muse mo wu gεεŋ Ijib, wu
ge mwεε mu de yī yune bε
biŋha bi mwεε, wu bvusε bo
yo. Wu ge mumu nyu fε joo yī
Baaŋ yī Yεεde le, wu ka wu ge
mumu nchvuun a bo gè jiεnyi
yo yi biluŋ le mbaanyε.

³⁷ Le Muse wuyu wu gè jεme
bamii ba Ishwala le le,
'Nyo lé wu gē wu bvūsε muh
we wu ntūŋ wumū
a boon ba bwe wene
ntεnεε,
wu chīŋse fε bεŋ le, gεh no wu
gè bvusε me.'

³⁸ Ka nyume gεh wu wù
Muse wù nchendaa wu Nyo gè
jεme wu le yi mbegε wu Sina
le kife kī kintaashε ki bamii
ba Ishwala gè bee nchvuun bε
bachiji chiji besa, Nyo nya jε
yī nyaa kinche le wu feesε bee
le.

³⁹ Geenε, bachiji chiji besa
ka bo faŋ ki bo yu fεε fl Muse
jεme, bo baa lo jin wu le, bo tu
bo konε ki bε bo kaase bo tuu
lo fiboo jin Ijib.

⁴⁰ Bo mo bo jεme Aloŋ le le,
'Maa banyo bo lé bo sāa bee
fwe, nje bee baaŋ ka kee gε fεε
fl kooshi bε Muse wεε wu gè
bvusε bee woŋ wu Ijib le gε.'

⁴¹ Bo mo bo kεnyε fimooso
fi fεεne mwa naa, bo sεεyi
nyāŋ bo ge kintanyε yu fi le,
bo tu bo laŋeye yi fεε fl kεnyε
bo bε chiaaŋ yiboo le.

⁴² No bo ge noo, Nyo mo wu
baa jin bo le, bo tu bo buune
wa nyu fε juu bε kwii le mo
jón. Nyu gεh no ba gè saŋ
a ŋwa wu bamii ba ntūŋ wu
Nyo le le, Nyo jεme le,
'Bamii ba Ishwala, bεŋ gè
sεεyi nyāŋ nchvuun yi
biluŋ le mbaanyε,
bεŋ tuufe nyu mε yu?

⁴³ Bεŋ gè jiεnyi bεŋ tuude nyu
chun yī nyo wù bo teŋe
le Molok,
bεŋ ka tuude joŋ yī ba kεnyε le
le nyo wù jee le Lefaaŋ,
nyu mumooso mū bεŋ gè
kεnyε ki bεŋ būnue
mu.

Nje fine, nlé nge mbvūsε bεŋ,
bεŋ bū bεŋ gεεŋ bεŋ fε
lo Babilon.'

⁴⁴ Bachiji chiji besa gè jiεnyi
nchvuun bo kεme chun yī du-
unyi le Nyo le bε bo, bo gè
fe chun yεε bii yεεŋyεεŋ no yi
Nyo gεh chunyε Muse le gè
bee. ⁴⁵ Boon ba bachiji chiji
besa gè fi, bo tuu bo to yū yanε
kife kī bε ba Joshwa gè lode
nshεŋ yi bituŋ bī gè bee yanε
le, nyu Nyo wu gè gεεne fwe
wu kuŋe bituŋ biyu. Chun
iyu mo yi nyu yanε too bude
kife kī Nfoŋ Dabi gè sage woŋ
kfunε.

⁴⁶ Wu yεŋ le Nyo konε wu
chuule wu mo wu lege le Nyo
bεŋ wu jooŋ yeh wu nyā wu
wù Nyo wu Yakob chēe yu.

⁴⁷ Gè jiεnyi Salamon wu
jooŋ yeh yi Nyo yεε.

48 Geenε, Tada Nyo wu le kikwεε ki mwεε munchii, to gε wu chee yeh yi jone bamii le gε. Le geh yεεηyεεη no muh wu ntuŋ wu Nyo wumu gε saŋ wa le Nyo jεme le,
 49 Fεwe le kala waŋ, nshεη yine le kitege ki bikaa bianj.

Tada jεme le yeh yi taŋlo muh joon lε le nyume yan taŋlo yi nyu nεε?

Noo, kijusε le yu kī taŋlo nshii fo le?

50 Gε fe mε mwεε munε munchii gε?"

51 Tifiŋ mo wu ja wu jεme le, "Bεŋ tεεme bikwεε baanj, muntele mwεna bε bintuŋ biεna le lo binshushu. Bena bachiji chiji bena le geh yεεηyεεη. Bεŋ fane segechii ki bεŋ yūgε Kiyo ki Yuude le.

52 Muh wu ntuŋ wu Nyo wumu le yu wù bachiji chiji bena gε baanj boon gε bikaa a wu jin gε? Ba gε yuuye bamii ba ntuŋ ba Nyo ba gε jεme wa le Muh wu Leme wù Nyo wù Chaaŋ lé wu gε wu tō. Wu gε to, bεŋ gesε wu, bεŋ ka bεŋ yuuye wu.

53 Ka nyume geh bεŋ ba Nyo gε tuŋ banchendaa be bo nya banchi be bεŋ le bεŋ fan ki bεŋ bii bo le."

Ba tume Tifiŋ bε ata

54 No bamii ba gε sage woŋ yu fiee fi Tifiŋ jεme, muntele bεde lo bo, bo tu bo ηgeji bige.

55 Kiyo ki Yuude yisε yi Tifiŋ le, wu tu wu jiiŋe fie nyume we, wu ja wu yεŋ n'yuu wu le wù Nyo le, wu ka wu yεŋ Jiso wu lεεŋ a kibo kinchieŋ ki Nyo le.

56 Tifiŋ ja wu jεme le, "Bεŋ jinjε bεŋ yεŋ, nle n'yeŋ fεwe gwenyε, muh wù jee che le Mwamuh leme a kibo kinchieŋ ki Nyo le."

57 Bo yu fiee fiyu, bo mo bo banj bintuŋ bε chiaaŋ, bo wanε fεweεwe, bo mo bo saa bachii bo gwe yi Tifiŋ le,

58 bo chii wu bo bu bε wu a kilaanteŋ kεε le, bo gεεŋ bo tumε wu bε ata. Bamii ba gε bεeyi jinj yi nsa we baayε bikuŋ biboo, bo nya chumu wumu wu ba gε teŋe le Sol le, fe bo tume wu.

59 No ba gε tume Tifiŋ bε ata noo, wu buunε le, "Tada Jiso, fih kiyo kanj."

60 Wu mo wu ja wu tuŋ anyuu fεkuu, wu jan fεweεwe le, "Tada, keefε wo jinjε fiee fi befe fine fi bamii banε gee gε." No wu jεme noo, wu mo wu kwe.

8

1 No ba yuuyi Tifiŋ, Sol tooŋ.

Sol nya ηge kintaashε ki bamii ba mbεmε le

Geh abvu, bo kε bo nyaa ηge wu tεεme kintaashε ki bamii ba mbεmε ba Yεlusalem le. Ki saanje kichii ki bu yo, ki gεεŋ bimbe bi Judia bε Samaliya le, shεε geh booŋ ba ntuŋ ba Jiso.

2 Bileŋse bamu ba gε leesε muntele yi Nyo le chuule to bo jo gvunε chi Tifiŋ bo jiiyε, bo bee wu wesee.

3 Geenε, Sol nyu fie wu gεene lo bε kintaashε ki bamii ba mbεmε, wu kooyi bamii ba mbεmε, le yeh le yeh, ba

bileñse bε bikεse wu tunε yeh yi ncha le.

Filib feje je yi Nyo Samaliya

⁴ Bamii ba gε saanje baa tu bo gεene manjuu le manchii bo feeji je yi Nyo.

⁵ Filib bu fie wu gεenj nyu a kilaantεn ki Samaliya le, wu tu wu feeji saaka yo kune Mb-vuse wù Nyo gε ka.

⁶ Bamii ba duude yuge bo ka yεnε mwεe mù duunyi bvunja bvü Nyo mù wu gε gee le, bo mo bo nya bintuŋ wu le chuule.

⁷ Biyo bī yiide gε bude yi bamii le, bi wane fεwεewe, bamii ba duude ba gε kwe kimbe kimimia mo batεnεlase bo ja we tε.

⁸ Noo, kinlanje kī baanj tu ki nyu a kilaantεn kiyu le.

⁹ Muh mu gε bee a kilaantεn kiyu le jee che nyu le Samonj, wu gε shεe geh wu duunyi nfiŋ ye kεge lo, bamii ba Samaliya bachii yεde jwe yune bo. Wu ka duu le wu le muh wù baanj.

¹⁰ Bamii bachii ba a kilaantεn kiyu le kεge ba shige shige le gεene ba baanj baanj le bo nya bintuŋ wu le, bo duu le, "Muh wunε le bvunja bvü Nyo bvü ba tεnε le le Bvunja bvü Baanj."

¹¹ Bo gε nyaa bintuŋ wu le noo, nje wu gε shee wu duunyi nfiŋ ye kεge lo je yī ndefε le bamii yεde jwe yune bo.

¹² Geenε, Filib gε doo wu to wu feeji saaka wù joŋe kune bvunfɔŋ bvü Nyo mo kune jee chi Jiso Kletu, bikεse bε

bileñse bεenj saaka wuyu le wu mo leesε bo a joo.

¹³ Samonj wεe kibεe bεenj te ba leesε wu a joo. Wu mo wu me geh wù nyu mbebe yi Filib le wu yεde biŋha bi mwεe bī baanj baanj bε mwεe mù duunyi bvunja bvü Nyo mù wu gε gee jwe yune wu.

¹⁴ Boonj ba ntuj ba Jiso gε yu Yεlusalem lε bamii ba Samaliya le bo fi wa je yi Nyo, bo mo bo tuŋ Bita bε Jonj fe bo le.

¹⁵ Bo gεenj bo bu yo, bo buunε fe bamii ba mbεmε ba yo le le bo kεmε Kiyo ki Yuude,

¹⁶ nje Kiyo ki Yuude gε baanj a to gε fe muh le bo le gε. Ba gε leesε bo nyu a joo maa a jee chi Tada Jiso le.

¹⁷ Bita bε Jonj buunε, bo gεe chiaanj yi bo le, bo mo bo kεmε Kiyo ki Yuude.

¹⁸ Samonj doo wu yεŋ no booj ba ntuj ba Jiso gεede chiaanj yi bamii le Kiyo ki Yuude too yi bo le, wu nya bige Bita bε Jonj le,

¹⁹ wu du le, "Bεŋ nya me bε bvunja bvunε tε, fi le le mo nyu yεenj wù nle ŋgεe chiaanj yaŋ yi ye ye le, wu kεmε Kiyo ki Yuude."

²⁰ Bita chvuu wu le le, "Wo bε bige biuŋ biyu bεŋ lé bεŋ lēsε lo. Wo jiεnyi nεe fe wo kwaji le tanlo ba gu nyaa yi le yi Nyo bε bige?

²¹ Gε wo kεmε lo kijusε antεnεe a lεme chine gε, nje gε fitεle fiuŋ yuude fe Nyo le gε.

²² Kaase fitεle fiuŋ yi flεe fi befe fi wo goone ki wo gε fine le, wo buunε laa tanlo Tada

Nyo leeshe banjwaje ba befe
banε ba wo kεme fe fitele le la.

²³ N'yεde le wo le wo yise wa
be n'yele ajii, wo tu nfwa wu
kimbefε."

²⁴ Samoŋ choonε Bita be Jon
le, "Kii, bεŋ buune fe Tada le le
keefε fιεε fimi antεnεe a mwεε
mu bεŋ jεme mune kooshe be
me ge."

²⁵ Bita be Jon gε mεse bo feje
je yi Tada, bo seεŋ mwεε mu
bo kee kune Jiso, bo ja bo tuu
jin Yelusalem. No bo gε tuu jin
noo, bo fede bante ba duude
ba Samaliya le, bo feeji saaka
wù joŋe wu le wù Nyo yo.

*Filib leesε muh wu Itobia a
joo*

²⁶ Nchendaa Tada gε ja
wu jεme Filib le le, "Ja wo
boh je akuu akuu, wo gεεŋ
a je yi jade Yelusalem yi fede
nchvuuŋ yi gεεne Gasa le."

²⁷ Filib ja wu boge. Muh wù
baaŋ wumu wu Itobia gε bee
yo a je. Wu gε bee muh wù ba
bvuushε, nyu muh wù gε jiiŋe
fe kwa wu Yaa Kanda wù gε
sage woŋ wu Itobia le. Muh
wεε gε ja Yelusalem a wu gε
gεne ki wu būnε Nyo yo,

²⁸ wu tu wu tuu jin woŋ
we le a koto kimu ki nyán gε
chiide le, wù nyu wu shii yo,
wu tεŋe fιεε a Nwa wù Yosaya
wù muh wu ntuŋ wu Nyo gε
saŋ le.

²⁹ Kiyo ki Yuude jεme Filib
le le, "Kεŋse wo gεεŋ mbebe
koto kege le."

³⁰ Filib legε wu gεεŋ mbebe
ki le, wu yu muh wεε tεŋe a
Nwa wu Yosaya le. Wu bii wu

le le, "Wo tεŋe ne wo yuge fιεε
fi wu jεme?" ³¹ Wu chvuu le,
"Tanlo n'yu nee njε muh najε
mene seŋ?" Wu jεme le Filib
bεεŋ bo shii a koto le.

³² Kijuse kε wu gε tεŋe fo a Nwa
wεε le gε jεme le,
"Wu gε bee njε shoŋ yi ba
gεεne ki ba seε,

ka nyu njε mwa shoŋ sege ba
muu yvú ye ye le,
yi beede gε.

Le gεh te noo no wù gε bee jwe
wu chile.

³³ Ba gε choose wu, ba fanj ki
ba sa nsa we chuule.

Le yεεŋ wu yu wu to wu jεme
kune boon be,
a ba suuŋ wa kinche ke fεkuu
fεnε?"

³⁴ Muh wù baan wεε mo wu
lege Filib wu jεme le, "Kii wo,
gε seεŋ me, muh wu ntuŋ wu
Nyo wunε, wu jεme nyu kune
yεεŋ? Wu jεme kune kikwεε
ke noo kune muh mu le?"

³⁵ Filib mo wu kε geh be
kijuse kiyu a Nwa wεε le, wu
tu wu naji saaka wù joŋe wu
kune Jiso.

³⁶ Be wu tu bo gεεne gεh a je,
bo gεεŋ bo bu fe kijuse kimi le
joo nyu fo. Muh wù baan wεε
jεme le, "Bijε yεŋ, yinε le joo
fεnε, tanlo nka nfanj la le, keefε
wo lēe me a joo?" [

³⁷ Filib chvuu wu le le, "Wo
fεnε le wo bεεŋ Jiso Kletu le
be fitele fiuŋ fichii, tu nle nlee
wo a joo." Wu chvuu le, "Nle
mbeεŋ le Jiso Kletu le Mwa
Nyo."]*

³⁸ Muh wù baan wεε mo wu
du le bo lεεŋ be koto. Be Filib

* ^{8:37} Banwa ba kege bamu kεme kinchin kine nyu fe chiŋ fe kimba kine.

shii, bo lee bo gεεŋ a joo, Filib leesε wu a joo.

³⁹ No bo gè bude a joo, Kiyo ki Tada chufe Filib fo, muh wù baanj wεε ge ka wu yεŋ wu le ge. Geene, wu tu wu gεεne gεh fie wu laŋeye.

⁴⁰ Filib ja wu bune nyu wa Asotu, wu ja wu tu wu gεεne, wu fede a bilaanteŋ le bichii, wu feeji saaka wù jone wu Nyo, wu gεεŋ wu bu a kilaanteŋ ki Kasalia le.

9

Sol kuse wu lee fiteleyi Jiso le

¹ Gè bee kife kεε le, Sol baanj gεh wu fuge, wu kaji bamii ba ŋgoo ba Tada le wu lé wu yûuyε bo. Wu mo wu gεεŋ fe kikwεε ki bachiji kintanye le,

² wu legε le wu nya wu banwa wu gεεŋ bε bo yéh yi buunε yi Damasku le, ba duunyi le wu yεŋ lo, no bamii ba yo bo bii Je yi Tada le mo nyu bikese, mo nyu bileŋse, wu kooyε bo wu kaan, wu to bε bo Yεlusalem.

³ Wu nya, Sol ja wu gεεne Damasku, wu doo wu feεe a kilaanteŋ kεε le, n'yuu wumu ja wu lalε feεe, wu shii ye ye le.

⁴ Wu gwe fekuu, wu yu jε jemε wu le le, “**Sol, Sol, wo boone bikaa a me jiŋ ne nje la?**”

⁵ Wu biih le, “Tada, le wo wù yεεŋ?” Je yiyu chvuu le, “**Le me wù Jiso, le me wù wo boone bikaa a me jiŋ.**”

⁶ **Yi meεe se le, ja we, wo lee wo gεεŋ a laanteŋ, ba**

sεεŋ wo fiεe fi wo kεme ki wo gεe.”

⁷ Bamii ba gè jiεnyi bε ba Sol leεŋ fo bo ŋgεε, no bo gè yuge je yiyu bo yεde ge muh le ge.

⁸ Sol gè ja we fekuu feε, le wu doo wu gwenyε ajii, wu ka yεde ge mwεε le ge. Bo jije wu yi kibo le, bo tu bo chieεji wu bo gεεne bε wu Damasku.

⁹ Wu gεεŋ wu tu wù nyu yi aju le atade wu yεde ge mwεε le ge. Wu gè bee noo, wu jii ge fiεe ge, wu muu ge te fiεe ge.

¹⁰ Muh mbεmε wumu gè bee Damasku ayu jee che nyu le Anania. Tada Jiso ja wu tεεŋ wu a fiεe le njε kifile le le, “**Anania.**” Wu bεεŋ le, “Tada, ne me wunε fεnε.”

¹¹ Tada jemε wu le le, “**Ja, wo gεεne a je yi ba tεεŋ le Chaanq le, wo doo wo bu fe yeh yi Juda le, wo bii muh mu wu Tasu wu ba tεεŋ le Sol. Yegε yu, wu le fo wu buune,**

wu be wu yεŋ wa muh mu a fiεe le njε kifile ba tεεŋ le Anania, wu to wu gεε chi-aan ye ye le, le wu kaase wu yεde mwεε le.”

¹² Geene, Anania jemε le, “Tada, nle n'yu wa a bamii ba duude le kune muh wunε, no wù gee mwεε mì mbefe fe bamii ba le ba Nyo le, ba Yεlusalem le.

¹³ Wu too ne, wù nyu wu fi bvunja a bachiji bintanye ba baanj baanj le, le wu to wu kooyε bamii bachii yanε bo buunε bo tεεŋ jee chunq.”

¹⁴ Tada chvuu wu le le, “**Genε geh lo. Nle ncha wa muh wunε, muh wanq wu**

**leme le, le wu fēeji jee chan
bamii ba le gε Bajuu le gε,
bε banfon baboo, mo bamii
ba Ishwala le.**

¹⁶ **Mε kibεε nlé ndunyε wu
no wù keme ki wu yēŋ ηge
nje jee chan.”**

¹⁷ Noo, Anania mo wu gεεŋ, wu lee yeh yεε le, wu gεε chi-aŋ ye yi Sol le, wu tεεŋ le, “Sol mwa bwaan, tuŋ Tada Jiso me. Le wu wù Jiso wù wo chi yεŋ a je sege wo chi too yane. Wu tun me le, nto nje wo kaase wo yēde mwεε le, le Kiyo ki Yuude to ki yise ye yo le.”

¹⁸ Geh no wu jεme noo, fīεε fimi njε bibage mo bi bu a Sol jii bi gwe fekuu, wu mo wu tu wu yēde mwεε le. Wu ja we, bo mo bo leesε wu a joo.

¹⁹ Wu gε ji mwεε, bvunja kaase bvu tu ye ye le.

Sol feje saaka wu Jiso Damasku

Sol gε che Damasku bε ngor yi bamii ba mbemε, yi aju le shige,

²⁰ wu mo wu ke lo kimimia wu tu wu jiényi yē yi buunε le, wu feeji le, “Jiso le Mwa Nyo.”

²¹ Bamii bachii ba gε yuge bo tu bo manje le, “Wunε le gε muh wù chi jiényi wu gεεne lo bε bamii ba buune bo tεεŋ jee chine Yelusalem gε? Gε wu to yane ne ki wu kōoyi ba le yane wu kaase wu gεεne bε bo, wu nyaa chiaan yi bachiji kintanyε ba baan baan le gε?”

²² Sol tu wu feeji geh fīεε kune Jiso fi tεεme lo, wu duunyi le Jiso le Mbvuse wù Nyo gε ka. Bajuu ba gε bee

Damasku bo ma lo fīεε fi tanjlo bo chvuu wu le.

²³ Aju gε doo wo fe wesee, Bajuu bayu shii, bo chu ntaj ki bo yuuyε Sol.

²⁴ Bo tu bo shiide, bo chieεne wu jwe wu kitaj ki Damasku le, le wu doo wu feder, kεne nyu antaj kεne nyu fenshe, ki bo yuuyε wu. Geene, Sol kεe ntaj wuboo.

²⁵ Bamii be ba ηgoο gε jo wu antaj, bo leesε a ηkaa le, bo bvuse wu fε nto wu kitaj le, bo shiishε wu fekuu wa akfuuŋ.

Sol gεεŋ Yelusalem

²⁶ Sol tu jinj Yelusalem, wu doo wu goone ki wu tāashε bε ngor yi bamii ba mbemε, bo tu bo faane lo wu, nje gε bo gε bemε chuule le wu le muh wuboo wu ηgoο gε.

²⁷ Geene, Banaba jo wu, bε wu gεεŋ fε boon ba ntuj ba Jiso le. Wu sεεŋ bo le no Sol gε yεŋ Tada le a je Tada jεme wu le, wu mo wu sεεŋ bo no wu gε feeji kune Jiso Damasku wu faane gε.

²⁸ Noo, Sol mo wu tu wù nyu bε bo wu jiényi manjuu le manchii Yelusalem, wu feeji kune Jiso, wu faane gε.

²⁹ Wu gε jεme te Bajuu ba gε jεme je yi Glek le, wu tεεŋ kintεεnyε bε bo, bo ja bo goone ki bo yuuyε wu.

³⁰ Bamii ba mbemε kεe le bo goone ki bo yuuyε wu, bo mo bo jo wu bo boh bε wu a kilaantεŋ ki Kasalia le, bo chiiŋse wu gεεŋ Tasu.

³¹ Yi kife kinε le, kintaashε ki bamii ba mbemε fufε shεŋ yi ηge le a bimbe bi woŋ wu

Judia bε Galalee mo Samaliya le. Kiyo ki Yuude ge kintaashε kiyu ki temε, ki mo ki tōone ḥgooyee yi kuu. Bo tu bo chee, bo ḥgvuune gεh nyu Tada.

Bita gεεŋ ntε wu Lida bε wu Joba le

³² Bita tu wu jiεnyi, wu gεεne fε bamii ba le ba Nyo le manjuu le manchii, wu jiεnyε wu gεεŋ wu bu fε bamii ba Lida le.

³³ No wù gε bee yo, wu yεŋ muh mu le wu kwe kimbe kimimia, jee che nyu Ania wù nyu wu ge wa fenta bilun nyaaŋ.

³⁴ No Bita yεŋ wu le, wu tεεŋ le, “Ania, Jiso Kletu fε wa wo. Ja we wo kεnyε kinta kunj.” Kimimia Ania mo wu ja we.

³⁵ Bamii ba Lida, mo ba yi bale yi Shalon le, yichii mo bo yεŋ no muh wuyu le wu tεmε wa, bo leesε muntele yi Tada Jiso le.

³⁶ Gε bee kwεse wumu nyu a kilaanteŋ ki Joba le, nyu muh wu mbεmε, jee che nyume Tabita, chī le a jε yi Glek le le Doka.* Wu gε gee mwεε mü njoŋe segechii, wu fii bamii ba fuude.

³⁷ Le nyume aju ayu le, kwεse wuyu gwe kinchεŋ, wu mo wu kwe. Bo chuge gvunε che, bo bεεŋ bo gεε kimbe ki yeh ki awe le.

³⁸ No Joba gε bee mbebe yi Lida le, ḥgooyi yi bamii ba mbεmε yu le Bita le Lida, bo mo bo tuŋ bileŋse bafεe fε wu le. Bo gεεŋ bo legε wu, le kii wu, le wu to gεh bikaa le.

³⁹ Bita mo wu ja gεh noo bε bo gεεne. Wu gεεŋ wu bu fo, bo jo wu bo bεεŋ bε wu kimbe ki yeh yi awe kεε le. Bakwεŋkfu ba yo bachii tuŋ kinjaŋ fo bo tu bo beede, bo duunyi njú yi Doka gε fεde sege wu gε baanj yu.

⁴⁰ Bita bvuse bo akfuuŋ bachii, wu tuŋ anyuu fεkuu wu buunε, wu kaasε ye wu jεmε gvunε chiyu le le, “Tabita ja we.” Wu mo wu gwenyε ajii, wu bijε Bita, wu mo wu ja wu shii we.

⁴¹ Bita jijε wu yi kibo le, wu lεεŋ we. Wu kaasε wu tεεŋ bamii ba le ba Nyo bε bakwεŋkfu baa, wu dunye wu bo le, a wu kaasε wa wu tu yu.

⁴² Saaka wuyu saanje wu gεεŋ Joba achii. Bamii ba duude leesε muntele yi Tada le.

⁴³ Bita tu wù nyu Joba yi aju a duude le, wu chee bε muh mu wù gε kεεnyi jé, jee che nyu le Samoŋ.

10

Fiee njε kifile to fe Koneyu le

¹ Muh mu gε bee a kilaanteŋ ki Kasalia le ba tεŋe wu le Koneyu, nyu kikwεε ki ḥgooyi yi bamii ba nchi ba Lum, yí ba gε tεŋe le yi Itali.

² Wu gε bee muh wù bamii bachii ba a wu yeh gε bee bo leesε muntele yi Nyo le chule. Wu ḥgvuune, wu buune Nyo segechii, wu nyaa nnya ye chuule. Bajuu ba gε fuude le.

³ Gε bee juu chimi njε juu bikaa bitεde fεnshe, fiee, njε

* **9:36** Gee chi Tabita bε chi Doka le a jε yi Glek le nyu nyaŋ yi ba tεŋe le fikuna.

kifile ja fi to fe wu le, wu jagε wu yεŋ nchendaa wu Nyo le chuule a fιεε fiyu le. Nchendaa wεε gε to wu lee wu tεεŋ wu le, "Konεyu."

⁴ Konεyu faaq, wu noŋ ajii ye ye le wu biih wu le le, "Chiji kikwεε, le la?" Nchendaa wεε chvuu le, "Nyo le wu yu wa buune chunj, wu ka wu yεŋ nnya yi wo nyaa bamii ba fude le, wu kwajε wo.

⁵ Yi mεeεse le, tuŋ bamii Joba bo gεεŋ bo tεεŋ muh mu wù jee che le Samoŋ, chimi le Bita.

⁶ Wu chee bε Samoŋ wu kεεnyi jé wu la che le mbebe joo yǐ baan le."

⁷ No nchendaa wu Nyo wεε jεme noo wu mo wu ja. Konεyu sheε wu tεεŋ bamii be ba lεme bafεε, wu tεεŋ te muh nchi wumu wù gε chieene wu, gε bee muh wù gε leesε te fitele yi Nyo le.

⁸ Le bo to, wu sεεŋ fιεε fichii fi be kooshe bε wu bo le, wu mo wu tuŋ bo Joba.

Nyo dunyε kijgha kifile Bita le

⁹ Akfuuŋ bu ayuu, gε bee nje fenshe antenεε, bo fεεse wa a kilaantεŋ kiyu le. Bita ja wu bεεŋ a yeh we ki wu būune.

¹⁰ Jeŋ kε yi yuu wu, wu mo wu goone ki wu jí mwεε, ba baan ba deede lo mwεε munjile. Fιεε nje kifile ja fi to fe wu le.

¹¹ Wu yεŋ a fιεε fiyu le, kibvule gwenyε, fιεε fimi shiide fεwe nje kikwεε ki nju, ba jiji yi abu le ana.

¹² Chikfuu chi nyáŋ yichii, yǐ jiεnyi nshεŋ le, bε yǐ loone,

mo munyii mÙ fuune we, nyu yi nju yiyu le.

¹³ Je ja yi jεme wu le le, "**Bita, ja we wo yuuyε wo ji.**"

¹⁴ Bita chvuu le, "Tada, gε tanlo mε monj gε, nje nge mbaanj aji gε wa fιεε fi nche kεne fιεε fi le njε fi yuude gε seŋ."

¹⁵ Jε yiyu ka yi jεme wu le le, "**Keefε wo nyiεŋse fιεε fi Nyo le wu fe wa fi yuude gε.**"

¹⁶ Fi kooshe noo bu kijgane kintεde, bo mo bo kaase bo bεεŋse fιεε fiyu we.

¹⁷ Fιεε fiyu fi gε to njε kifile fi fuuŋse Bita wu tu wu maŋe laa fi duunyi nyu la le. Geh segeyu bamii ba Konεyu gε tuŋ baa to wa bo biide fe la chi Samoŋ wù gε kεεnyi jé le fo, bo tu bo lεme jwe wu kitaj le,

¹⁸ bo tεεŋ, bo biide le, "Muh wu jiεnye wumu le fεne jee che nyu le Samoŋ Bita?"

¹⁹ No Bita gε baan wu kwaji kune fιεε fiyu fi gε to fe wu le, Kiyo ki Yuude ja ki jεme wu le le, "Bijε yεŋ, bamii batεde goone wo.

²⁰ Ja we wo boh bena bo gεεne kikaa kimimia. Keefε wo chīide lo ye gε, tuŋ mε bo."

²¹ Noo, Bita mo wu ja wu boh, wu jεme bamii bayu le le, "Le mε wù bεŋ goone. Bεŋ to le la?"

²² Bo chvuu le, "Konεyu wu le kikwεε ki ngooyimi yi bamii ba nchi ba Lum le wu tuŋ bee. Wu le muh wù chaanj, wu faane Nyo, Bajuu bachii ngyuune wu. Nchendaa wu Nyo wù yuude wumu chi wu jεme wu le le wu chiiŋse

ntuŋ le wo to a wu yeh, wu yu
fiee fi wo lé wo jéme wu le."

²³ No bo chvuse noo, Bita
mo wu jéme bo lee bε bo che.

*Bita gεenj ntuŋ wu Nyo a
Koneyu ye*

Akfuuŋ bu ayuu, wu ja bε
bo mo bo gεene. Bamii ba
mbεmε bamu ba Joba bi wu
le.

²⁴ Bo jienye bo che, bvū
bu bvū yuu bo fεse Kasalia.
Koneyu bε bamii be ba kfuu
mo nsáa ye yi shéŋ yi wu gε
teŋε gε bee bo chieene wa bo.

²⁵ No Bita gε lese wu gεene
yeh, bε Koneyu tase. Koneyu
gwe a wu jii wu ngvuunj wu.

²⁶ Geene, Bita chiaase wu
we wu jéme le, "Ja we, nle geh
te fiaŋ muh wu wuŋ njε wo."

²⁷ Wu tu wu jéme bε Koneyu
bo lese bo gεene yeh, bo doo
bo lee, bo yεŋ bamii so lo yu.

²⁸ Wu jéme bo le le, "Bεŋ kee
chuule le nchi wese baŋ bεŋ
ge le muh wu Bajuu lade jige
wu ka taashi nsan̄ bε muh wu
le ge muh wu Bajuu ge. Geene,
Nyo le wu dunye mene le ge
ŋkeme ki ntεŋe muh mu nduu
le wu le muh wu nche kεnε le
ge wu yuude ge.

²⁹ Noo, bεŋ chi doo bεŋ
chiŋjε ntuŋ le nto, mε mo nto,
mbaan̄ teŋε ge. Mε mo mbi-
ide bεŋ le laa bεŋ teŋε me le la
le?"

³⁰ Koneyu chvuu le, "Abεŋ
le wa aju ana no nchi mbee a
mε yeh njε kife ki mεe se le juu
bikaa bitεde fεnshe mbuune.
Muh mu jagε wu bu a mε fwe
wù nyu wu noŋ njú yi lale ye
le.

³¹ Wu jéme mene le,
'Koneyu, Nyo le wu yu wa
buunε chun̄ wu ka wu yεŋ
nnya yi wo nyaa bamii ba
fuude le, wu kwajε wo.

³² Noo, tuŋ bamii Joba bo
gεenj bo tεŋ muh mu wù jee
che le Samoŋ, chimi le Bita.
Wu chee bε Samoŋ wù kεnεyi
jé wù la che le mbebe joo yí
baaŋ le.'

³³ Kimimia noo, nchi mo
nchiŋjε ntuŋ le wo to. Wo
to ne, fi joŋ baan̄. Bee mo be
nyume fεne a Nyo jii ki bee yu
fiee fi Tada tuŋ wo le wo to wo
jéme bee le."

*Bita jéme bamii ba gε bee gε
Bajuu le gε kune Jiso Kletu*

³⁴ Bita mo wu kε wu tu wu
jéme wu duu le, "Yí nchiesεŋ le,
nle n'yeŋ le geh Nyo duunyi
yeye yeye ge."

³⁵ Muh wuchii wù faane
wu, wu ka gee fiee fi chuule
le, wu fiaŋ wu wu jiiŋe gε laa
mwεdε bu faane la.

³⁶ Bεŋ kee ntuŋ wu Nyo gε
chiŋjε fe bamii ba Ishwala
le, wu feeji saaka wù joŋe le
Jiso Kletu gε to wu le nyiεgee
tanlo wù nyu antenεe a Nyo
bε bamii. Jiso Kletu wunε le
Kikwεe ki bamii bachii.

³⁷ Bεŋ kee fiee fi gε kooshε
woŋ wu Judia le wuchii, fi gε
kε Galalee ajiŋ a kife kí Jon gε
feeji wu leese bamii a joo.

³⁸ Bεŋ kee tε no Nyo gε
chvu lo Kiyo ki Yuude yi
Jiso wu Nasale le, wu ka wu
nya bvun̄ga wu le, wu tu wu
nyume bε wu. No Nyo gε bee
bε wu, wu tu wu jiεnεyi man-
juu le manchii wù gee leme

chī joṇe wu ka fede bamii ba debele nyuse.

³⁹ Le bee ba gè yεŋ mwεε mù wu gè gee woŋ wu Bajuu le wuchii, bε mù wu gè gee a kilaantεŋ ki Yelusalem le. Ba gè ta wu yi kintaan le wu kwe.

⁴⁰ Geene, le doo nyu aju atade, Nyo bvuse wu yi kwe le, wu ge bamii yεŋ wu le.

⁴¹ Gε nyu bamii bachii ba gè yεŋ wu le gε. Gè yεŋ geh bee ba Nyo gè cha le bee feeji kune Jiso. Bee gè jii mwεε bee ka muu besa ba Jiso sege wu gè bu yi kwe le.

⁴² Wu jeme le bee lé be gē be fēeji jε yi Nyo bamii le, bee ka sεŋe bo le le le wu wù Nyo le wu baa le le wu wù ge wu sa bamii ba baan yu mo ba kweeyε wa.

⁴³ Jiso wunε le wu wù bamii ba ntuj wu Nyo bachii gè jeme kune wu le le yεŋ wu lé wu gēe fitele fie yi ye ye le, Nyo le wu leeshe bimbefε bie fede yi jee che le.”

Kiyo ki Yuude to yi bamii ba le gε Bajuu le gε

⁴⁴ Geh no Bita gè baan wu jeme mwεε mune, Kiyo ki Yuude ja ki shii, ki to yi muh le wuchii wù gε yuge njεme wεε le.

⁴⁵ De yuŋ bamii ba mbεmε ba le Bajuu ba gè bi Bita le, no bo gè yεŋ Nyo nya tε nnya ye yǐ le Kiyo ki Yuude bamii ba le gε Bajuu gε.

⁴⁶ Bajuu baa tu bo yuge no bo jeme jé yǐ bo kee gε, bo yuuse Nyo. Bita mo wu biih le,

⁴⁷ “No Kiyo ki Yuude le ki to wa yi bamii banε le geh yεεŋyεεŋ no ki gè to yi ye yese besaben le, tanlo muh ka wu fan le keefε ba lēesε bo a joo gε?”

⁴⁸ No Bita bile noo, wu mo wu jeme le ba leesε bo a joo a jee chi Jiso Kletu le. Ajiŋ ayu le, bamii bayu legε le wu che bε bo yi aju le shige fε wu ja.

11

Bita sεεŋ flεe fl gε kooshε a Konεy u yeh

¹ Booj ba ntuj ba Jiso mo bamii ba mbεmε ba Judia bachii gè yu le bamii ba le gε Bajuu gε le bo fi wa tε jε yi Nyo.

² Bita gè doo wu kaase wu bεεŋ Yelusalem, bamii ba mbεmε bamu tu bo sage wu. Bamii banε le ba gè leme geh le ba keme ki ba chvuu muh wu le gε muh Bajuu gε yeh, fε mwεde nyu muh wu Nyo.

³ Bo tu bo sage wu bo bide le, “Wo chi jiεnyi neε fe wo la jige a bamii ba baan binshushu le, wo ka jii mwεε bena bo?”

⁴ Bita mo wu najε chuule flεe fichii fl gε kooshε, wu jeme bo le le,

⁵ “Ngε mbee a kilaantεŋ kǐ Joba le mbuune, flεe njε kifile ja fi to fe mene. N'yeŋ a flεe fiyu le, flεe fimi shiide fe we njε kikwεε ki nju, ba jiji yi abu le ana. Fi shii, fi leεŋ a me jii.

⁶ Ndoo mbijε yo, n'yeŋ nyāŋ le chikfuu le chikfuu le, yimi nyume yi fe yeh le, yimi nyume yi nchvuŋ bε yǐ

loone, mo munyii mù fuune we.

⁷ Nja n'yu jé jéme mene le,
'Bita, ja we wo yuuyé wo ji.'

⁸ Nchvuul le, 'Tada, gë tanjø
më moñ gë. Gë fíee fi nchë këne
fi yuude gë, gë lee wa a më mu
gë.'

⁹ Jë yiyu ka yi jéme we le,
**'Keefé wo nyieñse fíee fi Nyo
le wu fe wa fi yuude gë.'**

¹⁰ Fi kooshé noo bu kingane
kintëde bo mo bo kaase bo
chii fíee fíiyu fíchii fi bëeñ we.

¹¹ Geh segeyu, bamii batëde
fëse fe yeh yí ñgë nchee fo, bo
ja Kasalia, ba tuñ le bo to bo
tëeñ me.

¹² Kiyo ki Yuude jéme mene
le keefé më nyieñse ki ñgë
besa bamii bayu gë. Boon ba
bwée besa ba Joba ba bvusoo
banë bi mene, besa bo bachii
gëeñ be lee a muh wuyu yeh.

¹³ No bee lese, wu sëeñ bee
no wu gë yëñ nchendaa wu
Nyo le a wu yeh, wu jéme le
ntuñ muh Joba wu gëeñ wu
tëeñ muh mu wù ba tëeñ le
Samoñ Bita.

¹⁴ Muh wëe lé wu gë wu tò
bë saaka wu bamii bachii ba
le a wu yeh lé bo gë bo bône
yu.

¹⁵ Ndoo ñke le njëme, Kiyo
ki Yuude ja ki shii yi bamii
bayu le gëh yëeñyeëñ no ki gë
to yi ye yese besabëñ le fëñkëe.

¹⁶ N'yëñ noo, më mo ñkwajë
fíee fi Tada gë jéme le, **'Jøn
gë leese bamii a joo, geenë,
Nyo lé wu gë wu léesë bëñ
nyu yi Kiyo ki Yuude le.'**

¹⁷ No Nyo gë nya bamii
bayu bë nnya nyu gëh yí wu gë
nya besabëñ le sege besabëñ

gë leesë muntele yi Tada Jiso
Kletu le, nle yëeñ wù nfanj fíee
fi gee Nyo?"

¹⁸ Bamii bayu yu no Bita
jéme noo, bo gë ka bo sage wu
gë. Bo mo bo ja bo tumë nyu
manjuu ma Nyo bo duu le,
"Fine le noo, tu Nyo le wu nya
wa te je bamii ba le gë Bajuu
gë, le bo kuse muntele muboo
ki bo këme kinche kí kage gë."

*Bamii ba duude ba le gë Bajuu
gë leesë muntele yi Tada Jiso le Antiock*

¹⁹ Bamii ba gë saanje no ñgë
ke, sege ba gë yuuyé Tifinj bo
gëeñ manjuu le manjuu le, bo
gëeñ bo bu Fonishia, bamu
gëeñ Sablu, bamu Antiok. No
bo gëne noo, bo tu bo feeji jë yi
Nyo nyu geh Bajuu le maa.

²⁰ Geenë, bamii ba mbëmë
bamu ba gë ja Sablu bë Selinj,
bo gëeñ Antiok bo tu bo feeji te
saaka wù joñe wù kune Tada
Jiso fe bamii ba le gë Bajuu le
gë.

²¹ Yi bvunga bvü Tada Nyo
le, bo ge bamii ba duude leesë
muntele yi Tada Jiso le, bo
kuse bo tu bë wu.

²² Saaka wuyu wunë lee
bintuñ bi kintaashe ki bamii
ba mbëmë le Yelusalem. Bo
mo bo tuñ Banaba Antiok
ayu.

²³ Wu gëeñ wu bu yo, wu
yëñ no Nyo le wu dunyë fitele
fi joñe fe bo le, wu yu njoñ,
wu mo wu teefe bo no bo
bíi Tada le bë muntele muboo
munchii.

²⁴ Banaba wunë gë bee muh
wù joñe, wu yise bë Kiyo ki
Yuude wu ka këme mbëmë
chuule. Noo, wu ge bamii ba

duude ba yo lee muntele yi
Tada le.

²⁵ Banaba gè ja wu gëeñ
Tasu ki wu gôon Sol.

²⁶ Wu gè gooñ wu yëñ wu
le, wu jo wu bë wu tu jiñ An-
tiok. Bë wu tu bo nyume yo yi
kiluñ le kichile bë kintaashë
ki bamii ba mbëmë, bo yëyi
bamii ba duude. Le Antiok
ayu a ba gè ke ba tëñe ñgoo yi
bamii ba mbëmë le bamii ba
Kletu.

²⁷ Lë nyume geh kife kiyu
le, bamii bamu ba gè señe
mwëe mù bo yuge Nyo jëme,
ja Yelusalem bo boh bo gëeñ
Antiok ayu.

²⁸ Kiyo ki Yuude ge muh mu
bo le wù jee che gè bee Agabu
ki wu jâ wu lëeñ we, wu tee
le jeñ yì teëme lé yi gë yi kôo
bituñ bichii. Jeñ yiyu gè bee yi
jiënyë yi koo kife ki Klawdiu
gè bee Nfon wu Lum.

²⁹ Ngoo yi bamii ba mbëmë
ba Antiok yu noo, bo seese le
muh wuchii su bige no wù
këme, bo fih boon ba bwe bo
ba le Judia yu.

³⁰ Bo mo bo su, bo tun Ban-
aba bë Sol bë bige biyu le bo
gëeñ bo nya bachiji kintaashë
ki bamii ba mbëmë le.

12

*Nfon Helod nya ñge bamii
ba mbëmë le*

¹ Gë bee kife kiyu le, Nfon
Helod ke wu nyaa ñge bamii
bamu ba kintaashë ki bamii
ba mbëmë le.

² Wu jëme ba gwooje Jëm
wù mwa bwe Jon wu kwe.

³ Wu gè doo wu yëñ le fi le fi
jon Bajuu le, wu mo wu gëeñ
fwe wu jëme ba koo te Bita.

Ba gè kole wu yi aju a Ñka wu
Bled wù ba baan gëe ge Kishile
yo ge.

⁴ No bo kole wu, bo faa wu
yeh yi ncha le, bo gëe ñgoo
yi bamii ba nchi yeye yeye le
bo chieëne wu banëh banëh.
Helod gè gële Bita noo le Ñka
wu Ndanje ge doo wu fe, wu
bvuse wu wù leesë a bamii
fwe ba sa wu.

⁵ Bita tu wù nyu geh yeh yi
ncha le. Geenë, kintaashë ki
bamii ba mbëmë tu ki buune
Nyo fe wu le wese.

*Nchëndaa wu Nyo bvuse
Bita yeh yi ncha le*

⁶ Lë doo nyume kintan
ki akfuun bude ayuu Helod
bvuse Bita le ba sa wu, Bita
lefe antëneë a bamii ba nchi
bafëe ba kaan wu bë bancha
bafëe, bo tu bo chieëne wu.
Bamii ba nchi bamu chieëne
a yeh yi ncha fwe.

⁷ Fi kooshe le nchëndaa
Tada gè ja wu jagë ne wu bu,
nyuu baan yeh yi ncha yiyu
le. Nchëndaa wëe kuñ Bita yi
kibëne le, wu kañse. Wu jëme
wu le le, “Ja we chige.” No
wu jëme noo, bancha baa mo
bo faanyë chiaan yì Bita le bo
gwe fëkuu.

⁸ Wu ka wu jëme wu le le,
“Jile nju yo, wo lee jé yo.” Bita
ge noo. Nchëndaa wëe ka wu
jëme le, “Buu nju yo ye le wo
bii mëne.”

⁹ Bita buu, wu bii wu le ak-
fuun. Ge wu gè kee le fiëe fi
nchëndaa wëe gee le nchëne
ge. Wu gè kwaji le le fiëe një
kifile fi too fe wu le.

¹⁰ Bë wu jiënyë bo fe kijuse
ki fwe fe bamii ba nchi gè
chieëne fo, bo fe bvü ajiñ, bo

fesé jwe wu kitaj wù bude wu gëne a kilaanteñ le, ba fe be kinchvu. Jwe wu kitaj kiyu gwenye lèwulèwu, bo bu. No bo bu noo, bo tu bo jienyi bo boge geh a je, nchendaa Tada Nyo wëe mo wu ja wu lessé a wu jii.

¹¹ Bita shëe, bvufee to wu fo, wu jemé le, "Mëese nle ñkëe wa le le nchiëej le be tuñ Tada Nchendaa we le wu to wu bvuse me chiaanj yi Hélod le, mbu yi ñge wù Bajuu chi chieëne le bo lé bo gë bo nyâ mene."

¹² No wu kélé noo, wu mo wu ja wu gëne fe yeh yi Mëeële wù bwe Joñ Maliku le, bamii ba duude nyu bo taashé fo bo buune.

¹³ Wu gëej wu bu fo, wu kunj jwe wu kitaj, mwa wù kwëse wumu jee che nyu le Loda wù gë lene fe yeh yiyu le to ki wu gwênye.

¹⁴ Wu doo wu yu le le je yi Bita, njoñ yuuye lo wu, wu baanj a gwenye ge kitañ ge, wu ka wu ja wu lege wu kaasë wu lee wu gëej yeh, wu sëej bamii le le, "Bita le jwe wu kitaj le."

¹⁵ Bo chvuu wu le le, "Wo jede lo." Wu tu wu téeenyi geh le le Bita. Bo ja bo jemé le "Tanlo nyu Nchendaa wu Nyo we."

¹⁶ No bo gë jemé noo, Bita me geh wu kune. Bo doo bo gwenye, bo yëñ nyu nchiëej le le wu, jwe yuñ bo.

¹⁷ Wu fe be chiaanj le bo lu be jwe, wu mo wu sëej bo no Tada be bvuse wu yeh yi ncha le, wu ka wu jemé le bo sëej

Jem le mo bamii ba mbëmë le bachii. No wu jemé noo, wu mo wu ja wu gëej kimbe kimi le.

¹⁸ Akfuuñ bu ayuu, bvufee cheñe lo bamii ba nchi laa tu kooshi la be Bita la.

¹⁹ Hélod bvuse bamii le bo jienye bo goonj wu. Bo goonj, bo goonj señ. Wu mo wu téeñ bamii ba nchi ba gë chieëne Bita baa, wu biih mwëe bo le, wu jemé le ba jo bo ba gëej ba lëeshé lo bo. Ajin ayu, Hélod ja kimbe ki woñ wu Judia le, wu boh wu gëej wu tu wù nyu a kilaanteñ kí Kasalia le.

Kwe yi Nfoñ Hélod

²⁰ Gë bee kife kiyu le Nfoñ Hélod toonyi shéñ be bamii ba Taya mo ba Sidoñ. Bamii bayu mo bo banye ye ki bo gëej bo ku chiaanj le nyiggee nyume yu, nje woñ wuboo gë këme mwëe munjile nyu woñ we le. Bo gëej, bo ya bo koo nsanj be Blastu wù gë bee chefonj.

²¹ Juu gë to chi kojë, Nfoñ Hélod nonj njú ye yi woñ, wu shii yi kala le, wu tu wu nyaa njemé bamii bayu le.

²² Bo ja bo wuule lo, bo yuuse wu bo duu le, "Wunë njemé le wu nyo, ge nyu wu muh wu wuñ ge."

²³ Kimimia, nchendaa Tada mo wu tuñ kincheñ yi Nfoñ Hélod le, nje wu gë baanj feesë ge mbëeñsë wuyu Nyo le ge. Bangvule mo bo ji wu, wu kwe.

²⁴ Geene, je yi Nyo tu yi leese a muntele mu bamii le, yi saanje yi gëne lo fwe fwe.

²⁵ Banaba bε Sol gè mεse fιεε fi ba gè tuŋ bo yu Yelusalem, bo mo bo kaase bo tu jin Antiok. Bo doo bo tuu jin, bo jo Jon Maliku.

13

Ba tuŋ Banaba bε Sol

¹ Bamii bamu gè bee a kintaashε ki bamii ba mbεmε le Antiok, nyu ba sεnε mwεe mū bo gè yuge Nyo jεme, bo ka yεyi bamii. Bamii bayu gè bee Banaba bε Simun wù ba gè tεnε le wù Yiide, mo Lusu wu Selin bε Sol mo Manεn wù ba gè lεyε wu bε Hεlod wù muh wu nsa.

² Gè bee bo bane mwεe munjile bo buune Nyo, Kiyo ki Yuude ja ki jemε bo le lε, “Bεn baa Banaba bε Sol bεn gεe yeye, bo lεnε lεme chī nle nteεn bo le bo lεnε.”

³ Bo yu noo, bo ka bo bane gεh mwεe munjile bo buune, bo gè ja bo gεe chiaan yι bo le, bo mo bo chiiŋse bo, bo tu bo gεene.

Banaba bε Sol gεεn Sablu

⁴ Banaba bε Sol mo bo gεene gεh no Kiyo ki Yuude gè tuŋ bo. Bo ja bo boh a kilaantεn kι Selusia le, bo lee a nguh wu a joo le, bo danse, bo gεene woŋ wù Sablu le.

⁵ No bo dan, bo bu a kilaantεn kι Salami le, bo tu bo jiεnyi bo feeji jε yi Nyo yéh yi buunε yi Bajuu le, Jon Maliku jiεnyi bε bo, wu fii bo.

⁶ Bo jiεnyε yi woŋ wu a joo ntεnε wuyu le, bo danse bo gεεn bo bu mo a kilaantεn kι Bafo le. Lε bo gεεn bo bu yi muh wu Bajuu wumu le yo,

nyu muh wu nfiŋ jee che nyu le Bal Jiso, wu gè mbiane le wu le muh wù sεnε mwεe mū wu gè yuge Nyo jεme.

⁷ Wu to wu shee bε Segu Bawolu wù muh wù sage woŋ wuyu. Muh wù sage wuyu gè kεmε bvufee baan. Wu tεnε Banaba bε Sol nje wu gè goone ki wu yû jε yi Nyo.

⁸ Bo to, geenε Elima wù muh nfiŋ wεe no jee che le a jε yi Glek le, wu mo wu tεnεyi bε bo, wu mone ki wu gε le keefε muh wù sage wεe lee fitele yi Jiso le gε.

⁹ Kiyo ki Yuude yisε yi Sol le, wù jee che chimi gè bee le Bol, wu noŋ ajii yi muh nfiŋ wεe le,

¹⁰ wu jemε wu le lε, “Wo le mwa debele, wo le muh wù bane fιee fichii fi le chuule. Kilele bε chimbian le mu chiiŋ fε fitele fiuŋ le. Gε tanlo wo nyu ne njε wo kuse nchiesεn wù Nyo tūu chimbian sεn gε?

¹¹ Yegε yu, mεese kibo ki Nyo le ki gwe ye yo le wo feen, fi lε fi jō kife fε wo ka wo yεŋ juu le.” Kimimia noo, fιee fimi shii gε nje kimbe, fi banε ajii a Elima. Wu mo wu ja wu tu wu monyi lo manjuu, wu goone muh wù chieεji wu.

¹² Muh wù sage wεe yεŋ noo, wu mo wu lee fitele yi Jiso le, no wu gε kεmε kingha yi mwεe mū bo gε yεyi kune Tada Jiso.

Bol bε Banaba gεεn Antiok wu Bisidia le

¹³ Bol bε nguh ye lee a nguh le Bafo, bo dan joo yι baan bo bu a kilaantεn kι Belgla le woŋ

wù Banfilia le. No bo bu yo, Jon Maliku chine bo le, wu tu jinj Yelusalem.

¹⁴ Bo ja yo, bo fe bo geej a kilaantεn k̄i Antiok wu Bisidia le. Lε to nyu juu chi yuuŋ, bo geej bo lee bo shii yeh yi buune le.

¹⁵ Bamii ḡe ja bo tεεŋ a Nwa wu banchi ba Muse le be wu bamii ba ntuŋ wu Nyo bo mεse, bachiji kikwεe ki yeh yi buune yiyu le mo bo tuŋ ntuŋ fe ba Bol le lε, “Booŋ ba bwe wese, bεŋ nε kεme fιεe fi bεŋ tefe bamii yu, bεŋ jεme.”

¹⁶ Bol mo wu ja we, wu chi bamii bε kibo wu mo wu kε wu jεme le, “Bamii ba Ishwala bε bamii ba le gε Bajuu gε ba ηgvuune tε Nyo, bεŋ yēgε bεŋ yū.

¹⁷ Nyo wu bamii ba Ishwala ḡe cha bachiji chiji besa, wu ge kfuu chiboo tu chi kuu sege bo ḡe bee bantolo woŋ wù Ijib le. Wu mo wu bvuse bo yo be bvunja bwe,

¹⁸ wu koo yii bε bo, wu tu wu jiiŋ fe bo le nchvuun yi biluŋ le mbaanyε.

¹⁹ Wu ḡe ge ba shiinshε bituŋ bvusooshwi woŋ wù Kanan le, wu mo wu nya woŋ kwεe tu wuboo.

²⁰ Mwεe munε munchii ḡe jo njε biluŋ gii yinεh kicho mbaanshεn (450). No wu nya woŋ kwεe bo le, wu mo wu gεe bamii ba sāge bo. Bo sa bo gεeŋ bo bu yi kife k̄i muh we wu ntuŋ wù Samwe ḡe sage le.

²¹ Geh yi kife kεe le bo ḡe ja bo legε ki bo kεme nyu nfoŋ, Nyo mo wu nya Sol, mwa

Kish wu kfuu chi Benjamε le. Wu sa bvunfoŋ yi biluŋ le mbaanyε.

²² Nyo ḡe shwa wu, wu gεe Dabi Nfon wuboo le. Nyo ḡe bee wu jεme kune Dabi wunε le,

‘Nle n'yeŋ Dabi wù mwa Jesi le nyu fitele fiaŋ.

Wu lé wu gee fιεe fichii fi ngoone.’

²³ Ḡe bee a kfuu chi Nfoŋ Dabi wunε le wù Nyo ḡe bvuse Mbvuse, wu nya bamii ba Ishwala le no wu ḡe ka wa. Mbvuse wunε nyu Jiso.

²⁴ Fε Jiso wunε kε leme che ḡe bee Jon feeji wa bamii bachii ba Ishwala le lε bo kusε muntele muboo wu leesε bo a joo.

²⁵ Jon ḡe bee wa ki wu mēse leme che, wu ḡe ja wu biih bamii le lε, ‘Bεŋ kwaji le nle yεεŋ? Ge n'ya nyume muh wù bεŋ chieene ge. Muh wu too a mε jinj, mbaanj ηkoje gε muh wu le no ηgvuumε nfaanyε jé ye ge.’”

²⁶ Bol gεeŋ fwe wu jεme le, “Booŋ bwεeŋ ba le a kfuu chi Ablaham le mo bεŋ bamii bachii ba le gε Bajuu gε ba ηgvuune tε Nyo, Nyo ḡe chiiŋse ntuŋ wunε wu tanlo wu bvuse bamii yu nyu besabεŋ.

²⁷ Geenε, bamii ba Yelusalem bε bamii baboo bo sage woŋ, bo faŋ ki bo jo Jiso njε Mbvuse. Bo ka bo faŋ ki bo kεe kinyi ki mwεe mù bamii ba ntuŋ wu Nyo ḡe saŋ kune wu. Nyu gε mu mù bo ḡe shee bo tεŋe aju a yuuŋ le achii. Bo ḡe doo bo jεme le ba yuuŋ wu noo, fine fιεe mo fi ge fi to

fi kojε no bamii ba ntuj wu
Nyo gè jemε.

²⁸ No bo gè baan yεn ge jiale
chī taŋlo bo yuuye wu yu ge,
bo gεεŋ fwe bo jemε Balεt le le
ba yuuye wu.

²⁹ Bo gè ge fιεε fichii no Nwa
wu Nyo gè jemε kune Jiso, bo
shiishe wu yi kintaan le bo
gεεŋ bo leesε wu a jεŋ.

³⁰ Geene, Nyo kaasε wu
bvuse wu yi kwe le.

³¹ Wu dunyε kikwεε ke yi
aju a duude le, bamii ba
be bo gè ja Galalee bo gεεŋ
Yelusalεm. Le bo ba feeji
kune wu mεεse bamii ba Ish-
wala le.

³² Noo, bee tu be nyu tε
fεnε mεεse ki be feeji saaka
wù joŋe wunε beŋ le. Saaka
wunε le le, fιεε fi Nyo gè ka wa
bachiji chiji bamii ba Ishwala
yu,

³³ le wu ge wa fi to fi kojε
mεεse kife kesa besabεŋ le,
besabεŋ ba le boon baboo.
Fine kooji no Nyo gè bvuse
Jiso yi kwe le. Ba le ba saŋ
wa kune fιεε fine a Nwa wu
N'yuuse le bimbe bifεε, Nyo
jemε le,

'Wo le mwa yaŋ,

abeŋ nle chijo.'

³⁴ Kune mbvuse wù Nyo gè
bvuse Jiso yi kwe le le keefε
wu fo ge, Nyo gè jemε a yinε je
le le,

'Nlē njε nnyâ beŋ kimbone ki
le kan,

ki njε nkawa Dabi yu, wu lee.'

³⁵ Fi le ba ka ba saŋ a kijuse
kimi le a Nwa wu N'yuuse le
Dabi jemε le,

'Ge wo nyu wo ge wo chine
Mwa yo wu leme wù
Yuude le,
wu fo a jεŋ ge.'

³⁶ Fi kune Dabi le le wu gè leŋ
leme che chī Nyo gè nya wu le
yi kife ke le, wu ge wu kwe ba
jiiyε wu mbebe bachiji le, wu
fo.

³⁷ Geenε, muh wunε wù Nyo
gè bvuse yi kwe le gè baan fo
ge a jεŋ ge.

³⁸ Noo, boon ba bwεεŋ, beŋ
mo beŋ kēe chuule le saaka
wunε wù ba feeji le Nyo leeshi
bimbefε bi bamii wu leeshi
nje Jiso wunε.

³⁹ Muh wù leese fitεle fie
yi Jiso le, le wu bone wa yi
bimbefε bie le bichii, le fιεε fi
taŋlo nchi wu Muse ge ge gε.

⁴⁰ Noo, beŋ yēne le keefε fιεε
fi ba saŋ a nwa wu bamii ba
ntuj wu Nyo le fi koo beŋ gε.
Ba jemε yo le,

⁴¹ 'Beŋ yēge beŋ yū beŋ ba
chwεεse Nyo.

De le yi gε yi yūŋ beŋ, beŋ
kweeyε.

Nlē njε mōŋ fιεε yi kife kena
le,
nyu fi muh be jemε lo beŋ le,
beŋ ge beεŋ gε.'

⁴² Bol be Banaba gè doo bo
bude yeh yi buunε yiyu le,
bamii bayu tu bo legε le bo ka
bo to geh juu chi yuuŋ chī too
le bo ka bo jemε mwεε munε.

⁴³ Bamii gè doo bo bu yeh
yi buunε le, bamii ba duude
ba gè bee Bajuu be bamii ba
gè kuse bo tu bamii ba mbεmε
ba Bajuu le, tu bo bii Bol be
Banaba le. Bo tu bo jemε bo
teede bamii bayu le le bo yūŋ

geh nyu Nyo le, le bo me geh
bo nyu yi nfii wù Nyo le.

⁴⁴ Le to nyu juu chi yuuñ chi
bii chiee le, gè shee geh shige
kilaantęj kichii gè bu ki to ki
yu je yi Nyo.

⁴⁵ Bajuu yęj no kinchvu ki
bamii taashę noo, bo tu bo
beęne kindonj, bo tęnyi fiee fi
Bol be jeme le, bo naanyi wu.

⁴⁶ Bol be Banaba tu bo jeme
lo bo faane ge, bo duu le, "Fi
le chuule le bee ya be feje je yi
Nyo nyu beęj Bajuu le. No beęj
le beęj laase lo, beęj jo bikwęe
bięna le beęj baanj koje ge ki
beęj kême kinche kǐ kage ge,
tu bee lé be fise fiesa be feeji
nyu bamii ba le ge Bajuu le ge.

⁴⁷ Le no Nyo le wu jeme bee
le, wu gè duu le,

'Nle ntome wo le wo nyume
kin'yesę yi bamii ba le
ge Bajuu ge,
wo lé wo gę wo bvüse bamii
ba le abu a woŋ le achii
bo bone.'

⁴⁸ Bamii ba le ge Bajuu ge
yu noo, bo tu bo yuge njoŋ,
bo beęnję je yi Tada. Bamii ba
duude beęŋ saaka węe le, nyu
ba Nyo gę cha wa le bo lé bo
kême kinche kǐ kage ge.

⁴⁹ Je yi Tada mo yi jięnyę
woŋ kwęe le wuchii.

⁵⁰ Geens, Bajuu mo bo ja bo
beęse bachiji ntę be bikęse ba
baanj baanj, bikęse banę nyu
bo, bo gę bee bo too yeh yi
buunę le, bo tu bo banę Bol be
Banaba, bo mo bo kuŋ bo le
bo ja yo.

⁵¹ Bo doo bo jade noo, bo
kaaje bibvunę yi bikaa biboo
le le le njęe wu fiee fi bo moŋ,

bo mo bo geęj a kilaantęj kǐ
Ikoniuj le.

⁵² Ngoo yi bamii ba mbęme
le shęe yi tu yi nyu fiboo yi
yuge njoŋ baanj, Kiyo ki Yu-
ude nyu ki yisę ye yiboo le.

14

*Bol be Banaba feję saaka
wùjoŋe kune Jiso Ikoniuj*

¹ No Bol be Banaba gę genę
Ikoniuj, bo ka bo ge geh
yęęnyęęj no bo gę ge Antioł,
ki bo lee yeh yi buunę yi Ba-
juu yi yo le, bo feeji saaka wù
joŋe yu. Bo feję chuule Bajuu
mo bamii ba le ge Bajuu ge
beęŋ wesee.

² Geenę, Bajuu ba gę fanj
ki bo beęŋ bo ja bo beęse
bamii bamu ba le ge Bajuu ge,
bo chęŋe be muntele muboo,
bo tőonyi shęŋ be bamii ba
mbęme.

³ Bol be Banaba me geh yo
kife ki ndefe le, bo tu bo feeji
kune Tada bo faane ge. Tada
nya bo be bvüŋga ki bo gee
mwęe mü duunyi bvüŋga bvü
Nyo be mwęe mu jwe wu yunę
mü duunyi le fiee fi bo feeji
kune Tada no wu le wu dunyę
fitele fi joŋe fe bamii le, le
nchięŋ.

⁴ Bamii ba a kilaantęj kiyu
le gadę. Bamu tu kimbe ki Ba-
juu ba gę fanj ki bo beęŋ baa
le, bamu tu kimbe ki booŋ ba
ntuŋ ba Jiso le.

⁵ Bajuu baa be bamii ba le
ge Bajuu ge mo bikwęe bi woŋ
taashę, bo chu ntąŋ ki bo nyi
be booŋ ba ntuŋ ba Jiso, ki bo
tumę bo be ata bo kweeyę.

6 Bo kεe ntaŋ wεε, bo mo bo legε bo gεεŋ woŋ wù Likonia le, bo tu bo jiεnyi bilaanteŋ b̄i Lista bε Debi le mo bante ba mbebe yo le,

7 Bo feeji saaka wù joŋe yo.

Bol bε Banaba fε kijkεle Lista

8 Muh mu gε bee Lista, wu gε bee wu shee gε fεkuu, tanlo wu gε jiεnye gε, njε ba gε boyi wu, wù nyu kijkεle. Lε to nyu juu chimi,

9 wu shii wu yege fιεε fι Bol gε yεyi. Bol noŋ ajii ye ye le, wu yεŋ muh wεε kεme mbεmε le Nyo tanlo wu fε wu, wu tεmε,

10 wu mo wu jεmε wu le fεwεewe le, "Ja lεŋ we." Wu mo wu selε we, wu kε wu tu wu jiεnyi.

11 Kinchvu ki bamii yεŋ fιεε fι Bol ge le, bo mo bo tuŋ kitada, bo jεmε a jé yi Likonia le le, "Banyo le bo tu bamii bo shii bo to fε bee le."

12 Bo tu bo tεŋe Banaba le Siyu, bo mo bo tεŋe Bol le Emi* le le gεh wu wù to wu jεmε segechii.

13 Gε bee yeh yi kintanyε yi nyo wù bo tεŋe le Siyu wunε le nyu mbebe kilaanteŋ kiyu le. Chiji kintanyε wu fo mo wu jo banaa ba bileŋse bε nfude wu mo wu too bε bo jwe wu kitān le le bε bamii ge kintanyε yu fε Banaba bε Bol le.

14 Boonj ba ntun ba Jiso banε kεe fιεε fι be bamii bayu gε goone ki bo ge, bo saayε njú ye yiboo le, bo † legε bo lee a

bamii bayu ntεnεε, bo tu bo ghaade le,

15 "Bamii banε, bεŋ gee nyu la fine? Bee le gεh bamii yεεŋ yεεŋ njε bεŋ, bee to fεnε ki bee fejε saaka wù joŋe wù jade fε Nyo le le bεŋ chine banyo ba achiji banε le, bεŋ b̄i nyu Nyo wu le Nyo le. Wu gε fε kibvule bε nsheŋ bε joo mo mwεε munchii mù le manjuu manε le.

16 Gε bee fweele, wu chine bamii le bituŋ le bichii, bo gee no bo konje.

17 Geenε, wu tu wù gee gεh mwεε mù njonje fε bamii le ki fi dūnysi le wu le yu. Wu tu wu nyaa bo bε jaŋ, bo kεme njε kife k̄i kooji le, bo jii bo yuge njonj."

18 No Banaba bε Bol jεmε mwεε mune bo le ne, bo ge lo ne cho, fε bo lu ki bo ge kintanyε fε bo le.

19 Bajuu bamu gε ja bo to yo, bo ja Antiok bε Ikoniuŋ, bo bεeſe bamii ba duude le bo tumε Bol bε ata. No bo tumε noo, bo mo bo chii wu bo bu bε wu a kilaanteŋ le bo kwaji le wu le wu kwe wa.

20 Geenε, ḷgooyi bamii ba mbεmε gε to bo taashε a wu we, wu kaase wu ja we, wu tu a kilaanteŋ kiyu le. Bvu gε bu bvu yuu, wu bε Banaba mo bo ja yo, bo gεene a kilaanteŋ k̄i Debi le.

21 No Bol bε Banaba leese Debi, bo fejε saaka wù joŋe kune Jiso, bo kεme bamii ba mbεmε yo wesee. Bo gε ja yo bo tu bo kaase bo tuu jiŋ,

* 14:12 Siyu gε bee nyo wu Baglek wù baanj, Emi nyu wu gεene bantun be.

† 14:14 Bo gε saayi njú ki bo chunyε le fιεε fι bo goone ki bo ge fι luŋe bo.

15

bo fedē a bilaantēn bī Lista
bē Ikoniuñ le mo Antiok wū
Bisidia le.

²² No bo fedē noo, bo chi-
aase muntele mu bamii ba
mbemē, bo teede bo le le bo
mē geh bo lēme chuule yi
mbemē wuboo le, bo kēe le bē
bo kēme ki bo yēn banjē ba
duude fē bo ge bo lee bvunfon
bvu Nyo le.

²³ Bo tu bo baayi bachiji
bintaashē bi bamii ba mbemē,
bo gēede bintaashē bi bamii
ba mbemē le bichii. No bo
gē gēede noo bo banē mwēe
munjile bo buune bo mo bo
nya bo chiaan̄ yi Tada Jiso wū
bo bēmē wu le.

*Bol bē Banaba tu jin̄ Antiok
wu Silia le*

²⁴ Bol bē Banaba gē fe won
wū Bisidia le, bo danjē bo
gēen̄ wū Banfilia le,

²⁵ bo fejē je yi Nyo a ki-
laantēn kī Belgā le, bo boh bo
gēen̄ a kilaantēn kī Atalia le.

²⁶ No bo boh yo, bo lee a
nguh wu a joo le, bo tu bo
kaase bo tuu jin̄ Antiok. An-
tiok yanē nyu yo a ba gē nya
bo chiaan̄ yi Nyo le wu nya bo
bē nfii we, bo tu bo jienyi bo
gee lēme chine chī bo gē mēse.

²⁷ No bo fēse yo, bo baanyē
kintaashē ki bamii ba mbemē,
bo sēen̄ fēe fichii bo le no Nyo
chi leñ bē bo, bē no wu chi
gwenyē muntele mu bamii ba
le gē Bajuu gē, bo lee muntele
yi Jiso le.

²⁸ Bol bē Banaba che bē
ngoo yi bamii ba mbemē bayu
kife ndefē.

*Bamii ba mbemē shii nshile
Yelusalem*

¹ Bamii bamu gē ja Judia, bo
boh bo to Antiok, bo tu bo yēyi
bamii ba mbemē, le ge tanjō
Nyo bvuse muh njē ba chvuū
mwēde yeh no nchi wu Muse
duunyi señ ge.

² Bol bē Banaba kajē lo
n'yēye wuyu, bē bamii bayu
she bo tēenyi kintēenyē yu we
nyu ge kī wēe ge. Fi gē ya, kin-
taashē ki bamii ba mbemē ki
Antiok bō baa Bol bē Banaba
mo bamii ba mbemē bamu,
bo tuñ le bo bēen̄ Yelusalem bo
yēn̄ boon̄ ba ntuñ ba Jiso bē
bikwēe bi kintaashē ki bamii
ba mbemē ki yo le, le bo lee
jwe fē fēe fiyu le.

³ Noo, kintaashē ki bamii
ba mbemē ki Antiok mo ki
chiijē bo, bo tu bo gēne bo
fede bimbe bī Fonishia bē bī
Samaliya le bo señe bamii ba
mbemē ba yo le, le bamii ba
le ge Bajuu gē le bo kuse wa.
Bamii bachiji ba gē yuge noo,
bo tu bo lañeye baan̄.

⁴ Bo bēen̄ bo gēen̄ bo fēse
Yelusalem, kintaashē ki bamii
ba mbemē bē boon̄ ba ntuñ ba
Jiso mo bachiji kintaashē ki
yo fi bo. Bo sēen̄ fēe fichii bo
le no Nyo chi leñ chiaan̄ yiboo
le.

⁵ Geen̄, bamii ba mbemē
bamu bo gē bee te a ngoo yi
Bafalashii le, ja we bo jēme le,
“Ba kēme geh ki ba chvūuse
bamii ba le gē Bajuu gē yeh,
bo jēme bo le le bo bii banchi
ba Muse le.”

⁶ No bo jēme noo, boon̄ ba
ntuñ ba Jiso bē bachiji kin-

taashé ka bo shii ki bo lee
antenee a fíee fiyu.

⁷ Bo gè she bo jéme bo géej
je yí ndefé le, Bita ja wu
læej we wu jéme le, "Boon
ba bwéej, bëj kee le gè bee
fweele Nyo baa më a bëj
ntenee le le yi jwe wañ le wù
bamii ba le ge Bajuu ge le bo
yuge saaka wù jone bo bëmë
wu le.

⁸ Nyo wù kee muntele mu
bamii, wu dunyé le wu lé wu
fi bamii ba le ge Bajuu ge,
wu nya bo bë Kiyo ki Yu-
ude yéejyeéj no wu gëh nya
besabëj le.

⁹ Wu gè baañ dunyé ge yeye
besabëj le bë bamii bayu le
ge. Wu gè ge muntele muboo
tu mu yuude një bo gè bee bo
leesë muntele yi Jiso le.

¹⁰ No fi le noo, bëj jienyi
nëe fe bëj goone ki bëj shínsji
fitele fi Nyo, bëj jode bvujijë
bëj gëede yi ñgoó yi bamii ba
mbëmë le, bvujijë bvunë gè ya
wa bee mo bachiji chiji besa?

¹¹ Ge fi nyume chuule ge.
Besabëj le be bëeñ le Nyo
bvuse besabëj një fitele fi
jone fi Tada Jiso le wu dunyé
fe besabëj le. Nyu gëh te
yéejyeen no wu bvuse bamii
ba le ge Bajuu ge."

¹² No Bita jéme wu mëse,
bamii bachii chiife, bo tu bo
yege no Banaba bë Bol jéme
no bo gè jienyi bo gëene fe
bamii ba le ge Bajuu le ge, Nyo
nyaa bo bë bvunga le bo gëe
mwëe mù duunyi bvunga bvu
Nyo bë mwëe mu de yí yune.

¹³ Bo jéme bo mëse, Jem mo
wu jéme le, "Boon ba bwéej,

bëj yége bëj yú fíee fi nle
njëme.

¹⁴ Samoñ be wu sëej wa
besabëj le no Nyo gè ke wu
dunyé te kinjkonë ke fe bamii
ba le ge Bajuu le ge, wu cha
bamii a bo ntenee le le bamii
be.

¹⁵ Fíee fi bamii ba ntuñ wu
Nyo gè sañ jienyi gëh kikaa
kimimia bë fi Nyo gè ge. Ba gè
sañ le,

¹⁶ 'Kife too lo kë nlé ñgë ñkâasë
ntô,
ñkënyé yeh yi Dabi yí le yi gwe
wa.

Nlé ñgë njôoñ bifu biyu,
bi kaasë bi læej we.

¹⁷ Noo, kimbëge ki bamii mo
ki goone Tada,
bamii banë bachii nyu bamii
ba le ge Bajuu ge ba nle
ncha,
le le bamii banj.

¹⁸ Fine jéme Nyo,
wu gè ge wa bamii këe baañ lo
nchensej.'

¹⁹ N'yene fianj le keefë
besabëj nyâa ñge bamii ba le
ge Bajuu bò le bo leesë fitele
yi Nyo le ge.

²⁰ Besabëj sañ gëh nyu ñwa
fe bo le, le keefë bo jíi mwëe
mù ba le ba ge bintanyé yu fe
banyo le ge, një le mwëe mu
nyiene. Keefë bo këme fíee fi
bo gee bë kinjan ge. Keefë bo
jíi nyáñ një ba sëe kilemë bu
sëñ ge. Keefë bo jíi kilemë ki
nyáñ ge.

²¹ Ba sañ noo, një banchi
ba Muse banë ba gè yéye wa
nchensej manjuu le manchii
bamii yuge, le gëh bo ba bo
teñe abëj yéh yi buunë le aju
a yuuñ le achii."

Bo saj ηwa fe bamii ba mbemē ba le ge Bajuu le ge

²² Noo, boon ba ntuj ba Jiso be bachiji kintaashé mo kintaashé ki bamii ba mbemē kichii beη fiεε fiyu, bo mo bo yεη le fi jorje le bo baa bamii a bo nteneε bo tuj be ba Banaba mo Bol bo gεεη Antiok. Bo mo bo baa Juda wù jee che chimi gε bee le Basaba, bo ka bo baa te Sila. Bamii bafεε banε gε bee bikwεε anteneε a bamii ba mbemē.

²³ Bo saj ηwa wù ba lé ba tuj bo yu wu le le, “Bee boon ba bwe wene ba le boon ba ntuj ba Jiso be bachiji kintaashé yεεse beη bamii ba mbemē bachii ba le ge Bajuu gε, ba le a kilaanteη ki Antiok le be ba le kimbe ki Silia le mo ba le a ki Silisia le.

²⁴ Bee le be yu le bamii bamu le bo bu a bee nteneε bo to bo tu bo nyaa ηgε, bo cheηe be bvufee bwena be n'yeεε wumu nje le bee be tuj bo seη.

²⁵ Noo, bee mo be shii bachii bee beεη le ba baa bamii bamu ba tuj fe beη le, bo tōo be ba Banaba mo Bol bo le nsáa yese yi shén.

²⁶ Bamii banε le bo nya wa kinche kiboo nje leme chi Tada wese besabεη wù Jiso Kletu le.

²⁷ Bee mo be tuj Juda be Sila le bo to bo jemē te be jwe fiεε fi le a ηwa wunε le.

²⁸ Besa ba Kiyo ki Yuude le be yεη le fi baan̄ joη ge ki bee yige beη be bvujijε bvumu fede banchi ba shaη banε ba

le le:

²⁹ Keefε beη jii mwεε munjile mü ba le ba ge bintanye yu fe banyo le ge. Keefε beη jii kilemε ki nyaj gε. Keefε beη jii nyaj nje ba seε kilemε bu seη ge. Keefε beη kēme fiεε fi beη gee be kinjan gε. Beη ne lege mwεε mune, tu beη gee chuule. Ba sheε wa.”

³⁰ Bo gε saj noo bo mo bo tuj bamii baa yu bo boh Antiok. Bo gεεη, bo kuη kintaashé ki bamii ba mbemē ki yo kichii, bo nya ηwa wεε bo le.

³¹ Bo tεεη ηwa wεε, saaka wuyu jieεεε muntele muboo, bo yu njoη baan̄.

³² Juda be Sila gε bee bamii ba gε seηe mwεε mü bo gε yuge Nyo jemē, bo nya nteefe yi duude bamii ba mbemē le, bo tu bo keme bvunja a muntele le.

³³ Bo che yo yi kife kimu le. Bamii ba mbemē gε chiiηse bo, bo tu bo kaase be kimbone bo tuu jin fe bamii ba gε tuj bo le.

^{34*}

³⁵ Bol be Banaba me geh Antiok, be bamii bamu yεyi bo ka feeji je yi Tada.

Bol be Banaba gasε

³⁶ Kife gε doo ki keηse, Bol jemē Banaba le le, “Besa wo kaase be tu jin be jienye bilaanteη bi besa wo chi feeji je yi Tada bi le, be yεη laa bamii ba mbemē ba yo gee neε la.”

³⁷ Banaba mo wu goone ki wu jō Joη Maliku le be bo jienye.

* ^{15:34} Banwa ba kege bamu keme kinchin kinε ki 34, ki le le, “Geenε, Sila me geh fie Antiok.”

38 Geene, Bol faŋ wu koŋe gɛ le bo jo wu gɛ, nje wù gɛ bee wu chine bo le Banfilia wu faŋ ki wu mɛse njienye wu bɛ bo gɛ keme.

39 Bol be Banaba gɛ she bo keme kinteeenyɛ baan, bo mo bo gasɛ. Banaba jo Maliku, bɛ wu lee a ŋguh wu a joo le, bo gɛenj Sablu.

40 Bol cha fie nyu Sila. Be wu doo bo jade, bamii ba mbemɛ nya bo chiaanj yi nfii wu Tada le.

41 Bo gɛenj je bimbe bi Silia be b̄i Silisia le, bo tu bo jiencyi bo chiaase muntele mu kintaashɛ ki bamii ba mbemɛ.

16

Timoti lee ŋgoo yi Bol be Sila le

1 Bol jiencye wu gɛenj wu bu a kilaantɛn k̄i Dəbi le, wu gɛ ja wu gɛenj k̄i Lista le. Muh wu ŋgoo wu Jiso wumu gɛ bee Lista ayu jee che nyu le Timoti, bwee nyu muh wu Bajuu, wù nyu tɛ muh wu mbemɛ, geene chiji gɛ bee muh wu Baglek.

2 Timoti wunɛ gɛ bee muh, bamii ba mbemɛ bachii ba Lista mo ba Ikoniuŋ bɛnɛse wu.

3 Bol tu wu goone ki wu jō wu le be wu jiencyi, wu mo wu chvuu wu yeh.* Wu gɛ chvuse wu yeh noo, nje Bajuu bachii ba gɛ chee bimbe biyu le gɛ kee lo le chiji Timoti gɛ bee muh Baglek.

4 Bo tu bo jiencyi bo gɛene a bilaantɛn le, bo doo bo gɛene

noo bo seŋe bamii ba mbemɛ, banchi ba boŋ ba ntuj ba Jiso mo bachiji kintaashɛ ki Yelusalem gɛ shile bo bɛenj le ba gɛede.

5 Noo, bintaashɛ bi bamii ba mbemɛ biyu tu bi tɛeme bi gɛene fwe fwe yi mbemɛ le. Bamii tu bo taade fe bo le aju achii.

Fiee nje kifile to fe Bol le Towa

6 Bol be ŋgoo ye ja ki bo gɛenj bo fejɛ je yi Nyo woŋ wu ɛsia le, Kiyo ki Yuude faŋ. Bo mo bo jiencye bo fe nyu je kimbe ki Fligia be ki Galeshiaŋ le.

7 Bo gɛ doo bo gɛenj bo bu mbebe woŋ wù Misia le bo goone ki bo lee bo gɛenj kimbe k̄i Bitinia le, Kiyo ki Jiso ka ki fan.

8 Noo, bo mo bo fe woŋ wù Misia, bo danjɛ bo gɛenj a kilaantɛn k̄i Towa le.

9 Le to nyu antaŋ, fiee nje kifile ja fi to fe Bol le. Wu yɛn a fiee fiyu le muh mu wu Masedonia leme wu lege wu le, “Kii wo, danj gɛh wo to Masedonia yanɛ wo fih bee.”

10 No fiee fiyu gɛ to fe Bol le noo, besa bo † mo be yɛn le Nyo le wu dunyɛ le bee gɛenj be fejɛ saaka we wù joŋe woŋ wù Masedonia le. Kimimia, bee mo be seesɛ ki bee gɛenj yo.

Lidia leesɛ fitele yi Jiso le woŋ wu Filibi le

11 Bee ja Towa, bee danj chaanj a ŋguh wu a joo le, bee

* 16:3 Ba gɛ chvuse Timoti yeh fi le le tarlo wu fɛeji je yi Nyo Bajuu le bo nyienjɛ gɛ wu gɛ, no chiji gɛ bee gɛ muh Bajuu gɛ. † 16:10 Luka wù gɛ saŋ ŋwa wunɛ gɛ lee ŋgoo yi ba Bol le Towa, be bo tu bo jiencyi.

bu Samote. Bvu bu bvuyuu bee gεεŋ fwe bee bu Niaboli.

¹² Bee gè ja fo bee jiεnye be gεεŋ Filibi, nyu kilaantεŋ ki kimbe ki fwe le Masedonia.[‡] Kilaantεŋ kiyu gè bee ki bala wu Lum. Bee che yo yi aju le.

¹³ Lε doo nyu juu chi yuuŋ, bee bu a kilaantεŋ kiyu le, bee gεεŋ jwe wu joo le, fε bee gè kwaji lε le kijuse ki Bajuu ki buunε. No bee genε, bikεse bamu gè taashε wa fo, bee mo be shii bee tu be jεme bo le.

¹⁴ Kwεse wumu gè bee fo wu yuge tε, jee che nyu lε Lidia, wù gè bee wu ηgvuune Nyo. Wu bu a kilaantεŋ kī Tayatila le, wu gese kfuu chi njú yimi, yi nyu nje yi yεede lo, yi tεeme kwa. Tada gwenyε fitεle fie, wu bεεŋ fιeε fl Bol gè jεme le.

¹⁵ Bo gè leesε wu bε bamii ba a wu yeh a joo, wu mo wu legε bee wu jεme le, "Kii bεŋ, bεŋ ne le bεŋ yεŋ lε nleesε fitεle fiaŋ fichii yi Tada le, bεŋ to gε, bεŋ gεεŋ bεŋ che a mε yeh." Wu mε geh wu tu wu dode, bee ja be bεεŋ, bee gεεŋ.

Ba faa Bol bε Sila yeh yi ncha le Filibi

¹⁶ Lε to nyume juu chimi no bee gè gεεne fε kijuse ki buunε le, bee tase bε mwa wù kwεse wumu wù nyu nfwa. Wu gè kεme kiyo kimu yi ye ye le, kī ge muh tu muh jiaan. Bamii ba gè kεme mwa wù kwεse wεe gè kade bige ye ye le chuule nje wu gè sεŋe mwεe mü gè bee ki mu kōoshi.

¹⁷ Mwa wù kwεse wuyu doo wu yεŋ besa Bol le, wu mo wu bii bee le wu wanε, wu duu le, "Bamii banε le bamii ba lεme ba Nyo wu le kikwεe ki mwεe munchii, bo duunyi je yǐ taŋlo bεŋ jiεnye yu fε bεŋ bone."

¹⁸ Wu gè ge noo bu aju a duude le, fi gè ja fi toonyε Bol, wu kaase ye wu wanε kiyo kiyu wu jεme le, "Njεme wo le, a jee chi Jiso Kletu le, le wo bu ye yi mwa wunε le." Ki mo ki bū yi ye ye le fo ki sege.

¹⁹ Bamii ba gè kεme nfwa wεe yεŋ lε je yiboo yi bige le yi ka wa, bo mo bo koo Bol bε Sila bo chii bo, bo gεεŋ bε bo fwe a bachiji woŋ le fε waan.

²⁰ No bo genε bε bo, bo leesε bo fwe a bala wu Lum wù gè sage bansa bo jεme le, "Bamii banε le Bajuu, bo nyaa ηgε a kilaantεŋ kesa le.

²¹ Bo yεyi bamii bε kinche kī nchi wese baŋ bεεŋ gε. Bee le bamii ba Lum, gε taŋlo bee bii kinche kiyu le gε."

²² Kinchvu ki bamii kī gè bee fo mo ki toon bo, bo gwe yi Bol bε Sila le. Bamii ba gè sage bansa baa mo bo saayε njú yi Bol bε Sila, bo jεme le ba taan bo.

²³ Bo suŋ bo wesee, bo jo bo bo gεεŋ bo leesε yeh yi ncha le, bo jεme lε muh wù to wu chieεne yeh yi ncha wu chieεne bo chuule.

²⁴ No wu yu noo, wu mo wu jo bo wu gεεŋ wu faa bo a kibuu ki yeh yi ncha ki anteŋ le, wu kaŋ bikaabiboo yi

[‡] **16:12** Masedonia le ba gè ga bimbe binεh, kinε gè bee kī fwe.

kinfaŋa le.

²⁵ Le to nyume njε antaŋ antenεε, Bol bε Sila buune bo yεεnε bo yuuse Nyo, bamii bancha yege,

²⁶ nshεŋ ja yi shiŋshe bε bvunja, yeh yi ncha shiŋshe yi gεεŋ yi bu yi kichi le. Kimimia, de yi fese yichii gwenyε, bancha faanyε yi bamii bancha le bachii.

²⁷ Muh wù gε chieεne yeh yi ncha yiyu kaŋse, wu doo wu yεŋ le de yi fese le yi gwenyε wa, wu mo wu tu wu kwaji le bamii bancha baa le bo legε wa. Wu mo wu baa nyo a nku le le wu yuuyε kikwεε ke yu.

²⁸ Bol waŋ fεwεewe wu jεmε le, “Keefε wo yûuyε kikwεε kunj ge. Bee le fεnε bee bachii.”

²⁹ Muh wù gε chieεne yeh yi ncha yεε tεεŋ muh, wu to bε kin'yesε, wu legε wu lee yeh, wu gεεŋ wu tuŋ anyuu a Bol bε Sila fwe wu koge bε nfaanj.

³⁰ Wu ja wu jo bo, bε bo bu akfuuŋ, wu biih bo le le, “Ba chii, taŋlo nge nεε fε mbone.”

³¹ Bo chvuu wu le le, “Leesε fitεle yi Tada Jiso le, bena bamii ba le a wo yeh bεŋ ge bεŋ bone.”

³² Bo mo bo fejε saaka wu kune Tada fε bamii ba a wu yeh le.

³³ Wu jo bo geh kitaŋ kiyu le, wu chuge banfu baboo. Kimimia, bo mo bo leesε wu bε bamii be bachii ba a wu yeh a joo.

³⁴ Wu mo wu jo bo, bε bo bεŋ a wu yeh, wu nya mwεε munjile bo ji. Be bamii bachii ba a wu yeh mo bo tu

bo laŋeye le bo le bo lee wa muntele yi Nyo le.

³⁵ Akfuuŋ bu ayuu, bala wu Lum wεε wu gε sage bansa tuŋ bamii ba nchi le bo gεεŋ bo du muh wù chieεne yeh yi ncha yεε le le wu bvuse bamii baa bo gεεne.

³⁶ Muh wù gε chieεne yeh yi ncha yiyu mo wu gεεŋ wu yεŋ Bol le, wu jεmε wu le le, “Bala le wu tuŋ ntuŋ le ba bvuse bεŋ, bεŋ gεεne yi kimbone le.”

³⁷ Geene, Bol jεmε bamii ba nchi baa le le, “Ba chi ba suŋ bee fε waŋ, ba baŋ sage nsa wese gε, bee nyu tε bamii ba Lum, ba ka ba faa bee yeh, bo jεmε mεεse le ba bvuse bee ajiŋ ajiŋ ne nεε? Gε taŋlo fi kooshε noo gε. Le ge to geh bala wuyu fεnε fε wu bvuse bee.”

³⁸ Bamii ba nchi baa kaase bo tu jinj, bo gεεŋ bo sεεŋ bala wu Lum wεε le no Bol jεmε. Bo yu le Bol bε Sila le tε bamii ba Lum, bo mo bo tu bo faane.

³⁹ Bo mo bo to bo ku chiaŋ bo le, bo bvuse bo yeh yi ncha le, bo chiiŋse bo, bo legε bo le bo ja a kilaanteŋ kεε le.

⁴⁰ Bol bε Sila bu yeh yi ncha le, bo gεεŋ a Lidia yeh, bamii ba mbεmε nyu yu. Bo teefe bo, bo mo bo ja yo.

17

Bol bε Sila gεεŋ Tesalonika

¹ Bol bε Sila mo bo ja bo gεεne, bo fe a bilaanteŋ bε Anfiboli bε Abolonia le, bo danjε bo gεεŋ bo bu Tesalonika, fε yeh yi buunε yi Bajuu gε bee fo.

² Bol mo wu gεεŋ wu lee yeh yi buunε le, gεh no kinche ke gε bee, wu tu wu too wu jεme bamii le yu, yi aju a yuuŋ le atade, wu duunyi fιεε fichii a Nwa wu Nyo le.

³ Wu tu wu naji yo, wu chieeyi le Mbvuse wù Nyo gε ka gε kεme ki wu yεŋ nge, wu kaase wu bu yi kwe le. Jiso wunε wù wu feeji kune wu, le Mbvuse wεε.

⁴ Lε bamii bamu yu noo, bo taa fe Bol bε Sila le. Baglek bamu ba gε ηgvuune Nyo mo bikεse ba baan̄ baan̄ bamu gε bεεŋ te bo duude.

⁵ Geenε, Bajuu bamu mo bo tu bo bεεne kindoŋ Bol bε Sila le, bo kuŋ bamii bamu bo shee gεh ne achiji bε bo taashε yi kinchvu le, bo kε jwe alaanteŋ. Bo mo bo ja bo gεεŋ bo ηgode yeh yi Jason bo goone Bol bε Sila ki bo bvuse bo, bo nya bamii le akfuuŋ.

⁶ Bo doo bo goon̄ sεŋ, bo mo bo chii Jason bε bamii ba mbεmε bamu bo gεεŋ bε bo fwe fe bachiji ntε le, bo tu bo wanε bo duu le, "Bamii banε le bo jiεnyi bo fiise woŋ tuu anfisε, bo to wa bo bu yane,

⁷ Jason fi bo, wu gεε a wu yeh. Bo bachii ηgode banchi ba Nfoŋ wu Lum, bo duu le Nfoŋ wumu le yu jee che nyu le Jiso."

⁸ Bachiji ntε bε bamii yu noo, bo ja bo tu bo wεεse lo.

⁹ Bo mo bo kaan̄ Jason bε bamii ba mbεmε bo nya bige le, fi ka kooshe lo, bo gε ka bo kaase bo chvuu bige biyu bo le gε. Bo mo bo chine bo le le bo gεεne.

Bol bε Sila gεεŋ Belia

¹⁰ Akfuuŋ gε doo ajiŋ, bamii ba mbεmε jo Bol bε Sila bo chiiŋse bo tu bo gεεne a kilaanteŋ kī Belia le. No bo lese yo, bo gεεŋ yeh yi buunε yi Bajuu le.

¹¹ Bajuu ba yo gε bee bamii ba gε kee fιεε bo fede ba Tesalonika, nje bo gε fi n'yeŋε chuule bε kiŋkorε, bo tu bo taade a Nwa wu Nyo le aju achii ki bo yεŋ laa mwεε mū Bol yεyi bo yu le nchiesεŋ le.

¹² Bo mo bo bεεŋ jε yi Nyo le wεsee. Bikεse ba baan̄ baan̄ ba duude ba gε bee Baglek mo biliŋse ba duude ba gε bee te Baglek bo bεεŋ te.

¹³ Geenε, Bajuu ba Tesalonika gε yu le Bol le wu gεεŋ wa wu tu wu feeji jε yi Nyo Belia, bo mo bo gεεŋ te yo, bo bεεse kinchvu ki bamii bo kε jwe.

¹⁴ Bamii ba mbεmε mo bo jεme lo Bol le kimimia wu gεεŋ june wu joo yī baan̄ le. Geenε, Sila bε Timoti shεε Belia.

¹⁵ Bamii ba gε genε ki bo chiiŋse Bol, bo gεεŋ bo bu Ateŋ bo mo bo chine wu le. Bo doo bo tuu jiŋ, Bol tun̄ bo le bo gεεŋ bo fejε Sila bε Timoti le le bo moŋ ki bo bi wu le chige.

Bol tu wù nyu Ateŋ

¹⁶ Bol mo wu chieεne Sila bε Timoti Ateŋ. Wu gε doo wu jiεnyi yo, wu yεŋ kilaanteŋ kiyu ki yise bε mumooso. Fi shiŋshε fitele fie.

¹⁷ Wu mo wu gεεŋ yeh yi buunε yi Bajuu le, wu jεme bε bo mo bamii ba gε bee gε Bajuu gε ba gε buunε te Nyo

fo. Wu ka wu jeme aju achii fe waan̄ bamii ba ḡe jade bo too fo le.

¹⁸ Bamii ba n'yeȳe bamu ba bo ge teñe le Ebikoliañ mo ba bo ḡe teñe le Sitok bo ja bo tu bo teñeyi te kinteyen̄e be ba Bol. No Bol ḡe feeji kune Jiso be bu yi kwe le, bamu mo bo tu bo biide le, "Kiyuñ kine kune jwe yi la le?" Bamu tu bo duu fiboo le, "Fi yene geh nj̄e wu feeji kune banyo ba bamii bamu."

¹⁹ Noo, bo mo bo jo Bol be bo geñ̄eñ̄ fe kinshile k̄i ba ḡe teñe le Aleobagu.* Bo du wu le le, "Bee goone ki bee ka be yu kune n'yeȳe wu fw̄eñ̄ wun̄e wù wo too be wu laa wu duu le la le.

²⁰ Wo jeme mw̄eñ̄ mu bee ḡe baan̄ a yu ge. Noo, bee goone ki be keñ̄eñ̄ kinyi kiyu."

²¹ (Bamii ba Ateñ̄ mo bantolo ba yo bo tu bo nyu fiboo ki bo shee bo yuge nyu mw̄eñ̄ mu munfeñ̄, mu bo jeme kune mu.)

²² Bol mo wu leñ̄ fwe a kinshile k̄i Aleobagu keñ̄eñ̄ le, wu jeme le, "Bamii ba Ateñ̄, n'yene le a je le yichii beñ̄ ñgvuune banyo banjaa.

²³ Njeme ne, nje nchi njienyi a kilaanteñ̄ kena le, ndoo njine manjuu mà beñ̄ buune banyo mo le, n'yen̄ kitana ki kintanye kimi le ba san̄ yi yu le le, 'Fe nyo wù ba kee ge le.' Nyo wuyu wù beñ̄ buune, beñ̄ kee ge, le wu wù nlé nf̄eñ̄ beñ̄ le m̄eñ̄e.

²⁴ Nyo wuyu le wu wù ḡe fe

won̄ kfun̄e be mw̄eñ̄ munchii mù le yi wu le. Le wu wu le Nfon̄ wu kibvule be nsheñ̄, ge wu chee yéh yi kintanye yi jone bamii le ge.

²⁵ Ge wu fuge fieñ̄ fimi fi wu jiñe le muh leñ̄ fe wu le ge, nje le wu wù gee bamii bachii bo yeneh, bo nyu yu, bo keñ̄eñ̄ fieñ̄ fichii fi bo goone.

²⁶ Wu ḡe bee wu ge chikfuu chi bamii chichii bu yi muh le wu mumwaa bo tu bo nyu yi kikw̄eñ̄ ki nsheñ̄ le. Fe wu ge noo, ḡe bee wu seese wa kife k̄i bo lé bo ḡe bo nyûme yu, mo bijwii bi manjuu ma bo lé bo ḡe bo chêe mo le.

²⁷ Wu ḡe ge noo, le bamii ge bo ghaade laa bo lé bo ḡe bo yû bo yêñ̄ wu le le. Geene, ge Nyo nyu je yi ndefe le fe muh le beñ̄ le ge.

²⁸ Fine le geh yeeñ̄yeeñ̄ no muh mu ḡe jeme wa le, 'Le wu wù gee fe besabeñ̄ chee, bee ka jienyi, bee ka nyume no besabeñ̄ le.' Muh wene wu binfe wumu ḡe jeme wa te le, 'Besabeñ̄ le boø̄n̄ be.'

²⁹ No besabeñ̄ le boø̄n̄ ba Nyo noo, keef̄e besabeñ̄ kwaji le Nyo fieñ̄e fieñ̄ fi seese muh be bvufee bwe ge, fi ba sun̄ be kichwa ki bige ge, kene ba kenȳe lo be te ñede ge.

³⁰ Ḡe bee kife k̄i bamii ḡe baan̄ kijibe le, bo gee mw̄eñ̄ mù mbefe mune, Nyo nchîne yu. Geene, meñ̄eñ̄e wu duu le bamii bachii kuse muntele muboo.

³¹ Bo kûse nje wu le wu geñ̄e juu chi wu le wu ḡe wu sâ won̄

* ^{17:19} Nshile wun̄e le fe bo ḡe seese mw̄eñ̄ mu a kilaanteñ̄ ki Ateñ̄ le fo, bo ka sage bansa fo.

wuchii wu bii nchiεεŋ le. Wu le wu cha wa muh we wù lé wu gê wu sâge. Fine le wu dunye wa bamii le bachii le le nchiεεŋ no wu gê bvuse muh w  e yi kwe le.”

³² No Bol j  me noo, bo yu, wu b  eŋ kune mbu yi kwe le, bamii bamu ja bo tu bo keede lo wu. Bamu j  me fiboo le, “Bee goone ki be ka be yu kune f  e fl wo j  me fine.”

³³ Noo, Bol mo wu bu wu chine bo le.

³⁴ Geene, bamii bamu b  eŋ f  e fl wu g  e j  me le, bo taa fe wu le. Muh mu bo le g  e bee Dionisiu wù g  e bee muh wu kinshile ki Aleobagu, wumu nyu kw  se jee che nyu le Damale mo bamii bamu te.

18

Bol g  eŋ Koleŋ

¹ Ajin ayu, Bol ja Ateŋ wu g  eŋ a kilaanteŋ ki Koleŋ le.

² No wu g  e gene yo, be muh wu Bajuu wumu tase jee che nyu le Akwela, ba g  e boyi wu Bontu. Akwela be Blisila wù kw  e baan geh no bo ja Itali, nje Klawdiu wù Nfon wu Lum g  e bee wu bvuse nchi le Bajuu bachii bu yo. Bol g  e la jige a bo le,

³ Wu doo wu y  eŋ le bo keenyi je y  i bo saŋe ch  uŋ yu, g  e bee te leme chi wu wù Bol g  e chee nje chi, wu mo wu tu wu chee fo, be bo l  ne.

⁴ Le to nyume aju a yuuŋ le achii, wu g  eŋ yeh yi buun   le, wu j  me be Bajuu mo Baglek bo g  e bee yu, wu mone ki wu g  e bo b  eŋ f  e fl wu y  eyi le.

⁵ Sila be Timoti g  e doo bo ja Macedonia bo to, Bol mo wu jo kife ke kichii wu tu wu feeji nyu je yi Nyo, wu duunyi Bajuu le, le Mbvuse wù Nyo g  e ka le Jiso.

⁶ Geene, Bajuu bayu g  e ja bo teenyi f  e fl wu g  e j  me le, bo tu bo naanyi wu. Wu mo wu s  eŋ nj  u ye wu j  me bo le le, “Kwe yene ny  ume chiaan yene le. Ge chiaan yan nyu fo ge. K  e yi meese le, nl  e ng  eŋe wa nyu a bamii ba le g  e Bajuu ge.”

⁷ Wu mo wu chine bo le, wu bu wu g  eŋ wu tu wu chee wa nyu be muh mu wu le g  e muh wu Bajuu ge, muh w  e g  e ng  uŋe Nyo. Jee che g  e bee le Titiu Justu, la che nyu mbebe yeh yi buun   le.

⁸ Klisbu wù kikw  e ki yeh yi buun  , be bamii bachii ba a wu yeh g  e lees e muntele yi Tada le. Bamii ba Koleŋ ba diude tu bo yuge no Bol feeji kune Jiso, bo b  eŋ, ba leese bo a joo.

⁹ Le to nyu kitaj kimi le, Tada j  me Bol le a f  e fl le nj  e kifile le le, “Keef  e wo f  aane ge, wo f  eji ge h  e yi yan wo g  eŋe be yi. Keef  e wo l  u ge,

¹⁰ nje nle besa wo, ge muh nyu yu wù tanlo wu g  e f  e be wo ge. Bamii ban le a kilaanteŋ kine le wesee.”

¹¹ Noo, Bol tu wù nyu yo yi kilun le be kimbege, wu y  eyi bamii be je yi Nyo.

¹² No Bol g  e bee yo, Galio g  e doo wù nyu muh wù sage kimbe ki Ak  ya le, Bajuu bany   ye bo koo wu bo g  eŋ

be wu yeh yi nsa le,

¹³ bo jemē Galio le le, "Muh wunē mone ki wu flise bamii le bo būune Nyo a je yimi le yeye nyu ge no nchi goone ge."

¹⁴ Bol ja le wu jemē, Galio ja wu jemē Bajuu baa le le, "Bajuu beñ yu, fies fine be bee fies fimi fi befe fi muh wunē le wu ge, kene le nchi wumu wù wu ngode, tu mbe ñkaan shén n'yege fies fi beñ jemē le.

¹⁵ Geenē, no fies fine le ge kinteeenyē kune jé be ajee no banchi bena le, beñ séese lbeñlebenj. Ge tanlo nsâ fine fies ge."

¹⁶ No wu jemē noo, wu mo wu kunj bo, bo bu yeh yi nsa le.

¹⁷ Bo bachii mo bo ja bo lee yi Sostene wù gè bee kikwēe ki yeh yi buunē le, bo mo bo sunj wu a yeh yi nsa fwe. Galio ge kwe lo fie fies fo ge.

Bol tu jiñ Antiok

¹⁸ Ajin ayu, Bol ka wu che Koleñ be bamii ba mbemē yi aju le wesee, wu mo wu ja wu chine bo le be ba Blisila mo Akwela bo lee a nguh wu a joo le ki bo geñ Silia. Fe bo ja Señkliya fe bo gè lesé a nguh le fo, Bol mu kikwēe nje ñka wù wu gè ge fe Nyo le.

¹⁹ Bo mo bo geñne, le bo geñ bo bu Efesu, Bol chine Blisila be Akwela le yo, wu ja wu geñ fie nyu yeh yi buunē yi Bajuu le, wu jemē Bajuu le yo.

²⁰ Bo legē le wu ka wu che geh be bo aju a duude le, wu fanj.

²¹ Geenē, wu gè doo wu jade, wujemē bo le le, "Nlé ñgē

ñkâasē nto fe beñ le fe Nyo ne le wu beñ." No wu jemē noo, wu mo wu lee a nguh le wu ja Efesu.

²² Nguh gè geñ wu bu Kasalia, Bol bu, wu beñ wu geñ wu yesé kintaashé ki bamii ba mbemē le Yelusalem, wu mo wu ja wu boh Antiok.

²³ Wu gè che yo kife keñse, wu mo wu kaasē wu ja wu jiñyi wu feder a bimbe bi Galeshianj be Fligia le, wu kañse muntele mu bamii ba mbemē ba yo.

Abolo feje jé yi Nyo Efesu

²⁴ Muh wu Bajuu wumu gè ja wu to Efesu jee che nyu le Abolo, ba gè boyi wu Aleksanda. Gè bee muh wù kee njemē, wu kee te Nwa wu Nyo chuule.

²⁵ Ba gè yeyē wa wu be Je yí Tada duunyi, wu mo wu fies lo be n'yeyē kune Jiso, wu yeyi bamii chuule. Geenē, wu gè kee geh nyu fies fi Jon gè feeji wu leese bamii a joo.

²⁶ No wu gè to Efesu, wu mo wu ke wu yeyi bamii yeh yi buunē le wu faane ge. Blisila be Akwela gè yu no wu yeyi noo, bo mo bo jo wu, bo geñ bo ka bo yuuse wu wesee kune Je yí Nyo duunyi.

²⁷ Abolo gè ja wu kwaji le wu lé wu dāñ wu gèñ kimbe ki Akeya le. Bamii ba mbemē ba Efesu mo bo fih wu, bo sañ ñwa fe ñgoo yi bamii ba mbemē ba Akeya le, bo toone le wu doo wu fesé bo fih wu. No wu gè genē yo, wu fih bamii ba mbemē chuule, bamii bané le bo ba Nyo gè

dunyε fitele fi jone, wu fe bo leesε muntele yi Jiso Kletu le.

²⁸ Wu tu wu tεεnyi kintεεnyε bε Bajuu ne waanj nyume gε kι shige shige gε, wu soo bo, wu duunyi a Njwa wu Nyo le le Jiso le Mbvuse wù Nyo gε ka.

19

Bol gεεη Efesu

¹ Gε bee sege Abolo gε bee Koleŋ, Bol gε jo je yι anteŋ anteŋ a bimbe bι wu gε jiencyo le, wu fese Efesu. No wu fese yo, wu yεη ngoro yi bamii ba mbemε bamu le,

² wu biih bo le le, “Kiyo ki Yuude gε bee ki to yi bεŋ le sege bεŋ gε lese muntele yi Jiso le?” Bo chvuul le, “Bee gε baanj a yuge mbenj le fiesee fimi le Kiyo ki Yuude gε.”

³ Bol biih le, “Fine le noo, ba gε leese bεŋ a joo nje la?” Bo chvuul le, “Ba gε leese bee a joo ba bii no Jon gε feeji.”

⁴ Bol mo wu jeme bo le le, “Jon gε leese bamii a joo, ki wu dūnyε le bo le bo kuse muntele muboo, wu gε duu le bo bεŋ nyu muh wù too a wu jin le, muh wù wu gε duu gε bee Jiso.”

⁵ Bamii bayu yu no Bol jeme noo, ba mo ba leesε bo a joo nyu wa a jee chi Tada Jiso le.

⁶ Bol gεe chiaanj yi bo le, Kiyo ki Yuude mo ki to yi bo le. Bo mo bo ja bo tu bo jeme jé yι bo kee gε, bo mo bo seŋe bamii mwεε mü bo yuge Nyo jeme.

⁷ Bamii bayu gε bee njε muh yuufe ncho bafεε.

⁸ Bol mo wù nyu gεh Efesu, wu gεεne yeh yi buunε le yi kii le yi tεde, wu jeme bamii bayu le wu faane gε. Be bo tu bo tεεnyi kintεεnyε, wu mone ki wu gε le bo bεŋ fiesee fi wu jeme kune bvunfoŋ bvru Nyo.

⁹ Bamii bamu tεεmε bikwεε bo faŋ ki bo bεŋ, bo mo bo tu bo jeme jé yι befe a bamii jii kune Je yi Tada. Bol mo wu chinε bo le, wu jo ngoro yi bamii ba mbemε, bε bo gεεŋ nyu yeh yi n'yεyε yi Talanu le, wu tu wu jeme bo le yu aju achii.

¹⁰ Bol ge noo yi biluŋ le bifεε. Noo, Bajuu mo Baglek bachii ba woŋ wù Esia wuyu le yu je yi Tada.

Booŋ ba Sikefa tu bo beji bε Bol

¹¹ Bol tu wù nyu, Nyo gee, wu fede biŋha bi mwεε nyu lo mu de yι yune.

¹² Bo gε jode fiesee fie fi ye le njε finchaŋa fi nju, kεnε nju ye yι lεme, bo gεεŋ bo kuŋ muh wu kincheŋ yu, wu mo wu tεεmε lo, ne le wù kεmε kiyo kι befe yi ye le, ki mo ki bū.

¹³ Bajuu bamu bo gε bee bo jiencyi bo bvuse biyo bι befe yi bamii le, bo mo bo ja bo tu bo mone ki bo tεŋe jee chi Tada Jiso, fe bo bvuse biyo biyu. Muh gε jade wu mo wu jeme kiyo kι befe le le, “Mbvuuse wo a jee chi Jiso wù Bol feeji le.”

¹⁴ Bamii ba gε mone fiesee fiyu gε bee bvusooshwi, gε bee boonj ba Sikefa wù kikwεε ki bachiji kintanyε ki Bajuu.

15 Kiyo kĩ befe gè biih bo le le, "Nkee Jiso, nkee te Bol, beñ le fiena baanj?"

16 Muh wu kiyo kĩ befe kiyu gè bee yi ye ye le mo wu gwe lo yi bamii bayu le, wu gosé bo kuu, bo fée lo bo bu a muh wuyu yeh bo nyu wa bichine biyese be banfu ye le.

17 Bajuu be Baglek bachii bo gè chee Efesu yu kune fíee fiyu, bo tu bo faane. Bamii mo bo ñgvuune jee chi Tada Jiso fedo lo.

18 Bamii ba duude ba gè bee wa bamii ba mbemé tu bo too bo señe bo ka bwaashi mwéé mu kijibé le mù ba gè gee.

19 Bamu wesee bò gè fedo ñganj, bo baanyé banwa baboo ba ñganj, bo to be bo, bo tonj a bamii jii. Bo tanj kwa wu banwa bayu bachii, wu bu njé ajii a bige banchvuge mbaanshén (50,000).*

20 Noo, mwéé muné, ge je yi Tada tu yi leese a muntele mu bamii le be bvunja, yi saanje yi gëene lo fwe fwe.

Bamii ke ñge Efesu

21 Le tu nyume ajiñ ayu, Bol yéñ le wu lé wu gëeñ Yelusalém, fi le le wu doo wu gëene, wu fe je bimbe bi Masedonia be Akeya le. Wu ka wu du le, "Ndoo ñgëeñ mbu Yelusalém, ñkeme ki ñgëeñ te mbú Lum."

22 Wu ya wu tuñ bamii baféé, Timoti be Elastu ba gè fii wu, bo gëeñ fwe Masedonia. Wu shéé wu ka wu che Esia shige.

23 Le nyu geh kife kiyu le, nge ja wu ke Efesu kune Je yi Tada, nyume ge wù shige ge.

24 Chiji kilamé wumu gè bee yo, jee che nyu le Demitiyu, wu suñe mwéé mù fíeeñ yeh yi kintanyé yi nyo wù ba teñe le Atémi.[†] Leme chiyu chine chi too be bige fe bamii ba tone kilamé le nyume ge bi weé ge.

25 Demitiyu mo wu kuñ bamii ba gè tone kilamé baa bachii mo bamii ba gè lene kfuu chi leme chiee, bo taashé. Wu jemé bo le le, "Boon ba bwéen, beñ kee le leme chine le besabéñ ñode lo bige yi chi le.

26 Beñ yene beñ ka yuge fíee fi fimbwe fi Bol finé gee. Wu jienyi wu duu le ge banyo ba bo kenyi lo be chiaanj nyu banyo ge. Wu le wu ge wa noo, wu kaase bvufee bvü bamii wesee Efesu yané, wu tu fise wa te bvü bamii ba Esia bachii ba beme wu le.

27 N'yede le leme chesa chine le chi keme jee chí befe. Ge me geh noo ge, yeh yi kintanyé yi nyo wù baanj wù kwéése wu Atémi le tu fíee fi achiji. Fi kooshi lo noo, tu bo choose wa nyo wu baanj wuné wu bo ñgvuune Esia achii, kikwéé ki nshéñ kichii ñgvuune te."

28 No bamii bayu yu noo, muntele bëde lo bo. Bo mo bo ke bo tu bo wané, bo duu le, "Atémi wu Efesu le nyo wu baanj."

29 Kilaanteñ kiyu kichii mo ki saa. Kinchvu ki bamii kí to

* 19:19 Bige biné gè bee jise chimimia nyu nlajé wu muh wu leme yi juu le.

† 19:24 Atémi gè bee nyo wu ñgu fe Baglek le.

ki taashε ki mo ki lēe yi Gayu
be Alistaku le, gè bee bamii ba
Masedonia ba gè jiεnyi be ba
Bol, ki chii bo ki gεεŋ be bo
yeh yi nshile le be ηgvunε.

³⁰ Bol goone ki wu lēe wu
gεεŋ fwe a kinchvu kiyu,
bamii ba mbemε le fan.

³¹ Bamii bamu ba baan
baan ba yo ba keme woŋ bo gè
bee nsáa ye, bo ka bo chiiŋse
ntuŋ fe wu le bo legε le keefε
wu mōŋ lo wu tōmε kikaa yu
gε.

³² Kinchvu kī gè taashε kiyu
mo ki ja ki saa ki tu ki wanε
geh lo nche nche. Banε wanε
fine, baga wanε fiego. Gè
bamii ba duude gè kee lo fieε
fi bo ge taashε fo nje fi gε.

³³ Bajuu mo bo jo
Aleksanda bo feesε wu fwe
a kinchvu ki bamii, bamii
bamu yεŋ bo tu bo kwajilε wu
kee fieε fo. Wu tu wu chide
bamii be kibo ki wu tānyε jwe
we.

³⁴ Bamii bayu gè doo bo kεε
le Aleksanda le muh wu Bajuu,
bo ka bo mεεse bo wanε
lo bo gεεne fwe fwe yi muh
le wu mumwaa, bo duu le,
“Atemi wu Efesu le nyo wù
baan.” Bo gè waŋ noo, gεεŋ bu
bantaŋ ba kife le bafεε.

³⁵ Muh wu sanje wu a ki-
laanteŋ kiyu le gè ja wu chi
bo, bo lu be jwe. Wu biih bo
le le, “Bamii ba Efesu, muh le
yu wù manje le gè keme bee ba
Efesu banε yeh yi kintanyε yi
nyo wù Atemi mo tεde chi nyo
chi gε gwe fewe le gε?

³⁶ No muh ya yu wù tanjlo
wu teenye fine fieε gε, tu beŋ
bee beŋ laame, beŋ gε ya beŋ
yufe ne gε.

³⁷ Beŋ to be bamii banε fεnε
njε bo le bo choŋ fieε yeh yi
banyo le seŋ, kene njε bo le bo
jεme jé yī befe kune nyo wese
wù kwεse wunε seŋ.

³⁸ Demitiyu be bamii be ne
keme nsa be muh, tu aju a
nsa le yu, tanjlo bo gεεŋ bo yεŋ
bamii ba sage bansa le, be bo
sa.

³⁹ Fieε fimi ne ka nyume yu
fi fede fine fi beŋ goone, tu ba
lé ba jīŋε antenε ayu fe nshile
wu bachiji ntε le.

⁴⁰ Njεme ne, nje n'yεde le
fieε fi abεŋ fine lé fi lēe bee jwe
le, le bee le be kε ηge. Fikooshi
lo noo, bee gε ka be keme fieε
fi kooji fi be chvūu gε.”

⁴¹ No wu jεme noo, wu mo
wu jεme kinchvu kiyu saanje.

20

Bol gεεŋ Masedonia be Glee

¹ Ngε wù gè bee Efesu ka,
Bol tεεŋ ηgoŋ yi bamii ba
mbemε, wu teefe bo wu mo
wu yεŋε bo le, wu tu wu gεεne
masedonia.

² Wu gεεŋ, wu jiεnyε bimbe
bi yo le, wu kanse muntele
mu bamii ba mbemε chuule
wu mo wu daŋse wu gεεŋ
Glee,

³ wu che yo kii yi tεde. Wu
gè ja fi nyu le wu lē wu gεεŋ
wu lēe a ηguh wu a joo le wu
gεεŋ Silia, wu mo wu yu le
Bajuu weede wu a je. Wu mo
wu yεŋ le jone le wu kāase wu
tū jin je yi Masedonia le.

⁴ Wu gè jiεnyi be ba Sobata
mwa Bilu wù Belia, mo
Alistaku be Sekundu ba
Tesalonika, mo Gayu wu
Debi, mo Timoti, mo Tichiku

be Tofimu ba gè bee bamii ba Èsia.

⁵ Bamii banε mo bo gεεŋ fwe bo tu bo chieεne besa ba Bol Towa.

⁶ Nka wu Blēd wù ba baan gεε gε Kinshile yo gε fe, bee lee a ñguh le Filibi, bee jo aju atεŋ bee taa bo le Towa, besa bo che yo aju bvusooshwi.

Bol ka wu la jige a kintaashε ki Towa le

⁷ Lε to nyu juu chi fwe yi kimaal, bee tase yi kintaashε le fεnfu ki bee bwεεyε blēd. No Bol gè bee ki wu bù wu ja sege bvu yuu, wu mo wu kε wu jεme bo le, wu jεme shwaa gεεŋ bu antaŋ antεnεe.

⁸ Besa bo gè bee nyu a kibuu ki yeh yi awe le, bin'yesε baan yu wese.

⁹ Chumu wumu wù jee che gè bee Yutiku shii yi nto wu yeh yεε le. Wu ja wu kε wu tu wu lefe, no Bol gè jεme wu gεεne gεh lo. Lefe doo chi goge wa lo wu, wu mo wu ja fo wu gwe achinj, fo gè bee yeh yi fewe yi shεde kεge fεkuu. Ba gεεŋ ba jo wu a wu kwe wa.

¹⁰ Bol shii wu gεεŋ wu ñgvuumε a wu we, wu kfuge wu, wu jεme bamii le le, "Kiyo ke baan yu, keefε bεŋ bùge gε."

¹¹ Bol ja wu kaase wu bεεŋ a kibuu ki awe kεε le, wu bwεεde blēd wu ji, fε wu ka wu kε wu tu wu jεme, wu tu wu jεme bvuchvuu bu bvu yuu wu mo wu ja.

¹² Bamii gè jo chumu wεε bo kwεε bε wu fε wu yeh le

wù nyu wu tu wa wu wuñe, muntele jεde bo.

Bol nya ntefε bachiji kin-taashε ki Efεsu le

¹³ Bee gè lee a ñguh wu a joo le, bee gεεŋ Aso, no Bol gè seesε wa le le yo a bee lé be jō wu yo. Wu gè jεme noo, nje wu gè goone ki wu jíεnyε bε bikaa.

¹⁴ Wu taa bee le Aso, bee mo be jo wu a ñguh le, besa bo gεεŋ bee bu Mitiliŋ.

¹⁵ Bee ja fo a ñguh le, bvu bu bvū yuu, bee fεsε mbebe Kio le, bee fe, bvū ka bvū yuu, bee fεsε Samo, bee mo bee fe, bvū ka bvū yuu, bee lee Miletu.

¹⁶ Bee gè jíεnyi noo, bee wεεne lo Efεsu nje gε Bol gε goone ki wu fεesε kife Èsia gε. Wu gεh gεεne chige chige laa tanlo wù nyū Yelusalem juu chi Nka wu Bεnteko le le.

¹⁷ Lε bee lee Miletu, Bol chiinjse ntuj fε bachiji kin-taashε ki bamii ba mbεmε le Efεsu le bo tō bo yēŋ wu le.

¹⁸ Bo gè to, wu jεme bo le le, "Bεŋ kee no kinche kaŋ gè bee besabεŋ kεge yi juu chi fwe chi ñgè ntomε kikaa yi nshεŋ yi Èsia yine le.

¹⁹ Ngε mbee nshiishε kikwεε kaŋ, ntu nlεne fε Nyo le bε joo ajii le. Nka n'yεŋ banjε jé le wese no Bajuu gε boone bikaa a me jinj.

²⁰ Bεŋ ka kee no ñgε n'yεyi bεŋ fε waanj, nka njíεnyi n'yεyi yēŋ le. Ngε mbaan nyile gε fεsε fimi fi tanlo fi fii bεŋ gε.

²¹ Ngε nfeeji geh nyu fεsε fimimia Bajuu le mo bamii ba le gε Bajuu le gε, nduu le bo

kûse muntele muboo, bo tû bë Nyo, bo lêe fitele yi Tada wese besabëñ wu Jiso Kletu le.

²² Mëesë, bëñ yêge bëñ yû, ñgeeñe Yelusalem nyu no Kiyo ki Yuude jëme mene, ñkee ge laa gëeñe kooshe la bë me yo la.

²³ Fiëe fi ñkee le gëh le manjuu manchii ma nfede mo le, le Kiyo ki Yuude señe mene le ncha bë ñge chieñe me fwe.

²⁴ Geenë, ge n'yëde kinche kanj le le fiëe ge, fedé le me mësë leme chï Tada Jiso le wu nya mene chï le le nfëeji saaka wù joñe wù kune no Nyo le wu ndunyë fitele fi joñe fe bamii be le.

²⁵ Yi mëesë le, bëñ yêge bëñ yû, ñkee le ge muh mu bëñ le wù besabëñ bë bo chi bee, nfeeji kune bvunföñ bvü Nyo wu baan wu ka wu yêñ bvushi bwañ le ge.

²⁶ Më mo njëme bëñ le chiale abëñ le ne muh mu bëñ le lese lo mëesë, tu ge ñkëme kibo fo ge,

²⁷ nje nchi mbaañ nyile ge ki nsëeñ bëñ fiëe fichii fi Nyo goone ge.

²⁸ Bëñ doo bëñ shëe, bëñ bïji fe bikwëe biëna le mo fe ñgoo yi bamii ba mbëmë le bo le një shónj, yi Kiyo ki Yuude le ki gëe bëñ a bo we. Bëñ nyûme banchiene shónj ba kintaashë ki bamii ba Nyo kï wu gë gu bë kilemë ki Mwa ye.

²⁹ Ñkee lo le ñge ndoo mbaa kikaa, bakfuula tô bo lêe ñgoo yëne le, bo ge ya bo châge lo muh wù bo koo ge.

³⁰ Bamii bamu, le bo bu mo a bëñ ntëneñ bo lêe ñgoo

yi bamii ba mbëmë, bo chiide bo tuu a ñgoo yiboo le.

³¹ Noo, bëñ yêne, bëñ kwâji le yi biluñ le bite ñle n'yëyë wa bëñ bachii antañ bë fënshe bë joo ajii le.

³² Më mo nyâa bëñ mëesë chiaanj yi Nyo le mo yi je ye yî le kune nfii wù Nyo fe bamii le. Je yine le yî tanlo yi gë bëñ kûu, fi le le bëñ tô bëñ këme kijuu fe kijuse ki Nyo le wu gëe bamii ba wu le wu ge le bo nyûme be.

³³ Ngë mbaañ a boø ge ajii yi bige bi muh le këne yi njú yi muh le ge.

³⁴ Bëñ kee chiale le le chiaanj yan chine yî gë lene fiëe fichii fi besa ñgoo yan gë goone.

³⁵ Yi mwëe munchii le, ñgë nduunyi bëñ le le muh këme ki wu lëne chiale ki wu flih bamii banje, kwaji no Tada Jiso gë jëme le, **'Kinlañye ki baan le ki muh wù nyaa lo, fe ñgoo wù fia lo le.'**

³⁶ No Bol mëse jëme noo, bë bo mo bo tuñ anyuu fekuu bachii, bo buunë.

³⁷ Bo ja bo kese bë kwe bo tu bo beede, bo kfuge Bol bo shiinje wu, le ba shëe wa.

³⁸ Fiëe fi gë ge fe bo tu bo beede baan ne, le je yî Bol gë jëme le ge bo baan bo ka bo yëñ bvushi bwen le ge. Bo mo bo chiiñse wu bo gëeñ bo bu fe wù gë bee ki wu lêe ñguh wu a joo fo.

21

Bol gëen Yelusalem

¹ Besa ba Bol yëse bo le, bë mo be ja fo bee danj a ñguh le

njilele, bee fesē Ko. Bvu bu bvuyuu, bee gēenj Lode, bee gē ja fo, bee gēenj Batala.

² No bee bu yo, bee yēn̄ n̄guh wumu wu a joo le wū gē gēene Fonishia, bee mo bee lee yo bee gēene.

³ Bee gē yēn̄ Sablu le, bee chinē kibo kiŋkoŋo le, bee mo be fe bee gēenj bee bu Taya, woŋ wū Silia le fe n̄guh gē bee ki wu bvūse mwēe fo.

⁴ Bee goon̄ bamii ba mbemē, besa bo che aju bvusooshwi, Kiyo ki Yuude ge, bo teefē Bol le keefē wu mōn̄ lo wu gēenj Yelusalem gē.

⁵ Besa bo gē che, juu gē doo chi to chi koje chī bee ja, bee mo be jo je. Bo bachii mo bikēe baboo mo boon̄, bo chiiŋse bee bo bu a kilaanteŋ kēe le bo gēenj bo bu jwe wu joo yi baan̄ le, besa bo tuŋ anyuu fekuu, bee buun̄ bee mo be yēsē.

⁶ Bee lee a n̄guh le, bo tu bo tuu jin̄ fe yeh le.

⁷ Bee mo be ja Taya, bee jo je, bee gēenj bee bu Toləmaŋ. Besa boon̄ ba bwee besa ba mbemē yēsē, bee che juu chimimia.

⁸ Bvu bu bvuyuu, bee ja, bee gēenj bee fesē Kasalia, bee gēenj a Filib yeh, wu gē jiŋyi wu feeji jē yi Nyo, besa bo che. Filib wun̄ gē bee muh wu mumwaa a n̄go yi bamii ba bvusooshwi ba bo gē baayē baa le.

⁹ Wu gē kēme boon̄ ba bikēe banēh, bo baan̄ a kēe gē biliŋse gē, bo gē sēn̄e bamii mwēe mù bo gē yuge Nyo jēme.

¹⁰ Bee tu be nyu yo yi aju a duude le, muh mu gē sēn̄e mwēe mù wu gē yuge Nyo jēme, wu gē ja Judia wu boh wu to yo, jee che nyu le Agabu.

¹¹ Wu to wu yēn̄ bee le, wu jo kicha ki Bol, wu kaan̄ bikaa bie bi wu wū Agabu mo chiaan̄ ye yu, wu mo wu fejē le, "Kiyo ki Yuude duu le le ne no Bajuu ba Yelusalem lé bo gē bo kāan̄ muh wū kēme kicha kinē ne, bo nya wu chiaan̄ yi bamii ba le gē Bajuu le gē."

¹² No bee yu noo, besa bamii bachii ba gē bee fo bee tu bee lege Bol le keefē wu gēenj Yelusalem gē.

¹³ Wu chvuu le, "Bēn̄ gee nyu la fine ne? Bēn̄ kee gē le bēn̄ beede ne bēn̄ shinshi fitele fiaŋ? Nle nseesē wa le gē nyu nlee geh nyu ncha maa Yelusalem gē. Nle nseesē te ki n̄kwē lo yo nje jee chi Tada Jiso."

¹⁴ No je gē baan̄ nyu gē yu ki bee ge wu kuse n̄kwaje we gē, bee mo be lu, bee jēme geh wa le, "Fi nyūme geh no Tada goone."

¹⁵ Aju fe, bee banyē mwēe mwesa, bee mo be beene Yelusalem.

¹⁶ Bamii ba mbemē bamu ba Kasalia bēn̄ besa bo, bee gēenj a Menason̄ yeh a bee gē bee ki be chee yu. Menason̄ wun̄ gē bee muh wu Sablu, gē bee muh mu antenēe a bamii ba gē ya leesē muntele yi Jiso le.

Bol la jige a Jem be bachiji kintaashē kibamii bambele

¹⁷ No bee gè fese Yelusalem, bamii ba mbemé ba yo fi bee chuule.

¹⁸ Akfuuŋ bu a yuu, besa ba Bol la jige a Jem le, bachiji kintaashé gè bee te fo bachii.

¹⁹ Bol yesé bo le, wu mo wu nyielé bo fiee fichii fi Nyo gè ge fe bamii ba le ge Bajuu le ge, fede yi leme chī wu gè lene le.

²⁰ Le bo yu noo, bo mo bo ke bo tumé manjuŋ ma Nyo. Geené, bo gè ja bo du Bol le le, "Mwa bwe wese, bījé wo yēŋ no Bajuu le bo leesé wa fitele yi Jiso le banchvuge le banchvuge le. Geené, bo le noo bo baan̄ geh bo leme yi banchi ba Muse le bo teeme,

²¹ ba gè sēŋ wa bo le kune wo le wo jiényi wo yeyi Bajuu ba chee bitun̄ bimi le le bo chine banchi ba Muse le, wo jeme le keefé ba chvūuse boon̄ yeh ge, be le keefé bo bī kinche ki woŋ le ge.

²² No fi le ba lé ba kēe geh le wo le wo to, tanlo besabēŋ ge nee mēeſe?

²³ Bee lé be sēŋ wo fiee fi wo lé wo gē. Bee kēme bamii fēn̄ banh̄ bo le bo ge ḥka fe Nyo le.

²⁴ Jō bo, bena bo gēŋ bēŋ kfūŋ bikwēe bienna, wo lāŋe fiee fichii fi bo kēme ki bo lāŋe, fi le le bo gēŋ bo mū bikwēe biboo. Wo ge noo, bamii bachii mo bo kee le wo gēede te banchi ba Muse, mwēe munchii mū bo jeme kune wo ge nyu mū nchieeŋ ge.

²⁵ Fi kune bamii ba mbemé ba le ge Bajuu ge, bee gè jo wa ntaj bee saŋ ḥwa bee chiiŋse fe bo le le keefé bo jīlī mwēe

munjile mū ba le ba ge kintanyé yu fe banyo le ge. Keefé bo jīlī kilemē ki nyāŋ ge. Keefé bo jīlī nyāŋ yī le njé ba sēe kilemē bu sēŋ ge. Keefé bo kēme fīe ki bo ge be kinjaŋ ge."

²⁶ Noo, Bol mo wu jo bamii bayu, akfuuŋ gè bu a yuu be bo geen̄ bo kfun̄ bikwēe biboo. Bol mo wu geen̄ yeh yi kintanyé le, wu sēŋ juu chī aju a kfun̄ doo wo kage, bo mo bo ge kintanyé fe bo le, muh wu mumwaa wu mumwaa.

Bofaje Bolfe yeh yi kintanyé le

²⁷ Aju ayu gè doo aka, a gè bee bvusooshwi, Bajuu bamu bo gè ja Esia bo yeŋ Bol fe yeh yi kintanyé le, bo bēeſe kinchvu ki bamii, bo koo wu,

²⁸ bo tu bo chine bitada bo duu le, "Bamii ba Ishwala, bēŋ flh bee! Le muh wun̄ wu jiényi wu yeyi mwēe mū mbefe bamii le manjuu le manchii kune woŋ wese besabēŋ kfun̄ le be banchi ba Muse mo kune yeh yi kintanyé yin̄e. Wu le wu mēeſe wa wu jo bamii ba le ge Bajuu ge, wu to be bo fēn̄ fe yeh yi kintanyé yin̄e le, wu cheŋe be kijuse ki yuude kin̄e."

²⁹ Bo gè jeme noo, nje bo gè yeŋ Bol jiényi a kilaanteŋ kēe le be Tofimu muh wu Efesu. Bo mo bo kwaji le Bol le wu lee be wu fe yeh yi kintanyé le.

³⁰ Kitada kiyu, ge kilaanteŋ kēe kichii shinjshe, bamii tu bo lege bo too fo. Bo faje Bol le, bo chii wu bo bu be wu yeh yi kintanyé le, kimimia, bo mo bo faa de yi fese.

³¹ Bo tu bo goone ki bo yuuyε Bol, saaka wuyu lee bintuŋ bi chiji kikwεε ki bikwεε bi bamii ba nchi ba Lum le, le Yelusalεm achii juune lo.

³² Wu mo wu ja lo kimimia, wu jo bamii ba nchi bε bikwεε bimi bi ηgo yi bamii ba nchi, bε bo legε bo boh fo. Bamii doo bo yεŋ bamii ba nchi le, chiji kikwεε ki bikwεε bi nchi nyume fo, bo mo bo lu ki bo suŋe Bol.

³³ Chiji kikwεε ki nchi kee mo ki to ki koo Bol, wu jεme bo kaan wu bε bancha bafεε. Wu biih bo le le, “Wunε le yεŋ? Wu jiale nyu la?”

³⁴ Fo ja fo tu fo yode lo, banε wanε fine, baga wanε fiege. Wu baan yuge chuule laa be kooshi nyu la le. Wu mo wu ja wu jεme le ba jo Bol ba bεen bε wu fe la chi bamii ba nchi le.

³⁵ Bamii ba nchi mo bo jo wu, bo gε doo bo bεne bo too bo bu fe bikaa bi je bι ba sele lo le, bo mo bo ja bo tuu lo Bol, no kinchvu gε fuge gεh ki bii a wu jinj.

³⁶ Ki gε bii noo ki wanε, ki duu le, “Ba lεeshe lo wu!”

Boltanyε jwe

³⁷ Bo gε doo bo lese wa bε Bol fe la chi bamii ba nchi le, wu legε chiji kikwεε ki bikwεε bi nchi wu du le, “Taŋlo njεme fieε wo le?” Wu yu noo, wu biih Bol le le, “Fi le le wo kee jε yi Glek?

³⁸ Ge wo nyume muh wu Ijib wεε wù gε ke ηge bε bikwεε bi woj kife kimi le, wu chii ηgo yi bamii banchvuge banεh (4,000) ba gε yuuyi

bamii, bε bo geεŋ bo tu bo nyume nchvuuŋ gε?”

³⁹ Bol chvuu le, “Nle muh wu Bajuu, ba gε boyi me Tasu woj wù Silisia le, gε Tasu nyu kilaanteŋ ki nche gε. Kii wo, nyā geh me je njεme bamii banε le.”

⁴⁰ Chiji Kikwεε ki bikwεε bi nchi kee mo ki nya wu je le wu jεme. Bol mo wu leεŋ fo, fe bikaa bi je bι ba sele lo bie le, wu chi bamii bε kibo. Bo lu bε jwe, wu jεme bo le a jε yi Ibulu le le,

22

¹ “Bachii bε boon ba bwεεŋ, bεŋ yεgε ntanyε jwe wanε a bεŋ fwe.”

² Bo doo bo yu no wu jεme nyu a jε yi boo yi Ibulu le, bo mεse bo chii ne nshiiŋ. Bol jεme le,

³ “Nle muh wu Bajuu, ba gε boyi me Tasu woj wù Silisia le, geene ba leyε me Yelusalεm yane, ηge n'ye yi ηwa chiaan yi Gamala le. Wu yεyε me bε banchi ba bachiji besa le chuule me mo nlεme yi fieε fi Nyo le ntεeme chuule gε njε bεŋ bachii ba le fεne abεŋ.

⁴ Ngε mboone bikaa a bamii jinj ba gε bii Je yi Tada le, ηgee ba yuuyi bo, ηkoode bileŋjε bε bikεe ntune yeh yi ncha le.

⁵ Fine le fieε, kikwεε ki bachiji kintanyε bε bamii ba sage woj kee chuule. Le bo ba gε nya banwa le ηgεεŋ bε bo fe boon ba bwe besa ba Damasku le. Mε mo ntu njεnyi ηgeεne ki ηkooyε bamii ba bii Je yi Tada le, ηkaan, nto

be bo Yelusaləm ba nya bo ɳge le.

Bol səen no fi ḡe jiənye f̄e wu leesə fitele yi Jiso le

⁶ Ngè ndoo nfəese Damasku njə fənshə ɳgaan, n'yuu wumu ja wu lalə fewe, wu shii ye yan le.

⁷ Ngwe fəkuu, n'yu je jemə məne le, '**Sol, Sol, wo Boone bikaa a me jin ne nje la?**'

⁸ Mbiih le, 'Tada, le wo wù yeeŋ?' Je yiyu chvuu le, '**Le me wù Jiso wu Nasale, le me wù wo Boone bikaa a me jin.**'

⁹ Bamii ba ḡe bee besa bo ḡe yeeŋ n'yule wuyu le, geene bo ḡe baan yuge je yi muh wù ḡe jeme besa wu le ge.

¹⁰ Nka biih le, 'Tada, tanlo ɳge nəe?' Wu chvuu məne le, '**Jâ we, wo lēe wo ḡeŋ Damasku, ba lē ba s̄eŋ wo lēme chichii chi Nyo le wu seese le wo lē wo lēŋ.**'

¹¹ Nḡe ja fo, n'yule wəe ge wa nfeen, bamii ba besa bo ḡe jiənyi mo bo chieeji wa lo me, bo lee bo ḡeŋ be me Damasku.

¹² Muh mu ḡe bee Damasku ayu, jee che nyu le Anania, wu ḡe ɳgyuune Nyo chuule wu ḡeŋde banchi besa, Bajuu bachii ba ḡe bee yo bo b̄eŋse wu.

¹³ Wu ḡe ja wu to wu yeeŋ məne, wu lēŋ mbebe yan le wu jemə məne le, 'Sol mwa bwaan, wo kāase wu yēde mwəe le!' Geh segeyu le noo, me mo ɳkaase ntu n'yēde mwəe le, me mo n'yee t̄e wu wù Anania le.

¹⁴ Wu jemə məne le, 'Nyo wu bachiji besa le wu baa wa wo

le wo kēe f̄ee f̄i wu goone, be le wo yēŋ Muh we wu Leme wu Chaan le, wo yu njemə wù bude jwe we le.

¹⁵ Wo lē wo ḡe wo nyū muh wù f̄eeji kune wu, wo s̄eŋe bamii bachii f̄ee f̄i wo yeeŋ be f̄i wo yu.

¹⁶ No fi le noo məeſe, wo ka chieeŋe la? Jâ we ba lēesə wo a joo, ki ba chūḡe bimbef̄e biuŋ, no wo lēge fe Tada le.'

Bol səen no Jiso ḡe tuŋ wu f̄e bamii ba le ḡe Bajuu le ḡe

¹⁷ Sege ɳḡe ntu jin Yelusaləm, ndoo mbuune yeh yi kintanye le, f̄ee nje kifile ja fi to fe məne.

¹⁸ N'yeeŋ Tada le a f̄ee fiyu le, wu jemə məne le, '**Yāŋse wo jâ Yelusaləm yanə chige nje ḡe bamii ba yanə nyume bo ge bo b̄eŋf̄e f̄ee f̄i wo feeji kune me ḡe.**'

¹⁹ Nchvuu wu le le, 'Tada, bo kee chuule le ɳḡe leese yeh yi buunə le, ɳkoode bamii ba le bo leese muntele yi ye yo le, nsuŋe.

²⁰ Sege ba ḡe yuuŋe Tifiŋ wù ḡe feeji bamii le kune wo, ɳḡe bee fo, ntoone. Le me wù bamii ba ḡe yuuŋe wu, bo ḡe baayę njú yiboo, bo nya le ɳkeme.'

²¹ Tada ka wu jemə məne le, '**Jâ yanə, nje nlé ntūŋ wo je yî ndefe le fe bamii ba le ḡe Bajuu le ḡe.**'

²² No Bol ḡe jemə bamii yege, wunə jemə ḡe doo wu bu jwe we le, bo ke bo tu bo wanə lo feweeewe, bo duu le, "Ba lēshə lo kfuu chi wunə muh yi nsheŋ le. Ḡe nyu muh wù nyume yu ḡe."

²³ Bo tu bo wanε noo, bo seεse njú yiboo we, bo nooŋ kibvunε we.

²⁴ Chiji kikwεε ki bikwεε bi bamii ba nchi mo ki ja ki jemε le nchi jo Bol wu gεεŋ be wu fe la chiboo le, le bo doo bo gεεŋ be wu bo tāaŋ wu, bo biih mwεε wu le, wu sεεŋ fieε fi ge Bajuu fe bo tu bo wanε neε.

²⁵ Bo mo bo gεεŋ be wu bo kaan, bo ja le bo tāane, Bol biih kikwεε ki ηgo yi bamii ba nchi kimi kí gε leme fo le le, “Nchi le wu bεεŋ le ba taan muh wu Lum njε ba sa nsa we seŋ?”

²⁶ Kikwεε ki ηgo yi bamii ba nchi kiyu yu noo, ki mo ki gεεŋ ki yεŋ kikwεε kiboo le, ki jemε wu le le, “Wo goone ki wo mōŋ nyu la? Wo kēe le muh wunε le muh wu Lum.”

²⁷ Chiji kikwεε kiyu yu noo, wu mo wu gεεŋ wu yεŋ Bol le wu biih wu le le, “Geh seεŋ meε, wo le muh wu Lum?” Wu bεεŋ.

²⁸ Chiji kikwεε kiyu jemε wu le le, “Ngε ηgu be bige bī duude, fe ntu nyū muh wu Lum.” Bol chvu wu le le, “Nle fiaŋ muh wu Lum, mboyε le.”

²⁹ Bamii baa bo gε bee ki bo biide mwεε wu le mo bo chii bikaa fo ki sege, chiji kikwεε kiboo tu wu faane te, nje wu gε jemε bo le le bo kaan Bol nyu muh wu Lum.

Bol tanyε jwe fwe a bamii ba sage woŋ wu Bajuu

³⁰ Chiji kikwεε kiyu tu wu goone gε ki wu ghede wu kēε chuule fieε fi Bajuu gε fieε

yi Bol le. Bvu bu bvuyu, wu jemε bo faanyε Bol, bo tεŋ bachiji kintanyε ba baan baan mo bamii bachii ba sage woŋ, le bo to, wu leesε Bol a bo fwe.

23

¹ Bol noŋ ajii yi bamii ba sage woŋ le, wu jemε le, “Boŋ ba bwεεŋ, yi kinche kaj le too bude abεŋ, nto ηgee nyu mwεε mu ηkee le mu le chuule a Nyo jii, ge fieε nyu yu fi sage meε fe fitele fiaŋ le gε.”

² Anania wù gε bee kikwεε ki bachiji kintanyε jemε bamii ba gε leme mbebe Bol le le bo kfūuŋ jwe we.

³ Bol chvu wu le le, “Nyo le wu gε wu kfūuŋ te wo. Wo fieεne kimbe ki ba le ba yefε ki tu ki baan gε nyu ye le. Wo shile fieε le wo sage wo bii nchi le, wo ka ηode nchi wuyu wo duu le ba kfūuŋ lo meε?”

⁴ Bamii ba gε leme mbebe yi Bol le bo biih wu le le, “Wo naanyi kikwεε ki bachiji kintanyε ki Nyo?”

⁵ Wu chvu wu le, “Boŋ ba bwεεŋ, ge me be ηkee le le kikwεε ki bachiji kintanyε ge. Ba le ba saŋ le, ‘Keefε muh jēme jé yī befe kune muh wù sage bamii le gε.’”

⁶ Bol gε doo wu bijε wu yεŋ le bamii ba gε bee fo bamu le Basadushii, bamu nyu Bafalashii, wu mo wu jemε be je yī tεεme antenεe a bamii ba sage woŋ baa le le, “Boŋ ba bwεεŋ, nle muh wu Bafalashii, nyu mwa muh wu Bafalashii. Nle fεnε yi nsa le

nje njiiŋe fwe, ŋkee le banjkfusa
lé bo gè bo bû yi kwe le."

⁷ No wu jemé noo,
Basadushii bë Bafalashii mo
bo ja bo ke waa, nshile wuyu
mo wu ga ye.

⁸ Bo gè waade noo, nje
Basadushii gè duu le gë
banjkfusa nyu bo ge bo bu yi
kwe le gë, bo ka duu le gë fíee
fimi nyu yu nje banchendaa
ba Nyo kéné biyo gë. Geene,
Bafalashii bëmë le mwëe
mune munchii le lo.

⁹ Waa ja wu temé lo fo,
bamii bamu ba gè duunyi
banchi ba gè bee yi ŋgoo yi
Bafalashii le, lëej fo bo jemé
fi temé lo, bo du le, "Bee baanj
yëj gë fíee fi muh wune jiale le
gë. Tanlo nyu kiyo kimi kéné
Nchendaa wu Nyo wu jemé
wu le."

¹⁰ Waa wuyu mo wu ja wu
goone ki wu tû nyu bvuju,
kikwëe ki bikwëe bi bamii ba
nchi tu ki faane le segemu bo
lé bo jâ bo sâayë lo Bol fo yi
bimbe le. Wu mo wu jemé le
nchi boh fo, bo lô Bol chiaan
yiboo le, bo kâase bo bëej be
wu fe la chi nchi le.

¹¹ Le nyu antaŋ, Tada to wu
leej mbebe yi Bol le, wù jemé
wu le le, "**Kâne shénj. No
wo le wo sëej wa bamii le
kune me Yelusalem, le gëh
yëejyeenj no wo le wo gë wo
sëej te Lum.**"

*Bamii bamu yo kaj ki bo
yuuyë Bol*

¹² Akfuuŋ bu a yuu, Bajuu
bamu koo nchvuunj, bo ji leh
le gë bo nyu bo ji fíee gë kéné
bo mu fíee gë, gë fe bo yu Bol.

¹³ Bamii baa ba gë kolë
nchvuunj, bo gë ji leh fede
bamii mbaanyë.

¹⁴ Bo mo bo gëej fe bachiji
kintanyë ba baanj baanj le, mo
bamii ba sage wonj, bo jemé
bo le le, "Bee le be ji wa lo leh
le gë bee nyu be lee lo fíee amu
gë nje bee yuuyë Bol sëej gë.

¹⁵ Yi mëeße le, beŋj bamii ba
nchi ba sage wonj beŋj chiiŋse
ntuŋ fe kikwëe ki bikwëe bi
bamii ba nchi le, bo bvûse
wu le wu ka wu bðose Bol wu
tô a beŋj fwe, le beŋj goone ki
beŋj ka beŋj tâa nsa we chuule.
Noo, bee mo be wëedë wu a
je, bo doo bo boge be wu, bee
mo be yûuyë wu baanj a je."

¹⁶ No bo gë kolë nchvuunj
yëe noo, mwa jemé Bol wù
jwëejse yu, wu mo wu gëej fe
la chi bamii ba nchi le, wu
sëej Bol le.

¹⁷ Wu mo wu tæej kikwëe
ki ŋgoo yi bamii ba nchi kimi
wu jemé ki le le, "Jôo chumu
wune wo gëej be wu fe kikwëe
ki bikwëe bi bamii ba nchi le,
wù këme fíee ki wu sëej wu
le."

¹⁸ Wu mo wu jo wu, wu
gëej be wu fe chiji kikwëe ki
bikwëe bi nchi le, wu jemé wu
le le, "Bol wu muh ncha le wu
tæej me, wu jemé le njô chumu
wune ntô be wu fe wo le, le wù
këme fíee fi wu sëej wo le."

¹⁹ Chiji kikwëe këe mo ki jijë
wu yi kibo le, be wu lee yeh,
wu biih wu le le, "Le la fi wo
goone ki wo sëej mëne?"

²⁰ Chumu wee chvuu le, "Ba-
juu bamu le bo jo ntaj le bo
lé bo dû wo le le wo shiishë
Bol wu to fwe a bamii ba sage

won le fewge, le bo góone ki
bo tâa nsa we chuule, bo gee
noo bo buuse lo.

21 Keefē wo gē wo bēŋ ge,
nje bamii le yu, fede muh
mbaanyę bo weede a je, bo ji
leh le ge bo nyu bo jı̄ fięe ge, mo
ki bo mū fięe ge nje bo yuuuyę
Bol seŋ ge. Bo le méesē bo
seesę wa ye, bo tu bo chięene
gęh nyu fięe fi wo lé wo jémę."

22 Chiji kikw  e ki bikw  e bi
bamii ba nchi k  e mo ki j  me
le chumu w  e g  ene, wu chiise
wu le le keef  e wu doo wu
g  ene wu g  e muh k  e le wu le
wu see   f  ee fiyu ge.

*Ba chiiŋse Bol Kasalia fε
Feli muh wù sage le*

²⁴ Beŋ sēesē te nyambala Bol le, beŋ jō wu beŋ gēeŋ be wu fe Feli wù muh wù sage le, keefé fies kōoshé be wu a je gε.”

²⁵ No wu jemē noo, wu mo
bo sañ ḷwa wu duu le,

26 "Le me wù Klawdiu Lisia.
Nsanje nwa wune fe wo le muh
wù baanwù Feli wù muh wù
sage. N'yeese wo le.

27 Bajuu chi bo koo muh
wunę bo goone ki bo yuuę.
N'yu le le muh wu Lum, besa
bamii baj banchi chi be gęęŋ
bee mo be lee fo bee lo wu
chiaan yiboo le.

²⁸ Nchi ngoone ki n'yu fiεε
fi bo fiege wu yu, nchi mo
mboh be wu fe bamii baboo
ba sage woŋ le.

29 Bo doo bo taa, nchi n'yen
le mwεε mù bo fiege wu yu
le ge kinteeñye kune banchi
baboo le, wu bañ ge gè fíee fi
ba yuuyε lo wu ge kene le ba
lee wu yeh yi ncha le ge.

³⁰ Muh chi doo wu s̄eeŋ
mene le Bajuu bamu le bo koo
nchvuun̄ ki bo yuuuŋ muh
wun̄e, me mo nchiin̄se wu fe
wo le, kimimia. Nle njem̄e te
bamii ba fiege mw̄e yi ye ye
le le bo tō bo yēŋ nyu wo le, bo
s̄eeŋ fiee fi be bo keme.”

³¹ Bamii ba nchi mo bo ja
bo ge geh no kikw  e kiboo g  
j  me, bo jo Bol antan, be bo
g  e  n bo bu Antibati.

32 Akfuun̄ bu a yuu, bamii
ba nchi ba ḡe jiényi b̄e bikaa
chin̄ Bol chiaan̄ yi baa bo ḡe
jiényi yi nyámbala le, l̄e bo
ḡéne b̄e wu fwe, bo mo bo
kaase bo tu jin̄ fe la chiboo le.

³³ Bo gè geeŋ bo fesɛ Kasalia,
bo nya ɳwa wee muh wù sage
le, bo mo bo nya tɛ Bol chiaan
ye le.

34 Wu fi ηwa wεε wu tεη,
wu bijh laa Bol bu kimbe ki la
le le. Wu doo wu yu le Bol le
muh wu Silisia,

35 wu mo wu jemē wu le le,
“Nlè ñge n'yége nsa wo sege
bamii ba bena bo kême nsa
fese fene.” Wu mo wu jemē le
ba jo Bol ba gêen ba gêe wu
a nto wu Hélod le, bo chieene
wu.

24

Bo giŋse nsa wu Bol bvushi

bvu Feli le

¹ Aju gè bu aten, Anania wù kikwëe ki bachiji kintanyé, bë bamii bamu ba sage woj, mo Tétulu wù gè kee nchi chuuile bo boh bo gëeñ Kasalia. Bo mo bo gëeñ bo yëñ Feli muh wù sage le, bo gijsé nsa wuboo wù kune Bol a wu fwe.

² Bo tæñ Bol, Tétulu mo wu ke wu teede mwëe yi ye ye le, wu jemé Feli le le, "Muh wù baan, kimbone le yi won kfuné le too bude yi mëese le, nyu nje je yí joñe yi wo sage yu, banjkuse ba joñe le yu we-see woj kfuné le, chiaan yole.

³ Bamii bachii yuge njoñ baan fedé je yí wo sage yu manjuu le manchii, segechii.

⁴ Gë ñkoje ki njeese kife kunj baan gë, nlege le wo yëgë gëh shige, wo yû fïeë fi bee le be jémé.

⁵ Bee le be yëñ le muh wuné le muh wu fïeë. Wu jiñyi wu shinshi ñge antenee a Bajuu yi kikwëe ki nsheñ le kichii. Ka nyu wu wu le kikwëe ki ñgooyi ba tæñe le yi Nasale.

⁶⁻⁷ Wu gè goone te ki wu chêne bë yeh yi kintanyé bee koo wu.*

⁸ Wo bile lo mwëe muh wuné le, wo yu a wu le mwëe mune munchii mù bee jemé kune wu."

⁹ No Tétulu jemé noo, Bajuu toon, bo bëeë le mwëe mune munchii le nchiëen.

Bol tanyé jwe bvushi bvu Feli le

* **24:6-7** Banwa ba kege bamu keme 6b-8a ba sañ le, "Bee gè goone ki be sa bii no nchi wese le, Lisia wu chiji kikwëe ki bikwëe bi bamii ba nchi lee fo, wu lo wu chiaan yese le wu jemé le bee to be yëñ wo le, bee sa nsa we a wo jii."

¹⁰ Muh wù sage wëe fe le Bol jemé. Wu mo wu jemé le, "Nkee le wo le wo sa wa bansa woj kfuné le yi biluñ le wesee. Më mo n'yuge njoñ ki nléñ ntânyé jwe wañ a wo jii.

¹¹ Wo ne ja lo wo biide, wo yu le aju baan a fe gë wa yu-ufe ncho afaa no nchi mbëne Yelusalém ki mbuune Nyo gë.

¹² Bajuu gè baan yëñ gë ntëenyi kintëenyé besa muh gë, bo gè baan yëñ gë te mbëeëse bamii yeh yi kintanyé le këne yéh yi buuné le, këne kijusé kimu le a kilaanteñ le gë.

¹³ Gë bo këme lo fïeë fi duunyi le nle ñge mwëe mune mù bo kooyi yi ye yan le gë.

¹⁴ Nle mbëeñ fine a wo fwe, le mbuune Nyo wu bachiji besa mbii Je yí bo tæñe le le yí befe. Mbëmë nyu mwëe munchii mù le a Njwa wu banchi ba Musë le bë mù le a Banjwa ba bamii ba ntuñ wu Nyo le.

¹⁵ Njiñje fwe yi Nyo le gëh yëeñyëeñ no bamii banë te jiiñje, le bamii bachii ba joñe bë bamii ba befe lé bo gë bo bu yi kwe le.

¹⁶ Noo, më mo ghede chule segechii nchee kinche ki kooji a Nyo fwe bë bamii, fi le le keefë fïeë nyû yu fi sâge më fe fitèle le gë.

¹⁷ Le wa biluñ bë duude le no ñge ja Yelusalém, nchi ñkaasë ñgeëñ yo ki nya bige bamii ban ba woñ le, mo ñge kintanyé.

¹⁸ Le fiee fine fi bo gè yεŋ mεne yeh yi kintanyε le ŋgee, nyu ŋkfuj wa kikwεε kaŋ. Ge bamii kεnε jwe wu waa gè bee fo gε.

¹⁹ Bajuu bamu ba εsia gè bee fo, bo be kεme ki bo nyu fεnε ki bo sεεŋ wo fiee fi bo kεme kune mε, fεnε le le fiee le yu.

²⁰ Baŋ noo nyu gε, bamii banε sεεŋ la fiee fi bo gè yεŋ lε nle njiaa sege nchi nlεme fwe a bamii ba sage wonj,

²¹ fedē fiee fichee fi ŋgε njεmε bε je yi tεeεme bo le lε, nle a bo fwe yi kife kεe le yi nsa le nje nle mbεεŋ lε baŋkfusa lε bo gε bo bū yi kwe le.”

²² Le Bol jεme noo, Feli yegε nεε, nyu muh wù kee wa kune Je yi Tada chuule, wu mo wu sheeshε nsa wu jεme lε, “Sege Lisia wù chiji kikwεε ki bikwεε bi bamii ba nchi lε wu bōh wu tō, fe nsuunε nsa wunε.”

²³ Wu mo wu jεme lε kikwεε ki ŋgooyimi yi bamii ba nchi jo Bol yi gεεŋ yi leesε yeh, bo chīεεne. Geenε, le bo nyā geh wu bε je, bo chīεε nsáa ye too yi fii wu.

Feli sheeshε nsa wu Bol yi biluŋ le bifee

²⁴ Aju gè doo wo kεnε, Feli bε Dusila wù kwεε wù gè bee muh wu Bajuu bo to. Feli gεεŋ wu tεeŋ Bol wu to, bo tu bo yεge fiee fi wu jεme kune ki muh leesε fitele yi Kletu Jiso le.

²⁵ Wu doo wu jεme kune no tanlo muh nyume muh wù jone, bε no tanlo muh shee bε kikwεε ke, bε no Nyo lε

wu gε wu sâ bamii, Feli yu noo, ye kuufε wu. Wu mo wu jεme Bol le lε, “Tanlo wo gεεne mεesε, ŋge ndoo ŋkεme kife fe ŋka ntεεŋ wo.”

²⁶ Wu gε jεme noo, wù kεme ŋkwaje le segemu Bol lε wu kε wu bε kwa. Wu tu wu tεeŋ Bol lefolεfo bε wu fεde kinfε.

²⁷ Geh noo, geh noo, biluŋ kuŋ bifee. Ba gε doo ba gεε Bolsiu Festu yi kinta ki Feli le, Feli tu wu goone lε wu gε Bajuu kōŋe wu, wu mo wu chinε Bol le yeh ncha le.

25

Bol jo nsa we ki wu gεεŋ yu fwe fe Nforj wu Lum le

¹ Ge doo nyu aju atade no Festu gε kε wu sage kimbe ki woŋ kī Judia le, wu ja Kasalia wu bεεŋ Yεlusalem.

² Bachiji kintanyε ba baŋ baŋ bε bikwεε bi Bajuu bi woŋ mo bo to bo yεŋ wu le, bo giŋse nsa wù bo kεme bε Bol a wu jii, bo tu bo lege wu,

³ le wu dûnyε geh nyu kinkonε fe bo le, wu gε bo chīŋse Bol wu tō Yεlusalem. Bo gε gee noo, bo seesε wa le bo lε bo wεede bo yūuyε wu a je.

⁴ Festu chvuu bo le lε, “Bol le yeh yi ncha le Kasalia, mε kibεε nlε ŋkāase ntūu yo aju kane le.

⁵ Bamii bamu ba le bikwεε biɛna, bī mεne Kasalia, bo tō bo jεme fiee fi wu jiale nyu yo ne fiee le yu.”

⁶ Festu gε che bε bo gεεŋ bu nje aju nyaan kεnε yuufe, wu mo wu kaase wu tu jinj Kasalia. Akfuuŋ bu ayuu, wu

gεεŋ wu shii yeh yi nsa le, wu jεmε le bo to bε Bol.

7 No Bol fεeεse, Bajuu ba gε ja Yelusalem bo boh yo, bo mo bo lεεmε bo kεnε wu, bo tu bo kooyi mwεε ye ye le wesee fi shige nyume gε yu gε. Geenε, fieε nyu gε yu fi bo tanlo bo sεεŋ fi duunyi le wu le wu ge fimi gε.

8 Bol tanyε jwe we wu jεmε le, "Mbaanj njiaa gε lo nchi wu Bajuu, kεnε wu yeh yi kintanyε le, kεnε wu Nfonj wu Lum gε."

9 Geenε, Festu tu wu goone le wu ge Bajuu kōŋe wu, wu mo wu biih Bol le le, "Wo koŋe ki wo bēŋ Yelusalem mε kibεε nsā sa wo yo yi mwεε mune le?"

10 Bol chvuū le, "Nlεme wa fεnε nyu a ŋku wu nsa le, nyu wu Nfonj wu Lum. Le nyu fεnε fe ba be ba sa nsa wanj fo. Wo kibεε kee chuule le mbaanj njiaa gε fieε besa Bajuu gε.

11 Fine nyume le nle ŋgode nchi, njiaa fieε fi tanlo ba yuuyε lo mε, ŋge nfanj kwe gε. Geenε, ne le le mwεε mù bo kooyi ye yan le le chimbiaŋ, tu gε muh nyu yu wù tanlo wu nya mε chiaanj yi Bajuu banε le gε. Nlε nlēgε le nsa wanj gεεŋ fwe fe Nfonj wu Lum le."

12 Festu yu noo, bε bamii be ba bε bo gε sage bansa chvuūŋ chvuūŋ. Wu mo wu jεmε Bol le le, "No wo le wo legε wa le nsa wo lé wu gεεŋ fe Nfonj wu Lum le, tu wu lé wu gεεŋ fo."

Festu be Nfonj Agliba be sa

wu Bol

13 Gε bee kife kimi le ajin ayu, Nfonj Agliba bε Beni* la jige a Festu le Kasalia ki bo yεε wu le.

14 Bo gε doo bo nyu yo yi aju a duude le, Festu ja wu be Nfonj bε nsa wu Bol wu jεmε le, "Muh mu le fεnε wù Feli gε chine yeh yi ncha le,

15 ŋgε ndoo ŋgεεŋ Yelusalem, bachiji kintanyε ba baanj baanj bε bamii ba sage woŋ wu Bajuu giŋse nsa we a mε jii le ndu le wu le wu gwe nsa.

16 Njεmε bo le le, gε nchi wu bamii ba Lum nyu wu bεεŋ le ba suunε le muh le wu gwe nsa njε ba le ba nya wa muh wεε je wu 1εεŋ a ŋku wu nsa le fwe a bamii ba bε bo kεmε nsa ki wu tānyε jwe we yi mwεε mù bo kooyi ye ye le sεŋ gε.

17 Bo gε doo bo to fεnε, ŋgε mbaanj ndεdε gε. Akfuunj bu a yuu, ŋgεεŋ nshii yeh yi nsa le njεmε le ba to bε muh wεε.

18 Bamii ba bε bo gε kεmε nsa gε doo bo 1εεŋ we, bo gε dunyε jiale chi ŋgε ŋkwaji le tanlo bo sεεŋ ye ye le gε.

19 Bo tu bo jεmε nyu mwεε mu mbejε ye ye le kune je yí bo buune Nyo yu yo, mo kune muh mu wù ba tεŋe le Jiso wu gε kwe wa, geenε Bol lεmε gεh le wu le yu.

20 No ŋgε mbaanj ŋkεε gε no ntanlo nlee antεnεe a mwεε mune gε, mε mo mbiih Bol le laa wu koŋe ki wu bēŋ Yelusalem ba sa nsa we yo kune mwεε mune le.

* 25:13 Beni gε bee jεmε yi Agliba.

21 Wu chvuu le wu le wu
me geh yeh yi ncha le, le geh
Nfoj wu Lum wu lé wu gê wu
sûnë nsa we. Më mo ndu le
ba gêe wu yeh, ba chîeñne gëeñ
bu no nlé ñgê nchîiñse wu fe
Nfoj wu Lum le."

22 Agliba yege nee, wu jëme
Festu le le, "Më kibee ñkoñe ki
n'yû mwëe munë jwe wu muh
wu yu le." Festu chvuu le, "Wo
lé wo bû, wo yû nyu fëwëge."

23 Akfuuñ bu a yuu, Agliba
be Beni tu bo jiényi bo too
bo ñage lo baan. Be bachiji
bikwëe bi bamii ba nchi mo
bamii ba baan baan ba a
laantëñ, bo jiénye bo to bo lee
ngaa. Festu mo wu jëme bo to
be Bol.

24 No bo to be wu, Festu
jëme le, "Nfonj Agliba be bamii
bachii ba le fëne, beñ yëñ muh
wunë le. Le muh wù Bajuu
bachii too bo dode mëne yanë
mo Yelusalëm kune wu, bo
wanë, bo duu le gë nyu muh
wù nyûme yu gë.

25 Mbaan n'yëñ gë le wu le
wu ge fëeñ fi ba yuuyë wu yu
gë. No wu chi legë wa le nsa
we gëeñ fwe nyu fe Nfoj wu
Lum le, me mo n'yëñ le nlé
nchîiñse wu fe wu le.

26 Geene, ñge ñkee lo chuule
fëeñ fi tanjo nsân fe Nfoj wu le
chiji kikwëe kanj le kune wu
gë. Noo, me mo nleesë wu a
beñ jii mëeñ, nchenseñ fe wo
wu Nfoj Agliba le, le beñ ntâa
nsa we, laa ñkëme fëeñ fi tanjo
nsân la.

27 N'yëde le fi baan nyu gë
chuule le nchîiñse muh wu
ncha fe Nfoj le një ndunyë fëeñ
fi bo duu le wu le wu jiaa señ

gë."

26

*Bol tanyë jwe fwe a Nfoj
Agliba*

1 Nfoj Agliba mo wu jëme
Bol le le, "Le kijuse kuñ mëeñ
ki wo jëme be jwe wo." Bol mo
wu chiaasë kibo we, wu ke ki
wu tânyë jwe we, wu duu le,

2 "Mbeë, n'yëde le kishi kañ
le ki joñ le mbaan ki nlëeñ
ntanyë jwe wan abëñ fwe
yi mwëe munchii mù Bajuu
kooyi ye yañ le.

3 Njëme ne, nje ba kee chule
kinche ki woñ wu Bajuu
mo bintëenyë bï bo to bo
këme. Noo, nlé nlëge le bo
yëge be nyigee bo yû fëeñ fi
nlé njëme.

4 Bajuu bachii kee kinche
kañ baan lo. Bo kee no
ñgë nchée woñ wese le mo
Yelusalëm.

5 Bo kee kege lo je yï ndefe
le le nle muh wu Bafalashii,
nyume ñgoó yï tëeme chuule
yï fëeñ fi Nyo le fede yimi
yichii. Fine le fëeñ ne le le bo
koñe ki bo jëme, bo le bo bëeñ
le le nchiesë.

6 Nlëme fëne mëeñ yi nsa
le nje njiiñe fwe, ñkee ñka wù
Nyo gë ka wa bachiji besa yu.

7 Ñka wunë le le chikfuu
chesa chï yuufe ncho chifëe,
chi chiesëne no ba buune Nyo
be kiñkoñe antaj be fënshe.
Mbeë, le le nje ñka wëe wù
Bajuu këme nsa yu besa bo.

8 Mbiide bo le mo bamii
bachii le laa, ge la fi beñ yëne
fi tëeme ki beñ bëeñ le tanjo
Nyo bvuse muh yi kwe le la?

⁹ Me kibee ñgè ñkwaji le
ñkeme ki ñgè fíee fichii ki
nchíijé jee chi Jiso wu Nasale.

¹⁰ Fine le lo fiεε fi ñgè ñge
Yelusaləm. Ngè nfi bvunja
a bachiji kintanyε ba baanj
baanj le ñkoo bamii ba Nyo
wesee, nfaa yeh yi nchale. Gε
kage fine ge. Ba gè bee ki ba
yuuyε bo, mε te ntoon.

11 Ngè nyaa ñge bo le lëfolëfo
yéh yi buunë le yichii, ñkane lë
bo jëme jé yi befe kune muh
wù Jiso. Shéñ beëne me be bo
baan, mboone bikaa a bo jin,
gëëne bude bilaantëñ bi bitun
bimi le.

*Bol ka wu jemē no wu gè
kuse wù nyu muh wu Kletu*

¹² Mo nja ñgeene Damasku,
a bachiji kintanye ba baanj
baanj nyu bo sanj ñwa, bo nya
me bvunga.

¹³ Mbεε, ɳgè ndoo ɳgeεne
nyu juu leesε cha, nja n'yeŋ
n'yuu wumu ja gεh wu lale
fewe wu baŋ wu fede juu,
wu shii wu to yi besa bamii ba
besa bo gε jieŋyi le.

¹⁴ Bee bachii ja be gwe
fekuu, n'yu je biih mene a je
yi Ibulu le le, '**Sol, Sol, wo**
boone bikaa a me jinj ne nje
la? Wo gee ne, wo kfuun
nyu ye yo, njε fe naa leme
wu boone ye ye yi kimban
ki chiii le.'

15 Mbiih le, 'le wo wù yeeñ
Tada?' Wu chvuu le, '**Le me**
wù Jiso, le me wù wo boone
bikaa a me iin

16 Jâ lêen we. Fiëe fi ge le
mbune fe wo le, le ki mbâa
wo muh waŋ wu leme le, wo
fêeji mwëe mù wo yen aben

**bε mù mbaaŋ ki ndûnyε wo
le.**

¹⁷ Nlé nfi wo chiaaq yi Ba-
juu le mo bamii ba le ge Ba-
juu ge, nyu bo ba nlé ntûn
wo fe bo le.

18 Wo lé wo gêej wo
gwênye ajii aboo, wo bvûse
bo kijibé le, wo léesé bo nyu
yi n'yuu le, bo bû chiaan
yi Satan le, bo nyû be Nyo,
bo lée fitele ye yan le, Nyo
léeshe bimbefé biboo. Bo
mo bo kême kijuu fê kijuse
ki bamii ba wu le wu ge le
bo nyû be le.'

¹⁹ Mbεε, no fi gè kooshε noo,
mε mo ηge geh no wu jeme
mene fewe

20 Me mo n'ya ηκε ntu
nfeeji Damasku, fe ηge ηgeeñ
Yelusalem. Ntu njenyi woj
wù Judia le wuchii mo bitunj
le bichii bi le ge bi Bajuu ge,
nfeeji bo le le bo kûse muntele
muboo, bo tu be Nyo, bo gêe
nyu mwee mù duunyi le bo le
bo kuse wa.

21 Ne la fiee fi gë ge fe Bajuu
koo me yeh yi kintanyë le bo
goone ki bo yuuyë me.

22 Geenε, Nyo tu wu fih
me too bude abεŋ. Me mo
ntu nleme fεnε nfeeji te bamii
ba baan baan le mo ba shige
shige le. Fieε fi nfeeji le gεh
fi fi Muse be bamii ba ntun
wu Nyo gε teede le fi lé fi gε fi
kôoshe.

23 Bo gè duu le Mbvuse wù
Nyo gè ka keme ki wu gê wu
yeŋ ᯱge, nyû muh wù fwe ki
wu bû yi kwe le, wu dûnye
n'yuu fe Bajuu le mo bamii ba
le gε Bajuu gε."

²⁴ No Bol gè taanyi jwe we

wu geene, Festu ja wu wan lo
wu jemē le, "Bol wo jede wa lo.
N'yeyε wo wù baanj le wu ge
wa wo ja wo jede lo."

²⁵ Bol chvuu F^{estu} le l^e, “Ge njede g^e muh w^u baan. Fi^e fi nj^eme le nchien, nj^eme be bvufee bwan fo.

26 Njëme Nfonj le në
adaqadanj, një bo kee mwëë
munë, gë mu gë kooshi kijibë
le gë, gë fimi nyu yu një bo kee
lo sënj gë.

27 Mbεε, bo le bo bεεŋ ge fιεε
fi Baŋwa ba bamii ba ntuŋ wu
Nyo jeme le? Nkee le bo le bo
bεεŋ.”

28 Nfoŋ Agliba biih Bol le ɿ,
“Wo kwaji le tanlo wo flise me
ntu muh wu Kletu gɛh yi kife
ki shige le ne?”

29 Bol chvuu le, "Kεnε ki le shige, kεnε kī ndefe, buunε chanj fε Nyo le geh le keefε ka wo maa gε. Muh wuchii wu le fεnε abεŋ wu yuge no njεmε, wu flise te wù nyû njε no nle, geenε fuge geh bancha banε."

³⁰ Nfon ja we, muh wù sage
be Beni mo bamii ba be bo gè
shile ja te we.

³¹ Bo bu, bo tu bo jeme
lebolebo le, "Muh wune baanj
ge ge fiee fi ba yuuyε lo wu
ge kene ki ba leesε wu yeh yi
ncha le ge."

³² Nfon Agliba jemē Fëstu le
lë, "Be baan nyu ge le muh
wuné le wu lëge wa le nsa we
gëeñ fe Nfon wu Lum le ge, tu
ba be ba chine wu le."

¹ Bo gè doo bo seesε le besa
ba Bol lee a fitima fi a joo
le be geεη wonj wù Itali le,
bo mo bo nya Bol be bamii
bancha bamu chiaaŋ yi Juliu
wù gè bee kikwεε ki ηgoo yimi
yi bamii ba nchi ba Nfoŋ wu
Lum le.

² Besa bo lee a ḥnguh wù
gè ja Adamitiu le wù gè bee
ki wu gèene wu leme man-
juu ma yi ḥngeeme yi joo le,
kimbe kī Esia le. Alistaku
muh wù Tesalonika, woŋ wù
Masedonia le gè bee te besa
bo. Besa bo mo be gèene.

³ Akfuuŋ bu a yuu, bee fesɛ Sidonj, Juliu dunye kiŋkonj fe Bol le, wu chine wu le le wu gɛŋŋ fe nsáa ye le a kilaanteŋ le le bo fi wu be fiese fi wu goone.

⁴Bee gè kaase be lee a fitima
le fo, bee gè doo be gèene,
fii tu yi too yi chide bee fwe,
bee mo be wèene wa woŋ wù
Sablu wu a joo ntènèe le, wu
tu wu chide fii.

5 Bee gè geñ be dan joo
yì baañ yì le mbebe woñ wù
Silia le bee ka bee dan yi
mbebe yi woñ wù Banfilia le,
bee mo be fesë a kilaantëñ kí
Mila le, woñ wu Lisia le.

⁶ Kikw   ki   go yi bamii ba
nchi ke   g   y  n fitima fi a joo
le yo fi g   ja Aleksanda fi g  ne
Itali le, wu mo wu bvuse bee,
be lee nyu a fifie   le.

⁷ Bee gè ja fo, bee jiεnyi gεh
nε wεε wεε yi aju a duude le,
be gè lun lo fε be fεsε mbebe
kilaanteŋ kĩ Sinidu le. No
fii gè baan̄ bεεŋ gε le be gεεŋ
fwe chaan̄ gε, bee mo be mε
be wεεne wa lo Klet won wu

27

fe joo ntenee le, wu chide fii, bee mo be fe Salmoni kijuse ki leese ki geee a joo yi woj wuyu le.

⁸ Bee me geh be tu be weene be tuu ngeeeme yi joo le, bee ge lun lo fe be geee be bu kijuse ki ba teje le Jwe wu Joo wu Nyieggee le, wu ge bee mbebe kilaantej ki Lasia le.

⁹ No bee ge lese wa kife a je wese, Juu chi Baanj chi Nleesh Bimbef fe wa, nyu wa kife ki nfu wu teeme, Bol mo wu nya ntef bamii ba a fitima le le,

¹⁰ "Bachii, n'yede le kege fene geee fwe njienye wese le wu ge wu chene, kinla le ki nyume yu, nyume ge ki mwee be fitima maa ge, bamii le bo ge bo kweye te."

¹¹ Geene, kikwee ki bamii ba nchi fan ki bo yu jeme wu Bol, bo yu nyu fi chiji kikwee ki fitima be chiji fitima.

¹² No jwe wu joo wuyu ge baan jo g e ki bee nyu fo yi kife ki nfu wu teeme le ge, bamii ba duude tu bo toone le jone le bo geee fwe, bo mone laa tanlo bo fese jwe wu joo wu Fonik le, wu le woj wu Klet ayu le, bo fees kife kiyu fo. Jwe wu joo wuyu kwee ge jiije je awe awe wu ka jiije te je akuu akuu a juu seele yo.

Nfu tuu fitima

¹³ Fii yimi geh ja yi tu yi beene je akuu akuu ne wees, bamii ba a fitima le tu bo kwaji le bo keme wa fiese fi bo be goone. Bo mo bo baa kifase ki fitima, bo tu bo geee

a joo, bo tuu geh ngeeeme le ngeeeme le Klet ayu.

¹⁴ Nfu wu teeme wu ba teje le, "Wu je a kibo kinjorjo le a juu saane yo", ge ja wu jan ge geh ne woj wuyu le, wu shii a joo.

¹⁵ No wu shile, wu kfun fitima je ge ka yi nyu yu yi fi geee ge, bo mo bo chin fitima le, nfu tu wu tuude wu geee be fi.

¹⁶ Bee tu be geee ge lo, be geee be fe akuu akuu a woj wumu wu shige le a joo ntenee ba teje le Kawda. Woj wuyu tu wu chide fii, bee tu be lune ki be beejse nguh a fitima le.

¹⁷ Bee ge beejse, be mo be kaan fitima be bakfuu le keef fi saay ge, bee doo be geee bee tu be faane le fitima le fi geee fi kfun ye mbebe woj wu Libia le yi biji bi munsheej bi ge bee a joo. Bo mo bo shiishe nju yi fii, bo chin fitima tu fi geee lefilefi.

¹⁸ No nfu wuyu ge teeme geh wu geee lo, akfuu bu a yuu, bo mo bo ke bo tu bo bvuse mwee a fitima le, bo nooje a joo.

¹⁹ Bvu ge bu bvu ka bvu yuu, bamii ba a fitima le bvuse mwee mu a fitima le, bo noj a joo be chiaan yiboo.

²⁰ Aju ge fe wese bee baan yen ge juu le ge kene jony, nfu kfuune geh lo nyu ge wu wees ge, bee mo be kee le fiesa le fi ka wa.

²¹ No bamii ge che wa aju a duude le bo baan a ji ge fiese ge, Bol ja wu kene wu leej fwe wu jeme le, "Bachii, chi

bee bεŋ yu mεne bee mε Klet, tu besabεŋ baan̄ kεmε gε n̄gε wunε be kinla kine gε.

²² Geenε, nlege le bεŋ kaaŋ shεŋ, nje gε muh mu bεŋ le nyume wu lεse gε, lε lεse geh nyu fitima maa.

²³ Njεme ne nje Nyo wu kεmε mε, wu mbuune, chi wu tuŋ nchendaa we abεŋ antaŋ wu to wu lεeŋ mbebe yan̄ le,

²⁴ wu jεme mεne lε, ‘Bol, keefε wo fāane gε. Wo kεmε ki wo tō wo lεeŋ a Nfoŋ wu Lum fwe. Biŋe yεŋ, Nyo le wu dunyε wa kιŋkoŋε fε wo le wu ge le gε muh mu n̄goo yi bamii ba bena bo le a fitima le nyu wu ge wu lεse gε.’

²⁵ Noo, bachii, bεŋ kāan̄ shεŋ. Nle nleesε fitele yi Nyo le le fieε fi wu jεme mεne ge fi kooshe geh yεεŋyεεŋ no wu jεme.

²⁶ No fi le noo, fitima kεmε ki fi kfūŋ ye yi woŋ wumu le a joo ntεnεε.”

²⁷ Le to nyu aju ncho ana yuufe le nfuŋ baan̄ geh wu kεde bε bee a joo yi baan̄ yi Adia le.* Le tu nyu geh n̄jε antaŋ antεnεε, bamii ba lεne a fitima le ja bo kwaji lε segemu bo bude wa mbebe yi nshεŋ le.

²⁸ Bo mo bo fe joo no yi juume be kfuu ba nyu ba shεŋshε fieε yu, bo yεŋ le yi le n̄keŋe mbaan̄fieε. Bo kεŋse fwe, bo ka bo fe, bo yεŋ yi kεmε wa nyu yuufe ncho yishεŋ.

²⁹ Bo tu bo faane le tanlo fitima gεεŋ fi kfūŋ ye yi bim-

baan̄ le, bo mo bo shiishe bi-fase binεh a joo a fitima jin̄, bo tu bo buune laa akfuuŋ le a yuu geh lo la.

³⁰ Bamii ba gε lεne a fitima le gε ja bo goone ki bo legε bo bu a fitima le, bo mo bo shiishe n̄guh a joo, bo tu bo buuse le bo goone ki bo shiishe bifase bi fitima bi fwe a joo.

³¹ Bol jεme kikwεε ki bamii ba nchi le bε bamii be le lε, “Bamii banε mon̄ lo bo bu a fitima le, muh mu bεŋ le gε lun̄ lo gε.”

³² Bamii ba nchi mo bo su-ume bakfuu ba bo gε shuuyε n̄guh yu, bo mo bo chine ki wu lεŋε wu gεeŋe.

³³ No bvū gε doo bvū saaŋe, Bol legε bamii bachii le bo ji mwεε, wu du lε, “Abeŋ le wa aju yuufe ncho ana no bεŋ le yi nfaan̄ le, fieε baan̄ a lee gε a bεŋ mu gε.

³⁴ Mε mo ntu nlege le bεŋ jī geh fieε, ye tū bεŋ fo. Gε yvu yimimia nyu yi ge yi lεse lo a muh fwa gε.”

³⁵ No wu jεme noo, wu mo wu jo bled, wu nya kiyone Nyo le, wu bwεedε wu tu wu jii a bamii bachii jii.

³⁶ Bo mo bo kaaŋ shεŋ bachii bo ji mwεε.

³⁷ Bee bachii ba gε bee a fitima le gε bee muh gii yifeε kicho mbaŋbvusooshwi ncho bvusoo (276).

³⁸ Bamii bachii gε ji mwεε bo fuu, bo mo bo bvuse agin̄ a gε bee a fitima le, bo noŋ a joo ki bo ge le fi yâafε.

* ^{27:27} Banwa bamu tεŋe joo yi baan̄ yinε le Meditelinia.

Fitima saayε

³⁹ Akfuun gè yuu, kwa yεnε, bamii ba lεne a fitima le gε kεe kijuse kiyu gε. Geenε, bo yεnε kiwuu le, ki gεεnε ki bu yi munshεεnε le, bo mo bo yεnε le bo monj no fitima lee fi gεεnε fi faanε yi ηgεεmε yi joo le.

⁴⁰ Bo mo bo suumε bifase bie bi shii bi gεεnε a joo, bo mo bo kaasε bo faanyε bakfuu ba bo gε shuuyε bite bī ba fiise fitima yu, bo mo bo bεεnε te nju yi fii yi fwe, fii lee yo yi tu yi doone fitima fi gεεnε a kiwuu kiyu le.

⁴¹ Geenε, fi doo fi gεεnε, fi kfuj ye yi kiji ki munshεεnε le a joo. Kimbe ki fitima ki fwe lee ki chi yi ki le, ki fanε fe ki ka ki shiñshi. Joo mo yi tu yi kfune kimbe ki ajiñ ki saayi.

⁴² Bamii ba nchi mo bo ja bo tu bo goone le bo yuu yε bamii bancha bachii le keefε muh le bo le ge wu ja wu tiigε joo wu bu wu legε gε.

⁴³ Geenε, kikwεε ki bamii ba nchi tu ki goone le ki fi Bol, ki mo ki kānε le keefε bo gε noo gε, wu jεme fie le bamii ba kee ki bo tiigε joo, bo ya bo sele a joo, bo tiigε bo bu kwa,

⁴⁴ kimbege ki bamii bī yi bite bī badaa le mo yi bimbwεεyε bi fitima le. Le nε no bee gε jiényε bee fεsε kwa bee bachii chuule.

28

Ba Bolfεsε Malta

¹ No bee gε fεsε kwa ayu chuule noo, bee mo be yu le ba tεnε kijuse kiyu le Malta, gε bee woŋ wu fe joo ntεnεe.

² Bamii ba woŋ kwεε le dunyε kinkoŋε fe bee le ki duude wese, bo fi bee, bo fwεε ηgu bee tu be yεse, nje jan gε kε wa yi too fii gude bee.

³ Bol ja wu banyε ηgaan wu gεεnε le wu fwεε, kifaa gε bee ηgaan yiyu le, ηgu yufε wu ge ki mo ki bū, ki lunj kibo ke ki tu ki shiεene yi ki le.

⁴ Bamii ba woŋ kwεε le doo bo yεnε no ki shiεene yi kibo ke le, bo mo bo tu bo jεme lebolebo le, "Muh wunε gε bee wu yu wa muh. Wu bee wu bone ki wu kwε a joo, geenε lonj le wu koo wu wù nyu wu kwε."

⁵ Geenε, Bol sεsε lo kifaa kiyu ki gwe yi ηgu le, fιεε gε ge wu gε.

⁶ Bamii bayu mo bo tu bo chieεene, bo kwaji le ye yi Bol lé yi kē yi bēnyi, kεnε le wu lé wu jā wu jāgε wu gwε ne wu kwε. Bo gε chieεnε bo chieεnε sεnε, bo doo bo yεnε le fιεε baan wu ge gε, bo mo bo kuse ηkwaje wuboo, bo ja bo tu bo duu le, "Muh wunε le nyo wumu."

⁷ Muh wu sage yo gε kεme ηεε ye mbebe fe bee gε bee fo. Jee chi muh wεε nyu le Bubliu. Wu fi bee, besa bo che aju atade wu jiiŋε fe bee le chuule.

⁸ Fi kooshe le chiji Bubliu gε gime wu chεne be kin'ya wu nyii wu fiiŋε. Bol mo wu gεεnε fe wu gε gime fo, wu buune, wu gε chiaanε ye ye le, wu fe wu.

⁹ No fi gε kooshe noo, bamii ba woŋ kwεε le bachii bo gε kεme bincheŋ bo tu bo too Bol fede tε bo.

¹⁰ Bo tu bo nyaa bee bε mwεε wese. Bee gε doo be jade yo, bo ka bo to bε mwεε munchii mù bee gε goone ba gεe a fitima le.

Ba Bol ja Malta bo gεεŋ Lum

¹¹ Bee lee a fitima le bee tu be gεene bee nyu be che wa Malta woŋ wu fε joo ntεeŋ kwεε le yi kii le yi tede. Fitima fεe gε bee fi Aleksanda ba tεŋ le Banyo ba le Amaŋ.* Wu gε bee woŋ kwεε le wu chieeŋe lε kife ki nfuŋ wù tεe me fe.

¹² Bee gε gεeŋ be bu jwe wu joo wu a kilaanteŋ kí Silaku le, bee che yo aju atade,

¹³ bee gε ja yo, be gεeŋ be fεe jwe wu joo wu a kilaanteŋ kí Legium le bee che yo. Ak-fuuŋ bu a yuu, fii ke yi tu yi bεene je akuu akuu, bee tu be gεene, gε bee yi aju le afaa, bee fεe jwe wu joo wù Buti-ole le.

¹⁴ No bee fεe se yo, bee yεŋ bamii ba mbεme ba yo le, bo legε le bee gεeŋ geh besa bo che aju bvusooshwi. Besa bo gε che, fε bee gεeŋ be fεe Lum.

¹⁵ No bee gε gεene, bamii ba mbεme ba Lum gε doo bo yu le bee too lo, bo bu bo tu bo jiensi bo too lε besa bo tase. Bo to bo bu mo fε Waan wu Abiyu le, bε fε Yéh yi Bamii ba Njienyε le Yishεde. Bol yεŋ bo le, fitele fie jiεde, wu nya kiyone Nyo le.

¹⁶ Bee gε fεe Lum, ba chinε Bol le wu tu wu chee fie wumaa, muh wu nchi chieeŋe wu.

Bol nyu muh ncha Lum wu feeji jε yi Nyo

¹⁷ Ajū gε fe atade, Bol tεeŋ bikwεε bi Bajuu bi yo. Bi to, wu jεme bo le lε, "Boon ba bwεeŋ, nle yi ncha le nε ba gε kole mε nyu Yelusalem, ba nya mε chiaaŋ yi bamii ba Lum le, mbaaŋ njiaa gε lo fεe gε, bamii besa le, kεne kinche ki bachiji besa kimu le gε.

¹⁸ Bamii ba Lum baa gε doo bo taa nsa waŋ, bo baan yεŋ gε fεe fi taŋlo bo yuuŋε mε yi fi le gε. Bo mo bo tu bo goone ki bo chine mεne,

¹⁹ geene, Bajuu fan lo. Mε mo ntu nle gε le nsa waŋ gεeŋ fwe fε Nfoŋ wu Lum le. Ge nge ngee noo, le nke me fεe fi nkooyε yi bamii baŋ le gε.

²⁰ Nε fεe fi ge mε fe ntεeŋ beŋ le be jεme. Nle yi bancha banε le nε nyu nje muh wù besabεŋ bamii ba Ishwala chi chieeŋe."

²¹ Bamii baa chvuu wu le lε, "Bee kεme gε nwa wù ja Judia kune wo gε, muh mu boon ba bwe wese ba jade yo bo too yanε bo baan some gε wo gε kεne bo jεme fεe fi befe kune wo gε.

²² Geene, bee lε be kōŋ ki be yū fεe fi wo kwaji. Fi bee kee le geh le ngor yine yī wo le yi le bamii kaji geh lo yi manjuu le manchii."

²³ Bo mo bo gε juu chī bo lε bo tō Bol jēme bo le. Lε to nyume abvu bwεe, bamii taashe wese fε wu gε chee fo, wu ke ataana gεene bude fenfu, wu naji fεe fichii bo le, wu feeji kune bvunfɔŋ bvu

* **28:11** Banyo banε le ba bo tεŋ le Kasto bε Bulok.

Nyo. Wu ka wu j̄eme wu duunyi mw̄eε mu le a N̄wa wu banchi ba Muse le b̄e a Ban̄wa ba bamii ba ntuŋ wu Nyo le kune Jiso, wu mone ki wu ḡe bo b̄eεŋ le f̄ieε fi wu j̄eme le nchiεεŋ.

²⁴ Bamii bamu b̄eεŋ f̄ieε fi wu ḡe j̄eme le, Bamu faŋ ki bo b̄eεŋ.

²⁵ Bo ja bo saa l̄eboləbo bo mo bo tu bo bude no Bol noŋ je le, “F̄ieε fi Kiyo ki Yuude ḡe j̄eme bachiji bena le jwe wu muh wu ntuŋ wu Nyo wù Yosaya le, le nchiεεŋ.

²⁶ Ki ḡe j̄eme le,
‘Genε du bamii bayu le le,
b̄eŋ lé b̄eŋ ḡe b̄eŋ ȳege mw̄eε
chuule geene b̄eŋ yuge
ḡe,
b̄eŋ j̄iŋe mw̄eε chuule geene
b̄eŋ ȳene ḡe.

²⁷ Fi le noo nje muntele mu
bamii bayu le mu w̄eε
wa.

Bo le bo baŋ wa bintuŋ biboo,
bo kfugε ajii aboo.

Bo ge noo le keefε ajii aboo
ȳene mw̄eε le ḡe,
keefε bintuŋ biboo ȳuge
mw̄eε ḡe,
muntele muboo ȳuge ḡe,
le bo tu jin fe mene, nfε bo.’”

²⁸ Bol mo wu m̄esε le, “B̄eŋ
kēe le saaka wunε wu kune
no Nyo bvuse bamii, le wu
chiin̄se wa fe bamii ba le ḡe
Bajuu ḡe, bo nyu bo yu.”

²⁹ † [No wu j̄eme noo, Ba-
juu bayu mo bo ja bo bude,
bo t̄eεnyi kint̄eεnyε yi nj̄emε
wuyu le, nyu ḡe ki w̄eε ḡe.]

³⁰ Bol tu wu chee ḡeh yeh yi
wu ḡe laanje lo le yi biluŋ le

bifεε, wu f̄i bamii bachii ba ḡe
too a wu le.

³¹ Wu tu wu feeji kune
bvunfon bvu Nyo, wu ka yεyi
bamii kune Tada Jiso Kletu,
wu j̄eme wu faane ḡe, muh
jeese ḡe wu ḡe.

† 28:29 Ge baŋwa ba kege bamu k̄eme kinchin̄ kine ḡe.

**Nwa wù Bol gè sañ fë
kintaashë ki
Lum
le
Fieë fi le a Nwa wu
Lum wunë le**

Nwa wunë gè sañ Bol fë bamii ba mbemë ba Lum le ki wu sëen bo fieë fi wu kee kune mbemë wù le wu bamii ba Kletu le, be fieë fi mbemë wuyu goone le bamii bayu gëe. Nwa wuyu wunë këme fieë fichee fi kune ban'yëye ba Bol fede banjwa be bamu bachii.

Wu le wu jëme le bamii bachii, këne Bajuu këne bamii ba le ge Bajuu gè këme ki bo sëesë bikwëe biboo le be Nyo, nje bo bachii këme bimbefë. Wu le wu jëme le ki muh sëesë kikwëe ke be Nyo le gëh sege wu léesë fitele yi Jiso Kletu le.

Bol gè bee wu sañ te ki wu sëesë njienye wù wu gè goone ki wu gë wu jienye wu gëen wu yëñ kintaashë ki bamii ba mbemë ki Lum kiyu le. Wu gë seesë le wu ge doo wu gëen wu bu yo, wù nyù be bo shige, wu gë lëme a bo ntenee, bo tōon wu, wu gëen fwe, wu gëen wu bù Sbeñ.

**Bikwëe bi mwëe mù le a Nwa
wunë le**

1:1-17 Feñkeë be kikwëe ki njëme

1:18-3:20 Kune no bamii
bachii ba yi nsheñ le
goone le ba bvûse bo

3:21-4:25 Je yì Nyo goone le
bamii fë yo fë bo bône
5:1-8:39 Kinche kifëñ kë
bamii ba Kletu këme
9:1-11:36 Bamii ba Ishwala
a ntan wù Nyo le
12:1-15:13 Kinche ki bamii
ba Kletu
15:14-16:27 Kimëse be
ban'yëse

¹ Le më wù Bol wù mwa
lëme wu Kletu Jiso. Nyo gè
bee wu tæen me le nyûme
mwa ntun wu Jiso, wu gëe le
nfëeji saaka wù jonje wù wu
Nyo.

² Saaka wù jonje wunë le
wù Nyo gè ka wa bamii yu
nchenseñ fede yi bamii be ba
ntun le, no fi le ba sañ a Nwa
we wù yuude le.

³ Wu le kune Mwa ye wù gë
tu muh wu wun, ba boo wu a
kfuu chi Nfon Dabi le.

⁴ Tada wese besabëñ wù
Jiso Kletu, le Nyo gè dunyë wu
fede yi Kiyo ki Yuude le, le le
Mwa ye wù këme bvunga no
wu gë bvuse wu yi kwe le. *

⁵ Ge Jiso Kletu fë Nyo baa
me le me nnyûme mwa ye wu
ntun, wu le ñgë bamii ba woñ
bachii ba le ge Bajuu gë léesë
fitele yi ye ye le, bo yûge nyu
wu le bo yuuse jee che.

⁶ Beñ te le ñgoo yi bamii ba
Nyo le wu tæen le bo nyu bamii
ba Jiso Kletu.

⁷ Nsañe ñwa wunë fe beñ le
bachii ba le fitele fi Nyo ba le
Lum, ba wu le wu tæen le bo
nyûme bamii ba le be.

* ^{1:4} Këne le, "Jiso Kletu le Nyo gè dunyë be bvunga bwe fede yi Kiyo ki Yuude le le
Mwa ye no wu gë bvuse wu yi kwe le."

Nyo wù Chiji wese besabεŋ
be Tada Jiso Kletu dûnyε fitele
fi joŋe fe bεŋ le, bo ka bo nyâ
bεŋ be muntele mù nyiεgee.

*Bol gè goone ki wu lā jige a
bamii ba Lum le*

⁸ Ngoone ki n'ya nya kiyone
Nyo waŋ le nje bεŋ bachii
fede yi Jiso Kletu le, nje woŋ
wuchii jεme kune fitele fi bεŋ
le bεŋ leesε yi ye ye le.

⁹ Nyo wù nlene wu le bε
fitele fiaŋ fichii yi saaka wù
joŋe wu kune Mwa ye, wu
bεεyi jiŋ yi nsa waŋ, nto
ŋkwaji bεŋ segechii a buunε
chaŋ le.

¹⁰ Nge ndoo mbuune nlεge
le je ne taŋlo yi yεne, nto a bεŋ
le, mεse, fe Nyo le wu bεεŋ,

¹¹ nje ŋkoŋe baŋ ki n'yεŋ
bεŋ le, wu le nyâ bεŋ nnya yi
a Kiyo le, yi gε bεŋ tεeŋe.

¹² Fi le le, ne besabεŋ yûfe
muntele mwesa, fitele fi bεŋ
leesε yi Nyo le yûfe fiaŋ, fiaŋ
yûfe fienā.

¹³ Boŋ ba bwεεŋ, ngoone le
bεŋ kεe le nle ŋka wa chikε le,
chikε le, le nlε nto, ŋka ne, fiee
jeese geh me. Ngoone le nto
ki ŋkεme ŋgwejε a bεŋ le geh
yεŋyεŋ no nle ŋkεme wa a
bamii ba le gε Bajuu le gε.

¹⁴ Leme chinε fe bamii
bachii le le yi kikwεε kaŋ
le, kεnε le bamii ba woŋ wù
yuu wa le, kεnε le ba baŋ
nchvuŋ, kεnε le bamii ba
kεme bvufee, kεnε le ba baŋ
biyuŋ.

¹⁵ Le fiee fi fitele fiaŋ bεde
yu baŋ ki nfεjε saaka wù
joŋe bεŋ ba Lum le te.

*Bvunŋga bvu saaka wù joŋe
wu Nyo*

¹⁶ Beŋ kεe le gε ŋkεme
bvuya yi saaka wù joŋe wù
wu Nyo le gε. Nje le fo fe
bvunŋga bvu Nyo le, ki wu
bvûse muh wuchii wu le wu
leesε fitele yi ye ye le, le.
Saaka wunε gεεne ŋkuse nyu
fe Bajuu le fe wu gεεŋ te fe
bamii ba le gε Bajuu le gε.

¹⁷ Fi le le saaka wù joŋe
wunε duunyi je yi Nyo jode le
muŋ le chaŋ a wu jii. Fi fine
kεgε fi gεεŋ fi mesε yi fitele fi
mwεde lese yi ye ye le. Nyu
fiee fi ba le ba saŋ le,
“Muh wù chaŋ lé wu chēe
nje fitele fi wu lese yi
Nyo le.”

*Shén beεne Nyo be bamii ba
gee gε mwεe mu chaŋ gε*

¹⁸ Njεme ne fe ndu le shén
yi Nyo to yi beεne wu fe we
be bamii ba faŋe wu bò gee
mwεe mù le gε chaŋ gε,
gee chiboo chī befe chi yige
kinchiεŋ ki mwεe kune Nyo.

¹⁹ Yi bεεŋe noo nje fiee fi
bamii taŋlo ba kεe kune Nyo
le fi yεne andanjandaŋ, nje wu
wù Nyo le wu chunyε wa bo
le.

²⁰ Kεgε lo feŋkεe no Nyo gε
fe woŋ, bvunŋga bwe bvu kage
gε, be no wu wù Nyo le, fi nyu
le bamii le bo yεŋ wa wu le bo
ka bo kee wu yi mwεe mù wu
fe wa le, mo no bamii yεde gε
wu le gε. Noo, gε je ka nyume
yu yi bo ge bo ja bo woose bo
duu le gε bo kee Nyo gε.

²¹ Mo no bo kee Nyo noo,
gε bo ŋgvuŋe wu nje Nyo gε,
kεnε bo nyaa wu kiyone gε.

Ban̄kwajε baboo le bo ja bo tu ba achiji. Bikwεε biboo bi biyεse le bi yisε nyume bε kijibε.

²² Bo duu lε bo kεmε bvufee, bo ja bo tu nyu biyuŋ.

²³ Bo chine ki bo bεεŋse Nyo wu bvukuge wù tanlo wu gε kwe gε, bo tu bo bu-une nyume fε mumooso le mÙ ba kenyi bε chiaaŋ mu tu mu fiεεnε bamii ba tanlo bo kweeyε, bε munyii mo nyáŋ yí jiεnyi we, bε yí chiide ate kuu.

²⁴ No fi le noo Nyo mo wu chine bo le bo tu bo gee wa nyume mwεε mÙ muntele muboo goone nyume mwεε mu nyiεŋ, bo gee noo bε ye yiboo, muh bε muh, bo mo choose bikwεε biboo.

²⁵ Bo le bo kuse nchiaeŋ kune Nyo wu tu chimbianj, bo ka buune bo lene nyu mwεε mÙ Nyo fε le, fedε ki bo buune bo ka lene nyu wu wù le Nfε le. Nyume wu wù bo kεme ki bo bεεŋse segechii bo luu gε. Fi nyúme noo.

²⁶ No bo gee noo, Nyo mo wu chine bo le, ye tu yi yufe bo ki bo gεe mwεε mu kinchoose. Bikεse gime fε bikεse bamu le, Nyo gε baanj fε gε bikεse le bo gεe noo gε.

²⁷ Le gεh yεεŋyεεŋ no bileŋse chine je yí Nyo gε fε le bo gime bε bikεse yu, ye tu yi yufe bo ki bo gime nyume fε bileŋse bamu le. Bileŋse gee mwεε mu kinchoose bε bileŋse bamu. No bo gee noo bo mo jode nge yi bikwεε biboo le, wù le nlaŋε wù gee chiboo chi befe.

²⁸ No bamii bayu baanj yεŋ gε le fi kooji ki bo kee Nyo gε, Nyo mo wu chine bo le le bo kεme bvufee nyu bvu kiyuŋ, bo mo bo gεe mwεε mÙ bo kεme gε ki bo gεe gε.

²⁹ Muntele muboo mo nyume mu yisε bε mwεε mÙ mbefe yeye yeye. Bo gee gε mwεε mu chaaŋ gε, bo ndefε ajii, bo kεme muntele mÙ mbefe, bo bεεne bindoŋ bε bamii, bo yuuyi bamii, bo juu bvuju, bo leede kinlele, bo jiŋe bamii bε ajii a befe, bo kuunje kiŋkuŋse,

³⁰ bo cheŋe bε ajee a bamii, bo banε Nyo, bo sεεnε bvusεεnε, bo tεεme bikwεε, bo chiaase ye, bo mone bvulu, bo tεεme bikwεε bε bachiji baboo mo babwee baboo.

³¹ Bo le biyuŋ bo ya lεme gε yi je yiboo le gε. Bo nyiεgε bε bamii bamu, bo koode gε yii fe bamii le gε.

³² Bo gee noo bo kee gεh le Nyo le wu leje wa le muh wù gee mwεε mune kεme ki wu kwε. Geenε, bo gee gεh bo gεεnε yu fwe fwe, bo ka toone bamii bò gee kfuu chi mune mwεε.

2

Nyo lε wu gε wu sage muh wu bii gee chi mwεde le

¹ Noo, wo wu sage gee chi muh mu le kεnε le wo wu yεεŋ, wo kēe te le wo fuge gε jiale gε. Wo kēe le no wo sage gee che, wo lēese nyu kikwεε kūŋ yi nge le, nje wo wù sage weεε gee te fīεε fi wù gee.

² Besabεŋ kee lε, Nyo ne nooŋ nge yi bamii ba gee

munε mwεε le, tu wu nooŋ ne
wu bii nyu nchiεεŋ le.

³ Noo, wo wεε wù sage
gee chi bamii ba gee kfuu
chi mumwεε mwεε, geene wo
kibεε gee tε mu, wo kwaji lε
wo lε wo gε wo bōnε yi chiaan
yi nsa wù Nyo le?

⁴ Kεne wo yεne gε le Nyo
kεme fitele fi joŋe fε bamii le
baaŋ, wu koode yii baaŋ, wù
nyu tε nyiεgee baaŋ gε? Wo
yεne noo wo jode lε le fιεε fi
achiji, gε wo kee lε fitele fi
joŋe fi Nyo fε wo le, duunyi lε
wo kūsε fitele fiuŋ.

⁵ Geene no wo le wo fan
ki wo kūsε fitele fiuŋ, wo tu
wo gee lo fi tεeme fi gεεne lo
fwe, noo wo tāade nyume ηgε
fε kikwεε kuŋ le, wù lε wu
gε wu nyū juu chi Nyo lε wu
dūnyε shén yī bεene wu sege
wu sage bamii bachii a je yī
kooji le.

⁶ Nyo lε wu lāŋε muh wu
mumwaa wu mumwaa bii
gee chi mwεde le.

⁷ Bamii ba kaane shén yi
lεme chi joŋe le, bo goone nyu
bvukuge be ηgvunε mo kinche
kī kage gε, wu lε wu gε wu
nyā kinche kī kage gε bo le.

⁸ Geene bamii ba jiiŋe gεh
nyume fε bikwεε biboo le, bo
fan ki bo yu nchiεεŋ le, bo gee
nyu mwεε mù mbefe, le Nyo
nyume wu gε wu dūnyε shén
yī toonyi be ηgε bo le.

⁹ Manluŋ ma baaŋ bε
nsaase lε wu gε wu nyūme fε
muh wuchii wù gee kimbefε
le, kεge yi Bajuu le gεεne yi
bamii ba le gε Bajuu le gε.

¹⁰ Geene, bvukuge be

ηgvunε mo nyiεgee lε wu gε
wu nyūme fε bamii ba gee
gee chi joŋe le kεge yi Bajuu le
gεεne yi bamii ba le gε Bajuu
gε.

¹¹ Fi lε fi gε fi nyūme noo
nje gε Nyo to wu duunyi yeye
yeye gε.

¹² Bamii bachii ba gee kim-
befε bo ya kεme gε banchi ba
Muse gε, bo lε bo gε bo lē ηgε
le mo no ba kεme gε banchi
gε. Bamii bachii ba gee kim-
befε bo nyume a nchi kuu, ba
lε ba gε ba sā bo ba bii banchi
bayu le.

¹³ Fi le noo nje gε Nyo
nyume wu gε wu jō muh lε
wu le chaaŋ a wu jii nje wù
gee fιεε fi nchi jεme seŋ gε. Wu
lε wu jō muh lε wu le chaaŋ
nyume sege mwεde gee fιεε fi
banchi goone.

¹⁴ Bamii ba le gε Bajuu gε,
bo nyume nchi seŋ, bo ja bo
tu bo gee mwεε be baŋkwaje
baboo, nyume mwεε mù
banchi goone, tu le wa nchi fε
bikwεε biboo le, mo bo kεme
gε banchi ba Nyo nya Bajuu
le gε.

¹⁵ Fifιεε chuunyi lε fιεε fi
banchi goone, Nyo le wu
saŋ fε muntele muboo le.
Muntele muboo lεme tε jin yi
nsa wuyu. Bo doo bo gee fιεε
fi befe, fitele sage bo. Bo doo
bo gee fιεε fi joŋe, fi toone bo.

¹⁶ Mwεε munε lε mu gε mu
kōoshε juu chi Nyo lε wu gε
wu sā mwεε mu bamii bachii
gee nyile le fede yi Kletu Jiso
le, no saaka wù joŋe wù nfeeji
duunyi.

Bajuu chiaase ye be banchi

¹⁷ Wo wù tεŋe kikwεε kuŋ le
muh Bajuu wo gεede kikwεε
yi banchi ba Muse le, wo yuge
ye le wo le muh wu Nyo,

¹⁸ ba gè yeyé wa wo bë
banchi wo këe fiëe fi Nyô
goone, wo kee te fiëe fi joñë
chuule.

¹⁹ Wo kee chuule le le wo
wù duunyi je binfeeñ le, wo
nyume tے kin'yesë fë bamii ba
le kijibë le.

²⁰ Le wo wù teefe biyun,
le wo wù yeyi bamii ba maa
mwee nje mumwone mu
boon. Wo gee noo nje banchi
le bo nya wa wo be bvufee
bvuchii mo nchiëen.

21 Wo wù yeyi bamii noo,
wo yeyi te kunj kikwëe? Wo
wù feeji le keefe muh chonj
byuchon ge, wo gee nee fiun?

22 Wo wù jeme le keefə
juma muh kene kwə muh
giij be muh mu gε, wo te gee
gε noo gε? Wo wù kaji lo
fiee kune mumooso gε wo te
choje mwεe yéh yi kintanyε
yi mumooso le gε?

²³ Wo wù chiaase ye bε
banchi ba Nyo, gε wo choose
Nyo no wo ḥgode banchi bayu
gε?

²⁴ Le fieε fi ba le ba saŋ le,
“Bamii ba le ge Bajuu ge to
bo cheŋe bɛ jee chi Nyo, nyu
kiŋge kena bɛŋ Bajuu kĩ bɛŋ
fɛde.”

25 Ki ba chvuu muh yeh
keme maaj^e, ne fi nyume le
muh wuyu gee fiee fi banchi
duu. Geene, wo ne ngodet
banchi, tu nchvuse yeh wu ba
chvuse wo yeh wuyu le nje

wo baŋ kinshushu.

²⁶ Muñ ne baan kinshushu,
wu gee fiee fi kooji fi banchi
goone, ba ge mo ba jo le ba le
ba chvuu wa wu yeh, mo no
wu baan kinshushu ge?

²⁷ Noo, bamii ba baaŋ bin-shushu yi nyan yi ye le, geene bo gɛede banchi, bo lé bo gê bo léesə bəŋ Bajuu ɳge le, bəŋ Bajuu ba keme banchi ba bo gè san, bəŋ ka chvuse bamii yeh, geene bəŋ ka ɳgode banchi bayu.

28 Bəŋ kēe le gε muh wu
Bajuu wù kooji nyu wu ba
yene geh nyu ye ye le gε. Ge
nchvuse yeh wù kooji nyume
fiee fi ba yede fi le akfuuŋ yi
nyan yi ye le gε.

29 Muh wu Bajuu wù kooji
le wu a fitele le. Nchvuse yeh
wù kooji le wu a fitele le, wù
seese Kiyo ki Nyo, gë nyume
wù bii banchi ba ba saŋ lo
le gë. Wuwëe muh to bëenjëse
nyu Nyo wu. Gë to bëenjëse nyu
bamii wu gë.

3

Nyo to wu leme gεh yi jε ye
le

¹ No fi le noo, Bajuu fedebamii bamu yi la le? Maaje le yu yi nchvuse wù ba chvusebamii yeh le?

² Ση, Bajuu fede bamii
bamu a jé yí duude le. Fi baan
le le Nyo gè bee wu nya jé ye
nyu chiaan yiboo le.

³ Tanlo bo mo bo du le no
bamii bamu gè baan̄ leen̄ ge yi
je yiyu le ge, tu fifiee le fi ge le

* 2:25 Nchvuse ye duunyi le bo le kfuu chi bamii ba Nyo ge gwo mankan be bo.

Nyo ge ka wu leme yi jε ye le le gε?

⁴ Ge tanlo fi kooshε noo gε!
Mo no bamii bachii le bamii
ba chimbiaj, Nyo leme geh yi
nchiesej le, no ba le ba saj le,
“Nyo, wo doo wo jεme, njεmε
wo nyu geh wù kooji.

Wo to wo soō geh lo nsa wo.”

⁵ Geene, ne gee chesa
besabεn chi le ge chi chaan
gε, fii ki chi ge le gee chi Nyo
chi chaan duunyi chuule, tu
tanlo besabεn du le la? Tanlo
besabεn du le Nyo baan ge gε
chuule ki wu nōon ηge yi ye
yese besabεn le gε? Mbiide ne
nyu no muh wu wuŋ to wu
biide.

⁶ Ge tanlo fi nyume noo gε!
Ne fi le noo, Nyo ge wu jienye
neε fe wu sa woŋ?

⁷ Geene ne mbiane chim-
bianj chi gee nchiesej wù Nyo
chuunyi wu gεne lo fwe fwe
wu too be mbeεŋse fe jee che
le, bo ka bo sāge me le nle
muh wu kimbefε nje la?

⁸ Fi ne le noo bee ge ka
be du le, “Fi joŋe le besabεn
gē bimbefε wu le mwεe mü
njoŋe tōo?” Njεmε wunε le wù
bamii cheŋe be jee chesa yu
bo duu le jεme bee. Bobaa
bamii lé bo gē bo kēme ηge wù
bo kēme ki bo kēme.

*Ge muh wù chaan nyu lo yu
gε*

⁹ Bee le be jεme mεeſe le la?
Bee Bajuu fedē bamii bamu?
Faane mbεŋ! Bee le be yεŋ
wa le Bajuu mo bamii ba le gε
Bajuu gε, le chiaan yi bvunga
bvu kimbefε le.

¹⁰ Fine fieε le no ba gē saj le,

“Ge muh wù chaan nyume yu
gε, mo wu mumwaa.

¹¹ Ge muh nyume yu wù kēme
bvufee gε,
ge muh nyume yu wù goone
Nyo gε.

¹² Bamii bachii le bo baa wa
jiŋ Nyo le.
Bo bachii tu wa mwεe mü
achiji.

Ge muh nyume yu wù gee
fieε fi joŋe gε, mo wu
mumwaa.

¹³ Bo le bo yaasε munse bo gεε
mu yεse nje jεŋ.

Bo le bamii ba chimbiaj.

Njεmε wù bude de yiboo le
tanlo wu yuuŋε muh
nje ayεŋ a fimbvushεŋ.

¹⁴ Jé yi lonj be njεmε wù luji le
wu yise de yiboo le.

¹⁵ Bikaa biboo yaafe chige ki
bo yuuŋε lo muh.

¹⁶ Bo to bo cheŋe be mwεe,
bo too be ηge manjuu le
manchii ma bo gεne
mo le.

¹⁷ Ge bo kee lo fieε kune
kinche kī nyiεgee gε.

¹⁸ Ge bo kēme nfaaj wù wu
Nyo fe muntele muboo
le gε.”

¹⁹ Besabεn le be kεe mεeſe
le fieε fi banchi jεme, bo jεme
nyume bamii ba le a banchi
kuu, wu le keefε muh to wu
kēme lo fieε fi wu wōose wu
jēme gε, no muh wuchii wu yi
woŋ kfunε le, lé wu gē wu lēŋ
a Nyo jii wu tānyε jwe we.

²⁰ Beŋ kēe le, ge muh wu
wuŋ nyume yu wù Nyo lé wu
gē wu jō wu le wu le chaan a
wu jii nje wu gee fieε fi banchi
goone seŋ gε, nje banchi gee
bamii kee lo mwεe mü mbefe
mü bo gee.

*Je yi Nyo jode le muh le
chaan̄yu*

²¹ Geene, m̄eese Nyo le wu dunye wa je yi wu jode muh le wu le chaan̄yu a wu jii. Ge je yiyu keme f̄iee ki yi ḡe be banchi ge. Je yiyu yine le banchi ba Muse mo mw̄ee mü bamii ba ntuj wu Nyo ḡe sañ ḡe toone wa.

²² Je yi Nyo jode le muh le chaan̄yu, le yi bii fitele fi muh leese yi Jiso Kletu le. Nyo gee fine fe muh wuchii wù le wu leese fitele yi Kletu le, nje fe Nyo le ḡe muh mu nyu ye ye ḡe,

²³ no muh wuchii le wu ge wa kimbef̄e wu mo wu nyume je yi ndefe le fe bvukuge bvu Nyo le.

²⁴ Geene, Nyo le wu dunye fitele fi joje fe bamii le ki wu nyâ bo be nnya yi achiji ki wu jō bo le bo keme ge jiale ge. Fine ḡe fe yi Kletu Jiso wù ḡe sun̄e bamii chiaan̄ yi ñge le.

²⁵ Nyo ḡe be wu nya wu nj̄e muntufe ki ba ge kimaan̄ yu be kileme ke. Kimaan̄ kine le fe bamii bachii bò le bo leese fitele yi ye ye le. Wu ḡe ge kimaan̄ kine ki wu dûnye le wu wù Nyo le muh wù chaan̄, nje wu wù Nyo ḡe kaane lo shéñ be bimbef̄e biboo bì bo ḡe shee bo gee fweele.

²⁶ Fine f̄iee ḡe bee ki fi dûnye yi kife ki m̄eese le le wu wù Nyo kibee le muh wù gee mw̄ee mü chaan̄, ka nyume wu wù jode muh wù le wu leese fitele yi Jiso le nj̄e mw̄edē keme ge jiale ge.

²⁷ No fi le noo, tu f̄iee baan̄ yu fi tan̄lo besabeḡ b̄eñse ye

yi fi le? Ge f̄iee nyu yu ge! Ge fi nyu ge nje la? Tan̄lo nyu nje leme chimi ch̄i bee lene? Ya noo ge, shige mb̄en̄! Fi leme nyu yi fitele fi muh leese yi Jiso le.

²⁸ Ne no fi le. Bee le be ḡee le Nyo jode muh le mw̄edē le jiale señ nyu nje fitele fi wu leese yi Jiso le, ya nyu ge nje wu gee f̄iee fi banchi goone ge.

²⁹ Noo le Nyo le geh Nyo wu Bajuu maa? Ge nyu te Nyo wu bamii ba le ge Bajuu ge? Eñ, wu le te Nyo wu bamii ba le ge Bajuu ge.

³⁰ No Nyo me geh wu mumwaa, nyu wu wù lé wu ḡe wu jō bamii ba ba le ba chvuu bo yeh le bo le jiale señ, me geh nje fitele fi bo leese yi Kletu le, le geh yeeñyeñ no wu lé wu ḡe wu jō ba le binshushu le bo le jiale señ te fede yi fitele fi bo leese yi Kletu le.

³¹ Fi le le besabeḡ mwase banchi nje fitele fi besabeḡ leese yi Kletu le? Chwese mb̄en̄, ge tan̄lo fi nyu noo ge! Fi le le besabeḡ keme ki be leme lo yi banchi le.

4

*Ablaham le nj̄ij̄e wù muh
wù Nyo ḡe jo le wu keme ge jiale
ge*

¹ Tan̄lo besabeḡ du le Ablaham wù chiji kfuu chesa besabeḡ ḡe yej̄ le la kune saaka wun̄e?

² Ne Nyo fene ḡe jo Ablaham le wu keme ge jiale ge le nje leme ch̄i joje ch̄i wu ḡe ge, tu tan̄lo wu kfūune gvuu kune fi. Geene, ge wu keme lo f̄iee fi

wu tanjlo wu kfûune gvuu yu
a Nyo jii ge,

³ nje Nwa wu Nyo duu le,
“Ablaham gè bee wu leesë
fitele yi Nyo le,

Nyo mo wu jo wu le wu le
muh wù chaan.”

⁴ Muh wù lene ba laanje wu,
sege wu doo wu leñ ba lañe
wu, bo ge ya bo jo le nlañe we
le lo nnya yí ba nyaa wu le
ge. Ba jo le le nlañe we wù wu
keme ki wu kême.

⁵ Geene, muh ne le njé wu
leñ fíee señ, wu leesë nyu fitele
yi Nyo le wù jode bamii ba
befe le bo le njé bo keme jiale
a wu jii señ, tu Nyo lé wu
jo mwëde le wu le muh wù
chaan a wu jii nje fitele fi wu
leese yi ye ye le.

⁶ Dabi te gè jemé le kinlanje
ki baan le ki bamii ba Nyo
jode le bo le chaan a wu jii
nyume ge nje leme chí bo le bo
leñ ge.

⁷ Wu gè jemé le,
“Kinlanje ki baan le fe bamii
ba Nyo le wu daaye wa
gee chiboo chí befe,
wu banje bimbefé biboo.

⁸ Kinlanje ki baan le fe muh
wù Nyo baan ñgode ge
kite ki kimbefé ke ge.”

⁹ No fi le noo, tu kinlanje ki
baan kine le geh fe bamii ba
bole bo chvuu bo yeh maa le?
Noo, ki le te fe ba baan bin-
shushu le le? Besaben bee be
jemé wa le, “Fitele fi Ablaham
gè leesë yi Nyo le, gè ge Nyo jo
wu le wu le muh wù chaan.”

¹⁰ Nyo gè jo Ablaham le wu
le muh wù chaan nyu sege la?
Gè bee ba chvuu wa wu yeh,

noo wu baan kinshushu le?
Gè bee wu baan kinshushu.
Gè bee ba baan wu yeh a
chvuu ge.

¹¹ Ba gè chvuu wu yeh njé
njinje ki fi dûnye le wu le wa
muh wù chaan nje fitele fi wu
gè leesë yi Nyo le sege wu gè
baan kinshushu. Noo Abla-
ham mo wu tu wù nyu chiji
bamii bachii ba le ba leesë
fitele yi Nyo le, ba ba baan bo
yeh a chvuu ge, wu le Nyo jô
te bo le bo le bamii ba chaan a
wu jii.

¹² Wu le te chiji bamii ba, ba
le ba chvuu wa bo yeh, ya nyu
ge nje bo le bo chvuu bo yeh
ge. Le nje bo le bo jo kikaa ke
yi fitele fi wu gè leesë yi Nyo
le, fe ba to ba chvuu wu yeh.

*Ablaham gè keme fíee fi Nyo
gè ka
nyu nje fitele fi wu ge leesë yi
Nyo le*

¹³ Nka wù Nyo gè ka Abla-
ham be booj be le bo lé bo
kême kikwee ki nsheñ le, ge
gè bee nje Ablaham gè geede
banchi ge. Gè bee nje fitele fi
wu gè leesë yi Nyo le, Nyo jo
wu le wu le chaan a wu jii.

¹⁴ Ne gè bee le bamii ba lé ba
kême fíee fi Nyo gè ka le geh ba
gee no banchi goone, tu fitele
fi bo leese yi Nyo le keme ge
maaje ge, nka wù Nyo gè ka
wuyu nyu te achiji.

¹⁵ Fíee fi le, le le banchi to
bo gee shéñ toonye lo Nyo, ne
nchi gè bee ge yu ge, fíee fimi
ge ka fi nyule muh le wu ñgode
nchi ge.

¹⁶ Fi mo fi tu fi nyu le, nka
wuyu bii nyu fitele fi wu gè

leesε yi Nyo le, wu lε nyû fitele fi joŋe Nyo dunyε wu le, fieε fi wu ḡe ka wa fifyu keme ki fi kôoshε fε kfuu che le chichii, nyu gε fε bamii ba leme yi banchi le maa gε. Le te fε bamii ba le ba leesε fitele yi Nyo le, yεεŋyεεŋ no Ablaham ḡe leesε, nje Ablaham le chiji wese besabεŋ bachii ba le bamii ba Nyo.

17 Fine le no ba le ba saŋ, Nyo duu Ablaham le le,
“Nle ŋge lε wo nyûme chiji bituŋ wesee.”

Wu le chiji wese besabεŋ a Nyo jii. Le Nyo wu Ablaham ḡe leesε fitele yi ye ye le. Nyu wu wù gee bamii ba kweeyε wa kaase bo tuu yu. Wu ka gee mwεε mù ḡe baan̄ yu a nyu gε fε mu nyume yu.

18 Ablaham ḡe bee wu biji ḡeh nyu fwe wu kee lε, wu lε wu kême fiesε fi Nyo ḡe ka mo no wu ḡe bee gε wu biji fwe yi fiesε fimi le gε. Geenε, wu leesε ḡeh nyu fitele yi Nyo le fi to fi jiényε wu tu, “Chiji bituŋ b̄i duude”, ḡeh no Nyo ḡe ka wu le lε,

“Booŋ bun̄ lε bo ḡe bo lôone lo.”

19 Ḡe bee Ablaham geenε wa biluŋ gwii, geenε wu baan̄ a wεε ḡeh yi fitele fi wu gε leesε yi Nyo le gε, mo no wu ḡe yεde kikwεε ke le lε wu le wa njε muh wu kwe wa, wu yεde te lε kwεε wù Sela le kase, a tee che juŋ wa.

20 Wu ḡe baan̄ kε gε wu keme kimajε wu lε wu ja wu kême muntele munfεε kune ŋka wù Nyo ḡe ka wu yu gε. Fitele fi wu gε leesε yi Nyo le ḡe bee fi

tεεme fi geεne lo fwe, wu mo wu tume ḡeh nyu maŋkuŋ ma Nyo.

21 Wu mo wu bεεŋ bε fitele fie fitchii lε Nyo keme bvunŋa ki wu ḡe fiesε fi wu ḡe ka.

22 Ne fiesε fi wu ḡe leesε fitele yi Nyo le, fi ḡe ge Nyo jo le wu le muh wù chaan̄.

23 Geenε, njεmε wu le, “Nyo ḡe bee wu jo wu noo”, gε ba ḡe saŋ nyu fε Ablaham le maa gε.

24 Wu le te fε besabεŋ le. Nyo wù besabεŋ leese fitele ye ye le, lε wu jō te besabεŋ noo. Le wu wù ḡe bvuse Jiso wù Tada wese besabεŋ yi kwe le.

25 Jiso le wu ba ḡe nya wu kwe nje bimbefε biesa besabεŋ. Nyo kaase wu bvuse wu yi kwe le wu le wu jō besabεŋ le bee keme ge jiale gε.

5

Bvujonε bvù besabεŋ keme nje Nyo le wu jo wa besabεŋ le gε besabεŋ keme jiale gε

1 Mεεse no Nyo le wu jo wa besabεŋ le besabεŋ keme gε jiale gε, nje fitele fi besabεŋ leese yi ye ye le, besabεŋ mo be nyume yi nyiεgee le besa bo nje fiesε fi Tada wese besabεŋ wù Jiso Kletu ge.

2 Ge wu fε be keme je fε be lee fitele fi joŋe fi Nyo fi besabεŋ le yi fi le mεεse nje fitele fi besabεŋ leese yi ye ye le. Besabεŋ lanjeye no bee jiŋe fwe be kee le besabεŋ lε be ḡe be kême fε bvukugε bvu Nyo le.

3 Ge kage noo gε, besabεŋ lanjε te ye yi baŋgε ba besabεŋ yεne le, nje besabεŋ kee lo

le baŋge gee muh kee ki wu kâane shéŋ.

⁴ Le ɻkanə shéŋ wù gee Nyo bεεŋse le muh wunə kooji lo. Nyo doo wu bεεŋse muh le wu le wu kojε, wu mo wu biji geh wa nyume fwe yi fiεε le, wu kee le wu lé wu kêmε.

⁵ Fiεε fi besabεŋ biji fwe yi fi le ge tanlo fi yu fi fē kuu gε, nje Nyo le wu yisε muntele mwesa besabεŋ bε kinjkoŋε ke feder yi Kiyo ki Yuude kí wu nya bee le.

⁶ Fí le le sege besabεŋ gε baan̄ nje tanlo besabεŋ fi bikwεε biesa sεŋ, Kletu gε to yi kife kí kooji le, wu kwe nje besabεŋ bamii ba kee gε Nyo gε.

⁷ Le nchiesεŋ le fi tεεme fε muh kwe nje muh mu wù le ge bε jiale gε, tanlo no muh mu mon̄ ki wu kwē nje muh mu wù joŋe.

⁸ Geenε, Nyo gε dunyε kinjkoŋε ke fε besabεŋ le a je yinε le le, sege besabεŋ gε baan̄ bamii ba befe, Kletu kwe nje besabεŋ.

⁹ Mεesε no besabεŋ le, kileme ke, ge wa Nyo jo besabεŋ le besabεŋ le jiale sεŋ, tu wu lé wu gεεŋ fwe wu bvusε besabεŋ chiaŋ yi shéŋ yí bεεne Nyo bε bamii le.

¹⁰ Fí le le, sege besabεŋ gε baan̄ bamii ba kimbanε ba Nyo, kwe yi Mwa ye fε kimaan̄ besabεŋ le bε Nyo, tu wu lé wu gεεŋ fwe mεesε ki wu bvusε bee bε kinche ke no wu le wu fε kimaan̄ kinε besabεŋ le bε Nyo.

¹¹ Ge kage fine maa fi besabεŋ laŋeye nje fi gε.

Besabεŋ laŋeye te bε Nyo nje Tada wese besabεŋ wu Jiso Kletu wù le wu fε kimaan̄ kinε besabεŋ le bε Nyo.

*Fiεε fi Adam gε to bε fi mo fi
Kletu gε to bε fi*

¹² No kimbefε gε fe yi muh le wu mumwaa fε ki to yi nshεŋ le, kwe fe yi kimbefε le fe yi to, kwe mo yi laaŋ geh noo yi gεεŋ muh le wuchii, nje muh wuchii le wu ge kimbefε.

¹³ Kimbefε gε bee wa yu yi nshεŋ le, fε Nyo nya banchi. Geenε, banchi le nje bo le yu sεŋ, ba ge ya ba ɻngode kite ki bimbefε bi bamii gee gε.

¹⁴ Kege yi kife ki Adam le too bude yi ki Muse le kwe gε keme bvunga a bamii bachii we mo no bo gε gee bimbefε bo ya gee gε nje Adam wù gε ɻngode nyu nchi gε. Adam gε bee a je yimi le nje Kletu wù gε bee ki wu tō.

¹⁵ Geenε, gε nya yi Nyo nyaa bamii le achiji nyu nje kimbefε ki Adam gε ge gε. Ne bamii ba duude gε kweeyε nje kimbefε ki muh wu mumwaa, tu le nchiesεŋ le fitele fi joŋe fi Nyo le bε nya ye yí gε to nje fitele fi joŋe fi muh wu mumwaa wù le Jiso Kletu, lé fi tō fε bamii le wesee fi duu fi fesε lo.

¹⁶ Ge fiεε fi nnya yi Nyo yinε yí Nyo gε nya achiji gε to yu nyu yεεŋyεεŋ nje fiεε fi kimbefε ki muh wu mumwaa wεε gε to yu gε. Kimbefε ki muh wu mumwaa le ki to bε nsa fε bamii le bachii ki leesε bo ɻngε le. Geenε, nnya yi Nyo yinε yí gε to ajiŋ a bimbefε bi bamii

ba duude le yi ge Nyo jo bo le
bo le jiale sen.

¹⁷ Ne kimbef ε ki muh wu
mumwaa g ε ge kwe keme
bvunga a muh wuchii we
nje muh wu mumwaa w ε e,
tu bamii bachii ba le bo fi
kiŋkon ε k $\ddot{\imath}$ baan kin ε , mo
nnya y $\ddot{\imath}$ le njo w $\ddot{\imath}$ Nyo le wu
jo bamii achiji le bo le chaan,
bo lé bo k $\ddot{\imath}$ me kinche ne baan
nje muh wu mumwaa w $\ddot{\imath}$ le
Jiso Kletu.

¹⁸ Noo, no kimbef ε ki muh
wu mumwaa g ε to be η ge
fe bamii le bachii, le geh
yeeŋyeeŋ no gee chi muh wu
mumwaa ch $\ddot{\imath}$ chaan le chi ge
le Nyo jo bamii le bo le jiale
sen, bo bachii ge bo k $\ddot{\imath}$ me
kinche.

¹⁹ Fi le le geh no muh wu
mumwaa g ε teme kikw ε e be
Nyo fine ge bamii ba duude
mo bo tu bo nyu wa bamii
ba befe, le geh no muh wu
mumwaa g ε yu Nyo le, fi ge
Nyo nyu wu to wu jo bamii ba
duude le bo le chaan a wu jii.

²⁰ Nyo g ε nya banchi ki bo
ge le bimbef ε duu. Geene, no
bimbef ε duude le no kiŋkon ε
ki Nyo duude te fe bamii le
fede lo.

²¹ Fi le noo wu le, no kimbef ε
k $\ddot{\imath}$ me bvunga a bamii we
bo kweeyi, le geh te noo no
kiŋkon ε ki Nyo k $\ddot{\imath}$ me bvunga
a bamii we fede njo w $\ddot{\imath}$ Nyo
jode bamii le bo le chaan a
wu jii, ki wu g ε wu ny $\ddot{\imath}$ bo
be kinche k $\ddot{\imath}$ kage g ε nje Jiso
Kletu w $\ddot{\imath}$ Tada wese besab ε .

6

Muh w $\ddot{\imath}$ le wu taash ε wa be

Kletu le wu kwe wa fe kimbef ε
le

¹ No fi le noo, tanlo besab ε
du le la? Fine le le besab ε
me geh bee gee bimbef ε bee
geene be bi fwe fwe wu le
kiŋkon ε k $\ddot{\imath}$ Nyo k $\ddot{\imath}$ me fe bamii
le ki duude ki fede lo?

² Ge tanlo fi nyu noo g ε !
Tanlo besab ε ba le ba kwe
wa fe kimbef ε le be ka be tu be
jiŋye nee fe bee ka be chee yi
kimbef ε le?

³ Ge beŋ kee le besab ε
bachii ba ba le ba lees ε wa
a joo ki be taash ε be Kletu
Jiso le ba leese noo ba taash ε
besab ε nyu be kwe ye g ε ?

⁴ Ba ge leese besab ε a joo
noo fi mo fi nyu le ba le ba
taash ε wa besab ε be kwe
ye ba jiiy ε , wu le no Kletu
ge kaase wu bu yi kwe le, a
bvunga bvu Chiji bv $\ddot{\imath}$ kuge
le, le besab ε tanlo be mo be
ch $\ddot{\imath}$ e wa nyu yi kinche ki kifeŋ
le.

⁵ Fi le noo nje ne besab ε le
be taash ε wa be Kletu yi kwe
yi le ye le, tu ge bee nyume ki
bee manje le besab ε lé be g ε
be tāash ε te besa be yi mbu we
yi kwe le g ε .

⁶ Besab ε kee le ye yes ε be
sebeŋ y $\ddot{\imath}$ le kinche k $\ddot{\imath}$ kege, le
ba g ε ta wa yi kintaan ε le besa
ba Kletu, wu le ba lees ε lo ye
yi kimbef ε yiyu, wu le tanlo
besab ε ge ka be nyume nfa
chiaan ε yi kimbef ε le g ε ,

⁷ nje muh kwe tu wu bu wa
chiaan ε yi kimbef ε le.

⁸ No besab ε le be kwe wa
besa ba Kletu, tu besab ε le
be beŋ le bee le be ch $\ddot{\imath}$ e te
besa bo,

⁹ nje besabεŋ kee lo lε no Nyo gε bvuse Kletu yi kwe le, gε Kletu tanlo wu ka wu kwe gε. Gε kwe ka kεme bvuŋga a wu we gε.

¹⁰ Kwe yι wu gε kwe wu gε kwe fε bimbefε le kimimia fi ka lo noo. Kinche kι wu kεme mεeſe le wa nyu fε Nyo le.

¹¹ Noo bεŋ te kεme ki bεŋ yεŋ fε bikwεε biεna le lε bεŋ le bεŋ kwe wa fε bimbefε le, bεŋ chee wa mεeſe bεŋ bii nyume no Nyo goone, no bεŋ le bεŋ taashε bε Kletu Jiso.

¹² Noo, keefε bεŋ ka bεŋ bεŋ kεme bimbefε kεme bvuŋga yi kinchaja kena ki ye le, ki gee bεŋ yuge geh nyu fεe fε kilemε kena goone le bεŋ gεe le gε.

¹³ Keefε bεŋ chīnε kεmbefε jōde bimbe biεna bi ye nje mwεε mu lεme ki ki gεe mwεε mū mbefε yu gε. Bεŋ nyā bikwεε biεna nyume Nyo le nje bamii ba ba le ba bvuse wa bo yi kwe le ba nya bo bε kinche. Bεŋ nyā te bimbe biεna bi ye Nyo le nje mwεε mwe mu lεme ki wu gεe mwεε mu chaaŋ yu.

¹⁴ Gε kεmbefε kα kεme bvuŋga a bεŋ we gε, nje gε bεŋ baan̄ a banchi kuu gε. Bεŋ le wa nyu a fitele fε joŋe fε Nyo kuu.

*Muh wu le wu taashε bε
Kletu le wa nfwa wu kinche kι
chaan̄*

¹⁵ No fε le noo, tanlo besabεŋ du lε la? Besabεŋ mo be gεe bimbefε nje bee le wa a fitele fε joŋe fε Nyo kuu, nyu gε a banchi kuu gε? Gε nyu noo gε!

¹⁶ Gε bεŋ kee lε muh jo kikwεε ke wu nya muh mu le ki wu yūge wu le nje nfwa, tu wu le wu nyu wa nfwa wu muh wuyu wu yūge wu le gε? Nε muh nya kikwεε nyu kεmbefε le, tu wu le nfwa wu kεmbefε. Ki lε ki gε ki tō nyu bε kwe. Muh nya kikwεε ke ki wu yūge nyu Nyo le, tu wu le wu nyū nfwa wu Nyo. Fi lε fi gε wu kεme kinche kι chaan̄.

¹⁷ Geene, kiyone nyume fε Nyo le lε no bεŋ gε shee bεŋ nyu nfa yi kεmbefε, mεeſe bεŋ bεŋ wa bε muntele mwεna munchii, fεe fε n'yεyε wu ba gε nya bεŋ le duunyi le.

¹⁸ Ba le ba bvuse wa bεŋ chiaan̄ yi kεmbefε le, bεŋ tu wa nfa nyu ba kinche kι chaan̄.

¹⁹ Njεme fine nje muh wu wuŋ, nje gε bεŋ nje bamii ba wuŋ tanlo bεŋ kεe mwεε gεεŋ bu kεmbefε kimi le gε. Bεŋ kēe lε gε bee fweele bεŋ gε nyaa bimbe biεna bi ye yi mwεε mu nyieŋ le, bε bimbefε bi le bi le nje nfa. Bεŋ mo bεŋ nyāa bimbe biεna bi ye mεeſe nyu yi mwεε mū chaaŋ le, ki bεŋ nyū bamii ba yuude.

²⁰ Sege bεŋ gε bee nfa ba kεmbefε, kinche kι chaan̄ gε kεme gε fεe fε ki ge bε bεŋ gε.

²¹ No bεŋ gε bee noo, maajε wu bεŋ gε kεme fε mwεε munε mu bεŋ le wa mεeſe bεŋ kεme bvuya yi mu le, le la? Mwεε muyu munchii mεeſe nyu geh bε kwe.

²² Geene mεeſe no ba le ba bvuse wa bεŋ chiaan̄ yi kεmbefε le, bεŋ tu wa nfa nyu yi Nyo, maajε wuyu le lε bεŋ tu wa bamii ba yuude, kimeſe

kiyu le ge nyume kinche kī kage ge.

²³ Beŋ kēe lε nlaŋε wu kimbeſe le kwe, geene kinche kī kage ge le nya yī Nyo nyaa achiji bamii bo le bo taashε bε Kletu Jiso wū Tada wese besabεŋ le.

7

Nchi to wu keme bvunja a muh we sege mwεdε baan̄ yu

¹ Boon̄ ba bwεεŋ, ηgoone ki njēmε fine beŋ le njε bamii ba kee nchi. Ge beŋ kee lε nchi to wu keme bvunja a muh we sege mwεdε baan̄ yu ge?

² Besabεŋ jo mbejε yi kin-taashε ki kwεſe be jwεŋſe le. Nchi to wu shuude kwεſe be jwεŋſe geh sege jwεŋſe baan̄ yu. Geene jwεŋſe ja lo wu kwe, tu kwεſe wuyu le wu bu wa a nchi wεſe kuu wu shuude wu be jwεŋſe.

³ Noo, ne wu ja wu geεŋ a jwεŋſe wumu le, jwεŋſe baan̄ yu, tu ba tεεŋ wu lε kinjikuu. Geene ne jwεŋſe ja lo wu kwe, tu wu le bu wa a nchi wuyu kuu. Wu ne geεŋ lo wu taashε wu nyume be jwεŋſe wumu, tu ge wu ka nyume kinjikuu ge.

⁴ Le geh yεεŋyεεŋ boon̄ ba bwεεŋ no beŋ le beŋ kwe wa fe banchi le fede ye yi Kletu le wū ba ge ta yi kintaŋ le. Beŋ le beŋ kwe noo wu lε beŋ nyū wa bamii ba muh mu yeye. Muh wuyu wunε le wu ba gε bvusε yi kwe le, wu lε besabεŋ chēe wa bee gee nyume mwεſe mū joŋe fe Nyo le.

⁵ Sege besabεŋ gε baan̄ bee chee bee bii no nyan̄

yi ye yese besebeŋ goone, banchi gε bee bo kaŋse ye yese besabεŋ yī fuu ki yi gēe bimbefε, yi gee bimbe biesa besabεŋ bi ye bī lene mwεſe mū too nyume be kwe fe besabεŋ le.

⁶ Geene, mεſeſe besabεŋ le be bu wa a nchi kuu, bee kwe bee ga bε banchi bayu ba gε shee bo kaane besabεŋ. Besabεŋ le be bu wu lε besabεŋ lēne antεnεe a kinche kifeŋ ki Kiyo ki Yuude, ya nyu ge a je yī kege yī banchi ba bo gε saŋ le ge.

Nchi gee besabεŋ kee mwεſe mū mbefε

⁷ Taŋlo besabεŋ du lε la kune nchi? Fene le lε nchi le fieε fi befe? Ge nyume noo ge! Gε bee ge nje nchi ge, tu mbe nkεe ge fieε fi befe ge. Ne nchi gε baan̄ jεmε ge le, “Keefε muh ndēfe ajii yi fieε fi muh mu le ge”, tu ηgε mbaaŋ nkεe ge le ki muh ndefε ajii le fieε fi befe ge.

⁸ Noo, kimbefε mo kibεe a nchi wunε kuu ki gwenye ajii a ndefε ye yan̄ le jé le jé le. Ne nchi be bee ge yu ge, tu kimbefε bee ka keme ge bvunja ge.

⁹ Ngε nshee nchee, nchi baan̄ a to ge. Geene no nchi gε to kimbefε kaŋse lo, me mo nkwe.

¹⁰ Banchi bayu kibεe ba gε bee lε bo to be kinche, bo tu bo to nyume be kwe fe mene.

¹¹ Fi le lε kimbefε gε keme je fe yi banchi banε le, ki lεe be me, ki beε yo a kuu ki yuuyε me.

¹² Noo banchi le fieε fi yuude, fieε fi banchi jεme

nyume fiee fi yuude, fi nyu chaaŋ fi ka joŋe.

¹³ Fi fene nyume le fiee fi joŋe fi ka fi to nyume be kwe fe mene? Ge nyu noo ge! Gè bee kimbefe ki gè to ki bee a fiee fi joŋe fine kuu fi gè to be kwe fe mene, wu le besabεŋ yεŋ le kimbefe le kimbefe, ki duunyi nyume yi fiee fi banchi duu le le kimbefe befe baan.

Bvuju bvuy yi muh le

¹⁴ Besabεŋ kee le banchi le fiee fi ja fe Nyo le. Geenε nle fiaŋ muh wu wuŋ ŋkeme nyāŋ yi ye, ba gesε me njε nfwa kimbefe le.

¹⁵ Ge ŋgee fiee ŋkee fiee fi ŋgee ge, nje fiee fi ŋgoone ki ŋge ge nyume fi fi ŋgee ge. Ŋka njade ŋge fiee nyu ge fi fi mbane.

¹⁶ No njade ntu ŋgee fiee nyume ge fi ŋgoone ge, tu nle mbεŋ nchiεŋ le nchi le fiee fi joŋe.

¹⁷ No fi le noo, tu le nchiεŋ le ge ka gee me fiee fiyu ge. Gee wa nyu kimbefe ki le yi ye yan le.

¹⁸ Ŋkee lo le ge fiee fi joŋe nyume ye yan le ge. Fi le le ge fiee fi joŋe nyume yi kileme kaŋ le ge. Njade ntu ŋkeme kinkoŋe ki ŋge fiee fi kooji, geene ge tanlo ŋge ge.

¹⁹ Ge fiee fi joŋe fi ŋgoone ki ŋge nyume fi fi ŋgee ge. Fiee fi befe fi ŋgoone ge ki ŋge ge, le fi fi ntu ŋgee.

²⁰ No njade ntu ŋgee fiee nyu ge fi fi ŋgoone ge, tu ge ka nyume me wù gee fiee fiyu ge. Gee wa nyu kimbefe ki le ye yan le.

²¹ No fi le noo, me mo n'yeŋ le le wa lo nchi le sege ŋkoŋe ki ŋge fiee fi joŋe, fi chige nyume ge ki ŋge nyu fi befe.

²² A me shεŋ le n'yuge njoŋ be nchi wù Nyo baan.

²³ Geenε njade n'yεŋe nchi wumu le wu nyume ye yan le. Wuwεŋ tune jεŋ be nchi wù le yi ŋkwaje wan le, wu gee ntuu nfwa wu nchi wu kimbefe ki le ye yan le.

²⁴ Fiŋkfusa fi fiee njε me! Le bvūse yεεŋ me nyāŋ yi ye yinε yi too be kwe le?

²⁵ Kiyone ki Nyo wù tanlo wu fih me feder yi Jiso Kletu wù Tada wese besabεŋ le!

No fi le noo me mo ntu nyume wa mεesε nfwa wu banchi ba Nyo a ŋkwaje wan le. Geenε ntu nyu nfwa wu banchi ba kimbefe yi nyāŋ yi ye le.

8

Kinche ki bii no Kiyo ki Yude goone

¹ Fi mo fi nyume le, mεesε le ge muh wù le wu taashε wa be Kletu Jiso, wu baan wu ka wu lee ŋge le ge.

² Ge wu baan wu ka wu lee ge, nje nchi wu Kiyo ki Nyo wù nyaa kinche bamii ba taashε wa be Kletu Jiso le, le wu bvuse wa bee chiaan yi nchi wu kimbefe be kwe le.

³ Nyo le wu ge wa fiee fi nchi gè baan kεme ge bvunja ki wu gè ge. Nchi gè baan kεme ge bvunja ge, gè ge nyu kiwεeyε ki nyāŋ yi ye yi muh wu wuŋ. Fiee fi Nyo gè ge le le wu gè chiiŋse Mwa ye wu to nje muh wu wuŋ wù gee kimbefe ki

wu ḥgôde kimbefε. Le no Nyo gè ḥgodε bvun̄ga bvu kimbefε yi muh wu wuŋ le.

⁴ Wu gè ge noo wu le mwεε mù kooji mù nchi goone nyâme yi bee le munchii, bee banε ba chee ba bii no Kiyo ki Nyo goone, ka nyume gε no nyāŋ yi ye goone gε.

⁵ Bamii ba chee bo bii no nyāŋ yi ye goone to bo gεede bvufee nyume yi mwεε mù nyāŋ yi ye goone le, ba chee bo bii no Kiyo ki Nyo goone to bo gεede bvuboo bvufee nyume yi mwεε mù Kiyo ki Nyo goone le.

⁶ Ne muh gεle bvufee bwe nyume yi nyāŋ yi ye le, tu wu lé wu kwē. Geenε muh gεle bvufee bwe nyume yi Kiyo ki Nyo le, tu wu lé wu kêmε kinche be nyieggee.

⁷ No fi le noo, muh wù gεle bvufee bwe nyume yi mwεε mù nyāŋ yi ye goone le tu wu lé wu bâne Nyo. Gε wuwεε muh to wu yuge nchi wu Nyo gε. Le nchiεεŋ le gε tanjlo wu yûge gε.

⁸ Gε tanjlo muh wù chee no nyāŋ yi ye goone wu gεe fιεε fi Nyo yûge njoŋ be wu gε.

⁹ Geenε gε bεŋ nyume fiena bamii ba chee bo bii no nyāŋ yi ye goone le gε. Bεŋ bii nyume no Kiyo goone, ne fi le le Kiyo ki Nyo chee ye yene le. Muh ne le yu wu baŋ a kêmε gε Kiyo ki Kletu gε, tu gε wu nyume muh wu Kletu gε.

¹⁰ Ne Kletu le yi ye yene le, mo no ye yene lé yi tō yi kwēeyε te nje kimbefε, tu biyo

bienā le yu nje Nyo le wu ge wa bεŋ tu chaaŋ a wu jii.

¹¹ Ne Kiyo ki wu wù gε bvuse Jiso yi kwe le chee yi ye yene le, tu wu wεε wù gε bvuse Kletu Jiso yi kwe le, le wu nyâ te kinche yi ye yene yi le yi kwe le. Wu lé wu nyâ fedε yi Kiyo ke kiyu le kĩ chee yi ye yene le.

¹² Noo booŋ ba bwεεŋ, besabεŋ kêmε fιεε ki be ge, fιεε fine le le keefε be chēe be bii no nyāŋ yi ye yese besebeŋ goone gε.

¹³ Ne bεŋ chee bεŋ bii no nyāŋ yi ye goone, tu bεŋ lé bεŋ kwēeyε. Geenε ne bεŋ chinε Kiyo ki Nyo le ki ge bεŋ lεeshe gee chĩ befe chĩ nyāŋ yi ye goone, tu bεŋ lé bεŋ kêmε kinche.

¹⁴ Bamii bachii ba chee bo bii no Kiyo ki Nyo duunyi le boŋ ba Nyo.

¹⁵ Nyo gε baŋ nya gε nyu kiyo ki bvunfa kĩ ge bεŋ kaasε bεŋ chee yi nfaaŋ le gε. Wu gε nya Kiyo bεŋ le kĩ lé ki gε bεŋ nyâme boŋ be. Ki mo ki gεe besabεŋ teŋe wu le, “Aba,* Chiji wese.”

¹⁶ Kiyo kiyu kinε kibεε bε kiyo kesa besebeŋ leme bi toone le bee le boŋ ba Nyo.

¹⁷ Ne bee le wa boŋ ba Nyo, tu besabεŋ lé be gε be jí bvushε, bvushε bvu le bvu Nyo. Besabεŋ be Kletu lé be gε be tâashε be jí bvu, ne besabεŋ yεnε ḥge no Kletu gε yεŋ ki besabεŋ te ge be kêmε bvukugε bwe.

Bvujonε bvu le bvu gε bvu

* ^{8:15} Aba le a jé yi Alamaik le le Chiji.

nyû bvu boøη ba Nyo

¹⁸ Nkee chuule lè ge ñge wù
besabèñ yene mæse baanj bu
ge no tanlo ba fege be bvü-
joñe bvü lé bvü gê bvü nyume
bwesa besabèñ ge.

¹⁹ Mw  e mun  hii m  u Nyo g  e
f  e chie  ne baan yi kife ki Nyo
l  e wu g  e wu d  unye boon ba le
be le.

²⁰ Fi le le mwee mù Nyo gè fe, gè ja mu tu mwee mù achiji. Ge mu gè tu mù achiji le mu gè konje lo noo ge. Gè koŋ Nyo wù gè ge le mu nyume noo. Geene bo jiiné geh fwe bo kee le,

²¹ juu chimi Nyo le wu
bvuse mu mu bone yi ncha
wù le le mu munchii keme
ki mu tō mu fo. Wu ge doo
wu bvuuse noo, mu keme wa
nyume bvujonę bvу boon ba
Nyo.

22 Besabəŋ kee lε mwεs
munchii mù Nyo gè fε tune bε
maluŋ kεge lo too bude mεesε
nje kwεse sege wu lune.

²³ Ge ka geh mwεε mù Nyo
fε maa mù le yi maluŋ le gε.
Besabεŋ ba kεme sa wù le
Kiyo ki Yuude kĩ Nyo le wu
nya besabεŋ le besabεŋ tune
te a shεŋ a shεŋ no besabεŋ
chiεne flagee le Nyo le wu ge
besabεŋ nyume boon be. Fine
le nsune wù wu lé wu gε wu
sūŋ ye yese besebεŋ yichii
chiaŋ yi nge le.

²⁴ Le fiεε fiyu fine fi besabenj
jiinje fwe bee kee le bee lé be
gê be kême fi, fi Nyo gè bvuse
besabenj nje fi. Geene fiεε fi
muh jiinje fwe yi fi le le wu lé
wu gê wu kême fi le wa a wu
fwe, gè ka nyume le le fiεε fi
wu baan wu chieene lo ge. Le

yεεŋ wu taŋlo wu ka wu jiiŋe
fwe yi fiεε fi wu lé wu gē wu
kēme le fi nyume wa a wu jii?

25 Geene ne besabēn jiinē
fwe yi fię le besabēn kee lę
besabēn lę be gę be kême nje
mo no besabēn yene wa fi le
sę, besabēn kāane shęn bee
chieenne węe.

²⁶ Kiyo ki Yuude mo ki fii te
besaben yi kiwεeyε kesa le, no
besaben kee ge ki bee buune
be no bee kεme ki bee buune
ge. Kiyo kiyu kibεε ki lεge Nyo
fe bamii ba Nyo le, ki beede fe
wu le a je yι tanlo muh ge sεεŋ
ge.

²⁷ Nyo wu to wu taade
muntele mu bamii wu to wu
kee ɲkwaje wu Kiyo ki Yuude,
nje Kiyo to ki lege Nyo fe
bamii ba le ba Nyo le a je yi
Nyo kone le.

²⁸ Besabεŋ kee le Nyo lene yi
mwεε le munchii wu gee mu
gεεne a je yι joŋe le fε bamii ba
koŋe wu le, ba wu le wu tεεŋ
bo, bii fieε fi wu goone fε bo le.

²⁹ Bamii ba Nyo gè kee wa
baan lo, le wu gè seese wa
wu gee yeye le bo lé bo kûse
bo nyûme njé Mwa ye, wu
le Mwa ye wune tanlo wu
nyume mwa wu nkuse wu
boon ba bwee, a ba duude le.

³⁰ Bamii ba wu gè seesë wa
wu gëe yeye noo, wu mo wu to
wu tœej bo. Bamii bayu ba wu
gë tœje, wu jo bo le bo baan fïëe
jiaa gë. Bo bayu ba wu gë jo le
bo baan fïëe jia gë, wu gè ge le
bo lee byukugë bwe le.

*Muh wù tanlo wu ka wu ge
besabəŋ bε fieε le yeeŋ?*

³¹ No mwεε munε le ne
munchii, tanlo besabεη ka

be du le la? No Nyo le wa a kimbe kesa besebeñ le, muh wù tanlo wu ka wu gê besabéñ be fíeñ le yeeñ?

³² Ne wu wù Nyo gê baanj yeeñ ge ajii be Mwa ye ge, geenë wu nya wu kwe fe bee le bachii, tu ge wu baanj wu nya mwëe munchii wu bise fe bee le senj ge?

³³ Le yeeñ wù tanlo wu ka wu goone nsa be bamii ba Nyo le wu cha wa? Nyo le wù jode bamii le bo le jiale senj.

³⁴ Muh le yu wù tanlo wu ka wu leesë besabéñ ñge le? Kletu Jiso gê be wu kwe, wu kaase wu bu yi kwe le, wu le mëeñ a kibo ki Nyo kinchiesñ le, wu lege lo Nyo chuule fe besabéñ le.

³⁵ Muh wù tanlo wu ka wu gase besabéñ be Kletu, le keefé wu ka wu kône besabéñ ge le yeeñ? Tanlo ñge, kene maloñ, kene bikaa bî bamii boone a besabéñ jiñ, kene jenj, kene kichine kiyese, kene kinchoose, kene kwe gase?

³⁶ Fi le geh no ba le ba sañ le bamii bamu duu Nyo le le, "Bee le jwe wu kwe le aju achii nje wo.

Bamii jode le bee le shón yî ba sêeyë lo."

³⁷ Nganj, yi mwëe mune le munchii besabéñ le bamii ba soolo yi bvunga bvü Kletu wù gê koñ besabéñ.

³⁸ Nkee chuule le kwe kene kinche, kene kfuu chi banchendaa ba la, kene biyo bî sage, kene mwëe mù le mëeñ, kene le mù ge mu nyume yu, kene mwëe mù keme bvunga,

³⁹ kene mù le a we, kene mù le akuu, kene la fiyu fi le a ñgooyi mwëe mù Nyo fe munchii le, ge fimi nyume yu fi tanlo fi gasë besabéñ be kinjkonj ki Nyo kî wu keme fe besabéñ le yi Kletu Jiso wù Tada wese besabéñ le ge.

9

Nyo gê cha bamii ba Ishwala le bo nyûme bamii be

¹ Fíeñ fine fi njeme le nchiesñ një muh wu Kletu. Ge mbiane lo ge. Shenj yan toone me fedé yi Kiyo ki Yuude le le ge mbiane lo ge.

² Fi le le ñkeme yii baanj be nsaase wù kage ge fe fitele fiañ le,

³ nje boonj ba bwëej ba woñ ba besa bo le kilemë kimimia. Tanlo ñgoone baanj le loñ tó fe mene ñgâse lo besa Kletu geh nje bo.

⁴ Bamii banë le bamii ba Ishwala, Nyo gê jo bo wu ge le bo nyûme boonj be, wu dunyë bvukuge bwe bo le, wu gwo mañkañ be bo, wu nya banchi be chiaanj yiboo le, wu dunyë bo no bo bûune Nyo, wu ge nka be bo.

⁵ Le bamii ba bachiji baboo ba gê sanë kfuu chiboo le, nyu bamii ba Nyo ba bo kee bo, Mbvuse wù Nyo gê ka gê doo wu to nje muh wu wuñ, ba boo wù nyu a kfuu chi bamii banë le. Besabéñ nyâa mbëeñjë segechii wù kage ge. Mbvuse wunë le Nyo wù keme bvunga awe a mwëe munchii. Fi nyûme noo.

⁶ Ge fi nyume le fíeñ fi Nyo gê ka wa le fi lëse achiji ge, nje ge

bamii bachii ba Ishwala, mo nyume boonj ba nchiεεŋ ba le ba Ishwala gε.

⁷ Gε nyu tε boonj ba bu yi Ablaham le bachii bo nyume boonj be gε. Geene fi le no Nyo gε jεme wa Ablaham le lε,
“Le Asik wù lé wu ḡe wu bôo
boonj bò lé bo ḡeε jee
chunj.”

⁸ Fine fieε duunyi lε gε nyume boonj ba bu yi Ablaham le bachii ba nyume boonj ba Nyo gε. Le boonj ba Nyo gε ka Ablaham yu ba bo jode lε le boonj ba Ablaham.

⁹ Nyo gε doo wu ge ηka wunε wu jεme lε,
“Lé ge doo nyume njε mεeεse
kilunj k̄i too le,
ηka ηkāase ntō, Sela k̄eme
mwa wù jwεnjsε.”

¹⁰ Ge me geh fine fieε gε. Fieε njε fine gε kooshe tε bε Lebeka, wu chiji boonj be gε me geh Asik, wu chiji bachiji besa.

¹¹⁻¹² Mo fe bo ge bo boo amanj kane, fe bo ge fieε fi joŋe kεne fi befe, Nyo gε jεme bwe bo le lε,
“Ngamu lε wu ḡe wu l̄ene mwa
wù shige le.”

Nyo gε jεme noo ki wu dûnyε lε wu chage muh wu bii ncha wu we le. Gε wu chage njε lεme chimi chi muh le wu ge gε. Wu chage wu bii nyu no wu wù Nyo goone.

¹³ Le geh no ba saŋ lε,
“N̄koŋe Yakob, mbanε
Esawu.”

*Nyo to wu gee fieε nyu fi wu
koŋe*

¹⁴ No fi le noo, tanjlo besabεŋ ka be jεme le la? Fi

fεnε le lε gε Nyo gee gee chi kooji gε? Gε nyu noo gε!

¹⁵ Nyo gε bee wu jεme Muse le lε,
“Nlε ηḡe ηk̄eme yii fε muh wu
ηkoŋe le,
ηkōo yii fε muh wu ηkoŋe le.”

¹⁶ Noo ge Nyo chage muh wu bii no muh wu wuŋ konje gε, kεne yi lεme chi muh lεne le gε. Wu chage nyume njε wù kεme yii fε bamii le.

¹⁷ Fine le geh no ba saŋ a Nwa wu Nyo le, no Nyo jεme Falawu Nfon wu Ijib le lε,
“Nḡe mbεεŋse wo njε Nfon,
ki ntō ndûnyε bvunja bwanj
ye yo le,
bamii ḡeεŋ be jee chanj yi
kikwεε ki nshεŋ le
kichii.”

¹⁸ Fine mo fi duunyi lε Nyo koode yii fε muh wù wu konje lε wu koo yili fε wu le, wu nyaa kikwεε k̄i temε muh wù wu konje lε wu tεεme kikwεε le.

¹⁹ Muh tanjlo wu mo wu bii mene lε, “Nε fine le no fi nyume, Nyo ka wu sâge bamii njε la? Muh wù tanjlo wu fanj fieε fi Nyo konje lε fi nyûme, le yεεŋ?”

²⁰ Keefε muh blide noo gε. Le muh wu wuŋ wu la wu tanjlo wu bēge mbe be Nyo? Tanjlo muh ma fieε fi ba ma fi kaase fi biih wu le lε, “Wo ma me ne njε la?”

²¹ Muh wù maa shiaŋ kεme bvunja ki wu jō chimε chimimia wu ma mwεε yu yeye yeye, fimi nyu fi kεme lεme chi kuge, fimi kεme lεme chi achiji.

²² Le geh yεεŋyεεŋ no Nyo gee. Wu gε goone ki wu dûnyε

shéñ ye yi bëeñe be bamii, ka
wu ge bamii këe bvunja bwe.
Geene wu kaan lo shéñ wesee
be bamii baa bò gë gee shéñ
bëeñe wu ba wu gë bee ki wu
gë wu lëeshe lo bo.

²³ Wu gë ge noo ki wu dûnyë
bvukuge bwe bvù baan fë
bamii ba wu koode yii fë bo le.
Bamii banë le ba wu gë seese
wa baan lo le bo lé bo gë bo
këme bvukuge bvuyu.

²⁴ Le besabëñ bamii bayu
ba wu le wu tæñ. Gë ka gë ba
le Bajuu maa. Bamii ba le gë
Bajuu gë, nyu të fo.

²⁵ Le geh fi kibee, fi Nyo jëme
a ñwa wù muh wu ntuñ we
wù Osia le le,
“Bamii ba chi bee gë bamii
bañ gë,
nlé ñgë ntëñe bo le ‘Bamii bañ.’
Baa ba nchi ñkonje gë,
nlé ntëñe bo le ‘Fitele fiañ.’”

²⁶ “Fë kijuse këe kï Nyo chi too
wu jëme bamii bayu le
le,

‘Gë beñ nyume bamii bañ gë’,
ba lé ba gë ba têñe wa bo le,
‘Boon ba Nyo wù këme
kinche.’”

²⁷ Yosaya wù muh wu ntuñ
wu Nyo gë beede te kune
bamii ba Ishwala wu duu le,
“Mo nyu no bamii ba Ishwala
duude ne,
mo bo nyu një munsheen
mu a joo yi baan le,
bo nyume bo gë bo bône geh
ne shige.

²⁸ Fi le le Nyo lé wu gë wu
jâ geh ne wu noñ ñgë
yi kikwëe ki nshen le
kichii kimimia,
wu mëse lo fiee fichii.”

29 Wu wù Yosaya gë yu wa wu
jëme le,
“Në fi gë baan nyu gë le Tada
Nyo wù këme bvunja
bvuchii,
wu bajë boon a kfuu chesa
besebëñ le gë,
tu besabëñ bee be tu wa geh
një kilaanteñ kï Sodom,
mo një kï Gomola.”

*Bamii ba Ishwala fan je yi
bamii këme ki bo bii yi le
ki bo nyume chaan a Nyo jii*

³⁰ No fi le noo, bee ka be du
le la? Tanlo bee du le bamii
ba le gë Bajuu gë, ba gë baan
bo mone ki bo nyû chaan a
Nyo jii, bo le wa mëse chaan
a Nyo jii, një fitele fi bo leese
yi ye ye le.

³¹ Geene, bamii ba Ishwala
ba gë mone ki bo nyume
chaan a Nyo jii, bo bii a je
yi banchi goone le, ajin ayu
bo gë baan jienye gë bo nyu
chaan a wu jii gë.

³² Gë bee një la? Gë bee një
gë bo gë mone ki bo bii je yi le
le bo leese fitele nyume yi Nyo
le gë. Bo gë kwaji le fiee fi gee
fë muh nyume chaan a Nyo jii
le lëme chimi chï mwëde gee.
Bo ge noo bo mo bo bañse yi
tedë chï bamii bañse yu le.

³³ Tedë chine le chï ba gë sañ
kune chi le,
“Beñ jïñe beñ yëñ, ñgeede tedë
a kilaanteñ kï Sayon le,
nyume tedë chï bamii lé bo gë
bo bañse yi chi le.

Le kimbaan kï bamii lé bo gë
bo bañse yi ki le.
Geene, ne muh le wu leese
fitele yi ye ye le, wu gë
to wu këme bvuya gë.”

10

¹ Booŋ ba bwεεŋ, fiεε fi
ŋgoone bε fitele fiaŋ fichii, mo
buunε chaŋ fe Nyo le, le le mb-
vusε bamii baŋ ba Ishwala
banε bo ge bo bone.

² Fiεε fi ŋkee, fi tanlo njεme
le le, bo kεmε kiŋkoŋε baŋ fe
Nyo le. Geene ge bo kee je yi
kooji yi bo b̄l̄i yi le ge.

³ No bo baŋ a kεε ge je yi
Nyo jode le muh to wu nyume
chaan a wu jii yu ge, bo mo
bo tu bo goone wa ki bo ḡεεŋ
yiboo je le, bo fan ki bo nya
bikwεε biboo ki bo bii yi yεε je
yi Nyo jode le muh le chaan a
wu jii yu.

⁴ No Kletu ḡe to wa, je yi
banchi yi bamii ḡe bii yu le
ki bo nyume chaan a Nyo jii
mo yi ka, wu le ki bo nyume
chaan a Nyo jii mεεse le le bo
leesε fitele yi Kletu le.

*Mbvuse le wu to fe muh le
wuchii*

⁵ Muse ḡe saŋ kune je yi
muh nyume chaan a Nyo jii
yu bii nyume banchi le le,
“Muh wù gee no banchi duu
le wu to wu chēe nje wu gεede
banchi bayu.”

⁶ Geene fi kune je yi le no
muh nyume chaan a Nyo jii
bii nyu fitele fi wu leesε yi ye
ye le ba nyu ba saŋ le,
“Keefε wo b̄lide a fitele fiuŋ
le laa le yεεŋ wù lé wu
b̄εεŋ fewe la?”

(Fi le laa lé b̄εεŋ yεεŋ wu tō be
Kletu le.)

⁷ Kenε le,
“Keefε wo b̄lide le laa le yεεŋ
wù lé wu bôh wôŋ
baŋkfū le la?”

(Fi le laa le yεεŋ wù lé wu bôh
wôŋ baŋkfū le wu bvusε Kletu
yi kwe la.)

⁸ Geene fi jεme le la? Fi njεme
le,

“Jε yi Nyo le mbebe yo le.
Yile jwe wo le, mo a fitele fiuŋ
le.”

Nyume yi yi bee feeji kune ki
bo leese fitele yi Jiso le.

⁹ Ne wo jεme bε jwe wo le Jiso
le Tada, wo bεεŋ fe fitele fiuŋ
le le Nyo ḡe bvusε wu yi kwe
le, wo ge wo bone.

¹⁰ Fi le le muh bεmε nyu bε
fitele fie fe Nyo jō wu le wu le
jiale sεŋ. Muh jεme nyu bε jwe
we fe Nyo bvusε wu.

¹¹ Nwa wu Nyo jεme le,
“Ge muh wù le wu bεεŋ wu le,
to wu kεmε bvuya ge.”

¹² Beŋ kēe le ge yeye nyu yu
antεnεe a muh wu Bajuu bε
muh wù le ge muh wu Bajuu
ge. Tada wù le Tada wu bamii
bachii le ge wu mumwaa. Wu
to wu gweenyi chiaan ye wu
nyaa bvukugε muh le wuchii
wù beede fe wu le.

¹³ Fi le no ba ḡe saŋ a Nwa wu
Nyo le le,
“Muh wuchii wù beede wu
tεŋe jee chi Tada,
wu le wu ḡe wu bvusε wu.”

¹⁴ Geene tanlo bamii jiεnyε
nεε ki bo tεŋe wu nje bo le
bo leesε fitele yi ye ye le sεŋ?
Tanlo bo jiεnyε nεε ki bo leesε
fitele yi ye ye le nje bo le bo yu
wa kune wu sεŋ? Bo tanlo bo
jiεnyε nεε ki bo yu nje muh le
wu fejε kune wu bo le sεŋ.

¹⁵ Tanlo bamii ge nεε ki bo
gεεŋ bo feeji nje ba tuŋ bo sεŋ?
Fi le ba saŋ le,

11

*Gé Nyo mo wu ma lo bamii
ba Ishwala gé*

1 Nka mbiide le laa Nyo le
wu ma wa lo bamii be la?
Gé nyume noo gé! Më kibëe
nle muh wu Ishwala. Nle
mwa Ablaham, mbu kfuu chi
Bénjame le.

2 Gé Nyo nyume wu ma lo
bamii be ba wu gë cha wa
baan lo gé. Gé bëj kee fíee fi
Nwa wu Nyo jëme kune Alaja
no wu gë beede fë Nyo le kune
fíee fi bamii ba Ishwala gë gee
le gé?

3 Wu gë beede wu duu Nyo
le le,

“Tada, ba le ba yuuyé wa
bamii buñ ba ntuñ,
ba saayé bitana biuñ bi bin-
tanyé le.

Sheé geh më maa,
bo ka bii wa te mene ki bo
mësé lo.”

4 Wu gë beede noo Nyo chvuu
wu le le la? Wu gë chvuu wu
le le,

“Nle ñgee bamii ba le
ban banchvuge bvus-
sooshi (7,000),
bo gë baan a tun gé anyuu a fi-
mooso fwe ki bo buuñ
fi gé.”

5 Le géh yeeñyeñ no fi le kife
ki kimëe kine le. Bamii
bamu le géh yu Ishwala shige
ba sheshi nyume ba Nyo. Bo
bané wu cha nje fitele fi joñe.

6 Né fi le le wu gë cha nje fitele
fi joñe, tu gé ka nyume nje
leme chimi chí bo gë ge gé. Né
gë bee nje leme chimi chí bo
gë ge, tu gé tanlo ka nyu le le
fitele fi joñe gé.

“Bikaa bi bamii ba too bë
saaka wù joñe, to bi
joñe baan.”

16 Geené, gé bamii ba Ish-
wala bachii bëej wa saaka
wù joñe wuné le gé. Geh
yeeñyeñ no Yosaya wù muh
wu ntuñ wu Nyo gë jëme le,
“Tada, le yeeñ wu le wu bëej
saaka wù bee feeji le?”

17 Fi mo fi nyu le ki muh lëesë
fitele yi Kletu le jade yi fíee fi
muh yuge le. Fíee fi muh yuge
jade fë fi ba feeji kune Kletu
le.

18 Më mo mbiide laa bo gë
baan yu gé? Nchiesëj bo gë yu.
Nwa wu Nyo duu le,

“Jë yiboo le yi gëej yi kikwëe ki
nshëj le kichii,
banjëme baboo gëej bo bu yi
abu a woñ le achii.”

19 Nka mbiide laa fi le le bamii
ba Ishwala gë doo bo yu, bo gé
yu chuule gé? Muse gë bee wu
ya wu jëme le, Nyo duu le,

“Nlé ñgëe kindon bëene bëj
be kituñ ki bamii ba
achiji,

ñge shéñ tóonyi bëj be kituñ
ki bamii ba le biyun.”

20 Yosaya ka wu jëme lo wu ya
faane gé le Nyo duu le,

“Bamii ba chi goone gé me gé
le bo yëj mene.

Nle ndunyé kikwëe kañ bamii
ba gë biide gé me gé.”

21 Geené fi kune bamii ba Ish-
wala Nyo gë jëme le,

“Aju achii le gé no nshee nëe
chiañ ki nfi bamii,
geené bo teeme geh nyu
bikwëe bo géne yiboo
je le.”

⁷ Fiεε fi njεme le le la? Fi le le bamii ba Ishwala ba duude gè baaŋ to gè bo nyume chaan a Nyo jii no bo ge goone gε. Gè bee geh bamii ba Nyo gè cha bo, bo gè to bo keme je ki bo nyu chaan a wu jii. Geene, Nyo ge muntele mu kimbege ki bamii teme mu gha mu me noo.

⁸ Fine le no ba gè saŋ le, "Nyo gè ge le bo tu bo yunfe, ajii aboo ka yede ge mwεe le gε, bintuŋ biboo ka yuge gε mwεe gε.

Bo tu bo nyume geh noo too bude abεn."

⁹ Dabi gè be wu jεme te le, "Nyo fē mwεe munjile mù bo jii bo yuge njon, mu dīŋ bo njε labe, mu ka mu kōo bo njε kintase. Mu tū fine fi ba banse yu ba gwe, mo nyūme nlaŋε wu gee chiboo.

¹⁰ Nyo gè ajii aboo jiŋ wu le keefε bo ka bo yēne mwεe le gε.

Wu ka wu gè te jīŋ yiboo ngyvūuse yi me noo."

¹¹ Ntu nto mbiide laa fi le le bamii ba Ishwala gè banse ne bo gwe bo me lo fekuu? Ge nyume noo gε. Kimbefε ki bo gè ge ka ki to lo be mbvuse fe bamii ba le ge Bajuu le gε, wu le bamii ba Ishwala bēne kindonj.

¹² Ne fi le le kimbefε ki bo gè ge ka ki to nyu be bvukuge yi nshεŋ le, ḥgwe wù bo gè gwe to nyume be bvukuge fe bamii ba le ge Bajuu le gε, tu bvukuge bvù lé bvu nyūme sege bamii ba le ge Bajuu gε

bachii beεŋ Kletu le, lé bvu gē bvu nyūme neε?

Keefε bamii ba le gε ba Ishwala mo bo kfuune gvuu be bamii ba Ishwala gε

¹³ Nkoŋe ki njεme mεeſe nyume beŋ bamii ba le ge Bajuu gε. No nle mwa ntuj wu Jiso fe bamii ba le gε ba Ishwala le gε, me mo jode leme chanj le le fine fi kuge.

¹⁴ Ngée noo wu le ḥgē Bajuu besa bēne kindonj, fi kūŋ bo le, bamu bo le ge bo bone.

¹⁵ Ne fi le le Nyo ge doo wu faŋ bamii ba Ishwala fine ge bamii bamu yi won le bo kaase bo tu fine fimimia be Nyo, tu sege wu kaase wu fi bo, fi nyume neε? Fi nyume lo njε sege muh kwe wu kaase wu bu yi kwe le.

¹⁶ Ne muh bwεe de bvuleŋ wu baa sa Nyo le, tu bvuleŋ bvuyu bvuchii le wa bvu Nyo. Kite ne le geŋ yiyu nyume yi Nyo, tu ché yi kite kiyu le te yi Nyo.

¹⁷ Geene, ne fi le le ché yi kite yimi le ba gè shwage ba jo wa nyu beŋ ba le ché yi kite ki olif ki a ko, ba shuuyε yi kite ki olif ki ba yile lo le fe ché yimi chieε ja fo, wu le beŋ kēme te joo yi jade yi kite kiyu le,

¹⁸ tu ge beŋ keme ki beŋ kfūne gvuu bena ché yiyu chieε gε. Ne beŋ kfuune gvuu bena bo, beŋ kwāji le beŋ le geh lo ché. Ge gee beŋ le geŋ nyūme yu gε. Le geŋ yī gee fe beŋ nyūme yu.

19 Taŋlo muh mu bεŋ le ja
wu jeme le, "Ba gè shwage ché
ki ba chvuu nyume mε fo."

20 Le nchiesεŋ. Ba gè shwage
ba nooŋ nje gε bo keme
mbemε gε. Bεŋ le fo bεŋ tεeŋ
nje fitele fi bεŋ leese yi Kletu
le. Noo, keefε bεŋ mo bεŋ
chiaase ye gε. Bεŋ nyúme geh
nfaan̄ nfaan̄.

21 Bεŋ kēe le nε Nyo gè baan̄
baje gε ché yi kite kī ba yile lo
kεe gε, tu gε taŋlo te wu gε wu
bājε bεŋ gε.

22 Bεŋ jīŋε bεŋ yēŋ no Nyo
keme fitele fi joŋe baan̄ wu ka
keme te fitele fi luji. Wu to
wu luji bε bamii ba le bo gwe,
geenε wu duunyi fitele fi joŋe
fε bεŋ fεnε le bεŋ mε geh bεŋ
bii je ye le. Nε fuge noo sεŋ, tu
wu lé wu gε wu shwāgε te bεŋ
wu nōŋ.

23 Doo tu fε bamii ba Ish-
wala le, bo nε kuse lo bo keme
mbemε, Nyo kaase wu jo bo
wu shuuyε yi kite kεe le, nje
le fieε Nyo keme bvunga ki wu
kāase wu ge.

24 Bεŋ kēe le, nε bεŋ le ché yī
ba gε shwage yi kite ki olif kī
kuu nyu a ko, ba to ba shuuyε
yi kī ba gε yile lo le, nyume gε
fieε fi keme ki fi nyúme noo gε,
tu gε taŋlo ba kaase ba jo ché
yī le yi kite kī ba yile lo yi ba gε
shwage wa ba kaase ba chvuu
yi kite kiyu le ba fe lo noo?

*Nyo le wu koo yii fε bamii
ba Ishwala le bachii*

25 Boŋ ba bwεŋ, ŋgoone le
bεŋ kεe nchiesεŋ wunε wu
nyile le, wu le keefε bεŋ jā bεŋ
bεŋjε ye le bεŋ feefe baan̄ gε.
Fi le le kikwεe ki temε le ki to

fe bamii bamu ba Ishwala le.
Bo lé bo gε bo tεeŋme bikwεe
noo gεeŋ bu sege bamii ba le
gε Bajuu gε bachii ba keme ki
bo lee ŋgoo yi bamii ba Kletu
le bo lee wa.

26 Fi lé fi gε doo fi kōoshε
noo, bamii ba Ishwala bachii
mo bo bone. Le fi fi ba gε saŋ
Nyo duu le,

"Muh wù lé wu gε wu bvūsε
bamii yi ŋge le, lé wu gε
wu bū Sayon̄.

Wu lé wu gε wu bvūsε gee chī
befe a kfuu chi Yakob
le.

27 Fine fieε le maŋkaŋ mā nlé
ŋgē ŋgwō besa bo,
sege nchiaasε bimbefε bi-
boo."

28 Kune no saaka wù joŋe
wu Nyo le, bamii ba Ishwala
le bamii ba kimbanε fe Nyo
le nje bεŋ. Kune ncha wù
Nyo gε cha wa bo, nyu bamii
ba Ishwala le lo fitele fie nje
maŋkaŋ mā wu gε gwo bε
bachiji chiji bo.

29 Fi le noo nje Nyo nya nnya
muh le, wu gε ka wu kaase wu
fi gε, wu tεeŋ wa muh, wu gε
ka wu kaase wu chinε wu le
gε.

30 No bεŋ bamii ba le gε ba
Ishwala gε, bεŋ gε shee bεŋ
yuge gε Nyo le gε, geenε tu
nyu mεeεse wu koo wa yii fe
bεŋ le nje bamii ba Ishwala
baan̄ gε bo yuge wu le gε,

31 le geh yεeŋyεeŋ no bo te
baan̄ gε bo yuge Nyo le mεeεse
gε, wu le yii yī wu keme fe bεŋ
le yi gε wu kōo te yii fe bo le.

32 Fieε fi nyume le le, Nyo
le wu leese bamii bachii yi
ncha wu kikwεe ki temε le, wu

le tanlo wu koo yii fe bo le
bachii.

Nyuusε nyume fe Nyo le

³³ Oo, bεŋ jiŋε bεŋ yεŋ, bvukuge bvù le bvù Nyo, le lo bvù baan, bvufee bwe le te bvù baan, mwεε mù wu kee le wu kee te baan! Ge tanlo muh kεε je yí wu seese mwεε yu gε. Ge tanlo muh kεε je yí wu gee mwεε mwe yu gε.

³⁴ Fine le no ba saŋ a Nwa wu Nyo le le,

“Le yεŋ wuyu wù kee ŋkwajε
wu Tada?

Kene le yεŋ wù tanlo wu tēfε
wu?

³⁵ Le yεŋ wuyu wù gε nya wa
Nyo be fιεε,
wu le Nyo kāasε wu chvâu wu
le?”

³⁶ Mwεε munchii ja fe wu le.
Mwεε munchii fede chiaan
ye le, mwεε munchii le nje
wu. Mbεŋjε nyúme fe wu
le segechii wu kage gε. Fi
nyúme noo.

12

Bεŋ nya bikwεε biεna Nyo le

¹ Booŋ ba bwεŋj, no Nyo
le wu koo wa yii fe besabεŋ
le, me mo ŋkude chiaan le bεŋ
nyā bikwεε biεna Nyo le nje
mwεε mu kintanyε mù baan
yu mù yuude Nyo bεŋj. Fine
fιεε le je yí kooji fe bεŋ le ki bεŋ
būnε Nyo yu.

² Keefε bεŋ bīi mwεε mù
bamii ba yi nsheŋ le fεnε gee
gε. Bεŋ chīnε Nyo nyāa bεŋ bε
baŋkwajε bafεŋ, bo kuse bεŋ.
Ne bεŋ gee noo, bεŋ mo bεŋ
kεε ki bεŋ tāa bεŋ kεe fιεε fi
Nyo goone, nyu fi fi joŋe, Nyo

nyu wu bεŋ fi le, fi joŋe wu le
fi gεne fi mεesε.

³ Mε nje muh wù Nyo le wu
baa, no nduu bεŋ bachii le le,
keefε muh kwāji kune kikwεε
ke le wu le fιεε fimi fede no
wu le gε. Muh kwāji kune
kikwεε ke a je yí chuule le.
Muh kwāji wu bīi nfe wù Nyo
le wu nya wu le.

⁴ Besabεŋ kεe le ye yi muh
le yimimia, yi kεme bimbe
ye ye yeye, bimbe biyu kεme
lεme yeye yeye.

⁵ Le gεh yεŋyεŋ no
besabεŋ le. Mo no besabεŋ
le ne wese, besabεŋ le ye
yimimia yi Kletu le. Ge muh
nyu fe kikwεε ke le wu maa
gε.

⁶ Besabεŋ kεme nnya yeye
yeye bii je yí Nyo le wu nya
besabεŋ le. Besabεŋ mo be
lēne be nnya yiyu. Nnya
yi muh le ki wu tēede ntuj
wu Nyo, wu teede wu bii fie
mbεmε wù Nyo nya wu le.

⁷ Nnya yi muh le ki wu lēne
fe bamii le, wu mo wu lēne fe
bo le. Ne yi muh le ki wu yεyi
bamii, wu mo wu yεyi.

⁸ Ne nnya yi muh le ki wu
yūfe muntele mu bamii, wu
mo wu yūfe. Ne le le, yi muh
nnya le ki wu nyāa mwεε
bamii le, wu gwēnyε chiaan
ye. Ne le le, yi muh le ki wu
jīŋe fe bamii le, wu mo wu
jīŋe fe bo le bε fitele fie fitchii.
Ne muh le, ye nnya nyu ki wu
kōode yii fe bamii le, wu mo
wu kōode wu yuge njoŋ.

Kiŋkoŋε kī nchiεεŋ

⁹ Kiŋkoŋε kena kεme ki
ki nyúme kī nchiεεŋ. Bεŋ

bâne fiεε fi befe, bεŋ lêmeh gεh
nyume yi fiεε fi joŋe le.

¹⁰ Beŋ kōŋe bikwεε biɛna
be fitele fichee njε boon ba
bwe mwa. *Beŋ nyâa ŋgvuue
bamii bamu le fede lo no beŋ
ŋgvuune bikwεε biɛna.

¹¹ Keefē bēŋ wēeyi yi fiɛɛ le
ge. Bēŋ lēne lēme chi Nyo
segechii bē muntele mwena
mù yufe.

¹² Beŋ lâŋeye yi fiɛɛ fi beŋ
jiiŋe fwe yi fi le beŋ kee le beŋ
lé beŋ gê beŋ kêmé. Beŋ kâane
shéŋ yi baŋge le. Beŋ nyûme
yi buunę le segechii.

¹³ Beñ fiih bamii ba le ba
Nyo ba fuude. Beñ fiih ban-
tolo yéh yene le beñ jiine fe bo
le chuuile.

¹⁴ Beŋ lēge le Nyo noŋ gɛh
nyu kimbone yi bamii ba
boone bikaa a beŋ jin le. Beŋ
lēge nyu kimbone fe bo le.
Keefe beŋ lēge le to nyume lon
fe bo le ge.

¹⁵ Beŋ lāŋeye bε bamii ba
laŋeye, bεŋ bēede bε bamii ba
beede.

¹⁶ Beŋ chēe yi fiɛɛ le fim-imia. Keefɛ beŋ chiaase ye gɛ. Beŋ kôode nsán be bamii ba nche nche. Keefɛ beŋ jôde le beŋ kee mwɛɛ beŋ feder no beŋ kee gɛ.

17 Keefę bęŋ chvûse kim-
befę be kimbefę ge. Bęŋ kême
ŋkwaje ki bęŋ gée nyu mwëe
mù bamii bachii yede le le mù
njone.

18 Ne je le yu, no bəŋ yede,
bəŋ mo bəŋ mōne ki bəŋ chēe
vi nyiɛgee le bəŋ bamii bachii.

¹⁹ Nsáa yan yi shéŋ, keefę
beŋ mōne lo ki beŋ chhvúse
kichvuse gę. Beŋ chine Nyo
lé wu gę wu dūnyę shéŋ ye yi
beεne, bo le. Le fiε fí ba le ba
saŋ le,
“Kichvuse keme me ki
nchvúu.

Le mε wù le nge nlâŋε bo.
Fine fieε duu Tada Nyo.”

²⁰ Fi tanlo beŋ gée le fine fi ba
saŋ a Nwa wu Nyo le le, “Ne jeŋ
yuu muh wo wu kimbane, wo
nyâ wu be fiee wu ji. Kindon
ne yune wu, wo nyâ wu be fiee
wu mu. Ne wo ge noo, bvuya
nyû a wu fwa.”

21 Keefé bεŋ chīnε kimbefε ya
bεŋ ge. Bεŋ yāge lo kimbefε bε
mwεεs mū njoŋe.

13

*Besabəŋ yûge bamii ba
keme bvunga bvu nchi le*

¹ Muh wuchii keme ki wu
yuge bamii ba keme bvunja
bvu nchi le, njeg e bvunja nyu
yu njeg bvuy ja fe Nyo le sen ge.
Bobaa bo sage gele Nyo bo.

² Fi mo nyume le ne muh
duunyi kikw  ki tem  fe
bamii ba k me bvunga bvu
nchi le, tu mw de duunyi geh
nyu fe bamii ba gele Nyo le.
Bamii ba duunyi kikw  ki
tem  t ne nyu nge yi bikw 
biboo le.

³ Beŋ kēe lε bamii ba sage wonj, gε bamii ba gee kinjé kī jone to bo faane bo gε. Le ba kēme kinjé kī befe bo to bo faane. Nε wo goone gε lε wo fāane bamii ba kēme bvunja bvū nchi gε, wo mo wo gēe

* 12:10 Kεnε lε. “Bεn nyū fwe yi ngyunε wù bεn nyaa bamii bamu le.”

fiee fi joŋe, ba mo ba bɛɛŋse wo.

⁴ Muh wù sage bamii lene nyu fe Nyo le le bamii chēe chuule. Geene, wo ne ja wo gee nyu fiee fi befe, wo tu wo faane wu, nje bvunja bvù ba nya wu le ki wu lēese bamii yi ŋge le ge nyu bvu achiji ge. Le muh wu lēme wù Nyo wù duunyi shéŋ yi Nyo yí bɛɛne fe bamii ba gee mwee mù mbeſe le.

⁵ Noo, beŋ keme ki beŋ yúŋe nyu bamii ba sage woŋ le, nyu ge le nje beŋ faane shéŋ yi Nyo yí bɛɛne ge. Beŋ yúŋe te wu le keefe fiee nyu yu fi sage beŋ fe fitele le ge.

⁶ Ne fiee fi gee fe beŋ laanje ŋwa, nje bamii ba keme bvunja bvu nchi lene nyu fe Nyo le, bo nya kife kiboo kichii yi lēme chiyu le.

⁷ Beŋ nyâa fiee fitchii fi beŋ keme ki beŋ nyâ muh le wuchii. Ne le ŋwa wù beŋ lāanje, beŋ lâŋe. Ne le ki beŋ lāanje mwee mù beŋ keme ki beŋ lâŋe, beŋ lâŋe. Ne le muh wù beŋ keme ki beŋ fâane wu, beŋ fâane. Ne le wù beŋ le beŋ nyâ nyu ŋgvun wu le, beŋ nyâ.

Beŋ kōŋe bikw  e biena

⁸ Keef   muh keme lo fioo be muh mu fede fioo yi le kinjkoŋe ge. Beŋ k  e le, muh konj muh mu, tu wu le wu g  e wa banchi bachii.

⁹ Banchi ba Nyo ba duu le, "Keef   wo j  ŋ kw   muh ge k  ne juma muh ge, keef   wo y  uy   muh ge, keef   wo ch  ŋ bvuchonj ge, keef   wo nd  fe ajii ge",

mo nchi wù la, le ba taash   yi nchi wù duu le,

"Wo kōŋe muh wù le mbebe yo le no wo konj kikw  e kunj."

¹⁰ Ne muh konj muh, wu ge ka wu g   fiee fi befe wu le ge. Noo muh konj muh, tu wu le wu g  e wa banchi bachii.

¹¹ Beŋ g  e mw  e mun  e noo beŋ kee no kife le wa m  eſe. Kife le ki koj   ka fe beŋ le ki beŋ kâŋse. Beŋ kâŋse nje kife ki Nyo lé wu bv  se besab  e le wa mbebe le fede no ki g   shee ki nyume sege besab  e ge lees   fitele yi Jiso Kletu le.

¹² Kintaŋ kage ka, akfuŋ yuude wa a too. Besab  e mo be noŋ gee chi ki kijib  , bee jo nyu gee chi n'yule nje mw  e mu j  ŋ.

¹³ Besab  e ch  e kinche ki keme ŋgvun e nje bamii ba jiényi fensh  . Keef   beŋ j  i mw  e, beŋ muu beŋ gee nje bv   ge. Keef   beŋ m  u mbvuŋ mo koode beŋ ge. Keef   beŋ ch  e kinche ki nyien yi kinjaŋ mo kinche ki kinjikuŋ ge. Keef   beŋ w  ade waa beŋ ka keme kinjh   ge.

¹⁴ Beŋ j   nyu kinche ki Tada Jiso Kletu yi ye yene le. Keef   beŋ nyâ lo kijusğ nyau yi ye ki beŋ g  e mw  e mù mbeſe mù yi goone ge.

14

Keef   muh sage muh mu ge

¹ Beŋ fli bamii ba w  eyi yi mb  em   le a beŋ nt  n  e. Keef   beŋ be baa bamii b  e nyu mbe yi mw  e mù bo kwaji le le mu kooji ki bo g  e le ge.

² Muh mu le wu bεεη le tanjlo wu jii fιεε fichii. Geenε muh mu wù mbεεε we wεεyi le wu jii ge fie nyu mbáa yí ba kege lo.

³ Keefε muh wù jii fιεε fichii wu ya chage ge, nyieŋse muh wù chage ge. Keefε muh wù chage ságε muh wù jii fιεε fichii wu ya chage ge, wu mo suune lo nsa we ge, nje bo bachii Nyo le wu bεεη bo.

⁴ Le wo wu yεεη wu sage muh wu lεeme wu muh mu. Le Chiji kikwεε ke wù kεme ki wu yēn laa mwa ye wu lεeme, lεeme chuule noo wu gwee lo la. Wu lε wu gē wu lēεη we, nje Tada tanjlo wu chiaase wu we wu lεεη chuule.

⁵ Muh mu le tε yu wù jode le aju amu le a baan baan, a amule. Muh mu jode fie le aju achii le geh yεεηyεεη. Fιεε fi le le geh le muh wuchii lēme yi fie fιεε fi wu kee chuule a nkwaje we le le le fi kooji.

⁶ Muh wù jode le aju amu le a baan baan wu gee noo ki wu nyā ηgvunε Tada le. Muh wù jii fιεε fichii wu jii tε ki wu nyā ηgvunε Tada le, no wù gee noo wu nyaa kiyone Nyo le. Muh wù nyieŋse ki wu jii fιεε fichii nyieŋse tε ki wu nyā ηgvunε Tada le, no wu nyaa tε kiyone Nyo le.

⁷ Besabεη kēe le ne muh le yu, tu ge kεme wu kikwεε ke ge. Ne wu kwe lo, tu ge kεme wu kikwεε ke ge.

⁸ Ne besabεη le yu, tu besabεη le geh besa ba Tada, besabεη ne kwe lo, tu le geh besa ba Tada. Noo, kεne

besabεη le yu, kεne besabεη kwe lo, tu kεme geh Tada besabεη.

⁹ Le fιεε fi gè ge le Kletu kwe wu kaase wu bu yi kwe le wù nyu yu. Wu gè ge noo wu le wu nyū Tada wù bamii bachii ba baan yu be ba kweeyε wa.

¹⁰ Noo, le nje la wù wo sage mwa bwoo wo mo suune lo nsa we? Le tε nje la wù wo nyieŋse mwa bwoo? Beŋ kēe le besabεη bachii lε be gē be lēεη a Nyo fwe wu sa besabεη.

¹¹ Le fιεε fi ba le ba saŋ le, “Me wù Tada nduu lε, no nle yu,
muh wuchii lε wu gē wu tūŋ anyuu a mε jii,
muh wuchii wu jēme be jwe we le nle Nyo.”

¹² Fi mo fi nyume le muh wu mumwaa wu mumwaa besabεη le kεme ki wu lēεη a Nyo jii wu sēεη no gee che gè bee.

Keefε muh ge fιεε fi mwa bwee gwe lo ge

¹³ Noo, keefε besabεη tu be ságε muh le muh bee mo suune lo nsa ge. Fιεε fi besabεη kεme ki bee gē le le muh doo wu gee fιεε wu yεne le keefε nyume fιεε fi le fi ge mwa bwee banse yu wu gwe lo ge.

¹⁴ Nkee lo, nka mbεεη nje muh wu Tada Jiso le ge fιεε fi jile fimi nyume yu lefilefi fi le nje fi yuude lo seŋ ge. Geenε, muh mu ja wu tu wu yεne le fιεε fi jile fimi le yu fi yuude ge, tu fi le fi nyume geh noo fe wu le.

¹⁵ Ne wo jii fιεε fi cheŋε be mwa bwoo, tu ge wo ka duunyi nyume kiŋkoŋε fe wu le

15

gε. Keefε wo chīne fīeε fi wo jii
fi ge mwa bwoo wu Kletu gè
kwe nje wu, wu gwe gε.

¹⁶ Noo, keefε wo gē fīeε fi
jonje fi wo gee ja tu fi ba jēme
le le fi befe gε.

¹⁷ Beŋ kēe le gε bvunfon bvū
Nyo nyume fīeε fi kune mwεε
munjile be mwεε mu mule gε.
Le fīeε fi kune ki muh kēme
kinche ki chaan̄ be ki nyieggee
mo ki wu kēme kinlan̄ye ki
jade fe Kiyo ki Yuude le.

¹⁸ Muh ne lene Kletu le yiyeε
je le, tu Nyo le wu yuge njoŋ
be wu, bamii beεŋse te wu.

¹⁹ Besabεŋ mo be bīi mwεε
mù too nyume be nyieggee le,
be mù fīi besabεŋ ki be joone
lo muh le muh le.

²⁰ Keefε beŋ chēŋε be leme
chi Nyo nje mwεε munjile gε.
Le nchiesεŋ le mwεε munjile
munchii yuude lo, geeneε wo
ne jii fīeε fi tanlo fi ge muh mu
gwe lo, tu le fīeε fi befe fi wo
gee.

²¹ Le fīeε fi jonje ki wo fāŋ
ki wo jī nyāŋ, keneε ki wo mū
mbvuun̄, keneε ki wo gē la fi
tanlo fi gē mwa bwoo gwe lo.

²² Ne fitele fi wo lese yi Nyo
le fi beεŋ fīeε fimi le, wo chīne,
kee gε bena Nyo bafεε. Njoŋ
wù baan̄ le fe muh wù fīeε ya
yu fi sage wu gε, nje wu gee
fīeε nyu fi wu toone le le fi
kooji.

²³ Geeneε, muh wù jii fīeε wu
keme kimajε fe fitele fie le, le
wa yi nge le, nje wu gee fīeε
nyu fi fitele fi wu lese yi Nyo
le, baan̄ beεŋ gε. Beŋ kēe le fīeε
fichii fi muh gee nje fitele fie fi
wu lese yi Nyo le le fi beεŋ seŋ,
tu le kimbefε.

*Muh gēe fīeε fi joŋe muh wù
le mbebe ye le*

¹ Besabεŋ ba tēme yi
mbem̄e le keme ki be kāane
shēŋ be n̄gwe wù bamii ba
wεeyi gwee. Keefε besabεŋ
gēe fīeε nyume geh fi tanlo ye
jonje geh nyume besabεŋ gε.

² Muh wu mumwaa wu
mumwaa besabεŋ le keme ki
wu mōne ki wu gē fīeε fi joŋe
muh wù le mbebe ye le ki wu
fi wu mbem̄e we kuu.

³ Beŋ kee te le gε Jiso Kletu
kibεε gē gee mwεε mù ye jōŋe
geh nyume wu gε. Wu gē gee
fīe fi kooshi no ba saŋ le, muh
jēme Nyo le le,

*“Banchun̄ ba bamii naanyi
wo yu, le bo tu ye yan̄
le.”*

⁴ Besabεŋ kee le mwεε
munchii mù ba gē saŋ a Nwa
wu Nyo le fweele gē bee ki
mu ntēfε besabεŋ, wu le mu
ge besabεŋ lēme bee tēme,
muntele mwesa besabεŋ
yūfe, besabεŋ mo be jīn̄e fwe
yi fīeε fi bee lé be kēme le.

⁵ Nlēge le Nyo wù gee bamii
lēme bo tēme wu ka gee
muntele mu bamii yufe, wu
gē beŋ chēŋε yi fīeε le fīmimia
be bamii bachii bii no Kletu
Jiso duun̄yi,

⁶ wu le yi kintaashε le, beŋ
tūme man̄kuŋ ma Nyo wù
le Nyo mo Chiji Tada wese
besabεŋ wu Jiso Kletu yi je le
yimimia.

*Beŋ fīi muh wuchii geh
yeeŋyeeŋ no Kletu le wu fi beŋ*

⁷ Beñ mo beñ fli muh wuchii
geh yeeñyeñ no Kletu le wu fi
beñ, mbœñjse gœne fœ Nyo le.

⁸ Nœeñ beñ le le Kletu gè be
wu jo kikwœe ke njœ mwa lœme
fœ Bajuu le ki wu dûnyœ bo le le
Nyo to wu jœme nchiesej. Wu
gè ge noo ki wu tœn baanj ba
Nyo gè nya bachiji chiji baboo
le.

⁹ Wu gè ge te noo, wu le
bamii ba le ge Bajuu gè tanlo
bo bœñjse te Nyo njœ yii yî Nyo
kœme fœ bo le. Fine le no ba
sañ le,

“No fi le noo, nlé ñgê mbœñjse
wo
antenee a bamii ba le ge
Bajuu ge.

Nlé ñgê n'yœne mbœñjse jee
chuñ.”

¹⁰ Fi ka nyume ba sañ le,
“Bamii ba le ge Bajuu ge,
beñ be bamii ba Nyo
lânjeye.”

¹¹ Fi ka nyume te ba sañ le,
“Bamii ba le ge Bajuu ge, beñ
bœñjse Tada.

Bituñ bichii, beñ bœñjse
Tada.”

¹² Yosaya ka wu jœme te le,
“Bia yimi lé yi gê yi sâan a
kfuu chi Jesi le,
nyume muh wù lé wu bù wu
sâge bituñ bi bamii ba
le ge Bajuu ge.

Lé nyû yi ye ye le wù bituñ
lé bi gêe bvufee bvuboo
wu le.”

¹³ Nlœge le Nyo wu besabœñ
jiñe fwe yi wu le, wu yisœ
muntele mwœna be njœ
wuchii mo nyigœe no beñ le
beñ leesœ wa fitele yi ye ye le,
wu le a bvunga bvü Kiyo ki
Yuude le, beñ jiñe geh nyu

fwe segechii yi fœe fœ beñ kee
le beñ lé beñ kœme le.

*Fœe fœ gè fœ Bol sañ aje yî wu
gè sañ le*

¹⁴ Booñ ba bwœñj, me kibœ
ñkee chuule le beñ kœme kiñge
ki joñe baañ, beñ yisœ be
bvufee, beñ kee te ki beñ tœefe
bikwœe biëna.

¹⁵ Geñe, yi mwœe mumu le,
nle nsan nchooje lo beñ le.
Ngee noo ki ntañ beñ, njœ nfii
wù Nyo nya mœne,

¹⁶ le me nyûme muh wu
lœme wu Kletu Jiso fœ bamii ba
le ge Bajuu le ge. Ngee lœme
chinœ njœ chiji kintanyœ, nlœne
yi saaka wù joñe wù wu Nyo
le, wu le bamii ba le ge Ba
juu ge nyûme njœ kintanyœ ki
Nyo le wu beñj, Kiyo ki Yuude
seesœ bo ki gœe yeye.

¹⁷ Noo, tanlo nchiaase ye
yi lœme chanj chi nlœne Nyo
le, njœ nle ntaashœ besa Kletu
Jiso.

¹⁸ Ge tanlo me moj lo njœme
kune fœe fimi yeye ge, fede fi
Kletu le wu ge wa fede yi ye
yañ le, le bamii ba le ge Bajuu
ge, leese fitele yi Nyo le. Bo
gè leese fitele bo bii mwœe mù
ñgè njœme le be mù ñgè ñgee le.

¹⁹ Gè bee te fi bii yi bvunga
bvü mwœe mù duunyi bvunga
bvü Nyo le, be mwœe mu jwe
wu yunœ mù ñgè ñgee le, fede
yi bvunga bvü Kiyo ki Yuude
le. Noo, kœge Yelusalœm ki
kœne gœñj bu kimbe ki Ililikun
le, nyu nlœñj wa chuule ki
nfejœ saaka wù joñe kune
Kletu yo.

²⁰ Ngœ gee noo, a ntañ wañ
wù baañ le le nfœeji saaka

wù joṇe wunə nyume fε ba gè baanə a yu gε wa kune Kletu gε, wu le keefε ḥe nja ḥeεnə njoone yi kinfu ki muh mu le gε.

²¹ Ngè gee fine fiee mbii gεh nyume no ba gè saŋ le,
“Bamii ba bo gè baanə a seεn gè

wa bo le kune wu gε,
bo lé bo yēn chieeεn we le,
bamii ba gè baanə a yu gε wa
kune wu gε, lé bo gè bo
kēe wu.”

*No Bol gè seese ki wu gēεn̄
Lum*

²² Chi jeese ba jiεnye banə
mε kiŋgane ki duude le fε nto
besabεn̄ yεn̄.

²³ Geenε, mεeεse gε kijuse ki
leme ka baanə yu bimbe binε
le gε. Noo no nche nshee
n̄goone wa biluŋ le ki nto le
besabεn̄ yεn̄.

²⁴ le ḥkwaji, ḥkee le besabεn̄
lé be gè be yēn̄ sege nfede
n̄gεeεn̄ Sbeŋ. ḥkwaji te le beŋ
lé beŋ gè beŋ fih mε yi jiεnye
waŋ le ki n̄gēn̄ mbu yo, sege
besabεn̄ moji shige, n̄y u n̄jōn̄
a beŋ ntεn̄ee.

²⁵ Geenε, mεeεse nle n̄gεeεn̄
Yelusalem yi leme le fε bamii
ba le ba Nyo ba yo le.

²⁶ N̄gεeεn̄ yo nje bamii ba
mbεmε bā Masedonia mo ba
Akeya bo koṇe ki bo fε kinsu
ki bo fi bamii ba le ba Nyo ba
fuude yu Yelusalem.

²⁷ Gè kon̄ bo ki bo ge noo,
le nchiese lε bo gè kεmε ki bo
ge fiee fε bo le noo, nje ne baa
bò le gè bamii ba le gε Bajuu
gε le bo kεmε wa mbuu wu fih
biyo biboo wu le wu Bajuu, tu
bo kεmε te ki bo fih Bajuu bε

mwεε mu yi nshεŋ le fεne mū
Nyo le wu buu bo yu.

²⁸ Noo, sege nlé mēsε leme
chines, n̄yεŋ lε fiee fih bo su le
fih lee chiaanə yi Bajuu le, mε
mo nja yo, nfe yaa a beŋ le,
besabεn̄ yεn̄, mε mo n̄gēn̄ Sbeŋ.

²⁹ N̄kee lo le sege n̄gε ndoo
ntoo a beŋ le, n̄ttoo be kim-
bone ki Kletu fε beŋ le a ki yisε.

³⁰ Booŋ ba bwεεŋ, ḥkude lo
chiaanə beŋ le a jee chi Tada
wese besabεn̄ wù Jiso Kletu
le mo yi kiŋkoṇe ki Kiyo ki
Yuude le, le beŋ tāashε be mε
besabεn̄ būnε Nyo chuule fε
mene,

³¹ le tanlo n̄gε mbu chiaanə
yi bamii ba le gε ba mbεmε le
gε ba Judia. Besabεn̄ būnε
te le bamii ba le gε ba Nyo gε
beεŋ leme chi n̄gεeεn̄ ki n̄gε
Yelusalem,

³² wu le Nyo ne le wu beεŋ,
n̄gε ndoo n̄ttoo a beŋ le n̄yūge
n̄jōn̄, fitele fian̄ jiee lo a beŋ
ntεn̄ee.

³³ Nyo wù le Nyo wu
nyiεgee nyūme bena bo
bachii. Fi nyūme noo.

16

Ban'yeεε

¹ Ngoone ki ndūnye jeme
yese besabεn̄ yimi yi jee che
le le Fεbe beŋ kεe wu. Wu fih
yi leme chi Nyo le a kintaashε
ki bamii ba mbεmε ki Seŋkliya
le.

² Sege wu to, beŋ fih wu
n̄jε muh wu Tada a je yī le yi
bamii ba le ba Nyo le. Ne fiee
le yu fih wu goone le beŋ fih wu
yu, beŋ fih, beŋ kēe le wu le

wu fi wa bamii ba duude, wu
fih te mo me.

³ Beñ yëse Blisila be Akwela
le beñ nyâ mene. Le bamii ba
besa bo le be taashë yi lëme
chi Kletu Jiso le.

⁴ Ba le kwe gë fe wa a bo
we nje me. Le bamii, gë me
geh me maa wù nyaa kiyone
bo le ge. Bintaashë bi bamii
ba mbëme bi bamii ba le ge
Bajuu gë bichii nyaa te kiyone
bo le.

⁵ Beñ yëse te kintaashë ki
bamii ba mbëme ki taashi a
bo yeh le beñ nyâ mene. Beñ
yëse Abenetu wù nsaa yan wu
shéñ le. Wu gë bee muh wù
fwe ki wù nyu muh wu Kletu
woj wù Ësia le.

⁶ Beñ yëse te Mëele wù le wu
lëñ wa baan a beñ ntenee.

⁷ Beñ yëse Andulniku be Ju-
nia le bo le bamii bañ ba woñ,
bo gë lëñ wa ncha besa bo. Le
bamii ba ba kee bo ñgoo yi
boon ba ntuñ ba Jiso le. Bo gë
ya bo leesë fitele yi Kletu le a
mene.

⁸ Beñ yëse te Ambilatu wù
nsaa yan wu shéñ wù besa wu
le kintaashë le yi Tada le.

⁹ Beñ yëse Ubanu wù le wu
taashë besa bo yi lëme chi
Kletu le, yëse te Stachi wù le
nsaa yan wu shéñ.

¹⁰ Beñ yëse Abele le. Le muh
wù le wu dunye wa le wu lëme
be Kletu wu téeeme. Beñ yëse te
bamii ba le a Alistobulu yeh
le.

¹¹ Beñ yëse Elodiñ wù muh
wañ wu woñ le, beñ yëse te
bamii ba le bo taashë yi Tada
le bo le a Nashisu yeh le.

¹² Beñ yëse te Tifena be
Tifosa le. Le bikëse ba lene

lëme chi Tada. Beñ yëse Besis
wu le fitele fiañ. Nyume te
kwëse wu lëñ wa lëme chi
Tada baan.

¹³ Beñ yëse Lufu wù Tada le
wu cha muh we le, beñ yëse te
bwëe wù njode le le te bwaañ.

¹⁴ Beñ yëse Asiñklitu be
Fligoñ mo Hëmi mo Batloba
mo Hëma, mo boon ba bwëe
wese besabëñ ba be bo le.

¹⁵ Beñ yëse Filologu be Ju-
lia le, beñ yëse Neliu be jëme
ye le. Beñ yëse te Olimba be
bamii ba le ba Nyo ba le be bo.

¹⁶ Beñ yëse bikwëe biëna
le, beñ kfûge a ñkfuge wu
bamii ba Nyo le. Bintaashë
bi bamii ba mbëme bi Kletu
bichii yëse beñ le.

Ntefë yifekimëse

¹⁷ Boon ba bwëen, nlëge
lo beñ le beñ jôde kife kune
bamii ba too be kinçaye
bo jeese beñ be n'yeyë wu
kintëenyë wu le ge weë wu ba
gë yeyi beñ yu ge. Beñ lëge lo
bo baa bamii.

¹⁸ Beñ këe le ge bobaamii
lène nyume fe Tada wese
besabëñ wù Kletu le ge. Bo
lène nyume fe ate aboo le. Bo
jôde njëme wù yege wù le wu
kilëel bo lëede bamii ba le një
bo kee fieë señ.

¹⁹ No bamii bachii le bo
yu wa kune beñ le beñ le
bamii ba yuge fieë beñ gee,
ntu n'yuge njoñ be beñ. Geenë
ñgoone le beñ fëefe, beñ bii
nyume fieë fi joñe le, keefë beñ
këme kibo fe fieë fi befe le ge.

²⁰ Shege wa shige Nyo wù
le Nyo wu nyiegëe wu nôñ
Satañ fëkuu, beñ bëñ yi wu le

be bikaa. Nlege le Tada wese besabεŋ wu Jiso Kletu dūnyε fitele fi joŋe fe beŋ le.

²¹ Timoti wù lene besa wu yi fiεε le fimimia yεεse beŋ le. Lushu be Jason mo Sosibata bò le bamii baŋ ba woŋ yεεse te beŋ le.

²² Mε wù Tetu wù Bol jeme nsanε ŋwa wunε, n'yεεse te beŋ le a jee chi Tada le.

²³ Gayu, wù mε wù Bol nchee a wu yeh, kintaashε ki bamii ba mbemε kichii ki fεnε ki taashi yu yεεse beŋ le. Elastu wù le muh wù gεede kikεε wù alaantεŋ kinε le, be mwa bwēe wese wù jee che le Kwatu yεεse te beŋ le.

²⁴ [Tada wese wù Jiso Kletu dūnyε fitele fi joŋe fe beŋ bachii. Fi nyûme noo.]*

Mbεεŋse nyûme fe Nyo le

²⁵ Mbεεŋse nyûme fe Nyo le. Le wu wù taŋlo wu ge beŋ tεεme chuule bii no saaka waŋ wù joŋe jeme. Saaka wù joŋe wunε le wù nfeeji kune Jiso Kletu. Wu gε shee nyume kinyile ki fiεε fi ba gε nyile baŋ lo nchenseŋ, mεεse le ba dunyε wa besabεŋ le.

²⁶ Kinyile kinε le ba dunyε wa. Mwεε mū bamii ba ntuaŋ wu Nyo gε saŋ le mu ge mu bu waan fe bituŋ le bichii. Nyo wù kage gε le wu wù gε du le ba dūnyε bituŋ bichii wu le bo lēese fitele yi ye ye le bo yûge wu le.

²⁷ Mbεεŋse nyûme segechii feder yi Jiso Kletu le, fe Nyo wunε wù mε geh wu wù feefe. Fi nyûme noo.

* **16:24** Gε baŋwa ba kege ba duude ba bo gε ya saŋ jε yi Nyo yo kεme kinchinj kinε gε.

**Nwa wù fwe wù Bol
gè saŋ fe kintaashé
ki
Koleŋ le
Fiɛɛ fi le a Nwa wu
Koleŋ wù fwe
wuné le**

Kintaashé ki bamii ba mbemé ki Koleŋ gè ke Bol. Wu gè saŋ nwa wù fwe wuné ki wu tēfē bo kune fitele fi bo leese yi Kletu le mo mwéε mumu kune Kletu. Koleŋ yané gè bee kijusé ki waan gè juune lo yo, bamii ba yo chiaase ye kune kinche ki woŋ wuboo, fiɛɛ fi kune nyiɛŋ yi kinjaŋ nyume te yo baan, bo te buune banyo ba duude. Bol jéme wu chiise a nwa wuné le kune mwéε mü mbeſe mü gè kooshi antenée a bamii ba mbemé. Baŋwa ba 13 a nwa wuné le duunyi le kiŋkoŋe le nnya yi Nyo yi fede lo nnya yichii. Baŋwa ba 13 bayu duunyi le le kimbe ki bamii kee ki baan a nwa wuyu wuné le.

**Bikwéε bi mwéε mü le a Nwa
wuné le**

1:1-9 Fɛŋkɛɛ

1:10-4:21 Kiŋgaye antenée a kintaashé ki bamii ba mbemé

5:1-7:40 Kune kinche ki nyiɛŋ yi kinjaŋ mo ki kwéſe be jwɛŋſe

8:1-11:1 Kune bamii ba Kletu be ba le gɛ bamii ba Kletu gɛ

11:2-14:40 No tanlo kintaashé ki bamii ba

mbemé gée mwéε be je yĩ bo būune yu

15:1-58 Bamii ba mbemé lé bo gē bo bū yi kwe le no Jiso gè bu

16:1-4 Nnya yi bo gè nyaa ki bo fi bamii ba Kletu ba Judia yu

16:5-24 Nseesé wù Bol gè gee mo kimesé ki mwéε

¹ Le me wù Bol wù Nyo gè bale no wu gè goone, le me nyúme mwa ntuij wu Kletu Jiso. Nle be Sostene wù mwa bwe wese besabéŋ.

² Nwa wuné gɛɛne fe kintaashé ki bamii ba Nyo ba Koleŋ ba wu le wu baa wu taashé wu gɛɛ ye ye be Kletu Jiso. Nyo gè bee wu baa beŋ le beŋ nyúme bamii be ba mbemé, mo bamii bachii ba teŋe jee chi Tada Jiso Kletu manjuu le manchii. Wu le Tada wuboo yɛɛŋyɛɛŋ no wu le wese besabéŋ.

³ Nyo wù Chiji wese besabéŋ be Tada Jiso Kletu dūnye fitele fi joŋe fe beŋ le, bo ka bo nyâ beŋ be muntele mü nyiɛgee.

*Bol nya kiyone no Nyo le
wu buu bamii ba Koleŋ*

⁴ Nto nnyaa kiyone Nyo wan le segechii nje beŋ, nje nfii wù Nyo nya fe beŋ le, no beŋ le beŋ taashé bena ba Kletu Jiso.

⁵ No beŋ le beŋ taashé bena ba wu noo, Nyo mo wu chvu lo nnya ye yi beŋ le jé le yichii, beŋ ka kee ki beŋ jéme fiɛɛ fichii chuule be ki beŋ kēe fiɛɛ fichii.

6 Nnya yine fe beŋ le, yi toone saaka wù beŋ gè yu wa kune Kletu no beŋ ge fi.

7 Noo, mæse ge beŋ fuge nnya yi Nyo yimi ge, no beŋ chieene kife kí Tada wese besabəŋ wù Jiso Kletu lé wu gê wu kâasə wu to beŋ yēŋ wu le.

8 Wu wù Tada wese besabəŋ wù Jiso Kletu, lé wu gê beŋ lêmə beŋ tēme geene mæse, beŋ ge to beŋ keme jiale yi juu che chiyu le ge.

9 Nyo le Nyo wù to wu lêmə geh yi je ye le. Le wu wù gê bale beŋ, beŋ be Mwa ye wù Jiso Kletu wù le Tada wese besabəŋ le beŋ taashə beŋ tu yi fies le fimimia.

Nteefə kune kiŋgaye

10 Booŋ ba bwəeŋ, nlęge beŋ a jee chi Tada wese besabəŋ wù Jiso Kletu le le beŋ bachii tāashə beŋ nyūme jwe wu mumwaa. Keefə kiŋgaye nyūme a beŋ ntənəe ge. Beŋ nyūme yi muh le wu mumwaa, beŋ kême ɻkwajə wu mumwaa, beŋ lēne yi fies le fimimia.

11 Njēme n̄e booŋ ba bwəeŋ, nje bamii ba a Kloy yeh le bo səeŋ wa me le beŋ keme waa a beŋ ntənəe.

12 Fies fi njēme le le, muh jade wu mo wu duu le wu bii fie nyu Bol le, muh mu duu le wu bii nyume Abolo le, muh mu le wu bii Səfa le,* muh mu le wu bii geh fie nyume Kletu le.

13 Fi le le ba le ba ga wa Kletu bimbe le bimbe le? Le Bol wu ba ḡe ta yi kintaan le

nje beŋ? Noo ba ḡe leese beŋ a joo a jee chi Bol le le?

14 Nnya kiyone Nyo le baan̄ le ɻḡe mbaan̄ nleesə ge muh mu beŋ le a joo ge fede Klisbu be Gayu ge,

15 wu le keefə muh ja wu dūu le ba ge leese wu a joo a jee chan̄ le ge.

16 ɟheen̄, ɻḡe nleesə te Tefina be bamii ba a wu yeh a joo. Fede noo seŋ, mbaan̄ ka kee ge muh mu wù ɻḡe nleesə a joo ge.

17 Beŋ kēe le ge Kletu ge ntuŋ me le ntō nlēese bamii a joo ge. Wu ge ntuŋ le ntō nfēeji nyume saaka we wù joŋe. Ge nfēeji be je yi bvufee bvu muh wu wuŋ le ge, wu le keefə bvun̄ga bvu kwe yi Kletu ḡe kwe yi kintaan̄ le ja tū fies fi achiji ge.

Kletu le bvun̄ga be bvufee bvu Nyo

18 Fi le le saaka wù le Kletu ḡe kwe yi kintaan̄ le, le kiyun̄ fe bamii ba leese achiji le. Geene, saaka wun̄ le bvun̄ga bvu Nyo fe besabəŋ ba wu bvuse le.

19 Fi le ba ḡe saŋ le,

“Nlē ɻḡe nchiję bvufee bvu bamii ba duunyi bvufee, nchēŋę be baŋkwaję ba bamii ba feefe.”

20 No fi le noo, bamii ba taŋlo bo ka bo dūunyi bvufee mæse le faan̄? Bamii ba duunyi banchi ba Nyo le faan̄? Bamii ba tēen̄yi kintēen̄yi kife kin̄ le, le faan̄? Ge Nyo nyu

* 1:12 Jee chi Səfa chine le te le Bita.

wu dunye wa le bvufee bvu fekuu fene le kiyun gε?

21 Le fies fi Nyo wù keme bvufee bvuchii gè ge le gε tanlo bamii ba yi woŋ kfunε le kεe wu be bvuboo bvufee gε. Wu gè seese le wu tanlo wu bvuse nyume bamii ba beεŋ saaka wù bee feeji wunε bamii yede le le kiyun.

22 Bajuu goone ki bo yēŋ fies fi duunyi bvunga bvu Nyo le fε bo bēŋ, Baglek goone bvufee bvu fies le fε bo bēŋ.

23 Geenε, bee feeji fiesa kune no ba gè ta Kletu yi kintaan le, fi ka fi nyu lo kinjeesε fε Bajuu le. Bamii ba le gε Bajuu gε yede le le kiyun.

24 Geenε, fε bamii ba Nyo le wu cha le, kene le Bajuu, kene le Baglek, le saaka wù kune Kletu wunε le bvunga bvu Nyo be bvufee bvu Nyo bvu baan.

25 Fi le noo, nje fies fi yene le le kiyun ki Nyo, le bvufee bvu fede lo bvu muh wu wuŋ le bvuchii. Fies fi yene le le kiwεeyε ki Nyo, le bvunga bvu fede lo bvu muh wu wuŋ bvuchii.

26 Booŋ ba bwεεŋ, beŋ ka beŋ kwājε kfuu chi bamii ba beŋ gè shee beŋ nyume sege Nyo gè cha beŋ. Ge beŋ ba duude gè bee bamii ba bvufee no bamii ba fekuu fene goone gε. Ge beŋ ba duude gè bee bako gε. Ge beŋ ba duude gè bu a chikfuu chi bamii ba baan baan le gε.

27 Geenε, Nyo gè cha biyun bi yi nshεŋ le fene ki wu gε le ba bvufee nyūme be bvuya, wu cha ba wεeyi yi nshεŋ le

fene ki wu gē le ba tēe me nyu be bvuya.

28 Nyo gè bee wu cha mwεε mù bamii jode fekuu yi woŋ kfunε le, mo mwεε mù bamii nyieŋse, wu cha mo mwεε mù ya le gε mwεε gε, ki wu gē le mwεε mù bamii yede le le mwεε tû mù achiji.

29 Wu gè ge noo, wu le keefε muh wu wuŋ chiaase ye a Nyo jii gε.

30 Le wu wù Nyo wu gè taashε beŋ be Kletu Jiso. Wu gè ge Kletu nyu je yi bvufee bvu baan fε besabεŋ le, wu gè leesε te besabεŋ chaan a wu jii, wu seese besabεŋ wu gεe bamii be le, wu suuŋ besabεŋ chiaan yi nge le.

31 Fi mo fi nyume no ba sanj a Nwa wu Nyo le le,
“Muh doo wu chiaase ye,
wu chiaase nyume yi fies fi ge
Tada le.”

2

Saaka wù le le ba gè ta Kletu yi kintaan le

1 Booŋ ba bwεεŋ, beŋ kwājε sege nge nto fε beŋ le ki nfεjε saaka wù Nyo beŋ le wù gè shee wu nyume nyile le. Nge mbaan nto gε fianj ki nfεjε be jε yi yege kene bvufee bwanj gε,

2 nje nge fanj lo sege nge bee a beŋ ntεnεe le gε mε nyume ngeε bvufee yi fies fimi le gε fede ki nfεeji gε nyume kune Jiso Kletu maa, fede munchii, no ba gε ta wu yi kintaan le.

3 No nge bee besabεŋ, nge wεeyi lo, nfaane wesee, nko.

⁴ Sege ḥgè njeme nfeeji saaka wù joṇe bεŋ le, ḥgè mbaan njeme ge nyu bε jé yi bvufee yi yege ge. ḥgè njeme no bvunja bvu Kiyo ki Yuude nduunyi.

⁵ Ngè gee noo, wu le keefε bεŋ lēesε fitele yi bvufee bvu muh wu wuŋ le ge, geene le bεŋ lēesε nyume yi bvunja bvu Nyo le.

Bvufee bvu Nyo

⁶ Bamii ba leme wa bε Nyo bo tεeme, bee to be nyaa bvufee bo le. Ge bvufee bvunε nyume bvu fekuu fεnε kεnε mo bvu yεenj wù sage fekuu fεnε mεese. Bobaa le bamii ba bvunja bvuboo le bvu gē bvu lēse achiji.

⁷ Bvufee bvu Nyo bvu baan bvù bee feeji bvunε le fiee fi gē shee fi nyume nyile le bamii kee ge. Bvufee bvuyu gē seese Nyo baan lo fe woŋ kε, ki fi yū fi tō bε bvukuge fe besabεn le.

⁸ Ge bvufee bvunε nyu muh mu ḥgoo yi bamii ba sage kife kine le, ge bo kee kinyi kiyu ge, nje gē bee bo kee tu bo gē baan ta ge Tada wù kεme bvukuge bvuchii yi kintaan le ge.

⁹ Geene, fe besabεn le no ba gē saŋ le,
“Mwεe mù ajii gē baan a yεn ge,
mù kintun gē baan a yu ge,
mù muh gē baan a kwaje ge,
mu mune le mù Nyo gē seesε fe bamii ba koṇe wu le.”

¹⁰ Nyo le wu ge Kiyo ke dunyε mwεe mune besabεn le. Kiyo ki Nyo to ki taade mwεe munchii, ki taade mo kinyile ki Nyo,

¹¹ nje ge tanjlo muh mu kεe fiee fi muh mu kwaji fe fitele fie le fede kiyo ki mwεde kε le yi ye ye le ge. Le geh yεεŋyεŋ no ge tanjlo muh kēe fiee fi Nyo kwaji fede Kiyo ki Nyo ge.

¹² Ge Kiyo ki Nyo ge nya besabεn le nyume ki yi woŋ kfunε le ge. Kiyo kine ge ja fe Nyo le, ki ge besabεn kēe nya yichii yi Nyo le wu buu besabεn yu.

¹³ Bee mo be feeji mwεe mune nyume ge, bε jé yi ba yεyi bε bvufee bvu muh wu wuŋ ge. Bee feeji nyume bε jé yī yεyi Kiyo ki Yuude bee yu, bee naji mwεe mù nchiesε mu Kiyo ki Yuude, fe bamii ba kεme Kiyo ki Yuude le.

¹⁴ Ge muh wù baan a kεme ge Kiyo ki Yuude yi ye ye le ge, to wu fii mwεe mu Kiyo ki Nyo ge. Wu jade fie wu tu wu yεde le le mwεe mu kiyuŋ. Ge tanjlo wu kεe no mu le ge, nje le mwεe tanjlo ge geh nyume Kiyo ki Yuude fe muh kεe.

¹⁵ Geene, muh wù Kiyo ki Yuude le yi ye ye le tanjlo wu taa fiee fichii chuule wu kεe kinyi kiyu, ge muh nyume yu wù tanjlo wu taa mwεe mu wεe muh ge.

¹⁶ Fi le ba saŋ le,
“Ge muh nyume yu wù kee fiee fi Tada kwaji,
wu le wu tēfε Tada ge.”
Geene, besabεn kεme nyume banjkwaje ba Kletu.

3

Bamii ba Kletu nyūme jwe wu mumwaa

¹ Booŋ ba bwεeŋ, sege besabεn gē bee, ge ḥgè tanjlo

njeme bəŋ le njə bamii ba yuge wa nyume Kiyo ki Yuude le gə. Ngè njeme bəŋ le njə bamii ba baŋ bo bii nyume mwəε mü nyaŋ yi ye goone le, mo ba baŋ njə mumwone mu mbwele yi Kletu le.

² Ngè nnyaa nyume ambeŋ bəŋ le. Ngè baŋ nnya gə mwəε munjile mü təεme gə, njə bəŋ gə baŋ a ta gə. Mo too bude məεse bəŋ baŋ a ta gə.

³ Bəŋ baŋ bəŋ bii geh nyume mwəε mü nyaŋ yi ye goone le. No bəŋ baŋ bəŋ ghege kinghe, bəŋ waade waa a bəŋ nteneε, tu gə fine fieε duunyi le bəŋ bii nyume nyaŋ yi ye le gə? Gə fine fieε duunyi le bəŋ baŋ bəŋ keme gee chi bamii ba fekuu fene gə?

⁴ Muh jade wu duu le wu bii nyume Bol le, muh mu le wu bii fie nyume Abolo le, tu gə fine fieε duunyi le bəŋ gee nyume gee chi bamii ba fekuu fene gə?

⁵ Abolo le yeeŋ, Bol nyume yeeŋ? Bee bachii le geh lo boon ba leme ba Tada ba gə fe, fe bəŋ leesε fitele yi ye le, muh lene che leme no Tada nya wu le.

⁶ Chaŋ leme gə bee le mboon nyume ngo, chi Abolo le, nfushe joo, geene, gee Nyo fe yi kūu.

⁷ Noo, gə muh wù boone ngo be muh wù fuushi joo kooji fieε gə. Le geh Nyo maa wù gee fe yi kūu.

⁸ Muh wù mboone be wù nfushe joo le geh yeeŋyeeŋ, Nyo lé wu gə wu māajε muh wuchii bii yi leme che le.

⁹ Bee le be taashε bee lene leme chi Nyo. Bəŋ mo bəŋ nyume mwə wù Nyo bəŋ ka nyume yeh ye.

¹⁰ Mo no ngè nleesε kichi ki yeh yiyu njə muh wù njone wù kee leme che chuule mbii nfii wù Nyo gə nya mene. No ngè nleesε noo, muh mu mo wu joone yeh yiyu. Noo sege muh joone yi kichi kine le, wu mo wu kēe no wu joone.

¹¹ Bəŋ kēe le kichi me geh kī ba gə leesε wa kī le Jiso Kletu, gə tanlo muh ka wu leesε kimi gε.

¹² Bamii mo bo tu bo joone yi kichi kiyu le be mwəε yeye yeye. Muh mu ja wu jo nyume kichwa kī yeeɛde, muh mu jo kī baŋ, muh mu jo ata a təεme fe wu joone yu. Muh mu jo nyume bite, muh mu agaaŋ, muh mu jége fe wu jōone yu.

¹³ Bo ne joone neε, tu juu too lo chī bo lé bo gē bo yēŋ no leme chi muh le, sege chi bu fe waan Juu chī Kletu lé wu gē wu tōo be ngo, ngo wuyu lé wu gē wu mōne leme chi muh, ba yede no chi le.

¹⁴ Ne fieε fi muh wu joone yi kichi kiyu le me geh njə fi fie seŋ, mwəde mo wu kēmε maajε.

¹⁵ Ne fi fie lo, mwəde lēsε maajε we, wu be kikwε ke bōnε, geene geh njə muh wù fe yi ngo le.

Bamii ba Kletu leyehyi kintanyε yi Nyo

¹⁶ Gə bəŋ kee le bəŋ le yeh yi kintanyε yi Nyo, Kiyo ke ki wu wù Nyo chēe yi ye yene le gε?

¹⁷ Ne muh cheŋe bε yeh yiyu, tu Nyo le wu lēeshe lo mwēde, njε yeh yi kintanyε yi Nyo yuude lo, bεŋ nyume yeh yiyu.

¹⁸ Keefε muh lēede bε kikwεε ke gε. Ne muh mu bεŋ le kwaji le wu keme bvufee yi woŋ kfunε le, wu tu kiyun wu le wu kēme bvufee bvū bvufee.

¹⁹ Njεme ne njε mwεε mù bamii ba fεkuu fεnε yεde le le bvufee, Nyo yεde le le kiyun. Le fi fi ba gε saŋ le,

"Nyo jode gεh nyume bvufee
bvu bamii ba feefe,
wu koode bo yu."

²⁰ Fi ka nyume ba saŋ le,
"Tada kee le mwεε mù bamii
ba bvufee kwaji,
nyume lo mù achiji."

²¹ Fi tu fi nyume le, keefε muh chiaase ye le muh mu le we gε, njε mwεε munchii le mwεna.

²² Bol kene Abolo kene Sεfa kene woŋ kfunε kene kinche kene kwe kene mwεε mu mεese kene mu baŋ ki mu gε mu nyume, le mwεna munchii,

²³ bεŋ le ba Kletu, Kletu nyume wu Nyo.

4

*Keefε bamii ba Kletu
chiaase ye bε muh gε*

¹ Fi joŋe le bεŋ jōde le bee le boon ba lεme ba Kletu ba Nyo le wu nya lεme che chi saaka wù gε shee wu nyume yi nyile le chiaan yiboo le.

² Fi to fi nyume le, muh wù ba le ba nya lεme chiaan ye le keme ki wu gεe no chiji kikwεε we goone.

³ Fe mene, gε bεŋ, kene yeh yi nsa yimi sage me, n'yēne le le fεe gε. Ge tanlo nsā mo kikwεε kaŋ gε.

⁴ Ge fεe nyume yu fe fitele fiaŋ le fi sage me gε. Geenε, gε fεfiee mo duunyi le n'yuude lo gε. Le gεh Tada wu lé wu gε wu sā me.

⁵ Noo, keefε bεŋ sūune nsa njε kife koje ka seŋ gε. Bεŋ chiaase Tada to. Le wu wù lé wu gε wu bvūse mwεε fe waŋ mù le kijibε le mεese mù ba gε nyile, wu bwaashε mwεε mù bamii keme shēŋ yiboo le. Noo, Nyo mo wu bεεŋse muh wuchii wu ba keme ki ba bεεŋse.

⁶ Boon ba bwεεŋ, mwεε munε mu njεme kune besa Abolo le ki mu fi bεŋ, wu le bεŋ yεye a bee le le bεŋ gεe mwεε bεŋ bii gεh nyume no ba saŋ. Noo, bεŋ gε ka bεŋ chiaase ye bε muh mu bεŋ jode muh mu fe kuu gε.

⁷ Ge yεεŋ le bεŋ nyume yeye fe muh mu le? Le la fi bεŋ keme fi le njε ba nya lo bεŋ le seŋ? No fi le noo, bεŋ jiεnyi neε fe bεŋ tu bεŋ chiaase ye njε ba nya lo bεŋ le gε?

⁸ Ge bεŋ fεnε jode le bεŋ keme wa fεe fichii, bεŋ le wa bamii ba bvukuge, bεŋ sage wa njε banfon bee fo seŋ? Muh jō le bεŋ be bee wa banfon wu le bee bōŋ a bεŋ le, bee sāge bachii.

⁹ N'yεde le Nyo le wu tu wu gεe bee ba le boon ba ntun ba Jiso bakijimε. Bee le njε bamii ba ba gεene ki ba yuuyε lakfulε. Bee le be tu wa kinjiinyi

yi woŋ kfunε le kĩ bamii bε banchendaa ba Nyo j̄iŋe.

¹⁰ Bee le be tu wa biyuŋ nje Kletu, geene bεŋ le bamii ba Kletu ba feefe. Bee le bamii ba wεeyi, bεŋ nyu ba tεeme. Bamii ŋgyuune bεŋ, bo jode bee fεkuu

¹¹ Kεge lo to bu mεese, bee le jεŋ, kindoŋ yune bee. Bee jiide nyume munchaŋa mu njú, bamii nyiεge bε bee, bee kεme gε fε bee chee fo gε.

¹² Bee lune bee lεŋe bε chiaŋ yese fε bee j̄ii. Sege bamii naanyi bee, bee tu bee lege gε nyume kimboneŋ fε bo le. Bo doo bo Boone bikaa a bee jin, bee kaane gε nyume shεŋ.

¹³ Sege bo jεme jé yi befe bee le, bee chvuse gε nyume bε yi j̄iee. Too bude mεese, bee le nje mwεε mu ba noŋ a kiŋkoŋ le. Bee le be tu wa chvunε wu mwεε yi woŋ kfunε le.

¹⁴ Gε nsaŋe mwεε mune fε bεŋ le ne le ŋgoone le ŋgε bεŋ kεme bvuya gε. Nteefe lo bεŋ nje boŋ ba le fitele fiaŋ.

¹⁵ Mo bεŋ kεme bamii nje tanlo ba tanj sεŋ, ba yεyi bεŋ kune Kletu, gε bεŋ kεme bachiji bena wesee gε. Le mε wù chiji wene, nje gε ge mε fε bεŋ taashε bε Kletu Jiso sege ŋgε nfejε saaka we wù joŋe bεŋ le.

¹⁶ Noo, ntu nlege le bεŋ tōome kikaa kena gεh no ntoome kaŋ.

¹⁷ Le fiee fi ntune Timoti fε bεŋ le wù le mwa yan yi Tada le. Wu le fitele fiaŋ, wu lεme te yi saaka wunε le bε fitele

fimimia. Wu lé wu tō wu ka wu tāŋ bεŋ no kinche kaŋ le nje muh wu Kletu. Fiee fi wu lé wu gε wu sεen le gεh fi fi njienyi n'yεyi bintaashε bi bamii ba mbεmε yu bichii manjuu le manchii.

¹⁸ Bamii bamu le wa bo ŋage lo ye nje bo wakaji le gε mbaan ŋka nto fε bεŋ le gε.

¹⁹ Geene, Tada nε bεmε lo, tu sheshi shige ŋka nto. Ndoo nto, fε n'yεŋ laa bamii ba ŋage bayu kune nyume jwe noo bo kεme kfuu chi bvunja bvù la lε,

²⁰ nje gε bvunfoŋ bvū Nyo nyume fiee fi ba kune nyume jwe gε, le fi bvunja bvù jade fε Nyo le.

²¹ Bεŋ koŋe le ŋge ntoo nε? Bεŋ koŋe le ŋge ntoo bε ŋgwāŋ noo, kiŋkoŋε, bε fitele fi nyiεgee le?

5

Ba bvūse muh wu nyiεŋ yi kinjaŋ a bamii ba Kletu nteneε

¹ Ba le ba tee mεne le muh mu a bεŋ nteneε le wu kε wa kinche ki nyiεŋ yi kinjaŋ. Nyiεŋ yi kinjaŋ yinε le yī tanjlo bamii ba le gε Bajuu gε, gε moŋ gε. N'yuge le muh mu a bεŋ nteneε jode kwε chiji.

² Bεŋ yεŋ kfuu chi yinε nyiεŋ le nε, fε bεŋ bεede lo sεŋ, bεŋ tu bεŋ chiaase lo ye? Bεŋ kεme ki bεŋ bvūse lo kfuu chi wuwεε muh wù mone fiee fiyu a bεŋ nteneε.

³ Mo no mε nyume gε a bεŋ jii gε, nle besabεŋ a kiyo le. Nle nsuunε wa nsa gεh nje nle besabεŋ kune muh wù moŋ kfuu chi fifiee fiee.

⁴ A jee chi Tada wese besabəŋ wu Jiso le bəŋ doo bəŋ shii, mə nyume besabəŋ a kiyo le, bvunja bvü Tada wese besabəŋ wù Jiso nyume te fo,

⁵ bəŋ jō wuwəc muh, bəŋ nyā chiaan yi Satan le, wu chēŋe bə nyan yi ye ye, kiyo ke gə ki bone juu chī Tada le wu kaase wu to.

⁶ Bəŋ chiaase ye nə, fi joŋe gə. Gə bəŋ kee lə ba jode kinshile ne shige ba toŋe a mune le, ki mo ki fə mune chiyu chichii bəenye gə?

⁷ Bəŋ bvūse kinshile kī le kinche kī kege a bəŋ ntenee, bəŋ mo bəŋ nyume bamii ba, ba fe nje chefe yī ba baan gəe gə kinshile yo gə, le no bəŋ le. Gə bəŋ kee lə Kletu le Mwa Shon wù Nyo gə ge kintanye yu fe besabəŋ le nje wù ba to ba seeyi sege Nka wu Ndanye gə?

⁸ Noo, besabəŋ le nje bamii ba jii Nka wu Ndanye nyume bə bleđ wù ba baan gəe gə kinshile yo wù le muntele mü yuude mo nchięŋ. Keefə besabəŋ nyūme nje bamii ba jii Nka wunə nyume bə bleđ wù kege wù ba le ba gəe kinshile yo ki le kinche kī befe mo kinje kī befe gə.

⁹ A ḥwa wu ḥgə nsan fe bəŋ le, ḥgə nsan lə keefə bəŋ tāashi bə bamii ba gee nyien yi kinjan gə.

¹⁰ Gə ḥgə nje me nyume kune bamii ba yi woŋ kfunə le bō gee nyien yi kinjan, kene ba yee de ajii yi mwəe le, kene ba ḥgode manjuu ba jode mwəe mu bamii, kene ba

buune banyo ba achiji gə. Nə le bo baa, tu bəŋ keme ki bəŋ jā lo yi woŋ kfunə le.

¹¹ Ngə nje me nyume lə keefə bəŋ tāashi bə muh wù teŋe kikwəe ke lə wu le mwa bwe wese besabəŋ yi Kletu le, wu ka jaŋe kinjan, kene wu yee de ajii yi mwəe le, kene wu buune banyo ba achiji, kene wu naanyi bamii, kene wu muu mbvuŋ mo koode, kene wu ḥgode manjuu wu jode mwəe mu bamii gə. Keefə muh mōŋ lo wu jī mwəe bə kfunə chi wee muh gə.

¹² Gə nyume kijuse kanj ki nsage bamii ba le gə a kintaashə ki bamii ba mbemə ntenee gə. Bamii ba tanlo bəŋ sage le bō le a kintaashə ntenee.

¹³ Le to sa Nyo bamii ba le gə a kintaashə le gə. Fi le ba sanj a ḥwa wu Nyo le lə,

“Bəŋ bvūse muh wù keme kinje kī befe a bəŋ ntenee.”

6

*Keefə muh wu mbemə ḡeŋ
wu sōmə muh
fe bamii ba le ḡe ba mbemə le ḡe*

¹ Nə muh a bəŋ ntenee keme fiee bə mwa bwee, ki wu ḡeŋ wu sōmə fwe a bamii ba mbemə le sen, wu tu wu jo wu ḡeŋ yu fwe a bamii ba gee gə mwəe mü chaaŋ gə ne nee?

² Gə bəŋ kee lə bamii ba le ba Nyo le bo ge bo sa bamii ba yi woŋ kfunə le gə? No le ge sa bəŋ bo, tu ḡe tanlo bəŋ sā mwəe mü chwa chwa a bəŋ ntenee gə?

3 Ge bəŋ kee lə besabəŋ lé be gə be sâ banchəndaa ba Nyo gə? No fi le noo, tu tanjlo bəŋ kee chuule ki bəŋ sâ mwəe mu kooshi yi kinche ki məeſe le.

4 Mwəe njə mumwəe doo mu kooshi, bəŋ jienyi nəe fe bəŋ jōde bəŋ gəne be mu nyume fwe a bamii ba kəme gə kijuse antenee a kintaashə ki bamii ba mbəmə le gə?

5 Njəme ne le bvuya kôo bəŋ. Ne fi fəne le le gə muh nyu yu gə mbəŋ a bəŋ ntənəe wù kəme bvufee ki wu sūnə nsa wu muh bə ſe muh gə?

6 Bəŋ ka jade muh jo mwa bwēe wu gəeŋ wu some, wu some nyume fe bamii ba le gə ba mbəmə le gə.

7 Bəŋ ne kəme bansa a bəŋ ntənəe tu fi duunyi le bəŋ le bəŋ gwe wa. Ge tanjlo bəŋ chine gee bamii bamu mwəe mü mbefe fe bəŋ le gə? Ge tanjlo bəŋ chine te fige bamii bamu bəŋ gə?

8 Geenə, ka jade bəŋ kibəŋ bəŋ gee mwəe mü mbefe bəŋ ka fige kinfi, fede munchii, muh tu gee munə mwəe nyume bə ſe mwa bwēe.

9 Ge bəŋ kee lə bamii ba gee gə mwəe mu chaan gə bo kəme gə kijuse antenee a bvunfɔŋ bvü Nyo le gə? Keefə bəŋ lēe de bə bikwəe biəna gə. Ge bamii ba gee nyieŋ yi kinjaŋ, kəne ba buune banyo ba achiji, kəne ba jaŋe bikəe ba bamii bamu, kəne bileyse kaase bo jode bamu, kəne bikəe kaase bo jode bamu,

10 kəne bachoŋ, kəne bamii ba yeeede ajii yi mwəe le, kəne

ba muu mbvuŋ mo koode, kəne ba naanyi bamii, kəne ba ŋode manjuu bo jode mwəe mu bamii, ge nyu bo ge bo to bo kəme kijuse antenee a bvunfɔŋ bvü Nyo gə.

11 Mwəe munə le mü bəŋ bamu gə gee fweele. Geenə, Nyo gə chuge bəŋ, wu cha wu gəe yeye, bəŋ nyume chaan a wu jii. Wu gə ge mwəe munə a jee chi Tada Jiso Kletu bə chi Kiyo ki Nyo wese besabəŋ le.

Fiee fi tanjlo muh gəe bəye ye

12 Muh tanjlo wu dūu le wu kəme bvunja ki wu gə fiee fichii fi wu koŋe. Geenə, ntu njəme le gə nyume fiee fichii fi tanjlo fi fi muh gə. Muh tanjlo wu duu geh le wu kəme bvunja ki wu gə fiee fichii fi wu koŋe. Geenə ntu njəme le, gə tanjlo nchīnə fiee fimi fi jo me fi chvūu ntū nfwa wu fi gə.

13 Muh mu te tanjlo wu dūu le, "Mwəe munjile le nje tee, tee nyume nje mwəe munjile." Geenə bəŋ kēe le Nyo lé wu yu wu tō wu chēŋe bə mu munchii. Ge ye yi muh nyume yī ba gēe nyu nyieŋ yi kinjaŋ yu gə. Ye yi muh le ki wu lēne yu nyu fe Tada le, le wu wù Tada wù kəme ye yiyu.

14 No Nyo gə bvuse Tada wese besabəŋ yi kwe le, le geh yeeŋyeeŋ no wu lé wu bvūse besabəŋ bə bvunja bwe bvuyu yi kwe le.

15 Ge bəŋ kee lə ye yene le bimbe bi ye yi Kletu le gə? Tanjlo muh ka wu ge nəe fe wu jō kimbe ki ye yi Kletu wu gēŋ wu tāashə bə kwəse wù jii kuu? Ge tanjlo fi nyū noo gə.

¹⁶ Ge beŋ kee le muh wu taashé wa ye ye be kwése wù jii kuu tu be wu le wa ye yimimia ge? Fi le ba saŋ le, "Kwése be jwéŋse to bo taashé tu bo tu wa muh wu mumwaa."

¹⁷ Geene, muh wù taashi be Tada be wu le wa fíee le fimimia a kiyo le.

¹⁸ Beŋ lège kinche ki nyiŋ yi kinjaŋ. Mwéε mù mbefé mumu mù muh gee, le wu gee gèh nyu ye ye le. Geene, muh wù gee nyiŋ yi kinjaŋ, le wu gee kimbefé nyume be ye ye.

¹⁹ Ge beŋ kee le ye yene le yeh yi Kiyo ki Yuude kí Nyo nya beŋ le le ki chee yu. Ge keme beŋ bikwéε biéna ge.

²⁰ Ba gè gu lo beŋ kinlun le. Noo, beŋ gée mwéε be ye yene nyume mù tōo be mbefé se fè Nyo le.

7

Saaka kune kwése be jwéŋse

¹ Nlé nnyâ nchvûse mèe kune mwéε mù beŋ gè saŋ fè mène. Fi joŋe le keefé muh kunkwése le ge.*

² Geene, no moŋ kune kinjaŋ le akfuuŋ, fi joŋe le jwéŋse keme we kwése, kwése keme we jwéŋse.

³ Jwéŋse keme ki wu gée che lème chi jwéŋse fè kwéε le, kwéε keme ki wu gée te che lème chi kwése fè jwéŋse le.

⁴ Ge ka keme kwése bvunga fè kikwéε ke le ge, keme jwéŋse. Le gèh yeeŋyeŋ no ge ka keme jwéŋse bvunga fè kikwéε ke le ge, keme kwéε.

⁵ Keefé muh bâa jin muh le ge, ge fe seese beŋ bachii beŋ beεŋ, beŋ ge noo gèh yi kife le, wu le beŋ tanlo beŋ mó beŋ nyâ bikwéε biéna sege kee yi buuné le. Ne beŋ doo beŋ ge noo, beŋ mo beŋ kâasé beŋ tú yi kintaashé kena le no beŋ chi shee beŋ nyume, wu le keefé Satan gè wu jâ wu télè beŋ nje ge beŋ kee ki beŋ shé be bikwéε biéna ge.

⁶ Njéme fine nje ntefè, ge nyume nchi nnyaa beŋ le ge.

⁷ Ne bee nje me, ḥgôone le muh wuchii nyûme kwése seŋ nje no me te nyume. Tu ge neε, muh wuchii keme ge ye nnyaa no Nyo nya wu le. Muh keme yine nnyaa muh keme yege.

⁸ Mèeεse, fe bamii ba baan bo maa mo ba kwéŋkfú, njéme le, fi joŋe fe bo le, le bo mè gèh bo maa nje no nle.

⁹ Geene, ne bo le nje tanlo bo kaan shéŋ be ye yiboo seŋ, muh goon kwése kene jwéŋse be wu tâashé bo nyume, nje fi joŋe ki bo tâashé bo nyume noo, fede ki muh kwéε be ye yi ḥwéεŋe wu.

¹⁰ Fe bamii ba taashé wa yéh le, ntu njéme le kwése yéne keefé wu gâse be jwéŋse ge. Ge wuné nyume nchi wu bu a mene ge. Wu bu nyu fe Tada le.

¹¹ Geene, wu gase lo, tu wu keme ki wu mè gèh wu nyûme wumaa. Ne baan nyu ge noo ge, wu kaase wu tu a jwéŋy yeh le be wu sêesé mwéε bo tú bo nyûme. Le gèh te fíee

* **7:1** Bamii ba Kolej bamu gè yen le ge fi joŋe le muh fe bvuguu ge.

fi njeme bileyse le le ge jweyse keme ki wu kuy be kwes ge.

¹² Fe bamii bamu le njeme bo le le, muh wù le muh wu mbembe wu keme kwese, kwese wuyu nyume ge muh mbembe ge, kwese wuyu konje le be wu nyume, keef e jweyse wuyu bvuse wu ge. Fiee fine jeme me. Ge jeme Tada ge.

¹³ Kwese wù keme jweyse, jweyse wuyu nyume ge muh wu mbembe ge, wu konje le be wu nyume, keef e kwese wuyu bu te ge.

¹⁴ Njeme noo, nje jweyse wù le ge muh wu mbembe ge wu keme kwes nyume muh wu mbembe, tu Nyo jode wa wu nje muh we nje kwes wee. Kwese te wu le ge muh mbembe ge, wù keme jweyse nyume muh mbembe, tu Nyo jode wa wu geh nje muh we nje jweyse wee. Ne baan nyu ge noo ge, tu ge boon baboo yuude ge. Geene, no fi le, bo yuude lo.

¹⁵ Ne muh wù le ge muh wu mbembe ge ja wu tu wu goone ki wu gase, ba chine. Ne fi kooshi noo fe jweyse kene kwese wù le muh wu mbembe wu kwaji le wu keme geh ki wu nyu be wu ge. Nyo ge teje besabey le besabey chée nyume yi nyigee le.

¹⁶ Wo wù kwese, wo kee la le le tanlo wo geh wo bvuse jwoon? Mo wo wù jweyse wo kee la le te le tanlo wo geh wo bvuse kwoo?

*Muh me geh wu nyume no
Nyo ge teje wu wu nyume*

¹⁷ Fiee fi le, le geh le muh chée kinche nyu ki Tada nya wu le. Wu nyume geh no

Nyo ge teje wu wu nyu. Fine le fiee fi nteefe bintaashé bi bamii ba mbembe yu manjuu le manchii.

¹⁸ Muh ne le ba ge teje wu ba chvu wu wu yeh, keef e wu gôone ki wu nyume nje muh wù baan kinshushu ge. Ne muh le yu wù ba ge teje wu, wu baan kinshushu, keef e wu gôone le ba chvu wu yeh mese ge,

¹⁹ nje muh le ba chvu wu yeh kene ba baan chvu ge, tu ge fifiee keme fiee ki fi ge ge. Fiee fi le fiee le le muh gêede banchi ba Nyo.

²⁰ Muh wuchii mêt geh wu nyume no Nyo ge teje wu wu nyu.

²¹ Ne ba ge teje wo, wo nyume nfwa, keef e wo bûge ge. Geene, ne wo keme je yi wo bu yi bvunfa le, wo bu fiu.

²² Bej kêe le muh wù Tada ge teje wù nyu nfwa le wu bu wa yi bvunfa le fe Tada le. Le geh yeejyeen te no muh wu ba ge teje wu, wu nyume ge nfwa ge, le wa mese nfwa wu Kletu.

²³ Ba ge gu lo bej kinluu le. Keef e bej nyume nfa yi bamii ge.

²⁴ Noo, boon ba bwesij, muh mêt geh wu nyume be Nyo a je yi wu ge teje wu wu nyu yi le.

*Nteef e fe bakwale le mo
bikese ba le bakwengku*

²⁵ Mese, kune fi bikese kene bileyse ba baan bakwale, ge Tada nyu wu seej fiee fi njeme ge. Geene, nlé nnyâ wañ ñkwaje nje muh wù Tada le wu koo yii fe wu le, wu le muh

tanlo wu bēeñ fīee fī wu jēme le.

²⁶ Nkwaji lē nje bañge ba le mēeñ, fī jōne lē muh mē geh wu nyume no wu le.

²⁷ Ne muh kēme wa kwēse, keefē wu ka wu gōone ki wu kūñ be wu ge. Muh ne le kwēse señ, keefē wu ka wu gōone kwēse ge.

²⁸ Geene, ne jwēñse yēñ lē wu lē wu tāashē bvuguu be kwēse, tu wu baañ ge ge kimbeñ ge. Ngooñ kwēse taashē te bvuguu be jwēñse, tu wu baañ ge ge te kimbeñ ge. Geene, bēñ kēe lē bamii bō le bo taashē bvuguu bo lē bo gē bo kēme bañge yi woñ kfunē le, fe mēne ngooñ ki mbañ bēñ yi fine fīee le.

²⁹ Boon ba bweeñ, fīee fī njēme le le kife kfufē wa baañ ki jēese yi mwēe mu yi nsheñ le fēne. Kege yi mēeñ le gēne lo, bamii ba kēme wa bikēse nyūme njē ge bo kēme ge.

³⁰ Bamii ba beede kwe nyūme njē ge bo beede ge, bo laneye nyūme njē ge fīee jōne bo le ge, bo gude mwēe nyūme njē bo kēme ge lo fīee ge.

³¹ Bamii ba gee mwēe yi woñ kfunē le, bo nyūme njē ge bo kēme fīee fī bo ge be woñ kfunē ge. Njēme ne, nje no woñ kfunē le mēeñ ne, le wu fede lo.

³² Ngooñ le bēñ nyūme fīee jeese ge bēñ ge. Muh wū le kwēse señ to wu gēede bvufē yi saaka wū kune Tada le, no tanlo wu gēe geh nyume fīee fī Tada yūge njoñ be wu.

³³ Muh wū kēme kwēse to wu gēede bvufē geh nyi yi mwēe mu yi woñ kfunē le, no tanlo wu gēe fīee fī ye jōne kwēse.

³⁴ Wu mo wu nyume bvufē bwe ga. Le geh yēñyēñ no fī kwēse kēne ngooñ kwēse wū kēme ge jwēñse ge le. Wu to wu gēede bvufē yi saaka wū kune Tada le, no tanlo wu nyā kikwēe ke be fitele fie fichii wu le. Wū kēme jwēñse to wu gēede bvufē nyi yi mwēe mu yi woñ kfunē le, no tanlo wu gēe fīee fī ye jōne jwēñse.

³⁵ Njēme ne ge ki nfih lo bēñ. Ge nyume le ngooñ ki mbāñ je fe muh mu le ge. Ngooñ nyume le muh kēe fīee fī le chuule, wu le wu tanlo wu lēne fe Tada le be fitele fīmīia bvufē bwe baañ ga ge.

³⁶ Ne jwēñse lese mwa wū kwēse, wu ja wu yēñ lē gee che fe mwa wū kwēse wuyu le baañ koje ge, ye ñweeñe wu baañ, fi nyume geh le bo taashē bvuguu, wu ge no wu koje, wu taashē be kwēse wuyu. Tu wu baañ ge ge kimbeñ ge.

³⁷ Geene, jwēñse wū le wu lejē lo fe fitele fie le le ge wu nyu wu tāashē bvuguu be kwēse wū wu lese ge, muh kaane ge le be wu tāashē ge, wu shee te be ye ye, wu lejē lo fe fitele fie le le ge be wu nyume bo taashē ge, tu wu le wu ge te chuule. †

³⁸ Fi tu nyume le, muh wule wu taashē bvuguu wū nyu be

† ^{7:37} Kēne le, “Ki wu kēme geh lo wu njē kwēe wū wu lese”.

kw  e w   w   lese tu w   le w   ge chuule. Geene, muh w   baan   taash   g   b   kw  se g   tu w   le w   ge chuule baan.  ³⁸

³⁹ Kw  se to w   nyume kw   muh sege jw  ej baan   y  . Geene, n   jw  ej ja lo w   kwe, tu tanlo w   g  ej a jw  ejse wumu w   w   kon   le b   w   t  ash   bo nyume, w  uw  e muh k  me ki w   ny  me muh w   Tada.

⁴⁰ Geene, no n  y  ne fiaj le le n   kw  se wuyu m   geh noo, w   y  ge lo njoj baan  . Nj  me ne,   kee le   k  me te Kiyo ki Nyo.

8

*Saaka kune mw  e munjile
m   ba ge
kintany   yu fe banyo le*

¹ Nl   nj  me m  ese kune mw  e munjile m   ba bamii le bo ge bintany   yu fe banyo le. Le nch  ej no ba duu le besab  n Bachii k  me bvufee. Bvune bvufee tanlo bvu ge muh b  ejse nyu ye. Geene, kinjkon   to ki joone lo.

² Ne muh ja w   kwaji le w   kee mw  e, tu g   w   kee no w   be k  me ki w   k  e g  .

³ Geene, muh ne kon   Nyo, Nyo k  e w  .

⁴ Noo, fi kune mw  e munjile m   ba ge kintany   yu fe banyo le, besab  n kee le

g   banyo ban   nyume lo f  e g  . Nyo le g  h w   mumwaa, g   wumu ka nyume yu g  .

⁵ Bamii bamu jode le banyo bamu le yu f  ewe k  ne f  kuu f  ne. Le nch  ej le bamii jode le banyo le wesee, bachiji kikw  e nyume te wesee.

⁶ Mo no bo jode noo f   besab  n le Nyo m   geh w  maa. Le w   w   le Chiji w  se besab  n w   g   fe mw  e munchii. Besab  n chee nyu nj   w  . Chiji Kikw  e m   geh te wumaa w   le Jiso Kletu. Le w   w   ba g   fe mw  e munchii fede yi chiaan   ye le, besab  n k  me te kinche fede yi ye ye le.

⁷ Fine le f  e g   nyu bamii Bachii a besab  n nt  ne ba kee g  . Bamii bamu ba g   shee bo gee bintany   fe banyo bayu le bo jade bo doo bo jii kfuu chi mumw  e mw  e munjile m  ese bo kwaji g   le bo baan   bo jii nyume mw  e m   ba le ba ge kintany   yu fe banyo bayu le. Muntele muboo m   weeyi mo mu sage bo le mw  e munjile muyu le mu ch  ej g   bo.

⁸ Geene b  ej k  e le g   tanlo mw  e munjile to be besab  n mbebe Nyo le g  . Besab  n baan   ji g  , fifiee k  me g   f  e ki fi g   g  . Besab  n ji, yeye g   ny   yu g  .

^{  } **7:38** K  ne le, “Ne muh k  me mwa ye w   ja w   y  ej le g   w   ge ee b   mwa ye a je y   kooji le g  , mwa wuyu ta wa w   y  ej le tanlo mwa wuyu nyu b   jw  ejse, w   ge no w   y  de, w   chine mwa ye taash   bvuguu b   jw  ejse, tu w   baan   ge ge kimbele g  . **37** Geene, muh w   le w   leje lo fe fitele fie le le g   w   nyu w   ny   mwa ye jw  ejse le g  , muh toonjse g   lo w   ki w   ny   g  , w   k  me te bvunga ki w   g   f  e fi w   kon  , w   leje lo fe fitele fie le le g   w   nyu w   ny   mwa ye jw  ejse le g  , tu w   le w   ge chuule. **38** Fi mo fi nyu le, muh w   le w   nya mwa ye jw  ejse le, le w   ge chuule. Geene, muh w   baan   nya g   we jw  ejse le g   le w   ge chuule baan  .”

⁹ Fiee fi le, le geh le beej ba kee mwee mune yene keef e muh ja wu jo bvunja bvut wu keme ki wu ge fiee fi wu koje yu, wu ge nyume fiee fi mwa bwee wu weeyi banje yu wu gwe lo ge.

¹⁰ Ne wuwee muh wu fitel wueyi yej wo wu kee mwee, jii mwee kijuse ki ba gee bintanye fe banyo le, wu ge koj te ki wu ji mwee munjile mu bo gee bintanye yu fe banyo le ge?

¹¹ Ne wu ge noo, tu wo wu kee mwee le wo chej e wa be mwa bwoo wu weeyi wun e wu Kletu ge kwe nje wu.

¹² Fiee fi wo ge fine mo nyume kimbef e wo ge, wo chej e be fitel fi mwa bwoo wu weeyi, kimbef e kiyu kin e le wo ge nyu fe Kletu le.

¹³ Noo, ne fi le le fiee fi njii, fi chej e be mwa bweset, nge nka n'yu nkun nyaj le ge, wu le keef e wu gw e ge.

9

Bvunja bvut mwa ntuj wu Jiso keme

¹ Ge tanjo nge e fiee fi nkoje ge? Ge me nyume mwa ntuj wu Jiso ge? Ge nge n'yey Tada wese besabey wu Jiso le ge? Ge beej banje nyume maaje wu leme chan fe Tada le ge?

² Ne bamii bamu teenyi le ge me nyume mwa ntuj wu Jiso ge, tu ge tanjo beej te teenyi ge. Bejj le njiye wu duunyi nchieset le nle mwa ntuj wu Tada Jiso.

³ Njeme fine bamii ba soge kinyi ka j le.

⁴ Ge bee keme ki bee jii bee ka muu nje leme chine ge?

⁵ Ge bee te tanjo bee jo besa bikese ba le bamii ba mbem e bee jienyi be bo geh yeejye e nje no Bita* be boon ba ntuj ba Jiso bamu mo ba mwa bwee Tada Jiso ge?

⁶ File le me geh besa Banaba be keme ki be lene be chiaan yese fe bee jii mwee?

⁷ Le muh wu nchi wu la wu lene wu laanje kikw ee ke? Ne muh lej mw e wu munta j, wu nyume nje wu jii munta j mu bude mwene kw ee sej? Muh wu chieene te nyaj, le wu nyume nje wu kane ambej ayu wu muu sej?

⁸ Mw ee mune mu nje me mune le nkwaje wu muh wu wu maa? Ge fi nyume te a banchi ba Nyo le ge?

⁹ Muse ge bee wu saj a nwa wu banchi le le, "Ne muh jo nya j le yi jie agin, keef e wu shuude jwe wu nya j yiuy ge."

Bejj kwaji le Nyo ge jeme noo, nyume kune nyaj?

¹⁰ Wu ge jeme nyume kune besabey, ba ge saj fe besabey le nje muh wu lene mw e kene wu gweji lo wu keme ki wu ge e noo wu jii fe wu keme le wu le wu ge wu keme fiee mwene kw ee.

¹¹ Ne bee fene le bee boon ngo yi kiyo a muntele mwena le, fi nyu banjaa fe bee le ki bee keme mw ee mu yi nshen le a bejj le?

* ^{9:5} Jee chine le a banja ba je yi Nyo ba duude le le Sef a.

¹² Nε bamii bamu keme bvunja ki bo jeme le beŋ nya mwεε bo le, tu ge tanlo bee keme bvunja be fese lo ge?

Bol gɛ baŋ jo gɛ bvunja bwe bvumwa ntuj wu Jiso ki wu fli mwεε a bamii le ge

Geene, bee baŋ jo ge bvunε bvunja ge. Bee kaane nyume shéŋ yi fiεε le fichii, fede fe fiεε nyū yu fi jeese le keefε saaka wù joŋe wù kune Kletu gɛ̄ne fwe ge.

¹³ Ge beŋ kee le bamii ba lene yeh yi kintanyε le, mwεε munjile muboo to mu bude nyume yu, bamii ba lene fe kitana ki kintanyε le to bo keme te fiεε fe mwεε mù ba too be mu fo ge?

¹⁴ Le geh yeeŋyeeŋ no Tada le wu jeme le bamii ba feeji saaka wù joŋe keme ki bo chēe nyume yiyu le.

¹⁵ Mo no fi le noo, mbaŋ njo ge bvunε bvunja ge, ge nsanje ne le njiiŋe le beŋ kɛ beŋ gɛ̄e fiεε fimi fe mene ge. Ne fene le le muh fɛ le ye yi nchiaase nje jɛ yi Nyo yɪ nfēeji achiji nyūme le nfni mwεε a bo le, fi jōŋe le ŋkwe lo.

¹⁶ Ge nchiaase ye le nfēeji saaka wù joŋe wù kune Jiso Kletu ge. Fi le a kindoŋ kaj le ki nfēeji. Ne nfan lo ki nfēeji, ŋge ge wu tō ye yan le.

¹⁷ Ne fene le le ŋgee leme chine nyume a ŋkwaje wan le, tu nle ŋkeme nlane. Geene, ge gɛ̄ seese me ge. Gɛ̄ seese Nyo wu nya chiaan yan le.

¹⁸ Noo kfuu chi maajε wù tanlo ŋkeme nje leme chine le la? Maajε wan le geh le

nfēeji saaka wù joŋe achiji, n'ya nleme ge le beŋ lāanje me no nfēeji saaka wuyu ge.

¹⁹ Beŋ kēe le ge me nyume a muh kuu ge. Geene, nle ŋkusε kikwεε kaj le me nyūme nfwa wu bamii bachii wu le nsô bo wese, bo nyūme ba Kletu.

²⁰ Ndoo nyume besa Bajuu, ntu ge h nje bo, wu le nsô bo, bo tu bamii ba Kletu. Ndoo nyume besa bo, no bo bii banchi ba Muse le, ntu geh nje bo. Geene, n'ya nyume ge a banchi kuu ge, wu le nsô bamii a bo ntenee.

²¹ Ndoo nyume besa bamii baa bò le ge a banchi kuu ge, ntu nje muh wù ya nyu ge a banchi kuu ge. ŋgee noo, wu le nsô te bamii baa bo nyume ba Kletu. Ge nyu le mbaŋ nyume a nchi wu Nyo kuu ge. Nle a nchi wu Kletu kuu.

²² Ndoo nyume te besa bamii ba weyi yi mbemε le, ntu te nje bo wu le nsô te bo. Nle ntu wa lo fiεε fichii fe bamii le bachii, wu le tanlo ŋgē mo nyume la fi tanlo ŋge bamu a bo ntenee bo to bo bone.

²³ ŋgee mwεε munε munchii ne nje saaka wù joŋe wù kune Kletu, wu le ŋge ŋkeme te bvujonε bvù saaka wuyu nyaa bamii le.

²⁴ Ge beŋ kee le yi kinlegε le sege bamii to bo lege wese to so geh muh wu mumwaa wu keme maajε ge? Noo, beŋ te lēge a je yɪ beŋ le beŋ gɛ̄ beŋ keme maajε yi le.

²⁵ Bamii ba seji bachii kene le nsejε wu kinlegε, kene le kfuu chi wù nεε, bo to bo yεyε chuule, bo to bo yεyε noo, ki

bo gê bo kême maajë, maajë wunë le wù kage lo. Geen, maajë wese besabëñ le wù kage gë.

²⁶ Le fïëë fi nlege kañ kinlegë ñgeene chaan nyu fe ba koode fo. Ge më nyu një muh wu munjko wù noon gëh lo munjko nchë nchë gë.

²⁷ Nyiege be ye yañ, më mone le mbii nyu fïëë fi kooji le, wu le keefë ñge ndoo nfejë wa je yi Nyo bamii bamu le, Nyo tu wu bvûse lo më ñgoo yi bamii ba le bo koje bamii be le gë.

10

Besabëñ yêne le keefë fïëë fi gë kooshe be bamii ba Ishwala kôoshe be besabëñ gë

¹ Boon ba bwëej, ñgoone le beñ kwâje chuule fïëë fi gë kooshe be bachiji chiji besa sege bo gë jiényi nchvuun. Bo bachii gë jiényi akuu a kimbe, bo gëeñ bo dan joo yî baanj kuu.*

² No fi gë kooshe noo, fi mo fi nyu një a kimbe këe le be a joo yëe le bo gë këme nleesë a joo ki bo nyû bamii ba Muse.

³ Bo bachii gë jii mwëë munjile mù gë nyaa Nyo,

⁴ bo muu te joo yî gë nyaa Nyo, wu gë gee yi bude yi kimbaanj le. Kimbaanj kiyu gë bee Kletu wù gë jiényi be bo.

⁵ Mo no bo gë yëde mwëë munë le ne, ba duude bo le tu bo gee gëh mwëë mù fitèle befe Nyo. Wu mo wu

yuuyë bobaa bamii, agvun aboo giime nchvuun.

⁶ Mwëë munë gë kooshi be bo nyu nteefë fe besabëñ le le keefë besabëñ gë shéñ yese yi mwëë mù mbefe le një bo gë.

⁷ Keefë besabëñ bûune banyo ba achiji no bamu gë buune gë. Ba le ba sañ kune bo le,

“Bamii gë shii, bo ji mwëë, bo mu,
bo ja we bo mo bo lee bine
le bo tu bo bine fe fi
mooso le.”

⁸ Keefë besabëñ gëe nyieñ yi kinjañ no bamu gë gee gë, Nyo gë ge bo kwe banchvuge mbanfiee ncho batëde (23,000) yi juu le chimimia.

⁹ Keefë besabëñ mône Tada no bo gë mone gë, Nyo ge yó taaye bo bo kweeyë.

¹⁰ Keefë besabëñ shûñshi no bamu gë shûñshi, Nchendaa wu Kwe yuuyë bo gë.

¹¹ Mwëë munë munchii mù gë kooshi be bo nyu nteefë fe bamii le. Ba gë sañ ne le besabëñ banë ba chee gëh nyu yi kife kî woñ kage wa le, be jôde wëe.

¹² Noo, muh wù kwaji le wu lëme wu tëëme chuule, wu yêne le keefë wu gë wu gwë gë.

¹³ Beñ këe le mmonj wuchii wu too fe beñ le, le no wu to wu too te fe bamii bamu le. Nyo le Nyo wù to wu lëme gëh yi je ye le, gë tanlo wu chîñe le mmonj to fe beñ le wu fe bvunga bwena gë. Ne mmonj too fe beñ le, wu dûnyë gëh

* **10:1** Kine le kife kî Muse gë saa fwe ki wu bvûse bo Ijib a Joo yî baanj yinë le yî baanj le yî Yëede (Kinsan 14:21-22).

nyu je yi bəŋ fē yu bəŋ so mmoŋ wuyu.

¹⁴ Noo nsáa yan yi shéŋ, nto səŋe bəŋ le le bəŋ lēge mwəe mu kune banyo ba achiji.

¹⁵ Njəme bəŋ le ne njə bamii ba kəme bvufee. Bəŋ taa fē bikwəe biəna le chuule laa fiee fi njəme bəŋ le fine le nchiesəŋ.

¹⁶ Ge besabəŋ to bee jo finjoo fi ntə, bee nya kiyone Nyo le, bee mu yi kintaashə le, tu besabəŋ le be taashə yi kilemə ki Kletu le ge? Ne besabəŋ doo be jo bled wu yi kife kəe le bee bwəeyə bee ji yi kintaashə le, tu ge besabəŋ taashə nyu yi ye yi Kletu le ge?

¹⁷ No besabəŋ jii bləd wunə ne nyu bamii ba duude chefe nyu geh yimimia, tu fi duunyi le besabəŋ le ye yimimia, njə besabəŋ jii geh nyu chefe yimimia.

¹⁸ Bəŋ jo mbeje fē bamii ba Ishwala le. Muh wuchii wu jii fiee fe kitana ki kintanyə le wu taashə wa bə Nyo yi kintanyə kiyu le.

¹⁹ Fiee fi njəme fine le le la? Fi le le mwəe mü ba gee bin-tanyə yu fe banyo le kəme fiee ki fi gē kəne le banyo bayu te kəme fiee fi bo ge?

²⁰ Ge nyu noo ge. Fiee fi njəme le le bintanyə b̄i bamii ba kee ge Nyo ge gee, bo gee nyu fe banchendaa ba debele le. Ge bo gee nyu fe Nyo le ge. Mo ntu jəme le keefə bəŋ tāashi bena banchendaa ba debele ge.

²¹ Ge tanjlo bəŋ mü a finjoo fi kintaashə fi le fi Tada le, bəŋ ka bəŋ mü a finjoo fi Satan le ge. Ge tanjlo te bəŋ jii mwəe

munjile mu Tada bəŋ ka bəŋ jii mu Satan ge.

²² Keefə besabəŋ gē fiee fi shéŋ biinyi Tada ge. Besabəŋ goone ki bee dūnyə le bee teeme bee fede wu?

Muh gēe fiee nyu fi tanjlo fi fi te mwa bwhee

²³ Besabəŋ bamu jade bo tu bo duu le bo kəme bvunga ki bo ge fiee fichii. Geenə, bo kēe le ge nyu fiee fichii fi tanjlo fi fi muh ge. Le besabəŋ bamu jade bo tu bo duu geh le bo kəme bvunga ki bo gē mo fiee fichii. Ge nyu te fiee fichii fi tanjlo fi gē muh lēme wu teeme yi mbəmə we le ge.

²⁴ Keefə muh gēe fiee wu kwaji ge no fi kooji fe kikwəe ke le ge. Muh kwāji te no fi kooji fe mwa bwhee le.

²⁵ Bəŋ jii nyān yichii yi ba gese fe waan, bəŋ soose ge laa yi ja faan la, wu le keefə muntele mwəna sāge bəŋ yi fifiee fiee le ge.

²⁶ Njəme noo, njə ba le san a Nwa Nyo le le,

“Kəme Tada woŋ kfunə mo mwəe munchii mü le yi wu le.”

²⁷ Ne muh wu le ge muh wu mbəmə ge teŋe bəŋ le bəŋ tō bəŋ jii mwəe, bəŋ bəŋ bəŋ geŋ, bəŋ jii fiee fichii fi ba nya bəŋ le keefə bəŋ sōose ge. Keefə fitele sāge bəŋ yi fifiee fiee le ge.

²⁸ Geenə, muh mu ne ja lo wu seŋ bəŋ le le mwəe munjile muyu le ba ge kin-tanyə yu fe banyo le, keefə bəŋ jii ge wu le keefə muh wu be

señe beñ yéñ le beñ gee fiëe fi befe, mo fe fitele sâge muh.

²⁹ Njëme fitele fine nyu fi muh wù be señe beñ le. Ge njëme nyu fierna gë. Geenë, tanjlo muh mu biih le laa tanjlo wu lu ki wù gêe fiëe fi wu konje nje fi le fi sâge fitele fi muh mu la?

³⁰ Në njii fiëe nnya kiyone kiyu Nyo le, muh ka wu nâanyi më nje la?

³¹ Më mo nduu fiañ le fiëe fichii fi muh gee, kene wu jii nyu fijile, kene wu muu nyu fimule, wu gêe je yi muh mu yëñ lo, wu nyâa mbëejse Nyo le.

³² Keefë beñ gêe fiëe fi tanjlo fi chëñe be muntele mu bamii gë, kene nyu Bajuu, kene nyu bamii ba le gë Bajuu gë, kene kintaashë ki bamii ba mbëeme ba Nyo.

³³ Më mone fiañ kinjee fiëe fichii nyu fi muh wuchii yûge njoñ. Ge ñkwaji gëh nyu fiëe fi kune kikwëe kañ maa gë. Ñkwaji kune bamii bachii, le ñgê bo ki bo gê bo bône.

11

*No tanjlo muh nyume sege
wu buune*

¹ Beñ bii kinje kañ le, gëh no mbii ki Kletu le.

² Mbëejse beñ no beñ kwaji më yi fiëe le fichii be no beñ bii mwëe mù ñgë n'yeyë beñ yu.

³ Geenë, ñgoone le beñ këe chuule le kikwëe ki jweñse wuchii le Kletu, kikwëe ki kwëse le jweñ, kikwëe ki Kletu nyume Nyo.

⁴ Jweñse wuchii wù buune, kene wu teede ntuñ wu Nyo

wu nyu bañe kikwëe, tu wu choose Kletu wù le kikwëe ke.

⁵ Geenë, kwëse wuchii wù buune, kene wu teede nyu ntuñ wu Nyo një wu bañe kikwëe señ, tu wu choose nyu jweñ wù le kikwëe ke. Ge yeye nyu yu be kwëse wù ba kwa kikwëe ke gë.

⁶ Në wu le wu yëñ le gë wu nyu wu bañe kikwëe ke gë, wu mo kwa lo. Geenë, no le bvuya fe kwëse le ki wu nyû be kikwëe ba kwa, wu mo wu bañe la kikwëe kiyu.

⁷ Ge jweñse këme ki wu bâñe kikwëe ke sege wu buune gë, nje wu le nfieñse yi Nyo wu ka nyu bvujonje bvü Nyo. Geenë, kwëse le bvujonje bvü jweñse.

⁸ Ge jweñse gë bu yi kwëse le gë, gë bu kwëse yi jweñse le.

⁹ Ge Nyo gë fe te jweñse nje kwëse gë. Wu gë fe nyu kwëse nje jweñse.

¹⁰ Le nje fifiëe be nje banchendaa ba Nyo wù kwëse këme ki wu këme fiëe fimi kikwëe ke le fi chuunyi le wu le a bvunga bvü muh kuu.

¹¹ No fi le noo, fe besabëñ ba taashë wa besa ba Tada, gëh kwëse nyu be kikwëe ke wu maa jweñse señ gë, gëh jweñse nyu te be kikwëe ke wu maa kwëse señ gë.

¹² Fi le noo, nje no kwëse gë bu yi jweñse le, mëese le kwëse wu boyi jweñse, geenë fiëe fichii jade nyu fe Nyo le.

¹³ Beñ te bïje antenëe ayu. Fi le chuule le kwëse bûne Nyo nje wu bañe kikwëe ke señ?

¹⁴ Mo no beñ yëde mwëe le, gë beñ kee le fe jweñse gëe kikwëe ki chi bañ le nyû kin-

choose fe wu le ge?

¹⁵ Geene, kwese ne keme yvu yi ndefe tu ge nyu ngone fe wu le ge? Nyo ge nya yvu yi ndefe kwese le le yi banje kikwee ke.

¹⁶ Ne muh le yu wu goone ki wu tênyi fiee fine, wu kee le ge besaben kene bintaashé bi bamii ba Nyo ka keme je yimi yi bo gee mwee yu ge.

Nteefé kune nté wu Tada Jiso

(Macho 26:26-29; Maliku 14:22-25; Luka 22:14-20)

¹⁷ Geene, fiee fimi le yu fi ngoone ki ntefe beej yu, nyume fi beej gee, mbeenje ge beej yu ge. Beej too beej shii yi kintaashé le tu bu fiee fi befe fedé fi joje.

¹⁸ Fiee fi ngoone n'ya ndu le le, n'yuge le beej to beej taashé nje kintaashé ki bamii ba mbemé, beej tu beej nyume de yeye yeye. N'yene le tanjo nyume nchiesej.

¹⁹ Fi joje lo le kinjaye nyâme a beej ntenee wu le bo mo bo kêe bamii ba kooji abej ntenee.

²⁰ N'yede le sege beej too yi kintaashé le ki beej jí mwee munjile mu Tada, beej jii geh nyume mu ge.

²¹ Njeme ne nje sege beej doo beej jii mwee, beej bamu tu beej jii geh nyume mwena mwee munjile beej gëene fwe, bamu mo bo me jej, bamu muu mbvuuñ mo koode lo bo.

²² Le la noo? Ge beej keme yéh yi beej jii yu, beej muu yu ge? Noo le beej goone ki beej jôde kintaashé ki bamii ba

mbemé ki Nyo fekuu, beej gee bamii ba fuude keme bvuya le? Tanjo njeme beej le le la? Tanjo mbeenje beej yi fine le? Ge, tanjo mbeenje ge.

²³ Ngè n'yeye beej nyu be fiee fi Tada ge yeye me yu, le ge bee kintaaj ki ba le ba gesé Tada wese besaben wu Jiso, wu jo chefe yi bleed,

²⁴ wu nya kiyone Nyo le, wu bwëeyëe wu jeme le, “**Fine le ye yañ yi nnya nje beej. Beej gée fine ki beej kwâji me.**”

²⁵ Le bo ji mwee bo mesé, wu jo fiñkoo wu ge geh yeeñyeen nje fweele, wu jeme le, “**Fiñkoo fine le mankañ mà manfëñ ma Nyo gwo be kilème kañ. Beej gée fine segechii beej muu ki beej kwâji me.**”

²⁶ Fi mo fi nyume le segechii kí beej jii bleed wuné beej ka beej muu fiñkoo fine beej feeji nyu kune kwe yi Tada gëene bude sege wu le wu gë wu kâase wu tó.

²⁷ Noo, mo nyu yeeñ wu jii bleed wuyu kene wu muu fiñkoo fi Tada fiyu a je yi joje ge le, tu mwëde gee nyu kim-bebe nje wu baaj ñgvuuñ ge ye be kilème ki Tada ge.

²⁸ Sege muh doo wu jii bleed wuné wu ka muu fiñkoo fine, wu ya wu taa kikwëe ke fe wu ge noo,

²⁹ nje muh wu la wu jii bleed wuné wu muu fiñkoo fine wu kee ge fiee fi le ye yi Tada le ge, tu mwëde jii wu ka muu, wu jôde nyu nsa fe kikwëe ke le.

³⁰ Le fiee fi bamii ba duude a beej ntenee wëeyi, bamu chene, bamu kweeyë wa.

³¹ Geenε, nε besabεŋ le be taa bikwεε biesa chuule fε be jii bee ka muu, Tada gε ka wu sa besabεŋ gε.

³² Nε Tada sage besabεŋ, tu wu naji lo besabεŋ wu le keefε wu gε wu tāashε besabεŋ bε bamii ba yi woŋ kfunε le le besabεŋ le be gwe nsa gε.

³³ Boonj ba bwεεŋ, fi mo fi nyume le sege bεŋ taashε ki bεŋ jī mwεε munjile mu Tada le, bεŋ chieεŋ muh wuchii to.

³⁴ Nε jεŋ yuu muh, mwεε jī mwεε a wu yeh, wu le keefε bεŋ gε bεŋ tō kintaashε le wu gε fieε ſi to nyume bε nsa fε kikwεε ke le gε. Fi kune mwεε mumu, nlé ŋgε ntεfε bεŋ sege nto.

12

Nnya yi Kiyo ki Yuude

¹ Booŋ ba bwεεŋ, nlé njēmε mεεſe kune nnya yi Kiyo ki Yuude nyaa bamii le. Gε ŋgoone le bεŋ nyū yi kijibε le gε.

² Bεŋ kee le sege bεŋ gε baanj bamii ba kee ge Nyo ge, ba gε leede bε bεŋ kene a jé yi la le, bεŋ tu bεŋ njiine, bεŋ mo bεŋ ŋgvuune banyo ba achiji bō le njε taŋlo bo jeme seŋ.

³ Mε mo njεme le bεŋ kēe chuule le muh wù Kiyo ki Nyo le yi ye ye le, wu gε ka wu du le, “Loŋ kōo Jiso” gε. Gε muh taŋlo wu du te le, “Jiso le Tada” njε fi Kiyo ki Yuude wu seŋ gε.

⁴ Doo tu fε nnya le, bamii keme nnya yeye yeye, nya gε Kiyo kimimia bo le.

⁵ Bamii lene chilεme yeye yeye a kintaashε ki bamii

ba mbεmε ntεnεe, geenε Tada wuboo nyu gεh wu mumwaa.

⁶ Jé le gεh yeye yeye yi bamii lene yo, gee gεh Nyo wu mumwaa le bamii gεe chilεme chiyu chine jé yiyu le.

⁷ Ba le ba nya gεh muh wu mumwaa wu mumwaa bε ye nnya yi Kiyo ki Yuude ki wu lēne fε muh wuchii le.

⁸ Muh keme gεh ye nnya yi Kiyo ki Yuude nya wu le nyu ki wu jēme njε muh wù keme bvufee, nnya yi muh mu le ki wu jēme njε muh wù kee mwεε. Fichii gee gεh Kiyo kimimia.

⁹ Kiyo nya muh mu nyu fitele fi wu leesε yi Nyo le chuule, nnya yi muh mu nyu ki wu fēde binchεŋ. Fichii gee gεh Kiyo kimimia.

¹⁰ Kiyo nya muh mu nyu ki wu gεe biŋha bi mwεε, nnya yi muh mu nyu ki wu tēede bantuŋ ba Nyo, nnya yi muh mu nyu bvufee ki wu kēe yeye yeye wu mwεε mÙ jade fε Kiyo ki Nyo le bε mÙ jade gε fε Kiyo ki Nyo le gε, nnya yi muh mu nyu bvunja ki wu jēme jé yi ba kee gε, nnya yi muh mu nyu nchieseyε wu mwεε mÙ muh wuyu jeme bamii le.

¹¹ Bo gee mwεε munε munchii nya gεh Kiyo kimimia nnya yiyu bo le, ki gaji muh wuchii le no ki goone.

Kintaashε ki bamii ba mbεmε le le njε yeye yi muh

¹² Besabεŋ kee le ye yi muh le gεh yimimia, geenε yi keme bimbe wesee. No bimbe biyu le wesee nε bi taashi gεh yi

fiee le fimidia. Le geh te no Kletu be bamii be le.

¹³ Besabəŋ le bamii yeye yeye, bamu le Bajuu, bamu Baglek, bamu nyu nfa, bamu nyume ge nfa ge. Le geh a Kiyo le kimimia ki ba ḡe leesə besabəŋ a joo ki be nyū ye yimidia. Nyo ḡe gele geh nyu Kiyo kiyu kimimia fe muntele mwesa besabəŋ le.*

¹⁴ Ge ye yi muh le nyu geh kimbe kimimia ge. Le bimbe b̄i duude.

¹⁵ Ne kikaa ja ki j̄eme le, "No ge me nyu kibo ge, tu ge me mbaan kimbe ki ye le ge", fifiee ge ya fi ge le ki mo ki nyū nje ki le kimbe ki ye le seŋ ge.

¹⁶ Kintun ja te ki j̄eme le, "No ge me nyu jise ge, tu ge me mbaan kimbe ki ye le ge", fifiee ge ya fi ge le ki mo ki nyū nje ki le kimbe ki ye le seŋ ge.

¹⁷ Ne ye yi muh yichii bee me geh jise, wu yûge mwee be la? Ye yichii ne be me geh kintun, wu yûge nsanə wu fiee be la

¹⁸ Fiee fi le, le le Nyo ḡe bee wu fe muh wu seesə bimbe bie bi ye le yeye yeye no wu konje le bi nyûme.

¹⁹ Ne ye yi muh be me geh kimbe kimimia, yi nyu n̄e?

²⁰ No fi le, bimbe bi ye le wese. Geenə bi taashə bi fe ye yimidia.

²¹ Ge tanlo jise du kibo le le, "Ge ḥgoone wo ge." Ge kikwəe tanlo ki du te bikaa le le, "Ge ḥgoone beŋ ge."

²² Fiee fi nyume le le, bimbe

bi ye le b̄i yene le bi w̄eyi lo, le b̄i tanlo ye yi muh nyu nje bi le lo seŋ ge.

²³ Bimbe bi ye b̄i besabəŋ jode le bi le nchə, le bi, b̄i besabəŋ jiiŋe fo chuule. Bimbe bi besabəŋ to be k̄eme bvuya ki bee duunyi bamii le, le bi, b̄i besabəŋ to be banje.

²⁴ Bimbe b̄i bamii yede, le b̄i goone ge le ba jiiŋe fo noo ge. Nyo le wu seesə wa ye yi muh je ȳi le le ba ḥgv̄une bimbe b̄i yene le bi le nchə.

²⁵ Wu ḡe gee noo wu le keefə kingaye nyu yi ye le ge, le kimbe tōone kimi, kimi toone kimi.

²⁶ Ne kimbe ki ye kimi ja ki tu ki yuge nsasə, tu bimbe biyu bichii le bi yûge nsasə. Ne ba nya ḥgv̄une kimbe ki ye le kimimia, tu bi bichii le bi lâŋeye be ki.

²⁷ Le doo tu fe Kletu le nyu beŋ bachii beŋ nyu ye ye, muh wu mumwaa wu mumwaa beŋ le le kimbe ki ye yiyyu.

²⁸ Nyo le wu ḡee bamii ba lene chileme yeye yeye yi kin-taashə ki bamii ba mbemə le. Ba fwe nyu boon ba ntuj ba Jiso, bò bii bo le nyu bamii ba teede bantu ba Nyo, bò ka bii bo le nyu bamii ba yeyi bamii. Wu ḡee bamu nyu bamii ba ḡee bingha bi mwee, bamu bò fēde bincheŋ, bamu bò flih bamii. Wu ḡee bamu nyu ba seese no chileme ḡene, bamu nyu ba kee ki bo j̄eme j̄e ȳi ba kee ge yi ge.

* **12:13** Kene le nyu ge nfa ge. Le a kiyo kimimia k̄ee ntenee ki ba ḡe leesə bee bachii a joo le be nyûme ye yimidia, le kiyo kiyu kimimia ki ba ḡe nya bee be mu.

²⁹ Ge nyu bamii bachii ba le booŋ ba ntuŋ ba Jiso ge. Ge nyu bachii ba teede bantuŋ ba Nyo ge. Ge nyu bamii bachii ba yεyi bamii ge, ge nyu bachii ba gee biŋha bi mwεε ge.

³⁰ Ge bamii bachii nyu ba keme nnya yi fede binchεŋ ge. Ge nyu bachii ba taŋlo bo jeme jé yi bo kee ge. Ge nyu te bamii bachii bo taŋlo bo chieeyi mwεε mu bamii jeme a jé yimi yi bamii le ge.

³¹ No nnya yinε yichii le ne, bεŋ kōŋe chuule ki bεŋ kēme nnya gεh nyu yi kuge yi fede yichii. Geenε, nlé ndūnyε bεŋ fieε fi fede mwεε munε munchii.

13

Kiŋkoŋe fede mwεε munchii

¹ Ne ŋkee ki njēme jé yi bituŋ bichii mo jé yi banchendaa ba Nyo, njε ŋkeme kiŋkoŋe fe bamii le seŋ, tu ŋkune gεh nyu jwe njε ŋgeŋ wù baajε, kεnε bichwa b̄i muh sunje.

² Ne ŋkeme bvunja ki ntēede bantuŋ ba Nyo, ŋkee mwεε mu nyile le, mo mwεε munchii, nleesε fitele yi Nyo le chuule wu taŋlo mε muushe ba mbege, geenε njε ŋkeme kiŋkoŋe fe bamii le seŋ, tu nle gεh lo fieε fi achiji.

³ Ne njo mwεε mwanj munchii ŋga bamii le, nnya te ye yan lε ba tōŋ, *geenε njε ŋkeme kiŋkoŋe fe bamii le seŋ maajε nyū la.

⁴ Muh wù keme kiŋkoŋe fe bamii le to wu kaane shéŋ,

wu ka gee kiŋge ki jone fe bamii le. Ge wu wεε muh to wu bεne kindoŋ ge. Ge wu to wu chiaase ye kεnε wu yuge ye ge.

⁵ Ge wu to wu ŋase bε bamii ge. Ge wu to wu kwaji ge nyu kikwεε ke ge. Ge wu to wu toonyi shéŋ chige ge. Ge wu to wu ŋgode finte fi kimbefε ge.

⁶ Ge wu to wu yuge njoŋ bε fieε fi befe ge. Wu to wu yuge njoŋ nyu bε fieε fi le nchiεŋ.

⁷ Muh wù keme kiŋkoŋe to wu fii mwεε munchii, wu jiiŋe gεh fwe yi fieε le fichii, wu ka kaane shéŋ yi fieε le fichii.

⁸ Ge kiŋkoŋe to ki ka ge. Geenε kife lé ki yū ki tō kī bvunja bvu Nyo gε nyā le bamii tēede bantuŋ be yu lé ki kā, jé yī bamii jeme bo kee ge yi ka, bvunja ki bo kee mwεε chuule ka te.

⁹ Mu le mu ka noo nje besabεŋ kee mwεε mεeſe gεh lo kimbege kimbege, bee teede bantuŋ ba Nyo gεh kimbege kimbege.

¹⁰ Geenε sege fieε fi kooji gεne mεeſe to, mwεε mū kimbege kimbege mo mu kā.

¹¹ Gε bee sege ŋgε baaj mwa wù shige, ŋgε jeme nje mwa, ŋkwaji mwεε nje mwa, n'yεde mwεε le nje mwa. Ndoo nta wa mo nchinε kinche ki boon le.

¹² Mεeſe besabεŋ yεde mwεε le jibejibe nje a mijoo le. Geenε lé gε nyū kife kikεe le mu yuu a besabεŋ jii. Mεeſe ŋkee mwεε kimbege kimbege, lé gε nyū sege kεe, mε mo mεeſe

* **13:3** Banwa ba kege bamu keme fene le, "Nnya te ye yan lε nchiaase ye."

ŋkēe mwεε munchii gεh no
Nyo kee mε.

¹³ Mwεε le muntede mù lé
mu mē gεh mu lεme fo. Mwεε
muyu munε le: Ki muh lεesε
fitele yi Nyo le, bε ki muh
jīnε fwe yi ŋka wu Nyo le, mo
ki muh kēme kinjkoŋε. Geenε
kinjkoŋε le fieε fi kuge fi fede
mu munchii.

14

*Ki ŋka njεme kune nnya yi
Kiyo ki Yuude*

¹ Bee gεede kinjkoŋε fwe a
mwεε munchii, geenε beeŋ
kōŋε te chuule nnya yi Kiyo
ki Yuude nyaa bamii le, fede
munchii, nnya ki ba tēede
bantuŋ ba Nyo.

² Ne muh jεme nyu a jé yī ba
kee gε yi le gε, tu gε wu jεme
nyu bamii le gε, wu jεme nyu
Nyo le, nje gε muh yuge fieε
fi wu jεme gε. Wu jεme nyu
mwεε mu nyile le a bvunja
bvu Kiyo ki Yuude le.

³ Geenε, muh wù teede bantuŋ
ba Nyo to wu jεme nyu
bamii le, wu gee bamii kuu
yi mbεmε le, wu ka yufe
muntele muboo, wu ka gee te
muntele mu bamii jieε.

⁴ Muh wù jεme jé yī ba kee
gε yi gε, to wu fii gεh nyu
kikwεε ke maa. Geenε, muh
wù teede bantuŋ ba Nyo, to
wu fii nyu kintaashε ki bamii
ba mbεmε le kichii.

⁵ Nto konε le beeŋ jēme jé yi
bamii kee gε yi gε. Geenε, fieε
fi ŋkonε baanε le le beeŋ tēede
nyu bantuŋ ba Nyo bamii le.
Muh wù teede bantuŋ ba Nyo
kuge wu fede muh wù jεme jé
yī ba kee gε yi gε. Ne fine baanε

nyu gε le muh le yu wu fiise jé
yīyu wu le kintaashε ki bamii
ba mbεmε yu chuule ki yi fi bo
bo kuu.

⁶ Booŋ ba bwεεŋ, nja mεeſe
nto fe beeŋ le, ntu njεme jé yī ba
kee gε yi gε, fifeε fi beeŋ yi la
le? Fieε fi tanjlo fi fi beeŋ le gεh
sege nle nto be fieε fi feŋ fi Nyo
le wu dunyε mene, kene fieε
fimi fi wu goone le ŋgē beeŋ kεε,
kene ntun wu wumu le ntēe
beeŋ le, kene fieε fimi le n'yēyε
beeŋ yu.

⁷ Bee jo gεh mwεε njε ndoŋ
kene kome mù ya kεme gε
kinche gε. Tanjlo muh ge neε
fe wu kεe fieε fi mu jεme njε bo
ton kene bo ku a je yī kooji le
seŋ?

⁸ Ne muh ja le wu ton soŋ
yi jεŋ, wu baanε ton gε a je yī
kooji le gε, bamii gē neε fe bo
bu jεŋ?

⁹ Le gεh yεeŋyεeŋ no ne beeŋ
jεme bamii le njε bo yuge lo
seŋ, bo ge neε fe bo kēe fieε fi
beeŋ jεme? Tu beeŋ jεme gεh
nyume fii le.

¹⁰ Gε nyu kimanε le chikfuu
chi jé le yu yeeye yeeye yi nshεŋ
yinε le gε. Gε yimi nyu yu yi le
njε ba kee kinyi kiyu seŋ gε.

¹¹ Geenε, muh ne ja wu tu
wu jεme mene a jé yi n'yuge
gε le, tu wu lé wu nyūme njε
muh wu kituŋ fe mene, mε
nyu te njε muh wu kituŋ fe wu
le.

¹² Ntu njεme beeŋ le le no beeŋ
goone le bvunja bvu Kiyo ki
Yuude dūnnyi a beeŋ ntεneε,
beeŋ mo mε mōŋ chuule ki beeŋ
kēme nnya yiye yi tanjlo yi gε
kintaashε ki bamii ba mbεmε
kū lo.

¹³ Fi tu fi nyu le, muh wù jeme jé yì ba kee ge yi ge, wu bûune le tanlo wu kee ki wu chlëeyi mwëe muyu mù wu jeme bamii le.

¹⁴ Në nja ntu mbuune a jé yì ba kee ge yi ge, tu mbuune a kiyo kanj le, geene n'ya mbuune ge be bvufee bwaŋ ge.

¹⁵ No fi le noo, nlé njême nëe? Nlé mbûune a kiyo kanj le, mbuune te be bvufee bwaŋ, n'yëene a kiyo kanj le, n'yëene te be bvufee bwaŋ.

¹⁶ Fuge noo seŋ, wo ne ja wo yuuse Nyo a kiyo kuŋ le, muh mu wù be bee fo wu yege geh lo wu ge nëe fe wu beŋ le, "Fi nyâme noo" yi kiyone kí wo be nya le një wu be yuge jé yì wo jeme seŋ?

¹⁷ Ne wo nya kiyone noo, wo nyaa chuule nëe, tu ge tanlo fi fi muh mu wee ge.

¹⁸ Nnyaa kiyone Nyo le le njkee ki njeme jé yì ba kee ge yi ge nfede beŋ bachii.

¹⁹ Geene, mo no njkee ki njeme noo ndoo nyume a kintaashë ki bamii ba mbëmë ntëne, ntu njkoŋe ki njeme mo nyu jé yishëŋ, yi këme bvufee wu le n'yëye bamii bamu yu, fede ki njeme jé banchvuge yuufe (10,000) një ba kee yi seŋ.

²⁰ Booŋ ba bwëeŋ, keefë beŋ këme banjkwaje ba booŋ ba shige shige ge. Beŋ nyâme geh një mumwone mu bwele mu kee ge wa fiee kune kimbefë ge. Geene, beŋ këme banjkwaje nyu ba njaaamii.

²¹ Ba le ba saŋ a Nwa wu banchi le le,

"Me wù Tada Nyo njëme le nlé njême, bamii banë le de yi bantolo le, a jé yì ba kee ge yi le ge. Geene, ge fifiee nyu fi ge bamii banë mo bo yûge mëne ge."

²² Fi tu fi nyu le, ki jëme jé yì ba kee ge yi ge, le njëfe bamii ba le ge ba mbëmë le ge, ge nyu njëfe bamii ba mbëmë le ge. Geene, nnya ki teede bantuŋ ba Nyo le njëfe bamii ba le ba mbëmë le, ge nyu fe ba le ge ba mbëmë le ge.

²³ Ne beŋ, kintaashë ki bamii ba mbëmë le kichii në le ki to yì kintaashë le, muh wuchii mo wu ke wu jeme geh nyu jé yì ba kee ge yi ge, bamii ba ncë këne bamii ba le ge ba mbëmë le ge, bo ja bo lee, bo yu no beŋ jeme, bo ge kwaje le beŋ ghaane lo ge?

²⁴ Geene, ne muh wuchii teede nyu tuŋ wu Nyo, muh wu ncë këne wu le ge muh mbëmë ge lee, fiee fi beŋ jeme fi ge wu kee le wu le muh wù befe, fi sâge wu fe fitele fie le, ²⁵ mwëe mu nyile fe fitele fie le, gwenye waan. Noo, wu mo wu tuŋ anyuu fekuu, wu nyaa n'yuuse wu baaŋ Nyo le wu duu le, "Nyo le beŋ beŋ nchiëeŋ."

*No tanlo kintaashë ki bamii
ba mbëmë bûune
ki gee mwëe mù kooji*

²⁶ Booŋ ba bwëeŋ, fiee fichii fi njeme le le la? Fi le le, sege beŋ to yi kintaashë le, muh wù këme njkee ki wu yëeŋ wu yëeŋ, muh wù këme n'yëye wu yëye, wù këme fiee fi Nyo

le wu dunye wu le wu jemē,
wù kee ki wu jēmē jé yí ba
kee ge yi ge wu jemē, wù kee
ki wu chlēeyi jé yiyu bamii
yuge wu chieeyē. Beñ keme ki
beñ gēe mwēe munchii a je yī
kintaashē ki bamii ba mbemē
kuu lo.

27 Ne bamii le ki bo jeme
jé yi ba kee ge yi ge, bo jeme
geh bafee kene bate de maa. Ne
bo doo bo jeme bo jeme wu
mumwaa wu mumwaa, muh
mu nyume wu chieeyi mwee
mu bo jeme bamii le.

28 Né muh baaŋ nyu gε yu
wù chieeyi mwεε mù bo jeme
gε, bo me geh jwe wuchile a
kintaashε ki bamii bá mbemε
ntenεε, muh jeme geh nyu a
sheŋ a sheŋ fe kikwεε ke le be
Nyo.

²⁹ Ne bamii ba teede ban-tun ba Nyo le yu, bafee kene batede bo jeme bamii le. Bodoo bo jeme bamu chege fiee fi bo jeme chuule.

³⁰ Nε Nyo ja wu dunyε fιεε
muh mu wù be shile lo le,
muh wù be jeme wa wεε chii,
wu nya je wεε muh jeme.

31 Beŋ kēe le beŋ bachii
tanlo beŋ tēede bantuŋ ba
Nyo. Ne beŋ doo beŋ teede,
beŋ teede muh wu mumwaa
wu mumwaa wu le bamii
bachii yēyi mw  e muntele
muboo yufe t  .

³² Bamii ba Nyo le wu nya
yiboo nnya nyu ki bo teede
bantuŋ be, bo keme bvunŋa
awe a nnya yiyyu,

³³ nje gε Nyo nyu Nyo wù
keŋse gε, Nyo le Nyo wu
nyiegee.

No fi le a bintaashé bi bamii
ba mbemé ba le ba Nyo le

bachii,

³⁴ sege bikëse le a kintaashë ki bamii ba mbëmë ntëneë, bo nyû jwe wuchile. Ge ba nya bo bë bvunja ki bo jëmë ge. Bo këme ki bo yûge lo a bileñse le, nyu no nchi jëmë.

35 Nε fiεε le yu fi bo goone
ki bo kεε, bo bii bileεεñ ba-
boo le sege bo tu jiñ yeh, njε
le kinchoose fe kwεse jēme a
kintaashε ki bamii ba mbemε
ntεññεe.

36 Beŋ kēe le ge gè ke beŋ je yi
Nyo ge. Noo gè ke beŋ le? Ge
ka beŋ ba je yi Nyo le yi geeŋ
fo ge. Noo ka geh beŋ le?

³⁷ Muh wù kee le wu le muh
wù teede bantuŋ ba Nyo, kene
wù kee le Nyo le wu nya wu be
nya ye yi Kiyo ki Yuude, wu
keme ki wu bēŋ le fiee fine fi
nsaŋ fe beŋ le, le nchi wu nya
Tada le nsaŋ.

38 Ne muh baan beeñ ge fi ge,
tu ba lé ba fân te wu be fie fiee.

39 Boon ba bwεεŋ, fi mo fi
nyu le, beŋ gēe shéŋ chuule ki
beŋ tēede nyu bantuŋ ba Nyo.
Geene, keefε beŋ fāŋ le keefε
bamii jēme jé yī ba kee ge yi ge.

40 Beñ doo beñ gee mwee
mune munchii, beñ kenyę
chuule beñ gée a je yĩ joñe le.

15

Jiso Kletu gè bu yi kwe le

¹ Boon̄ ba bwεεŋ, ŋgoone
mεeſe ki ntāŋ beŋ kune saaka
wù jone wù ŋge nfeje beŋ le,
beŋ fi beŋ leme yiyu le mεeſe.

² Le saaka wuyu wune wù bvûuse beŋ ne beŋ jiji chuule yi fieg fi ŋge nfeje beŋ le. Ne fuge noo seŋ, tu beŋ gè beme geŋ achiji.

³ Beŋ kēe le ḥg̃e nya f̃iee b̃eŋ le nyu fishaŋ a mw̃ee le munchii, nyume g̃eh fi fi bo g̃e nya mene. F̃iee fiyu le le Kletu g̃e be wu kwe fe bimbef̃e biɛsa besab̃eŋ le g̃eh yεεŋyεeŋ no ba g̃e saŋ a Nwa wu Nyo le,

⁴ ba jiiye wu, le bu aju atade Nyo bvuse wu yi kwe le g̃eh yεεŋyεeŋ no ba g̃e saŋ a Nwa wu Nyo le,

⁵ be le wu g̃e dunyε kikwεe ke Bita le,* wu ka wu dunyε te boon be ba ntuŋ ba yuufe ncho baf̃eŋ le.

⁶ Wu to wu dunyε te kikwεe ke bamii ba mb̃em̃e ba le ki-juse kimimia fede muh gii yiteŋ. Bamii ba duude ḥgoo yine le baaŋ g̃eh yu, bamu kweeyε wa.

⁷ Wu to wu ka wu dunyε kikwεe ke Jem le, wu mo wu ka wu dunyε te boon be ba ntuŋ le bachii.

⁸ Doo nyume ajiŋ, wu dunyε te kikwεe ke me wunε wu le njε mwa wu g̃eh boye che g̃e bee ge aje aje ge.

⁹ Njεme noo njε nle lo njε muh wu ajiŋ antenεe a boon ba ntuŋ ba Jiso le bachii. Mbaan mo ḥkoje ge wu ba t̃eŋe me le mwa wu ntuŋ wu Jiso ge, njε ḥg̃e mboone bikaa a kintaashε ki bamii ba Nyo le.

¹⁰ Geenε, le nfii wu Nyo, wu ge fe me nyume f̃iee fi nle meesε. Ge nfii wunε wu Nyo g̃e nya mene g̃e l̃esε achiji ge. ḥg̃e bee nl̃eŋ nfe lo boon ba ntuŋ ba Jiso bachii. Geenε, ge ḥg̃e l̃ene be bvunga bwaŋ ge. G̃e bee nfii wu Nyo wunε wu

g̃e l̃ene yi ye yan le.

¹¹ Fi mo fi nyu le kene g̃e bee me wu g̃e nfeeji saaka wunε b̃eŋ le, kene g̃e feeji bo, tu le g̃eh f̃iee fimimia fi besa bo feeji, b̃eŋ g̃e b̃eεŋ fi le.

Besab̃eŋ le be b̃u t̃e yi kwe le

¹² Mεesε no bee feeji le Kletu g̃e be wu bu yi kwe le, b̃eŋ bamu ge nεe fe b̃eŋ tu b̃eŋ duu le g̃e bamii ba kweeyε wa nyu bo ge bo b̃u yi kwe le gε?

¹³ Ne fi le le g̃e bamii ba kweeyε wa nyu bo ge b̃u yi kwe le gε, tu ge Kletu g̃e bu t̃e yi kwe le gε.

¹⁴ Ne le le Kletu g̃e baan bu g̃e yi kwe le gε, tu f̃iee fi bee feeji le achiji, shεŋ ỹi b̃eŋ g̃ele wu le le achiji.

¹⁵ Ne fine le noo, tu bee le me jin yi nsa wu Nyo yi achiji le, nje bee jiényi bee feeji le wu g̃e bee wu bvuse Kletu yi kwe le njε wu g̃e bee wu bvuse seŋ, ne fi le nchiesε le ge bamii ba kweeyε wa nyu bo ge bo b̃u yi kwe le gε.

¹⁶ Ne fine le le ge bamii nyu bo ge bo bu yi kwe le gε, tu ge Kletu g̃e bu t̃e yi kwe le gε.

¹⁷ Fi tu nyu le ne Kletu g̃e baan bu g̃e yi kwe le gε, mb̃em̃e wene le achiji, tu bimbef̃e biɛna baan g̃eh yi ye yene le.

¹⁸ Fi mo fi nyume te le bamii ba g̃e kweeyε a bo taashε wa be ba Kletu le bo l̃esε wa achiji.

¹⁹ Ne besab̃eŋ jiiŋe fwe yi Kletu le jiiŋe le wu fii besab̃eŋ nyu g̃eh yi kinche kinε le maa, tu besab̃eŋ le bamii ba bamii

* ^{15:5} Jee chi Bita chine le a je yi Glek le le Sefa.

ba yi woŋ kfunę le bo kôode
yii fę besabęŋ le fede lo bamii
bachii.

²⁰ Geene, nchięęŋ wuyu le le
Nyo gę bvuse Kletu yi kwe le.
Kletu le muh wù fwe wù chęle
je fę bamii ba kweeyę wa le.

²¹ No muh wu mumwaa gę
ge kwe to fę bamii le bachii,
le geh yęeŋyęeŋ no muh wu
mumwaa lé wu gę le bamii tō
bo bū yi kwe le.

²² Fi tu nyu le no bamii
bachii kwee nje bo le kfuu chi
Adam le, le geh yęeŋyęeŋ no
bo lé bo gę bamii bachii nyū
yu nje bo le bamii ba Kletu.

²³ Geene, muh lé wu gę wu
bude geh ke kife le. Kletu le
muh wù gę chęle je wu bu.
Sege wu ge doo wu kaase wu
to, bamii ba le be mo bo bū te.

²⁴ Fi ge doo fi koosę̄ noo,
mo nyu kife ki woŋ lé wu kā.
Kletu lé wu gę wu chęiję bvun-
fę̄ be bvunę̄ mo bvukugę
bvuchii bvù sage męeſe, wu
mo wu chvū̄ bvunfę̄ bwe
Nyo wù le Chiji le.

²⁵ Kletu kęme geh ki wu
säge gęeŋ bu sege Nyo lé wu
gę wu gęe bamii be ba kim-
banę̄ bachii a wu kuu wu
tôme bikaa yi bo le.

²⁶ Muh wu kimbane wù ajin
wù wu lé wu gę wu męse wu
chęiję le kwe.

²⁷ Le fiee fi ba gę saŋ a ḷwa
wu Nyo le le,

“Nyo le wu gęe wa mwęe
munchii a wu kuu,
wu tu wu sage.”

Geene, ki njeme le mwęe
munchii le a wu kuu gę mo
nyu le Nyo wù le wu gęe mwęe

munchii a wu kuu nyu te a wu
kuu gę.

²⁸ Lé gę nyūme sege mwęe
munchii le wa a Kletu kuu wu
sage, wu wù Mwa Nyo mo wu
gęe kikwęe ke a Chiji kuu wù
gele mwęe munchii a wu kuu,
wu le Nyo mo wu nyu awe a
fiee fichii manjuu le manchii
wu sage.

²⁹ Baaŋ nyu ge le bamii ba
kweeyę wa lé bo gę bo kāasę̄
bo bū yi kwe le, bo tu bo leese
bamii a joo yi kijusę̄ ki bamii
ba kweeyę wa le nje la? Bamii
ba bo leese a joo noo, maaję̄
wuyu nyūme la fę bo le?

³⁰ Bee te bee jięnyi bee yuu
ye kife kichii ne nje la?

³¹ Boon ba bwęeŋ, nle jwe
wu kwe le aju achii. Njeme
mwęe munę ne nje n'yūge ye
yi fiee fi Kletu Jiso wù Tada
wese besabęŋ le wu fę fę beŋ
le fede chiaan yan le.

³² Ne baan nyu ge le bamii
ba kweeyę wa lé bo gę bo bū
yi kwe le, no bamii to bo jeme
mwęe, ḷge ḷgeen Efesu, bamii
ba ḷage nję nyāŋ yi nchvuun
tu bo juu besa bo, bo goone
ki bo sāaye lo mę, le maaję̄
wuyu le la? Ne nfaŋ nlu lo,
ndū le fi nyume no bo to bo
jeme le, “Besabęŋ jši mwęe,
bee műu nje fewęge bee bude
be kweeyę” gę?

³³ Keefę̄ muh lēde be beŋ
gę. Beŋ kēe le, “Ne muh wù
kinę̄ ke joŋe jięnyi be ḷgooyi
befę, ḷgooyi yiyu cheŋę̄ be wu.”

³⁴ Beŋ tęeŋ bvufee bwena
jin, beŋ chine kimbefę le.
N'yęde le ge beŋ bamu kee
Nyo gę. Njeme ne ki ḷgę le beŋ
keme bvuya.

*Ye yi bamii le bo ge bo bu yu
kwe le*

³⁵ Tanlo muh mu ja wu bi-
ide le laa bamii lé bo gê bo
bûde yi kwe le n   la? Bo lé bo
gê bo k  me nyume kfuu chi
ye yi n   la?

³⁶ Wεε muh wu biide noo le
kiyunj. Ge wu kee le ba to ba
boon fiεε fi kwe fε fi buujε gε?

37 Ge ye yi fiee fi ba bone
nyume yi to yi buuje yi tu yi
kuu ge. Ba bone geh nyume
ngo leyileyi, kene nyume ngo
yi agin, kene nyume yi la,

³⁸ Nyo mo wu nyâ ngo yiyu
b  ye yi wu kon . Wu nya  ye
ye  ye  bii no kfuu chi ngo
yi  le.

³⁹ Ge mwee munchii keme nyāŋ yi ye yeeŋyeeŋ ge. Bamii keme yiboo nyāŋ yi ye yeye, nyāŋ keme yiboo, munyii keme yiboo, bieŋ keme te yiboo ye.

⁴⁰ Mwεε mu we le a yiboo
je le, mu fεkuu le a yiboo je
le. Mwεε mu we kεme bvuboo
bvujonε, mu fεkuu kεme bvu-
boo bvujonε.

41 Juu keme bwé bvujoné,
kwii keme bwe bvujoné, jón
keme te bvuboo bvujoné. Ge
jon yimi be yimi mo keme
bvujoné yeeñyeeñ ge.

⁴² Le gəh yeeñyeεŋ no ye yi
bamii lé yi gē yi nyûme sege
bo bude yi kwe le. Ba to ba
jiiyε muh ye ye fo, geeneε gε ye
yi wu lé wu bû yu yi kwe le
baan yi fo gε.

⁴³ Ba jiiyi muh bε ye yi chu-
unyi gε chuule gε, yi keme
gε bvunga gε. Geene, wu lé
wu tō wu bûde yi kwe le bε

ye yi keme bvujonę, yi keme bvunga.

⁴⁴ Ba jiiyi muh ye ye nyu yi
muh wu wuŋ. Geenɛ, wu lé
wu tō wu bûde yi kwe le be
ye yi nyume wa yi kiyo. Nɛ ye
yi muh wu wuŋ le lo, tu ye yi
kiyo le tɛ lo.

⁴⁵ Noo ba le ba saŋ le,
“Adam wù fwe gè bee yu wu
yene.” Le tu fe Adam wù ajin
le, wu tu nyume fie kiyo ki
nyaa kinche bamii le.

⁴⁶ Ge muh to wu ya wu
keme ye nyu yi kiyo ge. Wu
to wu ya wu keme nyume ye
yi muh wu wuŋ fe wu keme yi
kiyo.

⁴⁷ Adam wù fwe ba gè fe wu
be kibvunε. Adam wù ajiŋ gè
ia fie fwe

48 Bamii ba fekuu fene le një muh wù fwe wù ba gè fe be nshenj, bamii ba fewe le një muh wù gè ja fewe.

⁴⁹ No besabεŋ le bee jo
nfiεεne yi muh wù ba gè fe be
nshεŋ, le gεh no besabεŋ le
bee jo yi muh wù gè ja fεwe.

50 Boon ba bwεεŋ, nseŋe beŋ
le ge tanlo ye chine yĩ le nyan
be kileme to ki kẽme kijuse
antenee a bvunfon bvu Nyo
ge. Ge tanlo te fiee fi tanlo fi fô
to fi keme kijuse fe fiee foo ge
fo ge.

⁵¹ Beŋ yēge beŋ yū nseŋ beŋ kinyile ki fiɛe. Ge besabεŋ bachii nyu be ge be kwēeyɛ gɛ. Geenɛ ye yese besebeŋ bachii le vi jā vi kūse.

⁵² Ba doo ba ton̄ soŋ yĩ
fekimese, ye yese besebeŋ mo
yi kûse ne mwanj̄ no muh to
wu babe jise. Soŋ ge doo chi

jeme bamii ba kweeyε wa mo bo bū yi kwe le, bε ye yī baan ge yi fo ge, besabεn ba baan yu mo be kusε lo.

⁵³ Ye chine yī tanlo yi fō keme ki yi kusε yi tu wa nyu yī tanlo yi ge fo ge. Ye yī tanlo yi kwē keme ki yi kusε yi tu wa yī tanlo yi ge kwe ge.

⁵⁴ Sege ye yī tanlo yi kwē yi fo kusε wa yi tu yī tanlo yi kwe yi ge ka yi fo ge, fiese fichii mo fi kōjε no ba gè sanj a Nwa wu Nyo le le,

“Ba le ba so wa kwe ba ngorde bvunga bwe.

⁵⁵ O kwe, bvunga bwun le faan?

O kwe, gwεn wo wu wo taa bamii yu le faan?”

⁵⁶ Gwεn wu kwe le kimbefε, bvunga bvu kimbefε le nchi wu Nyo.

⁵⁷ Geenε besabεn nyāa kiyone Nyo wù le wu taashε besabεn bε Tada wese besabεn wù Jiso Kletu besabεn nyu be soo kimbefε mo kwe.

⁵⁸ Noo boon ba bwεεn ba le shéñ yan, bεn lème bεn teεme. Keefε fiese shíñshε lo bεn ge. Bεn nyā ye yene yichii yi lème chi Tada le segechii. Bεn kēe le ge lème chi muh gee nje Tada le chi gē chi lēsε achiji ge.

16

Nnya ki ba fī bamii ba Nyo yu

¹ Nle njemε mεesε kune nnya yī ba nyaa ki ba fī bamii ba le ba Nyo yu. Bεn gēe geh yεεnyεe no nge jeme bintaashε bi bamii ba mbεmε bi Galashiañ gēe.

² Sege le juu chī fwe yi kimaa le kichii, muh wu mumwaa wu mumwaa baa fiese wu seesε wu gεe. Muh doo wu baade, wu baa geh no Nyo le wu buu wu. Nge ndoo nto bεn ge ka bεn she bεn suge lo kinsu ge.

³ Nge ndoo nfεsε, mε mo nsāñ nwa ntāa fε nya yene le, bamii ba bεn le bεn baa bo mo bo jō bo gēeñ bε yī Yelusalem.

⁴ Nε fī le fī kojε bεn le le ngeenε te, besa bo mo be gēeñ.

*Mwεε mū Bolgè kwaji ki wu
ge*

⁵ Nlē nge n'ya nfe je Masedonia sege ntoo a bεn le, nje ngoone ki nfe je yo.

⁶ Tanlo besabεn chē, bee chē mo nyu kife ki fī doo ki fe, wu le bεn ge bεn fī mε yi jienyi wan le, mε mo ngeenε a ngeenε yo.

⁷ Ngoone le nge ndoo nto a bεn le mεesε besabεn ge yεnε geh lo we we ge. Njiñe fwe, nkee le nlē nge ntō besabεn bose ye be che, fε Tada fεnε le wu bεeñ.

⁸ Geenε mbaan nche Efesu yane ngeenε mbu juu chi Nka wu Benteko.

⁹ Kimbuñ kī baan le ki gwenyε fε mεnε yane ki ngeenε lème chi Nyo, mo no bamii ba duude bamu le yu bō bane lème chine nε.

¹⁰ Sege Timoti to, bεn yēñ le bεn lē bεn gē wu yūge njoñ a bεn ntēnεe, nje wu gee geh lème chi Nyo yεεnyεeñ no ngee.

¹¹ Keefε muh lāasε wu ge. Bεn ge bεn fī wu wu lēñ bε nyiεgee wu tū jiñ fε mεnε,

nje besa boon ba bwe wese chieene wu.

¹² Fi kune mwa bwe wese besabəŋ wù Abolo, nche nləgə wu wesee le wu lâ jige a bəŋ le bəŋ boon ba bwe wese besabəŋ bamu baa, geenə wu baan kon gə mbəŋ ki wu tō məeəse gə. Wu ge doo wù kəmə je, wu mo wu tō.

N'yəsə bə kimeə ki njəmə

¹³ Beŋ doo beŋ nyume beŋ yēne. Beŋ lēme beŋ tēeme yi mbəmə wene le, beŋ nyūme bamii ba kəme muntele, beŋ lēme beŋ tēeme.

¹⁴ Beŋ doo beŋ gee fīeə fichii beŋ gee bə kin̄koŋe.

¹⁵ Beŋ kēe le Tefina bə yeh ye le bamii ba fwe a kimbe ki Akəya le bo gə ya leesə fitele yi Tada le. Bo nyā bikwəə biboo ki bo fli bamii ba Nyo. Boon ba bwəeŋ, ŋkude chiaaŋ beŋ le,

¹⁶ le beŋ yūge bamii le njə banə, beŋ ka yūge tə muh wuchii wù le wu taashə bə bo bo lene yi fīeə le fimimia.

¹⁷ N'yuge njoŋ no wu wù Tefina bə Fotunatu mo Akaku le bo to ki bo yəŋ məne. No n'yəŋ bo le fi mo fi nyu le nle n'yəŋ wa beŋ le.

¹⁸ Bo le bo jīeəsə fitele fiaŋ gəh yeeŋyeeŋ no bo jīeəsə mwəna. Bamii njə banə bee kəme ki be ŋgvūnə bo.

¹⁹ Bintaashə bi bamii ba mbəmə bi Əsia yanə yeeſe beŋ le. Akwela bə Blisila mo kin̄taashə ki bamii ba mbəmə ki shiide a bo yeh yeeſe beŋ le bə fitele fichii a jee chi Tada le.

²⁰ Boon ba bwe wese besabəŋ ba mbəmə chiiŋse

te n'yəsə. Beŋ yēsə muh le wuchii beŋ kfūgə bo a je yī yuude le.

²¹ Wune n'yəsə saŋ mə wù Bol bə kibo kaŋ.

²² Ne muh le yu wù konjə gə Tada gə lōŋ koo wu. Kii Tada wese kaasə to.

²³ Tada Jiso dūnyə fitele fi konjə fe beŋ le.

²⁴ Kiŋkoŋe kaŋ nyūme fe beŋ le segechii no besabəŋ le bee taashə yi Kletu Jiso le. Fi nyūme noo.

**Nwa wù kiŋgane
kinfεε wù Bol gè saŋ
fε kintaashε ki
Kolεŋ le**

**Fieε fi le a Nwa wu
Kolεŋ wù kiŋgane
kinfεε wunε le**

Bol gè saŋ ɲwa wù kingane kifee wune fe kintaashé ki bamii ba mbemé ki Kolen le, nyu kife kí banjé gè jade bo too antenée a wu be kintaashé kiyu. Bamii ba a kintaashé kiné le bamu gè ja bo keme kinteenyé kimu kí tème kune Bol. Geene, Bol saŋ ki wu dñye le wu konje baanj le be bo tú jwe wu mumwaa.

Nwa wunε geεne fwe wu
jεme no Bol gε lege kintaashε
kiyu le bo gwénε chiaaŋ yi-
boo ki bo fih bamii ba Kletu
ba Judia ba gε bee yi nge le.
A kimbe ki ηwa wunε le ajinj,
Bol jεme kune mwεε mü du-
unyi le wu le mwa ntuŋ wu
Jiso Kletu wù nchiaeŋ. Wu
gε jεme nje bamii bamu ba
Koleŋ shige gε ja bo beeŋse
bikwεε biboo le le bo boonj ba
ntuŋ ba Jiso ba nchiaeŋ, bo
mo duu le gε Bol nyû lo mwa
ntuŋ wu Kletu wù nchiaeŋ gε.
Bikwεε bi mwεε bi a ηwa
wunε le

1:1-11 Fenkeee

1:12-7:16 Bol bε kintaashε
ki bamii ba mbεmε ki
kolεŋ

8:1-9:15 Nnya ki ba fih
bamii ba Kletu ba Judia
VII

10:1-13:10 Bol jemē kune
mwee mü duunyi le wu le
mwa ntuŋ wu Jiso Kletu
wù nchiaeŋ
13:11-14 Kimese

1 Le mε wù Bol, nle mwa ntuŋ wu Kletu Jiso yi ŋkoŋ wu Nyo le. Le besa mwa bwēe wese wù Timoti. Nsanje lwa wunε fε kintaashε ki bamii ba Nyo ba Koleŋ le, mo fε bamii ba le ba Nyo le bachii ba kimbe ki Akεya le kichii.

² Nyo wù Chiji wese
besabəŋ bə Tada Jiso Kletu
dûnye fitele fi joŋe fe bəŋ le,
bo ka bo nyâ bəŋ bə muntele
mù nyigee.

³ Mbεεŋse nyûme fε Nyo
wù le Nyo wu ka nyume
Chiji Tada wese besabεŋ wù
Jiso Kletu le. Wu le Chiji
kiŋkoo yii, nyu Nyo wù jieεse
muntele mu bamii yi mwεe le
munchii.

⁵ Bee kee lo le geh yeeñyeen
no banje ba Kletu le fe bee
le weseen, nyu geh no Nyo le
wu feder yi Kletu le wu jieese
muntele mwesa te weseen.

6 Ne bee le yi manlun le,
tu le ki jieese muntele mwena
mo ki bvuse benj. Ne bo jieese
muntele mwesa. tu le ki bo

gē muntele mwəna fūfē shēn. Fine lé fi gē bəŋ kēe ki bəŋ kāan shēn bəŋ nyūme nyiəgee yi baŋge ba bəŋ yēne le nje no bee yēne.

⁷ Fiee fl bee jiiŋe fwe kune bəŋ gē tanlo fiee shiŋshē bee gē. Bee kee lo le no bəŋ yēne baŋge nje bee, bəŋ te lé kēme muntele mù jiee nje bee.

⁸ Booŋ ba bwēe wese, gē bee goone le bəŋ nyū nje bəŋ kee kfuu chi nge wù bee gē mu yi woŋ wù Ḫisia le gē. Wēe nge gē tēeme baaŋ wu fede lo bvunja, bee gē yēde le gē tanlo bee ka bee lun gē.

⁹ Yi nchiesej le, bee gē kee le fi le fi ləeŋ wa le bee lé be kwēeyē. Geene fine fiee gē kooshi noo ki fi gē le keefē bee yēme yi bikwēe biesa le gē, bee yēme nyu yi Nyo le. Le wu wù bvuse bamii yi kwe le.

¹⁰ Wu wuyu wù gē bvuse bee yi kfuu chi wēe nge wù bee gē yēne wa nyu kwe le, wu lé wu gē wu mē geh wu bvuse. Bee le bee gēe bvufee nyu yi ye le le wu baaŋ geh wu ka wu bvuse bee segechii,

¹¹ no bəŋ lé bəŋ tōone bee bə buunē chena. Noo bamii ba duude mo bo nyaa kiyone Nyo le fe bee le nje fiee fi joŋe fi wu le wu buu bee yu nje buunē chi bamii ba duude.

*Fiee fl gē ge fe Bol kuse ḥkwaje
wu njienye we*

¹² Fiee le yu fi bee chiaase ye yi fi le, fitele fiesa toone bee kune fi. Fi le le, gee chesa chi le yi nshen yin le, fede munchii fe bəŋ le le chi yuude, nyu nchiesej no Nyo

goone. Ge bee gee gee chinē bee bii bvufee bvū yi woŋ kfunē le gē. Bee gee bee bii geh nyu bvunja bvū le bvū Nyo le.

¹³ Ne fiee fl ge bee baaŋ saŋ gē fiee fimi fe bəŋ le yeye fede fi tanlo bəŋ tēen bəŋ kēe fi gē. Nkwaji le bəŋ lé bəŋ tēen bəŋ kēe fi fichii chuule,

¹⁴ geh no bəŋ le bəŋ kēe wa bee mēse shige, wu le ge doo nyūme juu chi Tada wese besabəŋ wù Jiso Kletu lé wu gē wu tō, bəŋ chiaase ye bə bee geh no bee lé be gē be chiaase ye bə bəŋ.

¹⁵ No nge nkee fine fiee noo mē n'ya manje gē mē mo ngoone ki n'ya ntō a bəŋ le, wu le bəŋ kēme maajē waŋ kingane kinfēe.

¹⁶ Ngē ḥkage le, nge ndoo ngeene Masedonia nfē je a bəŋ le, bē le nlé nge ndoo kaase ḥka nfē je a bəŋ le, bəŋ flh mē yi njienye waŋ wu Judia le.

¹⁷ Beŋ kwaji le no nge mbaan nfe gē, nyu le nge ḥkage noo ngee lo? Noo le ndoo ḥkage fiee mo ḥkage a je yī muh wu fekuu fene bəeŋ fiee le, “Eŋ” wu ka wu kaase wu fanj geh kife kiyu le le, “Aay” le?

¹⁸ Yi nchiesej le, no Nyo to wu lēme geh yi je ye le, gē fiee fi bee jēme bəŋ le to nyu fi bee bəeŋ le, “Eŋ” bee kaase bee fanj le, “Aay” gē.

¹⁹ Fi le noo nje gē Jiso Kletu wù Mwa Nyo wù besa ba Sila mo Timoti gē feeji a bəŋ ntenee le wù bəeŋ fiee le, “Eŋ” wu kaase wu fanj le, “Aay”

gε. Fi to fi nyu geh le, “Εεη” segechii.

²⁰ Beη kēe le le fīee fi Kletu gè fe fi le baηka ba Nyo gè fe bachii wu beη bo le le, “Εεη.” Le nje fine fīee fi besabεη fedε yi Kletu le bee duu Nyo le le, “Fi nyūme noo.” Ne no besabεη to bee beεηse wu ne.

²¹ Le Nyo wù ge le bee lēeη wù ge te beη lεeη, besabεη tu bee tεeηe yi Kletu le. Wu le wu cha bee wu gεe yeye*.

²² Wu le wu gεe njie we yi ye yese besabεη le, wù le Kiyo ke kī wu le wu gεe fe muntele mwesa besabεη le nje nshuude wu fīee fīchii fi lē fi tō fe besabεη le, fi bee lē be gē be kēme.

²³ Ntēηe Nyo wu le wu bεe jīn yi nsa waη le ηgē baan ηkaase ge nto Kolej gε, le nje ηgē ηgoone ki mbājε lo beη.

²⁴ Ge nyu le bee goone ki bee lēme geh le ne no mbεmε wene kēme ki wu nyū gε. Bee ka lene besabεη ki bee to be njoη fe beη le. Nje bee kee le beη lēme beη tεeηe yi mbεmε wene le.

2

¹ Noo, me mo nleje le gε mbaan ηka nlā jige chī to be nsase gε.

² Ne ηka nja ηgē beη yū nsase, ka nyū yεeη wù taηlo wu gē n'yū njoη fedε beη baa ba ηge wa bo yuge nsase?

³ Ne fīee fi gē ge me fe nsaη ηwa wεe a je yī ηgē nsaη le. Ge bee wu le ηge ndoo nto a beη le, ηge ηkeme nsase wumu wù ja fe beη ba bee ki beη gē

n'yūge njoη, nje ηkee lo chuule kune beη bachii le njoη waη le geh njoη wene beη bachii.

⁴ Beη kēe le ηwa wuyu wεe ηgē nsaηe beη nsase wù baan, fitele toonyi me, ajoo yise me ajii. Ge ηgē nsaη noo ki ηge le beη yū nyu nsase gε. Gē bee ki ηge le beη kēe kinjkoηe kī baan ki ηkeme fe beη le.

Ba lēeηhe jiale chi muh

⁵ Ne muh gē ge n'yu nsase, tu ge nsase wunε me geh fe mene maa gε. Gē bee te a je yimi le fe beη le bachii. (Ge fine fīee nyu fīee fi njeme nluji lo fi le baan gε).

⁶ Wunε ηge wù bamii ba duude beη le beη nya wεe muh le, le wu koje noo.

⁷ Mεeηe taηlo beη lēeηhe jiale che, beη gē fitele fie jīeη, wu le keefε yī yī baan yūuyε lo wu gε.

⁸ Noo ηkude chiaan beη le le beη kāase beη dūnye wu le le beη baan geh beη koje wu.

⁹ Ne fīee fi gē ge nsaη ηwa wεe fe beη le ki me mōη beη ηkēe laa beη yuge geh mene yi fīee le fīchii la.

¹⁰ Ne beη lēeηhe jiale chi muh, tu me te nle nleeshe. Ne nleeshi fīee, fīee ne nyu yu ki nleeshi, tu nleeshi a Kletu jii nje beη.

¹¹ Besabεη gee noo wu le keefε Sataη ja wu lēe yo wu kēme bvunja a besabεη we gε. Ge besabεη maηe no wu to wu wεenε gε.

*Jε yi Nyo kune bamii le je le
jē le*

* **1:21** Kene le, “wu yefε bee.”

¹² Gè bee sege njè njene mbu alaantej ki Towa le ki nfeje saaka wù jone wù kune Kletu yo, Tada gwenye kimbuñ fè mene ki nlèj lème che yo.

¹³ Geene bvufee bwanj gè bee ge fo ge, nje njè baanj n'yèj ge mwa bwèej wù Taytu le yo ge. Noo me mo n'yese bo le le ba shèe wa, mo nto Masedonia.

¹⁴ Geene, kiyone le fe Nyo le wù to wu saa bee fwe segechii yi Kletu le wu nyaa mbèetee, bee bii njè bamii ba wu le wu keme gwèj wu jen le. Wu mo wu fede yi ye yese le wu saanjse saaka kune Kletu manjuu le manchii bo kee wu bo yuge wuñ we njè jiñ fe ba tonj.

¹⁵ Bee le njè nsane wu jiñ chi Kletu fe Nyo le antenee a bamii ba ba bvuuse bo le mo fe ba lese le.

¹⁶ Fè bamii ba lese le nsane wun too nyu be kwe fe bo le. Bamii ba ba bvuuse bo le nsane wun too nyu be kinche fe bo le. No fi le noo, tu le yèñ wù koje ki wu gè chichine lème?

¹⁷ Gè bee nyûme njè bamii ba duude ba jo je yi Nyo yi tu fies fi waanj fi bo jienyi bo gese lo ge. Bee le fiesa bamii ba taashé yi Kletu le, bee feeji je yi Nyo be muntele mù yuude njè bamii ba Nyo le wu tuñ bo, bo lème a wu jii.

3

*Mbejè wu mankañ mà kege
be manfèj*

¹ Me fene njeme ne fi nyu le bee ka be kaase be dunye lo

bikwèe biesa beñ le? Kene le bee goone bañwa njè no bamii bamu goone bane bañwa ba ja fe bee le kene fe beñ le bò duunyi bamii ba le bee le?

² Beñ kibee le wa njwa wese wù ba le ba saj a muntele mwesa le no muh wuchii tanlo wu këe wu ka wu tèej.

³ Beñ duunyi le beñ le njwa wu Kletu wù bee saj. Nja wun ge ba saj nyu be finti fi njwa le ge. Ba saj nyu be Kiyo ki Nyo wù keme kinche. Ge ba saj nyu yi bibèse bi ata a ata le ge. Ba saj nyu yi bibèse bi le muntele mu bamii le.

⁴ Fine le fies fi bee jeme bee ya manje ge a Nyo jii fede yi Kletu le.

⁵ Ge nyu le bee le bee koje be bikwèe biesa ki bee gè fies fimi fi bee lé be jà be dûu le fies fimi ja fe bee le ge. Ge Nyo bee fe bee kôje.

⁶ Wu le wu ge bee koje ki bee lène yi saaka wu mankañ mà manfèj le. Ge mankañ mane nyu mà bii nyu banchi ba bo gè saj lo be chiañ le ge. Le ma Kiyo ki Yuude. Banchi gè too nyu be kwe. Geene Kiyo nyaa nyu kinche bamii le.

⁷ Je yì kege yì ba gè gee mwèe yi le ba gè cho banchi bayu yi bibèse bi ata le. Sege Muse gè too be banchi bayu, ge bamii ba Ishwala gè kee ki bo jinje bvushi bwe ge, nje n'yule wu Nyo gè baanj yi bvushi bwe le. Yiyee je yì kege yì gè too nyu be kwe, gè too yi keme n'yule wu Nyo, n'yule wee gè baanj noo wu jime wa wu kage wu geene lo.

⁸ Ne yiyee je gè bee noo, je yì

ba gee mwεε yo yī le yi Kiyo ki Yuude, gε fe lo wuwεε n'yule gε?

⁹ Ne je yī bo gε gee mwεε yo yī gε too be fieε fi leese lo bamii yi nge le, yi gε too be n'yule wu Nyo, gε tu je yī bo gee mwεε yo yī le yi Nyo jōde bamii le bo le chaaŋ a wu jii tanlo yi kēme n'yule wù feder wεε!

¹⁰ Kinchieεŋ kiyu le le fieε fi gε too fi kēme n'yule wu Nyo fiyu le fi lese wa n'yule we njε n'yule wù kuge wù feder wεε le wu to wa.

¹¹ Ne fieε fi gε kage wa fi gεene lo gε too be n'yule wu Nyo, gε tu n'yule wu fieε fi too ki fi nyū wa kimaga le wu kuge wu feder lo wuwεε!

¹² No bee kee noo njε ki-maŋε le lo seŋ, bee mo feeji bee faane gε.

¹³ Ge bee nyu njε Muse wù gε baŋε bvushi bwe be njε ki wu gε le keefε bamii ba Ishwala jīŋe no n'yule wù gε baŋ yi bvushi bwe le jime wu kage wu gεene lo gε.

¹⁴ Geenε bamii bayu bvufee bvuboo gε jiime lo. Mo too bude abεŋ, le bo doo bo teŋε fieε a Nwa wu Mankaŋ mā kege le, bo yu, fieε nyu geh yu fi baŋ bvufee bvuboo. Le geh yi Kletu le wù tanlo bo chiaase fieε fi baŋ fiyu.

¹⁵ Yi nchiaeŋ le, too bude a bεŋ wunε, bo teŋε fieε a ɻwa wu Muse le, fieε nyu geh yu fi baŋ bvufee bvuboo le.

¹⁶ Geenε, muh tu wa fie be Tada, ba mo ba chiaase fieε fi baŋ fiyu.

¹⁷ Tada wunε le Kiyo, mo

faaŋ fe Kiyo kinε le fo, tu bamii le bo bu wa yi bvunfa le.

¹⁸ Fi le le besabeŋ bachii ba le le fieε baan fi baŋe manshi mesa besabeŋ le n'yule wu Tada wù baan yi ye yese besabeŋ le, wu gee besabeŋ baan bee mo bee kuse bee gεene fwe fwe bee fieεne wa nyu wu. Nkuse wunε gee Tada wù le Kiyo ki Yuude.

4

Nchvu yi saaka wù jone a baleh ba bo ma le

¹ Noo, no bee kēme leme chine nyume Nyo wù kole yii wu nya bee le, tu gε tanlo shēŋ kwee bee be chi gε.

² Bee le bee baa jin yi mwεε mü bamii gee nyile le, mü le mu kinchoose. Bee le bee fan je yi kilele. Ge bee leese chimbian a je yi Nyo le gε. Bee to bee jeme geh nyu nchiaeŋ bee chuuyi andajedaŋ, bee duunyi bikwεε biesa muh wuchii le a Nyo jii, wu le tanlo bo kwajε bo kεe bamii ba le bee.

³ Ne mo nyu le saaka wù jone wù bee feeji wunε le fieε baŋε, tu fi baŋe geh nyu fe bamii ba lese lo le.

⁴ Fe bobaa bamii ba baŋ beεŋ ge saaka wunε le ge le Satan wù le nyo wu yi woŋ kfunε le, wu le wu baŋe bvufee bvuboo bvu jiiŋ. Wu ge noo wu le keefε bo yēne n'yule wu saaka wù jone wù le kune bvukuge bvu Kletu wù le nfieεne yi Nyo le gε.

⁵ Beŋ kēe le ge bee feeji nyu kune bikwεε biesa gε. Bee

feeji nyu kune Kletu Jiso le le Tada. Bee le ḡeh lo fiesa bamii ba lene b̄en le nje Jiso.

⁶ Nyo wù ḡe jeme le,
“N'yule bu yi kijib̄e le wu bāan”,

Le Nyo wuyu wun̄e wù ge n'yul̄e we tu wu baan̄ fe muntele mwesa le ki wu yūuse bee le bee kee bvukuge bvü Nyo bvü le yi bvushi bvü Jiso Kletu le.

⁷ Nchvu yi saaka wun̄e le yi ye yese le, geene bee le ḡeh lo fiesa baleh ba bo ma lo. Bee le noo wu le fi dūnyi le bvunga bvun̄e bvü fedē bvunga bvuchii bvü le yi ye yese le, le bvü Nyo, ḡe nyume bwesa ḡe.

⁸ Ban̄ge yige bee bimbe le bichii, geene bo ya bw̄eyi ḡe bee ḡe. Bee jade bvufee tu bvü leesse lo bee, geene shén kwee ḡe bee ḡe.

⁹ Bo to bo boone bikaa a bee jin̄, geene Nyo daayi ḡe a bee le ḡe. Bo to bo kfuu bee, bee gweeyi fekuu, geene bee kweeyi ḡe.

¹⁰ Bee to be jiényi bee kwee ḡe kfuu chi kwe yi Jiso segechii, wu le kinche ki Jiso tanlo ki dūnyi te yi ye yese le.

¹¹ No bee chee, bee to be nyu ḡeh jwe wu kwe le segechii nje Jiso, wu le kinche ki Jiso dūnyi yi ye yese yi tanlo yi kwe le.

¹² Noo, bee mo bee kwe kwe, geene kwe yese yine too nyu be kinche fe b̄en le.

¹³ Bee le be lees̄e fitele yi Nyo le no muh mu ḡe lese wu mo wu san̄ le,

“Nle mb̄eñ fe njeme”,
bee te b̄eñ fe bee jeme.

¹⁴ Bee kee lo le wuw̄e wù ḡe bvuse Tada wese besab̄eñ wù Jiso Kletu yi kwe le, lé wu ḡe wu bv̄se te besab̄eñ ba le be Jiso yi kwe le, wu jo bee mo b̄eñ te wu ḡeñ wu ḡe a wu fwe.

¹⁵ Mw̄eñ mun̄e munchii kooshi nje b̄eñ, wu le no kin̄koñe ki Nyo fede ki ḡeñe fe bamii ba duude wesee le, kiyone ki bamii nyaa fe Nyo le b̄iise mb̄eñse ḡeñe fe Nyo le.

Mw̄eñ mü bayede mu le fede lo

¹⁶ Le fieñ fi shén kwee ḡe bee ḡe. Mo no ye yese chine bvuge yi ḡeñe yi kage ne, muntele mwesa kuuse mu tuu ḡeh lo munfeñ aju achii.

¹⁷ Ban̄ge ba shige ban̄e ba bee yene yi kife k̄i shige kin̄e le, le ba seese nyu bvujon̄e bvü baan̄ bvü kage ḡe fe bee le bvü tanlo muh ḡe ka wu bege ḡe.

¹⁸ Noo, bee baan̄ leesse ḡe fiesa bvufee yi mw̄eñ mü ba yede mu le ḡe. Bee leese nyu yi mü ba yede ḡe le, nje mw̄eñ mü besab̄eñ yede mu le, le mu fede lo, geene mü besab̄eñ yede ḡe, le mu kage ḡe.

5

Ye yifet̄i yi bee le be k̄eme fe we

¹ Besab̄eñ kee le ba saayi lo chun̄ yi le ye yese yi besab̄eñ chee yu fekuu f̄en̄e, tu besab̄eñ k̄eme yeh fe Nyo le yi ba jone ḡe be chiaan̄ ḡe. Yiyee le yeh yi fe we, nyu yi kage ḡe.

2 No besabəŋ le fənə məeɛe besabəŋ tune, nje besabəŋ beede baan lə ba jii ye yi fewe yee ye yese besabəŋ le nje njū.

3 Le ge nyū sege ba jii wa ye yee yi ye yese besabəŋ le, besabəŋ gə ka bee nyū ye yi yese gə.

4 No besabəŋ baan bee chee chun yinə le, banġə ba besabəŋ yəne bo gee besabəŋ tune lo baan. Gə nyu lə besabəŋ goone lə ba baaye njū chiee yī le ye yese ba jii nyu yi fewe gə. Besabəŋ goone lə ba jīl nyu yi fewe ye yese besabəŋ le, wu lə kinche kī kage gə mi lo ye yese chine yi tanlo yi kwe.

5 Nyo le wu seessə besabəŋ ki bee kēme fiee fine. Wu le wu baa sa besabəŋ le nyu Kiyo ki Yuude.

6 Noo, bee mo bee nyu segechii bee kee fine fiee bee maŋe gə. Bee kee lə no bee chee yi woj kfunə le yi ye chine le, bee le je yī ndefe le fe Tada le.

7 Bee gee mwəe nje fitele fi bee leese yi Nyo le, gə nyu nje bee yede wu le gə.

8 Bee le nje bee maŋe fine fiee seŋ, fi joŋe chuule lə bee chīnə lo ye chine le, bee gəeŋ bee nyume wa besa ba Tada fe la che le.

9 Noo, kənə le bee le besa bo fe la che le, kənə bee baan fənə, fiee fi bee jiŋe le lə, bee gēe gəh ki wu yūgə njoŋ.

10 Beŋ kēe lə besabəŋ bachii kēme ki bee ləeŋ fwe a Kletu wu sā besabəŋ, wu lə muh wu mumwaa wu mumwaa kēmə nlaŋə wu fiee fi wu gē gee yi ye

chine le, kənə le fi joŋe kənə fi befe.

Leme chi gee bamii naji mwəe be Nyo

11 No bee kee fiee fi le ki bee fāane Tada, bee mo bee moŋ ki bee gē bamii kuse. Nyo kee bamii ba le bee chuule. Nkwaji lə beŋ te kee chuule a muntele mwəna le bamii ba le bee.

12 No bee jəme nə gə nyu lə bee goone ki bee ka be kaasə bee duunyi bikwəe biesa beŋ le gə. Bee nyaa gəh nyu je beŋ le ki beŋ chīaase ye be bee, wu lə tanlo beŋ kēme fiee fi tanlo beŋ chvūu bamii ba beŋjse ye yi kijusə ki mu le be mwəe mü bo yede a bamii jii, nyume gə mu fe muntele muboo le gə.

13 Nə le lə bikwəe jiŋyi bee, tu bi jiŋyi nje Nyo. Nə le lə bi leme fo, tu bi leme gəh nje beŋ.

14 Fiee fi gee bee gəeŋe fwe be fiee fi bee gee le kiŋkonə kī Kletu kēme fe besabəŋ le. Bee gee noo nje bee le bee beŋj le muh wu mumwaa gē be wu kwe fe bamii le bachii, fi mo fi nyume lə bamii bayu bachii le bo kwe wa tə.

15 Wu gē kwe fe bamii bachii le wu lə keefə bobaa ba chee, ka bo chēe nje bikwəe biboo gə. Geenə, lə bo chēe wa nje wee muh wu gē kwe wu kaasə wu bu yi kwe le nje bo.

16 Noo, kēgə məeɛe gəeŋe lo fwe gə bee ka jiŋe muh be je yī muh wu wuŋ gə. Bee nə chi jiŋe Kletu nyu be je yi muh wu wuŋ, gə bee baan be ka be jiŋe wu məeɛe a yiyyə je le gə.

¹⁷ Fiεε fi nyume le lε, nε muh le wu taashε wa bε Kletu, tu wu le wa muh wù fwεη. Mwεε mù kege munchii le mu fe wa, mwεε munchii tu wa mù munfεη.

¹⁸ Fine fichii gee Nyo wu gε kaasε wu jo besabεη yi ye ye le wu naje mwεε besabεη bε wu, fede yi Kletu le. Wule wu nya bee lεme ki bee gεe bamii naji mwεε bε Nyo.

¹⁹ Fi le lε, le yi Kletu le wù Nyo gε naje mwεε bε bamii ba yi woŋ kfunε le, le bo tu bε wu. Wu baan gε wu nŋode fintε fi bimbefε biboo gε, wu mo wu nya ntuŋ wu naje wunε chiaaŋ yese le, le bee tεede bamii le.

²⁰ Bee mo bee nyu fεnε yi kijusε ki Kletu le, Nyo fede yi ye yese le wu lεge bamii. Noo bee kude chiaaŋ fε bεŋ le a jee chi Kletu le le bεŋ kāasε mεεse bεŋ nājε mwεε bena Nyo.

²¹ Le nje besabεη ba wu wù Nyo gε ge Kletu wù gε kee gε kimbefε gε, ja wu tu kimbefε, wu le besabεη tû chaaŋ a Nyo jii nje wu.

6

*Baŋε ba Bol wù mwa ntuŋ
wu Jiso Kletu gε yεne*

¹ No bee lεne yi kintaashε le besa Nyo, bee mo kude chiaaŋ tε fε bεŋ le le keefε bεŋ fε fitεle fi jone fi Nyo kεme fε bεŋ le ge fi lεse achiji gε.

² Nyo gε bee wu jεme lε,
“Kife kī chuule gε to ki kojε,
nnyā bintuŋ wo le.
Juu chi mbvuse gε kojε mε
mbvuse wo.”

Bεŋ jīŋε bεŋ yēŋ, mεεse le kife kī chuule, chine le juu chi mbvuse.

³ Ge bee gee lo fiεε fi tanlo fi banje je yi muh mu gε. Bee gee noo wu lε keefε ba gε ba yēŋ jialε chimi yi lεme chesa le gε.

⁴ Geenε, bee le be dunyε fiesa bikwεε biesa a jé le yichii lε bee le bamii ba lεme ba Nyo. Bee le bee dunyε je yī bee kaane shēŋ baan yi banjε ba bee yεde le, bε sege mwεε tεεme mo sege je nyume gε yu gε.

⁵ Bee ka be dunyε tε no bo sunje bee, bε no bo leese bee yēŋ yi ncha le, bo ka shinshi banjε besa bo. Bee to bee kfuune ye yi lεme le, bee jade bee che antaŋ bee lefe gε, be ja kife kimi le bee tu bee kwee jεŋ.

⁶ Bee duunyi tε a je yi kinche kesa kī yuude le, bε no bee kee fiεε kune Nyo, mo no bee kaane shēŋ, bε no bee kεme muntele mù njoŋe fε bamii le. Bee chee bee bii no Kiyo ki Yuude duunyi bee le, bee koŋe bamii bε kinŋkoŋe kinchiεŋ.

⁷ Bee to bee jεme gεh nyu njεme wù nchiesεŋ, bee gee mwεε a bvunja bvū Nyo le. Bee to bee jiji kinche ki chaaŋ le ki nyume nje mwεε mu jεŋ mu a kibo kinchiεŋ le bε mu a kibo kinŋkoŋo le.

⁸ Bee to bee duunyi tε bamii ba le bee, kεnε bamii nŋvuune bee, kεnε bo nŋvuune gε, kεnε bo jεme mwεε mù mbefe kune bee kεnε bo jεme nyu mù njoŋe. Bamii to bo jode bee le bee le bamii ba

kinlele, geene bee nyu bamii ba nchieen.

⁹ Bamii to bo jade bo nyu njε bo kee ge bee ge, geene bo kee bee chuule. Bee jade bee yene le bee le wa bankfusa, geene beŋ jīŋε beŋ yēŋ, bee le geŋ yu. Bamii to bo ja bo nyaa nge bee le, geene bo yuuyi ge bee ge.

¹⁰ Bee to bee nyu njε bamii ba le yii yii, geene bee lanje geh ye segechii, bee nyume njε bamii ba fuude, geene bee gee bamii ba duude tuu bamii ba kwa le. Bee to bee nyume ne njε ge bee keme fies ge, geene bee keme mwes munchii.

¹¹ Bamii ba Koleŋ, bee le bee jeme wa beŋ le, bee baan nyile ge fies ge. Bee le bee gwenye te muntele mwesa bee geε mu yεse fe beŋ le.

¹² Bee baan banje ge muntele mwesa fe beŋ le ge. Banje beŋ mwena fe bee le.

¹³ Njeme beŋ le njε boon ban le beŋ gē geh yeeŋyeŋ no bee ge fe beŋ le, beŋ gwēnye te muntele mwena fe bee le.

Keefε muh wu mbemε shūu kikaa bε muh wu le gε muh mbemε ge

¹⁴ Keefε beŋ shūu kikaa bε bamii ba le ge ba mbemε ge. Tanlo fies fi chaan be fi befe jiénye neε fe mu nyume yi fies le fimimia? N'yule be kijibε tanlo keme kintaashε?

¹⁵ Tanlo Kletu bε Belial* bo nyume jwe wu mumwaa? Fies fi taashi muh wu mbemε

bε muh wu le gε muh wu mbemε ge le la?

¹⁶ Yeh yi kintanye ki Nyo tanlo yi keme la ki yi gē bε munyo mu yi woŋ kfunε le? Beŋ kēe le besabεŋ le yeh yi kintanye yi Nyo yi keme kinche. Fine fies le no Nyo gε jeme le,

"Nlé ngē nchēe yi bo le, njēnyi a bo ntenee."

Nlé ngē nyume Nyo wuboo, bo nyume bamii ban."

¹⁷ Noo, Tada duu le,
"Beŋ bū a bo antenee, beŋ nyume yeye a bo le.
Keefε beŋ kūŋ fies fi nyien le
ge,

me mo nflh beŋ.

¹⁸ Nlé ngē nyume chiji wene, beŋ nyume boon ban ba bilesε mo ba bikεse.
Fine jeme Tada wu Keme Bvunga Bvuchii."

7

¹ Nsāa yan yi shēŋ, no Nyo le wu nya banka banε besabεŋ le ne, bee mo be chūgε fies fitchii fi cheŋε be ye yese besabεŋ mo kiyo kesa besebeŋ. Besabεŋ yūude bee gēne bee mēse no besabεŋ chee yi nfaan wu wu Nyo le.

Bol yu njoŋ no bamii ba Koleŋ ge kuse muntele muboo le

² Beŋ gē kijuse a muntele mwena le fe bee le. Ge bee nyu bee jiaa fies fe muh le ge. Ge bee nyu bee lee be muh ge, ge bee fide muh mu ge.

³ Ge njeme ne le nsage lo beŋ nsuune nsa ge. Nle njeme wa

* **6:15** Belial wunε a jé yi Glek le, le le Sataŋ.

bεŋ le lε bεŋ le shεŋ yese, mo nyu ki bee kwē kεmε ki bee nyūme yu, tu besabεŋ le gεh yi kintaashε le.

⁴ Nle ngeε fitele fiaŋ yi ye yene le baan̄. Nkεmε kinchi-aase ye baan̄ kune bεŋ. Fitele fiaŋ le nyiεgee baan̄ kune bεŋ. Yi baŋgε bachii ba bee yεne le, n'yuge gεh nyu njoŋ.

⁵ Mo no bee gε lese woŋ wu Masedonia le, bee gε baan̄ kεmε gε nfufε shεŋ gε. Bee gε kεmε baŋgε bimbe bichii. Bamii goone jwe besa bo, bee ka kεmε nfaan̄ a muntele mwesa le.

⁶ Geenε, Nyo wù jieεse muntele mu bamii ba le yi yii le, gε jieεse muntele mwesa be nto wù Taytu gε to.

⁷ Gε me gεh nto we maa wu gε jieεse muntele mwesa gε. Gε bee te je yi bεŋ gε jieεse fitele fie yu. Wu gε seεŋ bee le lε bεŋ goone baan̄ ki bεŋ yεŋ mene, bεŋ tu bεŋ kεmε yii fe bikwεε biεna le, mo no bεŋ kwaji baan̄ kune mε. No n'yu noo, nka n'yuge lo njoŋ baan̄.

⁸ Mo ne nyu le nwa wu ngeε nsan̄ fe bεŋ le wee gε ge bεŋ tu bεŋ nyume yii yii, tu gε fi fuuŋse mε gε. Geenε, fi gε fuuŋse gεh mε, nje n'yede le nwa wan̄ wuyu gε ge bεŋ nyume yii yii. Geenε, bεŋ gε bee yii yii gεh yi kife le ne shige.

⁹ Ntu n'yuge njoŋ mεεse, nyume gεh lε nje bεŋ gεh bee yii yii gε. Le nje yii yine yi gε ge bεŋ kuse muntele mwena. Bεŋ gε kεmε yii nyu a je yi Nyo goone le. Noo, bee gε baan̄ ge

gε fieε fimi fi befe fe bεŋ le gε.

¹⁰ Nε muh kεmε yii a je yi Nyo goone le, tu fi lé fi gε wu kuse fitele fie. Fine fieε tō nyu bε mbvuse fe wu le, fi too gεh nyu bε fieε fi wu fuuŋse ye yi fi le gε. Geenε, muh kεmε yii a je yi bamii ba yi woŋ kfunε le, tu yi lé yi gε yi tō nyu bε kwe.

¹¹ Bεŋ yεŋ fieε fi yii yi le yi Nyo goone le yi to yu fe bεŋ le. Bεŋ yεŋ no bεŋ le bεŋ jo mwεε a je yi tεεme le. Bεŋ yεŋ te no bεŋ le bεŋ ge fieε fichee ki fi dūnye le gε bεŋ kεmε kibo fe fieε fi befe fiju le gε. Bεŋ yεŋ no fieε fiju le fi toonyε bεŋ. Bεŋ yεŋ nfaan̄ wù bεŋ kεmε. Bεŋ yεŋ shεŋ yi baan̄ yi bεŋ kεmε ki bεŋ yεŋ mene. Bεŋ yεŋ shεŋ yi bεŋ kεmε ki bεŋ gε fieε fi kooji. Bεŋ yεŋ te kfuu chi nge wù bεŋ le bεŋ nya muh wuyu wù gε jiale le. Yi fieε le fichee bεŋ le bεŋ dunyε lo le gε bεŋ kεmε kibo fe fieε fiju le gε.

¹² Noo, mo no ngeε nsan̄ nwa wee fe bεŋ le, gε ngeε nsan̄ nje muh wù gε ge jiale gε, kεmε muh wù bo gε ge jiale wu le gε. Ngε nsan̄ wu le tanlo bεŋ dūnyε fe bikwεε biεna le a Nyo jii kfuu chi shεŋ yi bεŋ kεmε fe bee le.

¹³ Noo, fine fieε le fi ge shεŋ tu yi jieε bee.

Ki bise yi shεŋ yese yi le yi jieε le, bee ka yuge njoŋ baan̄ nje njoŋ wù Taytu yuge nje bεŋ bachii, le bεŋ ge fitele fie nyu yi nyiεgee le.

¹⁴ Ngeε chiaase wa ye nje bεŋ Taytu le, bεŋ gε baan̄ choose gε mε gε. Kinchiaase ye kī

bee gè shee be chiaase ye nje bəŋ Taytu le ki duunyi lə le kinchieŋ. Le gəh yeeŋyeeŋ no fiee fichii fi bee gè shee bee jeme bəŋ le, nyu tə nchięen.

¹⁵ Wu wù Taytu to wu kwaji bəŋ bachii no bəŋ gè yuge wu le, bə no bəŋ gè fi wu bə nfaan, bəŋ shiŋshi, wu koŋe bəŋ wu fede lo.

¹⁶ Mə te n'yuge njoŋ nje nle ngee bvufee bwaŋ yi ye yene le ngeeŋ mesə.

8

Nteefə no tanjlo bamii ba mbəmə nyā nnya bamii bamu le

¹ Booŋ ba bwe wese, bee goone lə bəŋ kəe fiee fi nfii wu Nyo le wu ge fe bintaashé bi bamii ba mbəmə bi kimbe kī Macedonia le.

² Baŋe ba təeŋe le bo moŋ wa bo baan. Geenə njoŋ wù baan wù bo kəme le wu ge bo gwenye chiaan yiboo yichii ki bo nya bamii bamu le mo ba le yi kifufe kī baan le.

³ Fiee fi tanjlo nseŋ le lə, le bo ba gè kwajé lə bo lē bo nyā nnya no bvunja bvuboo le. Bo doo bo nyaa, bo nya bo fesə no bo gè bee ki bo nya.

⁴ Bo gè legə wesee lə bee nyā gəh bo je ki bo lēe kibo fe ləme chine le ki bo tōŋ bamii ba le ba Nyo Judia.

⁵ Bo gè ge a je yi bee gè kwaji gə le tanjlo bo ge le gə. Bo gè ya bo nya bikwəe biboo Tada le, bo mo bo nya tə bee le no Nyo goone.

⁶ Noo, bee mo bee legə Taytu lə no wu gè kə wa ləme chine a bəŋ ntenee, wu mo wu

gəŋ bə chi fwe wu fi bəŋ, wu mēse ləme chi nfii chine.

⁷ Bəŋ kee ki bəŋ gə mwəe munchii ne chuule, mwəe mu a kimbe ki mbəmə le, mu a kimbe ki njeme le, mu a kimbe ki bvufee le, mu a kimbe kī bəŋ gə ſhén chuule ki ge fiee, mo mu a kimbe ki kinjkoŋe kena fe bee le. No bəŋ kee noo, bəŋ mō bəŋ yēl le bəŋ le bəŋ gwénye chiaan yene yi ləme chi nfii chine chuule.

⁸ Gə njeme ne nyaa nyu nchi gə. Mone lo ki n'yēl le kinjkoŋe kena tə le kinchieŋ, mbege bə ſhén yi chuule yi bamii bamu kəme ki bo ge fiee.

⁹ Bəŋ kee wa fitele fi joŋe fi Tada wese besabəŋ wu Jiso Kletu gè kəme. Mo no wu gè bee muh wu bvukuge wu ja wu tu muh kifufe nje bəŋ, wu lə kifufe ke gə bəŋ tu bamii ba bvukuge.

¹⁰ Yi saaka wù kune nya yinə, ngoone ki nyā waŋ ntefə. Fi le chuule lə bəŋ ba gè kə kiluŋ ki chi fe wa le ki bəŋ gə fiee, ya nyume gəh ki bəŋ gə fiee maa gə, bəŋ gè bee tə bamii ba gè kə bo kəme ſhén yi chuule ki bəŋ gə fiee.

¹¹ Bəŋ mo bəŋ gəŋ yu fwe bəŋ mēse ləme chiyu, wu lə bəŋ doo bəŋ mēse no bvunja bwena le, fi jlenye kikaa kimimia bə ſhén yi chuule yi bəŋ kəme ki bəŋ gə fiee yu.

¹² Bəŋ kē lə muh kəme ſhén ki wu nyā, tu Nyo le wu fi nnya ye wu bii fiee fi mwəde nya le, wu ya bii gə nyu yi fiee fi muh baan kəme gə le.

¹³ Gə njeme ne lə bəŋ doo bəŋ nyaa ki bəŋ fih bamii

bamu bəŋ tu bəŋ kwe lo gε.
Le fiee fi bəŋ gē bimbe bichii
kēme yeeŋyeeŋ.

¹⁴ No bəŋ kēme mwεε mεεse
mu fuushi lo, bamii bamu
fuge, tanlo bəŋ fi bo. Ne bo
doo bo kēme tε mu fuushi lo
sege kεe, bəŋ fuge, bo fi bəŋ.
Noo bimbe bichii mo bi kēme
yeeŋyeeŋ.

¹⁵ Le no ba le ba saŋ le,
“Muh wù gè banyε baanŋ,
gè baanŋ kēme geh baanŋ gε.
Muh wù gè banyε shige,
gè baanŋ kēme geh shige gε.”

Bol tuŋ Taytu Koleŋ

¹⁶ Nyaa kiyone Nyo wù ge
Taytu kēme shéŋ yí chuule
fe bəŋ le geh yeeŋyeeŋ nje no
ŋkeme.

¹⁷ Wu baanŋ bεŋ gε ki wu tō
a bəŋ le geh nje bee le be legε
wu gε. Wu too a bəŋ le a kwajε
wù le we le, no wu gè kēme wa
shéŋ chuule ne baanŋ fe bəŋ le.

¹⁸ Bee tune wu bε mwa bwe
wese besabεŋ wù ba kee wu
antenεε a bintaashε bi bamii
ba mbεmε le bichii yi saaka
wù joŋe wù wu jienyi wu feeji
le.

¹⁹ Gε me geh fifiee fi kune
wu gε. Wu le tε muh wù bin-
taashε bi bamii ba mbεmε le
bi baa le wu jienyi besa bo
no bee jienyi bee gee lεme chi
kune nfih chine. Lεme chine
le chi ge bamii nyāa mbεŋjε
Tada le kibεε, bε ki chi dūnyε
le bee kēme shéŋ ki bee fih
bamii bamu.

²⁰ Bee goone lε keefε fiee
nyā yu fi muh mu gē wu sāge
bee yi fi le kune nnya yí baanŋ
yinε yí bee lene yi le gε.

²¹ Bee mone ne wesee ki
bee gē nyume fiee fi le chuule

ya me geh a Tada jii maa gε.
Bee mone ki bee gē fi le tε
chuule a bamii jii.

²² Bee tune tε mwa bwe
wese besabεŋ wumu bε bo
wu bee le be moŋ wa wù
kingane wesee yi mwεε le we-
see, bee yεŋ le wu kēme shéŋ
ki wu gēe mwεε. Wu le mεεse
wu kēme shéŋ yí baanŋ fe bəŋ
le, nje wu le wu gεe fitele yi ye
yene le baanŋ.

²³ Muh nje Taytu le muh
wù besa wu jienyi kikaa kim-
imia, nyu tε muh wù besa wu
lene yi fiee le fimidia fe bəŋ
le. Doo tu fe boon ba bwe
wese besabεŋ bamu baa le, le
bamii ba ntuŋ ba bintaashε
bi bamii ba mbεmε, bo gee
ŋgvunε gεeŋe fe Kletu le.

²⁴ Noo, bəŋ mo bəŋ dunyε
kiŋkonε kena fe bo le ne waanŋ,
wu le bintaashε bi bamii ba
mbεmε yēŋ le ye yi bee to be
chiaase kune bəŋ le yí kooji.

9

Nyo koŋe muh wù nyaa bε kinlaŋye

¹ Gε ŋkonε ki ŋka nshēe
nsâŋe lo fe bəŋ le kune lεme
chine ki ntoon bamii ba le ba
Nyo Judia gε.

² Nkee lo le bəŋ kēme wa
kiŋkonε ki bəŋ tōŋ bo. Nyu
fiee fiyu fi nchiaase ye yu
bε bamii ba Masedonia kune
bəŋ, njeme le bəŋ ba kimbe ki
Akεya bəŋ gε seesε wa kiluŋ
baanŋ lo ki bəŋ tōŋ, kiŋkonε
ki bəŋ kēme ki bəŋ nyā mo
ki ge tε muntele mu bamii ba
duude a bo ntene ja we.

³ Geenε, ntune boon ba bwe
wese besabεŋ banε fe bəŋ le

wu le keefε ye yi bee chiaase kune bεŋ yi saaka wunε le bū le le yi achiji gε. Ntune bo wu le bεŋ le bεŋ sēesε no nγè jeme le bεŋ le bεŋ gε bεŋ nyūme.

⁴ Fuge noo, fi ge fi kooshε le besa bamii ba Masədonia bamu ja bo to bo yεŋ bεŋ baanj a seese gε, kinchoose kiyu nyū neε fe bee le, fede munchii fe bεŋ ba bee chi gεe de bvufee yi ye yene le?

⁵ Le fieε fi ge nkwaje le le fishaj nlēgε boorj ba bwe wese besabεŋ banε le bo sā fwe bo tō bεŋ sēesε nnya yi baanj yine kife baanj, yi bεŋ gε ka ki bεŋ nyā. Noo nnya yiyu mo yi nyū no bεŋ gε seese wa le le nnya yi bεŋ nyaa yi bε kinjkoŋe kena, nyu gε le ba kane lo bεŋ gε.

⁶ Bεŋ ntāne le muh wù boone shige, to wu gwejε shige, muh wù boone wesee, to wu gwejε te wesee.

⁷ Muh wu mumwaa wu mumwaa bεŋ le keme ki wu nyā no wu le wu kwaje fe fitele fie le, wu nyaa wu chide gε lo ye gε kene wu nyaa nje ba kane lo wu gε. Bεŋ kēe le Nyo konje muh wù nyaa bε kinlanjye.

⁸ Nyo tanjlo wu nya bεŋ bε mwεε munchii wu ge mu fuushi lo, wu le bεŋ keme fie fichii segechii fi kooji bεŋ le bachii, bεŋ mo bεŋ gεe chileme chi joŋe chichii yu chuule.

⁹ Fi le no ba le ba saŋ le,
“Wu le wu chvu lo nnya
bamii ba kifufe le.
Gee che chi chaŋ mε gεh chi
nyume yu segechii.”

¹⁰ Nyo wù nyaa ngo muh wεε le bε mwεε munjile bo jii, lé wu gε wu nyā te wu ka wu bīsε ngo yi mwεε mwεna, wu gε kinche kena kī chaŋ tō bε nγwejε wù duude lo.

¹¹ Nyo lé wu gε wu nyā te bεŋ bε bvukuge jé le yichii ki wu gε bεŋ gwēenyi chiaŋ yene chuule bamii bamu le, wu le bamii nyaa kiyone Nyo le sege bo keme nnya yine chiaŋ yese le.

¹² Ge leme chinε chi dunyε bamii ba le bεŋ, bamii mo bo tūme manjkuŋ ma Nyo yi n'yu wù bεŋ yuge saaka wù joŋe wù kune Kletu wù bεŋ toone le. Ba lé ba gε ba tūme te manjkuŋ ma Nyo no bεŋ le bεŋ gwenyε chiaŋ yene fe bo le mo fe bamii bamu le bachii.

¹⁴ Bo lé bo gε bo būnε fe bεŋ le, muntele muboo nyu yi ye yene le nε baanj, nje nfi wu Nyo wù le yi ye yene wù kuge baanj.

¹⁵ Besabεŋ nyāa kiyone Nyo le yi nnya ye yi baanj yi tanjlo muh gε seεŋ no yi le gε.

10

Gε cha Nyo Bol le wu nyū mwa ntuj wu Jiso Kletu

¹ Mε wù Bol kibεε, nkude lo chiaŋ bεŋ le yi kimbone bε nyiεgee wu Kletu le. Le mε wù ba duu le nγe ndoo nyume kimbe kimi le njeme fieε fi

teeme lo, nto a beŋ jii, me mo mbo.

² Nlege lo beŋ le sege nge nto, keepe beŋ gē njā njēme fīe fī teeme lo besabəŋ no me tanjo njēme besa bamii ba kwaji le bee gee mwēe bee bii nyu nkwaŋe wu bamii ba yi woŋ kfunę le gε.

³ Le nchiesę le bee chee yi woŋ kfunę le, geene gē bee ya tune jen yese bee bii no bamii ba yi woŋ kfunę le tune gε.

⁴ Gε mwēe mu bee tune jen yese yu nyu mu yi woŋ kfunę le gε. Mwēe mù bee tune jen yese yu keme bvunja bvū jade fe Nyo le, ki mu bvūushi manjuu mà teeme yu.

⁵ Bee to be jode mwēe mu jen le munę bee bvūushi binteesnye bi bamii tēnyi yu, bee shiishi kinchiaasę ye kichii kī banje le keefę bamii kee Nyo gε, bee soo te banjkwaŋe ba bamii yu, bee gee bo yuge wa nyu Kletu le.

⁶ Sege beŋ dunyę le beŋ yuge wa nyu Kletu le be muntele mwēna munchii, bee mo be nyā nge muh wuchii wu teeme kikwęe Kletu le.

⁷ Beŋ jīŋe beŋ yēn fīe fī le a beŋ jii! Ne muh wū kee nchiesę le wu le muh wu Kletu, wu kēe le no wu le muh wu Kletu, le geh te no bee le.

⁸ Mo nja ntu nchiaase ye nfede shige nje bvunja bvū bee keme bvū Tada nya, gε bvuya nyu bvū koode me gε. Bvunja bvunę le ki bvū joon lo nyu gε ki bvū sā gε.

⁹ Gε ngoone le fi duunyi ne nje mbēeŋse lo beŋ be banja ban gε.

¹⁰ Njēme ne nje bamii bamu jade bo tu bo jeme kune me bo duu le, “Wu to wu saŋe banja ba jiji bo ka teeme, geene sege wu to a bamii jii wu mo wu tu wee. Gε njēme we to wu koode fīe le gε.”

¹¹ Bobaa bamii kēe le fīe fī bee jeme a banja le sege bee ya fo gε, bee lé be gē fī sege bee to.

¹² Gε bee mone ki bee bēji ye, kēne ki bee fege bikwęe biesa be bamii bamu baa ba seŋe be de yiboo fīe fī le bo gε. No bo fege bikwęe biboo le ləbolebo, bo beji te ye yiboo ləbolebo, fi duunyi le gε bo kee fīe gε.

¹³ Fiesa le le gē bee chiaase ye bee fede kijwee gε. Bee chiaase ye nyu yi kijwee ki Nyo le wu nya chiaan yese le ki bee lēn bee tō be bū fe beŋ le.

¹⁴ Gε bee danje kijwee no bee too be bude fe beŋ le gε. Bee gē bee bamii ba fwe ki be jięnyę be saaka wū joŋe wu kune Kletu, too bude fe beŋ le.

¹⁵ Gε bee chiaase ye bee fede kijwee gε. Fi le le gē bee chiaase ye yi lēme chi bamii bamu gee le gε. Geene fīe fī bee jīŋe fwe bee kee le le no mbēmę wene kuu wu geene fwe, le geh no lēme chesa a beŋ ntēnę le chi kūu chi geene fwe chuule.

¹⁶ Noo bee mo bee fē lo a beŋ le le bee fēeji saaka wū joŋe wu geene bimbe bimi le, ya nyu gε le bee chiaase ye be lēme chi ba le ba lēn wa kijuse ki muh mu le gε.

¹⁷ Fi mo fi nyume no ba saŋ

a Nwa wu Nyo le le,
“Muh doo wu chiaase ye,
wu chiaase ye nyume yi fíee fi
ge Tada le.”

¹⁸ Ge nyu muh wu duunyi kikwéé ke le wu le muh wù kooji wu mo nyu muh wù kooji a Tada jii ge. Le muh wu Tada yede le wu le wu koje, le wù kooji a wu jii.

11

Bol be bamii ba mbiane le bo le booŋ ba ntuŋ ba Jiso

¹ Nlege le beŋ chíne njemé njemé wu kiyuŋ ne shige. Kii, beŋ chíne ge lo!

² Nkeme kin'yee ajii be beŋ nyu ki Nyo. Beŋ le fe mene njé ngoon kwese wù baan wuchile, wù nle nka ki nge nnya wu jweŋse wu mumwaa wù le Kletu.

³ Geené, nfaane le yeeŋyeeŋ no yo gè weené yi lee be Ifi, le ba nyu ba sâaye te bvufee bwena beŋ chíne je yí nchiaeŋ be yí yuude yí beŋ bii Kletu le.

⁴ Njemé ne nje beŋ kaanyi geh lo fíee fichii. Ne muh ja wu to wu feeji kune Jiso wumu yeye njé le wù bee gè feeji beŋ le seŋ, kene kiyo kimi yeye nyume ge kí beŋ gè fi a Nyo le seŋ, kene kune saaka wù joŋe wumu yeye njé le wù beŋ gè fi a bee le seŋ, tu beŋ le beŋ káanyi geh lo.

⁵ Ge nkají le bamii baa ba beŋ teŋe le bako ba booŋ ba ntuŋ ba Jiso kuge lo bo fedé me gë.

⁶ Mo nyu le ne nkéé ge njemé wù ba yeyi lo n'yeyé le gë, tu gë mo nyu le ge nkéé fíee kune Nyo gë. Fine le fíee fi bee le be

dunye wa beŋ le a jé le yichii mo yi mwéé le munchii.

⁷ No ngé nto nfeeji saaka wù joŋe wu Nyo beŋ le achiji njé beŋ laanje me seŋ, fi nyume le ngé ngee nyu kimbefé ki nshiishe kikwéé kaŋ noo wu le mbéenjé nyu fe beŋ le?

⁸ Taŋlo ndu le ngé nsoŋe nyu kinsor a bintaashé bi bamii ba mbemé bimi le, no ngé nfii nfih a bo le, nléne nyu fe beŋ le.

⁹ Sege ngé bee besabéŋ, ngé baané ngee ge bvujijé bvumu yi muh le beŋ le gë, ge ngé nkeme ntaj wu fíee gë. Booŋ ba bwe wese besabéŋ ba gè to Masedonia gè nya fíee fichii fi ngé ngoone. Noo yi fíee le fichii ngé nfanj ki ngees bvujijé yi ye yene le. Le geh no nlé ngé nfanjé noo.

¹⁰ No nchiaeŋ wu Kletu le yi ye yan le, gë muh nyu yu bimbe biné bii Akéya le wù taŋlo wu bâŋ jwe waŋ yi fíee fi nchiaase ye yi fi le gë.

¹¹ Ngé nfanjé nfii a beŋ le noo nje la? Le nje ge nkone beŋ gë? Nkone beŋ ne chuule Nyo kee noo.

¹² Fíee fi ngee, nlé me geh ngee, wu le nchine bikaa bi bamii baa bò goone ki bo chunyi le bo le yeeŋyeeŋ besa bo yi fíee fi bo chiaase ye yi fi le.

¹³ Ge bamii bayu baa nyu booŋ ba ntuŋ ba Kletu ba nchiaeŋ gë. Bo le bamii ba leme ba kinlele. Bo teyi Kletu fe jii le bo le booŋ be ba ntuŋ.

¹⁴ Ge fine fíee nyu fíee fi kingha gë. Mo Satan be kikwéé

ke to wu t̄eyē f̄ieē fe jii le wu le nchēndaa wu n'yuu.

¹⁵ Noo, ge nyu f̄ieē fi jwe wu yunē le sege bamii be ba leme le f̄iise te ye bo chuunyi nj̄e bamii ba yeyi bamii no kinche k̄i chaan k̄eme ki ki nyū ge. Kimese kiboo le ki nyāme geh yeeñyeeñ no gee chiboo le.

Bol tu wu chiaase ye kune banj̄e ba wu ḡe yene

¹⁶ Nka biise le keef̄e muh jō me le nle kiyuñ ge. Geenē ne b̄eñ mo jode me le nle kiyuñ, b̄eñ mo b̄eñ ch̄ine wu le nj̄eme te nj̄eme wu kinchiaas̄e ye shige nj̄e kiyuñ.

¹⁷ F̄ieē fi nj̄eme kune fi nchiae se ye yi fi le nfaane ge, le nj̄eme ge be bvunja bvu Tada ge. Nj̄eme nyu nj̄e kiyuñ.

¹⁸ No bamii wese chiaase ye a je yi bamii ba yi won kfunę le, tu nlé nchiae te yan ye.

¹⁹ Nj̄eme ne nje b̄eñ f̄i biyuñ be kinlañye b̄eñ nyu bamii ba k̄eme bvufee!

²⁰ B̄eñ le b̄eñ chine le bamii jōde b̄eñ, b̄eñ tuu nfa yiboo, bo jii chiaan yene le, bo b̄eñe ye yene le, bo chiaase ye, bo nyuse be b̄eñ.

²¹ Nk̄eme ki nj̄eme be bvuya le bee ḡe bee fiesa baweeñye bee gee ge noo ge!

Geenē ne f̄ieē le yu fi muh mone ki wu chiae se ye yi fi le, tu me te nlé mōne kinchiaase te ye yi f̄ifieñ le. Mbaañ nj̄eme fine nj̄e kiyuñ.

²² Ne bamii bayu le Ba'ibulu, tu me te le wumu. Bo le bamii ba Ishwala, tu me te le geh wumu. Bo le bamii

ba kfuu chi Ablaham le, tu me te le geh wumu.

²³ Ne bo le bamii ba lene Kletu le, tu me nfede lo bo yi fifieñ le. (Nj̄eme fine nj̄e muh wu jede.) Nle nlēñ wa nfe lo bo, ñgœñ ncha nfe bo, ba suñ wa me kinjane ki duude le, kwe fe wa a me we kinjane le kinjane le.

²⁴ Nle nfi wa banjwan nyu banjkfuu chiaan yi Bajuu le kinjane kiteñ, nsuuñ wu kimimia fuge ñgwanj wu mumwaa fe bu mbaanye.

²⁵ Baluma le bo suñ wa me kinjane kintede be bimbanj, bamii bamu tume me be ata kinjane kimimia. Fitima le fi saaye wa be me kinjane kintede, nche wa a joo yi baan le mbu nshe yo.

²⁶ Nle njienye wa baan, mbonę kwe yi a joo le, mbonę ki ñkwe chiaan yi bachoñ le, mbonę te ki ñkwe chiaan yi bamii ban ba won le, nka mbonę ki ñkwe chiaan yi bituñ le, mbonę ki ñkwe alaanteñ, nka mbonę ki ñkwe nchvuuñ, mbonę ki ñkwe a joo yi baan le, mbonę te ki ñkwe chiaan yi bamii ba mbiiane le bo le boorj ba bweeñ yi Kletu le.

²⁷ Nle nlēñ wa baan, mbunye. Nle nche wa wese nlefe ge. Nle nche wa jen mo ki ñkeme joo yi me mu señ. Nle nche wa kinjane ki duude le ñkeme ge f̄ieē fijile ge, nche fii le ñkeme ge nju yi njii ge.

²⁸ Ki nka taa fo yi mwee mumu le, nle akuu a bvujije aju achii nje banjwaje ba ñkeme fe bintaashé bi bamii

ba mbemē le bichii.

²⁹ Muh doo wu wεεyi, tu nlé n'yūge te η'wεεyε. Ne muh ge le muh ge kimbefε, tu fi le fi sāasε mε baanj.

³⁰ Mo ne le le ηkēme kinchiaase ye, nchiaase nyu yi mwεε mü duunyi le mε η'wεεyi lo.

³¹ Nyo wù le Nyo mo Chiji Tada wù Jiso wù n'yuuse le fe wu le segechii wu kage gε, wu kee le gε mε mbiane lo gε.

³² Gè bee sege ηgè bee Damasku, muh wù gè sage akuu a Nfoŋ Aleṭa wu jemε bamii le le bo chīεene jwe wu kitaj wu kilantεn kiyu le ki bo koo mε.

³³ Geenε bamii gè jo mε bo leesε a ηkaa le, bo bvuse fe nto wu yeh le bo shiishe akfuun, fe ntεeshe mbu chiaanj ye le.

12

Mwεε nje bifile be mü Tada gè duunyi Bol le

¹ Nkēme ki nchiaase geh ye ηgεεne yu fwe mo maaje nyu gε fo gε. Nlē ηgεεŋ fwe yi mwεε nje bifile be mwεε mu nyile le mü Tada gè duunyi mεne.

² Nkee muh wu Kletu wumu wù Nyo gè chufe wu bεεŋ be wu woŋ wù fewe wù biliŋ bitεde le.* Abeŋ le wa biluŋ yuufe ncho binεh no fi gè kooshε. (Kene wu gè bεεne be ye, kene wu gè bee gε be ye gε, tu gε ηkee gε. Kee geh Nyo maa.)

³ Ngoone ki ηka bisε le, ηkee wuwεε muh, (Kene wu gè bεεŋ

fo be ye, kene nyu gε be ye gε, tu ηkee gε. Kee geh Nyo maa.)

⁴ Nyo gè chufe wu wu bεεŋ fe kijuse kī joŋe ki Nyo le, wu yu mwεε mü tanlo muh gε seεŋ gε. Mumwεε le mwεε mü ba baanj nya gε bvunja le muh wu wuŋ jēme gε.

⁵ Le muh njε wεε wù tanlo nchiaase ye be wu. Ge tanlo nchiaase ye be kikwεε kaŋ gε, fede geh le nchiaase ye kune kiwεεyε kaŋ.

⁶ Mo ne nyu le ηgoone ki nchiaase ye kune kikwεε kaŋ, tu gε mε nyu kiyuŋ gε, njε fιεε fi njεme le nchieeŋ. Geenε nle nfaŋ ki ηge fιεε fiyu wu le keefε muh mu ja wu kwāji yeye kune mε fede fιεε fi wu yεne yi ye yanj le be fi wu yuge a mεne gε.

⁷ Geenε, ki ge le keefε nja mbεεŋse ye baanj kune mwεε mu kiŋgha mune mü Nyo gè duunyi mεne, wu gè be wu tuŋ kfuu chi mbiaŋ yimi yi boonyi ye yanj le. Mbiaŋ yinε gè bee nchendaa wu Satan wu fiinε be mε, wu le keefε ηgē njā nchiaase ye baanj gε.

⁸ Ngε mbuunε kune fιεε fiyu Tada mbu kiŋgane kintεde nlegε le wu chiaase fιεε fiyu yi ye yanj le.

⁹ Geenε wu chvuu mεne le, “**Nfii waj wu nle nya wo le, le wu kojε wo le, nje bvunja bwaŋ to bvu lene yi muh le gεεne mεεse sege wu wεεyi.**” Noo nle n'yuge njoŋ ηka nchiaase ye kune kiwεεyε kaŋ nfese lo wu le bvunja bvu Kletu tanlo bvu lene yi ye yanj

* **12:2** Bajuu gε keme mbemē le fewe le biliŋ bitεde.

le.

¹⁰ Fi mo fi nyu le n'yuge
njoŋ be kiwεεye kan mo
banchun ba bamii naanyi me
yu mo baŋge ba n'yede mo
bikaa bi bamii boone a me
jiŋ be baŋge ba bii mene nje
Kletu. N'yuge njoŋ noo nje
sege n'wεεyi, tu sege kee me
mo ntεεme.

*Kiŋkoŋe ki Bol g̊e keme fe
kintaashé ki bamii ba mbemé
ki Koleŋ le*

11 Nle nja wa ntu kiyun! Geene ge beŋ fe ntu noo. Le beŋ ba be keme ki beŋ dūnyi muh wu le mε. Mo no mbaan nyu ge fiεε ge, ge fi mo nyu le bamii baa ba tεŋe bikwεε biboo le bako ba boon ba ntuj ba Jiso mo kuge bo feder mε ge.

13 Fiee fi ηge ηgee fe bin-taashé bi bamii ba mbemé bamu le nsheshi beŋ, fede le ηge mbaanj ηgee ge bvujije bvumu yi ye yene le le beŋ fii me, le la? Beŋ ndaaye jiale chan fo fene!

¹⁴ Nε me wunε, nseese wa
ki ntô a beŋ le yi kingane
kintede le. Ge me nyu nge
ntô nyu be bvujijε bvumu fe
beŋ le gε, nje ge ngoone nyu
mwεε mwεna gε. Ngoone nyu
beŋ. Ngoone nyu beŋ nje
gε nyu boοŋ ba keme ki bo
gεede mwεε bachiji baboo be
ba bwhee baboo le gε. To gεede

nyu bachiji boon be ba bwe
boon mwee boon baboo le.

15 Nlé ḥgê n'yûge njoŋ baan
ki chêŋe be fiese fichii fi ḥkeme
fe beŋ le be ki nnyâ mo kikw  
kaŋ nije beŋ. Ne ḥkoŋe beŋ
baan, beŋ tu beŋ koŋe me
shige nee?

¹⁶ Beŋ le beŋ yεŋ nchiεεŋ le
ŋgε mbaanŋ ŋgεε ge bvujijε yi
ye yene le ge. Geenε bamii tu
bo duu le ŋgε weεεnε nlee beŋ
be chimbian.

¹⁷ Le le muh mu a bamii ba
ngè ntun fè beŋ le, gè lèe be beŋ
a jee chaŋ le?

18 Ngè nlège Taytu le wu tō
fē bēj le, nka ntuj mwa bwe
wese besabēj wēe le bē wu
tō. Taytu gè lē bē bēj sege
wu gè too? Besa wu gè baanj
ge gē mwēe yi nkwaje le wu
mumwaa bee jienyé yi kikaa
le kimimia gē?

19 Segemu bεŋ kwaji lε no
bee mε gεh bee jεme nε lε bee
goone ki bee tāanyi lo jwe
wese a bεŋ fwe. Bee jεme nyu
njε bamii ba Kletu ba le a Nyo
fwe. Nsáa yese yi shéŋ, fiε
fichii fi bee gee fe bεŋ le bee
gee lε bεŋ kūu lo.

20 Nfaane le tanjlo ñgê njâ ntô n'yéñ beñ nyu ge no ñgoone le beñ nyûme ge, beñ te yéñ n'ya nyume ge te no beñ goone le me nyûme ge. Nfaane le tanjlo ñgê njâ ntô yéñ bamii waade waa, bo ghëge kinghë, bo këme shéñ yi toonyë, bo beede gëh nyu de yiboo, bo chëñe be ajee a bamii, bo kunse kinjkuñse, bo bëejse ye yi achiji, bo këme kinjkenjse.

21 Nfaane le nle nge ndoo
ŋka nto, Nyo wan ge bvuya
kôode mε, bε le ngê nyûme
bε yii nje bamii ba chi gee
bimbefε njε nyieŋ bε kinche ki
nyieŋ yi kinjaŋ mo kinjikuu,
bo baa baŋ yu a chine gε.

13

*Bol j̥eme bamii ba g̥e gee
bimbef̥e le le bo yêne*

¹ Fine le wa kiñgane kintede
kañ ki nlé ntô fe beñ le. Nwa
wu Nyo duu lę,

"Né muh some wo tu ba lé ba
gôonj bamii baf  e k  n  e
batede,
bo b  e j  n yi nsa wuyu."

² Gè bee sege njè to a bəŋ le
yi nto wanj wù kinjane kinfèe
le, njè bee njemé bamii ba
gè chee kinche kí befe le lè,
bo yêne. Nka njemé bo le
mèse be bamii bachii, mo no
mbaan gè a bəŋ jii gè lè, bəŋ
yêne, nje kife kí nlé njè nka
ntô nge nkôo yii be muh gè.

3 No beŋ goone le ḥŋê fies
fi duunyi le jeme Kletu beŋ le
fede yi ye yan le, tu nlé ḥŋê.
Ge nyu le wu weeyi lo ki wu
nyâ ḥŋe beŋ le ge. Wu keme
bvunga a beŋ ntenee.

⁴ Le nchiεεŋ le ba g̃e ta wu yi kintaan le wu wεεyi. Geenε mεεse wu le yu a bvuñga bvu Nyo le. No bee le be taashε be wu bee wεεyi ge te njε no wu geh wεεyi. Geenε a bvuñga bvu Nyo le, bee lé bee chēe besa wu bee lεne bεn le.

⁵ Beŋ jɪŋe bikwɛe biɛna beŋ
yɛŋ laa beŋ le yi mbɛmɛ le la.
Beŋ mɔŋ nyu bikwɛe biɛna.
Ge beŋ yede le Jiso Kletu le yi

ye yene le g_e ? Wu le yi ye
yene le, fene baan nyu g_e le
 $b_e\eta$ le $b_e\eta$ moŋ bikw $\epsilon\epsilon$ biena
 $b_e\eta$ y $e\eta$ le $b_e\eta$ le $b_e\eta$ gwe.

⁶ Nkee le beŋ le beŋ yen lo le
bee baan gwe ge.

7 Bee buune Nyo le keefə
bəŋ jā ge bəŋ ge fiɛɛ fi kooji ge.
Ge bee goone le bamii yede le
bee le bee fe wa mmon wuyu
ge. Geenə bee buune nyu le
bəŋ gēe nyu fiɛɛ fi kooji mo no
bee duunyi le bee le bee gwe
wa mmon wuyu.

⁸ Ge tanlo bee gêe lo fîee
fimi fi baaji nchîeeñ ge. Bee
gee geh nyu fîee fi toone lo
nchîeeñ.

10 Le fieε fi nsane mwεε
mune fe beŋ le mbaaq fe
nto, sege nto, ge ŋkeme ki
njô bvunga bvu Tada nya
mene ŋâse lo ye yene le ge.
Bvunga bvunε le bvù wu nya
le njôone lo beŋ yu, ya nyu ge
ki nsâ lo beŋ ge.

N'yεsε wu Bol wu fεkimεsε

¹¹ Ki me mesē boonj ba
wēeŋ, n'yēeſe beŋ le le ba
nēe wa. Beŋ sēeſe bikwēeſ
iена, beŋ yū ntefē yanj, beŋ
yūme jwe wu mumwaa, beŋ
hēe yi nyiegée le, noo Nyo
wu kijkoŋe be nyiegée mo wu
yū bena bo.

12 Beŋ yēsé bikwēe biŋa le
beŋ shíŋe a nshíŋe wu bamii
ba Nyo le.

¹³ Bamii ba le ba Nyo bachii
yêse bëj le bë kiŋkonë.

¹⁴ Fitele fi joŋe fi Tada Jiso
Kletu, bε kiŋkoŋe ki Nyo, mo
kintaashé ki Kiyo ki Yuude ki
nyúme bena bo bachii.

**Nwa wù Bol gè saŋ fə
kintaashə ki
Galeshian le
Fiee fi le a Nwa wu
Galeshian wunə le**

Gè bee sege bo gè kε ki bo fēiji saaka wù joŋe kune Jiso, bamii ba le gε Bajuu gε fii wa saaka wuyu wunε, bamii bamu ja bo kε bo too bε n'yεyε wù le lε bo kēme ki bo gēede banchi ba Muse bachii, fede munchii ki bo chvūse bamii ba le gε Bajuu gε yeh fε bo tu bo nyūme bamii ba Kletu ba nchiεen nchiεen.

Nwa wunε wù Bol gè saŋ fε bamii ba Galeshian le gè bee ki wu tēen bvufee bvuboo bvū kāasee bvū tū yi fiee fi kooji le. No wu le mwa wu ntūj wu Jiso noo, wu mo wu saanje wu gεene fwe wu duunyi chuuile lε Nyo jode muh lε wu le jiale sεn a wu jii nyū nje fitele fi wu leese yi Kletu le.

**Bikwεe bi mwεe mü le a Nwa
wunε le**

1:1-10 Feŋkeε

1:11-2:21 Bvunga bvū Bol
nje mwa ntūj wu Jiso
Kletu

3:1-4:31 Bol jemε kune
saaka wù joŋe mo banchi

5:1-6:10 Bamii ba le bə
Kletu le bo bu wa yi
bvunfa le bo yuge wa
nyu Kiyo ki Yuude le

6:11-18 Kimεsε

¹ Nwa wunε saŋ me wù Bol,
mwa ntūj wu Jiso Kletu. Gε
me nyu mwa ntūj wù tuŋ

muh wu wuŋ ge kεne nya
muh bvunja mεne gε. Gè tuŋ
Jiso Kletu bε Nyo wù Chiji wù
gè bvuse wu yi kwe le.

² Mε bε boon ba bwēe wene
ba mbεmε bachii ba le fεnε
besa bo yεse bεn bintaashε bi
bamii ba mbεmε bi woŋ wù
Galeshian le.

³ Nyo wù Chiji wese
besabεn bε Tada Jiso Kletu
dūnyε fitele fi joŋe fε bεn le,
bo ka bo nyā bεn bε muntele
mù nyiegee.

⁴ Jiso Kletu le wu wù gè nya
kikwεe ke nje bimbefε biesa
wu lε wu bvūse besabεn chi-
aaŋ yi woŋ wu kimbefε kī
mεesε kine le. Fine le no
Nyo wù le Nyo mo Chiji wese
besabεn gè seese.

⁵ Bvukuge bvuchii le keme
wu segechii bvū kage gε. Fi
nyūme noo.

*Saaka wù joŋe kune Jiso
Kletu me gεh wu mumwaa*

⁶ Jwe yune lo me le gεh
mεesε mεesε ne bεn ja wa bεn
baa jin Nyo wù gè teŋe bεn
nje fitele fi joŋe fi Kletu keme
fε bεn le, bεn tu bεn bii nyu
saaka wù joŋe wumu le yeye.

⁷ Gε nyu lε saaka wù joŋe
wumu le yu yeye gε. Fi le gεh
lo lε bamii bamu goone ki bo
fisi bvufee bwena, bo chēŋe
bε saaka wù joŋe kune Kletu.

⁸ Mε mo njεme le kεne nyu
nchendaa wu Nyo wumu wù
fewe wù feeji saaka wumu
yeye bεn le nje le wee wù bee
gε feeji bεn le sεn, mwεde tūu
lon!

⁹ No bee gε jemε wa ɻka tuu
fo ki njεme lε, ne muh jā wu

feeji saaka wumu wù yeye njé le wee wù beŋ gè fi seŋ, mwedē tûu le lon!

¹⁰ Beŋ kwaji le ŋgoone le bêŋjse bamii me noo, le bêŋjse Nyo le? Noo, le beŋ kwaji le ŋgoone ki ŋgée le bamii yûge njoŋ le? Ne bee le ŋgoone ki ŋgée le bamii yûge nyu njoŋ, ŋgë nyû muh wu leme wu Kletu gë.

Saaka wù joŋe wu Bol gë feeji gë dunyi Kletu wu le

¹¹ Booŋ ba bweeŋ, ŋgoone le beŋ kêe le saaka wù joŋe wu Nyo wù ŋgë feeji beŋ le gè bee fiee fi gë bu a muh wu wuŋ le gë.

¹² Ge ŋgë n'yu jwe wu muh le gë, gë nyu muh wù gè yeyë me yu gë. Gë dunyi Jiso Kletu mene.

¹³ Njëme ne nje beŋ gè bee beŋ yu wa no kinche kaŋ gè shee ki nyume sege ŋgë mbaanj mbii mbemë wese wu Bajuu le. Ngë shee mboone bikaa a je yi befe le a bintaashë bi bamii ba mbemë ba Nyo jin ŋgoone ki nchijë lo bi.

¹⁴ Ngë ŋgëne fwe yi mbemë wese wu Bajuu le nfede lo kighaj kaŋ antenëe a bamii besa, nfiee lo wesee yi kinche ki woŋ ki bachiji besa le.

¹⁵ Geenë Nyo gè baa wa me wu gëe mbaanj a bweeŋ sheŋ. Fitele fie fi joŋe fi wu gè dunyë mene ge wu tœŋ me.

¹⁶ Wu gè dunyë Mwa ye mene no wu gè goone, wu le njënyi nfëeji kune wu bamii ba le gë Bajuu le gë. No wu gè dunyë noo, ŋgë ŋka mbiide fiee muh wu wuŋ le gë.

¹⁷ Ngë mbaanj beeŋ gë te Yelusalém ki n'yëŋ bamii ba gè bee wa booŋ ba ntun ba Jiso a me fwe le gë. Ngë nja ŋgëfian nyu Alebia, nja yo ŋkaase ntu jin Damasku.

¹⁸ Le to nyu ajin a biluŋ bitede mbëeŋ Yelusalém le besa Bita kêe ye yese. No ŋgë mbëeŋ, besa wu che aju yuufe ncho ateŋ.

¹⁹ Ngë mbaanj ŋka yëŋ gë muh mu ŋgoo yi booŋ ba ntun ba Jiso le fede Jem wù mwa bwëe Tada wese besabëŋ wù Jiso le gë.

²⁰ Fiee fi nsaje fine le nchięŋ, Nyo kee le gë mbiane lo gë.

²¹ Gë bee kife kimu le, nja ŋgë bimbe bi Silia be bi Silisia le.

²² Segekëe gë bee bintaashë bi bamii ba Kletu bi kimbe ki Judia le gë kee wa me ajii gë.

²³ Bo gë yuge geh lo bamii jëme le, "Muh wee wù chi boone bikaa a besabëŋ jinj jienyi wa mëe se wu feeji le bamii lëe se muntele yi Kletu le, nyu fiee fi wu chi shee wu goone le wu chijë lo."

²⁴ Le bo yu noo bo tu bo tume mankuŋ ma Nyo yi fiee fi wu ge fe mene.

2

Booŋ ba ntunj ba Jiso toonj saaka wu Nyo wù Bol gë feeji

¹ Gë bee ajin a biluŋ yuufe ncho binëh, ŋka mbëeŋ Yelusalém besa Banaba. Sege ŋgë mbëeŋ, njo Taytu.

² Ngë mbëeŋ kife kine le, dunyi Nyo le mbëeŋ. No ŋgë

mbene, n'yeŋ bamii ba bo ḡe kee bo le le bikw̄e, besa bo k̄en̄se yo, n̄giis̄ saaka w̄u joŋe w̄u Nyo w̄u n̄ḡe feeji bamii ba le ḡe Bajuu le ḡe a bo jii. Nḡe gee noo w̄u le keef̄e l̄eme ch̄i n̄ḡe l̄en̄ wa b̄e ch̄i mbaan̄ nl̄ene l̄eſe achiji ḡe.

³ Le bo yu noo, bo ḡe ka bo l̄eme le ba chvuu Taytu yeh w̄u besa w̄u ḡe bee mo no w̄u ḡe bee muh w̄u Baglek ḡe.

⁴ Ḡe baan̄ nyu ḡe nje bamii bamu ba ḡe mbiane le bo le bamii ba mbem̄e ḡe, ba ḡe w̄ene bo lee fe bee ḡe bee fo, tu bo ḡe baan̄ ḡe be nje me ki bo lee fifiee le ḡe. Bamii bamu ban̄e ḡe to nje bantuŋkee ki bo keeȳe no bee gee wa mw̄e yase yase nje bee le be taash̄e besa ba Kletu Jiso. Bo mo bo goone ki bo kâas̄e bo chvūu bee bvunfa le.

⁵ Bee fan̄ ki bee b̄eŋ̄ lo mo fiee fi bo ḡe too be fi le, mo shige. Bee ḡe gee noo w̄u le bee goone ki be ḡe kinchieeŋ̄ k̄i le ki saaka w̄u joŋe w̄u Nyo wun̄e fe beŋ̄ le.

⁶ Bamii baa ba bo ḡe kee le le bikw̄e, bo ḡe baan̄ taa ḡe fiee yi fiee fi n̄ḡe feeji le ḡe. (K̄en̄e bo ḡe bee la, k̄en̄e la, tu ḡe fifiee k̄eme fiee fe mene ḡe, nje ḡe Nyo duunyi yeye yeye ḡe.)

⁷ Geene, bo tu bo yen̄ le bo le bo nya saaka w̄u joŋe w̄u Nyo chiaan̄ yan̄ le, le nfēeji bamii ba le ḡe Bajuu le ḡe, yeeŋ̄yeeŋ̄ no bo le bo nya Bita le, le w̄u fēeji Bajuu le.

⁸ Fi le le Nyo w̄u ḡe nya bvun̄ga Bita le le w̄u l̄ene l̄eme chine nje mwa w̄u ntun̄ fe Ba-

juu le, le ḡeh w̄u w̄u ḡe nya mene le nl̄ene nj̄e mwa w̄u ntun̄ fe bamii ba le ḡe Bajuu le ḡe.

⁹ Le doo bo yen̄ je ȳi Nyo le w̄u baa me yu, J̄em b̄e Bita mo Joŋ̄ ba bo ḡe kee le le chikfu chi bamii ba mbem̄e, bo mo bo nya kibo besa Banaba le ki bo dūnye le besa bo l̄ene yi fiee le fimimia. Besa bo mo bee beeŋ̄ le bee ḡeŋ̄ bee l̄ene fe bamii ba le ḡe Bajuu le ḡe, bo l̄ene fe Bajuu le.

¹⁰ Fiee fi ba ḡe j̄eme ḡe bee geh le bee tāne Bajuu ba kfufe. Fine nyu fiee fi n̄ḡe n̄koŋe baan̄ ki n̄ḡe.

Bol sa Bita Antiock

¹¹ Ḡe bee kife kimi le, Bita ja wu to Antiock, nsa wu a wu jii nje wu ḡe ge jiale baan̄.

¹² Fi le le wu ḡe ya wu to wu jii mw̄e be bamii ba le ḡe Bajuu ḡe, wu nyien̄se ḡe. Bamii bamu ba J̄em ḡe tuŋ̄ doo bo to, wu mo wu k̄e wu chiide ye jin̄, wu ja wu ga, wu ḡe ka wu jii mw̄e be bo ḡe. Wu ḡe gas̄e noo nje wu ḡe faane n̄goo ȳi ḡe l̄eme geh le ba k̄eme ki ba chvūse muh w̄u le ḡe muh w̄u Bajuu ḡe yeh fe mw̄ed̄e nyū muh w̄u Kletu.

¹³ No w̄u ge noo bamii ba mbem̄e bamu ba ḡe bee Bajuu mo bo bege b̄e gee che chiyu ch̄i wu j̄eme yeye wu gee yeye. Mo Banaba kibee mo wu jin̄ wu bi te gee chiboo chiyu le.

¹⁴ Ndoo yen̄ le ḡe gee chiboo bii nchies̄ nchies̄ no saaka w̄u joŋe w̄u kune Kletu duunyi ḡe, me mo nje me Bita le a bo bachii jii le, "Wo le muh w̄u

Bajuu, wo chee wa njε muh wù le gε muh wu Bajuu gε, wo goone ki wo kāane bamii ba le gε Bajuu gε ki bo chēe njε Bajuu, nεε?"

¹⁵ Ngè njεme Bita le noo nyu nchiesej le besa bo le boonj ba woŋ wu Bajuu. Gε bee nyume bamii ba le gε Bajuu gε ba bo yεne le le bamii ba befe gε.

¹⁶ Geenε bee kee geh le gε Nyo jode muh le wu le jiale sεŋ nje wu gεede banchi gε. Wu jode nje wu le wu leesε fitele yi Jiso Kletu le. Mo bee Bajuu kibεε le be leesε te fitele yi Kletu Jiso le wu le bee nyūme jiale sεŋ a Nyo jii nyume gε nje bee gεede banchi gε. Fi le le gε muh wù gεede banchi, Nyo nyume wu yū wu jō wu le wu le jiale sεŋ gε.

¹⁷ Ne bee mone ki be nyū jiale sεŋ a Nyo jii nje bee le bamii ba Kletu, bamii ka tu yεne geh le bee le bamii ba befe nje gε bee gεede banchi ba Bajuu gε, tu fi le le Kletu toone kimbefε? Ge fi nyu noo gε mbεŋ.

¹⁸ Ne nja ḥka ḥkε njoone je yi banchi nyu fιεε fi ḥgε nsaayε wa, tu fifieε duunyi le nle muh wù ḥgode lo nchi.

¹⁹ Fιεε fi le, le le a kimbe ki banchi le, nle wa ḥkfusa, nyu banchi ba yuuyi me, ḥkwε, wu le nchēe wa no Nyo goone.

²⁰ Tanjlo ndu le ba le ba ta wa me yi kintaaŋ le, ḥkwe besa Kletu. Ge kinche kī ḥkeme mεeſe ka nyume kaŋ gε. Chee wa Kletu yi ye yan le. Kinche kī ḥkeme mεeſe yi ye yan le, le nje fitele fi

nleese yi Mwa Nyo le. Wu gε dunyε kiŋkoŋe fe mεne wu nya kikwεe ke ki wu kwē nje mε.

²¹ Ge tanjlo nfaŋ fitele fi joŋe fi Nyo ki wu bvūsε bamii gε. Ne le le tanjlo muh nyū jiale sεŋ a Nyo jii nje wu gεede banchi, tu kwe yi Kletu gε bee achiji.

3

Kune banchi be no ba lēesε fitele yi Kletu le

¹ O ooo bamii ba Galeshian, beŋ le la biyuŋ ne? Muh le wu noŋ loŋ beŋ le? Le geh beŋ ba ba le ba naje wa waan no ba gε ta Jiso Kletu yi kin-taaŋ le beŋ yεŋ fi chuunyi andanjanđ?

² Ngoone ki mb̄lih fιεε fim-imia beŋ le. Kiyo ki Nyo gε to yi ye yene le nje beŋ gε gee no banchi duu noo nje beŋ gε beŋ fιεε fi beŋ gε yu wa le la?

³ Beŋ le la biyuŋ ne? Beŋ kε fιεε be Kiyo ki Nyo, beŋ tu nyu wa mεeſe le beŋ le beŋ mεeſe nyu be bvunŋa bwena?

⁴ Beŋ le beŋ yεŋ bangε baan achiji? Ge n'yεne le le achiji gε.

⁵ Nyo nyaa Kiyo ke beŋ le wu ka gee bingha bi mwεe a beŋ nteneε nje la? Wu gee noo nje beŋ gεede banchi kεne le le nje beŋ le beŋ yu wa saaka wù kune Kletu beŋ beŋ wu le?

⁶ Le no ba saŋ kune Ablaham a Nwa wu Nyo le le, "Wu gε beŋ Nyo le, Nyo mo wu jo wu le wu le muh wù chaŋ."

⁷ Beŋ yεŋ la le le bamii ba leesε fitele yi Nyo le, le bo ba le kfuu chi Ablaham kibεε.

8 Nwa wu Nyo gè yu wa wu dunyé baan lo lè Nyo lé wu gè wu jô bamii ba le gè Bajuu gè bo nyûme jiale señ a wu jii nje fitele fi bo le bo leesé yi ye ye le. Nwa wu Nyo mo wu fejé saaka wù jone wuné Ablaham le baan lo wu duu le,

“Nyo lé wu gè wu nôn kimbone yi bituñ le bichii bi yi kikw  e ki nsh  n le nje wo.”

9 Noo, fi mo fi nyu le bamii ba leesé fitele yi Nyo le, Nyo lé wu nôn kimbone yi bo le no wu g   noj t  e kimbone yi Ablaham wù g   leesé fitele yi ye ye le.

10 Bamii bachii ba y  de l   tanlo bo ny   jiale señ a Nyo jii nje bo g  ede banchi, bo tuude nyu lon yi bikw  e biboo le, nje ba le ba sanj le,

“Muh wuchii wù chee g  
no ba sanj a Nwa wu
banchi le g  ,
wu gee g   no banchi
bachii goone g  ,

tu wu tuude lon yi kikw  e ke
le.”

11 Fi mo fi duunyi waan l   g  
tanlo Nyo jô muh l   wu le jiale
señ nje mw  de g  ede banchi
g  . Le f  ee fi ba le ba sanj le,

“Le geh muh wù Nyo le wu
jo l   wu le jiale señ nje
fitele fi wu lese yi ye ye
le,

le wu wù lé wu k  me kinche.”

12 G   banchi k  me f  ee fi bo
g   be nleesé fitele yi Nyo le g  .
Fi tu nyu le, “Muh wù g  ede
banchi lé wu ch  e wu bli geh
nyu bo le.”

13 Kletu g   be wu suu  
besab  n chiaa   yi lonj w  
banchi g   to be wu le. Wu g  
tuu balonj besa yi kikw  e ke
le, nyu no ba sanj le,
“Lonj le yi muh w   ba le ba
shejsh   yi kite le.”

14 Wu g   ge noo, wu le kim-
bone k   Nyo g   nya wa Abla-
ham le ki t   te f   bamii ba le g  
Bajuu le g   nje Kletu Jiso, wu
le besab  n ba lees   fitele yi ye
ye le k  me t   Kiyo ki Nyo k   wu
g   ka wa.

*G   banchi tanlo bo k  se   ka
wu Nyo g  *

15 Boonj ba bw  e  , besab  n
j   mbej   yi mw  e m  u bamii to
bo gee aju achii. Ne bamii le
bo sees   wa f  ee bo ji leh, tu
g   tanlo muh k   wu k  se k  ne
wu t      a f  ee fo g  .

16 Kune ban  ka ba Nyo ba
wu g   ka f   Ablaham be mwa
w  u l   wu g   wu b  u a kfuu che
le. Ba baan sanj g   le, “Ba le f  
boonj b   l   bo g   bo b  u a kfuu
che le g  .” Fif  ee duunyi le g  
ny   f   bamii le wesee g  . Fi
duunyi le fi j  me kune mwa
wu mumwaa, mwa wun   le
Kletu.

17 F  ee fi ngoone ki nd   le le,
Nyo g   bee wu ge   ka wun  ,
bilu   g   fe g  i yineh be kicho
mbaans   (430) f   wu ny  
banchi. No fi le noo, g   tanlo
banchi ba g   to aji   ka bo
k  se ma  kanj m   Nyo g   gwo
fweele, wu le f  ee fi w   g   ka
wa lese achiji g  .

18 Ne fi f  ne le le muh tanlo
wu k  me kimbone kine nyu
geh sege wu g  ede banchi, tu
g   ka baan l   Nyo g   ka lo

bamii yu gε. Geene, Nyo gε nya Ablaham le wu bii no wu gε ka wu yu.

¹⁹ Fishan fi banchi le la? Ba gε taade banchi ki ba duunyi mwε mÙ bamii jiaade kεge noo gεene bude sege mwa wunε wù Nyo gε ge ηka wunε kune wu, lé wu gε wu tō. Nyo mo wu nya banchi banε banchendaa be le, bo mo bo nya chiaan yi muh mu le le wu fεesε bamii le.

²⁰ Beŋ kee le ne bamii ja bo seesε fεesε muh mu nyu a bo ntεnεe, tu wu le fe bo le bachii. Geene, Nyo le gεh wu maa*.

²¹ No fi le noo, tu tanjlo nchi ka wu tεnyi fεesε fi Nyo gε ka wa? Ge nyu no fi le noo gε! Ne nchi wumu gε bee yu wu tanjlo wu nyâ kinche, tu tanjlo muh nyûme chaan a Nyo jii nje wu gεede banchi nchieen nchieen.

²² Geene, Nwa wu Nyo duu le muh wuchii le nfwa a bimbeſe kuu. Fi mo fi nyu le ηka wù Nyo gε ka fe muh wù le wu leesε fitele yi Jiso Kletu le, le gεh wuwε muh wù leesε fitele yi ye ye le wu le wu keme.

Banchi gε bee njε ndε mwa

²³ Gε bee fweele Jiso baan a to gε wu le bamii lεese fitele yi ye ye le gε, bamii nyu a banchi kuu bo kaaŋ bo njε bamii ba ncha, bo chieene gεen bu sege Nyo lé wu gε wu dûnyε Jiso bo le, bo lεesε fitele yi ye ye le.

²⁴ Banchi gε bee njε ndε mwa wù gε shee be bamii wu

naji gεen bu sege Kletu gε to, wu le bamii lεesε fitele yi ye ye le, fe Nyo jō bo le bo le jiale senj a wu jii.

²⁵ No Kletu le wu to wa bamii leesε fitele yi ye ye le, tu gε besabεn baan chiaan yi ndε mwa wunε le gε.

²⁶ Beŋ ba le beŋ taashε bena ba Kletu Jiso, le wa boon ba Nyo bachii nje fitele fi beŋ leese yi Kletu le.

²⁷ Beŋ kēe le muh wuchii wù ba le ba leesε wa a joo, ba taashε be Kletu, le wu tu wa be Kletu yi fεesε le fimimia.

²⁸ Ge muh mu ka nyume yeye le wu le muh wu Bajuu kεne muh wù nyume gε muh Bajuu gε. Ge muh mu ka nyume yeye le wu le nfwa kεne mwa yeh gε, gε muh mu ka nyume yeye le wu le jwεnε kεne kwεse gε. Beŋ bachii le wa yi fεesε le fimimia yi Kletu Jiso le.

²⁹ No beŋ le wa bamii ba Kletu noo, tu beŋ le wa boon ba Ablaham, beŋ lé beŋ gε beŋ kēmε mwε mÙ Nyo gε ka Ablaham yu.

4

¹ Fεesε fi nduu le le, muh ne le ki wu jí bvushε bvu chiji, geene wu baan mwa wù shige, tu gε yeye nyu yu be nfwa wu chiji gε, mo nyu wu wù keme bvushε bvuyu bvuchii.

² Wu lé wu ya wu nyûme bamii bamu jīnε fe wu le, bvushε bvuyu nyu chiaan yi bamii bamu le bo jīnε fo, gεen bū kife kī chiji seese le.

* **3:20** Fenε fi le a je a je le Nyo le wu mumwaa.

³ Le gēh no fi le fē besabēj le. Gē bee sege besabēj gē bee njē boonj ba shige, bee nyu nfa yi mwēe mù sage yi woñ kfunē le.*

⁴ Sege kife kī chuule gē to ki kojē, Nyo tunj Mwa ye wu to, kwēse boo wu, wu tu wu nyu te a banchi kuu.

⁵ Wu gē to wu le wu sūnū bamii ba le a banchi kuu, Nyo mo wu jō besabēj njē boonj be.

⁶ No Nyo jo wa besabēj njē boonj be noo, wu mo wu chiiñsē Kiyo ki Mwa ye le ki tō a muntele mwesa besabēj le. Le ki kī teñe wu le, “Aba,[†] Chii.”

⁷ Fi le le Nyo le wu ge wa le beñ baanj gē nfa gē. Beñ le wa boonj ba yeh. No beñ le wa boonj, tu file le beñ lé beñ kēmē mwēe mù wu gēle fe boonj be le.

Bol faane le bamii ba Galešianj le bo jiaa wa je

⁸ Gē bee fweele sege beñ gē baanj a kēe gē Nyo gē, beñ lene bvunfa chiaanj yi mwēe mù beñ gē jode le le banyo nyume gē banyo gē.

⁹ Geene, mēese no beñ le beñ kēe wa Nyo, kēne le mēese no Nyo le wu kēe wa beñ no mbee ki njēme, beñ jiényi nēe fe beñ gōone ki beñ tūu jinj fe banyo ba achiji banē le, ba le nēe bo kēme bvunja señ. Beñ goone ki beñ ka beñ tūu nfa yi banyo bayu banē le, nje la?

¹⁰ Beñ gēede yuuñ aju a mu le, a mu nyume a baanj baanj, beñ banē kii yimi, beñ banē

bife bimi yi kiluñ le, beñ banē biluñ nje la?

¹¹ Beñ gee ne nfaane baanj le leme chī nlēj a beñ ntēnē le chi lēsē achiji.

¹² Boonj ba bwēej, nkude lo chiaanj beñ le le beñ kūse beñ nyū nje me, gēh no ngē nkuse me nyume nje beñ, sege beñ gē baanj a kēmē gē banchi gē. Beñ gē baanj ge gē fīeñ fi befe fe mēne gē.

¹³ Beñ kee le fweele sege ngē nfeeji saaka wù joñe wu Nyo beñ le gē bee nje ngē nchēne lo.

¹⁴ Mo no ngē bee yi kincheñ le ne, ki gē bee njē mmoñ wu gē to fe beñ le, beñ gē baanj legē gē, kēne beñ nyieñsē me gē. Beñ ka jode lo me ye yene le njē nchēndaa wu Nyo wumu kēne njē Kletu Jiso kibēe.

¹⁵ Beñ gē yuge njoñ be me sege kēe, kooshi la mēese? Tanlo njēme le ne je gē bee yu ki beñ bāayē ajii a wene beñ nyā mēne, tu beñ gē baayē gēh lo.

¹⁶ Nle ntu wa muh wu kimbanē fe beñ le no nseñē nchięeñ beñ le?

¹⁷ Bamii baa goone ki bo dūnyi le bo kēme kiñkonj fe beñ le baanj, geene bo goone beñ yi fīeñ le nyū gē fi joñe gē. Bo konj le besabēj gāsē le beñ kēme kiñkonj nyu fe bo le.

¹⁸ Fi joñe le muh kēme kiñkonj fe muh le yi fīeñ fi joñe le. Fine le chuule segechii, nyu gē le sege nle besabēj maa gē.

¹⁹ Boonj banj ba le shēñ yanj,

* **4:3** Mwēe mù sage yi woñ kfunē le tanlo nyu banchi mo biyo. † **4:6** Aba le a jé yi Alamaik le le Chii.

nle gəh njε mbaanj ŋka ŋke lo lume chena, n'yeŋ ŋge ŋgēeŋ mbū no kinche ki Kletu le ki nyū ye yene le!

²⁰ Muh jō le mbe mbee besabεŋ mεeſe, wu le ŋkūſe je yi njεme yu bεŋ le. Fiεe fi bεŋ ge fine le bvufee lεſe lo me.

Yeye yeye wu boonj ba Ablaham

²¹ Bεŋ ba goone ki bεŋ nyū a banchi kuu, bεŋ sēeŋ la me, bεŋ yuge gəh fiεe fi banchi jεme?

²² Ba le ba saŋ le Ablaham gε keme boonj ba biliŋse bafεe, wu gε boo wumu bε kwεſe wù le nfwa, wu boo wumu bε kwεſe wù le gε nfwa ge.

²³ Nfwa wunε gε boo mwa gəh no ba to ba boyi boonj bachii. Geenε kwεſe wù le gε nfwa ge weε gε boo we mwa wu bii ŋka wù Nyo gε fe le.

²⁴ Tanlo besabεŋ jo fiεe fine njε mbeje wu fiεe. Bikεſe ba bafεe banε duunyi manκaŋ mà manfεe. Aga wù gε bee nfwa jode kijuse ki manκaŋ mà Nyo gε gwo bε bamii ba Ishwala yi Mbegε wu Sina le. Bamii bachii ba le akuu a manκaŋ mayu le nfa.

²⁵ No Aga jode kijuse ki manκaŋ ma yi Mbegε wu Sina wù le wonj wù Alebia le, wu ka wu jode te kijuse ki kilaanteŋ ki Yelusalεm wù mεeſe le, njε bamii ba a kilaanteŋ kiyu le bachii le nfa a banchi kuu.

²⁶ Geenε bamii ba Yelusalεm wù fewe le gε nyu nfa ge. Wuweε Yelusalεm le bwée wese besabεŋ.

²⁷ Le fiεe fi ba gε saŋ le,

"Wo wù kwεſe wù le kaa wu boyi ge, wo lāŋeye.

Wo wù gε baanj a luŋ gε wa mwa ge, wo kwāaſe chike.

Wo kēe le boonj ba kwεſe wù ba le ba baa jiŋ wu le, bo lé bo dūude bo fēde ba kwεſe wù le bε jwεŋjε."

²⁸ Noo, boonj ba bwεεŋ, bεŋ le boonj ba Nyo bii no Nyo gε ka yεeŋyεeŋ no Ablaham gε boyε Asik bii no Nyo gε ka.

²⁹ Gε bee kife kiyu le, mwa wù ba gε boyε no ba boyi boonj bachii, tu wu Boone bikaa ajiŋ a mwa wù gε nya Kiyo ki Nyo bvunja fe ba boo wu. Le gəh te yεeŋyεeŋ bε fiεe fi kooshi mεeſe.

³⁰ Ba le ba san a Nwa wu Nyo le kune fiεe fine le la? Ba le ba saŋ le,

"Kūŋε bε kwεſe wù le nfwa bε mwa ye bachii,
nje gε mwa nfwa tanlo wu gâ bvushε bε mwa kwεſe wù le gε nfwa ge."

³¹ No fi le noo boonj ba bwεεŋ, fiεe fi njεme fichii duunyi le gε besabεŋ nyu boonj ba kwεſe wù le nfwa ge. Besabεŋ le nyu boonj ba kwεſe wù le gε nfwa ge.

5

Kletu le wu bvuse wə besabεŋ yi bvunfa le

¹ Kletu gε bvuse wə besabεŋ yi bvunfa le. Wu gε bvuse ne, wu le keefε besabεŋ ka be nyūme a bvunfa bvu banchi kuu ge. Noo, bεŋ mo bεŋ lēme bεŋ teeme. Keefε bεŋ ka bεŋ lēe akuu a kimbuŋ ki bvunfa le ge.

² Beñ yége beñ yû fíee fí me wù Bol nlé njéme. Ne beñ beme lo le ba chvûu beñ yeh fë beñ nyû chaan a Nyo jii, tu fíee fí Kletu gë ge fë beñ le le achiji.

³ Nka njéme nchiise le muh wuchii wù le wu bëeñ le ba chvûu wu yeh wu kée le wu kême ki wu gëede banchi ba Bajuu bachii no bo le.

⁴ Beñ bachii ba goone ki beñ nyû jiale señ a Nyo jii le nje beñ gëede banchi, beñ kée le beñ le beñ ñga wa bikwëe biëna be Kletu. Beñ le beñ bvusë wa ye yene yi mbale wù Nyo bale beñ yu le.

⁵ Fë besabëñ le, fíee fí besabëñ jiiñ fwe yi fi le, le le Nyo lé wu gë wu jô besabëñ nje bamii ba le chaañ a wu jii. Fine le fíee fí Kiyo ki Nyo kî lene yi ye yese besabëñ le fede yi fitelé fí besabëñ leese yi Kletu le fi ge wa le besabëñ chléene.

⁶ Beñ kée le ne muh le wu taashë wa be Kletu Jiso, wu nyume ba chvuú wu yeh këne ba baanç chvuú ge wu yeh ge, tu geh fifieñ këme fíee ki fi gë ge. Fíee fí le fishañ le fitelé fí wu lese yi Kletu le, wu duunyi yi kïnkoñ le.

⁷ Beñ chi shee beñ gee chule, ge yeeñ le beñ lû ki beñ bii nchiesñ le?

⁸ Ge nyu Nyo wù gë teñe beñ wu tefé beñ a yine je le ge.

⁹ Ge beñ kwaji ñgañ wù ba to ba ma le, "Kikuu kimimia chenje be nchwa ge?"

¹⁰ Ngëede bvufee yi ye yene le nje Tada le ge beñ bii fíee fí bamii bamu jëme le fuge fí

jëme me ge. Le muh wëe wù chenje be bvufee bwena, këne le yeeñ, le Nyo wù lé wu nôñ ñge yi ye ye le.

¹¹ Boonj ba bwëeñ, ne fi bee le mbaañ nfeeji le ba chvûse bamii yeh fë bo nyûme chaan a Nyo jii, bamii ka bo Boone bikaa a me jiñ nje la? Ne fi bee noo tu fíee fí nfeeji le Kletu gë kwe yi kintaan le, bamii yuge bo ka banje lo yu, fi ge ka fi nyu yu ge.

¹² Fë bamii baa ba njinje be bvufee bwena, ñgoone le ba gëeñ fwe ba mëse ba bvûushë lo ye yiboo.

¹³ Boonj ba bwëeñ, Nyo gë teñi wa beñ wu le keefé beñ ka beñ nyû nfa yi fíee fimi le ge. Geene, no beñ baanç ge yi bvunfa le ge, keefé beñ mo beñ jôde le tanjo beñ gëe mwëe mù mbeñe no nyau yi ye yene goone ge. Beñ lène lo lëme fe boonj ba bwe bena le be kïnkoñs.

¹⁴ Beñ gëe noo nje banchi bachii le bo taashë yi wunë le wu mumwaa le, "Wo kôñe muh wù le mbebe yo le geh no wo koñe kikwëe kuñ."

¹⁵ Geene, beñ ne ja beñ tu beñ ñase lebeñlebeñ nje bvû, muh goone ki wu lûñ wu jî lo mwa bwëe, beñ yêne le keefé beñ gë beñ jâ beñ chëñe be bikwëe biëna ge.

*Ge muh wù chee no Kiyo ki
Nyo duunyi
to wu ka wu gee no nyau yi ye
goone ge*

¹⁶ Fíee fí njéme le le, beñ chêe beñ bii geh no Kiyo ki

Nyo duunyi bəŋ le, noo bəŋ gə ka bəŋ gēe no nyāŋ yi ye yene goone le bəŋ gēe gə.

¹⁷ Njēme n̄e njé ge f̄iee fi nyāŋ yi ye goone to fi cheŋse a fi Kiyo ki Nyo goone le gə. Gə fi Kiyo ki Nyo goone te fi cheŋse a fi nyāŋ yi ye goone le gə. Gə mw̄ee m̄u munf̄ee mun̄e taŋlo mu nyūme ȳi f̄iee le fimimia gə. N̄e f̄iee fi ge taŋlo bəŋ gēe f̄iee fi bəŋ goone gə.

¹⁸ N̄e bəŋ chee bəŋ bii nyu no Kiyo ki Nyo duunyi bəŋ le, bəŋ gə ka bəŋ nyū a banchi ba Muse kuu gə.

¹⁹ Mw̄ee m̄u mbef̄e m̄u nyāŋ yi ye to yi goone ḡeh bamii maa mu gə. Le ki ba jāŋe kinjaŋ b̄e ki ba kwāji mw̄ee kune kinjaŋ mo ki ba chēe kinche ki nyien̄ yi kinjan̄.

²⁰ Ka nyume ki ba būne banyo ba achiji b̄e ki ba lāde kēne ba f̄ieŋe jiaaŋ. Ka nyume ki bâne kimban̄e, ki ba njāse kinjase, ki ba ghēge kinjhe, ki ba kēme shēŋ ȳi toonyi b̄e fe muh kwāji ḡeh nyu kikw̄ee ke. Ka nyume ki ba gâse bamii mo fe muh gâ bamii wu kēme ke kinchvu.

²¹ Le te ki ba bēne kindon̄, ki ba mūu mbvuuŋ ma kōode b̄e ki bo mūu bo yōde, mo ki bo gēe mumu mw̄ee n̄e mun̄e. Njēme nchiise no ŋḡe njēme wa bəŋ le fweele, le bamii ba gee mun̄e mw̄ee ge bo nyu bo kēme kijuse anten̄ee a bvunfon̄ bvü Nyo gə.

²² Geene, mw̄ee m̄u jade fe Kiyo ki Nyo le, le mun̄e, kinkoŋe, kilanje, nyieggee, ŋkan̄e shēŋ, kinje k̄i joŋe,

bvujon̄e, ki muh l̄eme yi nchiieŋ le,

²³ kinje k̄i bone, mo ki muh jiji ye ye le. Gə nchi wumu nyume yu wū ban̄e mw̄ee mun̄e gə.

²⁴ Bamii ba le ba Kletu Jiso le ba ta wa nyāŋ yi ye yiboo b̄e mw̄ee m̄u mbef̄e m̄u nyāŋ yi ye goone yi kintaan̄ ki Jiso le.

²⁵ No besabəŋ chee m̄eese yi bvüŋga bvü Kiyo ki Nyo le, besabəŋ mo be gēe mw̄ee bee b̄i ḡeh no Kiyo kiyu duunyi.

²⁶ Keef̄e besabəŋ ch̄iaase ye gə. Keef̄e besabəŋ gēe muntele befe bamii bamu gə. Keef̄e besabəŋ bēne kindon̄ b̄e bamii bamu gə.

6

*Bamii ba Nyo f̄ihi bamii
bachii*

¹ Booŋ ba bw̄eŋ, n̄e bəŋ ja bəŋ yeŋ muh mu a bəŋ ntenee wu gwe yi kimbef̄e le, bəŋ ba chee kinche no Kiyo ki Nyo duunyi, bəŋ mōŋ ki bəŋ tēf̄e wu wu bū a kimbef̄e kiyu nteneŋ. Geene, muh doo wu teefe wu teefe wee wu yēne le keef̄e wu te lēe mmon̄ le wu gw̄e gə.

² Bəŋ f̄ihi booŋ ba bw̄e wene b̄e banḡe baboo. N̄e bəŋ gee noo tu bəŋ ḡeede nchi wu Kletu.

³ N̄e muh jode kikw̄ee ke le wu le f̄iee, n̄e wu le f̄iee seŋ, tu wu leede ḡeh nyu b̄e kikw̄ee ke.

⁴ Muh wuchii tāa gee che, wu yēŋ laa wu gee chuule la. N̄e wu gee chuule, fe wu ch̄iaase ye fe kikw̄ee ke le.

Geene keefε wu fēge kikwεε
ke bε muh mu gε.

⁵ Beŋ kēe le muh wuchii
keme ki wu tūude we ntε.

⁶ Ne muh yεyi muh bε je
yi Nyo, muh wù ba yεyi wu
gādε mwεε mwe mù njoŋe
munchii, wu nyâ muh wù
yεyi wu yu.

⁷ Keefε beŋ lēede bε bikwεε
biɛna gε. Gε Nyo nyu kiyun gε.
Beŋ kēe le fīεε fi muh bone le
gēh fi fi wu lē wu gē wu gwējε.

⁸ Ne muh bone ye ŋgo nyu
fīεε fi nyān yi ye ye goone, tu
wu lē wu gē wu gwējε gēh nyu
fīεε fi nyān yi ye ye nyaa, fi le
kwe. Ne muh bone ye ŋgo nyu
fīεε fi Kiyo ki Nyo goone, tu
wu lē wu gē wu gwējε kinche
ki kage gε ki Kiyo ki Nyo nyaa.

⁹ Noo, keefε besabεŋ gē be
wēeyi ki be gēe mwεε mù
njoŋe gε, nje kife le ki tō ki
kōjε ki bee kēme ŋgwejε wuyu
fε bee baanj fwēejε gε.

¹⁰ Fi mo fi nyu lε, yi kife
le kichii ki besabεŋ keme je,
bee gēe gēh mwεε mù njoŋe fε
bamii le bachii tete fε bobaa
bō le a kfuu chi bamii ba
mbemē le.

Njεme wù fεkimεse

¹¹ Beŋ yεŋ no ajii a ŋwa a
fēnε le a kuge! Sanj mε bε kibo
kanj.

¹² Bamii baa bō kaane lε
ba chvūse beŋ yeh le bo bō
goone ki bo chiaase ye yi
mwεε mu nyān yi ye le. Bo
gee noo wu lε keefε bamii gē
bo bōone bikaa a bo jinj nje
fīεε fi bo feeji lε Kletu gē kwe
yi kintaanj le.

¹³ Mo bamii ba ba le ba
chvuu wa bo yeh, gε bo gεede

banchi bachii gε. Geene bo
goone le sege ba chvuu beŋ
yeh bo mo bo kfūune gvuu le
beŋ le beŋ ge fīεε fi bo goone
yi ye yene le.

¹⁴ Geene, fε mene gε mε nyu
n'yu ntō ŋkfūuŋ gvuu yi fīεε
fimi le fuge yi saaka wu le
Tada wese besabεŋ wù Jiso
Kletu gε kwe yi kintaanj le. Le
yi kintaanj kine le wù mwεε
mu yi nsheŋ le, le mu kwe wa
mu gasε besa mu, ŋgasε te bε
mu.

¹⁵ Ne muh le yu wù ba le ba
chvuu wu yeh kene ba baanj
wu yeh chvuu gε, tu gε fifīεε
keme fīεε ki fi gē gε. Fīεε fi le
fishanj le lε, Nyo sēesε muh,
wu nyūme muh wù fwεŋ.

¹⁶ Kimbone ki Nyo bε yii ye
tō fε bamii bachii ba bii je
yinε le, bō le wa bamii ba Ish-
wala ba Nyo.

¹⁷ Kεge mεesε gεene lo, keefε
muh ka wu fūnje mε gε, nje
banlele ba le yi ye yan le du-
unyi le nle muh wu Jiso.

¹⁸ Boon ba bwεεŋ, Tada
wese besabεŋ wù Jiso Kletu
dūnyε fitele fi joŋe fε biyo
biɛna le. Fi nyūme noo.

Nwa wù Bol gè saŋ fe kintaashé ki Efesu le Fiee fi le a Nwa wu Efesu wuné le

Nwa wuné gè saŋ Bol wù mwa ntuj wu Jiso fe bamii ba mbemé ba a kilaanté kí Efesu le. Kikwéé ki fiee fi le a nwa wuné le, le nseesé wù Nyo gè seese le wu lé wu gè wu bânyé mwéé munchii mù fewe be mù fekuu wu gée a Jiso kuu. Bol le wu naje no fi gè jiényé fe bamii tu yi kintaashé le be Nyo. Wu le wu dunyé no Nyo Tada gè ncha bamii be, wu leeshé bimbefé biboo fede yi Jiso Kletu wù Mwa ye le, be no wu gè ge njié we yi bo le wù le Kiyo ki Yuude. Wu le wu tefé bamii ba wu le wu saŋ fe bo le le bo chéé kinche kí duunyi le bo le bo taashé wa be Kletu. Bol le wu dunyé té já le já le ki bege no kintaashé ki bamii ba mbemé le muh wu mumwaa yi Kletu le.

Bikwéé bi mwéé mù le a Nwa wuné le

1:1-2 Fénkéé

1:3-3:21 Ntaŋ wù Nyo gè keme fe Kletu le mo fe kintaashé ki bamii ba mbemé le

4:1-6:20 Kinche ki bamii ba Kletu ba baféŋ

6:21-24 Kiméé

¹ Le me wù Bol, mwa ntuj wu Kletu Jiso yi nkóŋ wu Nyo le.

Nsaŋe nwa wuné fe bamii ba le ba Nyo ba Efesu le, ba lème ba téemé yi Kletu Jiso le.

² Nyo wù Chiji wese besabéŋ be Tada Jiso Kletu dûnyé fitele fi jone fe beŋ le, bo ka bo nyâ beŋ be muntele mù nyieggee.

Mbuu wù fiih biyo bi bamii ba Kletu

³ Mbéenjé nyúme fe Nyo wù le Nyo wu ka nyume Chiji Tada wese besabéŋ wù Jiso Kletu le. Wu le wu noŋ besabéŋ be kimbone kichii kí fiih biyo biesa kí jade manjuu ma fewe le, no bee le be taashé yi Kletu Jiso le.

⁴ Fe Nyo fe woŋ kfuné gè bee wu cha wa besabéŋ le besabéŋ lé be gè be tâashé besa ba Kletu, be yûude, bee nyúme jiale seŋ a wu jii. Yi kinjkoŋe ke le,

⁵ wu gè seese wa ki wu gè wu jô besabéŋ le le boon be fede yi Jiso Kletu le. Wu gè ge noo, wu bii fiee fi jone fe wu le, fi wu gè goone le fi nyúme.

⁶ Gè bee wu le mbéenjé gèné fe wu le yi nya yí kuge yí wu le wu nya besabéŋ le achiji fede yi Mwa ye wù le shéŋ ye le.

⁷ Wu gè bee wu suuŋ besabéŋ chiaan yi bimbefé le be kileme ki Mwa ye wuné. Fi le le, wu gè bee wu leeshé bimbefé biesa besabéŋ, bii kinjkoŋe kí baan kí wu gè dunyé yi ye yese besabéŋ le.

⁸ Wu gè doo wu dunyé wu dunyé lo wesee bee le. Wu gè ge noo be bvuféee bwe bvuchii mo nkwaŋe we wuchii.

⁹ Nyo le wu ge wa besabéŋ kée fiee fi wu goone fi gè shee fi nyume yi nyile le. Wu fe wu

bii fiεε fi joŋe wu le no wu gɛ seese wa no wu lé wu tō wu gɛ fedē yi Kletu le.

¹⁰ Wu gɛ seese le sege kife doo ki to ki kojɛ wu bânyɛ mwɛɛ munchii kɛnɛ mù fewe, kɛnɛ mù fekuu, wu gɛɛ a Kletu kuu wu nyûme kikwɛɛ kiyu.

¹¹ Nyo gɛ bee wu cha te bee ki bee nyûme bamii be yi Kletu le. Wu gɛ cha no wu gɛ seese wa baan lo wu bii ɲkwajɛ we le gɛh yeeŋyeeŋ no wu to wu gee mwɛɛ mwe munchii wu bii ntaj wu we le no wu goone.

¹² Fi gɛ bee noo, wu le bee ba gɛ bee bamii ba fwe ki bee gɛɛ bvufee yi Kletu le ki bee chêe kinche kĩ gɛɛ bvukugɛ bvü Nyo chûunyi, mbɛɛŋse gɛɛne fe wu le.

¹³ Beŋ te gɛ taashɛ yi Kletu le sege beŋ gɛ yu je yĩ nchiesɛ yĩ le saaka wù joŋe wù too be mbvuse fe beŋ le. No beŋ yu noo, beŋ mo beŋ leesɛ fitelɛ yi Kletu le, Nyo ge njinɛ we yi ye yene le, wù le Kiyo ki Yuude kĩ wu gɛ ka bamii yu.

¹⁴ Kiyo ki Yuude kine le nshuude wu bvushɛ bvü besabɛŋ le be kɛmɛ. Besabɛŋ le be kɛmɛ sege Nyo mesɛ wu suuŋ bamii ba le be yi chiaŋ yi bimbefɛ biboo le. Noo, bvukugɛ bwe chûunyi, mbɛɛŋse gɛɛne fe wu le.

Bol buune fe bamii ba Efesu le

¹⁵ Nle n'yu wa kune fitelɛ fienɛ fi beŋ le beŋ leesɛ yi Tada Jiso le, mo kinŋkonɛ kĩ beŋ kɛmɛ fe bamii le bachii ba le ba Nyo. Ne fiɛɛ fi ge,

¹⁶ ŋge ndoo mbuune ntu ɲkwaji beŋ. ŋge mbaan a nlu gɛ ki nyâa kiyone Nyo le kune beŋ a buunɛ chan̄ le gɛ.

¹⁷ Mbuune le Nyo wù le wu Tada wese besabɛŋ wù Jiso Kletu, Nyo wù le Chiji bvukugɛ, wu nyâ beŋ be Kiyo kĩ lé ki nyâ beŋ be bvufee, ki gwênyɛ ajii a wene ki beŋ kɛɛ wu chuule.

¹⁸ Nka buune le wu yûuse bvufee bwena ki beŋ kɛɛ fiɛɛ fi beŋ jiiŋe fwe yi fi le, fi le fi, fi wu gɛ teŋɛ beŋ nje fi, beŋ ka beŋ kɛɛ bvukugɛ bvü baan bvü bvushɛ bvü bamii ba le ba Nyo.

¹⁹ Nka buune le Nyo gwênyɛ bvufee bwena ki beŋ kɛɛ bvunja bwe bvü fede bvunja bvuchii. Le bvunja bvü baan bvunɛ bvü wu lene yu yi besabɛŋ ba le ba leesɛ fitelɛ yi wu le.

²⁰ Le bvunja bvuyu bvunɛ bvü wu gɛ leŋ yu fe wu bvûse Kletu yi kwe le, wu beɛŋse wu, wu shishɛ a kibo ke kinchieŋ le woŋ wù fewe le.

²¹ Kletu kuge wu fede mwɛɛ mù sage fewe munchii mo bvunfoŋ, mo bvunja, mo bvukugɛ bvuchii. Wu ka kɛmɛ jee chi kuge chi fede ajee achii a ba teŋɛ bamii yu. Ge wu nyu noo gɛh yi kife kine le maa gɛ. Wu lé wu gɛ wu nyû noo yi kife kĩ too le te.

²² Nyo le wu gɛɛ mwɛɛ munchii a wu kuu, wu ka wu gɛɛ wu le wu nyûme kikwɛɛ ki fiɛɛ fichii fe kintaashe ki bamii ba mbɛmɛ le.

²³ Kintaashe ki bamii ba mbɛmɛ kine le ye yi Kletu.

Kletu mo wu nyume a wu yisë wu kojë nje kintaashë kinë, nyu wu wù gee lë mwëës munchii yiise mu kooji a jé le yichii.

2

*Nyo gë taashë besabëñ be
Kletu wu bvuse yi kwe le*

¹ Gë bee fweele, bëñ nyu bamii ba gë kwe wa a kiyo le nje banchi ba Nyo ba bëñ gë ñgode mo bimbefë biëna

² bï bëñ gë chee bëñ gee. Bëñ gë chee bëñ bii nyu je yï bamii ba yi wonj kfunë chee yi le, bëñ ka bii nfonj wu bvunga bvu yi fii le. Le wu wù le kiyo kës kï lene mësse yi bamii ba tëeme bikwëë Nyo le.

³ Le geh te no besabëñ bachii gë shee be chee. Besabëñ gë chee bee gee mwëë mü nyaj yi ye yï ñwëñje goone, bee bii mwëë mü nyaj yi ye bë bañkwaje besa goone le besabëñ gë le. Besabëñ nje bamii ba wuñ gë bee lo bamii ba shéñ tóonyi Nyo bë bo geh yëeñyëeñ nje no muh wu wuñ wuchii le.

⁴ Geenë Nyo wù le wu yisë bë yii fe besabëñ le gë konj besabëñ baanj,

⁵ wu taashë besabëñ bë Kletu wu bvuse yi kwe le mo no besabëñ gë bee be kwe wa nje banchi ba Nyo baa ba bee gë ñgode. Nyo gë bvuse bee nyu nje fitele fie fi joñe.

⁶ No wu gë taashë besabëñ bë Kletu Jiso wu bvuse bee yi kwe le noo, wu mo wu bëñjëse besa bo wu shiishe besa bo yi wonj wù fewe le.

⁷ Wu gë ge noo wu le ge doo nyûme yi kife kï too le, wu dûnyë kinjkonjë kï baanj kï tanlo muh gë ka wu beji gë. Fitele fi joñe fine le wu dunyë wa besabëñ le yi kinjkonjë ke le fe besabëñ le fede yi Kletu Jiso le.

⁸ Bëñ këe le Nyo gë bvuse bëñ nyu nje fitele fie fi joñe fede yi fitele fi bëñ gë leesë yi Kletu le. Gë fine fies nyu bëñ ba gë ge gë. Le nnya yi Nyo.

⁹ Ge nyume nje lëme chimi chì muh gë lëñ fe wu këmë, wu le keefë muh nyume yu wù jâ wu chiaase ye gë.

¹⁰ Fies fi le, le le besabëñ le no bee le ne mësse, le Nyo wù lëñ be kibo ke. Wu le wu taashë besabëñ bë Kletu Jiso wu fe besabëñ tu bamii ba bafëñ, wu le besabëñ lëne chileme chì joñe chì wu gë seesë wa baanj lo le le chi, chì besabëñ lë be gë be chée bee lëne.

*Chikfuu chì chifëe le wa
muh wu mumwaa yi Kletu le*

¹¹ Bëñ bamii ba le gë Bajuu gë, bëñ tâne fies fi bëñ gë shee bëñ nyume fweele. Bajuu ba têñe bikwëë biboo le, bo le bamii ba ba le ba chvuu bo yeh, ba gë têñe bëñ le bëñ le bamii ba le binshushu. Nchvuse yeh wunë nyu fies fi ba gee nyu yi ye yi muh le bë chiaanj.

¹² Bëñ ntâne le gë bee segekës, bëñ këme gë fies ki bëñ gë be Kletu gë. Gë bëñ gë bee antënes a kinjogë ki bamii ba Nyo ba le ba Ishwala gë. Gë bëñ gë këme fies ki bëñ gë

be maŋkan mà ŋka, mà Nyo gè gwo be bo ge. Beŋ gè bee geh lo fiena yi nshen le fene beŋ keme ge fiese fimi fi beŋ jiŋe fwe yi fi le ge, beŋ kee ge te Nyo ge.

¹³ Geene, yi mese le beŋ le beŋ taashé wa be Kletu Jiso, beŋ ba gè shee beŋ nyu je yi undefe le fe Nyo le, wu le wu jo wa beŋ wu to beŋ mbebe ye le fede yi kileme ki Kletu le.

¹⁴ Le wu wù Kletu kibee wù to be nyiegee fe besabəŋ le. Wu le wu ge wa Bajuu be bamii ba le ge Bajuu ge tu muh le wu mumwaa. Wu le wu kesé wa kimbe ki kiŋgaye ki le kimbane ki gè shee ki nyu a besabəŋ ntenee.

¹⁵ Wu le wu nya ye ye ki wu kwé ki wu chiije nchi be mwée mü nchi duu le ba gée ki ba nyú bamii ba Nyo. Wu ge noo wu le wu tāashé muh wuchii yi ye le, bo tú wa muh wu mumwaa wù fwəŋ yi kijuse ki bamii ba bafee le. No wu ge noo, wu mo wu to be nyiegee.

¹⁶ Kwe ye yi kintaan le, le yi taashé chikfuu chi chifee chi to fe Nyo le yi ye le yimimia, wu mo wu yuuyé kimbane kiboo yi kintaan le ki ka.

¹⁷ Wu gè be wu to wu feje saaka wù too be nyiegee beŋ ba gè bee je yi undefe le, wu feje te saaka wuyu wuné bamii ba le mbebe le.

¹⁸ Ge wu besabəŋ bachii fe bee keme je ki bee to fe Chiji wese le fede yi Kiyo le kimimia.

¹⁹ Noo, ge beŋ baŋ bantolo ge, kene bamii ba bele geh lo ge. Beŋ le wa boon ba woŋ

bena bamii ba le ba Nyo, beŋ le te bamii ba yeh yi Nyo le.

²⁰ Yeh yine le ba jone yi kichi ki le boon ba ntun ba Jiso be bamii ba teede bantuŋ ba Nyo le, Kletu Jiso kibee le te de chi buu chi yeh yiyu.

²¹ Le yi ye ye le wù yeh yiyu yichii le yi taashé yi tu yi kuu ki yi gè yi tō yi nyume yeh yi yuude fe Tada le.

²² Beŋ te le beŋ taashé beŋ ba joon yi Kletu le, nyume kijuse ki Nyo chee fo a Kiyo ke le.

3

*Bolle muh wu nfejefé bamii
ba le ge Bajuu le ge*

¹ No Nyo le wu ge wa mwée muné fe beŋ le ne, me mo mbuune fe beŋ le. Me wù Bol le yi ncha le nje saaka wù kune Kletu Jiso. Nlène ncha wuné ne nje beŋ bamii ba le ge Bajuu ge.

² Nkwaji le beŋ le beŋ yu wa no Nyo gè cha me wù nya leme chi le ntéede kune kiŋkoŋe ke fe beŋ le.

³ Fiee fiyu fine le fi gè shee fi nyu nyile le, Nyo nyu wu gwenye wa ajii awaŋ n'yęŋ. Nle nsan wa shige kune fi fe beŋ le.

⁴ Ne beŋ teŋe lo, beŋ yēn fiee fi ŋkee kune kinyile kine ki gè bee kune Kletu.

⁵ Gè bee fweele Nyo gè baŋ ge ge kiŋgoge ki bamii ki segekées kée kinyile kiyu ge. Mese Kiyo ki Nyo le ki dunye wa boon ba ntun ba Jiso ba yuude mo bamii ba

teede bantuŋ ba Nyo le, bo kεε.

⁶ Fiee fi le nyile le fine le le, bamii ba le ge Bajuu ge, Nyo le wu nya te bo be bvushe bvù wu le wu gεe fe bamii be le. Bo le wa ye yimimia be bo, ɳka wù Nyo gε fe fe Bajuu le, le wa te fe bo le no bo le bo taashε be Kletu Jiso feder yi saaka wù joŋe wù bo le bo bεεŋ wu le.

⁷ Nyo gε ge le mε nyûme mwa leme wu saaka wù joŋe wune. Leme chine gε bee nnya yì wu gε nya yi kinjkoŋε ke kí wù keme fe mene. Wu gε jo bvunga bwe wu leŋ be bvù yi ye yan le ki wu nyâ leme chine le nlêne.

⁸ Mbaan a mbu geh lo mo muh wu shige a ɳgo yi bamii bachii ba le ba Nyo le ge. Geen Nyo gε dunye fitele fie fi joŋe fe mene wu nya leme chine mene wu le ɳgêeŋ nfêeji saaka wù kune bvukuge bvù Kletu bvù keme ge mbeje fe bamii ba le ge Bajuu le ge.

⁹ Gε bee le bamii bachii kεε adaŋadan ntaj wu kinyile ki fiee kí Nyo wù gε fe mwεe munchii wu gε shee wu nyiile yi ye le yi biluŋ le biluŋ le.

¹⁰ Ntaŋ wunε gε bee le le gε nyûme kife kí mεe se le, Nyo le wu fε wu feder yi kin-taashε ki bamii ba mbemε le, banchendaa be biyo b1 keme bvunga ki bi sâge manjuu mā fεwe le, bo yεŋ bvufee bvù Nyo bvù le jé le jé le.

¹¹ Wu gε ge fiee fine wu bii no wu gε seesε wa feŋkε. Wu nyu wu ge wa fiee fiyu feder yi Kletu Jiso wù Tada wese besabεŋ le.

¹² Le nje wu wù besabεŋ le bee keme je ki bee tōo mbebe Nyo le bee keme ge nfaan gε, kene kimajε nje fitele fi besabεŋ leese yi wu le.

¹³ No fi le noo, mε mo ɳkude lo chiaan le keefε shēŋ kwê beŋ nje ɳgε wù n'yεde nje beŋ gε. Beŋ lé beŋ keme bvujonε bvuyu.

*Bolka wu buunε fe bamii ba
Efesu le*

¹⁴ Le nje mwεe mune mü ntune anyuu a Chiji wese besabεŋ fwe,

¹⁵ wù ajee a chikfuu chichii chī fεwe mo chī fεkuu jade fe wu le.

¹⁶ Ntune anyuu nlεge, mbii bvukuge bwe bvù le bvù baan le, le wu nyâ beŋ be bvunga feder yi Kiyo ke le, bvù gε muntele mwεna tεeme.

¹⁷ Noo, Kletu mo wu chēe a muntele mwεna le no beŋ leese fitele yi wu le. Mbuune te le kinjkoŋε nyûme yi ye yene le ki gε beŋ chīmε geŋ nje kite be yeh yi ba joon yi kichi ki tεeme le,

¹⁸ wu le bena bamii bachii ba le ba Nyo keme bvufee bvù tanlo beŋ kεε kinjkoŋε ki Kletu. Kinjkoŋε ke kine keme mbvu baan ki keme ndefe fεkuu be ndefe fεwe baan, ki lee te kuu baan.

¹⁹ Mbuune le tanlo beŋ kεε kinjkoŋε ke kiyu kí yage bamii ki bo kεε, wu le beŋ tanlo beŋ nyū a beŋ yisε be fiee fi Nyo le fi fichii.

²⁰ Besabεŋ mo be bεεŋse Nyo. Le wu wù tanlo wu ge fiee fichii be bvunga bvù bwe bvù lene yi ye yesε besabεŋ le.

Wu taŋlo wu gê wu fê lo no besabəŋ biide kənə no taŋlo besabəŋ kwaji.

²¹ Mbəεŋse nyûme fe wu le nje kintaashə ki bamii ba mbəmə mo nje Kletu Jiso yi kife le kichii mo segechii ki kage ge. Fi nyûme noo.

4

Bamii ba Kletu nyûme yi kintaashə le

¹ Noo, mə wù Bol wù le muh wu ncha nje Tada Jiso, nlege lo bəŋ le bəŋ chēe kinche kĩ le ki kojə kĩ Nyo təŋe bəŋ le bəŋ chēe yi ki le.

² Beŋ shiishi bikwəe biɛna fekuu bəŋ ka bəŋ nyûme wəe, bəŋ kāane shéŋ. Beŋ jōde muh le muh no wu le yi kinkojə le.

³ Beŋ mōne chuule ki bəŋ nyû gəh yi kintaashə kĩ Kiyo ki Yuude le ki to bə ki fe bəŋ le, no bəŋ chee yi nyieggee wù taashi bamii le.

⁴ Ye yi bamii ba mbəmə le yimimia, Kiyo ki Yuude nyu kimimia. Le gəh yeeŋyeeŋ no fiee fi Nyo ḡe təŋe besabəŋ le bee j̄iŋe fwe yi fi le, le te fimimia.

⁵ Tada le gəh wu mumwaa, mbəmə nyu gəh wu mumwaa, nleesə wù ba leese bamii a joo le gəh wu mumwaa.

⁶ Nyo le gəh wu mumwaa wù le Chiji wese besabəŋ bachii. Wu le awe a mwəe munchii, wu lēne fede yi besabəŋ le bachii, wu le te antenəe a besabəŋ bachii.

⁷ Fi le te le Kletu le wu nya nnya fe muh le wu mumwaa

wu mumwaa besabəŋ le, bii nfe wu nnya ye fe mwədə le.

⁸ Nε fiee fi ba saŋ a Nwa wu Nyo le le,

“Sege wu ḡe bənə wu ḡeŋ fewe,

wu ḡe bee wu ge bamii ba wu ḡe kooyə tu bo bii wu le.

Wu ḡe bee wu nya nnya bamii le.”

⁹ Ki j̄eme le, “Wu ḡe bəeŋ wu ḡeŋ fewe” le le la? Fi duunyi le wu ḡe bee wu ya wu shii wu ḡeŋ a nsheŋ kuu.*

¹⁰ Noo, wu wuyu wù ḡe shile wu to fekuu le gəh te wu wù ḡe bənə wu fe lo kibvule kichii wu ḡeŋ awe, wu le manjuu manchii taŋlo ma nyū ma yīsə bə wu.

¹¹ Le gəh wu wù ḡe nya nnya bamii le. Wu ḡe nya bamu le bo nyûme boon be ba ntuj, wu nya bamu le bo səŋe mwəe mù bo yuge Nyo j̄eme, bamu ba j̄lenyi bo féeji saaka wù jōne wu Nyo, bamu ba j̄linje fe kintaashə ki bamii ba mbəmə le bo ka yeyi bamii.

¹² Wu ḡe nya nnya yiyu yinə ki wu séesə bamii ba le ba Nyo yu ki bo kōjə ki bo lēne leme che, bo jōone ye yi Kletu yī le kintaashə ki bamii ba mbəmə le,

¹³ ḡeŋ bu kife kĩ besabəŋ bachii le be ḡe be nyume wa muh wu mumwaa yi mbəmə wese besabəŋ le bə yi fiee fi besabəŋ kee kune Mwa Nyo. Nε besabəŋ chee noo, fi ge besabəŋ nyume be ta bee kojə bee məsə bee nyume wa no Kletu le wuchii.

* ^{4:9} Kənə le, wu ḡe bee wu ya wu shii wu to fekuu fənə.

14 Noo, besabəŋ gε ka be nyume nje boοŋ ba shige, ba kfuu chi ban'yeεε ba la doo bo fede bo fine be bo, bo geεεe fwe bo tuu jinŋ nje fieεε fe fii kale be fi gε. Besabəŋ gε ka bee nyâme te nje bamii ba bamii ba jiεnyi bo wεεne lo bo lεεde bo be chimbiaŋ ch̄i bo seese le gε.

15 Besabəŋ k̄eme ki bee s̄eŋe fiesa nyume kinchiaeŋ yi kinkonjε le, bee mo be kuu a jé le yichii ki bee to be nyâme nje Kletu wù le kikwεε kesa besabəŋ.

16 Le wu wù gee fe bimbe bi ye ye le bichii b̄i le bi shuuyε bi taashε yi ye le fe bi kuu, bi joone ye ye yi kinkonjε le no kimbe l̄ene che l̄eme kimbe l̄ene che chuule.

Kinche k̄i kege be k̄i kifeŋ

17 Yi mεεse le, a jee chi Tada le ɻgoone ki nj̄emε ɻka nchiisε lo beŋ le le keefε beŋ ka beŋ chēe nje bamii ba kee gε Nyo gε. Baŋkwaje baboo to bo nyume ba achiji.

18 Bvufee bvuboo le bvū kijibε le. Bo le je yi ndefe le fe kinche k̄i Nyo duunyi le, nje bo le bo fanj lo Nyo, le nje bo t̄eεme bikwεε.

19 Bo le bo yunε bikwεε baanj. Bo le bo leesε bikwεε biboo antεεe a nyieŋ yi kinjan, ye yiboo yufe geh ki bo gee chikfuu chi nyieŋ yichii.

20 Ge fine nyu fieεε fi ba ḡe yεεε beŋ yu kune Kletu gε.

21 N̄kwaji le beŋ le beŋ yu wa kune wu, ba yεεε wa beŋ ba taashε be wu, be kinchiaeŋ k̄i kune Jiso.

22 Beŋ mo beŋ bâa ye yi kege yi beŋ ḡe chee kinche k̄i kege yu yi chεŋe wa nje mwεε mu nyieŋ mü beŋ ḡe shee beŋ gee.

23 Beŋ kûse baŋkwaje ba beŋ k̄eme bo nyâme baŋkwaje ba bafeŋ.

24 Beŋ j̄i ye yi fieεε ye yene le yi Nyo le wu ge yi fieεε wu. Yi chine le ye yi kinche k̄i le nchiieŋ nchiieŋ k̄i chaanj be k̄i yuude.

25 Fi mo fi nyume le, beŋ ch̄ine chimbiaŋ le, muh j̄eme nyume kinchiaeŋ mwa bwhee le nje besabəŋ bachii le bimbe bi ye yimimia.

26 Ne muh toonyi shénj, wu yâne le keefε wu jâ wu ḡe kimbefε gε. Keefε wu ch̄ine juu sele wu baanj wu toonyi shénj gε.

27 Keefε wu nyâ je debele l̄ee yo gε.

28 Ne muh choŋe bvuchonj, wu ch̄ine yu, wu tu wu l̄ene nyâme l̄eme ch̄i jonj be chiaanj ye, wu le tanjlo wu k̄eme fieε fi wu fi te bamii ba fuude yu.

29 Beŋ yâne le keefε nj̄emε wù saane bûde de yene le gε. Muh j̄eme fieε nyume fi jonj fi tanjlo fi jôone lo bamii yi fieε fi bo fuge le, wu le nj̄emε we tōo nyu be nfih fe bamii ba yuge le.

30 Keefε beŋ ḡe fieε fi Kiyo ki Yuude ki Nyo nyû yii yii gε. Kiyo kinε le nj̄inj wù le nshule wu Nyo yi beŋ le, ki wu dûnyε le le wu wù k̄eme beŋ, sege juu to chi koje wu m̄eεe wu sâunj beŋ chiaanj yi ñge le.

31 Beŋ nôŋ lo muntele mü saase, be shénj yi beεne, mo

shéŋ yi toonyε, mo waa, mo ki chēŋe bε ajee a bamii, mo muntele mù mbefe.

³² Beŋ kēme nyume kinje kī joŋe bε muntele mù njōŋe fε muh lε muh le. Muh nε ge kimbefε bε muh, wu lēshε wu nyā wu le gεh yεεŋyεεŋ no Nyo gε fe yi Kletu le wu lēshε biŋa bimbefε.

5

Bamii ba Kletu chēe njε bamii ba n'yuu

¹ No beŋ le boon ba Nyo ba wu koŋe nε chuule, beŋ mo beŋ bēŋe bε wu.

² Beŋ chēe yi kiŋkoŋe le yεεŋyεεŋ no Kletu gε kon besabεŋ wu nya kikwεε ke fε besabεŋ le. Nnya ye yinε gε bee kintanyε ki saane ki gwēe wuŋ fε Nyo le.

³ Mwεε njε kinjan bε kinche ki nyien kichii mo kin'yεlε ajii, gε nyume mù ba bεme mu a beŋ nteneε gε, njε ge munε nyume mwεε mù nyūme a bamii ba le ba Nyo nteneε gε.

⁴ Fi baŋ koŋe ge le njeme wù nyien be njeme wu kiyuŋ, mo ŋgune chī achiji bûde de yene le gε. Beŋ nyāa gεh nyume kiyone Nyo le.

⁵ Beŋ kēe nchiεεŋ le muh wù jaŋe kinjan, kεnε muh wù gee nyien, kεnε muh wù yεede ajii, gε wu keme kijuse anteneε a bvunfonj bvu Kletu bε Nyo gε. Muh wù yεede ajii to wu jode mwεε njε nyo fε wu le.

⁶ Keefε beŋ bēŋe muh lēe beŋ be njeme wù achiji kune mwεε munε gε. Beŋ kēe le le mwεε myu munε mù to mu

gee shéŋ yi Nyo bεne wu bε bamii ba yuge gε wu le gε.

⁷ Noo keefε beŋ tāashi ye bena baa bamii gε.

⁸ Gε shee nyume fwēele beŋ nyu bamii ba kijibε. Geenε mεeſe beŋ le beŋ taashε bε Tada, beŋ le wa bamii ba n'yuu. Beŋ mo beŋ chēe njε bamii ba n'yuu.

⁹ Fiεε fi n'yuu to wu too bε fi le kinche kī joŋe bε kī chaan mo kī duunyi nchiεεŋ.

¹⁰ Beŋ mōŋ ki beŋ kēe fiεε fi joŋe Tada le.

¹¹ Keefε beŋ lēese chiaaŋ fε mwεε mù achiji mu kijibε le gε. Beŋ bvūuse lo mu fε waan̄.

¹² Le lo fiεε fi bvuya ki jeme kune munε mwεε mù bobaamii gee nyilε le.

¹³ Geenε fiεε fichii fi n'yuu baan̄ yi fi le to fi gwenye ba yede fi le,

¹⁴ njε fiεε fichii fi le fi gwenye to nyume n'yuu. Le fiεε fi ge fε ba duu fiεε fimi lε, "Wo wù lefe, kāŋse!

Bū yi kwe le, n'yuu wu Kletu gē wu bāan̄ yi ye yo le."

¹⁵ Noo, beŋ mo beŋ jīlenyi beŋ toome kikaa yi kimi le. Keefε beŋ chēe njε biyuŋ gε. Beŋ chēe nyume njε bamii ba keme bvufee.

¹⁶ Beŋ mōne ki beŋ gēe mwεε chuule yi kife kī beŋ keme le, njε aju a mεeſe le a befe.

¹⁷ Noo, keefε beŋ nyūme biyuŋ gε. Beŋ mōne ki beŋ kēe fiεε fi Tada kōŋe le beŋ gēe.

¹⁸ Keefε beŋ mūu mbvuŋ mo kōode beŋ gε. Fine le fiεε fi chēŋe lo bε bamii. Beŋ nyūme beŋ yīſe nyu bε Kiyo ki Yuude.

¹⁹ Beñ jéme ye yene le a bankee ba a Nwa wu Mbëejse le*, mo bankee bamu ba n'yuuse, mo ba Kiyo ki Yuude nyaa beñ le. Beñ yéene noo beñ beejse Tada a muntele mwëna le.

²⁰ Beñ nyâa kiyone Nyo wù Chiji le kife le kichii be yi fíee le fichii yi jee chi Tada wese besabéñ wù Jiso Kletu le.

Nteefé fe bikëse be bïleeñ boo le

²¹ Beñ nyâ bikwëe biëna muh be muh bii ñgvune wù beñ këme fe Kletu le.

²² Beñ bikëse ba bamii, beñ nyâ bikwëe biëna bïleeñ bena le no beñ le beñ nya Tada le,

²³ nje jwëjse le kikwëe ki kwëse, geh no Kletu le kikwëe ki kintaashë ki bamii ba mbëme. Kintaashë kiyu le ye ye, wu kibëse le Mbvuse wuyu.

²⁴ Noo, bikëse ba bamii këme ki bo nyâ bikwëe biboo bïleeñ baboo le yi fíee le fichii geh yéenjëeñ no kintaashë ki bamii ba mbëme le ki nya kikwëe Kletu le.

²⁵ Beñ bïleeñ, beñ kône bikëse bena geh yéenjëeñ no Kletu gë konj kintaashë ki bamii ba mbëme wu nya kikwëe ke, wu kwe nje ki.

²⁶ Wu gë nya kikwëe ke ki wu gë le kintaashë kiyu yûude no wu gë chuge ki be joo mo je ye.

²⁷ Wu gë seesë kintaashë ki bamii ba mbëme kiyu noo wu le wu jô ki yi ye ye le nje kwëse wù fione wu këme ge ñgilé ge, wu nyume lenjelenje wu këme

ge fíee fimi fi befe ge, wu yude wu nyume ge be jiale yi ye ye le ge.

²⁸ Le geh yéenjëeñ no bïleeñ te këme ki bo kône bikëse baboo geh no bo koje ye yiboo. Ne muh koje kwëe, tu wu koje nyu kikwëe ke.

²⁹ Ge muh nyume yu wù banë ye ye ge. Wu to wu nyane lo yi, wu jiïñe fe yi le chuule. Le geh yéenjëeñ no Kletu gee fe besabéñ ba le kintaashë ki bamii ba mbëme le,

³⁰ nje besabéñ le bimbe bi ye ye.

³¹ Le fíee fi ba gë sanj a Nwa wu Nyo le le,

“Le nje fine fíee fi jwëjse lé wu chîne chiji be bwëe le, wu mo wu tâashë be kwëe, bo bafëe mo bo tû wa muh wu mumwaa.”

³² Fíee fimi nyiile anteñ a njëme wunë fi kuge baanj, n'yene fiañ le fi jëme kune Kletu be kintaashë ki bamii ba mbëme.

³³ Mo no njëme ne, muh wu mumwaa wu mumwaa beñ le këme ki wu kône kwëe no wu koje kikwëe ke, kwëse te yëñ le wu nyâa ñgvune fe jwëej le.

6

Nteefé fe booj be bachiji booj le

¹ Booj, beñ yûge bachiji bena be ba bwëe bena a je yi Tada le, nje fine le fíee fi kooji.

² Nchi wu Nyo, wù duu le, “Wo ñgvûne chijo be bwooo”, le nchi wù fwe wù këme ñka fo.

³ Ñka wuyu wunë le le,

* **5:19** Nwa wu Mbëejse wunë le wù Dabi gë sanj.

"Muh wù gëede nchi wune lé
wu gëe wu yûge njoŋ,
wu ka wu chê weseeyi nshen
le fene."

⁴ Bachiji booŋ, fe beŋ gëe
mwëe mü muntele sâase
booŋ bena ge. Beŋ lëyi lo bo
bo kûu be n'yeyë mo nteefë yî
le yi Tada.

*Nteefë fe nfa be bamii ba
keme bo le*

⁵ Beŋ ba le nfa, beŋ yûge
bachiji bikwëe bena ba yi
nshen le fene, beŋ fâane bo
beŋ ka ŋgvâune bo. Beŋ
yûge bo le be muntele mwëna
munchii no beŋ yuge Kletu le.

⁶ Keefë beŋ gëe noo geh sege
jise chiboo le chi gwênyë wu
le ye jône bo be beŋ ge. Beŋ
gëe nyu një nfa yi Kletu yî gee
nyume fîee fi Nyo goone be
muntele muboo munchii.

⁷ Sege beŋ doo beŋ lene bo
le, beŋ lene be njoŋ geh një beŋ
lene nyu Tada le, nyume ge
muh wu wun le ge.

⁸ Beŋ lene, beŋ kwâji le fîee
fi joŋe fichii fi muh gee le wu
nyu wu kême te fîee fi joŋe a
Tada le, kene wu nyume nfwa
kene wu nyume ge.

⁹ Beŋ bamii ba keme nfa,
beŋ kême te bo a je yî joŋe
le, beŋ yene keefë beŋ kâji lo
bo ge. Beŋ tâne le bena bo
bachii keme Chiji Kikwëe wu
mumwaa fewe, yi wu le yeye
yeye yu ge.

*Mwëe mu jeŋ mü Nyo nya
besabëŋ le*

¹⁰ Ki meesëe, ntu jëme beŋ le
le beŋ lême beŋ têeme yi Tada
le, beŋ yême nyume yi bvunga
bwe bvù baan le.

¹¹ Beŋ jîi mwëe mu jeŋ
munchii yi ye le nyume mü
Nyo nya beŋ le, wu le beŋ
tanlo beŋ lëen beŋ tûŋ jeŋ
bena ba debele a je le yichii
yî wu weene yi le.

¹² Beŋ kêe le ge besabëŋ juu
nyume be bamii ba wun ge.
Besabëŋ juu nyume be mwëe
munchii mü keme bvunga be
bvukugë mü sage woŋ wù ki
jibë kfunë. Mwëe munë le biyo
bî befe bichii bî le manjuu mà
fewe le.

¹³ Noo, beŋ mo beŋ jîi mwëe
mu jeŋ munchii mü Nyo nya
beŋ le, wu le ge doo nyume
aju a befe le, beŋ lême beŋ
têeme no beŋ lé beŋ gë beŋ
nyûme beŋ ge wa fîee fichii ki
beŋ gë beŋ lême beŋ têeme.

¹⁴ Noo, beŋ mo beŋ lême beŋ
têeme. Beŋ jô kinchieëŋ ki
nyûme një kicha kî beŋ shule
chin, beŋ jô kinche ki chaan ki
nyume një kichwa kî beŋ jile
ki beŋ bâne gvíu yene yu.

¹⁵ Beŋ nyûme beŋ seesë wa
ki beŋ fêeji saaka wù joŋe wù
too be nyiegee fe bamii le, fine
nyume një je yi jeŋ yî beŋ
leese yi bikaa le.

¹⁶ Ki bisë fo, beŋ lêese geh
nyume fitele yi Kletu le, fine
fîee le një ŋke wu jeŋ wù beŋ
keme abo. Le fi fi beŋ lé
beŋ bâne mubieŋ mü muh wu
kimbefë wëe nooŋ ŋgu beđe
yu.

¹⁷ Beŋ jô mbvuse wù Nyo le
wu bvuse beŋ wu nyûme një
kifo ki jeŋ beŋ bôoŋ, beŋ mo
beŋ jô te nyo yi jeŋ yî Kiyo ki
Yuude nyaa yî le je yi Nyo.

¹⁸ Yi fîee le fichii, beŋ bûune
segechii beŋ bî no Kiyo ki

Yuude duunyi. Beŋ doo beŋ buune beŋ blide fiee fichii fi beŋ goone Nyo le. Yi fifiee le beŋ j̄iŋe chuule beŋ ka kâane shéŋ segechii ki beŋ bûune beŋ l̄ege Nyo fe bamii ba le ba Nyo le bachii.

¹⁹ Beŋ bûune te fe mene le sege ɻaase jwe waŋ ki njeme, Nyo nyâ me be fiee fi njême, njême n'ya nfâane ge kune kinyile ki saaka wù joŋe wù wu Nyo.

²⁰ Le saaka wuyu wune wù nle yi ncha le nje wu njε muh wù le jise chi Kletu. Beŋ bûune le ndoo nlé ki njême, njême no ɻkemε ki njême, n'ya fâane ge.

Kimese

²¹ Tichiku mwa bwee wese besabεŋ wu shéŋ, wù lene lεme chi Tada be fitelε fie fichii lé wu s̄eŋ fiee fichii beŋ le kune me, wu le beŋ te k̄e no nle, mo fiee fi ɻgee.

²² Ntune wu fe beŋ le be ntan wu le wu t̄o wu ḡe beŋ k̄e no bee le, wu ka wu yûfe muntele mwena.

²³ Nyo, wù le Chiji wese besabεŋ mo Tada Jiso Kletu nyâ beŋ be nyiegεe be kiŋkonε mo mbεmε.

²⁴ Nyo dûnyε fitelε fi joŋe fe muh le wuchii wù keme kiŋkonε ki kage ge fe Tada wese besabεŋ wù Jiso Kletu le.

**Nwa wù Bol gè saŋ fe
kintaashé ki
Filibi le
Fieε fi le a Nwa wu
Filibi wunε le**

Nwa wunε gè saŋ Bol fe kintaashé ki bamii ba mbemé ki Filibi le. Wu le a ηgoo yi banwa ba wu gè saŋ yeh yi ncha le Lum. Fieε fi gè ge Bol fe wu saŋ ηwa wunε gè bee ki wu dūnye le wu le wu yεŋ bige bǐ kintaashé ki Filibi kiyu gè chiiŋse le. Kinkufé ki je yi Bol ki a ηwa wunε le, le le, “Fe mene, me ne nle yu, tu nle geh fe Kletu le, me ne nle ηkwe, tu le mbe fe mene (1:21).” Bol jeme kune bvukuge bvü Tada wese besabεŋ wù Jiso Kletu, no wu gè shiishe kikwεε ke wu tu nje nfwa, Nyo mo wu tu wu bεŋjse wu, wu gεε wu kijusε kǐ kuge kǐ feder ki muh wuchii le. Wu le wu tanj bo lε kinche kiboo yi Kletu le, le nnya yi Nyo bii fitele fie fi joŋe fi wù keme fe bo le feder yi fitele fi bo lese yeye le, gε nyume nje bo gεle banchi ba woŋ wu Bajuu gε. Nwa wunε le wu jeme baŋj kune kinlanje be ki gεe bvufee yi fieε fi Kletu le ya manje gε be ki nyûme yi kintaashé le be ki kaane shénj yi mbemé le mo yi kinche kǐ mεεse le.

**Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa
wunε le**

1:1-11 Feŋkεε

1:12-26 Mwεε mù kooshi be
Bol

1:27-2:18 Kinche ki muh
wù le wu taashé be Kletu

2:19-30 Njεme kune Timoti
be Ebafloditu
3:1-4:9 Nteefε kune bamii
ba kimbanε mo baŋε
4:10-20 Bamii ba Filibi le
nsáa yi Bol
4:21-23 Ban'yeſε

¹ Nwa wunε san me wù Bol
besa Timoti ba le booj ba
leme ba Kletu Jiso. Nwa wunε
geεne fe beŋ le, bamii ba le
ba Kletu Jiso bachii ba Filibi
be bachiji bikwεε bi bintaashé
bi bamii ba mbemé mo bamii
ba fiih ki bo gεe chileme a
kintaashé kiyu le.

² Nyo wù Chiji wese
besabεŋ be Tada Jiso Kletu
dūnye fitele fi joŋe fe beŋ le,
bo ka bo nyâ beŋ be muntele
mù nyieggee.

*Bol nya kiyone Nyo le fe
bamii ba Filibi le*

³ Nto ηkwaji kune beŋ
segechii, nyaa geh nyu kiyone
Nyo wanj le.

⁴ Ndoo mbuune buunε
chaŋ chichii fe beŋ le bachii,
mbuune segechii n'yuge
njoŋ,

⁵ nje kege yi juu chǐ fwe le
to bu abεŋ, beŋ le beŋ taashé
besabεŋ ki bee lème le saaka
wù joŋe wù kune Jiso Kletu
gεεne fwe.

⁶ Nkee chuule le Nyo wù gε
ke lème chǐ joŋe chine yi ye
yene le, lé wu gεεŋ be chi fwe
wu gεεŋ wu mēse juu chǐ Jiso
Kletu lé wu gε wu kāase wu
tō,

⁷ Fi le chuule le ηkwāji kune
beŋ bachii noo, nje beŋ le
fittele fianj, besabεŋ lème yi
fieε le fimimia nyu fi fi Nyo le
wu nya besabεŋ yu. Besabεŋ

leme yi fi le m̄eese geh no besabεŋ to be leme, kεnε kife k̄i nle yi ncha le, kεnε k̄i njienyi ntaanyi jwe wu kinchiεŋ ki saaka wù joŋe, ngee wu chiime gεŋ chuule.

⁸ Njεme noo, Nyo kee chuule lε ŋkεme ntāŋ wene wesee, ŋkoŋe bεŋ bachii bε kinkoŋe ki Kletu Jiso.

⁹ Mbuune lε kinkoŋe kena kū ki ḡεne fwe fwe, bεŋ kεme bvufee, bεŋ taade mwεε chuule.

¹⁰ Bεŋ doo bεŋ taade noo, bεŋ mo bεŋ châge mù le chuule. Noo, ge doo nyume juu ch̄i Jiso Kletu kaase wu too, bεŋ nyûme bεŋ yûude, bεŋ nyume jiale seŋ.

¹¹ Bεŋ lε bεŋ ḡe bεŋ nyûme noo a bεŋ yisε bε gee ch̄i le kinche k̄i chaan̄ k̄i bεŋ kεme fede yi Jiso Kletu le. Fine le fi ge maŋkuŋ bε mbεεŋse gεeŋe fε Nyo le.

*Bol nyume yeh yi ncha le,
saaka wù kune Jiso gεeŋe geh
fwe*

¹² Booŋ ba bwεεŋ, ŋgoone lε bεŋ k̄eε lε mwεε munε munchii mù le mu kooshε bε mε le mu fih ki mu ḡe lo chuule saaka wù joŋe kune Jiso kū wu ḡεŋ lo fwe fwe.

¹³ Mwεε myu le mu ge bamii ba chieeŋe nto, mo bamii bachii bo k̄eε lε nle yi ncha le fεeŋe ne nje Kletu.

¹⁴ Ncha wù nlεne wunε le wu tu wu ge muntele yufε lo booŋ ba bwe wese besabεŋ yi Tada le ba duude, bo feeji je yi Nyo bo tεeŋe lo chuule, bo faane gε.

¹⁵ Njkee lε bo bamu feeji kune Kletu ne bo bεeŋe nyu kindon̄ besa bo, bo ka tan̄e ki bo fe mε. Geenε bamu feeji fiboo bε ŋkwaje wù joŋe.

¹⁶ Ba ajin̄ banε feeji noo, nje bo kon̄e mε, bo kee lo lε nle yi ncha le fεeŋe gεle Nyo mε, wu lε ntāanyi jwe wu saaka wù joŋe.

¹⁷ Bamu baa feeji kune Kletu geh fεmu fεmu bo goone nyu jee fε bikwεε biboo le, wu lε bo ḡee noo bo biise nge yi ŋge wù n'yene wa fεeŋe yeh yi ncha le.

¹⁸ Fifiee kεme la ki fi ḡe? Kεnε bo feeji noo bo buuse lo, kεnε bo feeji bε nchiεŋ, tu n'yuge geh fiaŋ nyu njoŋ nje fichiili ba feeji geh nyu kune Kletu.

¹⁹ Le geh no nlε ŋḡe n'yûge njoŋ noo, nje ŋkee lo lε no bεŋ buune fε mene, Kiyo ki Jiso Kletu ka fih mε, nlε ŋḡe mbone.

²⁰ Fiεε fi njiine fwe yi fi le, nchiεne lo chuule, le lε keefε ŋkεme lo bvuya gε. Nlε ŋkāane geh nyu sh̄eŋ chuule, wu lε yi mwεε munchii mù ngee bε ye yaŋ le mu ch̄iaase geh nyu Kletu we mεeſe nje segechii, kεnε mε nle yu kεnε nyu ŋkwe.

²¹ Njεme noo nje, fε mene, mε ne nle yu, tu nle geh fε Kletu le, mε ne nle ŋkwe, tu le mbe fε mene.

²² Geenε, ne le lε nlε nyûme yu, ŋḡe lεme ch̄i fih bamii chuule. No mwεε munε le munfεe ne, mbaan̄ ka kεe gε laa nlε nch̄a nyu fi la lε.

²³ Njiine geh lo yo antεnεe.

Ngooone le tanjlo ngeene lo fiaŋ, ngeen nyume besa Kletu. Fi fine joŋe baaŋ fi fede ki me nyume yu.

²⁴ Geen, fi shan baaŋ le le me nyume yu nje beŋ.

²⁵ No fi le noo, ŋkee lo n'ya manje ge le nlé nyume yu nlene besabəŋ bachii wu le beŋ kuu beŋ g̊eene fwe, beŋ ka yûge njoŋ no beŋ le beŋ leesə fitelə yi Kletu le.

²⁶ Noo, ndoo ŋkaasə nto nyume besabəŋ, beŋ ka beŋ chiaase lo ye chuule kune Kletu Jiso nje me.

Bəŋ chēe kinche ki Jiso Kletu goone

²⁷ Fiee fi ŋgoone ki ndu le le beŋ chēe kinche nyu k̊i saaka wù joŋe wu Kletu goone. Beŋ chēe noo, wu le kene nle ŋkaasə nto n'yəŋ beŋ le, kene mbaan nto ge, n'yûge g̊eh le beŋ leme beŋ teεme, beŋ keme fitelə fimimia, beŋ nyume yi muh le wu mumwaa, beŋ juu yi fiee le fimimia yi mbemə le kune saaka wù joŋe, wu le saaka wù joŋe wunə g̊eene fwe, bamii bəmə wu le.

²⁸ Keefə beŋ fāane lo bamii ba banə beŋ yi saaka wunə le ge. Ne beŋ faane ge bo ge, fine dūnysi bo le le Nyo lé wu bvâse beŋ, geen wu lēshə lo bo.

²⁹ Beŋ kēe le Nyo baaŋ buu ge beŋ le beŋ nyume bamii ba Kletu le beŋ bēeŋ geh lo wu le maa ge, wu le wu buu tə beŋ le beŋ yēne nge nje Kletu.

³⁰ Beŋ le beŋ bənyə wa mene le besabəŋ jū yi saaka wunə le bachii wù beŋ g̊eh yede njuu

yi wu le, nyu g̊eh wu wù beŋ yuge le mbaan yi wu le məese.

2

Bəŋ jōde njiŋe yi Jiso Kletu le

¹ No beŋ le beŋ taashə wa bena ba Kletu wu ge muntele mwəna yufe, no kiŋkoŋe ke fe beŋ le le ki ge wa muntele mwəna tu mu jiee, no bena Kiyo ki Yuude le wa yi kitashə le, no beŋ keme wa muntele mū njoŋe beŋ ka koode yii fe muh no muh le,

² beŋ g̊eh le me mo mməse nlāŋeye. Bvufee bwena nyume bvü mumwaa, kiŋkoŋe kena nyume kimimia, beŋ keme fitelə fimimia beŋ ka keme ŋkwaje wu mumwaa.

³ Keefə muh kwāji g̊eh nyume kune kikwəe ke kene wu chiaase ye yī achiji ge. Muh shiishi kikwəe ke fəkuu, wu yēne muh mu le fede kikwəe ke.

⁴ Keefə muh gōone ki wu g̊eh fiee nyume g̊eh fi le fi fih wu ge. Wu gōone nyu fi tanjlo fi fih tə bamii bamu.

⁵ Kiŋge kena keme ki ki nyume yεεŋyεεŋ nje ki Kletu Jiso.

⁶ Wu g̊eh bee fiee fichii fi Nyo le fi kibee, geen wu faŋ ki wu jō fiee fi le be Nyo le yεεŋyεεŋ fi nyu fiee fi wu mē wu n̊ēmə yi fi le ge.

⁷ Wu jo kikwəe ke le ge wu nyu fiee ge, wu jo nyu ki nfwa le. Ba mo ba boo wu,

wu nyume yeeñyeeñ nje muh
wu wuñ.

⁸ Sege wù gè bee muh wu
wuñ,
wu shiishe kikwëe ke wu yuge
Nyo le,
wu gè bëen ki wu kwê kwe,
fede munchii, kwe yì yi kin-
taan le.

⁹ No wu gè ge noo, Nyo bëen se
wu,
wu gëe kijuse kí fedé ki muh
wuchii le,
wu nya wu jee chì fedé ajee
achii,

¹⁰ wu lë muh wuchii wù le yi
woñ wù we le,
bë wù le yi nsheñ le mo wù le
a nsheñ kuu,

ge doo wu yu jee chi Jiso
chiyu, wu tuñ anyuu
fekuu,

¹¹ muh wuchii jëme bë jwe we
le Jiso Kletu le Tada.

Bo doo bo gee noo
mbëen se gëene fe Nyo
wù Chiji le.

*Bëñ baan woñ kfunë le një
jöñ*

¹² Noo nsáa yan yi shéñ, bëñ
yûge geh te Nyo le noo no
bëñ gè yuge sege ñgè mbee
besabëñ. Bëñ yûge mëese bëñ
yage lo no mbaan ge besabëñ
ge. Bëñ gëene fwe bëñ gëe
mwëe mù kune mbvuse wù
ba lé ba bvûse bëñ. Bëñ gëe
noo, bëñ fâane, bëñ shîñshi.

¹³ Bëñ këe le lene Nyo ye
yene le, wu gee le bëñ gôone
ki bëñ gëe mwëe mù wu koñe,
ka nyaawu buñga ki bëñ gëe
mwëe muyu yu.

¹⁴ Bëñ doo bëñ gee fiëe fichii
fi bëñ gee, keefé bëñ shûñshi

ge, këne bëñ têenyi kintëenyë
gë,

¹⁵ wu lë bëñ yûude, bëñ
nyûme jiale sej. Noo, bëñ mo
bëñ nyûme boø ba Nyo ba le
jiale sej antenëe a kinjogë kinë
kí këme muntele mù yiide, kí
chëñe bë mwëe. Yi woñ kfunë
le bëñ baan wa një jöñ

¹⁶ no bëñ jiji * saaka wù
nyaa kinche kí kage ge bamii
le. Ne bëñ gee noo, ge doo
nyume juu chì Jiso Kletu
kaase wu too, nchîaase ye
le mbaan nlege ge kinlegë
kí achiji këne nleñ lëme chì
achiji ge.

¹⁷ No bëñ le bëñ leese fitele
yi Nyo le, tu le kintanyë kí bëñ
ge fe wu le. Mo nyume le bo lé
bo mëse bo fû me një mbvuñ
ma kintanyë, taade yi kin-
tanyë kena le, n'yûge geh nyu
njoñ, nlâneye besabëñ bachii.

¹⁸ Noo, bëñ te bënyë yi mëne
besabëñ yûge njoñ bee lâneye.

*Bol jëme kune Timoti bë
Ebafloditu*

¹⁹ Ne Tada Jiso bëme lo, tu
n'yene le sheshi shige ntuñ
Timoti fe bëñ le. Sege wu doo
wu to wu kaase wu tu jiñ, wu
sëej me no bëñ le, fitele fiañ
jïedë.

²⁰ Ge ñkëme muh mu një wu
wù këme te ntaj wesee fe bëñ
le një no ñkëme ge.

²¹ Njëme ne, një bamii ba
duude këme ntaj nyu fe
bikwëe biboo le, bo jiñje ge
kune fiëe fi Jiso Kletu goone
ge.

²² Geenë, Timoti le bëñ kee
le wu le wu dunye wa muh

* **2:16** këne le, "no bëñ feeji."

wù le wu, no wu le wu ləŋ
wa besa wu ki bee fēeji saaka
wù joŋe, wu ləne besa wu gəh
yεεŋyεεŋ nje no mwa to wu
ləne bε chiji.

²³ Le fiee fi n'yεde lε shεshī
shige ntuj nyu wu. Fiee fi
mbaaŋ njiiŋe ki n'yεŋ le laa
mwεε lε mu tū nεε ye yan le la.

²⁴ Ngεεde bvufee yi Tada le
lε shεshī shige, mε kibεε ntō tε
n'yεŋ bεŋ le.

²⁵ N'yεde fi kooji lε ηkaase
nchiiŋse Ebafloditu fe bεŋ
le. Wu le mwa bwēe wese
besabεŋ wù besa wu ləne bee
ka juu yi je yi Nyo le. Le muh
wene wu ntuj wù bεŋ gε tuŋ
lε wu tō wu jiiŋe fe mene.

²⁶ Wu keme ntaj wesee ki
wu yεŋ bεŋ le bachii, fitele
fuuŋse wu no wu chi yu lε bεŋ
le bεŋ yu lε wu chεne lo.

²⁷ Le nchiεŋ, wu chi wu
chεŋ baan shεshī gεh nε shige
wu chi wu kwe. Geenε, Nyo
chi wu koo yii fe wu le. Gε wu
chi kole gεh nyu fe wu le maa
gε, wu chi wu koo yii fe mene
tε lε keefε wu kwε wu ka wu
bīse ηge yi wù n'yεnε wa le gε.

²⁸ Noo, mε mo ηgoone baan
lε nchiiŋse wu, wu lε bεŋ ka
bεŋ yεŋ wu le bεŋ yāge njoŋ,
fitele fiaŋ gε ka fi fuuŋse we-
see gε.

²⁹ Bεŋ fi wu nje bamii ba
Tada bε njoŋ wuchii. Bamii
nje wu tanlo bεŋ ηgvūnue bo.

³⁰ Njεme nε nje chi shεshī
gεh nε shige wu chi bee wu
kwe nje lεme chi Kletu no wu
chi nya kikwεε ke kī wu jiiŋe

fe mεne yi kijusε kena le.

3

Fiee fl kuge le ki kεe Kletu

¹ Boon ba bwεεŋ, ki mε
mεeεse, bεŋ lāŋeye lε bεŋ le
bamii ba Tada. Nle nsaj
wa mwεε fe bεŋ le, gε tanlo
nfwεεŋ ki njεme ηka ηkaase
ntuu fo gε. Ngεe noo ki ηgεŋ
lo bεŋ.

² Bεŋ yεne bε bamii baa bō
gee mwεε mū mbefe, bō lεme
gεh lε ba kεme ki ba sεeyi ye yi
bamii.* Bamii bayu banε le lo
bvū.

³ Le besabεŋ banε be kεme
nchvuse yeh wù kooji, bee ba
buune Nyo no Kiyo ke du-
unyi, bee ba chiaase ye nyu
nje Kletu Jiso. Gε besabεŋ
gεede bvufee yi mwεε mu yi
nyan yi ye le gε.

⁴ Geenε, tanlo ηkεme tε ntaj
ki ηgεede bvufee yi mumwεε
mwεε le. Nε muh fεne le yu
wù kwaji lε wu tanlo wu kεme
ntaj ki wu gεede bvufee yi
mwεε mu yi nyan yi ye le, tu
ηkεme nfede mwεde.

⁵ Ba gε chvuu mε yeh yi aju
le nyaan, nle muh wu Ish-
wala, a kfuu chi Benjame le,
nle muh wu Ba'ibulu, mboyε
Ba'ibulu. Doo tu kimbe ki
banchi besa le, nyume muh
wu Bafalashii.

⁶ Doo tu kimbe ki ηkεme
ntaj baan ki ηgee fiee fi Nyo
a je yi Bajuu le, ηgε mboone
bikaa a kintaashε ki bamii ba
mbεme jin. A kimbe ki banchi

* ^{3:2} Ki sεε ye yi muh le ki chvuu wu yeh, gε bee kinche ki Bajuu lε ba chvuse lo
muh yeh fe wu nyume lε wu le muh wu Nyo (Efesu 2:11).

besa le no taŋlo muh nyûme
chaan̄, ḥḡe ḥk̄eme ge jiale ge.

⁷ Geen̄e mw̄ee mü ḥḡe nshee
n'yede nyu mw̄ee mü mbe fe
mene, le n'yede wa m̄eese le
le mw̄ee mü achiji nje f̄iee fi
Kletu le wu ge fe mene.

⁸ Ge m̄e geh mumw̄ee maa
ge, n'yede mw̄ee munchii le
mu nyu lo mw̄ee mü achiji
fe mene, nje f̄iee fi kuge fi
fede mw̄ee munchii le ki ḥk̄ee
Tada waŋ wù Kletu Jiso chu
ule. Nle noŋ wa mw̄ee mun̄e
munchii nje wu. N'yede wa
mu le nyu mw̄ee mü nyiene,
wu le mbe waŋ nyûme Kletu,

⁹ besa wu lé be m̄ese
be nyûme yi muh le wu
mumwaa. Ge baan̄ ka nyume
le Nyo le wu jo m̄e le nle chaan̄
a wu jii bii yan̄ je yi le yi
banchi besa le ge. Wu jo m̄e
nyu nje nle nlees̄e fitel̄e yi
Kletu le. Ki nyume chaan̄ a
Nyo jii bii nyu fitel̄e fi muh
leese yi Kletu le.

¹⁰ F̄iee fi ḥgoone m̄eese le
le ḥk̄ee Kletu chuule, ḥk̄eme
bvun̄ga bvù wu keme no wu
ḡe kaase wu bu yi kwe le.
Ngoone te ki n'yēn̄ baŋge no
wu ḡe yēn̄, be ki nyûme nje wu
yi kwe ye le,

¹¹ wu le je ne le yu Nyo ge
wu bvūse te m̄e yi kwe le.

Nlune njiiŋe geh nyu fwe

¹² Ge njeme ne le nle ḥge
wa mw̄ee mun̄e ge, k̄ene le nle
nf̄ese wa ge. Mbaan̄ nlune
geh le ḥge noŋ kibo njij̄e mw̄ee
muyu le a m̄e bo, nje Kletu
Jiso le wu jo wa m̄e muh we le.

¹³ Boon̄ ba bw̄eŋ, ge n'yede
le nle njij̄e wa mw̄ee muyu le

a m̄e bo ge. Geen̄e, f̄iee fi ḥgee
le geh le ndaayi a mw̄ee mü
fe wa le, nlune geh le njij̄e
nyume mü le fwe le.

¹⁴ Nlune njiiŋe geh nyu fe
ṅḡeŋe fo, ki ḥk̄eme maaj̄e wù
le nteŋe wù Nyo le wu t̄eŋ
me le mb̄eŋ nto we, no nle
ntaash̄e wa besa Kletu Jiso.

¹⁵ Besab̄eŋ bachii ba le ba ta
wa yi mb̄em̄e le, bee k̄eme ki
bee kwāji mw̄ee a yin̄e je le.
Geen̄e, ne beŋ kwaji mw̄ena
mw̄ee yeye, tu le Nyo wù lé
wu yūuse te mumw̄ee beŋ le.

¹⁶ F̄iee fi kuge le geh le
besab̄eŋ j̄iŋi chuule nyu f̄iee fi
besab̄eŋ le bee yeye wa le.

¹⁷ Boon̄ ba bw̄eŋ, beŋ jōde
njij̄e fe mene, beŋ ka b̄iŋi te
kinche k̄i bamii bamu chee
no bo le bo jo njij̄e fe bee le.

¹⁸ Njeme noo nje geh no ḥge
nshee njeme beŋ le chik̄e le
chik̄e le, ḥka njeme m̄eese mo
be joo ajii le le bamii ba du
ude le yu b̄o chee kinche k̄i
duunyi le bo bane lo saaka wù
le Kletu ḡe kwe yi kintaŋ le.

¹⁹ Bobaa bamii lé ba ḡe ba
l̄eſhe lo bo. Wuboo nyo le
jwe wu jii. Bo b̄eŋse ye yi
mw̄ee mü bo bee ki bo k̄eme
nyu bvuya yi mu le. ḥkwaje
wuboo le geh yi mw̄ee mü
fekuu f̄eŋe le.

²⁰ Besab̄eŋ le fiesa bamii ba
woŋ wù fewe le. Le fo fe
besab̄eŋ chieŋe lo le Mb̄vuse
wese besab̄eŋ wù Tada Jiso
Kletu lé wu ḡe wu jā fo, wu t̄o.

²¹ Sege wu doo wu to, wu
kuse ye yese besebeŋ yi nch̄e
nch̄e chine yi tu nje ye ye yi
keme ḥgvun̄e. Wu lé wu ḡe wu
kūse nyu be bvun̄ga bwe bvù

wu lé wu gê wu bânyε mwεε
munchii wu nyu yo awe.

4

Bol nya nteefε bamii ba mbemε ba Filibi le

¹ Noo, boon ba bwεεŋη ḥkoŋe
beŋ baan ḥka keme kiŋkoŋe ki
n'yeŋ beŋ le. Le beŋ ba gee
n'yuge njoŋ, beŋ ka nyume
kifo kaŋ ki bvunfɔŋ. Nsáa
yan, beŋ mo beŋ lémē gεh beŋ
teeme yi Tada le.

² Nlege le Ǝwodia bε Sintiche
bo tû jwe wu mumwaa no bo
le muh bε mwa bwee yi Tada
le.

³ Nduu te wo wù le muh
waŋ wù nchiesŋ wu ḥgoo wu
lème le, le wo fih bikεse banε
bo tû jwe wu mumwaa. Le
bamii ba luŋ wa besa bo yi
lème chi saaka wù joŋe wù
kune Jiso Kletu bε Klεmen mo
bamii bachii ba besa bo gε
lène. Bamii banε le ajee aboo
nyume wa a ḥwa wu bamii ba
keme kinche kĩ kage ge le.

⁴ Beŋ lânjeye segechii yi
Tada le! No njeme, ḥka ḥkaase
ntuu fo le beŋ lânjeye!

⁵ Beŋ dûnysi gee ch̄i
niyεgee muh le wuchii, beŋ
tâne le kife kĩ Tada lé wu
kâasε wu tô le wa mbebe le.

⁶ Keefε beŋ bûge lo kune
fieε fimi ge. Beŋ bûnue lo fe
fieε le fichii beŋ gεede bvushi
bvu Nyo le. Beŋ doo beŋ bu
une beŋ b̄ide mwεε mù beŋ
ṅgoone wu le, beŋ nyâa kiy
one yi mù wu gee le.

⁷ Ne beŋ gee noo, Nyo mo
wu nya beŋ niyεgee we wu
ch̄iesŋe muntele bε bvufee
bwena no beŋ le bamii ba

Kletu Jiso. Nyiεgee wunε wù
Nyo nyaa yage bvufee bvu
muh wu wuŋ bvuchii ki wu
kēe.

⁸ Booŋ ba bwεεŋ ki me
mesε, mwεε mù beŋ keme
ki beŋ kwâji le mwεε mù
le mù nchiesŋ be mwεε mù
keme ḥgvunε, mo mwεε mù
kooji. Beŋ kwâji mwεε nyu
mù yuude be mwεε mù tanlo
bamii konε, mo mwεε mù
shéŋ tanlo yi tâ muh yu. Ne
mwεε le yu mù njoŋe mu
gεene mu mesε, ne mwεε le
yu mù tanlo bamii bεεŋse,
beŋ tu beŋ kwâji nyu kune
mumwεε.

⁹ Beŋ gεe mwεε beŋ b̄i gεh
nyu n'yeŋ wù ḥgè nya beŋ le,
kene le mwεε mù beŋ gε yuge
lo a mene, kene le mù beŋ gε
yede lo. Beŋ doo beŋ gee noo,
Nyo wù le Nyo wu nyiεgee mo
wu nyâme bena bo.

*Bol lanjeye no bamii ba Fil
ibi keme ntanjfe wu le*

¹⁰ Tada le wu ge ntu nlanjeye
baan no beŋ ka keme ntaj
fe mene geh no beŋ chi shee
beŋ keme. ḥkee chuule le beŋ
chi keme ntaj fe mene, geenε
fuge nyu je.

¹¹ Ge njeme ne le nfuge fieε
ge. Nle n'yeŋ wu ḥkeε ki nfii
mwεε munchii.

¹² ḥkee no muh to wu
nyume sege wu fuge, ḥkee
no muh to wu nyume sege
wu keme baan. Mε mo n'yeŋ
fine ḥkeε no tanlo nfii mwεε
munchii segechii kene nle
nji, kene mbaan nji ge, kene
ḥkeme baan kene nfuge lo.

¹³ Nkee ki ɳge mwεε munε
munchii nε, nyu bε bvunja
bvù Kletu nya mene.

¹⁴ Geenε, mo no njeme nε,
bεŋ le bεŋ ge chuule ki bεŋ fih
mε yi kife ki ɳge waŋ kinε le.

¹⁵ Beŋ bamii ba Filibi kee
lo lε gε bee sege ɳgε ja woŋ
wene le Masedonia no ɳgε kε
ki nfeeji saaka wù joŋe wunε
bεŋ le, gε kintaashε ki bamii
ba mbεmε kimi gε taashε besa
bo ki be taase chiaŋ besa bo
gε. Ge mε geh bεŋ.

¹⁶ Gε bee sege ɳgε bee
Tesalonika,* bεŋ chiiŋse nfih
fε mene, bεŋ ka bεŋ chiiŋse.

¹⁷ Ge njeme ne lε njiiŋe lε
bεŋ chiiŋse mwεε mene gε.
Njiiŋe baŋ nyu maajε wù
Nyo lé wu gε wu nyâ bεŋ le yi
fieε fi bεŋ gee fε mene.

¹⁸ Beŋ gε tuŋ Ebafloditu bε
nnya lε wu tô wu nyâ mene.
Ge mbaanε fuge fieε mεesε gε.
Ngε nfi nnya yiyu yichii, n'yeŋ
yi duude yi fede lo no ɳgoone.
Nnya yine saane yi gwee wuŋ
fε Nyo le, nyume kintanyε kǐ
bεŋ ge wu fi, yi joŋe wu le.

¹⁹ Nyo waŋ kεme nchvu yi
bvukugε bvù baan, wu lε wu
gε wu mo wu nyâ bεŋ mwεε
munchii fede yi Kletu Jiso le
mù bεŋ fuge.

²⁰ Besabεŋ tûme maŋkuŋ
ma Nyo wù le Nyo wu ka
nyume Chiji wese besabεŋ
segechii wu kage gε. Fi
nyûme noo.

Ban'yeŋe

²¹ Beŋ yêse bamii bachii ba
yuude yi Kletu Jiso le bεŋ nya

mene. Booŋ ba bwe wese
besabεŋ ba le besa bo fεnε bo
yεεse te bεŋ le.

²² Bamii bachii ba le ba
Nyo yanε, yεεse bεŋ le, fede
munchii ba le a nto wu Kaisa
le fεnε.

²³ Tada wese besabεŋ wu
Jiso Kletu dûnyε fitele fi joŋe
fε biyo biŋna le. Fi nyûme
noo.

* **4:16** Tesalonika yanε gε bee kilaantεŋ kimi woŋ wu Masedonia le.

Nwa wù Bol gè saŋ fε kintaashε ki Kolose le Fieε fi le a Nwa wu Kolose wunε le

Bol gè saŋ nwa wunε fe kintaashε ki bamii ba mbemε ki a kinlaanteŋ ki Kolose le. Ebafla gè bee wu ja wu to be saaka wumu wù befe kune kintaashε kiyu. Bol mo wu saŋ nwa wunε no kintaashε kiyu gè bee a kimbe kĩ wu gè yede le be keme wu ki wu jiiŋe fe ki le. Wu gè saŋ ki wu léesε n'yεyε nyume wù nchiesε wù le kune bamii ba le ba Kletu.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-8 Fεŋkεε

1:9-2:19 Kune muh wù le
Kletu mo leme che

2:20-4:6 Kinche kifεŋ kĩ le
yi Kletu le

4:7-18 Ban'yeεε

¹ Le mε wù Bol, mwa ntuj
wu Kletu Jiso no Nyo goone.
Nle besa Timoti wù mwa
bwee wese besabεŋ.

² Nwa wunε gεεne fe beŋ le
boon ba bwe wese ba le bamii
ba Nyo ba leme bo tεεme yi
Kletu le Kolose. Nyo wù Chiji
wese besabεŋ dūnyε fitele fi
jonε fe beŋ le wu nyâ beŋ be
nyieggee.

*Bol tu wu buune, wu nyaa
kiyone Nyo le fε bamii ba
Kolose le*

³ Sege bee buune fe beŋ le
segechii bee nyaa gεh nyu
kiyone Nyo le, wù le Chiji

Tada wese besabεŋ wù Jiso
Kletu,

⁴ nje bee le be yu wa kune
fitele fienā fi beŋ le beŋ leesε
yi Kletu Jiso le, be kiŋkonε ki
beŋ kēme fe bamii bachii ba le
ba Nyo le.

⁵ Bee kee le beŋ gee noo nje
beŋ jiiŋe fwe nyu yi fieε fi Nyo
le wu seese wu gεε beŋ le fεwe.
Fieε fine le fi beŋ gè yu wa a
jε yi Nyo le, yi le nchiesε, nyu
saaka wù joŋe.

⁶ Saaka wunε gè to fe beŋ
le gεh yεεŋyεεŋ no wu too fe
bamii le yi kikwεε ki nshεŋ
le kichii wu kuuse kinche
ki bamii wu ka wu saanje
wu gεεne fwe fwe. Le gεh
yεεŋyεεŋ no fi gè kooshe be
beŋ kεge juu chī beŋ gè yu
saaka wuyu beŋ ka beŋ kεε
nchiesε le Nyo le wu dunyε
fitele fi joŋe fe bamii le.

⁷ Beŋ gè yu saaka wuyu
wunε a Ebafla wù le fitele
fiesa, besa bo lene yi fieε le
fimimia. Wu le muh wu leme
wu Kletu, wu jo kijusε kesa
wu lene be fitele fie fichii.

⁸ Wu le wu seεŋ wa bee
kune kiŋkonε ki Kiyo ki Nyo le
ki ge beŋ keme fe bamii le.

⁹ Kεge juu chī bee gè yu
kune beŋ noo, bee baan lu gε
ki bee būnε fe beŋ le gε. Bee
buune bee lege le Nyo yfεsε beŋ
be bvufee bvü gε beŋ kεε fieε
fi wu goone. Fine lé fi gε fe
yi bvufee le bvuchii be mwεε
mù Kiyo ke le ki ge wa beŋ
kee. ¹⁰ Noo, beŋ mo beŋ chēe
kinche nyu kĩ kooji Tada le
nyume kĩ wu koŋe wesee. Ne
beŋ doo beŋ chee noo, beŋ mo
beŋ gεe chileme chī joŋe jé le

jé le, bəŋ kuu bəŋ gəeŋe fwe yi
fiee fi bəŋ kee kune Nyo le.

¹¹ Bee buune te le Nyo wù
bvunga bvù baŋ bvuchii le
bwe, wu nyâ bəŋ bə bvunga
bvuchii le bəŋ têeme segechii,
bəŋ kâane shéŋ, bəŋ gəeŋe
fwe yi fiee le fichii, bəŋ lâŋeye,

¹² bəŋ nyâa kiyone Chiji
wese le. Le wu wù le wu ge
besabəŋ kojə ki bee kêmə fiee
fi wu le wu seesə wa wu gəe fe
bamii ba le be le, fe bvunfon
bvù yuude le.

¹³ Wu le wu bvuse wa
besabəŋ chiaaŋ yi bvunga
bvu kijibə le, wu gəe bee
antenee a bvunfon bvu Mwa
ye wù le fitele fie le.

¹⁴ Le Mwa ye wunə wù
wu fe ye ye le fe wu sūnə
besabəŋ chiaaŋ yi ŋge le
nyume nleeshe bimbefə biesa
besabəŋ.

Kletu le kikwee ki mwee munchii

¹⁵ Mwa ye wunə le lo
nfieenə yi Nyo kibee wù
besabəŋ yede ge. Le wu wù
le mboye wù fwe wu mwee
munchii mù ba gè fe le.

¹⁶ Nyo gè fe mwee munchii
fede chiaaŋ ye le, mwee mù
fewe be mù fekuu, mù ba yede
mu le, be mù ba yede ge, kene
le kfuu chi biyo bì la, kene
bì keme bvunga, kene bì baŋ
baŋ, kene bì sage. Mwee
munə munchii le mù Nyo gè fe
fede chiaaŋ ye le, mu nyume
yu fe wu le.

¹⁷ Wu gè bee wa yu fe mwee
munchii to mu nyume yu. Jiji
wu mwee munchii le fe mu
taashi mu nyu no mu nyume.

¹⁸ Wu le kikwee ki kin-
taashə ki bamii ba mbemə
kì le ye ye. Le wu wù gè ke
kintaashə kinə. Le wu wù le
muh wù fwe ki wu bù yi kwe
le, gə wu baŋ wu ka wu kwe
gə, wu le yi fiee le fichii, wu
nyûme nsafwe.

¹⁹ Mwee munə nyume noo
nje Nyo gè koŋ le fiee fi wu le
fi fichii nyûme yi Mwa ye le.

²⁰ Nyo mo wu ge fede yi
Mwa ye le le mwee munchii
kene nyume mù fekuu kene
mù fewe mu kaasə mu tu bə
wu wù Nyo. Wu gè ge nyume
kimaŋ be kilemə ki Mwa ye
ki wu tō be nyieggee sege wu gè
kwe yi kintaanə le.

²¹ No bəŋ te gè shee bəŋ
nyume bəŋ gasə be Nyo, bəŋ
keme baŋkwajə ba befe kune
wu no bəŋ gè gee bimbefə.

²² Geene, méesə Nyo le wu
kaasə wa wu taashə bena bo
yi ye yi Mwa ye le wù gè tu
muh wu wuŋ. Wu gè ge fine
fede yi kwe ye le, wu le bəŋ ge
bəŋ nyûme a wu wù Nyo fwe
bəŋ yuude bəŋ keme ge ŋgilə
ge, bəŋ nyume jiale seŋ.

²³ Beŋ lé bəŋ gē bəŋ nyûme
noo ne bəŋ le bəŋ me geh bəŋ
gəeŋe fwe yi fitele fi bəŋ leese
yi ye ye le, bəŋ nyume bəŋ
chime genə bəŋ lême bəŋ têeme
fiee shiŋshi ge bəŋ yi fiee fi bəŋ
biji fwe yi fi le fi bəŋ gè yu a
saaka wù joŋe le ge. Saaka wù
joŋe wuyu wunə le wù ba gè
fejə wa muh le wuchii wu yi
nshenj le fene. Le saaka wuyu
wunə wù me wù Bol nle muh
wu lême wuyu.

Leme chi Nyo gè nya Bol le

²⁴ Nlanjeye mæse yi baŋgε
baŋ ba n'yene kune beŋ.
Njode baŋgε banε yi kikwεε
kaŋ le ne ki n'yise baŋgε ba
Kletu gè yeŋ njé kintaashε ki
bamii ba mbemε ki le ye ye le.

²⁵ Nyo le wu gee me le
nlêne fe kintaashé ki bamii ba-
mbemé le, ki nfêeji je ye beñj-
le no yi le yichii.

²⁶ Je yine le yi g̃e shee yi nyume ba nyile a kingoge ki bamii le kichii bilun le nchenseŋ, geene m̃eese Nyo le wu dunyε wa bamii ba le be le.

27 Nyo gè cha ki wu gê le
bamii be banë këë le bamii
ba le ge Bajuu ge lé bo gê bo
kême bvukuge bvù baanj bvù
saaka wù ba gè shee ba nyiile.
Saaka wuyu wunë le le Kletu
le yi ye yene le. Noo, bëñ
mo bëñ jiiñe fwe ki bëñ kême
bvukuge.

²⁸ Le Kletu wuyu wun^e wù
bee feeji kune wu bamii le
bachii. Bee y^eyi bo b^e bvufee
bvuchii bvù Nyo nyaa bee le,
bee ka teefe bo, wu l^e bee
ge be lees^e bo a Nyo jii bo
nyûme bo ta bo koje no bamii
ba Kletu k^eme ki bo nyûme.

29 Nē fiee fi me nluumē,
nlēne be bvunja bvuchii bvū
Kletu lēne yu yi ve yan le.

2

¹ Me mo ngoone le nge beŋ
ba Kolose kɛɛ no nluumē chū-
ule nje beŋ, be nje bamii
ba Lawdɛsia mo bamii ba
mbemē bachii ba gɛ baan̄ a
yɛn̄ gɛ bvushi bwan̄ le ge.

² Ngee noo le muntele
mwëna bena bo yûfe, bëñ
tâashë nyu yi kiñkonë le, ki
bëñ këe chuule mwëë munchii
no muh kême ki wu kêe, wu le
bëñ mo bëñ këe kinyile ki Nyo,
ki le Kletu.

³ Nyo le wu nyile nchvu yi
bvufee bvuchii bε mwεe mù
bamii keme ki bo kēe kune
wu nyu yi Kletu le.

4 Njeme fine wu le keefé
muh mu gê wu jâ wu tô be
njeme wù yege wù femu femu
wu lee be beŋ ge.

5 Beŋ kēe le mo no nle je
yi ndefe le fe beŋ le, nle gəh
besaben a kiyo le. Nlanjeye ki
n'yene no beŋ gee mwee a je
yi kooji le, beŋ leesə fitele yi
Kletu le fi təeeme chuule.

*Bamii ba Kletu le bo bonε
wa chiaaŋ yi banchi ba achiji
le*

^{te} 6 No bεŋ le bεŋ fi wa Kletu
Jiso le wu le Tada, bεŋ mo bεŋ
chēe bε wu noo.

⁷ Beŋ chíme geŋ kū yi wule, beŋ lème beŋ teeme yi mbemé wene le geŋ yeeŋyeεŋ no ba gɛ yεyε beŋ, beŋ nyāa kivone Nyo le wesee.

8 Beŋ yēne le keefɛ muh tō
wu jō bvufee bvù achiji bvù
fekuu fene wu lēede wu flin
be beŋ, beŋ tū nfa yi bvū
ge. Bvufee bvunɛ le bvù bii
kinche ki woŋ ki muh wu
wuj be bvū biyo bì sage won
kfunɛ.* Ge nyume bvù bii no
Kletu goone ge.

⁹ Beŋ kēe le no Kletu ḡe tu
muh wu wuŋ, fiɛɛ fi Nyo le fi
fichii le yi wu le.

¹⁰ Beŋ le beŋ keme wa mweeɛ
munchii no beŋ le beŋ taashé
bena ba Kletu. Wu le kikwéɛ
ki mweeɛ munchii mù keme
bvunja be mü sage.

¹¹ No bena bo gè taashé
noo, wu chvuu beŋ yeh. Ge
nchvuse yeh wuné nyu wù ba
chvuse bë chiaan̄ sege ba su-
une kijebë ki ye yi muh ge.
Wu wuné gee Kletu ki wu
sûuné nyau yene yi ye yi kim-
befë.

¹² Sege ba gè léesë beŋ a joo
gè bee ba gè taashé bena ba
Kletu ba jiiyé. Nyo kaasë wu
bvuse te beŋ nje fitele fi beŋ
gè leesë yi ye ye le le wu tanjlo
wu bvûse te beŋ yi kwe le bë
bvunja bvù wu gè bvuse Kletu
yu yi kwe le.

¹³ Beŋ gè shee beŋ nyume
beŋ kwe wa a kiyo le nje
banchi ba Nyo ba beŋ gè
ŋgode, ba baan̄ a chvuu ge wa
te beŋ yeh ki wu sûuné mweeɛ
mù nyau yi ye yene goone ge.
Mëeɛe, Nyo le wu ge wa beŋ
kaasë beŋ tu yu, wu taashé
beŋ be Kletu. Wu le wu lëeshë
wa bimbefë biesa bichii.

¹⁴ Wu le wu chijé wa mweeɛ
mù gè kaane besabëŋ a ɻya
wu banchi le mù ba gè saŋ
kune besabëŋ. Wu le wu jo
mweeɛ muyu mune munchii
wu ta yi kintaan̄ le.

¹⁵ Kletu mo wu ŋgode
bvunja bvù mweeɛ munchii
mù keme bvunja mu sage,
wu bvuse mu fe waan̄, wu
choose mu, wu mo wu so mu
yi kintaan̄ le.

*Bamii ba Kletu yûge gëh
nyu fíeɛ fíjeme wu.*

¹⁶ Noo, keefë beŋ ka beŋ
bëeŋ muh mu sâge beŋ kune
mweeɛ mù beŋ jii kene mù beŋ
muu kene le ge beŋ gee baŋka
ge, kene nyu ɻka wu kwii wù
fwëŋ, kene le ge beŋ shee yuuŋ
ge.

¹⁷ Bo gee mweeɛ mune mu
nyu geh lo kinjiinyi ki fíeɛ fi
lé fi gë fi tô, fíeɛ fiyu kibee le
Kletu.

¹⁸ Keefë beŋ bëeŋ bamii
bamu sâge beŋ bo duu le beŋ
le beŋ jiaa je ge. Bamii banë
le ba duu le beŋ jôde bikwéɛ
biëna fëkuu no bo jode, nyu
ge a je yi kooji le ge, bo duu
le beŋ n'yuuse te banchendaa
ba Nyo no bo yuuse. Bo duu
le bo kee mweeɛ nje bo yëde
mweeɛ le a bifile le. Bo yuuse
geh nyu ye yi mweeɛ mù too fe
bo fwa, kinyi kiyu seŋ.

¹⁹ Bobaa bamii le bo gasë
wa bë Kikwéɛ kì le Kletu.
Kletu le wu wù nyaa bvunja
ye ye le fe yi kûu no Nyo le wu
seesë le yi kûu. Besabëŋ le be
taashé geh nje no ye yi muh le
yi taashé bë bin'yuŋ mo daa
wu bin'yuŋ fe yi lene chuule

²⁰ No beŋ le beŋ kwe wa
bena ba Kletu a kimbe ki biyo
bë sage yi woŋ kfunë le, le nje
la wu beŋ ka chee geh nje beŋ
le bamii ba yi woŋ kfunë le?
Beŋ ka bëme ki beŋ bii banë
banchi le nje la?

²¹ Bo jade bo leh lo le, "Keefë
muh jíjé fine le ge. Keefë muh
môŋ fiege amu ge. Keefë muh
kûŋ fine le ge."

²² Mweeɛ mune munchii le
mù bamii gee mu fede lo, nje
bo bii banchi ba gële bamii
le, bo bii no bvufee bvuboo

duunyi.

²³ Bamii jade bo tu bo yede chuule le bvufree le a banchi bayu banε le, no bo duunyi je bo toonje bamii ki bo yuuse Nyo, be ki bo shiishi bikwεe fεkuu mo nyu ge a je yī kooji le ge bo nyiεge be ye. Geene, mwεe mune ge tanlo mu fih ki mu bvūse muh a mwεe mù mbefe mù nyan yi ye goone le gε.

3

Bamii ba Kletu keme kinche kifεn

¹ No Nyo gε bvusε wa bena ba Kletu yi kwe le noo, beŋ mo beŋ lēesε muntele mwεna nyu mwεe mù fεwe fe Kletu le, Nyo nyu wu shiishε wu a kibo ke kinchieεn le.

² Beŋ gεe bvufree bwena yi mwεe mù fεwe le. Keefε beŋ gεe yi mù fεkuu le gε,

³ nje beŋ le beŋ kwe wa, kinche kena le mεeſe Nyo le wu nyile wa be Kletu yi wu wù Nyo le.

⁴ Sege Kletu wù le kinche kena lé wu gε wu bùne, beŋ te mo beŋ bùne be wu antεnεe a bvukuge bwe.

⁵ Fi mo fi nyu le, beŋ lēshε lo mwεe nje mune ye yene le mù le mù fεkuu fεnε: Le ki jānje kinjan be ki kwāji mwεe kune nyien yi kinjan, mo ye yi ɻwεnε muh, mo ntaj ki gεe mwεe mù mbefe, mo ki bvūushi ajii yi mwεe le. Muh wù bvūushi ajii yi mwεe le, mwεe mune le mu tu wa nyo wumu fe wu le.

⁶ Le nje kfuu chi mune mwεe mù Nyo lé wu gε wu

dūnyε shéŋ yī toonyε wu nōŋ nge yi bamii ba gee mu le.

⁷ Gε bee fweele beŋ gee kfuu chi mune mwεe sege beŋ gε baan̄ beŋ chee kfuu chi kεe kinche.

⁸ Geene mεeſe, beŋ keme ki beŋ chīnε mu le munchii. Beŋ chīnε shéŋ yī toonyε be muntele mù saase mo muntele mù mbefe le. Keefε muh chēŋe be jee chi muh gε. Keefε njēmε wù saane bûde jwe wu muh le gε.

⁹ Keefε muh lēde be mwa bwεe gε. Beŋ kēe le beŋ le beŋ baa wa ye yī kege be gee che,

¹⁰ beŋ jii wa nyu yī fiεn. Yi chīnε le Nyo wù Nfε seese yi segechii wu kuuse yi tuu nje ye, wu le beŋ kēe wu chuule.

¹¹ Fεnε ge muh mu nyu yeye fe muh le gε. Ge muh ka nyume yu le wu le muh wu Juu, wumu nyume muh wu Glek gε. Ge muh mu nyume yu le ba le ba chvuu wu yeh muh mu nyume kinshushu gε. Ge muh mu nyume yu le le wu nchvuuŋ gε. Ge muh mu nyume yu le wu le nyai yi nchvuuŋ gε. Ge muh mu nyume yu le wu le nfwa, muh mu nyume gε nfwa gε. Kletu le fīeſe fīchī ſe bo le, wu le yi bo le bachii.

¹² No Nyo le wu baa wa beŋ, beŋ yuude, wu koŋe beŋ, beŋ mo beŋ kōode yī, beŋ gεe gee chī joŋe, beŋ shīishi bikwεe biena fεkuu, beŋ ka nyūme weεe, beŋ kāane shéŋ.

¹³ Beŋ jōde muh le muh no wu le, ne muh ge la ſi shéŋ toonyε muh, wu lēshε lo. No Tada le wu lēshε wa biena

bimbef ε , be η te lêeshi bi bamii
bamu.

¹⁴ Be η doo be η gee mw $\varepsilon\epsilon$
mune munchii, be η tôome
kiŋkoŋe fwe. Kiŋkoŋe le fie ε
fi taashi mw $\varepsilon\epsilon$ munchii fe mu
nyume chuule yi fie ε le fim-
imia.

¹⁵ Be η chîn ε nyiegee wù
jade fe Kletu le wu nyûme
a muntele mwëna le, wu
dûunyi be η je. Nyiegee wun ε
le wù Nyo gè teŋe be η le be η
kême no be η le ye yimimia.
Be η nyâa te kiyone Nyo le.

¹⁶ Be η gêe je yi Kletu yi
nyûme a muntele mwëna le
ne chuule, be η yéyi be η ka
teefe bikw $\varepsilon\epsilon$ biëna bë bvufee
bvuchii. Be η yéene be η nyâa
kiyone Nyo le a muntele
mwëna le, bë bankee ba bude
a Nwa wu N'yuuse le mo
bankee bamu ba n'yuuse, mo
ba Kiyo ke nyaa bamii le.

¹⁷ Be η doo be η gee fie ε fichii
fi be η gee, kene yi njeme le,
kene yi gee le, be η gêe a jee chi
Tada Jiso le, be η nyâa kiyone
Nyo wù Chiji le fede yi ye ye
le.

*No bamii ba Kletu tanlo bo
chee yéh yiboo le*

¹⁸ Bikese be η nyâa bikw $\varepsilon\epsilon$
biëna bili ε bena le. Le fie ε fi
kooji fi bamii ba Tada Jiso le
ki bo gêe.

¹⁹ Bileŋse be η kôŋe bik $\varepsilon\epsilon$
bena. Keef ε be η ñâse bë bo ge.

²⁰ Booŋ be η yûge babwee
bena bë bachiji bena le yi fie ε
le fichii. Ne be η gêe noo, fi
jonje Tada le.

²¹ Bachiji booŋ, keef ε be η
gêe mw $\varepsilon\epsilon$ mù muntele mu

boon ε bena saase ge. Ne be η
gee lo, shéŋ kwee bo.

²² Nfa, be η yûge bachiji
bikw $\varepsilon\epsilon$ bena le yi fie ε le fichii.
Keef ε be η lêne bo le geh sege
ajii aboo le yi ye yene le ki
be η gêe le ye jonje bo bë be η ge.
Be η lêne bë fitele fimimia, be η
fâane geh nyume Tada.

²³ Muh doo wu lene fie ε
fichii fi wu lene, wu mo wu
lene bë fitele fie fichii le wu
lene nyu Tada le nyume ge fe
muh le ge.

²⁴ Be η kêe le muh lé wu
tô wu kême fie ε fi ba le ba
sees ε ba gëe fi le maaj ε we nyu
Tada. Le Tada Kletu wù be η
lêne wu le.

²⁵ Geene, fe bamii ba gee
kimbef ε le Nyo lé wu gë wu
lân ε bo yi kimbef ε kí bo gee
le. Gë Nyo to wu duunyi ye ye
ye ye fe bamii le ge.

4

¹ Be η bachiji bikw $\varepsilon\epsilon$ ba
kême nfa, be η gêe mw $\varepsilon\epsilon$ bë
bo a je yi chaan ε bë yi kooji le,
be η tâne le be η kême te wene
Chiji Kikw $\varepsilon\epsilon$ fe we.

Ntef ε yífekimese

² Be η bachii buune be η
gëne fwe be η fwéene ge. Be η
doo be η bûune be η lêese
bvufee yi fie ε fiyu le, be η nyâa
kiyone Nyo le.

³ Be η bûune te fe bee le le
Nyo gwêny ε kimbuŋ fe jë ye le
le bee fêeji je yine yi le kinyil ε
kí kune Kletu. Le fie ε fi nle
yeh yi ncha le nje fi.

⁴ Be η bûune le nfêeji yi
yuude chuule no ñkeme ki
nfêeji.

⁵ Beŋ doo beŋ gee mwεε be
bamii ba le ge ba mbεme ge,
beŋ gee be bvufee. Beŋ mōne
ki beŋ gēe mwεε chuule mo
nyu yi kife ki la ki beŋ keme
le.

⁶ Njεme wene segechii
nyâme wù bone, wù njεnje njε
ŋka, beŋ mo beŋ kēe ki beŋ
chvûse fiεe muh le wuchii a je
yî kooji le.

Ban'yeſe

⁷ Tichiku lé wu s̄eŋ fiεe
fichii kune mε beŋ le. Wu le
mwa bwēe wese besabεŋ, le
te fitele fiesa besabεŋ. Besa
bo lene Tada le yi muh le wu
mumwaa wu le muh wù lεme
wu lene be fitele fie fichii.

⁸ Ntune wu fe beŋ le be ntaj
wu le wu tō wu gē beŋ kēe
no bee le, wu ka wu yûfe
muntele mwεna.

⁹ Ntune wu be Onisimu wù
le muh wene, wù le te mwa
bwēe wese besabεŋ wù le
fitele fiesa besabεŋ wu lεme
yi fiεe fi Kletu le wu tεeme.
Bo lé bo s̄eŋ beŋ fiεe fichii fi
kooshi yanε.

¹⁰ Alistaku wù besa wu le
yanε yeh yi ncha le wu yεeſe
beŋ le. Maliku wù mwa chiji
Banaba yεeſe te beŋ le. Le wu
wù beŋ le beŋ keme wa ntun
kune wu. Ne wu to lo, beŋ fi
wu.

¹¹ Jiso wù ba tεŋe le Justu
yεeſe te beŋ le. Ka geh bamii
ba batede banε ba le Bajuu ba
besa bo lene yi fiεe le fimimia
yi bvunfon bvu Nyo le. Bo ffi
mε baaŋ, bo gee fitele fianj iεeſe.

¹² Ebafla wù le te muh wene,
wù lene Kletu Jiso le wu yεeſe
te beŋ le. Sege wu buune
segechii wu kwaji beŋ baaŋ,

wu lεge le Nyo gē beŋ lεme beŋ
tεeme njε bamii ba ta wa, beŋ
kee chuule fiεe fichii fi Nyo
goone.

¹³ Nle n'yεŋ wa be ajii awaŋ
le wu lene fe beŋ le baaŋ mo
fe bamii ba Lawdεsia be ba
Hiliaboli le.

¹⁴ Luka wù fe de binchεŋ bi
bamii wù le nsaa yese yi shεŋ
be Dema yεeſe te beŋ le.

¹⁵ Beŋ nyâ n'yεeſe waŋ booy
ba bwēe wese besabεŋ ba
mbεme ba Lawdεsia le, be
Ninfa be kintaashε ki bamii
ba mbεme kī taashi a wu yeh
le.

¹⁶ Beŋ doo beŋ tεŋe njwa
wunε, beŋ chīŋse kintaashε
ki bamii ba mbεme ki
Lawdεsia le bo tεŋe te, bo mo
bo yεŋ te le ba le ba chīŋse
njwa wù le a bo le beŋ tεŋe.

¹⁷ Beŋ s̄eŋ Alkibu le le wu
yεŋ le wu le wu mεſe leme chī
Tada le wu nya chiaaŋ ye le.

¹⁸ N'yεeſe wunε saŋ mε wù
Bol be kibo kaŋ. Beŋ kwāji le
nle yeh yi ncha le. Nyo dûnyε
fitele fi joŋe fe beŋ le.

**Nwa wù fwe wu Bol
gè saŋ fε kintaashε
ki
Tesalonika le
Fiεε fi le a Nwa wu
Tesalonika wù
fwe wunε le**

Tesalonika gè bee kilaanteŋ kimi a kimbe ki woŋ wù Masedonia le, a Bol gè kε kintaashε ki bamii ba mbemε yo. Fi gè baan she ge no kintaashε kinε gè ke ge, Bajuu mo bo ke bo banε Bol bo bεene kindonj be wu. Bol mo wu saŋ nwa wù fwe wunε fε bamii ba Kletu ba Tesalonika le ki wu fε muntele muboo yûfe, wu gē bo lēme bo tēeeme.

**Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa
wunε le**

1:1 Fεŋkεε

1:2-3:13 Bol yu njoŋ wu ka wu bεenjε bamii ba mbemε

4:1-12 Ntefε kune kinche ki bamii ba le ba Kletu

4:13-5:11 Ntefε kune no Kletu lé wu gē wu kāasε wu tō

5:12-22 Ntefε yi fεkimεε

5:23-28 Kimεε

¹ Le mε wù Bol, nle besa Sila mo Timoti. Nsanje nwa wunε fε kintaashε ki bamii ba mbemε ba a kilaanteŋ ki Tesalonika kī le ki taashε ki nyume bε Nyo wù Chii yi Tada Jiso Kletu le.

Nyo wù Chiji wese besabεŋ dûnyε fitele fi joŋe fe bεŋ le, wu ka wu nyâ bεŋ fe muntele mù nyiεgee.

*Bol nya kiyone fε Nyo le yi
kintaashε
ki bamii ba mbemε ki
Tesalonika le*

² Bee to bee nyaa kiyone Nyo le segechii kune bεŋ bachii, bee buune segechii bee gεede bεŋ a buunε chesa le.

³ Sege bee le a Nyo wù le Chiji wese besabεŋ fwe, bee tu be kwaji gee chine chī bude yi fitele fi bεŋ leese yi Kletu le bε lēme chine chī bude yi kinjkonjε kena le mo shēŋ yī bεŋ kaane yī bude yi njiŋe wù bεŋ jiiŋe fwe yi Tada wese besabεŋ wù Jiso Kletu le.

⁴ Boŋ ba bwee wese ba Nyo koŋe, bee kee le Nyo le wu cha wa bεŋ.

⁵ Bee kee noo nje saaka wù joŋe wù bee gè too bε wu fe bεŋ le, ge wu gè to nyu bε njeme maa ge. Wu gè to tε bε bvunja bvù jade fε Kiyo ki Yuude le, bee kee chuule le saaka wuyu le nchiεŋ. Bεŋ kee kfuu chi bamii ba gè bee bee sege bee gè chee a bεŋ ntεnεε nje bεŋ.

⁶ Bεŋ tu bεŋ bege besa ba Tada nje bεŋ gè fi saaka wuyu bε kinlanjye kī jade fε Kiyo ki Yuude le mo no bεŋ gè fede yi nje wù baanj le.

⁷ Noo, bεŋ mo bεŋ tu bamii ba bamii ba mbemε bachii ba a bimbe bī Masedonia le mo bī Akεya le bo jōde njiŋe fε bo le.

⁸ Njeme nε nje ge mε gεh jε yi Tada yi saane fε bεŋ le yi jiεnyi a bimbe bī Masedonia le mo bī Akεya le ge. Saaka wù kune fitele fi bεŋ leese yi

Nyo le, le fi jiénye wa t̄e manjuu le manchii. Noo ge ntāñ ka nyume yu wù besabēj jēme fīe kune fi ge.

⁹ Beñ kēe le bamii bayu kibee le bo s̄eeñ kune no beñ ḡe fi bee a beñ ntēñee, mo no beñ ḡe chine banyo le beñ tu be Nyo, ki beñ lēne wa nyu Nyo wù nchiéñ le wù keme kinche.

¹⁰ Bo s̄eeñ te no beñ chieene Mwa ye wù lé wu ḡe wu jâ fewe wu tō. Mwa ye wuné le wu wù ḡe bu yi kwe le, nyume Jiso wù bvuse besabēj chiaan yi shéñ yi Nyo yí b̄eeñe yí wu lé wu ḡe wu dūnye bamii le.

2

*Bol j̄em kune l̄eme che chi
T̄salonika*

¹ Booñ ba bwee wese, beñ kibee kēe le ge jige chí bee ḡe la a beñ le ḡe l̄esé achiji ge.

² Mo no beñ kēe le bamii ḡe nyaa ñge bee le bo ka nyuse be bee a kilaantéñ kí Filibi le, bee ḡe kaane geh shéñ a bvunga bvü Nyo wese le, ki bee fejé saaka wù joñe wu Nyo beñ le mo no bamii bamu ḡe chidé bee wesee ne.

³ Ge saaka wù bee ḡe feeji bee l̄egé beñ yu ḡe bee be jiale kene be ñkwaje wumu wù befe kene bee goone ki bee l̄ee lo be beñ ge.

⁴ Geené no Nyo le wu yéñ le bee le be kojé bamii ba wu nyâ saaka wù joñe wuné chiaan yiboo le, noo bee mo be feeji. Ge bee feeji le ye jôñe nyume bamii ge. Bee feeji le yi jôñe nyume Nyo wù taade muntele mwesa.

⁵ No beñ kee le bee ḡe baañ a yu ge be tōo be jé ki bee yene kene ki bee teyé fīe jii ki bee jí fīe chiaan yene le ge. Fine nyume fīe fi Nyo l̄eme a bee fwe.

⁶ Ge bee baañ be goone ki be kēme mbēñse wumu fē muh le kene wù jade fē beñ le kene fē bamii bamu le ge. Ḡe bee kijusé kesa njé boon ba ntúñ ba Kletu le ki bee b̄lide mwæe, le beñ ḡe fē bee le

⁷ Bee ḡe bee fiesa nyiegée a beñ ntēñee njé bwee mwa wù jiiñe fē boon be le.

⁸ Noo, bee mo bee jo beñ ye le chuule be kinjkonjé, ge bee ge nya beñ nyume be saaka wù joñe wu Nyo maa ge, geené bee nya te bikwæe biesa beñ le njé beñ ḡe bee wa a muntele mwesa le baañ.

⁹ Booñ ba bwee wese, ge beñ kwaji te l̄eme chesa be mbunyé wese ge. Bee ḡe lēne antañ be fenshe wu le keefé bee ge bvujijé yi muh mu beñ le no bee ḡe feeji saaka wù joñe wù wu Nyo fē beñ le ge.

¹⁰ Beñ kibee mo Nyo tanlo beñ b̄ee jin yi nsa wese le kinche kesa fē beñ bamii ba mbemé le, ḡe bee kí yuude nyume ki chaan ki keme ge jiale chimi ge.

¹¹ Beñ kee te no bee ḡe gee be beñ njé no chiji mwa to wu gee be boon be.

¹² Bee ḡe yufe muntele mwæna, bee loji beñ, bee toone le beñ chéé kinche kí Nyo goone. Nyume Nyo wù t̄eñe beñ le beñ l̄ee bvunfon bwe le be bvukuge bwe.

13 Bee to bee nyaa kiyone Nyo le nje fine fi le le sege bee gè to be je yi Nyo fe beñ le, beñ gè fi je yiyu geh no yi gè bee le le je yi Nyo, nyume ge je yi muh ge. Nyume yi yi lene ye yene le, beñ ba le bamii ba mbemē.

14 Boon ba bwee wese beñ kēe le fies fi gè kooshē be bin-taashē bi bamii ba mbemē ba Nyo bī le bi beñ Kletu Jiso le a kimbe ki Judia le, gè kooshē te be beñ. Beñ gè yēn te banjē chiaan yi bamii bena ba won le geh yeeñyeeñ no bo gè yēn chiaan yi Bajuu baboo le.

15 Bajuu banē le bo bō gè yuuyē Tada Jiso. Nyume bo bō gè yuuyi bamii ba ntuj ba Nyo. Nyume bo bō gè kuñe be bee abo ne. Bo gee noo Nyo yuge ge njon be bo ge. Bo banē bamii bachii,

16 no bo banjē je bee le ki be jeme bamii ba le ge Bajuu le ge wu le bo bone. Bo gee noo segechii bimbefi biboo yiise bi beñne. Shēn yi Nyo yi beñne nyume yi to wa yi bo le mēse.

Bol tu wu keme kijkoñe ki wu ka wu yēn bamii ba mbemē ba Tesalonika

17 Boon ba bwee wese, no besabēñ chi gasē bee moñ wa wesee bee keme kijkoñe bañ le bee yēn beñ le ajii mo nyume bañ geh yi kife ki shige le, no besabēñ chi gasē. Besabēñ le be gasē geh nyume be ajii. Besabēñ bañ gasē ge a fitele le ge.

18 Bee goone ki be kaasē be to a beñ le. Mē wū Bol kibee nle mmon wa chike le chike le, geené Satan banjē geh bee.

19 Bee keme ntāñ ki bee to nje fies fi tañlo bee jiiñe fwe yi fi le, kēnē bvujonē bwesa be gyune chesa chī bee le be ge be chiaase ye yu fwe a Tada wese wū Jiso sege wu lé wu gē wu kāase wu tō le nyu la? Ge nyume beñ ge?

20 Le beñ ba le mbemēñse be bvujonē bwesa.

3

1 Noo, no bee gè yēn le fi le fi gha wa, bee chu ntāñ ki bee shēñ jin Atēñ bee maa,

2 bee mo be tuñ Timoti wū mwa bwee wese besabēñ wū besa bo lene Nyo le yi saaka wū joñe wū kune Kletu le. Bee gè tuñ le wu tō wu lēesē beñ, wu teefē beñ yi fitele fi beñ le beñ leese yi Kletu le,

3 le keefē banjē banē ka bo shinshē muh mu beñ le ge. Beñ kibee kee lo le banjē le wa fiesa besabēñ.

4 Beñ kee le sege bee gè bee besabēñ bee gè sēñ beñ le bañ lo le besabēñ le be yēñ banjē. Nyume geh yeeñyeeñ no fi le fi kooshē wa beñ kee.

5 Le fies fi gè ge mē le ndoo n'yēñ le fi le fi gha wa, mē mo ntuj Timoti ki ñkeñ no mbemē wene le, nje ñge ñkeme nfaañ le tañlo muh wē wū mone bamii le wu moñ wa beñ wu ge lēme chichii chī bee leñ fe beñ le chi tu achiji.

Timoti nya saaka wū kune mbemē bamii ba Tesalonika le

6 Geene mēse Timoti le wu to fe beñ le, wu kaasē wu tu jin fe bee le, wu sēñ saaka wū joñe wu kune fitele fi

bəŋ leese yi Kletu le bə no bəŋ dūnyi kiŋkoŋe fə bamii le. Wu le wu səeŋ te no bəŋ kwaji bee chuule bəŋ ka kəme kiŋkoŋe ki bəŋ yēŋ bee le no bee kəme te kiŋkoŋe ki be yēŋ bəŋ le.

⁷ Nje fine booj ba bwē wese, yi nsaasə bə baŋge ba bee kəme le, shēŋ jiee bee kune bəŋ baan njé fitele fi bəŋ leese yi Kletu le.

⁸ Meeſe bee le be yēne njé bəŋ lēme bəŋ tēeme bena ba Tada.

⁹ Noo, bee nyāa kiyone Nyo le baan njé bəŋ. Bee nyāa njé njon wū bee yuge a Nyo wese besabəŋ fwe njé bəŋ.

¹⁰ Bee buune chieeŋ antaŋ bə fenshe le taŋlo bee ka be yēŋ bəŋ le ajii, wu le bee nya bəŋ be fiee fi baan fi fuge yi mbemē wene le.

¹¹ Bee buune le Nyo wū le Chiji wese besabəŋ kibee mo Tada wese besabəŋ wū Jiso gwēnye je le bee to fe bəŋ le.

¹² Bee buune te le Tada ge kiŋkoŋe kena kūu ki gēne fwe no bəŋ koŋe bikwēe biŋa bə bamii bachii, yeeŋyeeŋ no bee koŋe bəŋ.

¹³ Bee buune noo, wu le wu ge muntele mwēna tēeme, bəŋ nyume jiale seŋ, bəŋ yude a Nyo wū le Chiji wese besabəŋ fwe sege Tada wese besabəŋ wū Jiso too bə bamii ba le be bachii.

4

Kinche kī Nyo koŋe

* ^{4:4} Kēne le, "Muh wu mumwaa wu mumwaa bəŋ le kēme ki wu kēe no wu kēme kwee a je yī yude le, yi kēme ηgvunē."

¹ Ki meeſe, booj ba bwē wese, bee lege bəŋ, bee kude lo chiaŋ njé bamii ba le bo taashé yi Tada Jiso le, no bəŋ gē yeyə a bee le, no bəŋ kēme ki bəŋ chēe no Nyo koŋe, nyume geh noo, no bəŋ chee meeſe, bəŋ gēe geh noo bəŋ gēne lo fwe fwe.

² Bəŋ kee wa nteefə yi bee gē nya bəŋ le a bvunja bvū Tada Jiso le.

³ Fiee fi Nyo koŋe le le bəŋ yūude. Keefə bəŋ jáŋe kinjan gē.

⁴ Muh wu mumwaa wu mumwaa bəŋ le kēme ki wu kēe ki wu jīji ye ye le a je yī yude le, yi kēme ηgvunē.*

⁵ Keefə ye yi muh yūfe geh lo gē, yi fuu njé yi muh wu kituŋ ki kee gē Nyo gē.

⁶ Keefə muh gē kimbefə kēne wu gē jiale muh bə mwa bwē yi saaka wuyu wunē le gē. Bee gē jemē wa bee chiee lo bəŋ le baan lo le Tada le wu gē wu nōn ηge yi bamii ba gee mwēe munē le munchii.

⁷ Bəŋ kēe le gē Nyo gē tēeŋe besabəŋ le besabəŋ chēe nyume kinche ki nyien le gē. Wu gē tēeŋe besabəŋ le bee chēe kinche kī yude.

⁸ Fi mo fi nyume le mo yeeŋ wū le wu faŋ ki wu yū nteefə chinē, tu gē wu faŋ ki wu yū nyume muh wu wuŋ le gē. Wu faŋ ki wu yū nyume Nyo wū nyaa Kiyo ke ki Yuude bəŋ le.

⁹ Fi kune kiŋkoŋe ki bəŋ kēme fe booj ba bwē bena ba mbemē le, gē fiee ka baan

yu fi bee ka be saŋe kune fifiee fe beŋ le ge. Fine le fiee fi beŋ kibee le Nyo ḡe yeyə wa beŋ no tanlo beŋ koŋe bikwēe biŋa.

¹⁰ Yi nchieseŋ le, beŋ koŋe wa boŋ ba bwee bena bachii ba a kimbe ki Masedonia le. Geenə boŋ ba bwee wese, bee ka teefe beŋ le beŋ ḡeŋ ḡeh noo beŋ ḡeŋe lo fwe fwe.

¹¹ Beŋ moŋ le beŋ chēe kinche ki nyieggee, keefə beŋ lēeſe jwe fe mwēe mu bamii le ge. Beŋ lēne be chiaan yene no bee ḡe teefə beŋ.

¹² Noo bamii ba akfuuŋ mo bo nyaa ḥgvunə fe beŋ le, beŋ ḡe ka beŋ ch̄ieeŋe muh mu yi fiee le ge.

*Kune kife ki Tada lé wu ḡe
wu kāasə wu to*

¹³ Booŋ ba bwee wese, ḡe bee goone le beŋ nyume yi kijibə le kune bamii ba le ba kweeyə wa ge. Bee goone le beŋ kee, wu le keefə beŋ nyūme yii yii njə bamii ba jiiŋe ḡe fwe yi bvujonə bvū too le ge.

¹⁴ Besabəŋ le be bəeŋ le Jiso ḡe bee wu kwe wu kaase wu bu yi kwe le, le ḡeh yeeŋyeeŋ no Nyo lé wu ḡe wu kāasə wu chvū Jiso jiŋ be bamii ba ḡe kweeyə bo nyume bo taashə be wu.

¹⁵ Bee j̄eme fine bee bii ḡeh nyu j̄e yi Tada le, le ḡe besabəŋ ba sheshi ajiŋ ba le ba ḡe ba nyūme yu yi kife ki Tada le wu ḡe wu tōo le, ḡe besabəŋ nyume bee sa fwe a bamii ba le bo kweeyə wa le ge.

¹⁶ Beŋ kēe le Tada kibee lé wu ḡe wu j̄a fewe wu sh̄lide

wu tōo wu wānə f̄eweeewe be je yi t̄eeme, kikwēe ki banchendaa ba Nyo jāŋe te, soŋ yi Nyo jēme. Bamii ba ḡe kweeyə wa bo nyume bo taashə wa be ba Kletu ya bo bu fwe.

¹⁷ Noo Nyo mo wu chufə besabəŋ ba lé ba sh̄ee ba nyūme yu mo bo taashə yi kimbe le bee ḡeeŋ be tase be Tada yi kibvulə le. Besabəŋ be Tada mo be nyume segechii.

¹⁸ Noo beŋ mo beŋ j̄leesə fitelə fi muh be muh be nj̄eme wunə.

5

*No tanlo muh ch̄ieeŋe nto
wu Tada*

¹ Booŋ ba bwee wese, kune kife be juu chi nto wu Tada, ḡe fi nyume le ba ka ba saŋ lo fiee kune fifiee fe beŋ le ge.

² Beŋ kibee kee lo chuule le juu chi nto wu Tada lé chi ḡe chi nyūme nj̄e chi choŋ antaŋ.

³ Sege bamii lé bo ḡe bo dūu le, “Nyieggee le yu, fiee nyume ḡe yu fi muh ka wu faane ḡe”, nj̄e mo wu jaŋe wu gwe yi bo le nj̄e lume fe chi ja chi to yi kwēe wū le be fwe le, je ḡe ka yi nyume yu yi bo legə ḡe.

⁴ Geenə boŋ ba bwee wese, ḡe beŋ nyume fienə yi kijibə le, wū juu chiyu lé chi jā ḡeh ne chi tō fe beŋ le nj̄e choŋ ḡe.

⁵ Nj̄eme ne nj̄e beŋ bachii le bamii ba n'yuu, beŋ nyume bamii ba fenshe. Ḡe besabəŋ nyume bamii ba antaŋ kēne ba le yi kijibə le ge.

⁶ Noo, keefə besabəŋ lefe no bamii bamu lefe ḡe. Besabəŋ

nyâme we b̄e bvufee bwesa fo bvuchii.

⁷ Bamii ba lefe to bo lefe nyume antaŋ, bamii ba mbvuŋ koode bo, mo to mo koode bo nyume antaŋ.

⁸ Geenɛ, no besabɛŋ le fiesa bamii ba fənshɛ, besabɛŋ nyume b̄e bvufee bwesa fo bvuchii. Besabɛŋ jō mbɛmɛ b̄e kiŋkoŋe mo nyâme njɛ kichwa ki jɛŋ k̄i bee le be bôoŋ bee baŋe gvúu yese besabɛŋ yu, bee jō t̄e njiŋe wù besabɛŋ jiiŋe fwe yi mbvuse le wu nyâme njɛ kifo ki jɛŋ k̄i bee boooŋ.

⁹ Beŋ k̄eē le ge Nyo ḡe cha besabɛŋ wu ḡee le wu dûnye nyu shéŋ ye yî b̄eene besabɛŋ le ge. Wu ḡe cha le besabɛŋ k̄eme nyu mbvuse fede yi Tada wese besabɛŋ wu Jiso Kletu le.

¹⁰ Jiso Kletu le wu wù ḡe kwe nje besabɛŋ, wu le k̄ene besabɛŋ le yu, k̄ene besabɛŋ le be kwe, besabɛŋ nyume ḡeh be wu.

¹¹ Noo, beŋ mo beŋ yûfe muntele mu muh le muh, beŋ jōone te muh le muh no beŋ gee.

Nteefɛ yî f̄ekimese b̄e n'yese

¹² Booŋ ba bwee wese, bee lege lo beŋ le beŋ ŋgvûne bamii ba lene bo ka jiiŋe fe beŋ le yi saaka wu Tada le bo ka teefe beŋ.

¹³ Beŋ dûnyi ŋgvunɛ bo le chuule yi kiŋkoŋe le nje leme chiboo. Beŋ k̄eme te kinche k̄i nyieggee abeŋ ntenee.

¹⁴ Bee ka lege te beŋ booŋ ba bwee wese le beŋ t̄eefe bamii ba laame ḡeh lo, beŋ

yûfe muntele mu bamii ba k̄eme njaŋ, beŋ flih t̄e bamii ba w̄eyi. Beŋ kâane shéŋ b̄e bamii bachii.

¹⁵ Beŋ yêne le keefɛ muh chvûse kimbefɛ b̄e kimbefɛ ge. Beŋ gôone segechii ki beŋ ḡee nyume mw̄ee mù njonɛ fe bikwɛe biena le mo fe bamii le bachii.

¹⁶ Beŋ lâneye segechii,

¹⁷ beŋ bûune kife le kichii,

¹⁸ beŋ nyâa kiyone Nyo le yi fiee le fichii fi kooshi. Fine fiee le fi Nyo goone fe beŋ ba le yi Kletu Jiso le.

¹⁹ Keefɛ beŋ chide leme chi Kiyo ki Yuude ge.

²⁰ Keefɛ beŋ lâase bantuŋ ba Nyo ba bamii be teede ge.

²¹ Beŋ tâade mw̄ee munchii, beŋ jôde mù njonɛ beŋ leme yi mu le.

²² Beŋ bvûuse chiaan fe mw̄ee mù mbeſe le munchii.

²³ Nlege le Nyo kibee wù le Nyo wu kimbone wu ḡe le beŋ yuude bachii yi fiee le fichii. Wu ḡee kiyo kena be muntele mw̄ena mo ye yene, mu nyâme ŋgilɛ sɛŋ yi kife k̄i Tada wese besabɛŋ wù Jiso Kletu le wu ḡe wu t̄o le.

²⁴ Wu wù Nyo wù ḡe teŋe beŋ, le wu wù to wu leme ḡeh yi je ye le, wu lé wu ḡe noo.

²⁵ Booŋ ba bwee wese, beŋ bûune fe bee le.

²⁶ Beŋ yêse booŋ ba bwee wese besabɛŋ le bachii, beŋ kfûgɛ, beŋ shîŋe njɛ bamii ba Nyo.

²⁷ Njeme nchiise lo beŋ le a bvunŋa bvü Tada le le beŋ t̄eŋ ŋwa wunɛ fe booŋ ba bwee wese besabɛŋ le bachii le bo yù.

28 Kiŋkoŋε ki Tada wese
besabεŋ wù Jiso Kletu ki
nyûme bε bεŋ.

**Nwa wù kinjane
kinfée wù Bol gè saj
fè kintaashé ki
Tësalonika le
Fiëe fi le a Nwa wu
Tësalonika wù
kinjane kinfée
wuné le**

No Bol gè saŋ a ŋwa wù fwe
le fè bamii ba mbemé ba a ki-
laanteŋ kí Tesalonika le, kune
le bo chéene yi nyigee le, kife
kí Jiso lé wu gê wu kâasé wu
tô, bvufee mè geh bvu laayi
bo yi saaka wuyu le. Bol
mo wu saŋ ŋwa wù kinjane
kinfée wuné ki wu jémé kune
no bamii gè kwaji le juu chi
nto wu Tada chiyu le chi jo
wa kijuse. Wu gè bee wu
najé ŋkwaje wuné wu dunyé le
nto wu Kletu le wu jo kijuse
nyume kimbefé bë mwéé mü
mbefé nyume mu ge mu duu
mu fese lo.

**Bikw   bi mw   m   le a Nwa
wun   le**

1:1-2 Fenkeε

1:3-12 Bol bεεŋsε wu ka wu
toon kintaashε ki bamii
ba mbemε

2:1-17 Nteefɛ kune nto wu
Kletū

3:1-15 Nteefę kune kinche
ki bamii ba le ba Kletu

3:16-18 Kimεσε

¹ Le me wù Bol, nle besa
Sila mo Timoti. Nsaŋe ŋwa
wunε fe kintaashε ki bamii
ba mbemε ba a kilaanteŋ ki
Tesusonika ki le ki taashε ki
nyume be Nyo wù Chiji wese

besabεŋ bε yi Tada Jiso Kletule.

² Nyo wù Chiji wese
besabəŋ bε Tada Jiso Kletu bo
dūnye fitele fi joŋe fe bəŋ le bo
ka bo nyâ bəŋ bε nyiɛgee.

*Nsa wù lé wu tō wu nyûme
kife ki*

Kletu le wu kaase wu to le

³ Boon ba bwē wese, bee
kēme ki be nyāā kiyone Nyo
le segechii kune bēñ. Fi kooji
noo, njé fitele fi bēñ lese yi
Kletu le kuu geh fi gēne lo
fwe fwe, kiñkonę kí muh wu
mumwaa wu mumwaa kēme
fe muh le, ki gēne te lo fwe
fwe.

4 Noo, bee kibee to be chiaase ye be bəŋ a bintaashə bi bamii ba mbemə bi Nyo bimile. Bee to be chiaase ye kune no bəŋ ləme bəŋ təeme bəŋ kune no bamii boone bikaa a bəŋ jiiŋ bəŋ jiji geh fitele fi bəŋ lese yi Kletu le, mo kune bangə ba bəŋ yənə bəŋ kaane geh shén.

5 Fine le fiee fi duunyi le
Nyo lé wu gê wu sâ bamii a
je yî chaan le, wu le bej to
bej yene bej nyume bej koje
bamii ba bvunfoj bvu Nyo
bvù bej yene wa banje banje
nie byu.

⁶ No Nyo le muh wù chaan,
wu lé wu gê wu chvûu ñge wù
bamii nyaa bëñ le be ñge,

7 wu nya njieesé bëŋ ba yëne
ŋge le mo bee te. Fine fiee lé
fi gê fi kôoshe sege Tada Jiso
lé wu gê wu búne fewe wu
tôo be lemë chi ŋgu chi lale.
Wu lé wu gê wu tôo noo be
banchendaa be ba teëme.

8 Wu lé wu gē wu chvûu kichvuse bamii ba fane lo Nyo le mo bamii ba baan beeñ gē saaka wù jone wù kune Tada Jiso wese besabeñ le ge.

9 Ba lé ba gē ba lēeshé bo, bo kēme ñge wù kage ge, ba gasé bo be ba Tada le keefé bo tō a wu fwe ge mo fe bvukuge bwe bvù baan le ge.

10 Fine fiee lé fi gē fi kōoshé abvu bvù wu lé wu gē wu tō, wu le bamii ba le be tâume mankuñ me, bamii bachii ba le bo leesé fitele yi wu le bo kēme lo ñgha be wu. Beeñ te lé beeñ gē beeñ nyûme bo le, nje beeñ gē beeñ saaka we wù beeñ jeme beeñ le.

11 Ne fiee fi bee buune fe beeñ le segechii le Nyo wese ge beeñ nyume le beeñ le beeñ koje kfuu chi bamii ba wu teñe le beeñ nyume. Bee buune te le wu fih beeñ yi bvunga bwe le, le beeñ ge fiee fi jone fichii fi beeñ goone mo leme chichii chì beeñ gee nje fitele fi beeñ le beeñ leesé yi Kletu le.

12 Bee buune te noo wu le jee chi Tada wese wù Jiso kēme mbeñse a beeñ ntene, le beeñ te kēme mbeñse yi wu le. Fine fiee le nje fitele fi jone fi Nyo wese besabeñ be Tada Jiso Kletu kēme fe beeñ le.

2

Kune muh wee wù ñgode nchi wu Nyo

1 Booñ ba bwee wese, fi kune nto wu Tada wese besabeñ wù Jiso Kletu be no besabeñ le be gē be tâashé ki be gēñ be nyûme besa bo, nlęe le

2 keefé beeñ gē beeñ jā bvufee mo bvü sâanje geh ne nche, kene beeñ ja beeñ mo beeñ janji le beeñ le beeñ yu njeme wumu wù jade fe Kiyo ki Yuude le, kene le bee le be jeme, kene le bee le be sañ ñwa le juu chi nto wu Tada le chi to wa.

3 Keefé beeñ chîne le muh ge wu lee be beeñ mo nyume a je yî nee le la. Beeñ kêe le ge juu chi nto wu Tada chiyu nyume chi ge chi koje nje kife këe ki bamii le bo jā bo bêji be Nyo to ka señ ge, mo fe muh wee wù ñgode nchi wu Nyo le wu buné te señ ge. Le wu wù bo lé bo gē bo lêeshé lo.

4 Le wu wù lé wu gē wu bêñse kikw  e ke wu mo wu kaji lo fiee fichii fi ba teñe le nyo kene fi bo buune fi. Noo, wu mo wu g  en wu lee wu shii yeh yi kintany   ki Nyo le wu mo wu teñe kikw  e ke le wu le Nyo.

5 Beeñ kwaji geh le sege ñg   mbee besabeñ, ñg   nseñ wa fiee fine beeñ le?

6 Beeñ kee wa m  ese fiee fi jiji wu le, wu le wu lé wu g   wu b  n   nyûme wa kife ki ba le ba g  e wu le.

7 Wu l  ne wa m  ese be bvunga bwe nyile le ki wu g  e bamii chide banchi ba Nyo, nyume geh le muh wu wù ban  e wu lé wu g   wu b  n   geh noo g  ene bude sege ba lé ba g   ba chiaase wu a je.

8 Ba ge doo ba chiaase wu, muh wù ñgode nchi wu Nyo wee mo wu bun  , Tada Jiso mo wu fe wu be kiyo ke ki a wu mu, wu fieesé lo wu be nlale we wù wu lé wu g   wu

tōo bē wu.

⁹ Muh wuyu wù ḥode nchi lé wu gē wu tōo yi bvunja bvu Satan le, wu kēme bvunja bvuchii, wu gee banjię bē mwēe mù duunyi bvunja bwe bē mwēe mu jwe wù yunę, mù le mu kinlele munchii.

¹⁰ Wu lé wu gē wu tōo tē bē kfuu chi mwēe mù mbefe munchii ki wu lēede bē bamii balēse wa. Bo lēse nje bo le bo faŋ ki bo koŋe nchiesę wu le bo ge bo bone.

¹¹ No bo koŋe gē nchiesę noo gē, Nyo mo wu ge bo tu bo njiine lo, wu le bo bēmē gē nyume fīe fi le fi chimbian le.

¹² Nyo gē ge noo wu le bo bachii gwe nsa, bō baan bēn gē nchiesę le gē, bo yuge njoŋ ki bo gee mwēe, nyume gēh mù chaan gē.

Nyo gē cha bēŋ ki wu fl̄h bēŋ

¹³ Geenę booŋ ba bwe wese ba Tada koŋe bo chuule, bee kēme ki bee nyaa kiyone Nyo le segechii kune bēŋ, nje Nyo gē cha wa bēŋ fēŋkē ki wu fl̄h bēŋ fede yi lēme chī Kiyo ki Yuude gee le bēŋ yuude, bē yi mbēmē wù bēŋ le bēŋ bēn nchiesę le.

¹⁴ Wu gē tēŋe bēŋ noo fede yi saaka wù joŋe wù bee gē feeji le, wu le bēŋ ge bēŋ kēmē fē bvukuge bvu Tada wese besabę wù Jiso Kletu le.

¹⁵ Noo booŋ ba bwe wese, bēŋ lēme bēŋ tēmē, bēŋ jījī n'yeyę wù bee gē nya bēŋ le, kēnē le wù bee gē yeyę bē jwe, kēnē wù bee gē sanj lo fē bēŋ le.

¹⁶ Bee lege le Tada wese besabę wù Jiso Kletu kibee mo Nyo wù Chiji wese

besabę wù gē koŋ besabę wu yūfe muntele mwesa besabę segechii ya kage gē, wu ka wu nya besabę bē fīe fī joŋe fī besabę jiŋe fwe yi fī le nje fitele fie fī joŋe.

¹⁷ Wu yūfe muntele mwēna, wu ge mu tēmē yi lēme chī joŋe le chichii chī bēŋ gee bē yi fīe fīchii fī bēŋ jēmē le.

3

Bol legē le bamii ba mbēmē būune fē bo le

¹ Ki mēse, booŋ ba bwee wese, bēŋ būune fē bee le. Bēŋ būune le je yi Tada jienyi yi gēne fwe chige chige, bamii ḥgvuune je yiyu gēh no bēŋ gē gee.

² Bēŋ būune tē le bee ge be bone chiaan yi bamii ba kēme muntele mù mbefe bō gee mwēe mù mbefe le, nje gē nyu bamii bachii bō le bo lee fitele yi Kletu le gē.

³ Geenę Tada to wu lēme gē yi je ye le. Wu lé wu gē wu nyā bēŋ bē bvunja, wu ka wu banjē bēŋ le keefē bēŋ gē bēŋ lee chiaan yi muh wu kimbefē le gē.

⁴ Tada le wu fē bee gēe bvufee bwesa yi ye yene le bēŋ gee wa nyu fīe fī bee duu, bēŋ le bēŋ me gēh bēŋ gee.

⁵ Noo bee lege le Tada leesę muntele mwēna mu nyume yi kinkonę ki Nyo le wu ka wu ge bēŋ kaane shēŋ no Kletu gē kaane.

Muh kēme ki wu lēŋ fē wu ji

⁶ Booŋ ba bwee wese, bee duu lo bēŋ le a jee chi Tada

wese besabəŋ wù Jiso Kletu le
le, bəŋ bvūuse ye yene a boon
ba bwe wese ntənɛɛ baa ba
laame geh lo bo ya chee ge bo
bii kinche k̄i bee ḡe dunyɛ bəŋ
le ge.

⁷ Nj̄eme nɛ, nj̄e bəŋ kibee
kee no bəŋ k̄eme ki bəŋ bēge
b̄e bee. Ge bee ḡe laame sege
bee ḡe bee besabəŋ ge.

⁸ Ge bee ḡe jii f̄iee fi muh nj̄e
bee lanj̄e seŋ̄ ge. Bee ḡe lene
bee bunyi antaŋ̄ be f̄enshe wu
le keef̄e bee ḡee bvujij̄e yi muh
le bəŋ le ge.

⁹ Ge bee ḡe gee noo le ge
bee ḡe kijusc kesa ki bee biide
mwɛɛ bəŋ le ge. Fi ḡe bee wu
le bee duunyi, yi gee chesa le
wu le bəŋ bēge b̄e bee.

¹⁰ Bəŋ k̄ee le sege bee ḡe
bee besabəŋ̄, bee ḡe nya nchi
wunɛ bəŋ le le, “Muh nɛ le le ge
wu lēne ge, keef̄e ba nyâ wu b̄e
f̄iee fijile ge.”

¹¹ Nj̄eme nɛ nje bee yuge le
bəŋ bamu shiide bəŋ̄ laame
lo bəŋ̄ lene ge, bəŋ̄ jiényi geh
lo bəŋ̄ leese de fe mwɛɛ mu
bamii bamu le.

¹² Bobaa bamii bee duu bee
ka chiise lo bo le a jee chi
Tada Jiso Kletu le le bo shii
f̄ekuu bo lene ki bo k̄eme f̄iee
fi bo j̄ii.

¹³ Fe bəŋ̄ le boon̄ ba bwē
wese, keef̄e bəŋ̄ k̄e bəŋ̄ weeyi
ki bəŋ̄ ḡee gee ch̄i joŋ̄e ge.

¹⁴ Nɛ muh faŋ̄ ki wu yû f̄iee
fi bee j̄eme a ŋ̄wa wunɛ le,
bəŋ̄ ḡee nj̄iŋ̄ yi wu le. Keef̄e
bəŋ̄ k̄eme lo f̄iee fi bəŋ̄ ge b̄e
wee muh ge, wu le wu k̄eme
bvuya.

¹⁵ Geen̄e, keef̄e bəŋ̄ j̄ode wu
nj̄e muh wu kimbane ge. Bəŋ̄

teefe lo wu nj̄e mwa bwe
wene.

Nj̄esɛ wù f̄ekimesɛ

¹⁶ Tada wù le wu nyieggee
nyâa bəŋ̄ b̄e nyieggee segechii
a jé le yichii. Tada nyûme
bena bo bachii.

¹⁷ M̄e wù Bol nsanje n'ȳesɛ
wunɛ b̄e kibo kaŋ̄. Fine le
nj̄iŋ̄ wan̄ wù nj̄ee a ban̄wa
ban̄ le bachii. Nyume geh no
nto nsanje.

¹⁸ Kiŋ̄koŋ̄e ki Tada wese
besabəŋ̄ wù Jiso Kletu nyûme
b̄e besabəŋ̄ bachii.

Nwa wù fwe wù Bol gè saŋ fε Timoti le

Fiee fi le a Nwa wu Timoti wù fwe wunε le

Nwa wunε le wù fwe wù Bol gè saŋ fε chumu wumu wù jee che gè bee Timoti le. Timoti gè bee muh wu Kletu, wù gè bee muh wu woŋ wu Esia wù shige.

Mwεε mù Bol saŋ kune mu a ŋwa we wù fwe wunε le, le muntede. Fì fwe, wu jeme yo wu teefe le bo yēne kune n'yeε wù kooji gε antenεε a bamii ba mbεmε. Wunε n'yeε gè bee le, woŋ wù besabεŋ yede kfunε le woŋ wu kimbefε, muh tanlo wu gε wu kēmε Mbvuse, geh sege muh kee mwεε mumu mù le nyile le bε sege muh chee kinche kimi geh njε ki wu fāŋε ki wu jīl kfuu chi mwεε mumu bε ki wu nyū njε wu kēmε kwεse kēnε jwεŋε seŋ.

Nwa wuyu jeme te kune no tanlo Timoti gée lème che a kintaashε ki bamii ba mbεmε ntεnεε, bε no bamii būnε Nyo. Wu ka sεŋε kfuu chi kinge kī bikwεε bi bintaashε bi bamii ba mbεmε mo bamii ba feeji bo gee chileme a bintaashε ntεnεε kēmε ki bo kēmε. Kimesε, le wu teefe Timoti no wu tanlo wu lēnε njε mwa lème wu Jiso Kletu wù joŋε.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-2 Fεŋkεε

1:3-3:16 Ntefε kune no bo gée mwεε a kintaashε le bε kune bachiji bikwεε bi kintaashε

4:1-6:21 Ntefε kune no Timoti gée lème che

¹ Le mε wù Bol, nle mwa ntuŋ wu Kletu Jiso no Nyo wù le Mbvuse wese besabεŋ bε Kletu Jiso wù besabεŋ gεede bvufee yi ye ye le, gε jemε le mε nyūme.

² Nsaŋe ŋwa wunε fε wo le Timoti wù le mwa yan wù nchiεεŋ yi mbεmε le.

Nyo wù Chii bε Kletu Jiso wù Tada wese besabεŋ, bo dūnyε fitele fi joŋε wo le, bo kōo yii fε wo le, bo nyā wo bε nyiegεe.

Lε Timoti chīde ban'yeε ba chimbiaŋ

³ No ŋgè ŋku chiaan wo le sege ŋgè ŋgεεne Masedonia, le wo shēε wo nyū Efesu, ŋka ŋkude chiaan le wo nyūme geh yo wu le wo chīde bamii baa ba yεyi kfuu chi n'yeε wumu wù yeye.

⁴ Wo chīde te le keefε bo jōde kife kiboo bo jeese yi mumaŋa le mo yi ajee a bachiji chikfuu chi bamii a bo to bo tanje ba gεene geh lo yu fwe wo kage gε. Munε le mwεε mù too geh nyu bε bambejε, nyu gε bε ntāŋ wù wu Nyo wù bii mbεmε le gε.

⁵ Fishan, fi fiee fi nduu fine le ki ŋgè le bamii kēmε kiŋkoŋε kī jade fε muntele mù yuude le, bε kī jade fε fitele fi

muh wù gee fiεε fi ya sage gε
wu gε, mo kī jade fε fitele fi
nchiεεŋ fi muh leese yi Nyo
le.

⁶ Bamii bamu le bo chinε
wa yinε je le bo jiine wa
bo gεεne nyu yi banjεme ba
achiji le.

⁷ Bo goone ki bo nyūme
bamii ba yeyi bamii bε banchi
ba Nyo, geenε bo kee gε fiεε fi
bo jεme kune fi kεne kinyi ki
fiεε fi bo bεeniyi yi fi le gε.

⁸ Besabεŋ kee le nchi wu
Nyo le fiεε fi joŋe, nε muh jode
nchi wuyu a je yī kooji le, no
wu kεme ki wu jōde.

⁹ Besabεŋ kee te le gε ba gε
gεle nchi fe bamii ba le chaan
le gε. Ba gε gεle nyume fe
bamii ba ŋode banchi le, bε
ba tεeme bikwεε le, mo ba
fanje Nyo, mo ba gee bimbefε,
mo ba yuude gε, mo bamii
ba chiaase fiεε kune Nyo, mo
ba yuuyi bachiji baboo, kεne
babwee baboo, mo ba yuuyi
bamii bamu.

¹⁰ Le te fe bikεse bε biliŋse,
ba jaŋe kinjaŋ, mo fe biliŋse
ba gime fe bamu le. Le te
fe bamii ba chonje bamii bo
gεεne bε bo le, kεne ba mbiane
chimbiaŋ le, kεne ba kane le
bo seŋe nchiεεŋ bo kane bo
mbiane lo. Nyume te fe ba gee
mo nyume la fi bii gε n'yεyε
wù kooji le gε.

¹¹ N'yεyε wunε bii saaka wù
joŋe wù kuge wù le wu Nyo
wù ba bεenjse le. Saaka wuyu
le wu ba gε nya chiaan yan le.

*Bol nya kiyone fe Tada le yi
yī yī wu gε kole fe wu le*

¹² Nnya kiyone fe Kletu
Jiso wu Tada wese besabεŋ
wù le wu nya mε bvunja ki
nlene lεme che. Wu gε bee wu
jinε mε wu yεŋ le nle ŋkoje, wu
mo wu baa mε le nlene.

¹³ Mo no ŋgε nshee nyume
fweele njεme jε yi befe kune
wu, mboone bikaa a bamii be
jinε, mε naanyi bo, geenε wu gε
koo yii fe mεne, nje ŋgε ŋgee yi
kijibε le ŋkεme gε wa mbεmε
gε.

¹⁴ Tada wese besabεŋ gε
dunyε kinjkonε ke yi ye yan
le nyume gε kī wεε gε, wu ge
ŋkεme mbεmε bε kinjkonε no
muh wù le yi Kletu Jiso le to
wu kεme.

¹⁵ Njεme wù le Kletu Jiso gε
to yi nshen le ki wu bvūse
bamii ba befe, le lo nchiεεŋ.
Le njεme wù kooji wù muh
wuchii bεenjse wu māŋε gε. Mε
kibεε nle lo nfoŋ kimbefε.

¹⁶ Geenε, Tada gε koo yii fe
mεne, mε wù le nfoŋ kimbefε
wu le Jiso Kletu dunyε yi ye
yan le, yii yī wu koode bε
bamii yī kage gε. Nle noo nje
njiŋε fe bamii ba lé ba bεenjse
wu le, bo gε bo kēmε kinche kī
kage gε.

¹⁷ Nyo le Nfoŋ wù nchenseŋ
wù kage gε, gε tanjlo wu kwe
gε, gε tanjlo ba yεŋ wu le
gε. Mε gεh wu maa wù le
Nyo. Besabεŋ nyāa ŋgvunε
wu le, besabεŋ bεenjse jee
che, segechii chi kage gε. Fi
nyūme noo.

Leme chi Timoti le wu lēne

¹⁸ Timoti mwa yan, mε
nyaa njεme wunε chiaan yo
le, mbii nyu mwεε mü bamii
gε jεme wa kune wo nje bamii

ba teede bantuŋ ba Nyo, wu le mu gē mu fi wo, wo tūŋ jenj yī joŋe.

¹⁹ Wo lēme geh yi mbemē wo le, wo yēge fies fi chuule fi fitele fiuŋ jeme wo le. Bamii bamu le bo chine wa ki bo yēge fies fi fitele fiboo jeme bo le, bo mo bo gwe yi mbemē wuboo le njē fitima fi a joo fe fi bweeyē.

²⁰ A ḥgooyiboo le, le Amenayu be Aleksanda. Nle nya wa bo bane chiaan̄ yi Satan̄ le, wu le bo kēmē bvufee, bo lū be jee chi Nyo chi bo cheŋe be chi.

2

Nteef̄ kune buun̄e

¹ Fies fi fwe fi nlēge mo fi nyume le, bamii ba Nyo būn̄e fe bamii le bachii. Bo būn̄e bo bēede fe Nyo le, bo ka lēge Nyo fe bamii bamu le, bo nyāa te kiyone wu le.

² Bo būn̄e fe banfon̄ le, be fe bamii le bachii ba le yi binta bī baan̄ baan̄ le. Bo būn̄e noo wu le tanlo besabēŋ chēe kinche kī jies be kī nyiegee be kī bamii ba Nyo, mo kī keme ḥgvun̄e yi jé le yichii.

³ Ki bee buune noo le fies fi joŋe, fi kooji a Nyo jii wù le Mbvuse wese besabēŋ,

⁴ wù goone le muh wuchii ge wu bōne be le muh wuchii kēe nchien̄.

⁵ Nyo le wu mumwaa, muh wù le antenee a Nyo be bamii le geh te wu mumwaa. Muh wun̄e le Kletu Jiso.

⁶ Le wu wù gē nya kikwēe ke ki wu sūn̄ bamii bachii yi

ngē le. Fi fine le fies fi Nyo gē dunyē sege kife ki chuule gē kojē.

⁷ Ne fies fi Nyo gē bale me le me nyūme muh wu nfeje mo mwa ntūŋ wu Jiso be le me nyūme muh wu yeyi bamii ba le ge Bajuu ge. Gē bee ki n'yeyē bo bo leesē muntele yi Kletu le, n'yeyē te bo be nchien̄. Ge fies fi njēme fine nyume mbiane lo ge. Njēme nyu nchien̄.

⁸ Me mo ḥgoone le bilesē būn̄e manjuu le manchii, bo chiaase nyume chiaan̄ yi yude we bo tōonyi ge shēŋ ge, kēne bo wāade ge.

⁹ ḥgoone te le bikese jīide njū a je yī kooji le yī dūn̄yi ḥgvun̄e, mo yī bamii yede le le yī kooji le. Keef̄ bo lūu bikwēe kēne bo leese mwēe mü ba kenyē be kichwa ki bige kī yede kēne ajii a yēh yi ḥgolongolo, kēne njū yī teeme kwa ge.

¹⁰ Bo sūuse ye yiboo nyume be gee chi joŋe njē bikese ba yene le bo ḥgvuune Nyo.

¹¹ Kwese keme ki wu nyā kikwēe ke kichii ki wu yēge lo n'yeyē, wu nyūme jwe wuchile.

¹² Mbaan̄ nya ge je le kwese yēyi bilesē kēne wu kēme bvunga a bilesē we ge. Wu keme ki wu nyūme jwe wuchile.

¹³ Fi le noo nje le Adam wù Nyo gē ya fe, fe wu fe Iff.

¹⁴ Ge nyume Adam wù Satan̄ gē lele be wu ge. Le kwese wù ba gē lele be wu, wu ḥgode nchi wu Nyo.

¹⁵ Mo no fi le noo, Nyo le

wu gē wu fih kwēse fedē yi boyē le. Fi fine le fi nyūme fē wu mē geh wu lēme yi fitele fi wu leese yi Nyo le, wu kēme kinkonjē, wu chēe kinche kī yuude bē kī kēme ḥgvunē.

3

No kinche ki bachiji bikwēe bi kintaashē ki bamii ba mbēmē kēme ki ki nyūme

¹ Njēmē wumu le yu wù le nchiesē. Njēmē wunes le le: Muh nē goone kinta bē fitele fie fitchii ki wu nyūme chiji kikwēe ki kintaashē, tu wu goone nyume lēme chī kēme ḥgvunē.

² Chiji kikwēe ki kintaashē ki bamii ba mbēmē kēme ki wu nyūme muh wù ba kēme gē fīeē fi ba bēēme wu yi fi le gē. Wu kēme ki wu nyūme juma kwēse wu mumwaa, wu gēe gē mwēe mu kinfu gē, wu kwāji mwēe chuule wu kēme ḥgvunē, wu fii bantolo, wu kēe ki wu yēyi bamii.

³ Wu kēme ki wu nyūme muh wù muu mbvuuŋ mo koode gē wu gē. Wu kēme ki wu nyūme nyiegē bē bamii njāse gē, wu wāade gē waa gē, wu kēme gē kinkonjē ki bigē gē.

⁴ Wu kēme ki wu nyūme muh wù kee ki wu jīnē fē kfuu che le chuule, wu gee boon be yuge wu le yi fīeē le fitchii, bo ḥgvunē wu.

⁵ Ne muh kee gē ki wu jīnē fē kfuu che le chuule gē, wu jienyē nee ki wu jīnē fē kintaashē ki bamii ba Nyo le?

⁶ Ge wu kēme ki wu nyūme muh wù chi baan̄ geh no wu

kuse wu tu muh wu mbēmē gē. Ne wu le wuwēe muh, wu ja segemu wu mo wu chiaase ye, wu jā wu lēe ḥge le njē wu Sataŋ.

⁷ Wu kēme tē ki wu nyūme muh wù bamii ba akfuuŋ yēde tē le wu le muh wù kooji. Fuge noo seŋ, wu jā wu chōose kikwēe ke wu gwē a kintase ki debele le.

No kinche ki bamii ba fii ki bo gee chilēme chi kintaashē kēme ki ki nyūme

⁸ Bamii ba fii ki bo gee chilēme a kintaashē ki bamii ba mbēmē ntēnēe kēme tē ki bo nyūme bō kēme kinje kī kooji. Ge bo kēme ki bo jēme jē yifieē gē, keefē bo nyā bikwēe biboo mbvuuŋ ma wesee le gē, keefē bo nyūme bamii ba kuŋe geh nyu mbe wù achiji gē.

⁹ Bo kēme ki bo jīji kinyile ki fīeē fi Nyo le wu dunyē wa besabenē le kune mbēmē, fīeē sage gē bo fē fitele le gē.

¹⁰ Ne ba le ba gēe bo yi lēme le, ba kēme ki ba yā ba mōŋ bo. Ne bo le bo dunyē le gē bo kēme jiale gē, ba mo ba gēe bo, bo lēne njē bamii ba fii ki bo gee chilēme a kintaashē ki bamii ba mbēmē ntēnēe.

¹¹ Bikēe baboo kēme tē ki bo nyūme ba kēme kinje kī kooji, nyume gē ki bo fīeē kinfie gē. Ge bo kēme ki bo gēe mwēe mu kinfu gē. Bo kēme tē ki bo lēme yi nchiesē le yi fīeē le fitchii.

¹² Muh wu fii ki wu lēne lēme a kintaashē ntēnēe wu kēme ki wu nyūme juma kwēse wu mumwaa. Wu kēme tē ki wu kēe ki wu bīji

f_e boooj be le b_e f_e kfuu che le chuule.

¹³ Bamii ba fii ki bo l_en_ea kintaash_e nt_ene_e bo n_e l_en_e chuule bo k_em_e jee ch_i jonej f_e bikw_ee biboo le, bo ny_üme t_e bo maaje g_e kune fitele fi bo leese yi Kletu Jiso le g_e.

Fiee fi kuge baanj fi le fi mbem_e wese besabey

¹⁴ N'yene le sh_ege wa shige nt_o n'y_{en} wo le. Geene nsanje mw_ee mune f_e wo le wu le,

¹⁵ nja lo nshe wesee, wo k_ee no bamii k_eme ki bo g_ee mw_ee anten_ee a yeh yi Nyo y_i le kintaash_e ki bamii ba Nyo w_u k_eme kinche. Kintaash_e kine le kfu b_e kichi k_ijiji nchiesej le.

¹⁶ Fiee le yu fi kuge baanj. Fiee fine le fi g_e shee fi nyume nyile le kune mbem_e wese besabey w_u besabey jeme, Nyo ge wa besabey kee. Fiee fine le le:

Wu g_e be wu dunye kikw_ee
ke yi nyaŋ yi ye yi muh
wu wuŋ le.

Kiyo ki Yuude g_e dunye muh
w_u le wu.

Banchendaa ba Nyo g_e y_eŋ
wu le.

Bo g_e feje kune wu bituŋ le.
Bamii g_e lees_e fitele yi ye ye le
woŋ wuchii.

Bo g_e jo wu, wu b_eŋ we wu
lee kijuse ki bvukuge
le.

4

Kune bamii ba n'yey_e wu chimbianj

¹ Kiyo ki Yuude jeme waan_l, l_e g_e ny_üme kife kimi le,
bamii bamu chine mbem_e le
bo y_üge wa mw_ee nyume a

biyo b_i l_ee de be bamii le mo ban'yey_e ba banchendaa ba debele le.

² Ban'yey_e ban_e l_e bo g_e bo t_oo chiaan_j yi bamii ba jiensi bo buuse bamii ba mbiane chimbianj, muntele muboo chii wa geh nj_e ba tonj nyume b_e kichvu.

³ Bo l_e bo g_e bo f_{an}je le keef_e bamii t_aashi bvuguu g_e, b_e le keef_e muh jii kfuu chi mw_ee mumu g_e. Mwee mune le Nyo g_e f_e le bamii jii, bamii ba k_eme mbem_e bo ka kee nchiesej doo bo jii bo nyâa kiyone Nyo le.

⁴ Fiee fichii fi Nyo g_e f_e jonej lo, g_e fimi nyume yu fi muh f_{an}je g_e, n_e wu fii b_e kiyone f_e Nyo le,

⁵ nje njem_e w_u Nyo b_e buun_e ge wa fi tu fi yuude.

Mwaleme wu Kletu Jiso w_u jonej

⁶ N_e wo duunyi mw_ee mune boooj ba bw_ee wese besabey le, wo ge wo ny_üme muh wu leme wu Kletu Jiso w_u jonej wu l_ey_i kikw_ee ke be je yi Nyo y_i le kune mbem_e be n'yey_e w_u jonej w_u wo bii wu le.

⁷ Keef_e wo k_eme fiee fi wo g_e be mumaja mu achiji mu le nje mu k_eme fiee ki mu g_e be Nyo seŋ. Yey_e kikw_ee kuj ki wo ch_ee kinche nyume ki Nyo goone.

⁸ Ki muh ngûune ngune wu yaase ye, fi k_eme geh mbe f_e wu le. Geene ki muh ch_ee nyume kinche ki Nyo goone, fi k_eme mbe f_e wu le a je le yichii, nje fine fiee k_eme maaŋ yi kinche ki m_ese le, fi ka k_eme yi kinche ki too le.

⁹ Wunε njεmε le wu nchiεej, nyume njεmε wu le wu kojε wu muh le wu bεεj wu le, wu ka manε ge.

¹⁰ Nε fιεe fi bee luume bε leme chine wesee nje bee le be leesε bvufee bwesa bvuchii yi Nyo wù keme kinche le. Nyo le Mbvuse wù bamii bachii, fede mwεε munchii fe bamii ba le ba bεεj wu le.

¹¹ Wo yεyi bamii bε mwεε mune, wo duu le bo gεe mu.

¹² Keefε wo chine le muh jōde wo sekoo nje wo baanj chumu ge. Wo nyume njiŋε fe bamii ba mbεmε le, a je yι wo jεme yi le be kinche kuŋ, mo kinkoŋε ki wo keme, mo fitele fi wo lese yi Nyo le, mo je yι wo gεede ye yo le yi yūude le.

¹³ Nyâ kikwεε kuŋ ki wo tεne Nwa wu Nyo fe bamii ba mbεmε le fe waan, wo ka fēeji jε yi Nyo, wo yεyi te bo gεεj bu sege nlé ngē ntô.

¹⁴ Keefε wo nōn nya yo gε. Nnya yine le yι ba gε nya wo le sege ηgo yi bachiji bikwεε bi kintaashε bi bamii ba mbεmε gε gele chiaaŋ yiboo yi ye yo le, ntuŋ wu bamii ba ntuŋ wu Nyo to fe wo le.

¹⁵ Nyâ kikwεε kuŋ yi mwεε mune le, wo gεe mwεε mune munchii bamii bachii yεde ηgεnε fwe wo le.

¹⁶ Wo yεne be kikwεε kuŋ mo be n'yεyε wo. Wo jīji yu chuule wu le no wo gee noo, wo gε wo bvūse kikwεε kuŋ, wo bvūse te mo bamii ba yuge fιεe fi wo jεme le.

Nteefε no Timoti gεe bε bamii ba mbεmε

¹ Keefε wo doo wo naji muh ηgamu wo wāmε lo wu gε. Geenε, tēfε lo wu nje chijo. Wo jōde chū yi bamii nje boon ba bwoo.

² Wo jōde te bikεse ba ηgaamii nje babwoo, wo jōde ηgoon yi bikεse nje jέme yo, wo jīŋe bo a je yι yuude le yi fιεe le fitchii.

No tanlo kintaashε jīŋe fe banjkweŋkfu le

³ Wo jīŋe fe bakwεŋkfu le bo keme gε lo muh wu jīŋe fe bo le gε.

⁴ Geenε, kwεŋkfu ne keme boon, kene boon ba boon, ba yεyε bo ki bo gee leme chiboo chi mbεmε, ki bo jīŋe te fe babwee baboo le no ba gε jīŋe fe bo le. Fi fine fιεe le fi kooji a Nyo jii.

⁵ Kwεŋkfu wù le kwεŋkfu wù muh baanj gε yu wù jīŋe fe wu le gε, le wu jīŋe gεh wa fwe yi Nyo le, wu buune segechii wu beede fe Nyo le antaŋ be fenshe.

⁶ Geenε, kwεŋkfu wù jīŋyi fie wu jii nyume kikwεε ke, le wu kwe wa mo no wu baanj wu jīŋyi awe.

⁷ Wo jέme mwεε mune bo le, wu le fe bamii ge bo ja bo bεεme bo gε.

⁸ Nε muh le nje wu jīŋe fe kfuu che le, fede mwεε munchii a wu yeh seŋ tu wu le wu faŋ wa kinche ki bamii ba mbεmε. Wuwεε muh le gee che fo cha chi fe chi muh wu le gε muh wu mbεmε gε.

⁹ Kwεŋkfu wù tanlo ba leesε jee che a ηgo yi bakwεŋkfu

le, wù ba fiih wu keme ki
wu nyume wu bu wa bilunj
mbanjbusoo, wù gè bee kwé
jweñse wu mumwaa.

¹⁰ Le wù ba kee chuule lε
wu keme kinje kì jone. Fi
nyume le: Wu lεyi boon be a
je yí kooji le, wu fii bantolo a
wu yeh, wu chuge wa tε bikaa
bi bamii ba le ba Nyo, wu
fi wa bamii ba ñge, wu nya
kikwεε ke ki wu gée lεme chi
jone jé le yichii.

¹¹ Geenε, keefε wo bēñ ki
wo lēese bakwεñkfu ba baan
góon yi bikεse ñgoo yi baa
ba bo fiih le gε, nje ye yiboo
ja yi ke yi ñweñje bo, bo mo
bo dāayε ñka wù bo gè gεlε
be Kletu, bo mo bo góone ki
bo kāase bo géeñ bo tāashε
bvuguu be biliñse bamu.

¹² Ne bo ge noo, tu bo jo wa
ñge yi bikwεε biboo le nje bo
le bo ñgode wa ñka wuboo wù
fwe.

¹³ Fi ñka ntaa fo le lε, ne
wo leese bo ñgoo le, bo ja
bo nyume wa bamii ba shi
ide geh lo bo laame, bo wede
yeh yi bamii le bo danse lo.
Ge kage le bo lé bo shiide bo
laame lo gε, bo lé bo flēge tε
kinfiε, bo lēese de fe mwεε mu
bamii le, bo jēme mwεε mù bo
bee ge ki bo jēme ge.

¹⁴ Noo mε mo nteefe
bakwεñkfu ba baan góon yi
bikεse le bo kāase bo géeñ
bo tāashε bvuguu be biliñse
bamu, bo bōo boon, bo jīne
fe yéh yiboo le, keefε muh wu
kimbanε gē wu jā wu lēñ ajin
wu chēñe be jee chesa gε.

¹⁵ Njēme ne nje bamii bamu
le bo jiaa wa je bo tu nyume

kimbe ki Satan le.

¹⁶ Ne kwεse wù le muh wu
mbεmε wù keme bakwεñkfu a
kfuu chiboo le wu fiih bo, wu
lε keefε kintaashε ki bamii ba
mbεmε tūude bvujijε gε. Kin
taashε fiih nyume bakwεñkfu
ba nyume lo lεbolebo.

*Fieε fi bamii ba mbεmε keme
ki bo gée fe bachiji kintaashε le*

¹⁷ Bachiji bikwεε ki kin
taashε ki bamii ba mbεmε ba
lēne chuule ba keme ki ba
nyāa ñgvunε be maajε bo le
chuule fedε mwεε munchii,
bachiji bikwεε ba feeji tε jε yi
Nyo bo ka yeyi bamii.

¹⁸ Ba keme ki ba nyāa noo
nje Nwa wu Nyo duu lε,
“Keefε wo shūude jwe wu
nyañ sege yi jīee agin
gε.”

Fi ka nyume tε lε, “Muh wu
lεme keme ki wù keme nlañε
we.”

¹⁹ Keefε muh yu wu some
Chiji kikwεε ki kintaashε kimi
wo le, wo mo wo bēñ wu
le nje bamii lēñ bafεε kεnε
bateðe bo bεε jīñ yi nsa wuyu
senε gε.

²⁰ Ne le bo baa bo mε geh bo
gee kimbefε bo gεene fwe, wo
wamε bo a bamii bachii jii wu
le bamu baa fāañ.

²¹ Njēme fine wo le a
Nyo fwe be Kletu Jiso mo
banchenda ba Nyo le wu baa
lε, wo gée fieε fi nduu fine wo
bēñyi gε jīñ yi muh mu gε, wo
gée fieε wo duunyi gε yeye
gε.

²² Keefε wo lūume ki wo
gēede chiaan yi muh le lε wu
nyūme chiji kikwεε ki kin
taashε ki bamii ba mbεmε le

gε. Keefε wo lēese fiuŋ chiaan̄ fε kimbefε ki muh mu le gε. Wo gēede kikwεe kun̄ ki yuude.

²³ Keefε wo mūu gεh nyu joo maa gε. Wo mūu te mbvuun̄ shige nje tee chun̄ bε no wo chεne lεfolεfo.

²⁴ Bimbefε bi bamii bamuto bi yεne chige bi duunyi lε bo le bo gwe wa nsa, bi bamujode kife fe bi yεne.

²⁵ Le gεh yεεŋyεεŋ no gee chi jone chi bamii bamuto chi yεne. Mo chi baan̄ yan̄se gε chi yεne gε, tu gε chi nyume chi me gεh nyile le gε.

6

Gee chī nfwa wù le muh wu mbεmε kεme ki wu kεme

¹ Bamii bachii ba le akuu a kimbuŋ ki bvunfa kεme ki bo nyāa ḥgvunε jé le yichii bamii ba kεme bo le. Bo gēe noo, wule keefε bamii jēme jé yi befe kune jee chi Nyo mo n'yεyε wese besabεŋ gε.

² Keefε nfa yi bamii ba kεme bo, ba le bamii ba mbεmε mo bo jōde bo fekuu nje bo bachii le boon̄ ba bwe mwa yi Kletu le gε. Bo kεme ki bo lēne lo fε bo le bo fedelo, nje bamii ba kεme maajε wu lεme chiboo le bamii ba mbεmε, nje bo koŋe bo chuule.

Bamii ban'yεyε ba chimbiaŋ bε bvukugε bvù kooji

Wo yεyi bamii bε mwεe munε, wo tēede bo le le bo gēe mu.

³ Ne muh yεyi n'yεyε wumu yεye wù bεme gε n'yεyε wù kooji wù wu Tada wese besabεŋ wù Jiso Kletu mo

n'yεyε wù kooji bε kinche kī Nyo goone,

⁴ tu mwεdε chiaase nyume ye yī achiji wu kee gε fεeε gε. Wuwεe muh chεne bε kincheŋ ki bambejε bε kintεenye ki jé yī too bε kindon̄ kī bεnε mo waa mo banchuŋ mo ki ba biine muh bε baŋkwaje ba befe,

⁵ mo jwe wu waa antεnεe a bamii ba le bvufee bvuboo lεŋ wa bo lεsε nchiesεŋ. Bo gee noo bo kwaji le fεeε fi Nyo, le je yimi yī bo ku yu.

⁶ Geenε ne muh chee kinche ki Nyo goone wu ka yuge njoŋ bε fεeε fi wù kεme, tu le bvukugε bvù baan̄,

⁷ nje besabεŋ gεh to woŋ kfunε le chiaan̄ chiaan̄, besabεŋ nyume be ge be tu jin̄ chiaan̄ chiaan̄.

⁸ Noo besabεŋ kεme mwεe munjile bε njú, tu munε le mu kojε fe besabεŋ le.

⁹ Geenε bamii ba goone ki bo nyume bamii ba bvukugε to bo lese mmoŋ le, bo jo a kintase le, bo mo bo lee kiŋkoŋe ki mwεe le wesee mu kiyuŋ mù too bε baŋgε. Mwεe munε le mù fuune bamii ḥge le, nyu mù lεeshi lo bamii.

¹⁰ Chikfuu chi mwεe mù mbefe munchii jade nyume fe kiŋkoŋe ki bige le. Le nje kiŋkoŋe kī baan̄ kinε kī bamii kεme fe bige le kī bamii bamu ba le bo jiaa wa je yi mbεmε wuboo, bo boonyε muntele muboo bε mwεe mu nsaase wesee.

¹¹ Fe wo le Timoti, wo le fiuŋ muh wu Nyo. Wo lēge lo fiuŋ mwεe munε muchii.

Wo j̄iñe nyume ki wo k̄ême kinche ki chaañ mo kinche ki Nyo goone. Wo j̄iji mb̄em̄e wo le, wo k̄ême kiñkoñe, wo kâane shéñ, wo k̄ême te kinche k̄i nyieggee.

¹² Wo j̄uu bvuju bv̄u mb̄em̄e bv̄u jone. Wo j̄iji kinche k̄i kage ge k̄i ba ḡe t̄eñe wo le wo lee ki le, wo ḡe leñ a bamii ba duude fwe bo b̄ee jin yi nsa wo, wo ḡe j̄eme chuule kune mb̄em̄e wo.

¹³ Me mo ntu nj̄eme wo le a Nyo jii wù nyaa kinche ki mw̄ee munchii, mo a Kletu Jiso jii wu ḡe l̄eme fwe a Bontu Bal̄et wu j̄eme fiee fi kooji be jwe we kune kikw̄ee ke,

¹⁴ nj̄eme le wo ḡe mw̄ee m̄u nduu mun̄e wo ge k̄eme ñgil̄e ge, fiee nyume yu fi muh b̄eme wo yi fi le ge, ḡeñ bu kife ki Tada wese besab̄en̄ wu Jiso Kletu lé wu ḡe wu b̄ûne.

¹⁵ Wu lé wu ḡe wu b̄ûne nyume yi kife k̄i kooji le, k̄i le ki dunȳe Nyo wù bo yuuse, me geh wu wù sage mw̄ee munchii, nyume Nfon banfon̄ mo Tada wu batada bachii.

¹⁶ Me geh wu maa wù tanjlo wu ge kwe ge, wu chee yi n'yuu wù tanjlo muh ge keñse mbebe le ge. Muh ḡe baan̄ a yu ge wu yeñ wu le ge, ge tanjlo muh yêñ wu le ge. Ngvun̄ le fe wu le be bvun̄ga bv̄u kage ge. Fi nyûme noo.

¹⁷ Doo tu a kimbe ki bamii ba kwa ba yi woñ kfun̄ le, wo j̄eme bo le le keef̄ bo chiaase ye ge. Keef̄ bo l̄ees̄ bvufee bvuboo yi bvukuḡe bv̄u tanjlo bv̄u ja bv̄u ka le ge. Bo

l̄ees̄ bvufee nyume geñ yi Nyo wù mone wu chvuge lo mw̄ee munchii besab̄en̄ le le besab̄en̄ yûge njon̄ be mu.

¹⁸ Bo ḡe nyume mw̄ee m̄u njon̄e, bvukuḡe bvuboo nyûme mw̄ee m̄u njon̄e m̄u bo gee. Bo gwênȳe chiaañ yiboo bo nyâa nnya bo j̄iñe ge.

¹⁹ Yine le je ȳi tanjlo bo ḡeñde chvu fe bikw̄ee biboo le yi fewege nj̄e kinche k̄i too le. Noo bo mo bo k̄eme kinche nyume k̄i le kishan̄.

²⁰ Timoti, wo j̄iñe fe fiee fi ba ḡele chiaañ yo le. Wo wêne lo be banjeme ba k̄eme ge fiee fi bo ge be Nyo ge mo banjeme ba kinteeñye k̄i bamii kwaji le le ba bvufee.

²¹ Bamii bamu le bo ja wa ki bo kuñe mw̄ee mun̄e, bo mo bo jiaa je a kimbe ki mb̄em̄e wuboo le. Tada dûnȳe fitele fi jone fe beñ le.

**Nwa wù kiŋgane
kifεe wù Bol gè saŋ fε
Timoti
le
Fieε fi le a Nwa wu
Timoti wù
kiŋgane kinfεe
wunε le**

A ɳwa wunε le baan, le nyume nteefε yĩ Bol nya Timoti le njε muh wù bε wu lene wu fih wu. Wu jεme baan kune shéŋ yĩ kane. Wu teefe Timoti no wu ḡeene fwe bε leme che ch̄i wu lene fε Jiso Kletu le bε fitele fimimia, bε no wu jíjε n'yεyε wù kooji wù le wu saaka wù joŋe bε wu maŋkaŋ mà kege. Wu teede tε no wu lé wu ḡee leme che njε muh wu n'yεyε bε muh wù jiensi wu feeji je yi Nyo chuule mo no wu yεnε baŋgε nεε, kεnε bamii tεnysi bε wu nεε.

Bol le wu jεme Timoti le chuule le wu yεnε keefε wu jâ wu lēesε kibo fε bambeje ba kiyuŋ bε ba achiji le gε (2:23). Yi mwεε munε le munchii le wu tane Timoti le wu jô mbejε yi nche we le.

**Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa
wunε le**

1:1-2 Fεŋkεε

1:3-2:13 Bol nya kiyone
Nyo le kune Timoti wu
ka yufe fitele fie

2:14-4:5 Bol teefε Timoti
4:6-18 Bol jεme kune kikwεε
ke

4:19-22 Kimεε

¹ Le mε wù Bol, nle mwa ntuŋ wu Kletu Jiso yi ɳkon wu Nyo le. Fi fine bii ɳka wù kune kinche kĩ kage gε kĩ le yi Kletu Jiso le.

² Nsaŋe ɳwa wunε fε wo le Timoti mwa yan. Wo le fitele fiaŋ.

Nyo wù Chii be Kletu Jiso wu Tada wese besabεŋ bo dunyε fitele fi joŋe fε wo le, bo koo yii fε wo le, bo nya wo bε nyiεgee.

*Bol nya kiyone Nyo le kune
Timoti wu ka wu yufε fitele fie*

³ Segechii nto ɳkwaji wo antaŋ bε fenshe a buunε chan le nyaa geh nyu kiyone Nyo wù nlene wu le, fieε sage gε mε fε fitele le gε, geh no bachii gε lene.

⁴ Nto ɳkwaji te ajoo a wo gε shiishi sege besa wo gε gase, jεŋ tu yi yuu mε antaŋ bε fenshe le mbee n'yεŋ wo le, wu le fitele fiaŋ yiε be njoŋ.

⁵ Nto ɳkwaji te mbεmε wo wù nchiεŋ wù wo kεmε. Mbεmε wunε gε ya kεmε bwēe bwoo wù Loy bε bwoo wù Yuni, ɳkee lo ge mε maŋe gε, le le wu wù wo kεmε mεεse.

⁶ Le fieε fi ɳgoone ki ntâne wo le wo kâasε wo kânse yi nya yi Nyo yĩ le ye yo le, wo ffee njε ɳgu. Nnya yine le yĩ wo gε kεmε sege ɳgε ɳgele chiaŋ yan yi wo le.

⁷ ɳkee le Nyo gε baan nya gε kiyo besabεŋ le le ki gεe besabεŋ kεmε nfaan gε. Wu gε nya nyume kiyo ki bvunja bε ki kiŋkoŋe mo kĩ taŋlo ki gε

le besabεŋ kēe ki bee shēe bε bikwεε biesa besabεŋ.

⁸ Noo, keefε wo kēme bvuya ki wo jēme bamii bamu le kune Tada wese besabεŋ kēnε kune mε wù nlene ncha nje wu gε. Geenε wo jōde tε wo nge yi saaka wù joŋe wunε le bε bvunja bvù Nyo nya wo le.

⁹ Le Nyo wu gε bvuse besabεŋ, wu tεεŋ besabεŋ le besabεŋ chēe kinche ki bamii ba le be. Gε wu gε ge fine fιεε nyume nje lεme chimi chī besabεŋ gε ge gε. Gε bee nje nseesε we fe besabεŋ le, bε fitele fi joŋe fi wu gε kēme fe besabεŋ le fede yi Kletu Jiso le, baan lo fe wonj ke.

¹⁰ Mεεse Nyo le wu dunyε wa fitele fi joŋe fiyu fe besabεŋ le no Mbvuse wese besabεŋ wù Kletu Jiso le wu to wa. Wu le wu ngodε bvunja bvù kwe, wu dunyε kinche waan, le gε muh baan wu ka wu kwe gε. Wu le wu ge fi bu andaŋandaŋ bε saaka wù joŋe.

¹¹ Le saaka wù joŋe wuyu wunε wù Nyo le wu baa mε le nyūme muh wu nfejε bε mwa ntuŋ wu Kletu mo muh wu n'yεye wuyu.

¹² Le nje fine fi n'yεne nge wù n'yεne wunε ne. Geenε gε nkēme bvuya gε, nje nkēe muh wù nlene fitele yi ye ye le. Nkēe lo, kimanε seŋ le wu tanlo wu jīnje fe fιεε fi nle nya chiaan, ye le fine^{*} gεεŋ bu juu chī kimese.

¹³ Wo bii gεh bwεŋ wu n'yεye wù kooji wù nge n'yεye

wo yu. No wo bii yu noo wo lēese gεh fitele nyume yi Kletu le, wo kēme tε kinjkoŋε fe bamii le, fichii nyūme a je yi bamii ba le ba Kletu Jiso le.

¹⁴ Wo jīnje n'yεye wù nchiesε wù ba gε nya chiaan yo le. Wo jīnje bε bvunja bvù Kiyo ki Yuude ki le ye yese besabεŋ le.

¹⁵ Wo kee lo le bamii bachii ba kimbe kī Efisia le gε non wa mε. Ngoo yiboo le Figelu bε Hēmogene.

¹⁶ Nlēge le Tada kōo yii fe yeh yi Onesifolu le. Wu to wu gee chikε le chikε le shēŋ yaŋ jīε. Wu gε baan kēmε gε bvuya nje ncha wu nle wu le gε.

¹⁷ Sege wu gε fεse Lum yanε, wu gε bose shēŋ ki wu gōoŋ mε, gēεŋ bu fe wu yēŋ mene.

¹⁸ Mbuune le Tada ge doo nyume juu chi kimese, Tada kōo yii fe wu le. Wo kee lo chuule lεme chichii chī wu gε leŋ fe mene a kilaantεŋ kī Efesu le.

2

No tanlo Timoti juu yi fιεε fi Nyo le

¹ Timoti mwa yan, ndoo ntu fe wo le, wo lēme gεh wo tεeme bii fitele fi joŋe fi Kletu Jiso dunyε fe bamii ba taashε bε wu le.

² Wo jōde fιεε fi wo to wo yuge njēme a bamii fwe wεsee wo lēese chiaan yi bamii ba chaan le bo nyu bo kojε ki tanlo bo yēyi bamii bamu yu.

* **1:12** Kēnε le, "Wu tanlo wu jīnje fe fιεε fi wu le wu nya chiaan yan le fine",

³ Wo jôde tê wo nję muh
jęń wù kooji wu Kletu Jiso.

⁴ Sege muh wu jęń le yi lème
che le gę wu ka leese kikwęe fę
mwęe mu bamii ba le gę bamii
ba jęń le gę, nję fięe fi wu jiińe
yi fi le, le ki wù gęe fięe fi chiji
kikwęe ke goone.

⁵ Le gęh yęeŋyęeŋ no gę muh
wù lege kinlegę tanlo wu legę
wu so fięe, nję wu lege wu bii
banchi ba kinlegę le seŋ gę.

⁶ Muh wu mwę wù lene tę
chuule le wu kême ki wu yâ
wu mōj fięe antenęe a mwęe
mù wu gę bone.

⁷ Wo kwâjì kune mwęe mù
njęme mune Tada lé wu gę wo
kęe mu munchii.

⁸ Wo kwâjì kune Jiso Kletu
wù gę bu yi kwe le. Wu gę bee
muh wu a kfuu chi Nfoŋ Dabi
le. Le fi fi nfeeji a saaka wan
wù jonge le.

⁹ Le nję saaka wù jonge wunę
wù n'yene nję yu, mę nyume
yi bancha le nję muh wù
ŋgode nchi. Geenę, mo no nle
yi bancha le noo, gę je yi Nyo
nyume yi bancha le gę.

¹⁰ No fi le noo, mę mo ntu
ŋkaane shénj yi fięe le fichii nję
bamii ba Nyo le wu cha, wu lę
bo tę ge bo kême mbvuse fede
yi Kletu Jiso le be bvukugę
bvù kage gę.

¹¹ Njęme wunę le nchiesę,
wù le le:

Nę besabę le be taashę be
kwe besa wu,

besabę chée tę besa wu.

¹² Nę besabę kaane shénj,
besabę tō be ságę bvunfon
besa wu.

Nę besabę faŋ lo wu,
wu to wu faŋ tę besabę.

¹³ Nę besabę le nję bee lème
be tęeme seŋ,
wu mę gęh wu lème wu tęeme,
nję gę tanlo wu faŋ kikwęe ke
gę.

*Muh wu lème wù Nyo le wu
bęeŋj*

¹⁴ Wo ntâne bo be mwęe
mune, wo ka wo jęme a Nyo
fwe lę bo lü be kintęenęe ki ję.
Gę mu fii muh gę. Mu cheŋje
gę lo be bamii ba yege mu le.

¹⁵ Wo mōne chuule ki wo
dūnyi kikwęe kuŋ a Nyo jii
nję muh wù Nyo yęne lę le wù
kooji. Wo nyüme muh wu
lème wù kême gę fięe fi bvuya
kōode wu yi fi le gę, be wu jiji
kinchieŋ ki ję yi Nyo le a je yὶ
kooji le.

¹⁶ Wo węeŋe lo be banjęme
ba kême gę fięe ki bo ge be Nyo
gę, nję banjęme bayu le bo ge
bamii chée nyume kinche ki
Nyo goone gę bo gęeŋe yu fwe.

¹⁷ Ban'yeŋe baboo bayu
jade bo nyume nję nfu wù
jii ye yi muh wu yaade wu
gęeŋe. Ngoo yi bamii ba
yęyi n'yęŋe wuyu wunę le
Amenayu be Filitu.

¹⁸ Bo le bo chine wa je yὶ
nchiesę le no bo lème lę mbu
wu yi kwe le, le wu jo wa
kijuse. Bo doo bo gee noo,
bo cheŋje be mbemę wu bamii
bamu.

¹⁹ Geenę, kichi ki lese Nyo le
ki tęeme, ki lème gęh fo. Kichi
kine Nyo le wu saŋ njiię yu
we lę, "Tada kee bamii ba le
be", be lę, "Muh wuchii wù
bęeŋe jee chi Tada, wu kême
ki wu chine gee chǐ befe le."

²⁰ Mwęe mu yeh yi muh
wù baan le gę to nyume gęh

shú be ḥkáa mo muṇkoo mù ba kenyi be kichwa ki bige kí yeeede kene kí baan gε. Mumu to mu nyume tε mù ba kenyi be bite mo mù ba kenyi be nshεn yí chime. Mwεε munε mumu to mu nyume mù keme leme chí kuge, mumu nyume mù keme gεh lo leme chí nche.

²¹ Noo, muh ne le wu bvuse chiaan ye fe mwεε mù achiji le, tu wu le wa nje fíee fi yeh fi tanlo ba jo ba gee leme chí kuge yu. Wu le muh wù Nyo le wu ge le wu nyume muh we. Wu le wa muh wù chieene lo chiji kikwεε ke le wu jōde wu gée leme che chí jone mo chi la yu.

²² Noo, wo lēgε lo fiuŋ mwεε mù fεde ye yufe kin̄ghaj. Wo mōne fiuŋ ki wo chēe kinche nyume kí chaaŋ be ki wo kēme mbεmε mo kin̄konε be kinche kí nyieggee. Wo gée noo gεh no bamii ba tεnεtε jee chi Tada be muntele muboo mu yuude gee.

²³ Keefε wo kēme lo fíee ki wo gē be bambejε ba kiyuŋ be ba achiji gε, nje bo to bo too gεh nyu be waa.

²⁴ Gε muh wù leme wu Tada kēme ki wu wāade be bamii gε. Wu kēme ki wu kēme gεh nyu fitele fi jone fe muh le wuchii, wu nyume muh wù kee ki wu yēyi bamii, wu kee tε ki wu kāane shéh be bamii.

²⁵ Wu to wu naji fíee nyieggee be bamii ba tεnεy be wu. Wu to wu naji noo be ḥkwaje le tanlo Nyo fi bo, bo kūsε muntele muboo bo kεe fíee fi nchieej,

²⁶ bo mo bo tεnεl bvufee

bvuboo jin, bo lēgε bo bū a kintase ki debele kí wu le wu koo bo yo le bo gēe gεh nyume fíee fi wu konje.

3

Mwεε mù kuufe ye lε mu gε mu kōoshi aju a fekimεsε le

¹ Wo kēe le, lε tō nyūme aju a kimesε le, mwεε mù tεeεme lε mu kōoshi wesee.

² Bamii lε bo jā bo kōne wa nyume bikwεε biboo, bo konje bige, bo chiaase ye, bo ḥage, bo jεme jé yí befe kune bamii bamu. Gε bo baan bo yūge babwee baboo le be bachiji baboo le gε, gε bo nyu bo nyāa lo kiyone yi fíee le gε, gε bo nyu bo kēme gee chí yuude gε.

³ Gε bo nyu bo kēme yii fe bamii le gε, gε bo nyu bo lēeshi te bajiale ba bamii le gε. Bo chεne be ajee a bamii, bo jiji gε ye yiboo le gε. Bo kēme nyu gee chí kuufe ye, bo konje gε fíee fi jone gε.

⁴ Bo lε bo kāde munaj bamii le, bo chee kinche kí nche nche, bo yise be kinchiasε ye. Bo lε bo kōne ki bo jii gεh nyume bikwεε biboo fede ki bo konje Nyo.

⁵ Bo lε bo dūnyi le bo leme yi fíee fi Nyo le, geenε bo ka fanje bvunja bvū fíee fi Nyo fiyu. Wo lēgε lo kfuu chi bobaa bamii.

⁶ Bamii banεbamu jiényi bo lese yéh yi bamii le bo shide a we a bikεse ba weεyi, ba bimbefε biboo nyu bi yigε wa bo, bo tu bo njiine bo bii nyume kin̄konε ki mwεε le yeye yeye.

7 Bo banε bikεse le ba to bo she bo yege n'yeε segechii, geenε tanjlo bo gε yu bo kεe fιεε fi le nchiεεŋ gε.

8 No Jani bε Jamble gε tεεnyi bε Muse, le geh yεεηyεεŋ no bamii banε tεεnyi nchiεεŋ wu Nyo. Le bamii ba bvufee bvuboo le bvu fιise wa, fitele fi bo jεme le bo le bo leesε yi Kletu le nyu chimbianj.

9 Geenε gε bo nyume bo ge noo gεεŋ bu je yι ndefe le gε, nje kiyun kiboo lé ki bū tε ki chūnyε waanfε bamii le bachii, geh no ki Jani bε Jamble gε bu.

Bol teefε Timoti le wu lēme gεh yi fιεε fi bo yεyi wu yu le

10 Timoti, wo le fιuŋ wo kee wa kune n'yeε warj bε kinche kaŋ mo fιεε fi ηgoone. Wo kee tε kune fitele fi nlese yi Nyo le bε shεŋ yι nto ηkaane, mo kinjkoŋε kι ηkεme fε bamii le, bε no nto mone yi fιεε le fιchii ηgεεne fwe.

11 Wo kee tε bikaa bι bamii gε boone a mε jin mo banjε baŋ. Wo kee mwεε mü gε kooshe bε mε Antiock bε Ikoniuŋ mo Lista. Wo kee kfuu chi bikaa bι bamii gε boone a mε jin. Geenε yi banjε banε le bachii Tada gε fi mε.

12 Fi le nchiεεŋ le muh wuchii wù goone ki wu chēe kinche ki Nyo goone nje muh wu le wù taashε wa bε Kletu Jiso le ba nyume ba bōone bikaa a wu jin.

13 Bamii ba ghεge mwεε bε bamii ba leεde bamu, gee chiboo le chi foo chi gεεne lo, no bo leεde bε bamii bamu bo leεde te bε bikwεε biboo.

14 Geene, fε wo le, wo lēme geh nyu yi fιee fi ba le ba yεyε wo yu, wo bεεŋ bε fitele fιuŋ fιchii. Wo lēme yi fi le nje wo kee bamii ba gε yεyε wo yu.

15 Wo gε ke wo kee mwεε mü ba saŋ a Nwa wu Nyo le wo baŋ mwa wù shige. Mwεε munε tanjlo mu tēefε wo, wo tō wo kēmε mbvuse yi fitele fi wo leese yi Kletu Jiso le.

16 Fιεε fιchii fi ba saŋ a Nwa wu Nyo le, le bvufee bvuyu ja fε Nyo le. Fi fι ki fi yεyε bamii, fi chūunyi bajiale, fi nāji bamii, fi yεyi bamii bε kinche kι chaŋ,

17 wu le muh wù le muh wu Nyo nyūme muh wù kojε, wù kεme fιεε fιchii ki wu gεe lēme chι joŋe yu chichii.

4

Bol teefε Timoti le wu gεe lēme che chuule

1 Njeme fine wo le, a Nyo fwe bε Kletu Jiso wu lé wu sā bamii ba baŋ yu bε ba kweeyε wa. Njeme ne nje mbune we wù wu lé wu yū wu tō wu būnε mo bvunfonj bwe njeme le,

2 wo fēeji jε yi Nyo. Wo fēeji geh wo gεεne yu fwe, kεne nyume kife ki kojε le kεne ki baŋ kojε gε le. Wo dūnyi bajiale ba bamii le, wo naji bo, wo yufe muntele muboo bε nyiεgee no n'yeε wo le.

3 Wo kēe le kife too lo ki bamii baŋ gε bo lēme yi n'yeε wù kooji le gε. Bintuŋ biloo lé bi gε bi fūu ki bi yūgε wa nyu fιεε fimi yeye. Bo mo bo gōon bamii ba n'yeε, bo le

bo le, ba le bo yêyi wa nyu fiëe
fi bo konj ki bo yûge.

⁴ Bo lé bo chîne ki bo yûge
nyume fiëe fi nchîeñ le, bo
shêne bo gêne geh nyume a
mumaña mu achiji le.

⁵ Geenë, fe wo le, wo lêese
kikw  e   ku   chaan   segechii,
wo k  ane sh  n yi ba  g   le, wo
g  e leme chi muh wu jienyi
lo wu feeji je yi Nyo. Wo g  e
leme chu   chichii chi ba le ba
nya chiaan   yo le.

⁶ Fe mene, nle wa m  ese nj  
mbvuun  , kife koj   ka ki ba lé
ba j   me ba g   nj   no ba to ba
jo mbvuun   ba fu. Kife ki nle
njkw  e le ki koj   ka.

⁷ Nle n  ju wa bvuju bvujon
yi fiëe fi Nyo le, nlege kinleg  
m  se, njij   mbem   wan   le me
geh yu.

⁸ K  ge yi m  ese le ba g  e wa
kifo ka   ki bvunfon ki le ki
kinche ki chaa  . Kifo kine le
ki Tada wu le muh w   sage
bansa chaa  , le wu w   le wu
b  o   ki a me fwa yi juu chi
kim  se le. G   wu nyume wu
boon   geh nyume ka   maa g  .
Wu le wu b  o   te bi bamii
bachii ba chie  ne bo konj le
wu k  ase wu t  .

*Bols  en no mw  e le a kimbe
ke le*

⁹ Timoti, m  o  n chuuule ki
wo y  nse wo t   chige fe mene.

¹⁰ Wo k  e le D  ema le wu konj
wa wo   wu m  ese kfun  , wu
non me w   g  e   Tesalonika.
Kles  n le wu g  e   Galešhian  ,
Taytu g  e   Dalmatia.

¹¹ Me geh Luka wu maa wu
le besa wu. Sege wo too, wo

jo Maliku bena wu too. Tan  o
wu fli me ba  n yi leme le.

¹² Tichiku, nle ntuj wu
Ef  su.

¹³ Sege wo too, wo jo kiku  
ka  n ki ba  n ki   ge   gele a
Kabu yeh a kilaante   ki Towa
le. Wo t  o te be ba  wa ba  ,
fede munchii mu ba fe be je yi
nyan  .

¹⁴ Aleksanda wu sunje
kilame le wu ge   ge be me,
nyume ge wu we   ge. Tada
lé wu l  nje wu yi gee che le.

¹⁵ Wo y  ne te bena wu. Wu
te  nyi ba  n kune saaka wu
besab  n feeji wun   le.

¹⁶ Yi juu chi fwe le yi nsa
wan   le, chi   ge nto nle  n yi
ted   chi nsa le, muh g   ba  n
le  n g   a me jin   ge. Bamii
bachii g   bee bo leg   lo me.
Keef   Nyo s   bo yi fi fi  e le g  .

¹⁷ Geen  , Tada g   le  n a me
jin  , wu nya me be bvunja ki
nfe  e saaka w   jone chuuule
wu le bamii bachii ba le g  
Bajuu g   yu saaka wuyu. Noo,
wu g   be wu bvuse me jwe wu
bvule le.

¹⁸ Tada le wu bv  use geh
me chiaan   yi fi  e fi befe le
fichii, wu le wu y   wu t  
wu l  es   me bvunfon bwe
bvujew le yi nyi  ng  e le.
Besab  n b  e  nse wu segechii
bee luu g  . Fi ny  me noo.

Ban'y  se

¹⁹ Y  se Blisila be Akwela le
wo nya mene. Wo y  se te yeh
yi Onesifolu le.

²⁰ Elastu g   sh  e Kole  n,
Tofimu le   ge nchin   wu le
Miletu wu ch  ne.

²¹ Wo mo  n chuuule ki wo t  
fe nfu   wu te  me ge wu ke.

Yubulu chiinse n'yεsε wo le.
Budeŋ bε Lεnu mo Klawdia bε
boon ba bwee wese besabεŋ
bachii yi Kletu le chiinse tε
n'yεsε.

²² Nlεge lε Tada nyûme bε
kiyo kuŋ. Wu dûnyε fitele fi
jonε fe bεŋ le bachii.

3:12-15 Kimesé

Nwa wù Bol gè saŋ fε Taytu le Fieε fi le a Nwa wu Taytu wunε le

Nwa wunε gè saŋ Bol fε chumu wumu le ba teŋe le Taytu. Taytu gè bee muh wù kituŋ kimi nyume gε ki Bajuu gε, wu gè chine kinche ki woŋ wuboo le wu kaase wu tu nyu muh wu mbemε wu Kletu. Wu gè lene bε Bol, nyu muh wù gè fiih wu yi leme che chi je yi Nyo le. Bol gè saŋ nwa wunε fε chumu wunε le wu gè bee woŋ wu Klet le. Wu gè bee yo Bol chine wu le le wu shēe wu flih yo wu jinje no leme chi kintaashε ki bamii ba mbemε gεe.

Bol tanj Taytu kune kinje ki bamii ba le bikwεε bi kintaashε ki bamii ba mbemε keme ki bo keme. Wu gè jeme wu le no wu gè yede bamii ba Klet ba duude keme kinje nyume ki befe. Wu ka wu tefε Taytu no tanlo wu yēyi bamii yeye yeye a kintaashε ki bamii ba mbemε le.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-4 Fεŋkεε

1:5-16 Kune Bikwεε bi kintaashε ki bamii ba mbemε

2:1-15 Kune gee chī bamii keme yeye yeye antenεε a kintaashε ki bamii ba mbemε

3:1-11 Bol sεεŋ Taytu fieε fi wu keme ki wu yēyi bamii ba mbemε yu bachii

¹ Le mε wù Bol, nle mwa leme wu Nyo mo mwa ntuj wu Jiso Kletu. Leme chanj le ki njēe mbemε wu bamii ba Nyo gè cha wu gεe ne fwe, bε le bo kēe fieε fi nchiεεŋ fi bii kinche ki Nyo le,

² bo mo bo jinje fwe yi kinche ki kage gε le. Kinche kinε le ki Nyo wù tanlo wu gε mbiaŋ chimbiaŋ gε gè ka fε woŋ ke.

³ Kife ki chuule gè doo ki koje wu mo wu chunyε je ye waan fede yi je ye yi nfēeji le. Gè nya Nyo wù Mbvuse wese besabεŋ bvunja bvuyu le nfēeji.

⁴ Nsaŋe nwa wunε fε wo le Taytu. Wo le mwa yan wù nchiεεŋ yi mbemε wù le wese besabεŋ le bachii. Nyo wù Chii bε Kletu Jiso wù le Mbvuse dūnyε besabεŋ fitelε fi joŋe wu ka wu nyā bee bε nyiεgee.

Leme chī Taytu gè sheshε Klet ki wu gε

⁵ Fishan fi njēe sheshε wo Klet gè bee le wo shεε wo nājε mwεε mù gè baŋ mu nyume mu lene, wo ka wo gēe bachiji bintaashε bi bamii ba mbemε a bilaantenj le bichii a je yi njēe yeyi wo yu le.

⁶ Ki muh nyume chiji kintaashε tu wu keme ki wu nyūme muh wù ba keme gε fieε fi ba bεεme wu yi fi le gε. Wu keme ki wu nyūme juma kwεε wu mumwaa, boŋ be nyume bamii ba mbemε, nyume gε wù bamii yεne le bo

kuule lo kene bo teeme bikwee
ge.

⁷ No chiji kikwee ki kin-taashé le muh wu lème wu Nyo, tu ge wu keme ki wu kême fíeë fi ba bëeme wu yi fi le ge. Ge wu keme ki wu nyâme muh wù teenyi kinteeenyé ge, kene wù keme fitelé fi saase ge, kene muh wù muu mbvuunj mo koode wu ge. Ge wu keme ki wu nyâme muh wù wame bamii kene wù kune geh nyume mbe wù achiji ge.

⁸ Wu keme ki wu nyâme wu ffi bamii ba jiényi, wu koñe fíeë fi joñe, wu shee bë ye ye, wu keme kinche kíchaanj, wu keme kinche kí yuude, wu kee no wu jiji ye ye le.

⁹ Wu keme ki wu jiji n'yeyé wù kooji le wù ba yeyi wu yu chuule. Noo wu mo wu kee ki wu nyâa nteefé bamii le wù bii n'yeyé wù kooji le, wu ka chieeyi te bamii ba teenyi n'yeyé wuyu le.

*Bo chide n'yeyé wu bamii
ba chimbiaj*

¹⁰ Njeme ne nje bamii le yu wesee bò teeme bikwee, bo jeme jé yí achiji, bo leede bë bamii, fede munchii ñgoo yi bamii baa bò lème geh le, ba keme ki ba chvûse bamii yeh.

¹¹ Bo banë le bamii ba bo bâñ lo de yiboo, nje bo jiényi bo chenje bë yéh yi bamii yichii no bo yeyi mwëe mù bo keme ge ki bo yeyé ge. Bo gee noo nje mbe wù achiji wù bo kune.

¹² Bamii banë le muh wuboo wumu kibee wu to wu yene mwëe le wu gë jeme wa

kune bo le, "Bamii ba Klet to bo nyume bamii ba chimbiaj segechii. Bo le lo nyâj yi nchvuunj yí befe, nyume baweele ba wude geh nyume mwëe munjile."

¹³ Njeme wuyu wunë kune bo le nchieej. Noo, wo chieeyi lo de yiboo le, wu le bo kême mbemë nyume wù kooji,

¹⁴ fede ki bo nya bikwee biboo ki bo yuge nyume a banjanj ba Bajuu le, kene mwëe mù bamii ba le ba fan kinchieej kí Nyo duu le bamii bii ki le.

¹⁵ Sege bamii keme muntele mù yuude, mwëe munchii mo mu yuude fe bo le. Geenë, bo ne keme muntele mù yiide një bo keme mbemë senj, fíeë ge ka fi nyume yu fi yuude fe bo le ge, nje bankwaje baboo bë je yí muntele muboo le yu, le yi chenje wa.

¹⁶ Bobaa bamii jeme le bo kee Nyo, geenë gee chiboo ka chi duunyilë bo le bo fan Nyo. Kinche kiboo nyiene baanj, bo teeme bikwee. Ge bo nyume bamii bo tanlo bo ge fíeë fi joñe ge.

2

*Ban'yeyé kune kinche kí
joñe*

¹ Fe wo le Taytu, fiun le le wo keme ki wo yêyi bamii nyume bë mwëe mù chenje a n'yeyé wù kooji le.

² Wo têefe bilenjë ba le wa ñgamii le bo jiji ye yiboo le yi fíeë le fichii, bo kême ñgvunë fe bikwee biboo le, bo shée bë ye yiboo, bo kême mbemë

nyume wù kooji, bo kême kinjkoṇe nyume kĩ kooji, bo kâane shéñ yi bañge le bachii.

³ Wo têefe tε bikese ba le wa ḥgamii, le bo kême kinje nyume kĩ duunyi ḥgvunε fε Nyo le. Keefε bo chêne be ajee a bamii gε. Keefε bo nyúme nfa yi mbvuuŋ gε. Bo yêyi bamii nyume be mwεε mù njoṇe.

⁴ Noo, bo mo bo teefe ḥgóon yi bikese no tanlo bo kône bilesen baboo mo boø baboo,

⁵ bo ka bo gêe mwεε njε bamii ba shee be bikwεε biboo, bo chêe kinche kĩ yuude, bo lene chileme yéh yiboo le, bo kême muntele mù njoṇe fε bamii le, bo yûge bilesen baboo le. Noo, muh gε ka wu nyu yu wù tanlo wu jeme jε yí befe kune jε yi Nyo gε.

⁶ Le gεh yεεŋyεεŋ no wo lε wo jeme chú yi bamii le le bo kême ki bo gêe mwεε njε bamii ba kême bvufee.

⁷ Wo dûunyi kinje kĩ jone yi fiεε le fichii fi wo gee le, wu le bamii yêne bo bege. Sege wo yeyi bamii be fiεε, wo léesε fitele fiuŋ fichii yi fi le, wo yêyi be fitele fiuŋ fichii,

⁸ njeme wo nyume wù kooji wù tanlo muh gε kême fiεε fi befe ki wu jeme yo anteneε gε. Noo, bamii ba kinteenye buŋ, bvuya le bvü koo bo nje gε bo kême fiεε fi befe ki bo jeme kune besabεŋ gε.

⁹ Wo têefe nfa lε bo nyâ bikwεε biboo bamii ba kême bo le, bo gêe fiεε fichii no bo goone le bo gêe. Keefε bo chvûse fiεε de yiboo le gε.

¹⁰ Keefε bo chône mwεε muboo gε. Bo kême ki bo chûunyi lo jé le yichii le bo le bamii ba nchiesen. Ne bo gee noo yi fiεε le fichii, bamii mo bo yede n'yeεε wù kune Nyo wù le Mbvuse wese besabεŋ, le le fiεε fi kême njoṇ.

¹¹ Wo yêyi bo noo, nje kinjkoṇe ki Nyo le ki to wa wu le tanlo bamii bachii to bo bone.

¹² Ki yeyi besabεŋ le besabεŋ chîne kinche kĩ Nyo koṇe gε le, be le keefε besabεŋ kême kinjkoṇe kĩ baan̄ yi mwεε mu yi nshen̄ le gε. Le besabεŋ chêe be bvufee bwesa besabεŋ fo bvuchii, bee chêe kinche kĩ chaan̄ mo kinche kĩ Nyo goone yi woŋ kfunε le.

¹³ Le besabεŋ chêe noo, bee chiesene bvujonε bvü besabεŋ jiiŋe fwe yi bvü le, bvü nyume bvü ge bvü bunε, bvü le bvukuge bvü Nyo wese besabεŋ wù baan̄ wù le Mbvuse wù le Jiso Kletu.

¹⁴ Wu ḡe nya kikwεε ke nje besabεŋ ki wu sūn̄ bee yi bimbefε le bichii, ki wu ḡe besabεŋ yuude, bee nyume bamii be ba kême kinjkoṇe kĩ baan̄ kĩ bo gee gee chî jone.

¹⁵ Mune le mwεε mù wo kême ki wo yêyi bamii yu. Wo yûfe muntele muboo, wo nâji bo be bvunga bvuchii bvü wo kême. Keefε wo bêεŋ muh laase wo gε.

3

No tanlo bamii ba mbemε ḡe be bamii bamu

¹ Wo tâne bamii ba mbemel
le bo yûge bamii ba sage woj
le be ba keme bvunga a bo
we. Bo gêe fiëe fi bo jeme, bo
nyûme bo seese ki bo gee fiëe
fichii nyume fi kooji.

² Keef^e bo jême fi^ee fi befe
kune muh g^e. Keef^e bo wâade
waa g^e. Bo nyûme nyi^egee,
bo jôde bikw^ee biboo fekuu a
bamii bachii fwe.

³ Wo kwáji lę besabęŋ gè
shee tę bee gee kiyun, bee
tæeme bikwëe, bamii lęde bę
bee bee jiaade je. Besabęŋ
gè bee nfa yi mwëe yeye
yeye mù ye yese besebeŋ
koŋe, bee ka jii bikwëe biësa.
Besabęŋ gè chee kinche kesa
bee keme gęh nyume muntele
mù mbefe bę kindon kὶ bęne,
bamii banę besabęŋ, besabęŋ
banę tę bamii.

⁴ Geenε, sege Nyo wù le Mb-vuse wese besabεŋ gè dunyε bvujonε bwe be kinjkonε ke fε besabεŋ le,

5 wu mo wu bvuse besabəŋ.
Ge wu gè bvuse besabəŋ njə
fiee fimi fi kooji fi besabəŋ gè
ge le ge. Wu gè bvuse njə
yii ye, fede yi nchuge wu wù
gè chuge besabəŋ le, besabəŋ
kemə boyə chi feŋ, Kiyo ki
Yuude kuse besabəŋ, besabəŋ
mo be nyume bamii bafəŋ.

⁶ Kiyo ki Yuude kiné le Nyogé chvu lo yi ye yese besabéñ le fedé yi Jiso Kletu wù le Mb-vusé wese besabéñ le.

7 Wu ḡe ge noo wu le wu
jō besabəŋ l̄e besabəŋ k̄eme ge
jiale ge, nje kin̄koŋe ke f̄e bee
le. Noo bee mo be nyume
banji la be ba jiiŋe fwe ki be
ge be k̄eme kinche k̄i kage ge.

⁸ Njeme wù njeme wunε le
lo nchieεη.

⁹ Geene, wo wêene lo be
bambeje ba kiyunj, be ajee a
bachiji chikfuu chi bamii too
bo tanje. Wo wêene te be
kinteeenyé be waa kune banchi
ba Bajuu. Ge mune mwëe
keme lo maajé ge. Le mwëe
mù achiji.

¹⁰ Ne muh le yu wù too be
kingaye, wo jêmë wu le. Ne
wo le wo jemë wu le chike
chimimia bu chike chifee një
wu lu seŋ, wo chine je ye le.

¹¹ Wo kēe le w^{ee} muh le wu
chine wa je yⁱ kooji le wu tu
wu njiine lo, kinche ke le ki
kimbef^e, wu lees^e wa kikw^{ee}
ke yi nge le.

*Njεmε wù kimeſe bε
ban'yeſe*

12 Nlé ñgê nchiinjse Atëma
këne Tichiku fë wo le. Wu
doo wu to, wo moj chuule ki
wo tô fë mène Nikobole yane.
Le yo a nle nseesë le nlé ñgê
nyâme yo yi kife ki nfuñ wù
tëeme le.

¹³ Mōŋ chuule ki wo fih
Sena muh wù kee banchi
chuule, be Abolo yi njienyé
wuboo le. Mōŋ ki wo yēn lè bo
kemé fięe fichii fi bo goone.

¹⁴ Bamii besa te keme ki bo
yeyé ki bo nyâ bikw  e biboo ki
bo g  e chileme ch  i jone, wu le
tanlo bo fiih yi mw  e m  u bo

keme ki bo fiih le. Keefε bo
nyâme geh lo achiji ge.

¹⁵ Bamii bachii ba le fεnε
besa bo chiiŋse n'yεsε wo le.
Yēsε bamii bachii ba koŋe bee
yi mbεme le. Tada dūnyε
fitele fi joŋe fe bεŋ le bachii.

Nwa wù Bol gè sanj fe Filemu le

Fieε fi le a Nwa wu Filemu wunε le

Filemu gè bee muh wu Kletu, tanlo wu nyume muh wu a kintaashé ki bamii ba mbémé ki Koloshiaŋ le. Wu gè keme nfwa we ba tεŋe lε Onisimu. Nfwa wuyu gè ja wu legε wu gεεŋ wu bu fε Bol le fε yeh yi ncha le. Bol kuse Onisimu wu mo wu tu muh wu Kletu.

Nwa wunε, le Bol wu gè sanj fe Filemu le, ki wu legε le wu kāasε wu jō Onisimu wu lene wu le no wu gè shee wu lene. Bol mo wu chiiŋse Onisimu fε wu le wu legε le wu lēeshe fieε fi wu gè ge, wu fi wa wu njε mwa bwee yi Kletu le.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1-3 Fεŋkεε

4-7 Bol bεεŋse Filemu

8-22 Bol legε le Filemu fi On-
isimu

23-25 N'yεε wù fεkimεε

¹ Le mε wù Bol, nle yeh yi ncha le nje nle muh wu Kletu Jiso. Le besa mwa bwee wese besabεŋ wù Timoti. Nsanje nwa wunε fe wo le Filemu wù nsaa yese yi shén wù besa bo lene yi fieε le fimimia.

² Nsanje te fe Afia wù jεme yese besebεŋ le, mo fe Alkibu wù besa bo juu yi fieε le fimimia njε bamii ba jεŋ, mo fe kintaashé ki bamii ba mbémé kí taashi a wo yeh le.

³ Nyo wù Chiji wese besabεŋ be Tada Jiso Kletu dūnyε kinjkoŋε fe bεŋ le wu ka wu nyâ bεŋ be kimbone.

Bol nya kiyone Nyo le nje Filemu

⁴ Filemu, segechii mbuune ŋkwajε wo, nnyaa gεh nyu kiyone Nyo waŋ le kune wo,

⁵ nje n'yuge no wo le wo leesε fitele yi Tada Jiso le, bε no wo koŋe bamii ba le ba Nyo bachii.

⁶ Mbuune lε no wo le wo leesε fitele yi Jiso le, bena bamii ba Nyo nyu yi kintaashé le, fine lε fi gε wo mēse wo kεε mwεε mù njoŋe munchii mù le mwesa besabεŋ ba le yi kintaashé le bε Kletu.

⁷ Mwa bwεεŋ, kfuu chi kinjkoŋε kí wo dunyi le ki ge n'yuge njon baan, fitele fiaŋ yufe nje wo gee muntele mu bamii ba Nyo jieε.

Bol legε Filemu kune On- isimu

⁸ Fieε fimi mo fi nyu yu fi ŋgoone le wo gε, tanlo ndu lo bε bvunja bvù ŋkεme njε muh wu Kletu le wo gε.

⁹ Geene, nje kinjkoŋε, ŋkude lo chiaaŋ wo le. Mε wù Bol nle wa ŋgamu, ŋka nyume yeh yi ncha le mεεse nje nle muh wu Kletu Jiso.

¹⁰ Ŋkude chiaaŋ wo le kune mwa yan wù Onisimu. Ŋgε njo wu mwa yan le yi mbémé le mε nyume yeh yi ncha le fεnε.

¹¹ Fweele gε bee wu nyume fieε fi achiji fe wo le. Mεεse wu le wa muh fe besa wo le bachii.

¹² Nlé nchvûu wu jin̄ fε wo le mεeſe, wu le fitele fiaŋ.

¹³ Nkoŋe le tanlo ŋgee wu mbebe yan̄ le wu jiŋe fε mene fε kijuse kuŋ le, no nle yeh yi ncha le fεne nje saaka wù joŋe kune Jiso.

¹⁴ Geene, nle n'yeŋ le gε tanlo ŋge fiee nje fine wo kee gε fo gε, nje ge ŋkoŋe le lεme chuŋ chī joŋe chi wo gee fε mene nyūme nje ŋkaane lo wo gε. Nkoŋe le fi nyūme no fitele fiuŋ le fi bεeŋ.

¹⁵ Segemu Onisimu gè ja a wo jii gεh yi kife le nε shige, le wu doo wu tu jin̄, bena wu mo bεŋ nyūme wa kimaga,

¹⁶ wu ka nyūme gε nfwa gε, wu fēde wa nfwa. Wù le wa mwa bwoo wu shéŋ yi Kletu le, wu nyume tε muh wu shan̄ fε mene nje fε wo le, no wu le muh wu wuŋ wu ka nyume muh wu Tada.

¹⁷ Noo, nε wo fεne le wo yeŋ le besa wo le yi fiee le fimimia, wo fi wu no be bee tε mε wo fl.

¹⁸ Nε le le wu le wu jiaa fiee fε wo le, kεne le, wu kεme fioo bena wu, wo gεe a jee chan̄ le.

¹⁹ Nsan̄e fine nyume bε kibo kaŋ le, "Mε wù Bol nlé ŋgē nlāŋe." Njεme nε ŋkoŋe gε le nshe nteede lo le, wo tε kεme fioo besa wo gε, nje kinche kī wo kεme mεeſe le nje mε.

²⁰ Noo, mwa bwεeŋ, fi gεh mε yi saaka wunε le nje besa wo le yi Tada le. Gēe noo nje kintaashε ki besa wo le yi Kletu le, ye joŋ mε.

²¹ Nsan̄e fε wo le nε, ŋkee chuule maŋe gε le wo lε wo bεeŋ ki wo gε fiee fi njεme, wo doo wo gee, wo ge wo fεse lo.

²² Ki ŋka ntaa fo, sēeſe ki-jusε ki nche mene, nje njiŋe fwe ŋkee le Nyo lé wu yū buunε chena wu chīŋſe mε fε bεŋ le.

N'yeſe

²³ Əbafla wù besa wu le yeh yi ncha le fεne nje saaka wù joŋe kune Kletu Jiso, yεeſe wo le.

²⁴ Maliku, Alistaku, Dεma mo Luka ba besa bo lεne yi kintaashε le, bo yεeſe tε wo le.

²⁵ Kiŋkoŋe ki Tada wese besabεŋ wu Jiso Kletu nyūme fε biyo biεna le. Fi nyūme noo.

Nwa wù ba gè saŋ fε Ba'ibulu le Fieε fi le a Nwa wu Ibulu wunε le

Gε besabεŋ kee muh wù gè saŋ nwa wunε gε, geenε besabεŋ kee lε ba gè saŋ fε bamii ba Kletu ba le Ba'ibulu le. Ba'ibulu le jee chi Bajuu chimi. Ba gè saŋ ki ba gè le Bajuu ba gè leesε wa muntele yi Kletu le mē geh bo lêmε yi fi le, mo no banjε gè too fε bo le jé le jé le. Gè bee tε ki bo gè bo kēε le manjkaŋ mà manfεŋ mà Jiso gè to bε mo keme bvunga mo fede mà kege. Ba gè saŋ tε ki ba tēefε bo lε bo kēe lε fieε fi Nyo le wu ka bamii yu, le no fi gε fe kuu gε. Bo le bo dunyε lε mwεε mù Kletu wù Mwa Nyo to bε mu fede mù bamii ba ntuŋ wu Nyo ba fweele, nje muboo gè bee gεh lo binjiinyi, Kletu le wu to wa bε mwεε mù le mù nchιεεŋ.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-3 Kletu le bvushi bvu Nyo kibεε

1:4-2:18 Kletu fede banchendaa ba Nyo

3:1-4:13 Kletu fede Muse bε Joshwa

4:14-7:28 Kletu le chiji kintanyε wù fede bachiji bintanyε bachii

8:1-9:28 Maŋkanj mà Kletu gè to bε mo fede mà kege

10:1-39 Kintanyε kī Kletu gè ge fede bintanyε bichii

11:1-12:29 Kune ki ba lēesε fitele yi Nyo le

13:1-25 Ntefε yi fεkimεssε

*Nyo le wu jεme wa besabεŋ
le nyume jwe wu Mwa ye le*

¹ Gè shee nyume fweele Nyo jεme bachiji chiji besa le de yi bamii be ba ntuŋ le chikε le wesee yi jé le yeye yeye.

² Geenε, doo tu aju kanε a kimεssε le, wu jεme besabεŋ le nyume yi jwe wu Mwa ye le. Le Mwa ye wunε wù wu le wu baa lε wu le wu nyûme nji bvushε wu fieε fichii. Le wu wù Nyo gè fε woŋ bε fieε fichii fede chiaanj ye le.

³ N'yule wu Nyo lale yi ye ye le, nyume wu wù le bvushi bvu Nyo kibεε. Le wu wù gè ge kibvule bε nshεŋ fε mu nyume yu. Wu gè ge nyume bε jε ye yī keme bvunga. Wu gè maanj bimbefε biesa besabεŋ. No wu gè manε noo wu mo wu bεεŋ we wu shii a kibo kinchieεŋ ki Nyo wu Bvukuge le.

Mwa Nyo kuge wu fede banchendaa ba Nyo

⁴ Fi mo fi nyume lε Nyo gè fε Mwa ye wu kuge baanj wu fede banchendaa ba Nyo, gεh yεεŋyεεŋ no jee chi Nyo gè nya wu le kuge tε baanj chi fede chiboo.

⁵ Besabεŋ kee lε wu kuge lo nje gε nchendaa wu Nyo wumu nyume yu wù Nyo gè yu wa wu jεme wu le lε, "Wo le Mwa yaŋ, abεŋ nle Chijo."

Gε muh nyume yu wù wu gε yu wa wu jεme kune wu lε, "Nlé ngê nyûme Chijo, wo nyûme Mwa yaŋ."

⁶ Gè bee kife kī Nyo gè bee ki wu tūŋ Mwa ye wù nkuse

wunε yi woŋ kfunε le, wu
jeme le,
“Banchendaa be bachii
ηgvûne wu.”

⁷ Fiεε fi Nyo gè jeme kune
banchendaa be le fine fi le,
“Wu gee bo nyume njε fii,
wu gee te bo bò nyu bamii be
ba leme

bo nyume njε lème chi ηgu.”

⁸ Doo tu fe Mwa ye le, wu du
le,

“O Nyo, wo lé wo gê wo shîi
yi kala wo le wo sâge
segechii, kage ge.

Kinche kî chaan lé ki gê
ki nyûme kitoomē ki
bvunfoŋ bwuŋ.

⁹ Wo koŋe nyume fiεε fi chaan,
wo bane fi befe.

Noo mε wù Nyo wù nle Nyo
wo,
mε mo mbεεŋse wo nfe ηgo
yo,
no nle n'yefε wo be bee wu
bvunfoŋ wù le wu bv
joŋe le.”

¹⁰ Wu ka wu jeme te Mwa ye le
le,

“Tada, le wo wù gè fe nshεŋ
fεŋkεε,

mwεε munchii mù le fεwe le
lème chi kibo kuŋ.

¹¹ Mwεε munε lé mu gê mu kâ,
geene shêe geh wo.

Mu lé mu gê mu chvûufe njε
nju.

¹² Wo lé wo gê wo kêbe mu njε
kiŋkuŋ.

Wo lé wo kûse mu njε nju sege
yi juŋ.

Geenε wo lé wo gê wo mî geh
wo nyûme no wo le.

Ge biluŋ biuŋ nyume bi yu bi
kâ gε.”

¹³ Le nchendaa wu Nyo wù la
wù Nyo gè yu wa wu du wu le
le,

“Shîle a kibo kaŋ kinchieŋ le,
gêeŋ bû kife kî nlé ηgê ηgiŋse
bamii buŋ ba kimbanε a wo
jii

njε kitege ki bikaa,
wo tômε bikaa biuŋ yi bo le?”

¹⁴ Ge Banchendaa ba Nyo
banε nyume geh lo biyo bî
lene Nyo le, wu tune bi jiényi
bi fiih bamii ba lé bo gê bo
kêmε mbvuse gε?

2

*Keefε besabεŋ nôŋ mbvuse
wù Jiso gè jiényi wu feeji kune
wu gε*

¹ Fi mo fi nyume le besabεŋ
kêmε ki bee gêede bvufee
chuule yi fiεε fi besabεŋ gè yu
le, wu le keefε besabεŋ ge be
jâ be njîine lo gε.

² Besabεŋ kwaji le, ne ban
tuŋ ba banchendaa ba Nyo
gè teede fweele gè bee fiεε fi
tεεme lo baan, ne muh ηgode
nchi wumu kεne wu faŋ ki wu
gê no wu duu, mwεde kêmε
nlaŋe wuyu geh yεεŋyεεŋ,

³ lé gê la fe besabεŋ nyûme
njε bee yεεŋ ηgε fe besabεŋ
jode mbvuse wù kuge wunε
geh lo ne nchε? Mbvuse wunε
gè ke Tada Jiso wu feeji kune
wu, bamii ba gè yu no wu feeji
gè toon te nchîeŋ wuyu no bo
gè feeji besabεŋ le.

⁴ Nyo te gè toon be banjîŋ
ba duunyi bvunja bvu mwεε
mo mwεε mu jwe wù yunε
be biŋha bi mwεε le mù gè
kooshi. Wu ka wu gajε nnya

yi Kiyo ki Yuude no wu gè goone ki wu tōn̄ yu.

Jiso le muh wù gè chele je yi mbvuse fe besaben̄ le

⁵ Nyo gè baan̄ gee ge won̄ wù fwən̄ wù too kfun̄e wù bee jeme kune wu le le ge sâge banchendaa be ge.

⁶ Ba le ba sañ a kijusε kimi le a N̄wa wu Nyo le kune saaka wun̄e le,
“Muh wu wuñ le lo la wù wo kwaji kune wu?

Mwa muh wu wuñ le lo la wù wo keme ntaj we?

⁷ Yi kife le nε shige wo gè ge wu nyûme yi kijusε k̄i le akuu a banchendaa buñ le.

Wo gè ghaa wu, wu nyume wu wù keme bvukugε be ñgvunε.

⁸ Wo le wo gee mwεε munchii a muh wu wuñ kuu, wu tu wu sâge.”

No Nyo gè gelε mwεε munchii a muh wu wuñ kuu, gε fīeε fimi ka nyume yu fi le nje fi le a wu kuu señ ge. Mo no fi le noo, gε besaben̄ yede le mwεε munchii le a muh wu wuñ kuu ge.

⁹ Besaben̄ yede le Nyo gè ge Jiso wu nyume a banchendaa be kuu yi kife le nε shige. Geenε Nyo gè bεεñse wu wù keme bvukugε be ñgvunε nje wu gè yεñ ñge wu kwe, wu le wu kwē kwe yi muh wuchii nje fitele fi Nyo fi jone fe bamii le.

¹⁰ Le Nyo wù fe mwεε munchii, mwεε munchii nyume mwe. No wu gè goone le wu jō bamii ba duude bo nyûme boon̄ be, bo lēe

bvukugε bwe le, fi mo fi nyume nchiaeñ le wu gē Jiso yεñ ñge wu le wu nyûme muh wù koje wu gεen̄ wu mesε muh wù lé wu chīeε je yi mbvuse fe bo le.

¹¹ Wu wù Jiso wù gee fe bamii yuude a Nyo jii, mo bamii bayu ba wu gee bo yuude, bo keme Chiji bo wu mumwaa. Le fīeε fi ge wu keme bvuya ki wu tēñe bo le boon̄ ba bwhee ge.

¹² Wu gè jeme Nyo le kife kimi le le,

“Nlé ñgē nchīaase jee chun̄ we a boon̄ ba bweeñ nteneε.”

Nlé ñgē n'yēñe mbēñse wo a kintaashε kiboo nteneε.”

¹³ Wu ka wu jeme le,
“Nlé ñgē ñgēe bvufee bwan̄ yi Nyo le.”

Wu ka wu kaasε wu jeme le,
“Nle fene besa boon̄ ba Nyo le wu nya mene.”

¹⁴ Noo boon̄ ba wu duu banε le bamii ba keme nyan̄ yi ye be kilemε, wu wù Jiso mo wu jo te nyan̄ yi ye yi muh wu wuñ, wu le tanlo wu kwē ki wu ñgôdε debele wù keme bvunga bvu kwe.

¹⁵ Wu gè ge noo wu mo wu bvuse bamii ba gè chee yi bvunfa le yi kinche kiboo le kichii nje bo gè faane kwe.

¹⁶ Fi yuude nε chuule, le gε wu gè keme ntaj nyume fe banchendaa ba Nyo le gε. Wu gè keme nyu fe kfuu chi Ablaham le.

¹⁷ Le fīeε fi gè ge Jiso fe wu tu nje boon̄ ba bwhee yi fīeε le fīchii, wu le wu nyûme kikwεε ki bachiji kintanyε kiboo wu kōode yii fe bo le, a wu lee te

fitele yi lème chi Nyo le ki wu gê kimaan̄ Nyo lêeshé bimbef̄ biboo.

¹⁸ No wu gè yen̄ ñge, mmon̄ to fe wu le, wu mo wu kee no tanlo wu fih bamii ba mmon̄ too te fe bo le.

3

Jiso kuge wu feder Muse

¹ Noo, boon̄ ba bweeñ̄ ba yuude, ba ba le ba tēñ̄ te bo le bo lé bo gê bo lée won̄ wù fewe le, beñ̄ gêe bvufee yi Jiso le. Wu le mwa ntuñ̄ wu Nyo wu ka nyume kikwee ki bachiji kintanyé ki mbem̄e wù besabéñ̄ to bee señ̄e bamii le le le wu bee lème yu.

² Wu gè lene be fitele fie fitchii fe Nyo wù gè gele wu le wu lene wu le, geh no Muse te gè lene be fie fitchii yeh yi Nyo le.

³ Geene, Jiso le muh wù ba bêñ̄se chuule feder Muse, geh yeeñ̄yeeñ̄ no muh to wu joone yeh ba tu ba shane wu feder yeh yiyu.

⁴ Ge yeh yimi nyume yu nje jone muh señ̄ ge. Geene, Nyo le wu wù joone mweeñ̄ munchii.

⁵ Muse gè lene chuule be fitele fie yeh yi Nyo le yichii nje mwa lème. Mweeñ̄ munchii mü wu gè gee, mu gè toone nyume fie fi Nyo gè bee ki wu yû wu tô wu jéme.

⁶ Geene Kletu gè to wu nyume a Nyo yeh wu keme bvunga nje mwa yeh. Yeh yi Nyo yine le besabéñ̄, ne besabéñ̄ lème bee têeme yi fie fi besabéñ̄ kaane shéñ̄ bee

jiñe fwe yi fi le be kinchiaas̄ ye.

Keef̄ muh chiaas̄ fiee fi Nyo le ge

⁷ Noo, besabéñ̄ yû la fiee fi Kiyo ki Yuude jeme. Ki gè jeme le,

“Né beñ̄ yu Nyo jeme beñ̄ le abeñ̄,

⁸ keef̄ beñ̄ tême bikwee, nj̄e no bachiji bena gê señ̄e be Nyo

kife kî bo gè mone Nyo nchvuuñ̄ ge.

⁹ Nyume yo a bachiji chiji bena gè mone me wù Nyo yo,

bo yen̄ bin̄gha bi mwee bî ñḡe ñge yi bilun̄ le mbaanye.

¹⁰ Noo, ntoonye shéñ̄ besa kingoge ki bamii kiyu, me mo njem̄e le,

‘Ge muntele muboo to mu lème lo yi ye yan̄ le ge.

Ge bo baan̄ bo kee jé yan̄ ge.’

¹¹ Shéñ̄ gè toonye me nleh lo le, ‘Ge bo nyume bo yu bo tô bo lée kijuse kañ̄ ki nfuf̄e shéñ̄ le ge.’”

¹² Boon̄ ba bweeñ̄, beñ̄ mo beñ̄ yéne le keef̄ muh mu beñ̄ le nyûme yu wù keme fitele fi befe ge, fi fan̄e ki wu bêñ̄ Nyo le, tanlo fi ge muh ja wu baa jin̄ a Nyo wù keme kinche le ge.

¹³ Fiee fi beñ̄ keme ki beñ̄ gêe le le beñ̄ yûfe fitele fi muh le muh aju achii, no fi le le juu chiyu le, “Abeñ̄.” Beñ̄ gêe noo wu le keef̄ fiee fi befe fimi ge fi já fi lêe be muh wu já wu têeme kikwee ge.

¹⁴ Beñ kēe le besabεñ le wa fiεε le fimidia besabεñ be Kletu, ne besabεñ me geh bee jiji fiεε fi besabεñ gè lεme wa yi fi le fweele gεεñ mesε.

¹⁵ Beñ tāñe fiεε fi le le,
“Ne beñ yu lo Nyo jεme beñ le abεñ,
keefε beñ tēmε bikwεε nje no bachiji bena gè seεne be Nyo gε.”

¹⁶ Le baañ ba gè yu wa Nyo jεme bo le bo chiaasε lo bo tu bo seεne be wu? Gε nyume bamii bachii ba Muse gè jo Ijib wu bu be bo gε?

¹⁷ Le baañ bayu ba Nyo gè toonyε shéñ be bo yi biluñ le mbaanyε? Gε nyume geh bo baa ba gè gee bimbefε, bo kweeyε nchvuun ayu gε?

¹⁸ Ka nyume baañ ba Nyo gè leh le gε bo nyume bo yu bo lee kijuse ke ki nfufε shéñ le gε? Gε nyume bo bayu ba gè teεme bikwεε gε?

¹⁹ Noo, besabεñ le be yεñ le gε bamii bayu gè tanlo bo gεεñ bo lēe kijuse kiyu le gε, nje bo gè baañ leesε gε fitεle yi Nyo le gε.

4

Kune ki ba lēe nfufε shéñ wu Nyo le

¹ Fi mo fi nyu le ñka wù Nyo gè gεle le bamii lé bo gē bo lēe nfufε shéñ we le wu baañ geh wu leme fo. Noo, besabεñ mo be yεñ le keefε sege ba jiñε, ba yεñ muh mu beñ le baañ a kojε gε ki wu lēe wu le gε.

² Njεme ne, nje Saaka wù joñe wunε le wu to wa fε besabεñ le geh yεεñyεεñ no

wu gè to fε bo le. Geenε, saaka wuyu wù bo gè yu, wu gε baañ bo fi gε, nje wu gè to fε bo le bo fanj ki bo bēñ wu le.

³ Fε besabεñ ba bεεñ wu le, besabεñ tanlo bee ge be lēe nfufε shéñ wuyu le. Bamii bamu baa le Nyo gè jεme le, “Shéñ gè toonyε me, nleh lo le, ‘Gε bo nyume bo yu bo tō bo lēe lo nfufε shéñ wanj le gε.’”

Nyo gè jεme ne, fi nyume gε le kijuse ki nfufε shéñ gè fuge lo gε kεge no Nyo gè fε woñ.

⁴ Besabεñ kee le ba le ba sanj a Nwa wu Nyo le fε kijuse kimu le kune juu chi aju a bvusooshwi a yinε je le le,
“Nyo gè bee wu lεñ lεme che chichii,
doo yisε aju bvusooshwi wu fufε shéñ.”

⁵ Lε doo nyu kijuse kī bo be jεme wa kεε le, wu ka wu jεme le, “Gε bo nyume bo yū bo lēe lo nfufε shéñ wanj le gε.”

⁶ Fi baañ fi lεme geh le bamii bamu le bo ge bo lēe nfufε shéñ wuyu le. Bamii ba gè yu saaka wù joñe wunε gè baañ lee gε nje bo gè yu bo fanj ki bo gε no Nyo jεme.

⁷ Noo, Nyo mo wu kaase wu gεε juu chimi chī wu teñe le, “Abeñ.” No wu gè gεle noo, wu mo wu jεme fiεε jwe wu Nfoñ Dabi le a biluñ fe wa wesee, no besabεñ be yu wa le,
“Ne beñ yu lo Nyo jεme beñ le abεñ,

keefε beñ tēmε bikwεε gε.”

⁸ Ne le le kijuse ki Joshwa gè jo bamii wu gεεñ wu lee be bo fo gè bee wa kijuse ki nfufε shéñ

kiyu le, tu gε Nyo baanj wu ka
wu jeme kune juu chimi le le
chi nfufε shéŋ gε.

⁹ Fi mo fi nyu le juu chi nfufε
shéŋ baanj fwe fε bamii ba
Nyo le, njε chi Nyo gε fufε
shéŋ chiee.

¹⁰ Fi nyu le, ne muh lese yi
nfufε shéŋ wunε le, tu mwεdε
fufε wa shéŋ yi lεme che le
chichii, yεεŋyεεŋ no Nyo gε
fufε shéŋ yi che lεme le.

¹¹ Noo, besabεŋ mōne chuule
ki bee lēe nfufε shéŋ wunε le,
wu le keefε muh mu gε wu
gwē le baji kikwεε kī temε wu
gε, njε bamii ba fweele baa gε.

¹² Beŋ kēe le je yi Nyo kεme
kinche, yi lēne. Yi koode yi
fede mbiεle wù ba le ba fon
bimbe bichii. Yi to yi lese
yi gεεne yi bude fε kinche bε
kiyo ki muh taashi fo, yi lese
te yi gεεne yi bude fε bin'yun
bε asaa taashi fo. Yi to yi
bwaashi bankwaje mo mwεε
mù le a fitele fi muh le.

¹³ Ge fιεε nyu lo yu fi Nyo fε
fi tanlo fi nyile a wu jii gε. Mwεε
munchii to mu gweenyi a wu
jii mu dunyi ne waan. Le wu
wù besabεŋ kεme ki be gε be
tānyε jwe a wu fwe.

Jiso le kikwεε ki bachiji kintanyε kī baanj

¹⁴ Noo, no besabεŋ be jeme
wa le besabεŋ kεme kikwεε ki
bachiji kintanyε kī baanj, kī
le Jiso wù Mwa Nyo, wu gε
bεεŋ wa wu chiee kibvule wu
gεεŋ fεwe, besabεŋ mo be jiji
mbεεmε wu besabεŋ to be seŋε
bamii le chuule.

¹⁵ Ge kikwεε ki bachiji
kintanyε kesa besabεŋ kinε

nyu muh wù tanlo wu manε
kiwεεyε kesa besabεŋ wu le
wu kōode yii fε besabεŋ le gε.
Wu le muh mmoŋ gε to wa
te fε wu le a jé le jé le no wu
too fε besabεŋ le, geene wu gε
baanj ge gε kimbefε gε.

¹⁶ Noo, besabεŋ mo be
kēeŋse bee too besabεŋ manε
gε mbebe kala wu Nyo le fε
wu to wu dunyi fitele fi joŋe,
wu le wu kōo yii fε besabεŋ le,
doo nyume kife kī fιεε yage
besabεŋ wu dūnyε fitele fi
joŋe fε besabεŋ le wu fih bee.

5

¹ Besabεŋ kee le ba to ba
baade kikwεε ki bachiji kin
tanyε a bamii ntεnεε ba gεε
le wu lēne Nyo le nje bamii,
wu mo wu jode nnya yi bamii
wu feese Nyo le, wu gee te
bintanyε fε bimbefε bi bamii
le.

² No wu wù chiji kintanyε te
wεεyi jé le wesee, wu mo kee
ki wu nyū nyiεgee bε bamii ba
ya kee gε mwεε gε bo jiine lo.

³ Nje kiwεεyε ke kinε, wu
mo kεme ki wu gεε bintanyε
fε bie bimbefε le geh yεεŋyεεŋ
no wu gee fε bi bamii bamu
le.

⁴ Ge tanlo muh bεεŋse
kikwεε ke le wu le kikwεε ki
bachiji kintanyε gε. To baa
geh Nyo mwεdε geh yεεŋyεεŋ
no wu gε bale Alon.

⁵ Le geh yεεŋyεεŋ no Kletu
gε baanj bεεŋse gε kikwεε ke le
wu le kikwεε ki bachiji kin
tanyε gε. Gε gele Nyo wu, wu
mo wu jeme le,
“Wo le Mwa yaŋ,
abεŋ nle Chijo.”

6 Wu ka wu jemē kijusē kimule te le,
“Wo le chiji kintanyē wù kage
ge a je yi Melkisēdēk le.”

7 Gè bee sege Jiso gè bee
fekuu fene, wu gè buune wu
lege Nyo, wu beede fēwēewe
wu shiishi ajoo fe wu wù Nyo
le wu tanlo wu fih wu chiaan
yi kwe le. No gè bee muh
wù faane wu ka njvuune Nyo,
Nyo mo wu yu buunē che.

8 Mo no Jiso gè bee Mwa
Nyo noo, bangē ba wu gè yene
gè ge wu yeyē ki wu yûge geh
nyu Nyo le.

9 Fifiee fe wu nyume muh
wù kooji wu gēne wu mēse,
ki wu nyū je yi mbvuse fe
bamii ba yuge wu le. Mbvuse
wunē le wu kage gē.

10 Nyo gè baa Jiso le wu
nyûme kikwēe ki bachiji kin-
tanyē a je yi Melkisēdēk le.

*Keefē muh wu Kletu ka wu
chii bikaa gē*

11 Mwēe le yu wesee mù
bee baan̄ be kēme ki bee jēmē
kune saaka wunē. Geene fi
teēme ki ba naje fi yuu fe beñ
le, nje beñ le beñ ja wa beñ jiēe
ki beñ yû fīeē.

12 Ne be bee chuule, tu beñ
bee beñ yeyi wa lo bamii
mēse. Beñ fe nee fe fi nyume
le ba kaase ba yeyē lo beñ be
mwēe mù kune je yi Nyo, nyu
mu mù ba to ba ke yi mu
le. Beñ baan̄ nje mumwone
mu bwele mù baan̄ mu yaane
nyu ambēj a nyu je yi Nyo,
bo baan̄ a ke ge bo jii mwēe
munjile mù teēme gē.

13 Gē tanlo muh wù baan̄
wu yaane nyu ambeñ a je yi
Nyo le nyu wu ta wa yi fīeē fi
chaan̄ yi je Nyo le gē. Wuwee
baan̄ nje fīfione fi mwa.

14 Mwēe munjile mù teēme
to jii geh nyu bamii ba ta
wa. Boban̄ le bamii ba yeyē
wa ki bo tāade mwēe bo kee
yeye yeye wu mù njoñe be mù
mbeñ.

6

1 No fi le noo, besabēj
mo be chīnē n'yeyē wù kune
Kletu, wù muh to wu ke wu
yeyi le, bee gēne fwe nyu
be wù bamii ba le ba ta wa.
Keefē besabēj ka be kē be
lēese kichi ki n'yeyē wu le
bamii kūsē muntele muboo yi
gee chiboo chī tanlo chi too be
kwe le, mo n'yeyē wu le bamii
lēese fitele yi Nyo le gē.

2 Gē tanlo besabēj te ka be
kē be yēyi lo kune no ba chuge
bamii,* be ki ba gēede chia-
aan̄ yi bamii le gē. Gē tanlo
besabēj ka be ke be yēyi kune
mbu yi kwe le be kune nsa wù
nsunē wuyu le kimaga gē.

3 Mwēe munē, besabēj
tanlo bee chine yu bee gēne
fwe fe Nyo ne le wu beñj.

4 Besabēj chīnē yu nje ne
bamii gē bee ba yuuse wa bo
yi fīeē fi Kletu le, bo moj wa
nnya yi jade fēwe, bo kēme te
Kiyo ki Yuude, bo ja bo kaase
bo chii bikaa, tu gē je ka nyu
lo yu yi tanlo bo ka bo gē
bo kūsē muntele muboo mu
kaase mu tū jin̄ gē.

* 6:2 Nchuge wunē le kune bamii be mwēe no Bajuu to bo gee ka nyu no nyume te
nleseajoo wu bamii ba Kletu.

5 Bamii banε le bo moŋ wa bvujonε bvу jε yi Nyo bo yу, bo ka bo kεe bvunja bvу kinche kī too le.

6 Nε bo lese wa mwεε munε le, bo kaase bo chii bikaa, tu gε je ka nyu yu ki bo gē bo kāasε bo kūsε muntele mu-boo bo tu jinj gε, nje fιεe fi bo ge le lε bo le bo kaase bo jode nyu Mwa Nyo bo taa yi kintaanj le bε chiaanj yiboo, bo choose wu bwashaa.

7 Mwε wù janj gwee yu segechii yi lese kuu, wu nyaa mwεε bamii bā ba lεn mwε wuyu le nje bo le, lε bo bōne yi mu le, wu to wu kēme kimbone ki Nyo.

8 Geene, nε kuu bifafe bε mbiaŋ mwεne kwεε, tu wu le wu tu lo fιεe fi achiji. Fi nε le noo, lonj kōo wu, ba gē ba jā ba tōŋ lo mwε wuyu.

9 Nsáa yese yi shéŋ, mo no bee jεme nε, bee kee lε bεŋ lεme fienna gεh nyu yi mwεε mü jone le feder muboo, nyu mu mü too bε mbvuse fe bεŋ le.

10 Gε Nyo nyu Nyo wu kinlo gε, gε tanlo wu daayε lεme chena chī bεŋ lεne mo kinjkonε kī bεŋ duunyi kεgε lo to bude mεeſe fe bamii ba le be le nje wu gε.

11 Ntaŋ wese baŋ le lε muh bε kikwεε ke wu lεme gεh yi fifiee fιεe le noo geene mεeſe, wu le bεŋ gē bεŋ kēme fιεe fi bεŋ le bεŋ leesε bvufee bvuchii yi fi le, bεŋ tu bεŋ jinj fwe yi fi le.

12 Keefε bεŋ gēe kiwεeyε gε. Bεŋ bēge bε bamii ba gε leesε fitele yi Nyo le, bo kaane shéŋ fe bo kēme fιεe fi Nyo gε ka wa.

Gε Nyo to wu kuse ɣka we gε

13 Bεŋ kwājε sege Nyo gε ge ɣka fe Ablaham le. Sege wu gε gee wu kaŋ nyu jee che chi wu wù Nyo, nje gε muh mu ka nyu yu wù kuge wu feder wu, ki wu kāŋ jee che gε.

14 Sege wu gε kaŋ wu jεme lε, "Nchiεεŋ, nlé ɣgē mbūu wo, ɣgē boonj buŋ lōone lo."

15 No Ablaham yu noo, wu mo wu kaaŋ shéŋ wu chieεne ki wu tō wu kēme fιεe fi Nyo gε ka wu yu.

16 Le nchiεεŋ le muh to wu jii leh wu kaŋ nyu jee chi muh wù kuge wu feder wu, leh wuyu mo wu suunε nsa.

17 Le gεh yεεŋyεεŋ no Nyo gε doo wu ge ɣka wu tu wu goone ki wu gē le bamii ba le ba kēme fιεe fi wu gε ka fine, bo kεe chuule le gε wu to wu kuse fιεe fi wu goone gε. Wu doo wu ka wu mo wu ji leh.

18 No Nyo gε ka, wu kaase wu ji leh noo, mwεε munε mo mu bu munfεe mü tanlo ba gε ka ba kuse gε, nje mu gε bu nyu jwe wu Nyo le, nyume gε no wu mbiaŋ chimbiaŋ gε. Noo besabεŋ ba legε wa be bεε a wu kuu bee mo be kēme muntele mü tεeεme ki bee kāanyε fιεe fi ba gεle besabεŋ le bee jinj fwe yi fi le.

19 Fιεe fine fi besabεŋ jinj fwe yi fi le, jiji muntele mwesa besabεŋ le yi nchiεεŋ nchiεεŋ le, mu tεeεme nje kinfaŋa le keefε mu shíŋshi gε. Le fi fi lε fi gε besabεŋ fε be lεe be gεεŋ antεeε a kinche ki Nyo kī le ajiŋ a nju yī ba le ba shεŋshε yi banε fo.

20 Le fo fe Jiso gè lesè njé nsafwe wese besabèŋ ki wu kénycé kijusé fe besabèŋ le. Wu le kikwéε ki bachiji kintanyé kí kage gε a je yí Melkisédék le.

7

Kune chiji kintanyé wù Melkisédék

1 Melkisédék wuné gè bee Nfoŋ wu Salem, wu ka nyu chiji kintanyé ki Nyo wù le Kikwéε ki Mwéε Munchii. Lε to nyu kife kimu le, Ablaham la jenj wu so banfoŋ bamu. Melkisédék gè tase be wu no wu gè kweede, wu noŋ kimbone yi ye ye le.*

2 Ablaham gadε mwéε mü wu loh gwéŋ wu jenj le bimbe yuufe, wu nya kimbe kimimia ki mwéε munchii Melkisédék le. Chiji kintanyé wuné jee che duunyi mwéε munfée. Fi fwe le lε wu le, “Nfoŋ wu Chaŋ.” Jee che chimi nyu lε, “Nfoŋ wu Nyieggee” nje wù gè bee Nfoŋ wu Salem.[†]

3 Ge muh kee chiji kéné bwéε kéné kinyii ke ge. Ge kinche ke keme fénkéε kéné fékimese ge. Wu le chiji kintanyé wù kage ge nje Mwa Nyo.

4 Beŋ jíŋe beŋ yéŋ muh wù gè bee wuné! Wu gè bee muh wù kuge. Mo Ablaham wù gè bee chiji kfuu chi bamii ba Ishwala, wù gè loh mwéε gwéŋ wu jenj le wu to be mu wu gadε bimbe yuufe, wu nya kimimia wu le.

5 Fí kune boon̄ ba Lewe ba to ba lene lème chi bachiji kintanyé, kijusé kimu jéme a banchi ba Muse le le bo fii mwéε a bamii ba Ishwala le kimbe kimimia antenéε a bimbe yuufe, mo no bamii bané gè bee boon̄ ba bwéε báboo, bo bachii nyu boon̄ ba Ablaham.

6 Ge Melkisédék wuné gè bee muh wu a kinyi ki Lewe le ge. Geené, gè fi wu mwéε a Ablaham le kimbe kimimia antenéε a bimbe yuufe, wu noŋ kimbone yi ye ye le, Ablaham nyu muh wù Nyo gè ge nka fe wu le.

7 Ge nyu kimane le muh wù noŋ kimbone yi muh mu le, kuge wu feder muh wù wu noŋ kimbone yi ye ye le ge.

8 Bachiji kintanyé ba a kfuu chi Lewe le bané, fii mwéε a bamii le kimbe kimimia antenéε a bimbe yuufe, bo bayu bò fii nyu bamii ba tanlo bo kwe. Geené, Melkisédék wù gè fi mwéε kimbe kimimia antenéε a bimbe yuufe a Ablaham le, Nwa wu Nyo seŋe besabèŋ le lε, wu baan̄ yu.

9 Tanlo ba du le Lewe kibéε wù kfuu che fii mwéε a bamii le kimbe kimimia antenéε a bimbe yuufe wu gè nya mwe mwéε Melkisédék le chiaan̄ yi Ablaham le.

10 Bo tanlo bo duu noo nje sege Melkisédék gè tase be Ablaham, wu wù Lewe gè bee wu baan̄ bvule bvü Ablaham wù gè bee chiji bachiji bo.

11 Ne bee le lème chí kfuu chi Lewe gee nje bachiji kin-

* 7:1 Ablaham gè gεεŋ ki wu sūn Lod chiaan̄ yi banfoŋ baa le. † 7:2 Salem le, “Nyieggee” le jee chi a kilaanteŋ ki Yelusalém le, bo suné lo chi.

tanyε le chi koje ki chi gē bamii nyûme chaan a Nyo jii, tu ntan wu chiji kintanyε wumu le la? Besabεn kee le Nyo gē nya banchi bamii ba Ishwala le, wu bii leme chi bachiji kintanyε ba a kfuu chi Lewe le gee. Fi doo fi nyume noo, bo ka bo jeme le wuwε chiji kintanyε keme ki wu nyûme a je yī Melkisēdēk le, fede ki wu nyûme a je yī chiji kintanyε ki a kfuu chi Alonj le nεe?

¹² Fi le nchiesεn le kfuu chi bachiji kintanyε kuse, fi nyû chuule le ba keme ki ba kûse te banchi.

¹³ Muh wunε wù ba jeme kune wu, wu gē bu a kfuu chimi le yeye, muh gē baan a yu gε wu bu a kfuu chiyu le wù lēne fe kitana ki kintanyε le gε.

¹⁴ Muh wunε le Tada wese besabεn. File nchiesεn le wu gē bu a kfuu chi Juda le. Muse gē baan a yuge wu jeme fiesε kune kfuu chine sege wu gē jeme kune bachiji kintanyε gε.

Jiso le chiji kintanyε a je yi Melkisēdēk le

¹⁵ Fiesε fine fi ba jeme kune fi, le fi dunye ye chuule no chiji kintanyε wumu le wu bu wa nje Melkisēdēk.

¹⁶ Wu le wu ja wu tu chiji kintanyε ya nyume gε a je yī nchi jeme le le muh keme ki wu nyûme a kfuu chi bachiji kintanyε le gε. Wu le chiji kintanyε nyu yi bvunga bvu kinche kī kage gε le.

¹⁷ Le fiesε fi ba le ba sañ kune wu le,

“Wo le chiji kintanyε wù kage gε a je yī Melkisēdēk le.”

¹⁸ Fi mo fi nyu le, je yī kege yī bo gē gee mwεe yu ba le ba keñse wa yiyeε, nje gε yi ka keme bvunga kene leme gε.

¹⁹ Ge banchi ba Muse gē to bo ge fiesε fi joñ fi gεεñ fi mεse gε. Geene mεse Nyo le wu dunyε wa je yī joñe chuule yī besabεn le be gēede bvufee yi le, fede yεe. Le yi yī besabεn fede yi le fe bee tōo mbebe yi Nyo le.

²⁰ Ki ka ntaa fo, Nyo gē doo wu gεede chiji kintanyε wunε a je yī fiesε yine le, wu ji leh, gε wu gē to wu ji leh sege wu gē gεede bamu baa gε.

²¹ Geene, sege wu gē gεede wunε, wu ji leh kune wu, wu jeme le,
“Mε wù Tada nle nji leh,
gε me nyu nto nkuse je yan gε,
‘Wo le chiji kintanyε wù kage
gε.’”

²² Leh wù Nyo gē ji wunε gē duunyi le Jiso le muh wù ge mañkañ mà manfeñ manε mo leme, mo tεeñe mo fede mà kege.

²³ Bachiji kintanyε ba gē bee fweele bo gē shee bo duude lo, nje gε kwe gε tanlo yi chine muh le wu me geh wu gee leme che chi chiji kintanyε gε.

²⁴ Geene, Jiso le fie chiji kintanyε segechii, nje gε kinche ke nyu ki yu ki to ki ka gε.

²⁵ Noo, tanlo wu bvūuse bamii segechii ba keñse ba too fe Nyo le, bo fede ye ye le. Wu bvūuse noo, nje wu le yu segechii ki wu lēge Nyo fe bo le.

²⁶ Fi le chuule le besabεŋ kême kfuu chi kε kikwεε ki bachiji kintanyε. Wu le fie muh wù yuude, gε wu kême jiale gε kεnε ɳgilε ye ye le gε. Wu lεme fie yeye fε bamii ba befe le. Nyo le wu bεεŋse wa wu, wu bεŋ wu fe kibvule wu gεeŋ fεwe.

²⁷ Gε wu kême fie ntan̄ ki wu gεe kintanyε nje bikwεε bi bachiji kintanyε, bò gee kintanyε aju achii. Bo doo bo gee bo ya bo ge fε bikwεε biboo le, fε bo gεe fε bi bamii bamu le. Wu gε ge fie ke kintanyε kimimia no wu gε nya kikwεε ke ki wu tānyε bamii yu.

²⁸ Yi kife ki banchi ba Muse le, ba gε baade bikwεε bi bachiji kintanyε nyu bamii ba wεeyi yi nyaŋ yi ye le. Geene, le doo nyume a jin̄ a banchi banε, Nyo ge ɳka wu ji leh, wu mo wu baa wa nyu Mwa ye wù wu gε ge wu kojε wu gεeŋ wu mεse wu kage gε.

8

Jiso le kikwεε ki bachiji kintanyε ki maŋkan̄ mà manfεŋ

¹ Kikwεε ki fεe fε besabεŋ jεme kune fi le gεh le, besabεŋ kême kfuu chi kikwεε ki bachiji kintanyε nyu muh wù le wu shii a kibo kinchieŋ ki kala wu Nyo wu Bvukuge le fεwe.

² Wu le muh wu lεme wu Nyo, wu lεne kinche ki Nyo kī ajiŋ kī nyu nchiεŋ nchiεŋ chun̄ yi wu wù Nyo, kεnyi gε bamii gε. Kenyi wu wù Tada Nyo chun̄ yiyu.

³ Kikwεε ki bachiji kintanyε kichii Nyo to wu baa, wu gεe

lε wu nyâa nnya wu ka gee bintanyε fε Nyo le. Noo, tu fi le fεe fε shaŋ fε wunε chiji kintanyε le ki wu kême te fεe fε taŋlo wu nyâ Nyo le.

⁴ Nε wu bee fεkuu fεnε, wu gε nyu lo chiji kintanyε gε, nje bachiji kintanyε le wa yu bò nyaa nnya bo bii no nchi wu Muse goone.

⁵ Lεme chi bo lεne fεkuu fεnε le gεh lo nfieŋe be kinji-inyi ki kinche ki Nyo kī ajiŋ ki fεwe. Le fεe fε gε bee sege Muse gε bee ki wu kēnyε chun̄ yi Nyo fεkuu fεnε, Nyo teefε wu, wu du le,

“Wo yēnε le wo le wo kēnyε fεe fεchii fε nyū yεεŋyεεŋ
nje fε ɳgε ndunyε wo le yi mbegε le.”

⁶ Geene, Jiso le ba nya lεme wu le chi kuge chi fede chi bachiji kintanyε ba fweele, gεh yεεŋyεεŋ no maŋkan̄ mà wu lεme fwe yo antεnεe a Nyo bε muh wu wuŋ ma kuge te ma fede mà kege. Mo fede nje mo manε bii nyu baŋka ba fede ba fweele le.

⁷ Nε maŋkan̄ ma fweele gε kεme gε jiale gε, tu gε ntan̄ wu mamu baŋ yu gε.

⁸ Nyo gε yεŋ le bamii kεme jiale, wu mo wu jεmε le,
“Mε wù Tada njεme le juu too lo,
chi nlé ɳgε ɳgwô maŋkan̄ mà manfεŋ,
besa yeh yi Ishwala mo yeh yi Juda.

⁹ Gε maŋkan̄ manε nyu nje mà ɳgε ɳgwo besa bachiji chiji bo,
juu chi ɳgε jijε bo le yi kibo le,

njo mbu bε bo wonj wu Ijib le
ge.

Maŋkanj mayu manε bo gε
baanj me ge bo leme yi
mo le ge.

Noo, me mo mbaaa jinj bo le.
Fine jeme me wù Tada.

¹⁰ Me wù Tada ɳka njeme le,
kife lé ki tō ki kōje,

me mo ɳgwô mamu maŋkanj
besa yeh yi Ishwala.

Mo lé mo nyû le, nlé ɳgê
nléesε lo banchi bajn,
a baŋkwajε baboo le,
nsâŋ nyu a muntele muboo
le.

Nlé ɳgê nyû Nyo wuboo, bo
nyûme bamii bajn.

¹¹ Ge muh baaŋ wu ka wu yεyi
lo muh we wu wonj
wumu,

kene mwa bwēe wu duu le wu
kēe Tada Nyo ge,

nje muh wuchii lé wu gε wu
kēe me,

kege yi muh wu shige le gεne
bude yi wù kuge le.

¹² Nlé ɳgê ɳkôo yii fe bo le,
nléeshe mwεε muboo mü
mbefe.

Ge mbaanj ɳka ɳkwāji bimbefε
biboo ge."

¹³ No Nyo gε jeme le maŋkanj
ma manfεŋ lé mo nyûme, tu
wu jode le ma fweele maa le
fieε fi kege. Fieε ne le fi kege
kene fi junj wa, tu shεgε wa
shige, fi lεsε a bamii jii.

9

*Je yi n'yuuse yi kege be yi
fieŋ*

¹ Fi le le, maŋkanj mà fweele
gε keme banchi ba duunyi je
yi bamii bûune Nyo yi le, bo

ka keme kijuse ki bo gε seese le
le chunj yi Nyo yi fekuu fεne.

² Bo gε kenyε chunj be nju ba
suunε bimbe bifeε, kimbe kī
fwe antεŋ ba tεŋe le Kijuse kī
Yuude. Fεne le fe fieε fi ba gε
toome bin'yesε mo fe kidaj kī
ba gε gεede bled wù ba le ba
cha ba gεe le le wu Nyo.

³ Kimbe kī bii fo antεŋ ba
tεŋe le Kijuu kī Yuude chuuile.
Kijuu kine gε bee ajiŋ a nju
yimi ba sheŋshe yi suunε chunj
yiyu antεnεe.

⁴ Kijuse kinε gε bee fe kitana
ki jiŋ gε bee fo, ba kenyε ki-
tana kiyu be kichwa ki bige
kī yεede. Nku wu maŋkanj mà
Nyo gε gwo be bamii nyu te
fo, bo kenyε bo banj ye yiyu
yichii be kichwa ki bige kī
yεede. A ɳku wunε le kin-
tee ki mana gε bee yo, ba gε
kenye te be kichwa ki bige kī
yεede. Kimbaŋ ki Aloŋ kεe ki
biŋkame gε chone yu, nyu te a
ɳku wunε le. Bibεse bi ata bi
bo gε saŋ banchi be maŋkanj
mayu nyu te a ɳku wunε le.

⁵ Awe a ɳku wunε ba gε
leesε mwεε mumu mu le
nje banchendaa ba Nyo ba
n'yuu, mu saŋse ye awe a kala
wù Nyo wu nléeshe bimbefε.
Mwεε munε ge tanjlo besabεŋ
jeme bee gεne antεnεe amu
meeſe baanj ge.

⁶ No bo gε seese mwεε munε
a yinε je le ne, bachiji kin-
tanyε mo bo gεne bo lese a
kimbe kī fwe kεe le aju achii
bo gee leme chiboo yu.

⁷ Geenε, muh wù gε too wu
lese a kimbe kī antεŋ kεe le,
gε bee geh kikwεε ki bachiji
kintanyε maa. Wu gε lese yu

gēh kimimia yi kiluŋ le. Gē wu too ki wu lee yu wu ya kēme gē kilemē ki nyāŋ ki wu gē kintanye yu fē kikwēe ke le mo fē bimbefē bī bamii gee bo kee gē le.

⁸ Noo, yinē le je yī Kiyo ki Yuude duunyi bamii le lē, je yī muh tanjlo wu lee wu gēeñ fē Kijuu kī Yuude chuule gē baan̄ a gwenyē gē ye gē, no chun̄ yi Nyo yi fwe yēe gē baan̄ yi lēme fo.

⁹ Mwēe mune munchii le njin̄e wu mwēe mù kooshi yi kife kine le mēese. Fine duunyi le gē mwēe mù bo gē nyaa Nyo le mo bintanye bī bo gē gee fē Nyo le tanjlo bi ge muntele mu bamii ba buune fē Nyo le nyūme mu yuude mu gēene mu mēese gē.

¹⁰ Mwēe mucu kēme gēh nyu fīee maa ki mu gē bē mwēe munjile mo mwēe mù mule mo jé yī bamii chuge ye yu ki bo yūude a Nyo jii. Mune le mwēe mù kune gēh nyu nyāŋ yi ye, mù bo kēme ki bo gēe gēene bude kife ki nkuse lé wu gē wu tō le.

¹¹ Geenē no Kletu wū le kikwēe ki bachiji kintanye le wu to wa, nyume wu wū to bē mwēe mù njoñe, wu mo wu lee chun̄ yī baan̄ yī yuude yi gēene yi mēese le. Gē yi yinē nyu yi jone bamii gē. Fi le lē, gē nyu chun̄ yi yi nshēñ yinē le gē.

¹² Fē wu gē lese fo le Kijusse kī Yuude nē chuule. Wu gē lee kimimia fi ka lo noo. Wu gē baan̄ lee gē fo nyu bē kilemē ki bī kēne ki boon̄ ba banaa gē.

Wu gē lese nyu bē kilemē ke. No wu ge noo, fine mo fi suuŋ besabēñ yi bimbefē le, nsunē wunē nyu wu kage gē.

¹³ Sege muh le bē nkfun̄ ye le, ba jo bilemē bi bī kēne bi boon̄ ba banaa, kēne taan̄ chi kijun̄e ki naa ki ba le ba bvūushē ba ton̄ ki fie, ba miase kēne ba mwase yi mwēde le, wu kaase wu tu wu yuude.

¹⁴ Nē fi be bee noo, tu gē kilemē ki Kletu tanjlo ki gē fīee fi fede fifiēñ sēñ? Wu gē bee wu nya kikwēe ke wu nyū gē bē jiale gē fē Nyo le, fede yī Kiyo kī kage gē le. Wu gē ge noo, wu mo wu chuge muntele mwesa besabēñ yi mwēe mù too bē kwe le, wu le besabēñ lēne Nyo wū kēme kinche le.

¹⁵ Nē fīee fi Kletu le muh wū lēme fwe wu maŋkaŋ mà manfēñ mane antenēe a Nyo bē muh wu wuŋ. Wu lēme wu le bamii ba Nyo le wu tēñ lē le be lē bo kēme kijuse fē bvujon̄e bvū kage gē bvū Nyo le wu ka bo yu. Bo lē bo kēme nje muh le wu kwe wa, kwe ye yinē suuŋ bo yi ḥe wū gē bee ki wu gē wu to nje bimbefē bī bo gē shee bo gee fweele yi maŋkaŋ mà kege le.

¹⁶ Besabēñ kee le muh teede kwe,* muh gē ka wu bii ntelē wu kwe yiyu le nje bo yēñ le mwēde le wu kwe wa sēñ gē.

¹⁷ Fi le noo, nje gē ntelē wu kwe to wū kēme bvujga nje muh kwe wa sēñ gē. Gē ba to ba bii ntelē wu kwe le, muh

* **9:16** Ntefe yi kwe bē maŋkaŋ le fīee fimimia a jé Glek le.

wù teede kwe baan yu ge.

¹⁸ Nε fiee fi mo maŋkaŋ ma fwe gè ya to taŋlo mo ge leeeŋ nje ba see nyaŋ kileme bu seŋ ge.

¹⁹ Gè bee sege Muse gè teŋe wa fiee fichii fi gè bee a ŋwa wu banchi le fe bamii bachii le, wu mo wu jo che yi kite ki isob a ba finyε yvú yi shon yiyu le ba choŋ yi tu yi yεede. No wu jo noo wu fuŋ a kileme ki boŋ ba banaa be ki bi mo joo, wu miasε yi banwa ba banchi bayu le, wu miasε te yi bamii le bachii.

²⁰ Wu doo wu miasε wu jeme le, "Kileme kinε le ki maŋkaŋ mà Nyo gwode bena bo, wu duu le beŋ lēme yiyu le."

²¹ Wu miasε te kileme kiyu yi chun yi Nyo yee le, mo yi mwεε mü le chun kwεε, mü bo gee buune yu.

²² Fi le lo nchieeŋ le mwεε weseε gè shee nyu nchi duunyi le bo keme ki bo gée geh nyu be kileme fe mu yūude. Gè bee taŋlo ba ge leeshe bimbefε bi muh nje bo see fiee kileme bu seŋ ge.

Kintanyε kī Jiso gè ge kimimia ki chūge bimbefε bi bamii.

²³ Fi gè bee fishaŋ le ba chūge mwεε munε mu le geh lo mü nfieeŋe mwεε mü fewe yinε je le. Geenε, ba chūge mü nyu lo kibεε mü fewe, be bintanyε bì fede bine.

²⁴ Fi le le Kletu gè lee kinche ki Nyo ki ajiŋ le nyu ge ki jone bamii be chiaaŋ ge, ki nyu geh lo nfieeŋe yi kinche ki Nyo ki ajiŋ ki nchieeŋ nchieeŋ. Wu ge lese nyu fewe kibεε. Le fe wu

le fo meesee a Nyo fwe wu lege Nyo fe besabeŋ le.

²⁵ Ge wu nyu fo noo ki wu ka wu gēe bintanyε be kikwεε ke fe Nyo le chike le chike le ge, nje no kikwεε ki bachiji kintanyε gè shee ki leese fe Kijuu kī Yuude ne chuule, le kiluŋ le kiluŋ, ki wu gēe kintanyε be kileme nje le ke seŋ ge.

²⁶ Nε fi fine gè bee fishaŋ, tu Kletu be keme ki wu kwēe wu jade we, wu kaase wu kwee kege no ba gè fe woŋ. Geenε no fi le, wu le wu to wa kimimia fi ka lo noo. Wu to kife kinε kī woŋ ka wa le ki wu jō kikwεε ke wu gē kintanyε yu, wu kwē ki wu chūge bimbefε.

²⁷ Geh yeeŋyeeŋ no fi le le muh keme ki wu kwē geh kimimia wu mo wu chieene wa nyu nsa,

²⁸ le geh no Kletu gè nya kikwεε ke wu kwe fe bamii le kimimia ki wu tūu bimbefε bi bamii ba duude. Wu lé wu gē wu kāase wu tō kiŋgane kī kinfeε wu ka gee ge fiee be bimbefε ge. Wu lé wu gē wu tō meesee ki wu bviŋse bamii ba chieene wu je yi shaŋ le.

10

Kintanyε kī Jiso gè ge le kijo wa kijuse ki bintanyε bichii

¹ Banchi ba Nyo gè nya Muse le gè bee kinjiinyi ki mwεε mü njoŋe mü gè bee ki mu tō mu nyūme. Ge bo gè bee wa nchieeŋ nchieeŋ wu mwεε mü gè bee ki mu tō mu nyūme ge. Bo mo bo shee bo gee bintanyε bo kaase bo tuu fo biluŋ le biluŋ le, nje taŋlo bintanyε biyu gē bamii baa

bò kεεŋse bo too fε Nyo le, ki
bo yûude bo gεeñe bo mεeſe
sεŋ gε.

² Ne gè bee le bintanyε biyu
taŋlo bi ge bo yûude noo, tu
gε bo gè bee bo ka bo shee
bo gee bintanyε bi le bi le gε,
nje bamii ba buune Nyo gè
bee nyû ba chuge wa bimbefε
biboo kimimia, muntele mu-
boo ka sage gε bo yi bimbefε
le gε.

³ Geene, bintanyε binε bī bo
gè gee, gè gee bamii kwají lo
bimbefε biboo biluŋ le biluŋ
le.

⁴ Fi le noo, nje gε taŋlo
bileme bi banaa* bε bi bī
chûge bimbefε bi muh gε.

⁵ Ne fiee fi gè ge le Kletu doo
wu to fekuu fene wu jeme Nyo
le le,

"Gε wo kεme ntan fε bintanyε
bī ba gee bε nyán le gε,
mo fε mwεe mù ba nyaa wo le
gε.

Wo le wo seesε nyu ye yi muh
wu wuŋ fe mene.

⁶ Gε nyán yī ba nyaa ba tone
ba gee bintanyε yu fε
wo le,

bε mwεe mù ba nyaa ba gee
bintanyε yu
ki ba chûge bimbefε bi bamii

yu to mu gee wo yûge
gε njon gε.

⁷ Mε mo njeme le,
'O Nyo bījε yēŋ, nto ki ḥgē fiee
fi wo goone,

gεh no ba saŋ kune mε a Nwa
wo le.'

⁸ Wu gè ya wu jeme Nyo le le,
"Gε wo baan wo kεme ntan
kεne wo yuge njon bε
bintanyε,

bε nnya yī ba nyaa wo le
mo nyán yī ba nyaa ba
tone ba gee bintanyε
yu fε wo le,

mo mwεe mù ba nyaa ba gee
bintanyε yu,
ki ba chûge bimbefε bi bamii
yu gε."

Mwεe munε bo gee bo bii no
nchi goone.

⁹ No wu jeme noo, wu mo wu
taa fo wu jeme Nyo le le,
"Bījε yēŋ, nto ki ḥgē fiee fi wo
goone."

Wu gè jeme noo, wu mo wu
lεeshe bintanyε bī kege ki wu
gεe bifeŋ.

¹⁰ No Jiso Kletu gè ge fiee fi Nyo
gε goone le wu gε, ye ye yī wu
gε nya kimimia fi ka lo noo, yī
gε besabεŋ mo be yuude.

¹¹ Chiji kintanyε wuchii to wu
gεeñe wu leme fε kijuse ke ki
leme le aju achii wu gee bin-
tanyε binε chikε le chikε le, nje
bintanyε biyu taŋlo bi chīaase
bimbefε bi bamii le sεŋ.

¹² Geene Kletu gè ge ke kin-
tanyε kimimia ki mo ki kōjε
ki chīaase bimbefε bi bamii
kimaga. No wu ge noo wu
mowu shii a kibo kinchieŋ ki
Nyo le.

¹³ Wu le fo kεge sege kεe le,
wu chieene gεeŋ bu sege Nyo
lé wu gīŋse bamii be ba kim-
banε nje kitege ki bikaa bie
wu tōme bikaa yi bo le.

¹⁴ Kintanyε ke kī kimimia
kinε ki wu gεbamii ba wu gee
bo yuude, bo mo bo yuude tε
a Nyo jii gεeñe mεeſe segechii.

¹⁵ Kiyo ki Yuude jeme tε
besabεŋ le ki toone fiee fine.

* **10:4** Banaa banε gε bee banaa ba bileŋse.

Ki g  ya ki j m  le,

16 "Tada Nyo duu le, ne
man̄kaŋ man̄e mà nlé
ŋgē ŋgwô besa bo,
ajin̄ a aju ayu le:

Nlé ñgê ñgêe banchi ban a
muntele muboo le,
ñka nsâñ a banjkwaje baboo
le”

^{1c.} 17 No wu jeme noo wu ka wu
taa fo lε,

"Ge mbaan n̄ka n̄kwâji bim-
bef̄ biboo

kεnε gee chiboo či befe gε."

¹⁸ Fi mo fi nyume le ba ne le ba
leeshe wa bimbefé bi bamii, tu
ge ntanj wu mwéé mù ba nyaam
ba gee kintanye ki ba chûge
bimbefé bi bamii yu, ka baanj
yu ge.

*Besabəŋ kēŋjse bee tōo
mbebe yi Nyo le*

19 Boon̄ ba bwεεŋ, fi mo fi
nyume le, kilemε ki Jiso le ki
gwenyε wa je yĩ besaben̄ taŋlo
bee lee mεeſe bee faane ge,
bee gεεŋ fe Kijuse kεε ki Yuude
ne chuule le.

20 Besabenj tanjo bee fê a je
yifien yî nyaa kinche yî Jiso
gè gwenyi fê besabenj le. Wu
gè gwenyi je yine be ye ye, fi
mo fi nyu le wu le wu chiaasæ
wa nju yî ba shenjshé ba banje
kijuse kiyu vu.

²¹ Besabəŋ keme wa chiji
kintanyé wù baan, wù leme a
yeh yi Nyo we.

22 No mw  e   mun   le noo,
besabğ mo be k  e  n  se bee t  oo
mbebe yi Nyo le be fitele fim-
imia, besabğ ny   be lees  
fitele yi wu le fichii bee ma  n  
ge lo shige ge. Besabğ k  e  n  se
nje ba le ba mias   wa muntele
mwesa besabğ be kileme ki-

Kletu mu tu mu yuude, mu ka
sage ge besabεŋ yi fiεε le gε.
Besabεŋ ka nyu te ba chuge
wa ye yese besebeŋ be joo yi
yuude.

23 Besabəŋ lême bee təeeme
chuule yi fię fi besabəŋ jiine
fwe yi fi le, fi besabəŋ to be
jeme bamii le kune fi. Keefə
besabəŋ jiine gę, nje muh wù
gę ka besabəŋ leme yi ję ye le.

24 Besabęñ gôone tε je ki bee
yûfe muntele mu muh lε muh
ki bee kône mo ki bee gêe
mwee mü njoñe.

²⁵ Keef^e besab^eŋ chīn^e ki
bee tōo yi kintaash^e le nj^e no
bamii bamu le bo ja wa bo gee
g^e. Besab^eŋ yûfe lo muntele
mwesa, fed^e munchii no
besab^eŋ yede wa juu chi Tada
wese besab^eŋ lé wu kâas^e wu
tō, le wa mbebe le.

26 Besabεŋ kēe lε nε
besabεŋ ja bee ka gee bim-
befε, bee gee bee kee, besabεŋ
nyu be fi wa je yi nchiεεŋ,
besabεŋ kēe lε gε kintanyε
kimu ka nyume yu ki tanjlo
ba ka ba gε fe bimbefε biesa
besabεŋ le gε.

²⁸ Sege muh ḥgode nchi wu
Muse, bamii lεŋ bafεe kene
batede bo toon le bo le bo yεŋ
fiee fi wu ge le, nsa mo wu koo
mwεde, ba mo ba yuuuyε lo wu
ba koode gε vyi gε.

29 Ne fi le noo, tu bεŋ kwaji
le muh wù jode Mwa Nyo
fekuu, wu jode te kilemε ki

maŋkaŋ mà Nyo gwo ki wu chûge wu yu wu yûude lè ki le fîeε fi achiji, wu naanyi tè Kiyo ki Yuude kî too bë nfih fë bamii le, kfuu chi ñge wù wëe muh lé wu gê wu kêmë le wu nyâme neε?

³⁰ We ñge le wu kuufe lo ye nje besabëŋ kee muh wu gë jëmë le,

“Le më wù lè ñge nchvûu kichvuse, nyu më wù nlé ñgê nnyâ nlaŋe wuboo.”

Wu ka wu jëmë le,

“Le më wù Tada wù nlé ñgë nsâ bamii baŋ.”

³¹ Le fîeε fi kuufe ye baan̄ ki muh gwè chiaan̄ yi Nyo wù kême kinche le.

³² Beŋ tâne aju a fwe a ba gë yuuse beŋ yi fîeε fi Nyo le. Beŋ gë kaan̄ shéŋ beŋ ju bë ban̄gë ba gë too fe beŋ le.

³³ Kife kimi gë bee bamii gë naanyi beŋ bo ka nyiege bë beŋ fe waan̄. Kife kimi gë bee beŋ gë taashë bë bamii ba ba gë nyaa tè ñge bo le a yee je le.

³⁴ Beŋ gë shee beŋ koode yii bë bo baa bamii ba le yi ncha le, beŋ fî bo. Bo gë shee bo lode mwëe mwëna, beŋ gë chine yu beŋ tu beŋ yuge geh nyu njon̄, nje beŋ gë kee le beŋ kême mwëe mumu mù fedé mwëe nyume mù le mu më geh mu nyâme segechii.

³⁵ Noo, keefë beŋ chîne fîeε fi beŋ leme yu le gë, nje le fîeε fi kême nlaŋe wù kuge.

³⁶ Fîeε fi fishaŋ fe beŋ le, le lè beŋ kâaŋ shéŋ, wu lè beŋ taŋlo beŋ gëe nyu fîeε fi Nyo goone, beŋ mo beŋ kêmë fîeε fi wu le wu ka besabëŋ yu.

³⁷ Ba le ba saŋ lè,
“Shëge wa shige muh wù lè ki
wu tô mo wu fëse.
Gë wu nyu wu mójë gë.

³⁸ Muh waŋ wù chaan̄ lè wu
gë wu kêmë kinche,
nje fitele fi wu lese yi ye yaŋ
le.

Geen̄, wu ja lo wu faane wu
chii bikaa,
fitele fiaŋ gë ka fi jõŋe bë wu
gë.”

³⁹ Gë, besabëŋ nyume bo baa
bò chile bikaa bò lè bo gë bo
lësé gë. Besabëŋ le bamii ba
le ba leesé fitele yi Nyo le, ba
biyo biboo lè bi gë bi bône.

11

*Kune ki ba lëese fitele yi
Nyo le*

¹ Ki muh leesé fitele yi Nyo
le, le ki wu jîlñe fwe yi fîeε
fi Nyo le wu ka wu yu, wu
kee chuule lè wu lè wu gë wu
kêmë fi, wu kee tè lè fi le yu wu
baan̄ a yëŋ gë wa fi le gë.

² Nyo gë bëeŋse bamii ba
fweele nje bo gë leesé fitele yi
wu le.

³ Gë tè fitele fi besabëŋ leese
yi Nyo le fe besabëŋ këe chu
ule lè Nyo gë fe woŋ kfunë
nyu bë je ye, fi le lè mwëe mù
besabëŋ yëde gë bu yi mù ba
yëde gë mu le gë.

Abë

⁴ Gë ge fitele fi Abë gë leesé
yi Nyo le fe wu ge kintanyë
kî kooji wu fe Këŋ. Nyo mo
wu jo wu le wu le muh wù
chaan̄, wu mo wu fi nnya ye
ki wu tôon̄ lè wu le muh wù
chaan̄. Abë gë kwe, geen̄
fitele fi wu gë leesé yi Nyo
le, fi ge besabëŋ tu bee yuge

wu jeme besabəŋ le too bude abəŋ.

Enok

⁵ Gè ge te fitele fi Enok gè leesə yi Nyo le fe Nyo jô wu wu gəeŋ bə wu fe we wu wuŋe, kwe baanj wu le kuŋ gε. Bo gè ja bo gε ka bo yεŋ wu le gε, nje Nyo gè jo wa wu fe we. Fe Nyo jô Enok we gè bee Nwa wu Nyo jeme le, wu gè shee wù gee Nyo yuge njon.

⁶ Noo, ne muh le yu nje wu le wu leesə fitele yi Nyo le seŋ, tu gε tanlo wu gè Nyo yûge njon bə wu gε, nje muh goone ki wu kēeŋse wu tōo mbebe yi Nyo le, tu wù kəme ki wu bēŋ le Nyo le yu, mo le wu maaji muh wuchii wù goone wu wesee.

Nyua

⁷ Gè ge te fitele fi Nyua gè leesə yi Nyo le, sege Nyo gè doo wu tefε wu kune fieε fi lé fi gè fi kôoshε wu baanj a yεŋ gε wa fi le gε, wu yu Nyo le wu mo wu fe ŋguh wù kuge, ki wu bvûse yeh ye yu. No wu gè leesə fitele noo wu mo wu dunye lε bamii ba yi woj kfunε le, le ba befe a Nyo jii. Le wu wù Nyo gè nya kijuse ki muh wù chaanj wu le, kī wu nyaa muh wù le wu leesə fitele yi wu le.

Ablaham bə Sela

⁸ Gè ge te fitele fi Ablaham gè leesə yi Nyo le, fe wu yu Nyo le sege wu gè teŋe wu le wu jâ woj wuboo le, wu gēeŋ wumu wù wu gè bee ki wu

gē wu kēme nje woj we. No Ablaham gè yu noo wu mo wu tu wu gεeŋe gəh lo, wu kee gε fe wu gεeŋe fo gε.

⁹ Gè ge fitele fi wu gè leesə yi Nyo le fiyu, fe wu gεeŋ wu chēe woj wù Nyo gè ka wu yu nje ntolo wù gεeŋ wu bεe woj wu bamii bamu le. Wu gè bee yo wu jiényi wu chee chūŋ le bε boonj be Asik bε Yakob ba Nyo gè ka wa bo bachii ba woj wuyu le le lé gè nyûme wuboo.

¹⁰ Wu gè chee chūŋ le noo nje wu gè jiiŋe fwe ki wu gè wu lée a kilaantenj kī kēme kichi, gè seese Nyo no kilaantenj kiyu lé ki tō ki nyûme, wu mo wu joonj.

¹¹ Gè ge te fitele fi Ablaham gè leesə yi Nyo le fe wu kēme mwa no wù gè bee wu juŋ wa wu fesə, Sela te tanlo wu gε ka wu boo gε. Fi gè kooshi noo nje Ablaham gè bεeŋ le Nyo wù gè ka wu to wu lēme gəh nyu yi jε ye le.*

¹² Fi mo fi nyu le muh wu mumwaa wu Ablaham wù gè bee wu nyu wu juŋ wa baanj, wu nyu wa jwe wu kwe le, gè ja kiŋgoge ki muh ki bu yi ye le ki duude nje jón yi we mo nje munshεeŋ mu ŋgeeme yi joo yi baanj le, mu tanlo muh gε tanj gε.

¹³ Bamii banε bachii gè jiénye bo gè baanj kēme gε fieε fi Nyo gè ka wa fiyu gε, bo gè jiénye bo to bo kweeyi bo nyu bo leese gè fitele yi Nyo le. Bo

* **11:11** Banwa ba kege bamu kēme te fene le, “Gè ge te fitele fi Sela gε leesə yi Nyo le, fe wu kēme bvunja ki wu fwεe wù nyu wu juŋ wa wu fesə, tanlo wu gε ka wu boo gε. Fi gε kooshi noo nje Sela gè bεeŋ le...”

gè yεn gεh lo fi le fi baan fi too
je yī ndefe le, bo fi bε kilanje,
bo jεmε bε de yiboo lε, fε bo le
bo kee lε bo le gε lo bantolo bo
to bo bεy i nshεn yinε le.

¹⁴ Nε bamii jεme nε, fi mo fi
dūnyi chuule lε bo baan bo
goone woŋ wù le wuboo.

¹⁵ Nε bo gε baan bo kwaji
kune woŋ wù bo gε ja yo, tu
bo gε bee bo kēme je yī bo
kāasε bo tū jinj.

¹⁶ Geenε, no fi le, bo gε
goone nyu woŋ wù fedε kwεε,
nyu woŋ wù fεwe. Noo gε
Nyo to wù kεme bvuya sege
ba tεnε wu lε Nyo wuboo gε,
nje wu le wu seesε kilaanteŋ
wu gεe bo le.

¹⁷ Gε ge fitele fi Ablaham gε
leesε yi Nyo le fi gε ge Nyo
doo wu moŋ wu, wu bεεŋ ki
wu jō mwa ye wu Asik wu gε
kintanyε yu fε Nyo le. Le wu
wù Ablaham wù Nyo gε ka lε
kingogε ki muh lε ki bū a wu
yeh. Wu bεεŋ ki wu jō mwa
ye kage wu, lε wu gε kintanyε
yu.

¹⁸ Mwa ye wunε gε bee wù
Nyo gε jεmε wa Ablaham le lε,
“Le yi Asik le wù boon bò lε
bo gεe jee chun le bo bù
yu.”

¹⁹ Ablaham gε kee lε muh
kwe lo, tu tanlo Nyo kaase wu
ge wu tu yu. Noo a je yimi le
tanlo ba jo lε Asik gε bee wu
kwe, Nyo kaase wu nya wu
Ablaham le wu nyume wu
wuŋje.

Asik

²⁰ Gε ge fitele fi Asik gε leesε
te yi Nyo le fε wu che boon be
Yakob bε Esawu wu jεmε bo le

kune kimbone kī gε bee kī yu
ki tō fε bo le.

Yakob

²¹ Gε ge te fitele fi Yakob gε
leesε yi Nyo le wu gε doo wu
kwee, wu che boon ba Yosef
wù mwa ye. Wu gε chede noo
wu ηgvuumε yi kimbaŋ le wu
tu wu nyaa ηgvunε Nyo le.

Yosef

²² Gε ge fitele fi Yosef gε
leesε yi Nyo le fi gε ge, wu gε
doo wu nyūme wa ki wu kwε
wu mo wu tēede kwe ye wu
duunyi lε bamii ba Ishwala
lε bo gε bo shεe bo bū wu
wu Ijib le. Wu mo wu du lε
sege bo doo bo bude yo bo jō
biŋkufe bie.

Chiji Muse bε bwe Muse

²³ Gε bee fitele fi chiji Muse
bε bwee gε leesε yi Nyo le fi gε
ge fε bo nyile Muse yi kii le yi
tēede lε keefε ba yūuyε wu sege
ba gε boyε wu gε. Bo gε nyile
wu noo nje bo gε yεn lε gε bee
mwa wù joŋe chuu baan. Gε
bo gε faane ki bo ηgōde nchi
wu Nfon gε bvuse gε.

Muse

²⁴ Gε ge fitele fi Muse gε
leesε te yi Nyo le sege wu gε
kojε wa jwεŋse fi gε ge, wu
fan lε keefε ba tēnε wu lε mwa
mwa ηgoon yi Nfon Falawu
gε.

²⁵ Wu gε be wu cha fie ki wu
yεnε nyu ηgε bε bamii ba le ba
Nyo, fede ki wu yūge njon bε
mwεε mū mbefe mū le yi kife
le ne shige.

²⁶ Wu gε bee wu jo lε ba
choose wu nje wu le muh Mb-
vuse wù Nyo gε ka, tu fifieε

keme maaje fedé ki wu kême kwa wu Ijib wuchii. Wu gè jo noo nje wu gè jiiñe maaje wù lé wu gè wu tô fë wu le.

²⁷ Gè ge fitele fi wu gè leesë yi Nyo le fë wu ja Ijib wu ya faane gè shéñ yì toonyi yi Nfonj le tanlo wu gè fiesë be wu gë. Wu gè kaañ shéñ wu ja wu tu wu gëne nje wu gè jiiñe fie nyu fwe, nje wu gè yede Nyo wù ba yede gë wu le be ajii gë.

²⁸ Gè ge te fitele fi wu gè leesë yi Nyo le fë wu gëe Ñka wu Ndanjfe, wu fë ba jo kileme ba yefë yi fese le, wu le Nchendaa wu Kwe wù gè yuuyi boonj ba bilesë ba fwe yi kfuu le doo wu too wu fesë fë jwe wu fwese wu bamii ba Ishwala le wu mo wu dañ wu fe.

Bamii ba Ishwala

²⁹ Gè ge te fitele fi bamii ba Ishwala gè leesë yi Nyo le, fë bo gëeñ bo dañ Joo yì Baanj yì Yëede fekuu nje bo fede nyu kwa. Bamii ba Ijib gè doo bo to te bo bu fë joo yiyu le bo tu bo mone ki bo fe te noo yi kude bo bachii yi gëeñ be bo.

³⁰ Gè ge te fitele fi bamii bayu gè leesë fi gè ge bo doo bo gëeñ bo bu Jeliku, fi ge bo jienye bo kene kilaanteñ kiyu, bo gè doo bo kene noo le bu aju bvusooshwi bimbe bi kilaanteñ kiyu këse bichii.

Lahab

³¹ Gè ge fitele fi Lahab wù gè bee kinjikuu kimi gè leesë te yi Nyo le, wu gè baanj kwe gë be ñgooo yi bamii baboo ba woñ gë ba gè teeme bikwëe Nyo le gë. Wu gè baanj kwe

gë, nje bamii ba Ishwala gè tuñ bamii le bo tô bo jienye bo këeyë woñ wuyu, kwëse wuyu fi bo a wu yeñ.

*Gidion, Balak, Samseñ, Jefta, Dabi be Samwe
mo bamii ba ntuñ wu Nyo
bamu*

³² Ne le le ntâñe bamii ba gè leesë fitele yi Nyo le, ntâñ ñgêeñ mbû faanj? Gëh kife nyu yu ki tanlo ñkê naji mwëe mu bamii, nje Gidion, Balak, Samseñ, Jefta kene Dabi be Samwe mo bamii ba ntuñ ba Nyo bamu le gë.

³³ Bamii banë bachii le ba gè leesë fitele yi Nyo le. Bamu gè yage bituñ yi jen le, bamu sage bvunfonj a je yì kooji le, bamu keme mwëe mù Nyo gè ka bo yu, bamu keme bvunja ki bo bañ de yi babvule le keefë bo ñgêjë bo gë.

³⁴ Bamu gè keme bvunja ki bo ge ñgu wù gè bëede wu kuufe ye wu jime. Bamu keme bvunja ki bo bû chiañ yi bamii ba goone ki bo gwôojë bo be nyó yi jen le. Bamu ba gè yene le bo weeyi lo, gè ja bo tu bamii ba keme bvunja. Bamu tu bamii ba jen ba teeme, bamu kuñ bamii ba jen ba bituñ bimi le bo fëe lo.

³⁵ Bamu gè bee bikëse ba gè leesë te fitele yi Nyo le. Nyo ge bamii baboo bamu ba gè bee bo kweeyë wa kaase bo tu yu bo tu bo nyume be bo. Bamu bamii gè bee ba bo gè kolë bo nyiege be bo, bo fanj bo ka goone gë ki bo chinë bo le gë, nje bo gè yede le bo kwe lo, bo kaase bo bu yi kwe le

bo keme kinche ki joŋe ki fede kinɛ.

³⁶ Bamu nyu ba gè buu bo ba taane bo bɛ baŋgwaŋ ye chiaafe bo, bo kaane bamu bɛ bancha bo faade bo yeh yi ncha le.

³⁷ Bamu nyu ba bo gè tume bo bɛ ata bo kweeyi, bo ka baaji bamu bɛ nyó yi ba baaji bite yu, bo bude bimbe bifɛɛ bifɛɛ, bo gwode bamu bɛ nyó yi jen̄ bo kweeyi. Bamu gè jiŋyi bo jiide nyu jé yi shón̄ bɛ yi bi. Bo gè bee bamii ba kifufe, bamii fiine bɛ bo bo ka nyiɛge bɛ bo.

³⁸ Bo gè jiŋyi bo chee kwa, mo yi bambegɛ le, bɛ a manta le, mo a bintuge le. Le bamii ba woŋ kfunɛ gè baan̄ kojɛ gɛ ki bo chēe wu le gɛ.

³⁹ Bamii banɛ bachii le ba gè leesɛ fitele yi Nyo le, Nyo bɛŋɛ lo bo wese. Geenɛ muh mu bo le gè baan̄ keme gɛ fiɛɛ fi Nyo gè ka wa gɛ.

⁴⁰ Bo gè baan̄ keme gɛ nje Nyo gè keme ntaj wù joŋe chuule fɛ besabɛŋ le fede wuboo, wu lɛ lé gɛ nyū gɛ sege ba taashɛ besa bo, fɛ bo nyume tɛ bo kōjɛ a Nyo jii gɛnɛ mɛɛse.

12

Nyo naji boon̄ ba le be

¹ No besabɛŋ le wa kinchvu ki bamii ba gè leesɛ fitele yi Nyo le banɛ ba le ba gɛŋ besabɛŋ ba tase, besabɛŋ mo be bū akuu a bvujijɛ bvuchii bvū jeese besabɛŋ, mo bimbeɛ bī to bi nyu chige ki bi dīŋ besabɛŋ, bee mo be kāan̄

shén̄ bee lège kinlegɛ kĩ Nyo le wu gɛɛ a besabɛŋ fwe.

² Besabɛŋ doo bee lege bee gɛɛ ajii yi Jiso le. Le wu wù gɛ gwenye je fɛ besabɛŋ le ki bee léesɛ fitele yi Nyo le, nyu wu wù gee fitele fi besabɛŋ leese yi Nyo le fi kooji fi gɛɛne fi mɛɛse. Wu gɛ kaan̄ shén̄ ki wu kwê kwe yi kintaan̄ le. Wu gɛ baan̄ jin̄e ge kinchoose ki kfuu chi yiyyɛɛ kwe gɛ, nje wu gɛ jin̄e fwe nyume yi bvujon̄e bvū le a wu fwe le. Mɛɛse le wu nyu wu shii a kibo kinchiɛɛŋ ki kala wu Nyo le.

³ Beŋ̄ kwâji kune wuwɛɛ muh wù gɛ fi kfuu chi wɛɛ nge wù bamii ba befe gɛ nyaa wu le, wu lɛ keefɛ fifiɛɛ gɛ le muntele mwena ka mu wɛɛyi mu tō mu fwɛɛŋ a je gɛ.

⁴ Jen̄ yi beŋ̄ tune bɛ kimbefɛ beŋ̄ baan̄ a tuŋ̄ gɛ wa beŋ̄ gɛŋ̄ beŋ̄ bu yi gvunɛ chi muh le, chi giŋ̄ lo gɛ.

⁵ Nkwaji le beŋ̄ baan̄ daayɛ gɛ ntefɛ yĩ Nyo nyaa beŋ̄ le nje boon̄ be gɛ? Wu jeme le, “Mwa yan, sege Tada naji wo, keefɛ wo jôde fɛkuu gɛ. Ne wu doo wu sage wo yi fiɛɛ le, keefɛ shén̄ kwɛɛ wo gɛ.

⁶ Wo kēe lɛ Tada to wu naji nyu muh wu wù koŋe, wu taane nyu mwa wuchii wù wu jode le le we.”

⁷ Beŋ̄ mo beŋ̄ kāane shén̄ yi baŋgɛ ba beŋ̄ yene le, beŋ̄ kēe lɛ Nyo naji lo beŋ̄ nje boon̄ be. Mwa wumu ne le yu wù chiji naji gɛ wu gɛ?

⁸ Ne Nyo chinɛ beŋ̄ le nje wu naji beŋ̄ no wu to wu naji

boon be bachii səŋ, tu gε bəŋ nyu boon be gε, tu bəŋ le bikolə.

⁹ Besabəŋ kəme tε bachiiji besa ba fəkuu fənε ba gε shee bo naji besabəŋ, besabəŋ ŋgvuune bo. Nε besabəŋ gε ŋgvuune bo noo, tu gε tanjlo besabəŋ nyâ bikwε Chiji biyo biesa besabəŋ fe lo noo gε, ki be kəme kinche kī kage gε?

¹⁰ Bachiji besa bayu gε naji besabəŋ yi kife le nε shige no bo gε yəne lε fi le chuule fe bo le. Geenε Nyo to wu naji besabəŋ maajε wuyu nyu wese besabəŋ wu lε besabəŋ yûude no wu yuude.

¹¹ Sege doo nyume kife ki ba tāane muh ki ba nāji wu, wu yuge nyu nluŋ kife kε le, nyume gε njoŋ gε. Sege doo nyume ajin a kife kiyu, fifiee to nyu bε nyiεgee mo kinche kī chaaŋ fe wuwε muh wù ba le ba yεye wu a yinε je le.

¹² Noo bəŋ gε chiaan yəne yi woon wa kaasε yi temε, bəŋ gε tε anyuu a wene a koge kaasε wo temε.

¹³ Bəŋ gεene nyu a je yī chaaŋ, wu lε keefε bikaa bī seεŋe mεsε bi logε gε, bi temε lo.

Ntefε kune ki ba yûge Nyo le chuule

¹⁴ Bəŋ mōne chuule ki bəŋ chēe yi nyiεgee le bena bamii bachii, bəŋ ka mone tε chuule ki bəŋ chēe kinche kī yuude. Nε muh chee gε kinche kī yuude gε, tu gε tanjlo wu to wu yεŋ Tada le gε.

¹⁵ Bəŋ yēne lε keefε muh mu ge wu fu ki wu kēme nfih wu Nyo gε, bəŋ ka bəŋ yēne tε lε keefε ŋgo yimi yī befe ge yi ja yi bu a bəŋ ntεnε yi gε yi tō bε nge yi njin bamii ba duude gε.

¹⁶ Bəŋ yēne tε lε keefε muh mu bəŋ le kēme kinche kinyieŋ yi kinjan gε. Keefε muh tε fāŋe lo fiee fi kune Nyo njε Esawu wù gε gesε kijusε ke kī wu gε bee ki wu gε wu kēme njε mwa wù ŋgamu yi mwεe munjile mù kimimia le maa gε.

¹⁷ Gε bəŋ kee lε ajiŋ ayu wu gε ja wu ka wu goone ki wu kēme bvushε chiaan yi chiji le, chiji fan lo gε? Gε je yī wu kuse gε baan yu gε mo no wu gε goone be ajoo ajii ki wu ka wu kēme bvushε bvuyu.

¹⁸ Bəŋ kēe lε fe bəŋ lεme fo mεesε gε nyume njε kijusε ki fekuu kī bamii ba Ishwala gε lεme fo bvù tanjlo muh kuj yu. Bo gε lεme,* ŋgu bεene nε lululu, akfuŋ jime nε tititi, nfun jume tε nε kekeke.

¹⁹ Bo yuge tε no son tone, jε yimi jεme. Mwεe mù jε yiyu gε jεme fuunε bo, bo tu bo lεge lo lε keefε jε yiyu ka yi jεme bo le gε.

²⁰ Bo gε lεge noo nje fiee fi jε yiyu gε jεme gε yage bvunga bvuboo. Jε yiyu gε chiise lo bo le lε,

“Keefε fiee bēŋ lo mbebe yi mbegε wunε le gε.
Mo nyu nyāŋ, ba tumε lo bε ata yi kwe.”

²¹ Nchiεεŋ, mwεe mu bo gε yεde fo, gε kuufe ye baan.

* **12:18** Fe bo gε lεme fo gε bee kinyi ki Mbegε wu Sina le.

Muse kibee jemē le, "Nfaanj wù baanj le wu ge ye ja yi tu yi shinjsi lo mē."

²² Beñ le fienā bęñ leme nyu yi Mbege wu Sayon le, nyu ki-laantęñ kì le ki Nyo wù keme kinche, ka nyu Yelusaləm wù fewe. Le fo fe banchendaa ba Nyo le ba tanjlo muh gë tanj gë, bo too bo lanjeye yi kintaashë le.

²³ Beñ le bęñ to wa a kintaashë ki bamii ba Nyo le, ba le boonj be ba fwe, wu sañ ajee aboo a ḥwa we le fewe. Beñ le bęñ to wa a Nyo fwe wù suune bansa ba bamii bachii. Beñ le bęñ to wa tē fwe a biyo bi bamii ba gë bee chaanj, bì Nyo le wu ge wa bi yuude bi gëene bi mëeße.

²⁴ Beñ le bęñ to wa tē fe Jiso wù leme fwe wu manjkanj mà manfeñ ntenee a Nyo be bamii, bęñ to te fwe a kileme ki Jiso kì bo gë miase yi besabęñ le. Kileme kine jemē fiee fi joñe fi fede fi kileme ki Abe.

²⁵ Beñ yêne keefę bęñ fânej ki bęñ bêeñ muh wù jemē bęñ le gë. Bamii ba Ishwala gë baanj bone ge chiaanj yi ḥge wu gë to fe bo le gë nje bo gë fanj ki bo bêeñ muh wù Nyo gë cha le wu jemē bo le fekuu fene fede jwe we le. No fi le noo tu gë je nyu yu fe besabęñ le ki be gë be bône gë, nę besabęñ le be fanj ki bee bêeñ muh wù jemē besabęñ le fewe.

²⁶ Gë bee sege kęe wu jemē nshęñ shinjshe. Mëeße wu le wu ka le,

"Sege nlé ḥkâ nshıñshë,

ge nyume nshıñshë geh nshęñ maa gë.

Kibvule te lé ki shinjshe fo."

²⁷ Njémę wù le, "Sege nlé ḥkâ nshıñshë", duunyi le Nyo lé wu gë wu chiaasę lo mwęe munchii mù wu gë jone mù tanjlo ba shinjshe, wu le shee geh mwęe mù tanjlo ba gë shinjshe gë.

²⁸ Fi mo fi nyu le besabęñ nyâa kiyone Nyo le le bvunfonj bvù besabęñ fii, le bvù tanjlo ba gë shinjshe bvù gë. Noo besabęñ mo be yûuse Nyo a je yi wu le wu bęeñ le, bee nyâa ḥgvunę wu le, bee fâane wu.

²⁹ Besabęñ nyâa noo nje, "Nyo wese besabęñ le nje ḥgu wù tanjlo wu fieesę lo fiee."

13

Ntefę yi fækimęse

¹ Beñ kône bęñ gëne fwe nje boonj ba bwe mwa.

² Keefę bęñ chîne ki bęñ fii bantolo ala a wene le gë. Beñ kée le bamii bamu le bo fi wa noo bo fii nyume banchendaa ba Nyo bo ya kee gë.

³ Beñ kwâji bamii ba le yeh yi ncha le, bęñ nyûme geh nje bena bo bachii le yeh yi ncha le. Beñ kwâji te bamii ba bo nyiège be bo, nje bęñ te keme ye.

⁴ Muh wuchii nyâa ḥgvunę a kintaashë ki muh be kwęe le, kwęse be jwęjse yêne le keefę muh ka wu bû akfuunj wu chêne be kinta kiboo gë. Beñ kée le Nyo le wu gë wu sâ bamii bachii ba chee kinche ki nyięñ yi kinjañ mo ba chine

kintaashé ki muh bε kwεε le bo bude akfuuŋ.

⁵ Keefε bεŋ lēesε bvufee bwena yi bige le yi kinche kena le gε. Muh yūge njon bε fīε fi wu kεme, nje Nyo le wu jεmε le,

“Ge mε nyu ḥgē n'yu chīnε wo
le gε,
gε mε nyu ḥgē n'yu nōj wo
gε.”

⁶ Fine mo fi ge besabεŋ ki tanlo be jeme bee manε ge no muh gε jεmε le,
“Tada le nfih waŋ.

Ge tanlo nfāane fīε gε.
Tanlo muh ge la bε mε?”

⁷ Beŋ kwāji bamii ba gε bee bikwεε biεna ba gε ya fejε jε yi Nyo bεŋ le. Beŋ kwājε no kinche kiboo gε bee bo gεεŋ bo mεsε, bεŋ mo bεŋ bēge je yi bo gε leesε fitele yi Nyo le yu.

⁸ Ge Jiso Kletu to wu kuse gε. No wu chi bee ḥguufε, le no wu le abεŋ, nyu no wu lé wu nyū segechii.

⁹ Keefε bεŋ chīnε bamii tō bε kfuu chi ban'yεyε ba bo kee gε a bo bu yo gε, bo chiide bεŋ yu gε. Fi joŋe le muntele mwesa besabεŋ tεεme nje nfih wu Nyo fε bee le, nyume gε nje banchi ba kune mwεε munjile gε. Ge banchi banε fiih bamii ba bii bo le gε.

¹⁰ Besabεŋ kεme kitana ki kintanyε, bachiji kintanyε ba lene fε kitana ki chuŋ yi Nyo yi fεkuu fεnε le, gε bo kεme bvunja ki bo jī fīε fi jade fε kine kitana le gε.

¹¹ Beŋ kēe lε kikwεε ki bachiji kintanyε to ki jo kilemε ki nyāŋ wu gεεŋ bε ki

fε Kijuse ki Yuude ne chuule le, ki wu gε kintanyε yu fε bimbefε bi bamii le, geene bo jo nyāŋ yiyu leyileyi bo bu bε yi a ntε wuyu le bo tonj yi fie.

¹² Jiso gε kwe tε akfuuŋ a kilaantεŋ, wu lε wu chūgε bimbefε bi bamii bε kilemε ke.

¹³ Noo besabεŋ mo be bū tε bee bī wu le akfuuŋ a ntε wuyu, bee kēmε tε banchuŋ ba wu gε kεmε.

¹⁴ Besabεŋ kee lε ge la chīnε chi besabεŋ le fo fεnε nyu besabεŋ mε geh be nyume fo segechii gε. Besabεŋ jiiŋe fwe nyu yi la chī baanj chī too le.

¹⁵ Noo besabεŋ mo be bεε yi Jiso le bee gεe kintanyε ki mbεεŋε fε Nyo le segechii nyu fīε fi bude a bee mu fi jeme kune jee che.

¹⁶ Keefε bεŋ dāayε ki bεŋ gεe gee chi joŋe mo ki bεŋ gāde mwεε mwεna mū bεŋ kεme bena bamii bamu gε. Ne bεŋ ge noo, tu le kintanyε kī joŋe fε Nyo le.

¹⁷ Beŋ yūge bamii ba le bikwεε biεna le, bεŋ gεe no bo goone, nje bo jiiŋe fε biyo biεna le nje bamii ba kee lε bo lé bo tānyε jwe kune lεme chiboo, Nyo le. Beŋ gεe noo, wu lε bo gee lεme chiboo bε kinlaŋye, bo ya nyume gε yii yii gε. Ne bo gee yii yii, fifīεε gε fi bεŋ gε.

¹⁸ Beŋ būune fε bee le. Bee kee nchiεŋ lε gε fitele sage bee yi fīε fimi le gε, nje bee to be goone ki bee gεe fīε fichii be ḥgyune.

¹⁹ Nlēge baanj lε bεŋ būune, wu lε tanlo n'yaanjε ḥkaasε

ntô fe bεŋ le.

Buunε be n'yeſe

²⁰ Nyo wù le Nyo wu kimbone le wu wù gè kaasε wu bvuse Jiso wù Tada wese besabεŋ wù le Nchiεnε Shónj wù baan yi kwe le. Wu gε bvuse feder yi bvunja bvu kileme ki maŋkaŋ mà kage gε le.

²¹ Nlεge le wu nyâ bεŋ bε mwεε mù njoŋe munchii, wu le bεŋ gεe fιεε fιchii fi wu goone. Nlεge te le wu lεne fιεε fιchii yi ye yese besabεŋ le feder yi Jiso Kletu le, fi wu yεde le fi joŋe wu le. Besabεŋ tûme maŋkuŋ ma Jiso Kletu wunε segechii mo kage gε. Fi nyâme noo.

²² Boon ba bwεεŋ, nlεge le bεŋ kâaŋ shεŋ bεŋ yù jε yi ntefε yι nsan fe bεŋ le yinε. Fιεε fi nsan le gεh ne fi kfufe.

²³ Ngoone le bεŋ kεε le mwa bwe wese besabεŋ wù Timoti le ba bvuse wa wu yeh yi ncha le. Wu ne yanse lo wu to, besa wu jiεnyε kikaa kimimia bee to bee yεŋ bεŋ le.

²⁴ Beŋ yεſe bamii ba le bikwεε biεna le bachii mo bamii ba le ba Nyo bachii bεŋ nyâ mene. Boon ba bwεε wese besabεŋ ba Itali bo chiiŋse te n'yeſe bεŋ le.

²⁵ Tada dûnyε fitele fi joŋe fe bεŋ le bachii.

**Nwa wu
Jem
Fiεε fi le a Nwa wu
Jem wunε le**

Nwa wunε gè saŋ Jem fε bamii ba Nyo le bachii ba gè saaŋε yi woŋ le wuchii. Nwa wu Jem wunε nyaa nteefε yi duude no taŋlo muh wu Kletu chēe a bamii ntεnεε. Fiεε fi muh wù saŋ Nwa wunε baan̄ wu lεme yi fi le, le le muh wu Kletu gēe mwεε mù duunyi lε wu le wu leesε fitele yi Nyo le. **Bikwεε bi mwεε bi le a Nwa wunε le**

1:1 Fεŋkεε

1:2-8 Ki ba lēese fitele yi Nyo le bε bvufee bvù jade fε Nyo le

1:9-11 Kifufe bε kwa

1:12-18 Mmoŋ bε mwεε mu tele bamii

1:19-27 Ki ba yûge ba gēe

2:1-13 Keefε muh dûunyi yeye yeye gε

2:14-26 Ki ba lēese fitele yi Nyo le bε gee chi kooji

3:1-18 Muh wu Kletu bε lεme che

4:1-5:6 Muh wu Kletu bε woŋ kfunε

5:7-20 Nteefε yi yeye yeye

¹ Nwa wunε saŋ mε wù Jem, mwa lεme wu Nyo bε Tada Jiso Kletu. Nsaŋ fε chikfuu chi bamii ba Nyo, chi yuufe ncho chifεε chi le chi saaŋε yi woŋ le wuchii. N'yeεε bεŋ le.*

* **1:1** Chikfuu chi bamii ba Nyo, le bamii bamu kwaji lε le Bajuu bò le bo leesε muntele yi Jiso Kletu le, bo saaŋε bo tu bo chee bituŋ bimile.

*Ki ba lēese fitele yi Nyo le,
mo ki ba fεefe*

² Booŋ ba bwεεŋ, mmoŋ nε too fε bεŋ le jé le jé le, bεŋ jō le le bvujonε.

³ Njεme noo nje bεŋ kee lε no bεŋ fede a mmoŋ ntεnεε, bεŋ ka leese gεh nyume fitele yi Nyo le, fi lé fi gē bεŋ kēe ki bεŋ kāane shéŋ chuule.

⁴ Bεŋ kāane gεh shéŋ noo bεŋ gεεŋ bεŋ mεsε, wu lε bεŋ nyume bamii ba le bo ta bo koje, bεŋ ya fuge gε fιεε gε.

⁵ Ne muh mu fuge bvufee bvū Nyo, wu lēge gεh nyu a Nyo le, wu nya wu yu. Nyo le wu wù nyaa muh wuchii bε fitele fichii, wu waade gε muh gε.

⁶ Geene, muh doo wu lεge wu mo wu lēme gεh bε Nyo fitele fimimia, wu māŋe gε. Bεŋ kēe lε muh wù māŋe, le nje joo yǐ baan̄ yǐ fii bude yi shεŋe yi bii a yi gεεne yo.

⁷ Keefε muh njε wεε kwājī lε wu lεge fιεε a Tada le wu kεmε gε.

⁸ Wεε muh kεmε muntele munfεε, wu njiine lo yi fιεε le fichii fi wu gee.

Bamii ba kifufe bε ba kwa

⁹ Muh wu mbεmε wù fuude yûge njoŋ lε Nyo le wu bεεŋsε wa wu,

¹⁰ muh wu kwa yûge njoŋ lε Nyo le wu shiishe wa wu, nje wu lε wu gē wu gēŋ wu chīnε kwa we le, gεh yεεŋyεεŋ no nfudε to wu fuushi yi agaan̄ le wu ja wu yεle.

¹¹ No juu to chi saaŋ muu doo wu baaŋ wu toonyi agaaŋ wo yele, nfude wu yi wo le yele, bvujonę bwe ka, nyu gęh yeeŋyeeŋ no muh wù jiényi wu kuŋe kwa we lé wu gę wu gęeŋ.

Mmoŋ be mwęe mü tele bamii

¹² Kinlanye kĩ baanę le ki muh wù kaane shéŋ sege mmoŋ to fe wu le, nje sege wu leenę wu t̄eeme, wu gę wu k̄emę gvune chi kinche kĩ kage gę kĩ Nyo le wu ka muh wuchii wù konę wu yu.

¹³ Fe fiee ge doo fi tele muh le wu gę kimbefę, wu tu wu duu le tele Nyo wu gę, nje gę taŋlo fiee tele Nyo wu gę kimbefę gę. Ge Nyo to wu tele fie muh gę.

¹⁴ Fiee fi to fi tele muh noo, le mwęe mü mbeſe mü wu k̄eme ḥkwaje yi mu le, mu doo mu leebę wu mu mo mu fasę wu,

¹⁵ sege ḥkwaje wù befe k̄eme fwe, wu boo kimbefę, kimbefę ge doo ki ku ki koję, ki to be kwe.

¹⁶ Boonę ba bwęeŋ ba le shéŋ yan, keefę beŋ l̄eede be bikwęe biena gę.

¹⁷ Mwęe munchii mü le chuule, be nya yichii yi joŋe yi gęne yi męeſe, yi besabeŋ k̄eme jade nyu fewe fe Nyo le. Le wu, wù Chii wù Nfe mwęe munchii mü nya n'yule. Ge wu kuse nje kinjiinyi to ki kuse manjuu le gę.

¹⁸ Le wu wù gę koŋ ki wu chā besabeŋ wu nya besabeŋ be ję yi le nchiesę yi nya kinche kifęŋ besabeŋ le, wu

le besabeŋ nyüme fiee fi fwe fi wu gę bale le le fi antenęe a mwęe munchii mü wu gę fe.

Ki ba yüge ję yi Nyo ba gee no yi goone

¹⁹ Boonę ba bwęeŋ ba le shéŋ yan, beŋ kęe le muh wuchii k̄eme ki wu nyüme chege ki wu nyā bintuŋ yi fiee le, wu jōde węe be njemę, wu jōde węe ki wu t̄oonyę shéŋ,

²⁰ nje gę muh wù toonyi shéŋ taŋlo wu ge fiee fi chaanę fi Nyo goone gę.

²¹ Fi mo fi nyu le, beŋ ch̄inę kinche ki nyienę le mo kinę kĩ t̄eeme, beŋ shiſhę bikwęe biena, beŋ fi ję yi Nyo yi ba le ba leesę fe muntele mwęna le. Ję yinę le yi taŋlo yi bvuse biyo biena.

²² Keefę beŋ l̄eede be bikwęe biena ki beŋ yüge gęh lo ję yi Nyo maa gę. Beŋ gęe no yi duu.

²³ Muh wù yuge gęh lo ję yi Nyo wu ya gee gę no yi jemę gę, le nje muh wù le wu biję bvushi bwe a mijoo le,

²⁴ no wu biji noo, wu baa jinę wu mo wu daayę lo kimimia no nfieeňe ye le.

²⁵ Geene, muh wù biji chule a nchi wù taashi banchi bachii le wu ka bvuse bamii bvunfa le, wu leme yi wu le segechii, wu daayi gę fiee fi wu yuge wu jemę gę, wu gee no wu duu, Nyo lé wu gę wu nōŋ kimbone yi fiee fichii fi wu gee le.

²⁶ Ne muh t̄eŋe kikwęe ke le wù le muh mbeſe, wu fanę ki wu jiję leme che le, tu wu l̄eede be kikwęe ke, fiee fi wu

teŋe kikw  e ke le wu le muh mb  me fi le achiji.

²⁷ Mb  me w   Nyo w   Chii y  de le wu le chuule wu ka yuude a wu jii, le wu muh w   ji  ne f   boonj baŋkf   le mo f   bakw  nk  f   le yi bang   baboo le. Wu ka ji  ne f   kikw  e ke le, yi mw  e mu yi nsheŋ le f  ne le keef   mu l  oŋ be wu ge  .

2

Keef   beŋ d  unyi yeye yeye g  

¹ Booŋ ba bw  en, no beŋ le beŋ lees   wa muntele yi Tada wese besab   w   Jiso Kletu w   le Tada wu bvukuge, keef   beŋ d  unyi yeye yeye ge  .

² Nj  me noo nje tanlo bamii baf  e ja bo to f   kintaash   kena le, muh mu jii nj   y   joŋe, wu lee muncha mu ba keny   be kichwa ki bige k   y  ede, wumu nyu fie muh kifufe, wu jii nj   y   saay  .

³ Beŋ mo beŋ j  me muh wu kifufe le le, “L  en f  ge!”, k  ne le, “T   sh  l   f  kuu f  ne yi nsheŋ le”, beŋ mo beŋ nya bvufée nyu yi muh wu suse ye w  e le, beŋ j  me wu le le, “G   t   sh  l   f  ne!”

⁴ Ne beŋ ja beŋ ge noo, tu ge beŋ tu wa bamii ba suune bansa ba muntele m   yiide ge  ? Ge fine f  e y  ne le beŋ duunyi yeye yeye a beŋ nt  ne ge  ?

⁵ Booŋ ba bw  en ba le sh  n yan  , beŋ y  ge beŋ y  , ge nyu bamii ba kifufe ba f  kuu f  ne ba Nyo le wu cha le bo k  me mb  me wu le wu y  se ge  ? Ge ka nyume bo ba Nyo l   wu g   wu ny   bo kijuse ant  ne  

a bvunfon bwe bv   wu g   ka muh wuchii wu koŋe wu le ge  ?

⁶ Geene, beŋ jade fien   beŋ tu choose lo muh kifufe a y  ne je le, beŋ y  ne geh nyu muh kwa le. Bamii ba nyuse beŋ bo chiide beŋ bo g  ne be beŋ y  h yi bansa le, le baŋ? Ge nyume bamii ba kwa ge  ?

⁷ Ge ka nyume geh bo ba j  me j   y   befe kune jee chi   gvun   chie   ch   ba chu ye y  ne le ge  ?

⁸ Beŋ g  ede nchi wu Nfoŋ w   Nyo w   le a Nwa we le. Nchi wun   le le, “Wo k  ne muh w   le mbebe yo le no wo koŋe kikw  e kur  .”

Ne beŋ gee noo, tu beŋ gee chuule.

⁹ Geene, beŋ ne duunyi yeye yeye, tu le kimbef   beŋ gee, tu beŋ le beŋ   gode nchi wu koo beŋ.

¹⁰ Beŋ k  e le ne muh g  ede mo nyu banchi ba Nyo bachii, wu ge wu   gode wu mumwaa, tu wu le wu   gode wa bachii.

¹¹ Fi le noo, nje Nyo w   g   j  me le,

“Keef   wo j  n kw   muh k  ne juma muh g  in be muh mu ge  ”

le geh te wu w   g   j  me le,

“Keef   wo y  uy   muh ge  .”

Ne wo le nje wo jo kw   muh k  ne juma muh seŋ, geene wo yuuy   muh, tu wo le wo   gode nchi wu Nyo.

¹² Noo, beŋ j  me beŋ ka g  e mw  e nje bamii ba Nyo l   wu g   wu s  ge bo wu bii nchi w   bvuuse bamii bvunfa le.

13 Beñ kēe le sege Nyo doo wu sage nsa, wu ge ka wu koo yii fe muh wù gè baan koo ge yii fe muh mu le ge. Geene, muh wù koode yii lé wu gē wu bōne yi nsa le.

Fieε fi duunyi le muh le wu leesε fitele yi Nyo le, le gee che chī chuule

14 Boon ba bwεεñ, muh ne jade wu mo wu duu le wu le wu leesε wa fitele yi Nyo le, ge njε gee che duunyi noo señ, fifieε lé fi gē fi flh wu yi la le? Tanjlo fitele fi wu leese fiyu ge fi bvūse wu?

15 Ba jo le, mwa bwoo wù jwεñse kēnε wù kwεse ja wu tu wu fuge njú be mwεε munjile mu aju achii,

16 wu to fe wo le, wo jεme wu le le, "Nyo nōñ kimbone yi wo le, wo kēme njú be mwεε munjile." Ne wo jεme geh lo noo, njε wo nya wu be mwεε mü wu goone yi kinche ke le señ, fifieε lé fi flh wu yi la le?

17 Beñ baan yεñ ge le, muh duu le wu le wu leesε fitele yi Nyo le, njε gee che duunyi noo señ, tu fitele fi wu leese lefilefi le fi kwe wa ge?

18 Muh mu tanjlo wu ja wu du le, fi muh mu le le wu le wu lee nyu fitele yi Nyo le, fi muh mu nyu le wu gee nyu gee chī kooji. Me mo njεme le wu dunyε no tanjlo muh leesε fitele yi Nyo le, njε gee che kooji lo señ, ndunyε wu no nle nleesε fitele yi Nyo le nyu yi gee chan chī kooji le.

19 Ne muh bεme le Nyo le wu mumwaa, tu le chuule.

Geene, mo banchendaa ba de bele te le bo bεñ geh noo bo tu bo faane, bo koge.

20 Wεε muh le kiyuñ. Wu goone le ndunyε le ne muh leese fitele yi Nyo le njε gee che jone lo señ, tu le achiji?

21 Ge fieε fi gē ge Nyo yεñ le Ablaham wù chiji wese besabεñ le wu koje muh we le, gē bee gee che chī kooji ge? Ge wu gē jo mwa ye wù Asik, wu giñse yi kitana ki kintanyε le ki wu gē kintanyε yu fe Nyo le ge?

22 Beñ yεñ ge le fitele fi wu gē leesε yi Nyo le, be gee che chī kooji gē jienyi kikaa kimimia ge? Gee che chī kooji gē bee chi dunyε le fitele fi wu gē leesε yi Nyo le gē yise.

23 Fi mo fi koje no ba gē sañ a Nwa wu Nyo le le,
"Ablaham gē bee wu leesε fitele yi Nyo le,
nje noo, Nyo yεñ le wu le muh wù chaañ."

Ba mo ba teñe wu le nsaa yi Nyo.

24 Beñ baan ka yεñ ge le fieε fi to fi ge Nyo yεñ le muh le wu koje muh we le nyu gee chī kooji, ge me geh fitele fi wu leese yi Nyo le maa ge?

25 Le geh yεñyeεñ no fi La-hab wù gē bee kwεse wu kin-jikuu gē bee. Fieε fi gē ge Nyo yεñ le wu le wu koje muh we le, gē bee gee che chī kooji. Wu gē bee wu fi bankeeye ba Ishwala a wu ye, ajiñ ayu wu dunyε bo je yimi yi yeye yi bo wēεñ bo tū jin yi le.

26 Fi tu fi nyume le, ge no kiyo chine nyan yi ye le, yi tu

nyu wa kin̄kwe ki f̄iee le, le geh yεεηyεεη no muh leese fitele yi Nyo le, njε gee che kooji lo seη tu fitele fiyu le kin̄kwe ki f̄iee le.

3

Muh shē bē lēmē che

¹ Boon̄ ba bwεεη̄, keefε bεη̄ ba duude gōone ki bεη̄ nyūme bamii ba n'yεεη̄ ge. Bεη̄ kēe le bamii ba n'yεεη̄, wuboo nsa lé ba nyū ba tāa chuule.

² Le nchīeeη̄ le besabεη̄ bachii gee jiale wese. Geen̄, muh ne le yu wù gee ge jiale yi njεmε le ge, tu le muh wù kojε wu gεeη̄ wu mεse, wu ka kee te ki wu shēe bε ye ye yichii.

³ Besabεη̄ jode ncha bee leesε a nyambala mu ki bee ge le yi yūge besabεη̄ le. Bee mo be fiise nyān yiyu yi gεeη̄ a besabεη̄ kojε yo.

⁴ Bεη̄ yēη̄ te no fitima fi a joo le. Fi kuge ne chuule, fi yi tεeme to yi doone fi. Geen̄, f̄iee fi muh wù chiide fitima fiise yu fi gεeη̄ a wu kojε yo, le geh ne shige.

⁵ Le geh yεεηyεεη no lēmē le. Chi nyume geh lo f̄iee fi shige yi muh le. Geen̄, chi jēme mwεε mu kinchiaasε ye baan̄.

Gε bεη̄ kee no tan̄lo n̄gu ta ne kwayy, wu koo, wu f̄ieesε kikoo kichii ge?

⁶ Lēmē le te njε n̄gu. Lēmē le kimbe ki ye yi muh antεnεe a bimbe bichii ki mwεε mù mbefe mù f̄ekuu fεne le mu taashε yi chi le, mu laan̄ mu cheη̄ be ye yi muh yichii. Lēmē to chi fwεε n̄gu wu cheη̄ be kinche ki muh kichii. N̄gu

kfunε, lēmē jode nyume fε n̄gu wù baan̄ le.

⁷ Bamii tan̄lo bo yēη̄ chik-fuu chi nyān yichii yi yūge bo le. Bo le bo yεεη̄ wa nyān yi nchvuuŋ bε munyii mo nyān yi ḥjaane bε yi a joo.

⁸ Geen̄, ge muh nyume lo yu wù tan̄lo wu yεεη̄ lēmē ge. Lēmē to chi wεse geh lo ki chi jēme mwεε mù mbefe mu tan̄lo mu yuuyε muh njε nlo.

⁹ Le lēmē chine chī besabεη̄ bεεη̄se Tada wù Chiji wese besabεη̄ yu, ka nyume geh chi chī besabεη̄ to be nooŋe lon̄ bamii le, bamii banε nyume Nyo wù fε bo, bo f̄ieeη̄ wu.

¹⁰ Jwe wu mumwaa tu wu bvuuuse mbεεη̄se wu ka nooŋe lon̄. Boon̄ ba bwεεη̄, ge fi kēme ki fi nyūme noo ge.

¹¹ Tan̄lo joo yi yuude bε kinduudu bûde jwe wu mumwaa?

¹² Boon̄ ba bwεεη̄, tan̄lo fimb̄i yūn̄ yi kifel̄ le? Noo, le tan̄lo ntulu yūn̄ yi fimb̄i le la? Ge tan̄lo te jwe wu joo yi ḥka bvūuse joo yi joŋe ge.

Bvufee bvù jade fεwe

¹³ Le yεεη̄ a bεη̄ ntεnεe wù duu le wu feefe wu ka kee f̄iee? Mwedε dūn̄yi kikwεε ke yi kinche ke kī joŋe le bε gee che chi chuule chi wù gee, wu ya chiaase ge ye ge, no muh wù feefe to wu nyume.

¹⁴ Geen̄, ne muh fuuge bε kin̄ghe mo n'yεle ajii fε fitele le, keefε wu chiaase ye bε f̄ifiee ge. Ne wu ge noo, tu wu mbiane kune kinchīeeη̄.

¹⁵ Ge kfunε chi bwεε bvufee nyu bvù fεwe ge. Le bvū yi

nshēn le, nyume bvu muh wu wuŋ, ka nyume bvu debele.

¹⁶ Beŋ kēe le mo faan fə bamii keme kiŋghe fo be n'yelə ajii, le mwəe to mu saayi gəh lo fo, bo tu bo gee chikfuu chi mwəe mü mbefe munchii.

¹⁷ Geene, muh wù keme bvufee bvù jade fewe, to wu yuude lo, wu koŋe nyiɛgee wu ka nyume wəe, wu nyaa te bintuŋ muh mu le, wu yise be yii mo gee ch̄i joŋe, wu du-unyi gə yeye yeye gə, wu keme gə jé yifiee gə.

¹⁸ Noo, bamii ba gəede nyiɛgee, bo Boone n̄go yì le nyiɛgee, n̄gweji nyūme kinche ki chaŋ.

4

Kiŋkoŋe ki mwəe mu yi nshēn le cheŋe be mu Nyo

¹ Fiee fi jade fi too be waa mo bvuju a beŋ ntenee le la? Gə nyume kiŋkoŋe ki mwəe mü ye yene goone mü beene shéŋ yene le gə?

² Beŋ doo beŋ goone fiee nje beŋ keme seŋ, beŋ tu beŋ goone ki beŋ yūuyə muh fə beŋ kēmə. Ne beŋ doo beŋ bvushi ajii yi fiee le fi fuge, beŋ tu beŋ waade, beŋ juu. Fiee fi gee le keefə beŋ kēmə mwəe munə gə le nje beŋ baan legə ge fe Nyo le gə.

³ Ne beŋ doo beŋ legə, beŋ ge keme gə, nje ge beŋ legə be banjkwaje ba kooji gə. Beŋ legə mwəe nyume gəh ki beŋ gēe mwəe mü ye yene goone le yu.

⁴ Beŋ le lo nje bikese kene biliŋse bō le bo chine wa yéh yiboo le bo tu bo gime be bikəe bamii bamu kene biliŋbamii bamu. Gə beŋ kee le muh kole nsan be woŋ kfunə, tu wu le wu tu wa muh wu kimbane fə Nyo le gə? Noo, beŋ kēe le no nyume yeeŋ wù le wu cha fie ki wu kōo nsan be woŋ kfunə, tu mwəde le wu tu wa muh wu kimbane be Nyo.

⁵ Tanlo beŋ jiŋyə nee fe beŋ kwāji le fiee fi ba gə san a Nwa wu Nyo le, le achiji? Ba gə san le, "Nyo keme kiŋkoŋe, wu beede baan fə kiyo ki wu gə gəle le ki nyūme ye yese besabəŋ le."*

⁶ Nyo nyaa nfih besabəŋ le baan. Le fiee fi ba san a Nwa wu Nyo le le,
"Nyo shiishi bamii ba chiaase ye yiboo,
geenə wu nya nfih bamii ba shiishi bikwəe biboo le."

⁷ Noo, beŋ nyā bikwəe biŋna Nyo le, beŋ lēŋ beŋ sō bikaa debele le wu fē lo a beŋ jiŋ.

⁸ Beŋ tō mbebe yi Nyo le, wu tō te mbebe yene le. Beŋ bamii ba befe beŋ bvūushə chiaan fə mwəe mü mbefe le, beŋ chūgə muntele mwəna beŋ ba lēme be muntele munfəe be Nyo.

⁹ Beŋ nyūme be yii, beŋ bēede beŋ shiishi ajoo ne wowowo. Beŋ lū be chike, beŋ bēede gə nyume kwe, beŋ lū be njoŋ wù beŋ yuge, beŋ sōge nyume bikwəe.

* ^{4:5} Kene le, "Kiyo ki Yuude kī Nyo gə nya besabəŋ le, ki keme kiŋkoŋe, ki beede baan le besabəŋ lēme gəh nyu be Nyo."

10 Beŋ shiish̄e bikw̄ee biena a Nyo jii, wu b̄eŋ̄s̄e beŋ̄.

Keef̄ muh sage gee chi mwa bwee ge

11 Booŋ̄ ba bw̄eŋ̄, keef̄ muh j̄eme j̄é ȳi befe kune mwa bwee ge. Ne muh j̄eme j̄é ȳi befe kune mwa bwee k̄en̄e wu sage gee chi mwa bwee, tu wu j̄eme j̄é ȳi befe nyu kune nchi wu Nyo wu ka sage nchi wuyu. Ne muh sage nchi wu Nyo, tu ge wu baan̄ muh wu ḡeede nchi w̄ee ge. W̄ee muh le wu tu wa muh wu sage lo nchi.[†]

12 Muh wu nyaa nchi wu ka suune bansa ba bamii, le geh wu mumwaa. Le geh wu wu tanlo wu bv̄us̄e k̄en̄e wu l̄eš̄e muh. Wo le ȳeŋ̄ wu sage gee chi muh mu?

Keef̄ beŋ̄ ch̄iaase ye ge

13 Beŋ̄ ȳeŋ̄ beŋ̄ ȳu, beŋ̄ ba jade beŋ̄ duu le, "Abeŋ̄ k̄en̄e f̄ew̄egee bee le be ḡeŋ̄ ki-laanteŋ̄ kine le, k̄en̄e kege le, be ch̄e yo yi kiluŋ̄ le, bee kām̄e waan̄, bee k̄em̄e mbe."

14 Beŋ̄ doo beŋ̄ j̄eme noo, beŋ̄ kee f̄iee fi lé fi b̄u fi k̄ōosh̄e f̄ew̄egee? Beŋ̄ kee f̄iee fi le kinche kena? Kinche kena le nje kimbe k̄i ba ȳene ki le, ki leŋ̄ shige ki mo ki l̄eſ̄e.

15 F̄iee fi beŋ̄ bee beŋ̄ j̄em̄e le le, "Ne Tada f̄en̄e le wu beŋ̄ le bee nyūme yu, bee ḡe fine k̄en̄e f̄iegee."

16 Geene, beŋ̄ jade fien̄a beŋ̄ ka beŋ̄ chiaase lo ye, beŋ̄ kfuuŋ̄e gvuu. Beŋ̄ k̄ē le kinchiaase ye noo le kimbef̄e.

17 Noo, muh wu kee f̄iee fi kooji fi wu k̄eme ki wu ḡe, nje wu ge seŋ̄, tu wu le wu ge kimbef̄e.

5

Bamii ba kwayēne

1 Bamii ba kwa, beŋ̄ ȳeŋ̄ beŋ̄ ȳu f̄iee fi nj̄eme. Beŋ̄ b̄eede, beŋ̄ f̄uuge be kwe nje nje wu lé wu t̄o fe beŋ̄ le.

2 Kwa wene le wu fo wa, sh̄e kaan̄ nj̄ú yene.

3 Mw̄ee mw̄ena mu bige le n̄ga koo wa. N̄ga chine lé yi d̄ūnye kinche kena ki n̄yel̄e aji, yi ka yi j̄í ye yene ne nje n̄gu. Kan̄e le wa aju a fekimese, beŋ̄ baanyi geh nyu kwa.

4 Beŋ̄ j̄in̄e beŋ̄ ȳen̄ beŋ̄ le beŋ̄ le e be bamii ba l̄ene n̄ee yene le. Bo nyume bo gwej̄e wa mw̄ee mw̄ena beŋ̄ faŋ̄ ki beŋ̄ l̄aŋ̄e bo, bo tu bo beede. Bo nyume bo bee wa Tada Nyo wu k̄eme bv̄unga bvuchii wu yu kwe yiboo.

5 Beŋ̄ le beŋ̄ che wa fekuu f̄en̄e beŋ̄ ji bikw̄ee biena no ye yene goone. Beŋ̄ le beŋ̄ ji wa mw̄ee beŋ̄ tu beŋ̄ kuge nje nyāŋ̄ yi ba bvus̄e le yi chieene juu chi ba lé ba sânye.

6 Beŋ̄ le beŋ̄ boon̄ bikaa a bamii jin̄ bo lee yi nje le. Beŋ̄ yuuye bamii nje bo le bo ge jiale seŋ̄, nyume ge bamii ba tanlo bo leme bo soge bikaa bena bo ge.

Bamii ba Nyo nyūme nyieḡee

[†] **4:11** Nchi wun̄e tanlo nyūme w̄ee wu j̄eme le, "Wo kōŋ̄e muh wu le mbebe yo le no wo koŋ̄e kikw̄ee kun̄."

⁷ Booŋ ba bwεεŋ, fi mo fi nyu le bεŋ nyûme nyiεgee gεεne bude sege Tada lé wu gε̄ wu kâasε wu tō. Bεŋ b̄fε bεŋ yεŋ no bamii ba lene ηε̄ to bo nyume nyiεgee gεεŋ bu sege bo lé bo gwε̄jε ηgu ȳj̄ joŋe ηε̄ yiboo le. Bo to bo ch̄ieεne jaŋ gεεŋ bu sege yi le yi gwe fε̄ bo booŋ mwεε, bo ch̄ieεŋ mu gεεŋ bu sege mu ta.

⁸ Bεŋ te nyûme nyiεgee noo. Bεŋ lêmε gε̄h bεŋ t̄ε̄me nje kife k̄i Tada lé wu gε̄ wu tō ki kooji wa lo.

⁹ Booŋ ba bwεεŋ, keefε muh shūŋshi mwa bwee gε̄. Muh wù shuŋshi mwa bwee lé wu gε̄ wu kêmε nsa. Muh wù lé wu gε̄ wu sūnε bansa lêmε wa a yeh nfwεεŋ.

¹⁰ Booŋ ba bwεεŋ, bεŋ jō mbejε fε̄ bamii ba ntuŋ ba Nyo ba gε̄ shee bo jε̄me bamii le a jee chi Tada le. Bo gε̄ yεne banjε, bo nyume nyiεgee.

¹¹ Besabεŋ le bee yεŋ le bamii bachii ba gε̄ kane shεŋ bo gεεŋ bo mesε, Tada gε̄ noŋ kimbone yi bo le. Bεŋ le bεŋ yu wa kune Jub no wu gε̄ kane shεŋ wu gεεŋ wu mesε, bεŋ ka bεŋ yu te no Tada gε̄ jiεnyε wu kaase ηε̄ we wu tu bvujonε. Tada gε̄ ge noo, nje wu kaane shεŋ bε̄ bamii, wu koode yii fε̄ bo le.

¹² Booŋ ba bwεεŋ, fε̄e fε̄ fede mwεε munchii le le, keefε muh doo wu jε̄me fε̄e wu kai lo gε̄. Kene wu kane nyu woŋ wu Tada, kene wu kane nshεŋ, kene nyu fε̄e nje la. Nē muh le wu bε̄eŋ fε̄e le, “Εεŋ”, fi nyûme no fi le. Wu fan le, “Aay”, fi nyûme no fi

le. Nē bεŋ gee noo, bεŋ gε ka bεŋ gwε̄ nsa gε̄.

Buunε bε mbεmε fih lo

¹³ Nē muh mu bεŋ le yεne ηε̄, wu būnε. Muh nē yuge njoŋ, wu ȳε̄ne wu b̄ε̄nε Nyo.

¹⁴ Nē muh mu bεŋ le chεne lo, wu t̄ε̄ŋ Bachiji kintaashε ki bamii ba mbεmε, bo tō bo gε̄ buunε a wu we, bo ȳēfε wu bε̄ mε̄e ajee chi Tada le,

¹⁵ buunε chiyu ch̄i bo buunε bo nyu bo leesε fitεle yi Tada le, chi fih wu, wu t̄ēmε, Nyo ch̄iaasε wu we. Nē fi le le muh wuyu le wu ge kimbefε, Nyo l̄ēsε Nyo nyâ wu le.

¹⁶ Noo, fi mo nyume le, muh nē ge fε̄e fī befe, wu sε̄eŋ mwa bwee le, muh būnε fε̄ muh le, muh būnε fε̄ muh le, wu le Nyo f̄e bεŋ. Buunε chi muh wù chaan̄ kε̄me bvujga baan̄ chi gee mwεε wesee.

¹⁷ Bεŋ jō njiŋε yi Alaja le. Wu gε̄ bee muh wu wuŋ nje besabεŋ. Wu gε̄ buunε nchiεŋ nchiεŋ le keefε jaŋ gwε̄ yi nshεŋ le gε̄. Jaŋ me gε̄h wu noo yi biluŋ le bitεde bε̄ kinjade.

¹⁸ Wu gε̄ ja wu ka wu buunε, Nyo shiishε jaŋ, mwεε kaase mu tu mu kuu yi nshεŋ le.

¹⁹ Booŋ ba bwεεŋ, muh mu bεŋ le ja lo wu chine je ȳi nchiεŋ le wu tu wu jiaade lo, muh mu jo wu tu bε̄ wu jin̄,

²⁰ muh wù tu bε̄ wu jin̄ wε̄ wu kēe le nē muh kuse muh wù gee mwεε mù mbefe, wu chine jé ye yi achiji le, tu wu le wu bvuse kiyo ke chiaan̄

yi kwe le, Nyo lεεshε bimbefε
bie bι le bi yisε bi ma lo.

Nwa wù fwe wu

Bita

Fiee fi le a Nwa wu

Bita wù fwe wunε le

Nwa wu Bita wù fwe wunε wu gè sanj fè bamii ba Kletu le ba gè saanje bo gεεŋ bo chee manjuu le yeye yeye (1:1). Fiee fi baanj fi gè ge fè wu sanj nwa wunε gè bee ki wu jieesε shéŋ yi bamii banε, no bamii gè Boone bikaa a bo jin, bo yεne banje nje fitele fi bo gè leesε yi Kletu le. Ki wu jieesε muntele muboo le noo, Bita mo wu tane bo kune saaka wù joŋe wù kune Jiso Kletu, wù kwe ye mo mbu we yi kwe le be ŋka we le wu lé wu gè wu kāasε wu to, le fiee fi bo jiiŋe fwe bo gεε bvufee yi fi le.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-2 Fεŋkεε

1:3-12 Ki ba kwāji no Nyo
bvuse bamii

1:13-2:10 Ntefε kune ki ba
chēe kinche kī yuude

2:11-4:19 No tanlo muh wu
Kletu jōde banje ba wu
yεne

5:1-11 No tanlo muh wu
Kletu shīishi kikwεε ke
wu ka lēne te fè bamii le

5:12-14 Kimεε

¹ Nwa wunε sanj me wù Bita
mwa wu ntuŋ wu Jiso Kletu.
Nsaj fè bamii ba Nyo le wu
cha le le be, bo saanje bo
nyu bantolo bimbe bī Bontu,
Galeshian, Kafadosia be Esia
mo Bitinia le.

² Nyo wù Chiji wese
besabεŋ gè cha beŋ no wu gè
kee wa baanj lo le fi lé fi gè fi
nyúme. Kiyo ke mo ki seesε
beŋ ki gεε yeye wu le beŋ ge
beŋ yu Jiso Kletu le ba miasε
beŋ be kileme ke. Nyo dūnyε
fitele fi joŋe fè beŋ le wu ka
wu nyā beŋ be muntele mù
nyiεgee chuule.

*Besabεŋ chēe bee jiiŋe gεh
nyufwe*

³ Mbeεŋsε nyúme fè Nyo wù
le Nyo wu ka nyume Chiji
Tada wese besabεŋ wù Jiso
Kletu le. Yii ye yi wu kole
fè besabεŋ le wesee le yi fè
wu boo bee mboye wù fwεŋ
no Jiso Kletu gè bu yi kwe
le. Fine le fi ge besabεŋ ki
bee chee mεεse bee jiiŋe gεh
nyume fwe,

⁴ ki bee ge be jī bvushe bvù
wu le wu gεε bee le yi woŋ
wù fεwe le. Bvushe bvunε
gε tanlo bvù fo ge, kεnε bvù
chεŋε, kεnε bvù kwe nchoŋ
gε.

⁵ Fede yi fitele fi beŋ leese yi
Nyo le, wu gεŋe beŋ be bvunja
bwe gεεŋ bu no wu lé wu
bvūse beŋ, fi le fiee fi wu le wu
seesε wa wu gεε le fi lé fi dūnyε
juu chī fεkimeſε.

⁶ No beŋ kee noo, beŋ mo
beŋ laŋeye. Geene beŋ kεmε
gε ki beŋ yūge nsaase yi kife
le shige nje bamoonj ba too fε
beŋ le jé le jé le.

⁷ Bo too ki bo moŋ laa fitele
fienā fi beŋ leese yi Nyo le
le fi kooji la. Mo kichwa ki
bigε kī yεede ba to ba moŋ
be ŋgu, kichwa kine le fiee fi
tanlo fi chεŋε. No fi le noo

tu taŋlo ba moŋ te fitele fi
beŋ leese yi Nyo le, nje fi le
fiee fi fede kichwa ki bige kĩ
yεede. Noo, ge doo nyúme
juu chĩ Jiso Kletu lé wu gẽ wu
dúnye kikwεe ke, ba bẽŋse
beŋ, ba tûme mankuŋ mæna,
ba ŋgvûne beŋ.

⁸ Beŋ konjé Jiso Kletu wù beŋ
gẽ baŋ a yεŋ ge wu le gε,
beŋ beŋ wu le mæse, mo beŋ
yεne ge wu le gε. Beŋ mo beŋ
yuge njoŋ wù baŋ wù taŋlo
muh ge sεeŋ gε,

⁹ nje beŋ kee le no beŋ leese
fitele yi wu le, fiee fi lé fi tō ajiŋ
le mbvuse biyo biɛna.

¹⁰ Bamii ba ntuj wu Nyo ba
gẽ jeme kune mbvuse wù Nyo
lé wu tō wu bvûse beŋ yu, bo
gẽ taade chuule bo goone ki
bo kεe kune saaka wunε no
Nyo lé wu gẽ wu bvûse beŋ.

¹¹ Kiyo ki Kletu gẽ bee yi bo
le no bo gẽ teede le Kletu lé wu
gẽ wu yεŋ ŋge ge doo nyume
ajiŋ ayu, wu kẽme bvukuge.
Bo mo bo goone ki bo kεe kife
kĩ mwεe muyu lé mu gẽ mu
kôoshe, be je yĩ mu lé mu gẽ
mu j̄lenye yi le fe mu kôoshe.

¹² Nyo mo wu ge bo kεe le
mwεe mù bo gẽ jeme munε
ge bo gẽ jeme nyu fe bikwεe
biboo le gε, le mu le fe beŋ
le. Le mu munε mù beŋ gẽ yu
wa jwe wu bamii ba gẽ feeji
saaka wù joŋe kune Kletu beŋ
le fede a bvunga bvu Kiyo ki
Yuude kĩ Nyo gẽ chiŋse ki to
fewe. Munε le mwεe mù mo
banchendaa ba Nyo beede ki
bo kεe mu.

*Bamii ba Nyo yûude yi gee
chiboo le*

¹³ No fi le noo, beŋ séeses
bvufee bwena, beŋ kāaŋ
bicha biɛna. Beŋ shēe be
bikwεe biɛna, beŋ j̄liŋe nyu
fwe chuule yi kinjkoŋe ki lé
ki gẽ ki tō fe beŋ le, sege Jiso
Kletu kaase wu dunye kikwεe
ke.

¹⁴ Beŋ yûge Nyo le nje boon
be. Keefé beŋ ka beŋ gẽ
mwεe mù nyau yi ye goone no
beŋ gẽ shee beŋ gee sege beŋ
gẽ baŋ kijibe le gε.

¹⁵ No wu wù gẽ teŋe beŋ
yuude, beŋ te yûude yi gee
chena le chichii,

¹⁶ no fi le ba san le,

“Beŋ yûude nje n'yuude lo.”

¹⁷ No beŋ teŋe Nyo Chiji
wene, nyume wu wù sage
muh wuchii yi gee che le wu
duunyi ge yeye yeye gε, tu beŋ
kẽme ki beŋ chêe kinche kena
kichii beŋ fâane Nyo yi kife le
kichii no beŋ le yi woŋ kfunε
le nje bantolo.

¹⁸ Beŋ kee le Nyo gẽ bee
wu suuŋ wa beŋ yi kinche ki
achiji ki bachiji bena gẽ leyε
beŋ yu. Ge wu gẽ sune be fiee
nje bige bi taŋlo bi chεŋe gε.

¹⁹ Wu gẽ sune nyume be
kileme ki Kletu nyume ge fiee
fi nche gε, ki le nje mwa shon
wu kintanye wù kẽme ge ŋgilε
kene fiee fimi fi befe yi wu le
gε.

²⁰ Nyo gẽ cha wu baŋ lo fe
woŋ ke, wu dunye wu aju a
fekimese kane nje beŋ.

²¹ Ge Kletu fe beŋ beŋ Nyo
wù gẽ bvuse wu yi kwe le wu
nya wu be bvukuge. No wu
ge noo, muntele mwena be
baŋkwaje bena beŋ mo beŋ gεe
nyu yi Nyo le.

22 No bεŋ le bεŋ yu wa kinchieŋ ki ge biyo biena yuude wu le bεŋ kēme kiŋkoŋe fe boŋ ba bwee besa le nyu kinchieŋ, bεŋ mo bεŋ kōŋe gεh noo bε muntele mwena munchii.

23 Bεŋ kēe le, ba le ba kaasε wa ba boo bεŋ mboye wu fwεŋ. Wu wu boyi bεŋ wunε ge taŋlo wu kwē gε. Le Nyo kibee wu taŋlo wu gε kwe gε. Wu boyi bεŋ nyume bε je ye yi nyaa kinche. Je yine lé yi mē gεh yi lεme fo.

24 Fi le no ba saŋ a Nwa wu Nyo le le,
“Muh wu wuŋ wuchii le njε agaan,
bvujonε bwe le njε nfude wu nchvuuŋ.

Agaan to a bobε nfude tε yεlε,
25 geene je yi Tada lé yi lēme gεh fo segechii.”

Je yiyu yine le saaka wu joŋe kune Kletu wu ba gε feeji bεŋ le.

2

Kune Tedε chī keme kinche bε kituŋ kī yuude

1 Fi mo fi nyume le, bεŋ chīne muntele mü mbefe le munchii, bεŋ chīne kilele kichii mo jé yi yifieε le, bεŋ chīne kindon kī bεnε le mo jé yi befe yichii kune bamii.

2 Bεŋ kēme ntan chuule ki bεŋ yāane ambεŋ a a kiyo le lewolewo, gεh yεεŋyεen no mumwone mu bwele to mu kēme fe ambεŋ le, wu le wo gēe bεŋ kuu Nyo ge wu bvuse bεŋ.

3 Bεŋ gēe noo no bεŋ le bεŋ moŋ wa bεŋ yεŋ le Tada joŋe lo.

4 Bεŋ tōo fe Kletu wu le Tedε chī keme kinche, chī bamii gε fanj le gε chi joŋe gε, geene Nyo gε cha fie le le chī shaŋ fe wu le.

5 Bεŋ tε le njε ata a kēme kinche, Nyo joone yeh yi a kiyo le yu, bεŋ nyume ḥgoo yi bachiji kintanyε be ba yuude, bεŋ gee bintanyε bi a kiyo le fe wu le no wu konje fede yi Jiso Kletu le.

6 Fi le a Nwa wu Nyo le le,
“Bεŋ jīŋe bεŋ yēŋ, ḥgεede tεde
a kilaanteŋ kī Sayon
le,*

nyume tεde chi buu chi yeh.
Le tεde chī cha mε, nyu chī
shaŋ le baan.
Tεde chine ne muh gεle kikwεε
yu we, wu gε to wu
kēme bvuya gε.”

7 Fe bεŋ ba bεŋ wu le, le tεde chī shaŋ fe bεŋ le. Geene fe bamii baa bō baan bεŋ gε wu le gε le fe bo le no ba gε saŋ a Nwa wu Nyo le le,
“Tεde chīe chī bamii ba joone
gε fanj
le chi ja chi tu chi buu chi
yeh.”

8 Fi ka nyume ba saŋ le,
“Tεde chine le chi gee bamii
banjε yi chi le.
Le kimbaaŋ kī lé ki gēe bamii
gwēyi yi ki le.”

Bo banjε yi ki le njε bo le bo
fanj ki bo bεŋ jé Nyo le, ka
nyume no Nyo gε seesε wa le
fi lé fi gε fi nyūme.

9 Geene, bεŋ le fiена kiŋgogε kī
Nyo cha. Bεŋ le ḥgoo yi bachiji

* 2:6 Sayon le jee chi kilaanteŋ ki Yelusaləm.

kintanyé ba lène Nfoŋ le. Beŋ
le kituŋ kĩ yuude, beŋ nyume
bamii ba Nyo le wu ge le bo
nyûme be, le beŋ sêŋe mwëe
mù njoŋe mù wu gee. Le wu
wù têŋe beŋ le beŋ bû kijibé le,
beŋ lêe n'yuu we wù baan̄ le.
¹⁰ Gè bee fweele beŋ gè bee
ge bamii ge, mëese beŋ le wa
bamii ba Nyo. Beŋ gè bee
beŋ baan̄ a fi ge yii yi Nyo ge,
mëese beŋ le beŋ fi wa yii yi
Nyo.

*Bamii ba Nyo dūunyi kīnge
kī joṇe antēneē a bamii bachii*

¹¹ Nsáa yan yi shéŋ, no bęŋ
le bantolo bęŋ bęε yi nshéŋ
yinε le, mε mo kude lo chi-
aaŋ bęŋ le le keefε bęŋ gée
mwęε mù mbefe mù nyąŋ yi
ye goone gε, nje mwęε munę
juu bę biyo bięna.

¹² Beŋ dūnyi kinje kĩ jone
antenee a bamii ba le ge Bajuu
ge wu le ne bo kooyi mwee ye
yene le le beŋ le bamii ba befe,
bo yêne kinje kena kĩ jone le,
ge doo nyume juu chi Nyo to,
bo tûme mankun me.

¹⁵ Nyo goone le bəŋ gēe
mwəε mü kooji, bəŋ mo bəŋ
bāŋe de yi biyun bi bamii baa
bò jəme mwəε bo kee gε.

¹⁶ Beŋ chēe njε bamii ba fiɛɛ
kaane ge bo ge, geene keefɛ
beŋ mo beŋ jōde fifiɛɛ beŋ teyi
fe jii beŋ gee bimbefɛ ge. Beŋ
chēe nyume njε nfa yi Nyo.

¹⁷ Βεη ηgvûne bamii
bachii, beη ηkône boonj ba
bwee bena ba mbemê bachii,
beη fâne Nyo, beη ηgvûne
Nfon wù baan wu Lum.

*Bamii ba Nyo jôde njin  yi
nj  wu Kletu le*

¹⁸ Bamii ba lene bamu le,
beŋ nyâ bikw   bi  na bamii
ba beŋ lene bo le, beŋ   gv  nune
bo chuule. Keef   beŋ nyâ
bikw   bi  na geh nyu ba le
nyi  gee, bo jii   fe beŋ le ge.
Beŋ nyâ te ba   nase le.

19 Njëme në nje Nyo to wu
yuge njoñ be muh wù ba
nyiëge be wu wu yuge nsaase
një wu le wu jiaa fieë señ,
geenë wu kaane shéñ nje wu
le wu gëe bvufée yi Nyo le.

²⁰ Nε ba suŋe bεŋ bεŋ baŋ
jiaa ge fiɛɛ ge, bεŋ kaane shεŋ,
tu maajε wuyu le la? Geenε,
bεŋ ne yene ŋge nyume yi fiɛɛ
fi joŋe fi bεŋ ge le, bεŋ kaane
shεŋ, tu Nyo le wu yuge njoŋ
bε bεŋ.

²¹ Le kijusə kena ki bəŋ yɛne
ŋge ne, nje Kletu te gɛ yɛŋ ŋge
nje bəŋ, wu dunyɛ njihə bəŋ le
le bəŋ jō kikaa ke.

22 Wu gè baanj a yu ge wu
ge kimbefe ge, ge jé yifiee gè yu
wa yi bu jwe we le ge.

23 Sege ba gè naanyi wu, ge
wu gè chvuse be nchunj ge.
Sege ba gè nyuse be wu, ge
wu gè kaji ki wu nyâ bo ñge
ge, geene wu nya fiëe fîchii

nyume chiaan yi Nyo wù kee
ki wu sâ nsa wù kooji.

²⁴ Wu kibee gè tuu bimbefé
biësa yi ye ye le yi kintaan le.
Wu gè ge noo, wu le besabëñ
kwê be gâse be kimbefé, bee
chêe kinche kî chaan. Banfu
ba wu gè keme le bo ge wa beñ
teme.

²⁵ Beñ gè shee beñ jiine
nje shónj, geenë mëesë beñ
kaase wa beñ tu fe Muh wù
le Nchiene wu ka nyu Njinë fe
biyo biëna le.

3

*No kwese be jwëej tanjlo bo
chée*

¹ Bikëe ba bamii, beñ te
beñ nyâa bikwëe biëna bilesen
bena le. Ne beñ gee noo, bo
bamu ne le bo fan ki bo beñ
je yi Nyo le, tu bo lé bo já bo
bëen muh baan jemë ge je bole
ge, ge kiñge ki bikee baboo,

² no bo yene beñ chee
kinche kî yuude, beñ duunyi
ngvune.

³ Keefë fieë fi dûunyi bvujonë
bwena nyûme mwëe mu
ye le nje ki beñ séesë yvu yi
kikwëe yi joñe, be ki beñ jîide
mwëe mu ñgonge, mo ki beñ
sûse ye be njú yî joñe ge.

⁴ Fieë fi lé fi dûunyi bvujonë
bvu muh le nyûme fieë fi muh
le fi fe fitelë fie le. Ge bvunë
bvujonë to bvü kwe nchon ge,
le bvü fitelë fi bone fi nyume
nyieggee. Bvunë le bvü bvü
Nyo yene le le bvü shañ fe wu
le.

⁵ Le ne no bikëe ba yuude
ba fweele ba gè gele bvufee
bvuboo yi Nyo le, bo gè shee
bo duunyi bvujonë bvuboo.

Bo gè nya te bikwëe biboo
bileñj baboo le.

⁶ Kwëse nje Sela gè yuge
Abraham le, wu teñje wu le
tada we. Beñ te mëesë le boon
ba Sela fe beñ ne gee mwëe mù
kooji beñ faane ge fieë ge.

⁷ Bileñj, beñ te këe je yî
beñ keme ki beñ chêe be bikëe
bena yu. Beñ nyâa bo ngvune
no bo keme ge bvunga nje beñ
ge be no Nyo le wu nya beñ
bachii be kinche kî kage ge.
Beñ chêe noo, wu le keefë fieë
banje buunë chena ge.

*Ki muh yêne ñge nje fieë fi
joñe fedefi befe*

⁸ Yi kimëse le, nteefe beñ
bachii le, beñ këme fitelë fim-
imia, beñ këme kiñkoo yîi,
beñ këme kiñkone fe bamii ba
mbemë le, beñ këme muntele
mù jîee, beñ jôde ye yene
fekuu.

⁹ Keefë muh ge kimbefé be
muh, wu chvûu be kimbefé
ge. Ne muh nañ muh, keefë
wu chvûu be nchuñ ge, wu
nôñ nyu kimbone yi wu le.
Fine le fieë fi Nyo teñje beñ nje
fi, le wu gê wu nôñ kimbone
beñ le.

¹⁰ Le no ba le ba sañ le,
“Ne muh koñe ki wu yûge
njon yi kinche ke le,
be ki wu yêñ aju a joñe le,
wu jîi lëmë che le kune kim-
befé,
jé yifieë bûde ge jwe we le ge.

¹¹ Wu këme ki wu bâa jîñ a
mwëe mù mbefe le,
wu gêe geh nyu mù njonë,
wu kûñe nyieggee wu
bii wu le,

12 nje Tada to wu yene bamii
ba chaaŋ le, wu yuge
buunę chiboo.

Geenę ge Tada to wu nyaa lo
bvushi bwe bamii ba
gee bimbefe le gę."

13 Nę bęŋ keme kiŋkoŋe kĩ
baaŋ ki bęŋ gée mwęe mü
njoŋe noo, muh wù taŋlo wu
ka wu ge fiee fi befe bęŋ le
yęŋe?

14 Geenę, mo bamii nę nyaa
ŋę bęŋ le nje bęŋ gee mwęe
mü chaanę, tu Nyo lé wu nōŋ
kimboneę yi ye yene le. Keefę
bęŋ fāane bo, kęne le keefę
muntele bûge bęŋ gę.

15 Bęŋ ḥgvüune gęh nyu
Kletu a muntele mwęna le nje
Tada wene. Bęŋ sēese bikwęe
bięna segechii, bęŋ chłeene ki
bęŋ nyā nchvuse muh wù le
wu bii fiee fi bęŋ jiiŋe fwe yi fi
le. Geenę bęŋ doo bęŋ chvuse,
bęŋ chvüse nyięgee bęŋ ḥgvüne.

16 Keefę bęŋ gée fiee fi taŋlo
fi sāge bęŋ a fitele le gę, wu
le ba nę naanyi bęŋ, ba jeme
jé yı̄ befe kune kiŋge kena kĩ
jonę nje bęŋ le bamii ba Kletu,
bvuya kōode bo.

17 Bęŋ kēe le fi jonę ki bęŋ
yęŋę nę nje fiee fi jonę fi bęŋ ge
nę fine nyume fi fi Nyo konę le
fi nyume noo, fede ki bęŋ yęŋę
nę yi fiee fi befe fi bęŋ ge le.

18 Le gętę no Kletu gę yęŋę
nę wu kwe. Wu gę kwe nje
bimbefe bi bamii kimimia fi
ka lo noo. Wu wù gę bee muh
wù chaanę wu gę kwe fę bamii
ba nyume gę chaanę le gę ki wu
tō bę bo fę Nyo le. Ba gę yuuyę
wu nyanę yi ye kwe, geenę Nyo
ge wu nyume yu a kiyo le.

19 Le a kiyo kine le ki wu gę
genę wu feję je yi Nyo fę biyo
bὶ gę bee yeh yi ncha le.

20 Biyo binę le bὶ gę fanę ki
bi yü Nyo le kife ki Nyua
le. Nyo gę bose wu kaaŋ
shęŋ bę bi, wu chięene sege
Nyua gę kęenyi ḥguh. ḥguh
wunę bamii gę lee yo gęh muh
nyaaŋ maa, nyume bo ba joo
gę ge fę bo boneę.

21 Joo yiyu yinę le nje
Nlesęajoo wu bvuse bęŋ
męsse. Ge ba leese muh a joo
le ba chügę nyu ḥgilę yi ye ye le
gę. Le ki ba gę ḥka fę Nyo le bę
ṅkwaje wù yuude. Nlesęajoo
wunę wu bvuse bęŋ fede yi
bvüga bvü Jiso Kletu gę bu
yu yi kwe le.

22 Jiso Kletu wunę le wu
bęŋ wa fęwe, wu shii a
kibo kinchieę ki Nyo le, wu
nyume fo banchendaa ba
Nyo bę biyo bὶ keme bvüga
mo bὶ sage bichii nyume a wu
kuu.

4

Kinche ki bamii ba Nyo le kifęŋ

1 No Kletu gę yęŋę nę
nyanę yi ye le, bęŋ tę keme
kfuu chi fifiee fitele fi wu gę
keme ki bęŋ yęŋę tę nę, bęŋ
kwāji le muh wù le wu yęŋę
wa nę yi nyanę yi ye le, le bę
kimbefę gase wa.

2 Noo, gę wu baaŋ wu ka
wu chęe kinche ki fękuu fęnę
wu bii mwęe mü mbefe mü
nyanę yi ye goone le gę. Wu lé
wu chęe wu bii nyü mwęe mü
Nyo goone le.

3 Bęŋ kēe le kife kĩ bęŋ gę
shee bęŋ gee mwęe mü bamii

ba kee ge Nyo ge to bo koje ki bo gêe le ki koje. Beñ gê chee kinche ki nyien yi kinjan, beñ bii ye yene yi ñweñ le, beñ muu mbvuun mo koode beñ, beñ gee bañka beñ jii mw   kiyun le, beñ muu beñ yode fo, beñ gee nj   bv  . Beñ ka gee mw   m   kuufe ye beñ yuuse banyo ba achiji.

⁴ M  ese jwe yune bamii ba kee ge Nyo ge no beñ baan ge beñ ka taashi ñgoo bena bo yi kinche kine k   le nj   ki ny  n le ge, bo mo bo kaase ye bo tu bo naanyi beñ.

⁵ Geen  , bo lé bo g   bo l  en bo t  ny   jwe a Nyo fwe w   chieene ki wu s   bamii ba baan yu be ba kweey   wa.

⁶ Le fie   fi g   ge fe bo fej   te saaka w   joje fe bamii ba kweey   wa le. Bo g   feeji noo wu le no bo g   sa wa bo yi ny  n yi ye le nj   bamii ba wu  , bo lé bo ch  e kinche ki a kiyo le geh nj   Nyo.

Muh l  ne be ye nnya a je yi joje le

⁷ Kife ki fie   fichii le fi ka, too wa mbebe le. Noo, beñ ny  me geh be bvufee bwena fo, beñ sh  e be bikw  e bi  na, wu le tanjlo beñ b  une.

⁸ Fie   fi fede mw  e munchii le geh le muh k  ne mwa bw  e be fitele fie fichii nj   kinkon   banje bimbef   b   duude.

⁹ Ne mwa bw  e muh la jige a wu le, wu fi wu, wu bij   fe wu le wu shunshi ge.

¹⁰ No beñ le, Nyo le wu nya beñ be nnya yeye yeye, muh j  de ye nnya ki wu l  ne be yi fe bamii bamu le. Beñ l  ne be

nnya yiyu yi Nyo nya j   le j   le nj   bamii ba l  me ba joje.

¹¹ Ne muh teede je yi Nyo, wu t  ede geh nyu je yi bude jwe wu Nyo le. Muh ne l  ne fe bamii bamu le, wu l  ne geh nyu be bvunga bv   Nyo nya wu le. Beñ g  e noo wu le yi fie   le fichii fi beñ gee, mbe  nse g  ene fe Nyo le fede yi Jiso Kletu le. Bvukug   be bvunga bvuchii k  me wu segechii bv   kage ge. Fi ny  me noo.

Ki ba y  ne nj   bamii ba Kletu

¹² Ns  aa ya   yi sh  n, keef   beñ k  me kinha yi ntoony   w   beñ yuge ye le wu too fe beñ le ki wu m  n beñ ge. Keef   fi ny  me nj   fie   fimi fi feñ fi kooshi be beñ ge.

¹³ Beñ l  ne lo ye le beñ yene nj   no Kletu g   y  n, wu le ge doo nyume sege wu bun   be bvukug   bwe, beñ ka beñ lanjeye, beñ yuge njo  .

¹⁴ Ne bamii naanyi beñ nj   jee chi Kletu, tu njo   w   baan le wene. Fine duunyi le Kiyo ki bvukug   k   le Kiyo ki Nyo le yi ye yene le.

¹⁵ Ne muh y  ne nj  , keef   wu y  ne nj   wu le wu yuuuy   muh ge, k  ne le wu le wu choj fie   k  ne le wu ge fie   fimi fi befe, k  ne le wu le wu lees   jwe fe mw  e mu bamii bamu le ge.

¹⁶ Geen  , muh y  ne nj   ba t  ne wu le muh wu Kletu, keef   wu k  me bvuya ge. Wu b  en  se geh nyu Nyo le wu k  me chichie   jee.

17 Beñ gêe noo nje kife le ki
to wa kî Nyo le wu sâ bamii,
wu nyu wu kê nyu bë yeh ye.
Në wu kë nyu bë besabëñ noo,
fi ge fi nyûme nee bë bamii ba
le ba fañ ki bo bêñ saaka wù
joñe wu Nyo le?

18 Ba le ba saŋ a N̄wa wu
Nyo le le,

“Né fi tɛ̄eme fɛ̄ bamii ba chaanj
le ki bo bône,
fi ge fi nyûme née be bamii
ba faŋ Nyo, ba gee bim-
bef?”

19 Noo, bamii ba yene nge no
Nyo goone le bo yêne, bo gêe
mw   nyume mù kooji, bo
g  ede bikw   biboo chiaan yi
Nyo w   Nfe bo le w   to wu
leme geh yi   ka we le.

5

Kune shōnyi Nyo

¹ Me mo ḥgoone ki ntēefē
bachiji kintaashe ki bamii ba
mbemē a beŋ ntenee. Me njē
muh a ḥgoo yi bachiji kin-
taashe le, ḥgè yen̄ be ajii a
waŋ no Kletu gè yene ḥge, me
nyume te muh wù lé wu kême
fe bvukuge bvù wu lé wu tō be
bvü le.

² Nteefe le, beŋ jiiŋe chuule
fɛ shón yi Nyo yí wu le wu
gɛe chiaaŋ yene le. Keefɛ beŋ
doo beŋ jiiŋe, beŋ jiiŋe nje ba
kaane lo beŋ ge. Beŋ jiiŋe be
kiŋkoŋe no Nyo goone. Keefɛ
beŋ jiiŋe beŋ keme kin'yele ajii
yi bige le ge. Beŋ keme ntan
nyume yi leme le.

³ Keefe bəŋ shiide lo yi shón yi Nyo yí wu le wu gee le bəŋ biji fo le ge. Bəŋ dūunyi nyu kinjé kì joŋe fε yi le yi yêne yi bii.

⁴ Ne beŋ gee noo, Kikwεε
ki Banchiεne Shόŋ ge doo
ki bune, beŋ keme kifo ki
bvukuge ki kwee ge nchoŋ ge.

5 Ntu njemē te kighaŋ le, beŋ nyâ bikw   biɛna bachiji kin-taashğ ki bamii ba mb  m   le chuule. Muh wuchii sh  ishi kikwğe ke a mwa bw  e fwe. Beŋ k  e le, "Nyo to wu baade jinj muh w  u chiaase ye le, geene   wu to wu duunyi nyu sh  eŋ ye yi jonej fe muh w  u shiishi kikw  e ke le."

6 Beñ mo beñ shiishe bikwëe
biëna nyûme a bvunga bvu
Nyo kuu, kife ge doo ki koje,
wu bëenje beñ.

⁷ Beŋ g̊ēe mwəe munchii mü fuunse beŋ chiaan ye le, nje wu keme ntan kune beŋ.

8 Beñ shée be bikwée biëna,
beñ jiiñe chuule nje muh
wene wu kimbane wù debele
jíenyi wu weëne njé bvule wù
fefe, wu goone muh ki wu
ngéjé.

⁹ Beŋ sô bikaa bε wu, beŋ
lēesε geh nyu fitele yi Nyo le
fi tεeme, beŋ tâne le boon ba
bwhee wene yεne te ŋge noo
woŋ wuchii.

10 Ngε wunε le geh yi kife
le ne shige, Nyo mo wu ge
beŋ kāase bεŋ tū no bεŋ chi
shee bεŋ nyume, wu nyā bεŋ
be bvunga, wu gē bεŋ tā geŋ
chuule. Nyo le wu duunyi
fitele fie fi joŋe fichii bamii le.
Wu le wu tεεŋ bεŋ ki bεŋ lēe
bvukuge bwe bvù kage ge le,
nje bεŋ le bamii ba Kletu.

¹¹ Bvunga bvuchii me geh nyume bwe segechii bvukage ge. Fi nyûme noo.

Ban'yεsε

¹² Nsaŋ fε bεŋ le fi kfufe nε
fiih Sila* mε wù le mwa bwe
wese besabεŋ. N'yεde le wu le
muh wù taŋlo muh ḡε bvufee
yi ye ye le. Nsaŋ ki n'yūfε
muntele mwεna, ɳka ɳḡe bεŋ
k̄ε le fiee fichii fi nsaŋ duunyi
kinchieεŋ kune nfih wu Nyo.
Bεŋ lēme yi fi le bεŋ tēme
chuule.

¹³ Kintaashε ki booj ba
bwe wese besabεŋ ki Babiloŋ
ki Nyo le wu cha te yεεse bεŋ
le. Maliku wù mwa yan yi
mbεmε le yεεse te bεŋ le.

¹⁴ Bεŋ yēsε bikwεε biεna
le, bεŋ kfūgε ye yi kiŋkonε
le. Kimbonε nyūmε fε bεŋ le
bachii ba le yi Kletu le.

* 5:12 Jee chinε le te le "Silfanu."

**ηwa wù kiŋgane
kinfεε wu
Bita
Fieε fi le a Nwa wu
Bita wù kiŋgane
kinfεε wunε le**

Nwa wu Bita wù kiŋgane kinfεε wunε le wu gè sanj fε bamii ba mbεmε ba fweele le, bo gè che bo kεne woŋ wuchii. Ntaŋ wu ηwa wunε baŋ gè bee ki bo jū bε lεme chī bamii ba n'yeεε ba chimbiaŋ ba gè jiεnyi bo gee, ki bo ju bε kinche kinyiεŋ yi kinjaŋ wu n'yeεε wu bamii banε gè too bε wu le wu ka. Bita sanj ηwa wunε wu baŋ wu jiŋe gεh nyu fieε fi bamii ba n'yeεε ba chimbiaŋ banε gè duu le gε Jiso baŋ wu ka wu kāasε wu tō gε. Wu jεme le fieε fi gee Jiso fε wu she yo ki wu tō le nje gε Nyo goone le muh mu ge wu lεsε gε.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-2 Fεŋkεε

1:3-21 Kinche ki bamii ba Kletu

2:1-22 Kune kiŋge ki bamii ba n'yeεε wu chimbiaŋ mo ηge wù lε wu gε wu tō fε bo le

3:1-18 Juu chi Kletu lε wu kāasε wu tō

¹ Le mε wù Samoŋ Bita, nle mwa lεme wu Jiso Kletu ηka nyume mwa ye wu ntuŋ. Nsaŋe ηwa wunε fε bεŋ ba fi mbεmε wù le wù shanγ yεεŋyεŋ nje wese, fede yi Jiso Kletu wù le Nyo mo Mbvuse

wese besabεŋ wù to wu gee mwεε chaŋ.

² Nyo dūnyε fitεle fi joŋe fε bεŋ le wu ka wu nyâ bεŋ bε muntele mù nyigee chuule, fede yi bvufee bvù bεŋ kεme kune Nyo bε Jiso wù le Tada wese besabεŋ.

Kinche ki bamii ba Nyo le wu tεεŋ wa wu cha

³ Bvunja bwe bvù le bvù Nyo le bvù nya wa besabεŋ mwεε munchii mù bee goone mù tanlo mu ge besabεŋ kεme kinche kī kage gε, ki bee chēe kinche kī Nyo goone. Bvu ge noo fede yi bvufee bvù besabεŋ kεme kune Nyo wù le wu tεεŋ bee ki bee lee bvukuge bε bvujonε bvù le bwe le.

⁴ Le yi yinε je le yī wu jiεnyi yu fε wu nya besabεŋ mwεε mù kuge baŋ mu ka joŋe mu fede mwεε munchii nyume mu mù wu gε ka. Mwεε munε le ki mu gε wu le bεŋ lεge mwεε mù mbεfe yi woŋ kfunε le mù nyaŋ yi ye koŋe mù chεŋe bε bamii. Noo bεŋ mo bεŋ nyume je yī Nyo le yi le.

⁵ No fi le noo bεŋ mo bεŋ mōŋ chuule ki bεŋ bīsε kinche kī joŋe yi fitεle fi bεŋ lese yi Kletu le. Yi kinche kī joŋe le, bεŋ bīsε bvufee fo.

⁶ Yi bvufee bvunε le, bεŋ bīsε nshe bε bikwεε biεna. Yi nshe bε bikwεε biεna le, bεŋ bīsε ηkanε shεŋ. Yi ηkanε shεŋ le, bεŋ bīsε kinche kī Nyo goone.

⁷ Yi kinche kī Nyo goone le muh kεme ntaŋ fε mwa bwεe

le. Yi ɳkeme ntaj fe mwa bwhee le, beŋ bise kinjkoŋe.

⁸ Njeme ne nje, ne beŋ keme kinɛ kinche, beŋ geee be ki fwe fwe, ki gɛ beŋ ge ka beŋ nyûme geh lo ne nc̄e ge, kenɛ beŋ nyû njɛ bamii ba tanlo bo ge ge fiɛe njɛ bamii ba kee fiɛe kune Tada wese besabɛŋ wù Jiso Kletu ge.

⁹ Beŋ kēe le ne muh baan keme ge kinɛ kinche ge tu wu le wu feen wa yi mwee mu Nyo le, ge wu ka yede mwee le je yi ndeſe le ge. Wu le wu daayɛ wa le Nyo le wu chugɛ wa bimbeſe bie bi wu gɛ shee wu gɛe fweele.

¹⁰ Boon ba bwɛeŋ, fi mo fi nyume le beŋ mo beŋ mōne chuule ki beŋ gɛe mwee nyume mü duunyi le nteŋe wù Nyo teŋe beŋ, be ncha wù wu cha beŋ, ge tanlo fiɛe shiŋshɛ beŋ ge. Ne beŋ gee noo beŋ ge yu beŋ to beŋ gwe yi mbemɛ wene le ge.

¹¹ Noo ba lé ba gwênyɛ je fe beŋ le yi kuge ne buuu, beŋ lée bvunfoŋ bvù kage ge bvù Tada wese wù Jiso Kletu wù le mbvuse le.

¹² Mo no beŋ kee wa mwee munɛ, beŋ lēme te yi kinchieŋ kĩ beŋ gɛ yi le beŋ teɛme, ɳgoone ki ɳka ntâne beŋ kune mu segechii.

¹³ N'yede le fi kooji noo le ɳkâŋse beŋ kune mwee munɛ no mbaan yu, wu le beŋ tâne,

¹⁴ nje ɳkee lo le sheshi wa shige kiyo chine nyaŋ yi ye le, no Tada wese besabɛŋ wù Jiso Kletu le wu ge wa ɳkeɛ.

¹⁵ Me mo ɳgoone ki mmōŋ ne chuule le sege ɳgeɛŋ wa beŋ nyu no tanlo beŋ tâne mwee munɛ segechii.

Ajii a gɛ yɛ bvukugɛ bvù Jiso le

¹⁶ Beŋ kēe le ge mwee munɛ mü bee gɛ jeme beŋ le kune bvunga mo nto wù Tada wese besabɛŋ wù Jiso Kletu lé wu gɛ wu kâase wu to, gɛ nyume geh lo mumaŋa mü bo bose shéŋ bo seese ſe bee maa beŋ le ge. Bee gɛ yɛ bvukugɛ bwe le be ajii awese.

¹⁷ Gɛ bee sege Nyo wù Chiji gɛ nya wu be mbɛeŋse mo be bvukugɛ, jɛ bu fe wu wù le Bvukugɛ bvù baan le yi jeme le, "Wune le Mwa yaŋ, wu le fitele fiaŋ. N'yuge njoŋ be wu baan."

¹⁸ Bee kibee gɛ yu jɛ yinɛ yi shiide yi too sege bee gɛ bee besa ba Jiso yi mbegɛ wù yude le.

¹⁹ No bee gɛ yu noo, bee mo be mesɛ bee kɛe nchiɛŋ wù fiɛe fi bamii ba ntuŋ wu Nyo gɛ jeme baan lo nchenseŋ. Fi joŋe le beŋ gɛe bvufee yi fiɛe fiyu le chuule nje fi le nje kin'yesɛ kĩ baan kijibɛ le gɛeŋ bù Juu chi akfuŋ le a ge ayûu, Jiso lé wu bâan fe muntele mwena le nje joŋ yi an'yule.

²⁰ Fiɛe fi kuge fi fede mwee munchii fene le le beŋ keme ki beŋ kēe le, ge ntuŋ wu Nyo wumu nyume yu a Nwa wu Nyo le * wù muh tanlo wu teede be bwe bvufee ge.

* **1:20** kenɛ le, "wù muh tanlo wu chieŋe kinyi kiyu be bwe bvufee ge."

²¹ Fi le le ge muh wu ntun
wu Nyo to wu jeme lo fiee a
ŋkwaje wu muh wu wuŋ le ge.
To gee Kiyo ki Yuude bo, fe bo
jeme je yi jade fe Nyo le.

2

Bamii ba n'yeyε ba chimbiaŋ

¹ Geh yeeŋyeeŋ no bamii
bamii ba fweele ḡe ja bo bunε
a bamii nteneε bo mbiane
le bo le bamii ba ntun wu
Nyo, nyu geh te no bamii ba
n'yeyε ba chimbiaŋ le bo ge
bo nyūme a beŋ nteneε. Bo
lé bo wēne bo tōo be n'yeyε
wumu wù tanlo wu cheŋε be
bamii, bo mo bo fāŋ lo Chiji
Kikwεε wù ḡe kwe wu suuŋ
bo. Bo lé bo ḡe noo bo mo bo
tōlo be nge kimimia bo nōŋ yi
bikwεε biboo le.

² Bamii ba duude le bo
ge bo bēge yi kinche kiboo
kinyieŋ le, fi fine ge bamii
jēme je yi befe kune Je yi
kinchieŋ.

³ Kin'yεle ajii yi mwεε le, lé
ki ḡe bo sōŋe mwεε mwena be
binfe bi chimbiaŋ b̄i bo seese.
Bamii bayu banε le Nyo ḡe
seesε wa nge wuboo baan lo,
wu nyu fo wu chieeŋe bo.

⁴ Beŋ kēe le Nyo ḡe baan bajε
ge banchendaa baa ba ḡe ge
bimbefε ge. Wu ḡe be wu shi-
ishε bo, bo ḡeŋ kijuse ki nge
le, wu leesε bo yi bancha le a
bintuge b̄i jime ne kfukfukfu
le, fe bo lé bo nyūme fo ḡeŋ
b̄i juu chi nsa.

⁵ Wu ḡe baan bajε ge te woŋ
wù fweele sege wu ḡe chiiŋse
joo yi to yi mi woŋ wu bamii
ba ḡe chee ge nche wù Nyo

goone ge. Wu ḡe be wu bajε
geh nyume Nyua wù ḡe feeji
le bamii chēe kinche k̄i chaŋ
a Nyo jii, be bamii bamu bvusoŋswi.

⁶ Wu ḡe be wu chiiŋe ki-
laanteŋ k̄i Sodom be k̄i Go-
mola wu toŋ be n̄gu bi fie bi
bwε, fi ge fine tu fi nyu njε
njiŋe wù fiee flé fi ḡe fi kōoshε
be bamii ba chee ge no Nyo
goone ge.

⁷ Geene, wu bvuse Lod wù
ḡe chee kinche k̄i chaŋ, ye
wooŋ wu be kinche kinyieŋ k̄i
bamii ba befe ḡe kεme.

⁸ Mwεε mù muh wù chaŋ
wunε ḡe yene wu ka wu yuge
no wu ḡe chee a bo nteneε ḡe
bee mu ge fitele fie fi yuude tu
fi wεe aju achii yi gee chiboo
chi befe le.

⁹ Ne mwεε munε ḡe kooshε
noo, tu fi duunyi le Tada kee
ki wu bvuse bamii ba chee no
wu goone yi nge le, wu ka wu
kee te ki wu ḡe bamii ba chee
kinche k̄i le ge k̄i chaŋ gε yi
nge le, ḡeŋ b̄i juu chi nsa.

¹⁰ Nge wunε, wu bamii
bamii le wu ge wu fē lo wu
muh wuchii. Bobaa bamii le
ba konje ki bo b̄i nyume fiee
fi ye yiboo yi n̄wεŋe goone,
nyume fi fi cheŋε be muh. Ka
nyume bo b̄o jode muh wù
sage bamii fekuu.

Nyo le wu ḡe wu lēshε bamii ba n'yeyε ba chimbiaŋ

Bamii ba n'yeyε ba chimbiaŋ
banε le ba yune bikwεε,
bo chiaase ye baan, bo faane
ge ki bo nāanyi biyo b̄i fewe b̄i
kεme bvunja bvū baan ge.

¹¹ Mo banchendaa ba Nyo
ba kεme bvunja bo ka teεme

bo fedē bo, gè to bo moŋ ki bo kooyi mwēe yi biyo binē le a Tada fwe ge.

¹² Geene bamii banē gee mwēe nyume mù kilemē kiboo goone njé nyáŋ yi nchvuun to yi gee mwēe njé yi kwaji lo, yi nyume ge le bamii ge bo kôoyi yi bo sêeyi lo. Bamii bayu banē le ba naanyi mwēe njé bo kee mu seŋ. Nyo lé wu lêeshé bo geh njé nyáŋ yi nchvuun chine,

¹³ nlaŋe wuboo le nyûme nge wù bo lé bo yéne nje nge wù bo chi too bē wu. Bo to bo kwaji le ki bo wude mwēe bo ka yaane lo mwēe fenshe ñgaan le lo njoŋ wumu fe bo le. Bo le lo ñgilé a beŋ ntenee bo yiise beŋ. Sege bo jii mwēe bena bo, bo tu bo yuge njoŋ ki bo leede beŋ bē gee chiboo chi kinchoose.

¹⁴ Ajii aboo to a nyume geh nyu a kinjan, bo fufe ge yi bimbefē le ge. Bo to bo leebē bamii ba wéeyi yi mbemē le le bē bo gēe bimbefē. Kin'yelé ajiile ki lee wa yi kilemē kiboo le. Bo le bo jo wa lonj.

¹⁵ Bo le bo chine wa je yi kooji le bo jo nyu yi achiji. Bo le bo jo kikaa ki Balaan wù mwa Béwu wù gè bēmē ki wu gē fiee fi kooji ge nje wu konje bige.

¹⁶ Jaki wame wu yi fiee fi befe fine le. Jaki wù to wu jeme ge, gè jeme njé muh wu wuŋ, wu chi gee chi kijedē ki muh wu ntuŋ wu Nyo wuné gè gee.

¹⁷ Banē bamii ba n'yeyi le njé jwe wu joo wù joo baan ge yi bude fo ge, ka nyume njé

kimbe kĩ gwe akfuuŋ, nfuŋ fe wu tuu. Nyo le wu seesē wa kijuse ki jime ne kfukfukfu, wu gee bo le.

¹⁸ Bo kune jwe baan bo chi-aase ye achiji. Bo leebē bamii bò lege geh lo bo bude antenēe a bamii ba kee ge fiee fi kooji ge. Bo leebē bē n'yeyi wu le tarlo bo kâase bo gēe mwēe mu nyien mù ye yi ñwene goone.

¹⁹ Bo jade bo jeme bamii le le ge bo keme ki bo nyûme nfa yi fiee fimi le ge, geene bo bayu kibee ba jeme baa le nfa yi mwēe mù chene bē ye yi muh. Bo le nfa nje ne muh nya kikwee ke fiee le tu wu le nfwa wu fiee fiyu.

²⁰ Beŋ kēe le ne bamii lege wa mwēe mù chene bē bamii ba yi woŋ kfunē le nje bo kee wa Tada wese besabey wù Jiso Kletu wù Mbvusé, bo kaasē bo geeŋ bo lee mwēe muyule, mu diŋ bo mu keme, mwēe mo mu fô lo yi bo le mu fē lo no mu chi shee mu nyume fweele.

²¹ Bamii ne ge noo tu fi bee jone le keefē mwēde ya wu kēe je yi kinche kĩ chaaŋ ge, fede ki wu kēe wu ka wu kaasē wu chine nchi wù yuude wù ba nya bo le.

²² Kfuu chi bobaa bamii gee fiee fi le a ñgan le fi mo nyume nchieseŋ le, "Bvu to yi yan mwēe yi kaasē yi ka yi tu fo yi ji." Wumu ka nyu le, "Ba to ba chuge finyuŋa fi kaasē geh fi geeŋ fi tu fi biŋse binchaja le."

3

Juu chī Tada le wu kaasē

wu to

¹ Nsáa yan yi shéñ, ñwa wù mæse wunø le wù kinjane kinfæe wù nsan fe beñ le. A banwa banø le bachii nsan ntane beñ, le ñkanse beñ, beñ kême banjkwaje ba kooji.

² Ngoone le beñ ntâne mwæe mü bamii ba ntuj ba Nyo ba yuude gë jemø fweele le mu lé mu ge mu kôoshæ, beñ ntâne te mwæe mü boø ba ntuj ba Jiso bena gë jemø beñ le le Tada wù le mbvuse le wu jemø le beñ gëe.

³ Fiee fi baañ fi beñ këe le le ge doo nyume aju a fækimese, bamii ba kichwæse lé bo jâ bo tô bo kë bo chwæse, bo gëe mwæe mü mbefe mü nyaj yi ye yiboo goone.

⁴ Bo lé bo chwæse bo duu le, "Wu gë ka le wu lé wu kâase wu tô, wu le faan mæse? Mo no bachiji besa gë yu wa bo kwe, mwæe munchii lëme geh bikaa le no mu gë shee mu nyume kege feñke no Nyo gë fe woñ."

⁵ Bo jemø noo bo kee ne chuule fe bo fanø le Nyo gë jemø geh nyume je fweele kibvule mo ki nyume yu. Wu jemø, nshæñ bu a joo, wu gë fe nshæñ yiyu nyume be joo.

⁶ Le geh te je yiyu yí wu gële kibvule ki mæse be nshæñ, wu chieene ñgu yu. Wu chieene nyu juu chí wu lé wu gë wu sâ bamii ba chee ge no Nyo goone ge, wu lëeshe bo.

⁷ Le geh te je yiyu yí wu gële kibvule ki mæse be nshæñ, wu chieene ñgu yu. Wu chieene nyu juu chí wu lé wu gë wu sâ bamii ba chee ge no Nyo goone ge, wu lëeshe bo.

⁸ Geenæ nsáa yan yi shéñ, keefæ beñ dâayi fiee fimimia le fe Tada le juu chimimia le geh yeeñyeen nje biluñ chvuge, biluñ chvuge nyume geh yeeñyeen nje juu chimimia.

⁹ Ge Tada chiide lo ye no bamii bamu kwaji, ki wu gë no wu gë ka wa ge. Wu kaane nyume shéñ be beñ, nje ge wu goone le muh lëse ge. Wu goone nyu le bamii bachii kûse muntele muboo.

¹⁰ Juu chí Tada lé wu kâase wu tô lé tô nyûme nje chi choñ. Abvu kibvule lé ki jûme fewæewe ki mo ki lëse, ñgu fleesæ mwæe mü fewe, nshæñ be mwæe munchii mu fie mu bwæ.

¹¹ No ñgu lé wu gë wu fleesæ mwæe munchii a yine je le, beñ kwaji le beñ tanlo beñ nyû kfuu chi bamii ba nee yi kinche kena le? Beñ keme ki beñ nyûme bamii ba chee kinche kí yuude beñ nyû beñ nya bikwæe biena Nyo le,

¹² beñ chieene Juu chi Nyo chinæ, beñ mône ki beñ gë le chi yanse chi to. Le juu chí ñgu lé wu fleesæ kibvule ki fie, kiyufæ fiesæ mwæe mü le fewe mu buñ.

¹³ Geenæ, besabèñ chieene geh nyu kibvule kinfæn be nshæñ yifien yí Nyo gë ka, kfunæ woñ lé tô nyûme geh kinche kí chaan fo maa.

¹⁴ Noo nsáa yan yi shéñ, no beñ chieene mwæe mune ne, beñ mône chuule ki beñ nyû ñgilæ señ, jiale señ a Nyo jii, mo ki beñ nyûme yi nyigee le bena Nyo.

15 Beŋ tâne le Tada wese besabəŋ kaane shéŋ nε, wu nyaa geh nyume kife ki wu lé wu bvûse bamii bo ge bo bône. Fiɛɛ fine le fi mwa bwēe wese wù Bol wù le fitele fiesa besabəŋ gɛ saŋ fe beŋ le be bvufee bvù Nyo le wu nya wu le.

16 A baŋwa bachii ba wu sanj le wu jɛme yo kune fiɛɛ fine. Wu sanj mwɛɛ mumu mu tɛɛme fe bamii le ki bo kɛɛ, noo biyuŋ bi bamii ba kee gɛ fe bo lɛme fo gɛ mo bo fiise kinyi ki mwɛɛ muyu, nyume geh yɛɛŋyɛɛŋ no bo fiise tɛ mu a manjuu mamu le a Nwa wu Nyo le. Bo gee noo, bo tɛŋe nyu ŋɛ yi bikwɛɛ biboo le.

17 Nsáa yan yi shéŋ, no beŋ kee wa mwɛɛ mune nε, beŋ mo beŋ jôde kife be bamii ba ŋgode banchi ba Nyo banɛ, bo lé bo tô bo ch̄i beŋ be gee chiboo ch̄i befe beŋ jâ fe beŋ lɛme wa fo fiɛɛ shiŋshi gɛ beŋ gɛ, beŋ kaase beŋ gwe lo.

18 Geene, beŋ kûu lo yi nfih wu Tada wese besabəŋ wù Jiso Kletu wù Mbvusse le wu nya beŋ yu. Beŋ ka beŋ k e wu beŋ gɛɛne lo fwe fwe. Mbɛɛŋse nyume fe wu le mɛɛse mo segechii wu kage gɛ. Fi nyâme noo.

Nwa wù fwe wu Jon Fieε fi le a Nwa wu Jon wù fwe wunε le

Nwa wù fwe wu Jon wunε wvù wvu gè saŋ fe bintaashε bi bamii ba mbemε, le wu keme bikwεε bi mwεε bifεε. Wvu gè saŋ ki wu yûfε muntele mu bamii ba wù gè saŋ fe bo le, le bo chēe yi kintaashε le be Nyo mo Mwa ye wù Jiso Kletu, be ki wu tēfε bo le bo yēne le keefε bo bii n'yεyε wu chimbiaŋ le ge. Muh wù saŋ nwa wunε le wu moŋ wu chiise lo le, nε muh chee antenεε a n'yuu, wu ge ka wu gēe gee chi kijibε ge. Wu ka wu saŋ te le Jiso Kletu gè bee muh wu wuŋ, muh wuchii wù le wu leesε fitεle yi ye ye le wu konε Nyo, wu kēme te ki wu kōne mwa bwee.

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1:1-4 Fεŋkεε

1:5-2:29 Saaka wù kune n'yuu be kijibε

3:1-24 Booŋ ba le ba Nyo be ba le ba debele

4:1-6 Fieε fi nchiesεnε be fi le chimbiaŋ

4:7-21 Kune kiŋkonε

5:1-21 Fitele fi muh leese yi Kletu le fi soo lo fieε fichii

Jε yī nyaa kinche

1 Fieε fi bee saŋ fine le kune Jε yī nyaa kinche yī gè bee wa feŋkεε. Jε yinε, bee gè yu

mwεε mù yi gè duu, bee yεŋ yi le be ajii awese, bee bijε no yi nyume, bee kuŋ yi le be chiaaŋ yese.

2 Kinche kinε ba gè chunyε bee yεŋ ki le, bee mo be jεme kune ki, bee feeji beŋ le kune kinche kī kage ge kine kī gè bee be Chii, wu gè to wu chunyε bee le.

3 Fifieε fi bee gè yεŋ bee ka be yu, le fi fi bee feeji beŋ le te wu le bee kēme kintaashε besabεŋ. Kintaashε kesa kinε le besa Nyo wù Chii be Mwa ye wù Jiso Kletu.

4 Bee mo be saŋ fine wu le njoŋ wese besabεŋ yīsε chule.

Ki besabεŋ chēe yi n'yuu le

5 Wunε le saaka wù bee gè yu a wu le, bee mo be seŋε beŋ le le, Nyo le n'yuu, kijibε nyume ge ye ye le ge mbεŋ.

6 Noo, nε besabεŋ duu le besabεŋ le yi kintaashε le be wu, geene besabεŋ ka jiεnyi nyu yi kijibε le, tu besabεŋ mbiane lo, bee chee ge bee bii nchiesεnε le ge.

7 Geene, nε besabεŋ jiεnyi yi n'yuu le no wu le yi n'yuu le, tu besabεŋ le be nyūme yi kintaashε le muh no muh, kilemε ki Jiso wù Mwa ye le ki chuge besabεŋ be yuude yi bimbefε biesa besabεŋ le bichii.

8 Nε besabεŋ duu le ge besabεŋ keme bimbefε ge, tu besabεŋ leede lo be bikwεε biesa, ge nchiesεnε nyu yi ye yese besabεŋ le ge.

9 Geene, nε besabεŋ seŋε lo bimbefε biesa wu le, no wu le muh wù to wu lεme yi je ye

le wu ka gee mwεε mù kooji, tu wu lé wu lēeshé bimbefε biesa wu chûgε besabεŋ be yuude yi gee chesa besabεŋ le chichii chi le gε chaan̄ gε.

¹⁰ Nε besabεŋ jeme le besabεŋ baan̄ ge gε kimbefε gε, tu besabεŋ jode wu le wu le muh wu chimbian̄, je ye ya keme gε kijuse yi ye yese besabεŋ le gε.

2

Jiso le kimaan̄ kī leeshi bimbefε biesa besabεŋ

¹ Boon̄ ban̄, nsanje fieε fine fe beŋ le le keefε beŋ jā beŋ gε kimbefε gε. Geene, ne muh ja lo wu ge kimbefε, tu bee keme muh wù kude chiaan̄ fe Chii le fe besabεŋ le, muh wunε le Jiso Kletu wù le muh wù chaan̄.

² Le wu wù le kimaan̄ kī leeshi bimbefε biesa besabεŋ. Ge kimaan̄ kinε nyu geh fe bimbefε biesa besabεŋ le maa gε, ki le te fe bi bamii bachii ba yi woŋ kfun̄ le.

³ Nε besabεŋ gεede fieε fi Nyo duu, fine mo fi fe besabεŋ gε ka be maŋe le besabεŋ kee wu gε.

⁴ Muh wù duu le wu kee Nyo, geene wu gεede gε fieε fi wu duu gε, tu le muh wu chimbian̄, kinchieŋ nyume gε yi ye ye le gε.

⁵ Geene, muh wù gεede njemε we wuwε le muh wù koŋe Nyo nchieseŋ wu gεene wu mεeſe. Fieε fi tanlo fi chûnyε maŋe seŋ le besabεŋ le be taashε be Nyo le fine fi le le:

⁶ Nε muh jeme le wu le segechii yi Nyo le tu wu keme ki wu chēe geh yεεŋyεεŋ a je yǐ Kletu ḡe chee yi le.

Nchi wù fwεŋ

⁷ Nsáa yan̄ yi shén̄, ge nchi wù ngoone ki nsâŋ fe beŋ le nyu nchi wù fwεŋ gε. Le nchi wù kege wù beŋ ḡe keme kege feŋkεe. Nchi wù kege wunε le saaka wù beŋ le beŋ yu wa.

⁸ Geene nchi wù nsanje fe beŋ le, le geh nchi wù fwεŋ. Nchieseŋ wu nchi wunε ḡe bee wu chunyε yi Kletu le, wu chuunyi te yi ye yene le. Nchi wuyu yene wù fwεŋ nje kijibε kage ka ki gεe, n'yuu wù nchieseŋ ke wa wu baan̄.

⁹ Nε muh jeme le wu le yi n'yuu le wu ka banε mwa bwee, tu wu baan̄ gε yi kijibε le.

¹⁰ Muh wù koŋe mwa bwee le segechii yi n'yuu le, gε fieε nyu yi ye ye le fi tanlo fi ge wu jienyi wu baŋse gε.

¹¹ Geene, muh wù banε mwa bwee le yi kijibε le wu jienyi wu kee gε fe wu gεene fo gε, nje kijibε kiyu le ki ge wa wu feeŋ.

¹² Boon̄ ban̄, nsanje fe beŋ le nje ba le ba lēshé wa bimbefε biεna nje Kletu.

¹³ Bachii, nsanje fe beŋ le nje beŋ le beŋ kεe wa wu wuyu wεe wù ḡe bee feŋkεe. Chu yi bamii, nsanje fe beŋ le nje beŋ le beŋ so wa muh wu kimbefε wεe. Boon̄ ban̄, nsanje fe beŋ le nje beŋ kee Chii.

¹⁴ Bachii, nsanje fe beŋ le nje beŋ kee wa wu wuyu wù ḡe bee feŋkεe. Chu yi bamii,

nsanje fe beŋ le nje beŋ tseme lo, je yi Nyo nyu yi beŋ le segechii, beŋ so wa muh wu kimbefé weε.

¹⁵ Me mo nteefe beŋ le, keefé beŋ kōŋe woŋ kfuné kene mwεε mu yi woŋ kfuné le ge. Ne muh koŋe woŋ kfuné, wu ge ka wu koŋe Chii ge.

¹⁶ Beŋ kēe le mwεε munchii mu yi woŋ kfuné le mù nyan yi ye keme kinkoŋe yu be mü ajii jiiŋe wo koŋe, mo mü bamii bεεŋse ye yi mu le yi kinche kinε le, ge nyu mü jade fe Nyo wù Chii le ge. Le mu yi woŋ kfuné le.

¹⁷ Woŋ kfuné le wu ge wu ka, mwεε mu yi woŋ kfuné le mü bamii keme kinkoŋe yi mu le ka te. Geenε, muh wù gee nyu fieε fi Nyo goone le wu mε gεh wu nyu yu segechii.

Bamii ba kimbane ba Kletu

¹⁸ Boŋ baŋ, kife kinε le wa kí fεkimεse. No beŋ gè yu le muh wu kimbane wu Kletu lé wu gè wu tō, mo mεse bamii ba kimbane ba Kletu le bo to wa wesee. Le fieε fi ge besabεŋ mo be kεe le kinε le wa kife kí fεkimεse.

¹⁹ Bamii bayu banε gè bu a besabεŋ ntεnε, geenε ge bo gè bee bamii besa besabεŋ ge. Ne bo gè bee bamii besa besabεŋ, tu bo gè bee bo mε gεh bo nyu besa bo. Noo bo mo bo bu wu le fi chūnyε andanandan lε ge bo bachii gè bee bamii besa besabεŋ ge.

²⁰ Beŋ le fienā wu wù Yuude nyu wu yefε* wa beŋ, beŋ bachii kee mwεε mü nchiεenj.

²¹ Ge nsanje fe beŋ le nje beŋ manje nchiεenj ge. Nsanje nje beŋ kee kinchiεenj, beŋ kee te le ge tanlo chimbiaŋ bude antεnε a nchiεenj ge.

²² Muh wu chimbiaŋ le wù la? Ge nyu weε wù fanε le ge Jiso nyu Mbvuse wù Nyo gè ka ge? Muh wù fanε Nyo wù Chii be Mwa ye le weε wù le muh wu kimbane wu Kletu.

²³ Ge muh wù fanε Mwa keme kintaashε be Chiji Mwa wuyu ge. Muh wù jeme be jwe we le wu le wu bεεŋ Mwa le, le wù keme kintaashε be Chiji Mwa te.

²⁴ Beŋ gεe fieε fi beŋ gè yu wa fεŋkεe fi nyu segechii yi ye yene le. Ne beŋ gele fieε fi beŋ gè yu wa fεŋkεe fi nyu segechii yi ye yene le, beŋ te mo beŋ nyu segechii yi Mwa be Chiji le.

²⁵ Fieε fi Kletu ka besabεŋ yu le kinche kí kage ge.

²⁶ Nsanje mwεε munε fe beŋ le nyu kune bamii ba goone ki bo leεde be beŋ.

²⁷ Geenε, n'yefε wù beŋ gè keme fe Kletu le, le segechii yi ye yene le, ge beŋ ka goone muh mu wù yεyi beŋ ge. No n'yefε we wunε yεyi wa beŋ kune mwεε munchii, n'yefε wuyu nyume wu nchiεenj, ya nyume ge wu chimbianj ge, beŋ mo beŋ nyūme segechii yi Kletu le gεh yεεŋyεenj no n'yefε wunε le wu yεye beŋ.

²⁸ Mεse boŋ baŋ, beŋ mo beŋ mē gεh beŋ nyūme segechii yi ye ye le wu le sege wu gε wu bune, besabεŋ keme

* **2:20** N'yefε wunε le Kiyo ki Yuude kí ba gε nya bo yu.

fitele ki bee yēñ wu le fede ki bee nyfile lo nyile le a bvuya antenee.

²⁹ Ne beñ kee le wu le muh wù gee mwëe mù chaañ, tu beñ këme ki beñ kée te le muh wuchii wù gee fiëe fi chaañ le mboyë we.

3

Besabëñ le boøj ba Nyo

¹ Beñ jñë beñ yêñ kfuu chi kinköñe kí baañ kí Chii le wu dunyë fe besabëñ le, le batëñe besabëñ le boøj ba Nyo! Nchiëñ, besabëñ le boøj ba Nyo. Fiëe fi bamii ba le ba yi woñ kfunë le baañ këe ge besabëñ ge le nje bo gë baañ këe ge te wu ge.

² Nsáa yan yi shéñ, meëse besabëñ le wa boøj ba Nyo, geenë besabëñ baañ a këe ge no besabëñ le bee ge be nyu ge. Fi besabëñ kee le ge le lé gë nyû sege Kletu bune, besabëñ nyu një wu, nje besabëñ lé bee gë be yêñ wu le no wu le.

³ Fi mo fi nyu le, muh wuchii wù jiiñe fwe yi ye ye le, këme ki wu chûge kikwëe ke segechii wu yûude no wu yuude.

⁴ Muh wuchii wù gee kimbefë le wu ñgode nyu nchi wu Nyo, nje kimbefë le nchi wù muh ñgode.

⁵ Beñ kee le Kletu gë to ki wu chiaasë bimbefë bi bamii. Ge wu wù Kletu gë këme kimbefë ge.

⁶ Ge muh wù le yi Kletu le nyu wu më geh wu gëe bimbefë ge. Ge muh wù me geh wu gee bimbefë gë yëñ wa wu le këne wu këe wu ge.

⁷ Boøj bañ, keefë muh leë be beñ ge. Muh wù gee fiëe fi chaañ le muh wù chaañ yëñyëeñ no Kletu le muh wù chaañ.

⁸ Muh wù me geh wu gee bimbefë le muh wu debele, nje debele wunë gë gee wa bimbefë këge lo feñkëe. Fiëe fi Mwa Nyo gë to nje fi gë bee ki wu chiiye chilëme chi debele wunë.

⁹ Ge muh wù le mboyë wu Nyo to wu me geh wu gee kimbefë ge, nje fiëe fi le Nyo fichii le yi ye ye le segechii, ge tanjlo wu ka wu me geh wu gee kimbefë ge, nje wu le mboyë wu Nyo.

¹⁰ Fiëe fi tanjlo fi ge besabëñ yëde bamii ba le boøj ba Nyo be ba debele le fine: Muh wuchii wù le një wu gee mwëe mù chaañ señ, këne një wu koñe mwa bwëe señ, tu ge wu nyu mwa Nyo ge.

Besabëñ kôñe

¹¹ Saaka wù beñ gë yu këge feñkëe le geh wunë wu le, besabëñ kôñe muh le muh.

¹² Keefë besabëñ nyu një Këñ ge. Wu gë bee mwa muh wu kimbefë wëe, wu gë ja wu yuuyë mwa bwëe. Wu gë yuuyi wu një la? Wu gë yuuyi wu një gee che gë bee chï befe, chi mwa bwëe nyume chï chaañ.

¹³ Boøj ba bwëeñ, keefë beñ këme kimañe, ne bamii ba le ba yi woñ kfunë le banë beñ ge.

¹⁴ Besabëñ kee le bee le be bu wa chiaanë yi kwe le bee lee yi kinche le, nje bee koñe boøj ba bwëe besa besabëñ.

Muh wù le njε wu koṇe mwa bwēe sεŋ, tu wu baan̄ gēh chiaan̄ yi kwe le.

¹⁵ Nε le yeeŋ wù ban̄ mwa bwēe, tu mwēde le muh wù yuuyi bamii. Besabεŋ kee lo lε gε muh wù yuuyi bamii kεme kinche kī kage gε yi ye le gε.

¹⁶ Fieε fi duunyi besabεŋ kinkoṇe kī le kinkoṇe le fine ſi Kletu gē ge: Wu gē be wu nya kinche ke ki wu kwē nje besabεŋ. Besabεŋ te kεme ki bee nyā kesa kinche nje boon̄ ba bwēe besa besabεŋ.

¹⁷ Nε muh kεme mwεε mu yi nshεŋ le fεnε, wu yede mwa bwēe fuge lo, wu baan̄ gwenyε gε chiaan̄ ſe wu le gε, tu kinkoṇe ki Nyo le yi wuwεε muh le nε?

¹⁸ Boon̄ baan̄, keefε bee kōṇe gēh nyu fεmu fεmu kεnε yi njεme le gε. Besabεŋ kōṇe yi nchiesεŋ le, bee dūunyi yi kin̄ge le.

¹⁹ Le fieε fi lé fi gē bee kēe le besabεŋ le bamii ba nchiesεŋ, fi ka fi gē bee j̄lεesε muntele mwesa besabεŋ a Nyo fwe,

²⁰ mo sege la kī muntele mwesa besabεŋ muyu sage bee. Besabεŋ kee le Nyo kuge wu fede muntele mwesa besabεŋ, wu kee fieε fichii.

²¹ Nsáa yaŋ yi shéŋ, nε muntele mwesa besabεŋ le nje mu sage bee sεŋ, bee gε kεme faan̄ a Nyo fwe gε.

²² Nε besabεŋ lēge mo nyu la a wu le, tu wu lē wu nyā bee le, nje besabεŋ gεede banchi be bee gee fieε fi ye jōṇe wu.

²³ Nchi we le wun̄ wu le, besabεŋ lēesε fitele yi Mwa ye

wù Jiso Kletu le, bee kōṇe gēh no Kletu duu besabεŋ le.

²⁴ Bamii bachii ba gεede banchi ba Nyo, le yi ye ye le segechii wu nyu tε yi ye yiboo le. Fieε fi gee ſe bee kee le wu le yi ye yese le segechii le Kiyo ki Yuude kī wu nya bee le.

4

*Muh wù kεme Kiyo ki Nyo
be wù kεme gε*

¹ Nsáa yaŋ yi shéŋ, keefε sege muh duu le fieε ſi wu jεme ja nyu ſe Kiyo ki Nyo le, bεŋ mo bεŋ bεεŋ lo gε. Bεŋ mōŋ kiyo kiyu bεŋ yēŋ laa le ki Nyo la. Njεme nε nje bamii ba mbiane le bo le bamii ba ntuŋ wu Nyo le bo bu wa bo gεεŋ yi woŋ kfunε le wesee.

² Fieε ſi taŋlo fi ge bεŋ kεe Kiyo kī le ki Nyo ye yi muh le le fine: Muh wuchii wù jεme bε jwe we le Jiso Kletu gē be wu to fεkuu fεnε nje muh wu wuŋ, le wεε wù kεme Kiyo ki Nyo.

³ Muh wuchii wù jεme gε noo kune Jiso gε, le wù kεme kiyo nyu gε ki Nyo gε. Kinε kiyo le ki muh wu kimbanε wu Kletu wù bεŋ gē yu wa le wu lē wu gē wu tō, mεeſe wu le wa yi woŋ kfunε le.

⁴ Boon̄ baan̄, bεŋ le bamii ba Nyo, bεŋ le bεŋ so wa bamii bayu. Bεŋ so nje Kiyo kī le yi ye yene le, ki fede ki yi woŋ kfunε le.

⁵ Bobaa bamii le ba yi woŋ kfunε le. Noo mwεε mū bo jεme le mu yi woŋ kfunε le, bamii ba le ba yi woŋ kfunε le yuge bo le.

6 Besabəŋ le fiesa bamii ba Nyo. Muh wuchii wù kee Nyo yuge bee le, wù le gε muh wu Nyo gε, gε wu yuge fie bee le gε. Fine le fiese fi gee fe besabəŋ kee kiyo kĩ le ki muh wù nchien bε ki muh wu chimbiaŋ.

Nyo le Nyo wu kiŋkoŋε

7 Nsáa yan yi shéŋ, besabəŋ kōŋe muh lε muh, nje kiŋkoŋε le fiese fi Nyo. Muh wù koŋe muh mu, le mboye wu Nyo, wu kee Nyo.

8 Muh wù koŋe gε muh mu gε, le wu kee gε Nyo gε. Fi le noo nje Nyo le Nyo wu kiŋkoŋε.

9 Yine le je yi Nyo gε dunyε kiŋkoŋε ke fe besabəŋ le yu: Wu gε bee wu tuŋ Mwa ye kage wu yi woŋ kfunε le, wu lε besabəŋ tanlo be keme kinche fede yi ye le.

10 Fi fine le fiese fi ba tene lε kiŋkoŋε. Ge nyu le gε koŋ besabəŋ Nyo gε. Gε koŋ Nyo bee, wu tuŋ Mwa ye le wu tō wu gε kimaŋ fe bimbefε biesa besabəŋ le.

11 Nsáa yan yi shéŋ, no Nyo gε koŋ besabəŋ yine je le ne, besabəŋ te keme ki be kōŋe muh lε muh.

12 Ge muh nyu yu wù gε yu wa wu yεŋ Nyo le gε. Besabəŋ ne koŋe lo, Nyo nyume segechii yi ye yese besabəŋ le, kiŋkoŋε ke nyu yi ye yese besabəŋ le gεne meεse.

13 Besabəŋ kēe lε bee le yi ye ye le segechii wu nyu yi ye yese besabəŋ le, nje wu le wu nya bee bε Kiyo ke.

14 Bee gε yεŋ bee mo bee seŋe bamii le lε Nyo wu Chii gε bee wu tuŋ Mwa ye lε wu to wu nyume Mbvuse wu woŋ kfunε.

15 Mo nyu yεŋ wù duu bε jwe we lε Jiso le Mwa Nyo, tu Nyo le yi mwεde le, wu nyu te yi Nyo le.

16 No fi le noo, bee mo be kεe bee bεŋ kiŋkoŋε kĩ Nyo keme fe besabəŋ le.

Nyo le Nyo wu kiŋkoŋε, muh wù chee yi kiŋkoŋε le, wu chee nyu yi Nyo le, Nyo te chee yi ye ye le.

17 Fiese fi duunyi lε kiŋkoŋε le fe besabəŋ le ki yise ki gεenj ki mesε le fine fi le, gε besabəŋ keme nfaan kune juu chi nsa wù fεkimesε gε. Ge besabəŋ keme nfaan gε, nje besabəŋ chee yi woŋ kfunε le njε Kletu.

18 Ge nfaan to wu nyu antenee a kiŋkoŋε gε. Kiŋkoŋε ki yise ki gεenj ki mesε to ki bvuuse lo nfaan, nje nfaan keme fiese fi wu ge nyu bε nje wù tanlo ba nya muh le. Ge muh wù keme nfaan nyu wu lee wa antenee a kiŋkoŋε wu gεenj wu mesε gε.

19 Besabəŋ kōŋe, nje le Nyo wù gε ya wu koŋ besabəŋ.

20 Ne muh jeme lε wu koŋe Nyo, geene wu ka banε mwa bwεe, tu wu le muh wu chimbiaŋ, nje muh ne le njε wu koŋe mwa bwεe wù wu yεde wu le seŋ, wu ge neε fe wu koŋ Nyo wù wu yεde gε wu le gε.

21 Nchi wù besabəŋ gε keme a wu le, le wunε wu lε, muh wù koŋe Nyo keme ki wu kōŋe mwa bwεe te.

5

*Muh wù soo woŋ kfunę le
muh wù le wu bęęŋ Jiso le*

¹ Muh wuchii wù le wu bęęŋ le Jiso le Mbvuse wù Nyo gę ka, wu le mboyę wu Nyo. Muh wuchii wù koŋe muh, le wu koŋe te mboyę wu mwęde.

² Fiee fl gee fe besabęŋ kee le besabęŋ koŋe boon ba Nyo le sege besabęŋ koŋe Nyo bee gee fiee fl banchi be duu.

³ Beŋ kēe le ki besabęŋ koŋe Nyo le ki bee gęede banchi be, gę banchi be nyu bvujiję gę,

⁴ nje muh wuchii wù le mboyę wu Nyo le wu soo lo woŋ kfunę. Besabęŋ soo woŋ kfunę nyu be mbemę wese besabęŋ.

⁵ Muh wù soo woŋ kfunę le wù la? Ge nyu węe wù le wu bęęŋ le Jiso le Mwa Nyo gę?

*Mwęe mü leme jinj yi nsa wu
Jiso*

⁶ Jiso Kletu gę to yi woŋ kfunę le, fe yi joo be yi kileme le. Ge wu geh fe nyu yi joo le maa ge. Wu gę fe yi joo le be yi kileme le. Kiyo ki Yuude leme jinj yi nsa wu fiee fine le nje Kiyo jeme nchieej.

⁷ Mwęe le yu munteđe mü leme jinj yi nsa wuyu.

⁸ Mwęe munę le Kiyo ki Yuude, joo be kileme. Mwęe mü munteđe munę muchii le yi fiee le fimimia. *

⁹ Besabęŋ to be bęme fiee fl muh wu wuŋ jeme besabęŋ le. Geenę, fiee fl jeme Nyo fi

jiji fi fede fi muh wu wuŋ. Beŋ kēe le fi fine fiee le fiee fl jeme Nyo besabęŋ le, wu leme jinj yi nsa wu Mwa ye.

¹⁰ Muh wù le wu bęęŋ Mwa Nyo le wu keme fiee fl Nyo jeme fine yi ye ye le. Muh wù baŋ bęęŋ gę Nyo le gę, wu fede le Nyo nyu muh wu chimbiaŋ, nje wu baŋ bęęŋ gę fiee fl jeme Nyo besabęŋ le kune Mwa ye gę.

¹¹ Njeme wù Nyo wunę le le Nyo le wu nya besabęŋ be kinche kę kage gę, kinche kinę jade yi Mwa ye le.

¹² Muh wù keme Mwa Nyo yi ye ye le keme kinche kiyu, muh wù keme gę Mwa Nyo yi ye ye le gę, tu gę wu keme kinche kiyu gę.

*Bamii ba keme wa kinche kę
kage gę*

¹³ Nsaŋe mwęe munę beŋ ba bęęŋ wa Mwa Nyo le, wu le tanlo beŋ kēe le beŋ keme wa kinche kę kage gę.

¹⁴ Ge besabęŋ keme nfaŋ ki bee kęŋse bee gęene fwe fe Nyo le bee lege fiee a wu le gę, nje besabęŋ lege fiee a wu le bee bii no wu goone, wu yu fiee fl besabęŋ jeme.

¹⁵ Ne besabęŋ kee le wu yuge fiee fl bee jeme sege besabęŋ lege mo nyu la a wu le, besabęŋ mo be kēe te le besabęŋ le bee keme wa fiee fl bee lege a wu le.

¹⁶ Ne muh yęŋ mwa bwęe gee kimbefę kę tanlo ki gę ge

* **5:8** Banja ba kege bamu keme biboo binchiŋ binę le, "Bamii le batęde ba leme jinj yi nsa wuyu fęwe. Bamii banę le yi fiee le fimimia. 8 Mwęe le yu munteđe mu leme jinj yi nsa wuyu yi shęŋ le. Mwęe munę le Kiyo ki Yuude, joo be kileme. Mwęe mü munteđe munę le yi fiee le fimimia."

wu kwe lo ge, wu lege le Nyo nyâ kinche wu le. Fine nyu fe muh wù kimbefe ke tanlo ki ge ge wu kwe lo ge. Kimbefe kimi le yu kî tanlo ki ge muh kwe lo. Ge njeme le muh bûune fe kikee le ge.

¹⁷ Gee chî befe chichii le kimbefe, geene kimbefe kimi le yu kî tanlo ki ge ge muh kwe lo ge.

¹⁸ Besabéj kee le ge muh wù le mboyé wu Nyo tanlo wu mêt gêh wu gee bimbefe ge, nje wuwé wù gè bee Mboyé wu Nyo chieejí wu, ge muh wu kimbefe wé wé tanlo wu ka wu kuñ wu le ge.

¹⁹ Besabéj kee te le besabéj le bamii ba Nyo, bamii ba le ba yi woñ kfuné le bachii nyu chiaan yi muh wu kimbefe wé wé le.

²⁰ Besabéj kee le Mwa Nyo le wu to wa wu gwenyé bvufée bwesa besabéj ki bee kêe wu wù Nyo wù nchieej. Besabéj le yi ye ye le, nyume nchieej no besabéj le yi Mwa ye wù Jiso Kletu le. Le wu wù Nyo wù le kinchieej wu nyu kinche kî kage ge.

²¹ Boon bañ, beñ yêne kune banyo ba achiji.

Nwa wù kinjgane kinfæe wu Jon

Fiee fi le a Nwa wu Jon wù kinjgane kinfæe wunæ le

Jon gè sañ ñwa we wù kinjgane kinfæe wunæ, wu teñe kikwæe ke le, "Chiji kikwæe ki kintaashæ ki bamii ba mbemæ (1:1)." Wu gè sañ fe kwæse wumu le wù Nyo gè cha be boon be. Kwæse wunæ tanlo wu nyu kintaashæ ki bamii ba mbemæ kimi le, boon be banæ nyu bamii ba kintaashæ kiyu. Fiee fi wu gè sañ a ñwa wunæ le, le geh ne fi kfufe. Wu gè sañ ki wu lège le bo kône, wu ka teefe bo le bo yêne kune bamii ba n'yeyæ wu chimbiañ. **Bikwæe bi mwæe mù le a Nwa wunæ le**

1-3 Fëñkæe

4-6 Kinjkonæ le kikwæe ki fíee
fichii

7-11 Nteefæ ki ba yêne kune
n'yeyæ wu chimbiañ

12-13 Kimæse

¹ Le me wù le chiji kikwæe ki kintaashæ ki bamii ba mbemæ. Nsañe ñwa wunæ fe wo le kwæse wù Nyo le wu cha mo fe boon buñ le. Ñkoñe beñ yi kinchiesñ le. Ge me geh me maa wù koñe beñ ge. Bamii bachii ba kee kinchiesñ koñe te beñ.

² Bee koñe beñ nje kinchiesñ kí le yi ye yese besabæñ le, ki nyu ki me geh

ki nyume yi ye yese besabæñ le segechii.

³ Fitele fi Nyo fi joñe be kinjkooyi mo nyiegee wù jade fe Nyo wù Chii be fe Jiso Kletu wù Mwa Chii le nyûme yi ye yese besabæñ le no besabæñ le yi kinchiesñ le be yi kinjkonæ le.

*Beñ nyûme yi kinchiesñ le
mo yi kinjkonæ le*

⁴ Nlañeye baañ no nle n'yeñ le boon buñ bamu bii kinchiesñ le geh no Chiji wese gè du le besabæñ gêe.

⁵ Yi mæse le bwe bamii, nlege lo wo, nduu le besabæñ kône. Ge fine nyu nchi wumu wù fwæñ wù nsanæ fe wo le ge. Le geh nchi wù besabæñ gè keme wa këge fëñkæe.

⁶ Kinjkonæ le fine fi le le besabæñ bii nchi we le. Nchi wuyu le wunæ wù beñ gè yu wa baañ fëñkæe le beñ chêe yi kinjkonæ le.

⁷ Bamii ba chimbiañ ba duude le bo bu wa bo gæñ yi woñ kfunæ le, nyu bamii ba bæmæ ge le Jiso Kletu gè to fekuñ fæñ nje muh wu wuñ ge. Bobaa bamii le ba muh wu chimbiañ wù le te muh wu kimbæñ wu Kletu.

⁸ Beñ yêne be bikwæe biëna keefæ beñ jâ beñ lëse fiee fi beñ le beñ leñ wa ge. Beñ mòne ki beñ gê beñ kême maajë wene wuchii.

⁹ Muh wuchii wù dañe wu gæñe fwe wu lëme ge yi n'yeyæ wu Kletu le ge, tu ge wu baañ wu kême Nyo yi ye ye le ge. Muh wù lëme segechii yi n'yeyæ wu Kletu le, wu kême

Nyo wù Chii bε Mwa yi ye ye
le.

¹⁰ Muh nε to fe bεŋ le wu
baan to ge nyu bε wunε n'yεyε
gε, keefε bεŋ fl wu a bεŋ yeh
kεnε bεŋ yēsε lo wu le gε.

¹¹ Muh nε yεsε wu le, tu wu
le wu taashε wa bε wu yi lεme
che chī befe le.

Njεme wù fekimεsε

¹² Nkεme mwεε nε wesee
ki nsāŋ fe bεŋ le, geenε gε
mε nyu nsāŋ lo a n̄wa le gε.
N'yεne lε nlé n̄ḡe ntō n'yεŋ
lo bεŋ le besabεŋ jεme, muh
yεne muh le bε ajii, wu lε njoŋ
wese besabεŋ nyūme wu yisε.

¹³ Boon̄ ba mwa bwoo wù
Nyo le wu cha tε, yεsε wo le.

**Nwa wù kinjgane
kintede wu
Jon**

**Fiee fi le a Nwa wu
Jon wù kinjgane
kintede wunε le**

Jon wunε teñe kikwεe ke le chiji kikwεe ki kintaashε ki bamii ba mbεmε. Wu gè sanj ɳwa we wù kinjgane kintede wunε fe muh mu wù fwe wu a kintaashε ki bamii ba mbεmε le jee che nyu le Gayu. Wu le wu bεeñse Gayu yi nfih wù wu gè nyaa bamii ba mbεmε le. Wu le wu nya te nteefε fe Gayu le le wu yēne kune muh mu wù ba teñe le Diotefε nje wu gè fanje ki wu yū je ye le.

Bikwεe bi mwεe mū le a Nwa wunε le

1-4 Fεñkeε

5-8 Jon bεeñse Gayu

9-10 Jon chunyε gee chi Diotefε

11-12 Jon bεeñse gee chi Dεmitiyu

13-15 Kimεse

¹ Le me wù chiji kikwεe wu kintaashε ki bamii ba mbεmε. Nsañ ɳwa wunε fe wo le Gayu wù nsaa yan yi shéñ. Nkoñe wo yi nchieseñ le.

Jon bεeñse Gayu

² Nsañ yan yi shéñ, mbuune le mwεe munchii gēne chule a kimbe kuñ le, wo tēme yi nyāñ yi ye le gεh no ɳkee le wo tēme a kiyo le.

³ Ngè yu njoñ baañ no boon ba bwee besa bamu gè fεse yanε bo sεeñ kune no wo lεme

yi kinchieñ le be fitele fiuñ fichii. Nyu nchieseñ le wo bii kinchieñ le.

⁴ Ge fiee fimi ka nyu yu fitanlo fi ge n'yûge njoñ feder ki n'yuge le boon ba le banj bii kinchieñ le gε.

⁵ Nsañ yan yi shéñ, lεme chī wo lene fe boon ba bwe wese besabεñ le, nchenseñ chī fe ba le bantolo le, wo lene chuule.

⁶ Ba gè sεeñ a kintaashε ki bamii ba mbεmε ki yanε le kune kinjkoñe kuñ. Wo mōne ki wo fih bobaa bamii je yī Nyo goone le yi njienyε wuboo le noo.

⁷ Wo kēe le bo bu akfuuñ nyu nje jee chi Kletu, bo baañ jinjε gε nfih wumu a bamii ba le gε ba Nyo gε.

⁸ Noo, besabεñ kεme ki bee tōone bobaa bamii, wu le besa bo nyûme bamii ba lene yi fiee le fimimia kune kinchieñ.

Kune Diotefε be Dεmitiyu

⁹ Ngè nsañ fiee fe kintaashε ki bamii ba mbεmε kena le, geenε Diotefε wù koñe ki wu gēde kikwεe ke fwe, wu gè fanje ki wu yū muh wù le me le.

¹⁰ Noo, nlé ngè ndoo nto, ngiñse fiee fi wu gee fine fekuu, no wu jienyi wu fiege kinfie, wu jeme jé yī befe kune besabεñ. No wu gee noo, wu baañ fuu ge be fiee fiyu gε. Wu fanje te ki wu fli boon ba bwee wese besabεñ, wu fanje te bamii ba koñe ki ba fi bo le keefε ba fi bo gε. Ne bo doo bo goone ki bo fi bo wu mo wu kuñ lo bo a kintaashε ki bamii ba mbεmε ntεnεe.

¹¹ Nsaa yaŋ yi shéŋ, keefɛ wo bêge fieɛ fi befe gɛ. Wo bêge nyume fi joŋe. Muh wù gee fieɛ fi joŋe le muh wu Nyo, wu gee fi befe le wu baanŋ Nyo a kɛɛ gɛ.

¹² Dɛmitiyu nyu fie muh bamii bachii bo jɛme mwɛɛ mü njoŋe kune wu, kinjɛ ke kĩ joŋe jɛme tɛ kune wu. Bee tɛ jɛme kune wu. Wo kee lo le fieɛ fi bee jɛme kune wu le nchiɛɛŋ.

N'yɛsɛ

¹³ Mbaanŋ ŋkɛme mwɛɛ we-see ki nsâŋ fɛ wo le, geeneɛ gɛ ŋkoŋe ki nsâŋ lo bɛ fintɛ fi ŋwa gɛ.

¹⁴ N'yɛnɛ le shɛɛ shige nto n'yɛŋ lo wo le, besa wo jɛme muh yɛde muh le bɛ ajii.

¹⁵ Nyiɛgee nyûme fɛ wo le. Nsáa yese besa wo yɛsɛ wo le. Yɛsɛ nsáa yese besa wo le yichii muh wu mumwaa wu mumwaa bo le, wo nyâ mɛne.

Nwa wu

Jud

Fiee fi le a Nwa wu

Jud wunε le

Jud gè saj nwa wunε ki wu teefε bamii le bo yēne kune bamii ba gè duu le bo le bamii ba mbemε bo mo bo lεede bamii be n'yeyε wu chimbiaŋ. Wu le wu saj mwεε munε mu nyume yεεnyεεŋ geh njε no mù le a nwa wu Bita wù kin̄gane kinfεe. Wu saj ki wu tēefε bamii ba wu saj fε bo le le bo jūu ki bo tōone mbemε wù nchiesε wù bo gè nya bamii ba le ba Nyo le, le mbemε wunε le fiee fi ba gè nya wa lo kimimia ge wumu baan̄ yu ge (1:3).

Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa wunε le

1-2 Fεŋkεε

3-16 Kin̄ge, be n'yeyε, mo n̄ge wu bamii ba n'yeyε wu chimbiaŋ

17-23 Nteefε le bamii lēme yi mbemε wuboo le

24-25 Buunε chi mbεεŋse

¹ Le mε wù Jud mwa lēme wu Jiso Kletu, nle mwa bwe Jem. Nsaŋe nwa wunε fε bamii ba Nyo wù Chiji wese besabεŋ le wu tεŋ, bo chee yi kin̄koŋε ke le, bo nyu chiaŋ yi Jiso Kletu le.

² Kin̄kooyi ki Nyo be nyiegε mo kin̄koŋε ke nyāme fε beŋ le ki gεεne lo fwe fwe.

Bamii ba N'yeyε ba chimbiaŋ

³ Nsáa yaŋ yi shéŋ, nchi nk̄waji baŋaa le nlé nsāŋ fē beŋ le kune mbvuse wu bee bachii le be kēmε wa, nja n'yεŋ le fi le chuule baan̄ ki nsāŋ nlegε beŋ le beŋ jūu ki beŋ tōone mbemε wù ba gè nya besabεŋ ba le bamii ba Nyo le. Le fiee fi ba gè nya wa besabεŋ le kin̄gane kimimia fi ka lo noo.

⁴ Njεme nε nje bamii bamu le bo wεεnε wa bo lee a beŋ ntεnε, nyume bo ba bo gè saj wa kune bo baan̄ lo, le Nyo le wu gεε wa n̄ge wuboo. Bo banε le bamii ba fanε lo Nyo, bo jode kin̄koŋε ki Nyo, ki chvuse ki tuu fiee fi bo beεde yo akuu bo gee nyiegε, bo ka fanε lo Chiji kikwεε kesa besabεŋ wù Tada Jiso Kletu, ka geh wu.

⁵ Mεεse n̄goone ki n̄ka ntāŋ beŋ kune mwεε mumu, mo no beŋ kee wa mu nε chuule. Tada gè be wu bvuse bamii be woŋ wu Ijib le bo bone yi n̄ge le geenε, wu gè kaase wu leeshε bamii ba gè baan̄ leesε gε fitele yi ye ye le ge.

⁶ Le geh tε no banchendaa be ba gè baan̄ leεŋ ge fe wu ge gele bo fo ge, bo chinε manjuu ma gè bee maboo ma kinche ma kooji le, wu leesε bobaa banchendaa yi bancha ba kage ge le, fe kijusε ki jime nε kfukfukfu le, fe bo lé bo nyū fo ḡeŋ bū Juu chi baan̄ chi nsa.

⁷ Ka nyume geh yεεnyεεŋ no wu gè ton̄ kilaantεŋ ki Sodom be ki Gomola be n̄gu wù kage ge, mo bilaantεŋ bi gè bee mbebe bi le, bi gè chee

te kinche ki nyien yi kinjaŋ, bikese be bileŋse jode te ye yi-boo bo gee yu nyume ge a je yi Nyo ḡe fe muh le wu ḡee le ge. Fiee fine le njiŋe wu fiee fi ge fi kōoshē be bamii ba chee kfuu chi kinč kinche.

⁸ Mo no fi le noo, bamii banč jode geh nyu gee chiyu. Bo chenč be ye yiboo, bo fanč muh wu sage bo, bo naanyi biyo b̄i feewe. Bo gee noo bo duu le le nje bo yede mwee le a bifile le.

⁹ Sege Maikel wu le kikwes ki banchendaa ba Nyo ḡe waade a gvunč chi Muse we be debele, bo tanč gvunč chiyu, wu ḡe baanč bvuſe ge mo je yi befe wu jeme debele le ge, wu ḡe chvuu wu le le, "Le sâ Tada wo."*

¹⁰ Bamii banč naanyi lo mwes munchii mü bo baanč kee ge no mu le ge. Bo gee mwes nyume mü kileme kiboo goone nje nyáŋ yi nchvuuŋ. Nyu mwes muyu munč mü chenč be bo.

¹¹ Nḡe wu baanč le fe bo le! Bo le bo jo nyu kikaa ki Kęŋ. Bo le bo ja wa bo tu bo kuŋe nyu bige bo mo bo lee yi kim-befe le nje Balaanč. Bo t̄eeme bikwes geh yeeŋyeeŋ nje no Kola ḡe t̄eeme, bo lé bo ḡe bo kwéeyę geh no Kola ḡe kwe.

¹² Banč bamii ḡe bee lo ngile a beŋ ntenee sege beŋ jii ḥka wu kinkoŋe kinč. Bo to bo gee nje bvú kife ki mwes munjile munč, muh jiiŋe geh nyu kikwes ke wu keme ge bvuya ge. Bo nyu nje kimbe fe

ki banyę ki baanč jan nya ge, fii kaase yi sa ki. Bo nyu te nje bite b̄i to bi yune ge muntaŋ ge mo bvudaanč. Bo le nje bite b̄i ba le ba mugę. Bo le bo kwe wa bo ka bo kwe.

¹³ Bo le nje joo yi baanč yi nfuŋ feede yi beene yi nooŋ kinke, gee chiboo chi kinchoose le nje bifuu b̄i nfuŋ feede bi beene yi joo le we. Bo le nje jón yi jiényi lo nchę nchę. Nyo le wu seese wa kijusę k̄i jime ne kfukfukfu segechii, wu ḡee bo le.

¹⁴ Enok wu kingogę ke ḡe bee chike bvusooshwi kęge yi Adam le, wu ḡe yu wu jeme nje muh wu ntuŋ wu Nyo kune bamii banč wu duu le, "Beŋ jinč beŋ yęŋ, Tada lé wu ḡe wu t̄o be ḥgooyi banchendaa be ba yuude bo nyume banchvuge le banchvuge le,

¹⁵ ki wu sâ muh wuchii. Wu lé wu ḡe wu t̄o wu dūnyę gee ch̄i befe chichii ch̄i bamii bachii ba kee ge Nyo ge, chi gee no bo maa wu mo je yi kinjasę yichii yi bo to bo jeme kune Nyo."

¹⁶ Kfuu chi banč bamii le bo to bo shunshi segechii, bo beeme bamii bamu, bo bii geh nyu fiee fi ye yiboo yi ḥwęŋe goone, bo chiaase ye yi achiji, bo leede bamii be je yi nje ki bo keme mwes mü bo goone.

Nteefę kune mwes mü lé mu ḡe mu kōoshę

¹⁷ Geene nsáa yan yi shęŋ, beŋ kwáję mwes mü boon ba ntuŋ ba Tada wese besabęŋ

* ^{1:9} Ge jeme wunę nyume a ḥwa wu Nyo le ge bo le nyu a baŋwa bamu ba Bajuu le.

wù Jiso Kletu gè jeme bəŋ le le
mu lé mu gê mu kôoshé.

¹⁹ Kfuu chi bamii ban^e le ba
too be kinjaye a bamii ntenee,
bo bii nyu banjkwaje ba too fe
bo fwa le, bo keme ge Kiyo ki
Nyo ye yiboo le ge.

²⁰ Geene nsáa yaŋ yi shéŋ,
beŋ tâashé bikw   biŋa beŋ
l  me g  h nyu yi mb  m   wene
wót yuude le, beŋ b  une
segechii a bvunja bvu Kiyo
ki Yuude le.

21 Beŋ mê geh beŋ nyûme yi
kiŋkonę ki Nyo le, beŋ chîeŋe
Tada wese besabę wù Jiso
Kletu wù lé wu gê wu kôo yii,
wu ge beŋ lêe kinche ki kage
ge le.

²² Beñ kôode yii fe bamii ba
bañ vi kimane le.

²³ Beŋ chūufe bamii ba le yi
ŋgu le beŋ bvūuse, beŋ fiih bo.
Beŋ kōode yii fē bamii bamu
le, geene beŋ doo beŋ kōode
yii noo beŋ yēne. Beŋ bāne
mo njú yiboo yī bo le bo yiisē
wa be kinche kī befe.

Buunε chi Mbεεηse

²⁴ Mbεεησε nyûme fe Nyo le!
Le wu wù tanlo wu chieene
beŋ le keefə beŋ gê beŋ gwê
ge, wu lé wu tó be beŋ fwe
a bvukuge bwe, beŋ keme ge
ngile ge, beŋ nyu be kinlanye.

25 Besaben̄ nyāa mbεεŋsε
fε Nyo wù le Mbvuse wese
besaben̄ le ka ge wu, feder
yi Jiso Kletu wù Tada wese

besabəŋ le. Bvukuge bə bvun-
foŋ bə bvun̄ga bə sage kême
geh wu wù Nyo käge no woŋ
gè ke bə méesə mo segechii
kage ge. Fi nyûme noo.

**Nwa wu mwεε
mù Jiso gε dunyε Jon
le
Fiεε fi le a Nwa
wunε le**

Nja wunes le kune mwes
mù Jiso Kletu gè dunye Jonj wù
Mwa ye wu ntun le. Jonj gè san
Nja wunes kife kí ba gè bvuse
wu ba geen ba gee a kinjen kí
Batmo le. Wu gè san fe bin-
taashé bi bamii ba mbemé bi
gè bee bvusooshwí le. Wu gè
doo wu sanje, wu ke be mwes
mù Jiso kibee gè dunye wu le
le wu sâñ wu chiiñse fe bin-
taashé bî bvusooshwí biyu le.
Fiee fi bii fo, le njooyi mwes
mù wesee mù wu gè yene a
fiee le njé kifile kune no Nyo
lé wu gè wu bvûse bamii ba le
be, wu léesé ba befe yi nge le.

**Bikwεε bi mwεε mù le a Nwa
wunε le**
1:1-8 Fεηkεε

1.9-3.22 K

4:1-8:1 Nwa wù ba gè laanyé
manjuu mà bvusooshwi
le bë kila

8:2-11:19 Chison chi bvussooshwi

12:1-13:18 Kiŋga ki nyanj yi
fiεεnε nyanj joo be nyán yi
kuufe ye yifεε

14:1-15:8 Bifile bimi ye
ye

16:1-21 Bintee bvusooshwi
bì shéŋ yi Nyo yǐ bεene

17:1-20:10 Ba lëeshë Babilon bë nyanya yì kuufe ye mo bamii ba ntun

wu Nyo ba chimbiaŋ mo
debele

20:11-15 Nsa wù fekimese
21:1-22:5 Woŋ wù fewe wù
fwəŋ be nshəŋ yifieŋ mo
Yelusalem wù fwəŋ

22:6-21 Kimese

Fenkee

¹ Nwa wun^ε le kune mw^ε
mù Nyo g^ε nya Jiso Kletu le l^e
wu d^un^yē bamii be le, l^e le mu
mù keme ki mu g^ε mu kōshī
kife kⁱ shige le. Jiso Kletu mo
wu tuŋ nchendaa we f^ε muh
we wu l^eme w^u Joŋ le ki wu
g^ε le bo k^ε mw^ε myu.

² Wu mo wu saŋ fiee fichii fi
wu g̊e yεŋ le, nyu jε yi Nyo yine
be mwεε mù Jiso Kletu g̊e jεme
wu le.

³ Njonj wù baanj lé wu nyûme fe muh wù teñe ntuj wu Nyo wunε le. Njonj wù baanj lé wu gê wu nyû te fe bamii ba yuge fîeε fi ba sañ a ñwa wunε le bo gëede, nje kife ki mwεε muyu le wa mbebe le.

*Joŋ nya n'yεsε bintaashε
bi bamii ba mbεmε bi bvusoošhwile*

4 Le me wù Jon, nsanje ḥwa
wuné fe bintaashé bi bamii
ba mbemé bì bvusooshwí bì
le bimbe bi woŋ wù Esia le.
Fitele fi jone be nyiegée wù
jade fe Nyo le nyâme fe beŋ
le. Le wu wù le, wu gè bee
wa, wu nyume wu gê wu tô.
Fitele fi jone be nyiegée wuné
le te wù jade fe biyo bì bvú-
sooshwí bì le fwe a kala we le,

5 mo fe Jiso Kletu le, wù le
geh wu wù to wu duunyi fiee
fi nchieen kune Nyo, bamii
le. Gè bee muh wù fwe

ki wu kâas  wu bu yi kwe
le. Nyu wu w  sage banf 
bachii ba yi nshe  le. N'yuuse
ny me f  wu le. Le wu w 
ko e besab , wu g  bvuse
besab  chia  yi bimbef 
biesa besab  le be kilem  ke.

6 Wu le wu ge besabεŋ
nyume bamii ba bvunfoŋ,
wu le wu ge besabεŋ nyume
bachiji kintanyε ba Nyo wù
le Nyo mo Chiji. Bvukuge bε
bεŋse wuchii nyûme fe wu
le segechii wu kage gε. Fi
nyûme noo.

7 Beŋ jɪŋe beŋ yēŋ, Jiso too
lo, wu nyu wu ge wu tō yi
kimbe le. Bamii bachii lé bo
gê bo yēŋ wu le mo bamii ba
gè bone wu bę goon. Bituŋ bi
yi nshęŋ le bichii lé bi gê bi
wâne kwe nje wu. Nę no fi lé
fi gê fi nyûme. Fi nyûme noo.

⁸ Tada Nyo duu le le wu
wù Afa, nyume Omega. Le
wu wù le, wù gè bee wa, wu
nyume wu gè wu tō. Le wu
wù le Bvunga Bvuchii.

Jonyeñ Jiso le

⁹ Le me wù Jon, Mwa bwee
wene yi Jiso le, besabèj
bachii yene ñge nje wu,
nyu a bvunfon bwe ntenee,
bee kaane shéj yi mwëe le
munchii. Ngè bee a kiñgej ki
Batmo le ba gè bvuse lo me,
nje je yi Nyo yi ñgè feeji, ñka
nseñe kune Jiso.

¹⁰Le to nyume juu chi Tada,
me nyume chiaan yi Kiyo ki
Nyo le, nja n'y'u je jeme a me
jin fewewe nje son.

**“Sāŋ mwεε mù wo yede
mune a nwa le. wo chīnse**

a bintaashé bi bamii ba
mbemé bi bvusooshwi a bi-
laantenj bí le: Efesú, Simina,
Begamu, Tayatila, Saldi bë
Filadefia mo Lawdesia le.”

12 Mε mo ηkaase ye ki n'yēn
muh wù jeme mene. Ndoo
ηkaase, n'yēn mwee mü ba
toome bin'yesε yi yu le bvu-
soosho wi ba kenyε bε kichwa
ki bige ki yee de.

¹³ Muh mu nyume anten^{eε}
a mw^{eε} mù ba toome bin'yese
yu mayu le nj^e muh wù jee
che le Mwamuh, wu noj
kikuŋ kí ndefe, wu kaan^{fieε}
nj^e ɳ'wa yi gvuu le ba keny^e be
kichwa ki bige kí y^{eε}de.

¹⁴ Yvu ye yi kikw  e g   baan
nje nda   w   baan ne bvuuu
nje abe, ajii awe b  ede nje leme
chi   gu le.

15 Bikaa bie gë bee ne
shinjeshinje një kichwa kë ba-
ton a kilame le, jë ye kfuunë
një joo vë gwee.

¹⁶ Wu gè keme jón bvusoosho a kibo ke kinchiieen le, nyo yí koode bimbe bichii yi bude a wu mu, bvushi bwe baan njé juu sege chi baan weseen.

17 No n'yeŋ wu le, me mo
ŋwe a wu jii ntu njɛ gvunɛ
chi muh. Wu gɛe kibo ke
kinchieŋ ye yan le wujemelɛ,
"Keefɛ wo fâane ge. Le me
wu Fwe, nyume me Kijime.

18 Le me wù nle yu. Ngè
bee nkwe, geene, nkaase
ntu yu, nlé ngé nyûme yu
segechii. Le me wù keme
kiŋgwenye ki kwe bε ki won
wu bankfu.

19 Noo, sāŋ mwee munę
mù wo yede. mwee mù le

20 Kinyile ki fiεε fi jónyi bvusooshwi chieε yi wo be yεη a kibo kaŋ kinchieεη le be mwεε mù bvusooshwi mwεε mù ba kεnyi be kichwa ki bige ki yεede mù ba toome bin'yesε yu duunyi nyu fine: Jónyi bvusooshwi chieε le banchendaa ba Nyo ba le ba bintaashε bi bamii ba mbεmε bi bvusooshwi biyu, mwεε mù bvusooshwi mwεε mù ba toome bin'yesε yi mu le, le bintaashε bi bamii ba mbεmε bi bvusooshwi biyu.”

2

*Ntuŋ wù Jiso wù g̊eene fe
kintaashé ki bamii ba mbemé
ki Efesu le*

1 Muh wù ḥŋè n'yεŋ wεε
jεmε mene le, "Sāŋ ḥwa
fe nchendaa wu Nyo wu
kintaashε ki bamii ba
mbεmε ki Efesu le le, 'Wunε
le njεmε wù wuwεε wù jiji
jón yi bvusooshwi le a
kibo ke kinchiεŋ le, wu
jiεyi antεnεe a mwεε mù
bvusooshwi mù ba kenyi be
kichwa ki bige ki yεede mù
ba toome bin'yesε yu we:

² Nkee gee chena be no beŋ
lene beŋ bunyi, nkee te shéŋ
yi beŋ kaane be no taŋlo
beŋ ge bɛŋ fies fi bamii ba
befe too be fi le ge. Beŋ le
beŋ moŋ wa bamii baa ba
teŋe bikwɛe biboo le bo le
boon ba ntuŋ ba Jiso bo ya

**nyume gε, bεŋ yεŋ lε bo le
bamii ba chimbianj.**

³ Nkee no bəŋ kaane shéŋ
chuule yi fiɛɛ le fichii nje
mɛ bəŋ fwɛɛne gɛ.

**4 Geene, fi ee fimi le yu fi
ηkeme kune beŋ fi baan joŋ
ge mene ge. Ge beŋ baan beŋ
keme kiŋkoŋe ki beŋ gɛ shee
beŋ keme fweele ge.**

5 Beŋ kwâjɛ no beŋ gè shee
beŋ nyume fe beŋ ja beŋ
gwe. Beŋ kûse muntele
mwəna beŋ kâasɛ beŋ gée
no beŋ gè gee fweele. Ne
beŋ baŋ kusɛ ge, ŋge ntô
nchîaasɛ fiɛɛ fienɛ fi ba
toome kin'yesɛ yu fe fi lemɛ
fo.

⁶ Geene, fiεε fi kooji fi bεŋ
gee le le bεŋ banε gee chi
ŋgoo yi bamii ba Nikola,
nyu fiεε fi mbanε te.

⁷ Muh wù keme bintuŋ,
wu yû fiee fi Kiyo ki Nyo
jeme bintaashé bi bamii ba
mbemé le. Muh wù lé wu
gê wu sô, nlé ngê nyâ je wu
jí muntan mu kite ki nyaa
kinche, ki le fë kijusé ki
njon wu Nyo le.’”

*Ntuŋ wu Jiso wù gεeŋe fε
kintaashε
ki bamii ba mbεmε ki Simina*

8 Muh wuyu ka wu
jeme mene le, "Sāŋ ɳwa fɛ
nchendaa wu Nyo wu kin-
taashe ki bamii ba mbemɛ
ki Simina le le, 'Wune le
njeme wù wuwee wù le wu
Fwe, wu nyu kijime. Le wu
wù gɛ kwe wu kaasɛ wu nyu
vu:

⁹ Nkee bang'e ba bəŋ yene
mo kifufe kena, geenə bəŋ
le bamii ba bvukugɛ. Nkee

jé yi befe yi bamii jeme kune beŋ. Bo teŋe bikwεε biboo le bo le Bajuu, bo nyu gε. Bo nyu yi ŋgoo yi Satan le.

^{le.} ¹⁰ Keefé bęj fāane bangę
ba bęj lé bęj gē bęj yę̄ le
gę̄. Bęj yę̄gę̄ bęj yū, de-
bele le wa ki wu léesę̄ bęj
bamu yeh yi ncha le ki wu
mōnę̄ bęj. Bęj lé bęj gē bęj
yę̄ yę̄gę̄ yi aju le yuufe. Mo
nyume ki bęj kwę̄, bęj lémę̄
gę̄ bęj tē̄eme, noo nlé yę̄gę̄
nnyâ kifo ki bvunfonę̄ kí le
kinche kí kage gę̄ bęj le.

¹¹ Muh wù keme bintun̄,
wu yû fiee fi Kiyo ki Nyo
jeme bintaashé bi bamii ba
mbemē le. Muh wù lé wu
gê wu sô, gë kwe yì kinjane
kinfée kûn̄ wu le gë.’”

*Ntuŋ wu Jiso wù g̃eene fe
kintaashé
ki bamii ba mb̃em̃e ki Begamu
le*

¹² Wu ka wu jemē mene le,
“Sāñ ịwa fe nchendaa wu
Nyo wu kintaashé ki bamii
ba mbemē ki Begamu le le,
‘Wuné le njemē wù wuwéé
wù keme nyo yi koode
bimbe bichii:

¹³ N'kee fe bəŋ chee fo. Bəŋ chee fe kala wu Satan le fo kibee. Geene bəŋ leme geh yi jee chan le bəŋ teeme. Bəŋ gè baan faŋ ge ki bəŋ léesé fitele yi ye yan le yi aju Antiba wù muh waŋ wù nchiieŋ le ge. Wu gè jemé kune me, ba yuuuyé wu a bəŋ ntenee fée fe Satan chee fo.

14 Geenε, ηκεμε mwεε
mumu shige kune beŋ mü
baaq mene joŋ gε. Bamii

bamu le yu njoo yene le
bò bii n'yeyé wù Balaanj gè
teefé Balak yu le wu gê fié
fi boonj ba Ishwala banjé
yu bo gwe. Wu gè ge bo
jii mwé munjile mù ba ge
kintanyé yu fè banyo le wu
ka wu ge bo chee kinche ki
nyiéñ yi kinjan.

15 Le geh yeeŋyeeŋ no bəŋ
kəme te bamii bamu ŋgo
yene le bò bii n'yeyə wu
bamii ba Nikola le.

16 Noo, bεŋ kûse muntele mwena. Ne bεŋ baaŋ kusε gε, tu nlé ntô kife ki shige le n'jú bamii bayu bε nyo yi bude a mε mu.

¹⁷ Muh wù keme bintunj,
wu yù fiee fi Kiyo ki Nyo
jeme bintaashé bi bamii ba
mbemé le. Muh wù lé wu gê
wu sô, nlé nĝê n'jô fe mana
wù ba gè nyile le nnyâ wu
yu, nka nnyâ wu tede chi
baan chi ba san jee chi feñ
yu muh nyume gë yu wù kee
jee chiyu feder muh wù fi
tede chiyu gë.'

*Ntuj wu Jiso wù gεeñe fe
kintaashε
ki bamii ba mbεmε ki Tayatila
le*

18 Muh wuyu ka wu
jeme mene le, "Sâñ ñwa fe
nchendaa wu Nyo wu kin-
taashé ki bamii ba mbemé
ki Tayatila le le, 'Wuné le
njemé wu Mwa Nyo. Le
wu wù ajii awe beeđe njé
lémé chi ñgu, bikaa bie le
shinëshiñe njé kichwa ki ba
ton fe kilamé le:

**19 Nkee gee chena, nkee no
ben keme kinkonje, nkee te
fitele fi ben leese yi ye yan**

**le mo leme chi bəŋ lene bə
no bəŋ kaane shénj. Nkee te
le gee chena chi mæse joŋe
chi fede chi bəŋ gè keme
fweele.**

20 Geene, fiεε fimi le yu fi
ŋkeme kune beŋ fi baan joŋ
ge mene ge. Beŋ le beŋ chine
kwεε wu Jesεbel wee le wu
tu wu gee fiεε fi wu gee. Wu
teŋe kikwεε ke le wu le muh
wu ntuaŋ wu Nyo, wu leede
bamii baŋ be n'yeŋe we, wu
gee bo gee kinche ki nyieŋ
yi kinjaŋ, bo ka bo jii mwεε
munjile mù ba le ba ge kin-
tanyε yu fe banyo le.

21 Nle nnya wu kife ki wu
kûse fitele fie, geen^e wu faj
ki wu kûse kinche ke ki kin-
jikuu.

22 Beñ yêgë beñ yû, nlé ñgê
ntûñ kincheñ yi ye ye le ki
ñgiisë wu fenta mo bamii ba
be bo gee nyiñ yi kinjanj bo
ñgeesë lo, fuge gë le bo kusë
bo gë ka bo bii gee chi kwëse
wuyu le gë.

²³ Nlé ḥgê yúuyε boonj be
ba ḥgoo. Noo, bintaashε bi
bamii ba mbemε bichii mo
bi kēe le le me wù kee mwεε
mù le shéŋ yi bamii le be
mù le a muntele le. Nlé ḥgê
nlâŋe muh wuchii mbii no
lεme che le.

**24 Geenε, bεŋ̊ bamu ba
ba le Tayatila ba leme gε fε
wunε n'yeεyε le gε, gε bo yεyi
te fiεε fi bamii bamu tεŋε
le mwεε mu Satan mù nyilε
le gε, njεme le gε tanlo ɳka
ɳgεε bvujijε bvumu ye yene
le gε.**

25 *Fi le geh le, bēn jījē fīeē fi
bēn kēmē le fī tēmē, gēēn bū*

no nlé ngê ntô.

26 Muh wù lé wu gê wu sô,
wù gee leme chi ñkoje wu
gëeñ wu mëse, nlé ñgê nnyâ
wu bë bvunja wu nyû awe a
bitun.

27 Geh yeeŋyeeŋ no Chii le
wu nya bvunja mene, nlé
ŋgē nnyâ bvunja wu sâge
be kitoomē ki kichvu, wu
bwêeyi bi yu njé sháaq yi ba
maa, yi ba bwéeyé bimbége
le bimbége le.

**28 Nlé ñgê nnyâ te wu be
ion vi a yule.**

29 Muh wù keme bintuŋ,
wu yú fięe fi Kiyo ki Nyo
jeme bintaashe bi bamii ba
mbemę le ’’

3

*Ntuŋ wu Jiso wù g̃eene fe
kintaash̃e
ki bamii ba mb̃em̃e ki Saldi le*

1 Muh wù njè n'yen wee ka
wu jemè mene le, "Sân njwa fe
nchendaa wu Nyo wu kin-
taashé ki bamii ba mbeme
ki Saldi le le, 'Wuné le njeme
wù wuwé wù keme biyo bi
Nyo bi bvusooshwi mo jóŋ
yi bvusooshwi: Nkee gee
chena. Beŋ duunyi fe bamii
le le beŋ baaŋ ba wuŋ geene
beŋ nyume beŋ kweeve wa.

2 Beŋ kāŋse, beŋ tāa
bvunga yi fiɛɛ fi sheshi wa-
te jwe wu kwe le. Beŋ kēe le-
mbaan n'yeŋ gɛ gee chena-
joŋe chi gɛɛne chi mɛɛse a-
Nyo wan iii gɛ.

³ Beŋ kwâjé fiɛɛ fi beŋ gɛ fi, le fi fi beŋ gɛ yu. Beŋ jíjí fiɛɛ fiyu le, beŋ kûsé muntele mwëna. Ne beŋ baanj kaŋsé gɛ, tu nlé ngê niâ ntô fɛ beŋ

**le një choŋ, bëŋ kee gë kife
kiyu gë.**

⁴ Geene, bëŋ keme bamii
bamu shige Saldi bo baan
yiise gë njú yiboo gë. Bobaa
lé bo gë bo jílenyi besa bo,
bo non njú yì baan, nje le
bamii ba kooji.

⁵ Muh wù lé wu gë wu
sô lé wu jíi te njú yì baan.
Ge wuwëe muh më nyume
ŋgê nchijë jee che a njwa
wù bamii ba keme kinche
ki kage gë le. Nlé ŋgê njëme
be jwe waŋ kune wu fwe
a Chii be banchendaa be le
ŋkee wu.

⁶ Muh wù keme bintuŋ,
wu yù fiee fi Kiyo ki Nyo
jeme bintaashë bi bamii ba
mbëmë le.’’

*Ntuŋ wu Jiso wù gëene fe
kintaashë
ki bamii ba mbëmë ki Filadëfia
le*

⁷ Muh wuyu ka wu
jeme mene le, “Sân njwa
fe nchendaa wu Nyo wu
kintaashë ki bamii ba
mbëmë ki Filadëfia le le,
‘Wunë le njëme wù wuwëe
wù yuude wù ka nyu muh
wù nchiesë. Le wu wù keme
kiŋgwenye ki bvunfoŋ bvu
Dabi le. Wu gwenyi, muh
gë nyu yu wù faa gë, wu faa,
muh gë nyu yu wù gwenye
gë:

⁸ Nkee gee chena. Bëŋ
yége bëŋ yù, nle ŋgwenye
kimbuŋ fe bëŋ le nchinë
kiyëse, ge muh nyu yu wù
tanlo wu faa ki gë. Nkee lo le
gë bëŋ keme bvunja chuale
gë, geene bëŋ gëede gë njëme
waŋ. Bëŋ baan më faŋ gë.

⁹ Bëŋ yége bëŋ yù, bamii
baa ba le ŋgoo yi Satan le
bò duu le bo le Bajuu bo
mbiane lo, bo nyu gë Ba-
juu gë, nlé ŋgê bo tō bo gwê
bikaa biëna le bëŋ mo bëŋ
kêe le ŋkoŋe bëŋ.

¹⁰ No bëŋ le bëŋ gëe njëme
waŋ kune ki bëŋ kâane
shëŋ, nlé ŋgê nchiesë bëŋ yi
kife ki mmoŋ lé wu gë wu
tōo yi kikwëe ki nshëŋ le ki
wu mōŋ bamii bachii ba le
yi nshëŋ le.

¹¹ Ntoo wa kife ki shige
le. Bëŋ jijë fiee fi bëŋ keme
le fi tême, wu le keefë muh
mu ge wu fi kifo kena ki
bvunfoŋ gë.

¹² Muh wù lé wu gë wu sô,
nlé ŋgê wu nyù kintooŋ ki
yeh yi kintanyë yi Nyo waŋ
le. Ge tanlo wu yu wu bù
yu gë. Nlé ŋgê nsâŋ jee chi
Nyo waŋ yi ye ye le be jee
chi kilaanteŋ ki Nyo waŋ
ki le Yelusalem wù fwëŋ wù
bude fe Nyo waŋ le fewe.
Nlé ŋgê nsâŋ te jee chanj chi
fenj yi ye ye le.

¹³ Muh wù keme bintuŋ,
wu yù fiee fi Kiyo ki Nyo
jeme bintaashë bi bamii ba
mbëmë le.’’

*Ntuŋ wu Jiso wù gëene fe
kintaashë
ki bamii ba mbëmë ki Lawdesia
le*

¹⁴ Wu ka wu jeme mene le,
“Sân njwa fe nchendaa wu
Nyo wu kintaashë ki bamii
ba mbëmë ki Lawdesia le le,
‘Wunë le njëme wù wuwëe
wù jee che le le, Fi Nyûme
Noo. Le wuwëe wù to wu
lëme yi je ye le, le wu wù

səŋe nchiɛɛŋ kune Nyo. Le
wu wù ɳke yi fiɛɛ fichii fi
Nyo gɛ fɛ le:

15 Nkee gee chena. Ben le
geh lo ne! Ge ben jiee ge, ge
ben yufe ge. Ngoone le ben
bee ben jiee lo kene ben yufe
lo.

¹⁶ Noo, no bəŋ le geh lo
fiena antenee bəŋ jiee ge
kene bəŋ yufe gε, nlé ηgē
nchāuyę bəŋ a mε mu.

17 Beŋ duu le beŋ le bamii
ba kwa beŋ ku wa, beŋ ka
goone ge fiee ge. Beŋ jeme
noo beŋ yene ge le fiena le
fi fo lo ge? Beŋ le bamii ba
ba koode yii fe beŋ le, beŋ
nyu bamii ba kifufe, beŋ ka
nyume binfeen mo bamii
ba jiensi bichine biyese.

18 Ngoone ki nteefé bεŋ le
bεŋ gû kichwa ki bige ki
yεede ki ba sun fε kilame
le ki tu ki yuude, bεŋ mo
bεŋ nyu bamii ba kwa. Bεŋ
gû njú yî baan yî bεŋ banje
bichine biɛna yu, keefε
bamii yεede bi le bεŋ keme
bvuya ge. Bεŋ gû te nche yi
ajii a mene yî bεŋ yεefe ajii
awene yu, bεŋ mo bεŋ yεede
mwεe le.

19 Bamii ba ηkoje nto
nsage bo yi gee chiboo le,
nnya ηge bo le ki ntēefe bo.
Noo, bęj dūnyę ntaŋ, bęj
küsə muntele mwęna.

20 Beŋ yēge beŋ yū, nléme
a yeh fweeŋ ŋkune. Ne muh
yu lo je yan wu gwênye kim-
buŋ, nlé ntô a wu le besa
wu lé be gê be jii mwee yi
fiee le fimimia.

²¹ Muh wù lé wu gê wu
sô, le mε nyu ɳgê nnyâ wu

**kijusε wu shii besa wu yi
kala wan̄ le, geh no ŋgè nso
nshii besa Chii yi kala we
le.**

²² Muh wù keme bintuŋ,
wu yû fiee fi Kiyo ki Nyo
jeme bintaashé bi bamii ba
mbemé le.' "

4

*Jon yεη ba nyaa mbeεηse
Nyo le fewe*

¹ Ajin a mwee mwee, njaka
mbijie, ne n'yej kimbuŋ fewe
kiyese. Je yee yi mbe n'ya yu
wa yi jeme mene nje soŋ, yi
ka yi jeme mene le, "**Kēŋse tō
fene ndūnye wo mwee mù
keme ki mu kōoshé ajiŋ a
kife kiné le.**"

² Kimimia, nja ntu chiaan
yi Kiyo ki Nyo le, me mo n'yeñ
kala le wu nyu fewe, muh shii
yu.

³ Muh wù gè shile wuyu gè
lale njé kfuu chi ata amu a
tëeme kwa ba têje le jasba mo
a ba têje le Kanelia, kila daa
ki kene kala wuyu, ki lale te
njé tede chi ba têje le emelal.

⁴ Bakala bamu mbaanfiee
ncho baneh gè bee bo kéné
kala wuyu, bache bamu
shiiyé yu mbaanfiee ncho
baneh bo jiiyé njú yí baan,
bo boon bifo bi bvunfon ba
kenye be kichwa ki bige kí
vëede.

5 Jan yì lale gè bude yi kala
wëe le, yi ŋgbwame, yi kfuuñe,
bin'yesé bëede a kala wuyu
fwe bvusooshwi bi nyume
biyo bi Nyo bì bvusooshwi.

⁶ Fiee fimi gè bee te a kala
wee fwe fi fieene joo yi baan

yimi yi yuude ne walala nje
mijoo.

Mwεε mu wuŋe mumu
muneh gè bee mu leεŋ mu
kene kala wuyu bimbe bichii
ajii yiſe lo yi mu le fwe be ajiŋ.

⁷ Fiee fi wuŋe fi fwe gë
fieeñe bvule, fi bii fo fieeñe naa
wù jweŋse, fi ka bii fo keme
bvushi një bvü muh le, fi ajiŋ
fieeñe nfa fe wu fuune.

⁸ Mwee mu wuŋe muneh
muyu gè keme bibe bvusoo,
bvusoo, mu yise lo be ajii we
be kuu. Mwee muyu to mu
yee antaq be fenshe mu luu
ge. Mu gè yee ne le,
“Nyo yuude lo! Nyo yuude lo!

Nvo vuude lo!

Le wu wù Tada Nyo wù Keme Byunga Byuchii.

Le wu wù gè bee wa, wu
nyume wu ge wu tō."

⁹ Mwee mu wuŋe myuŋ gɛ
doo mu tume maŋkuŋ ma
Nyo, mu nyaa ŋgvunɛ bɛ kiy-
one muh wuyu wù le wu shii
yi kala le, wù le yu segechii
wu kage gɛ.

10 bache ba mbaanfiee ncho
baneh baa mo bo gwe bo geenj
fwe a wu wù le wu shii yi kala
le, bo nyaa mbæenjse wù baanj
wuwee wù le yu segechii wu
kage ge. Bo doo bo gee noo bo
mo bo tu bo baayi bifoboo
bi bvunfon lè, bo giñse a kala
fwe bo yeeñe lè.

11 "Wo wù le Tada, wo le Nyō
wese,
wo le wo kojé wù ba tume
maŋkuŋ muŋ,
ba nyaa ḥgvunę wo le,
ba bę̄nse bvunga bwun.

nje le wo wù gè fë mwëe
munchii,
gè koŋ wo ki wo fë mu, fë mu
nyume yu."

5

*Mwa Shon wù le wu kojε ki
wu bwêεyε bila bî bvusooshwi*

1 Nka nja n'yεŋ ηwa wumu
le a kibo kinchieεŋ ki muh wù
gè shile yi kala wεε le, ba saŋ
antεŋ bε akfuuŋ ba kεbe lo, ba
laan manjuu le bvusooshwi
bε kila.

2 Nja n'yεŋ te nchendaa wu
Nyo wumu wù tεeεme le wu
wane fεwεεwe wu biide lε,
“Le yεεŋ wuyu wù le wu kojε
ki wu bwεεye bila bine, wu
faanyε nwa wunε?”

3 Ge muh gè bee yu fewe
kene yi nsheŋ le kene a nsheŋ
kuu, wù tanjo wu faanyę lwa
wuyu kene wu jiŋę anteŋ a
lwa wuyu ge.

4 Mbee kwe baan le ge muh
gè bee yu wù le wu kojé wù
tanlo wu gwenyé njwa wuyu
kene wu bijé anten a yu ge.

5 Muh mu ḥgoo yi bache baa
le jemē mene le, "Keefē wo
bēede ge. Yēge yū, muh wù
ba tēje le Bvule wù a kfuu
chi Juda le ba ka tēje te le
Bia yī bu a kfuu chi Nfoŋ
Dabi le wu so wa, le wu wù
tanlo wu bwēeyē bila bì bvü-
sooshwi biyu wu faanyē ḥwa
wuvu."*

⁶Nja n'yεŋ Mwa Shoŋ le wu
lεme antεnεe a kala bε mwεε
mu wuŋε mu munεh mwεε
mo bache baa, wu nyume
niε ba le ba sεe. Wu kεmε

* 5:5 Muh wune wu ba teŋe le Bvule wu a kfuu chi Juda le mo Bia yi bu a kfuu chi Nfon Dabi le, le Mbvuse wu Nyo gɛ ka.

bitoŋ bvusoos̄hw̄i bε ajii bvusoos̄hw̄i. Ajii ayu nyu biyo bi Nyo bi bvusoos̄hw̄i b̄i wu le wu tuŋ bi bu bi gεεŋ yi kikwεε ki nshεŋ le kichii.

⁷ Mwa Shoŋ wuyu mo wugɛeŋ wu fi ɿwa wɛɛ a kibokinchiɛeŋ ki muh wɛɛ wù gɛshile yi kala le.

8 No wu fi njwa wuyu noo,
mwee mu wunj mu muneh
mwee be bache ba mbaanfiee
ncho baneh mo bo gwe bo
ggeeñ fekuu a Mwa Shon wuyu
fwe. Muh wu mumwaa wu
mumwaa bo le gë këme kome
be kintee ki ba fe be kichwa
ki bige ki yëede, jiiñ nyu chi
yise yo. Jiiñ chine le buune chi
bamii ba le ba Nyo.

⁹ Mwεε mwεε bε bache baa
mo bo yεεŋ ɿkee wumu wù
fwεεŋ wu jeme lε,

"Le wo wù le wo kojε ki wo
 fi ηwa wuyu wo bwêεyε
 bila biyu,
nje ba gè sεε wo, kilemε kuŋ
 suuŋ bamii,
chiaaŋ yi kimbefε le wo nya
 bo Nyo le.

Bamii ban^e bu chikfuu le
chichii, b^e jé yichii,
chikfuu chi bamii l^e chichii
mo bitun bichii.

¹⁰ Wo le wo nya bo bvunfon,
wo ge bo tu bo nyu bachiji
kintanyε ba Nyo wese
besaben.

Bo nyu bo ge bo sage yi nshen
le."

11 Ndoo n'ka n'jiŋe, nja
n'yu je yi banchendaa ba
Nyo ba nyu lo banchvuge
le banchvuge le be bamala
le bamala le. Bo g̊e bee bo
leme bo kene kala be mwee mu
wuŋe mwee mo bache baa.

¹² Bo gè yeeene fewewe bo
duu le,
“Mwa Shonj wù ba gè sele,
le wu wù le wu koje ki wu
kême bvunga,
be kwa mo bvufee bvù baanj,
mo jee chi kuge mo ŋgvunε
mo bvukugε mo
mbeεŋse.”

¹³ Nja n'yu mwεε munchii mù
Nyo gè fε mu le fεwe mo yi
nshεŋ le mo mu a nshεŋ kuu
mo a joo yǐ baŋ le, mo mwεε
munchii mù le manjuu manε
le, mu yεεne le,

"Mbεεησε bε ηgvunε mo
bvukugε mo bvunja,
kēmε weε wù le wu shii yi kala
le.

mo Mwa Shoj wunε le
segechii wukage gε!"

¹⁴No mu yeeñe noo, mwëës mu
wuñe mù munëh mwëë bëeñ
le, "Fi nyûme noo!" Bachë
baa gwe bo gëeñ fëkuu bo nya
mbëeñse wù baan.

6

*Mwa Shoŋ bwεεyε bila bi
bvusooshwi*

¹ Ntu jiinje no Mwa Shon
wee gè bwëeyi kila kì fwe
antenee a bila bi bvusooshwi
biee, nja n'yu fiëe fimi njoo yi
mwëe mu wuñe mwëe jëme be
je një wañ jan, fi jëme le, "Tô!"

² Le mbije, nja n'yεŋ nyambala yimi yĩ baan le muh bεεŋ yu, wu keme kine. Ba mo ba boon kifo ki bvunfon a wu fwa, wu bu, wu gεεŋ njε muh wù to wu juu wu soo, ki wu gεεŋ wu jũ, wu sô.

³ Mwa Shonj gè bwëedé kila
kì kingane kinfée, n'vu fiëe fi

kingane kinfee ηgoo yi mwee
mu wuŋe mwee jemē le, “Tō!”

⁴ Nyambala yimi bu yi
yeeede ne gheem, ba mo ba
nya nyo yi jen yimi yi baaŋ
muh wu g̊e bəne yu le, ba nya
wu be bvun̊ga ki wu chiaas̊
nyiegee yi kikẘee ki nsheŋ
le kichii wu le bamii yuuyi
bamu.

⁵ Mwa Shoj gè bwëedë kila
ki kiŋgane kintëde, n'yu fiëe fi
kiŋgane kintëde ŋgoo yi mwëë
mu wunjë mwëë jëmë le, "Tô!"
Ndoo mbijë, nja n'yëŋ nyam-
bala yimi yì yiide le, muh-
bëëŋ yi le wu këme nfe wù ba
fege mwëë yu le a wu bo.

⁶ Nja n'yu nje je yimi jeme
antenee a mwee mu wuŋe
muneh mwee yi duu le, "Muh
lé wu gē wu jō nlaŋe wu yi juu
le chi chile fe wu gū finkonyi
fi agin̄ yu, kene wu jō nlaŋe
wu yi juu le chi chile fe wu
gū munkonyi mu agin̄ abala
yu muntede. Geen̄ keef̄e wo
kūn̄ mēe bē mbvuun̄ le ge!"

7 Mwa Shoŋ gè bwëedé kila
ki kiŋgane kinéh, n'yu je yi fiëe
fi kiŋgane kinéh ŋgooyi mwëe
mu wuŋe mwëe jëme le, "Tô"

8 Ndoombijɛ, nja n'yeŋ
nyambala yimi yi le jibejibe,
jee chi muh wù gè bene yu we
gè bee le Kwe, woŋ wu Baŋkfū
bii wu le. Ba nya bo bvunja
le bo jō bamii ba yi kimbe ki
nshen le kimimia antenee a
bineh, bo léeshe bamii bayu be
nyó yi jen mo jen mo binchene
be nyáŋ yi nchvuun yi yi
nshen le.

⁹ Mwa Shoŋ gè bwɛedɛ kila
kî kingane kiteŋ, n'yeŋ biyo
bi bamii le akuu a kitana ki

kintanyé le. Biyo biné nyu bi
bamii ba bo gè yuuyé bo njé jé
yi Nyo bë fiëë fi bo gè jëme bo
lëme yi fi le.

¹⁰ Bi wanε fεwεεwe lε, “O Tada Nyo wù le Awe a Mwεε Munchii, wo wù yuude, wo le kinchieεŋ. Wo lε wo chίεεŋ gēεŋ bū nεe fe wo sùunε nsa wese wo chvûu kichvuse yi bamii ba gε yuuyε bee, ba le yi kikwεε ki nshεŋ le?”

11 Bo mo bo nya njú yí baanj
muh wu mumwaa mumwaa
bo le, bo jeme le bo ka bo lêej
shige, gêej bû no bo le bo
mêse bo yâuyé boooj ba bwe
bo, bô le te bamii ba leme ba
Nyo ba gè bee ki ba gê ba
yâuyé bo no ba gè yuuuyé bo.

¹² Mwa Shon gè bwëede
kila kĩ kiñgane kinsoo, mbijë
nja n'yëŋ nshëŋ shiñshe be
bvunga, juu kaase chi tu
chi yiide ne tititi një nju yi
kimbañkwe, kwii wù wu chile
kaase wu tu wu yëede ne
gheenj një kileme.

¹³ Jón jade fewe yi gweeyi
fekuu njé muntaŋ mù baan
jebujebe mù nfuŋ fedé wu
kaale.

¹⁴ Kibvule ja ki kebe një kimba ki njwa ki mo ki lëse lo. Bambege bachii bëbingenj bichii ja fë bi gë bee fo.

¹⁵ Banfɔŋ ba yi nshɛŋ le mo
bamii ba baanj baanj bachii
mo bikwɛɛ bi bamii ba nchi
ba baanj baanj mo bamii
ba kwa mo bamii ba kɛmɛ
bvunja mo bamii bachii kɛnɛ
nfa kɛnɛ ba le gɛ nfa gɛ, bo mo
bo nyiile a ŋkfuŋ mo a bvuta
le bɛ a bambege kuu.

¹⁶ Bo nyile noo, bo janę

bambegé bε bimbaaŋ le, bo
duu le, "Bεŋ gwéeyε yi ye yese
le, bεŋ bâŋe bee le keefε muh
wεε wù shile yi kala le wu
yéne bee le bε fε Mwa Shon
dúnyε shéŋ ye yí bεεne ye
yese le gε.

¹⁷ Juu ch̄i bo lé bo dūnye
shén yiboo ȳi b̄eene le chi to
wa chi koje, ge muh nyu yu
wù tanlo wu leeñ a bo fwe ḡe.”

7

*Bo fe banjiŋe yi bamii ba
Ishwala le banchvuge gwii
kicho mbaanye ncho banəh
(144,000)*

¹Ajiŋ ayu, n'yεŋ banchεndaa
ba Nyo le banεh bo lεme abu
a woŋ a ana le, bo banε fii yi
bude abu ayu le lε keefε yi
fēde yi nshεŋ le kεnε yi joo
yi baan le, mo yi bite le gε.

² Nka n'yεŋ Nchendaa wu
Nyo wumu le, wu bude a juu
saane yo, wu keme flε̄e fi Nyo
wù keme kinche wu chede
bamii be yu abo. Wu mo
wu tε̄εŋ banchendaa ba Nyo
ba banch baa be je yi tε̄eme.
Banchendaa banε le ba bo gε̄
nya bvunγa bo le, le bo chε̄ŋε
be nshε̄ŋ mo joo yi baan.

³ Wu tœŋ wu jeme le, "Keefə
beŋ chêŋe be nshen kene joo
yî baan kene bite një bee fë
banjiŋe yi manshi ma bamii
ba lëme ba Nyo wese le sëŋ
gë."

⁴ N'yu le bamii ba bo
gè che le banchvuge gwii
kicho mbaanye ncho bansh
(144,000), bo bu a chikfuu chi
Jshwala le chichii.

⁵ Bo gè che bamii a kfuu
chi Juda le, banchvuge ncho

⁷ a kfuu chi Simunj le,
banchvuge ncho baf ∞ yu-
ufe le, a kfuu chi Lewe
le, banchvuge ncho baf ∞
yuufe le, a kfuu chi Isaka le,
banchvuge ncho baf ∞ yuufe
le.

8 a kfuu chi S^ebuluŋ le,
banchvuge ncho baf^eε yu-
ufe le, a kfuu chi Yosef le,
banchvuge ncho baf^eε yuufe
le, a kfuu chi Benjame le, bo
che banchvuge ncho baf^eε
yuufe le.

*Kinchvu ki bamii ki nyume
ne mamama*

¹⁰ Bo gè wuule fεwεewe bo duu le, "Mbvuse jade nyu fε Nyo wese wu le wu shii yi kala le bε fε Mwa Shon le."

¹¹ Banchenda ba Nyo
bachii leen bo tuŋ kingaŋ bo
kene kala be bache baa be
mwee muneh mu wuŋe mwee,
bo gwe bo tuŋ manshi fekuu

a kala fwe, bo nyaa mbɛɛŋse
wù baan Nyo le.

¹² Bo ḡe gee noo, bo duu le,
“Fi nyûme noo! N’yuuse be
bvukuge mo bvufee bvù baan̄
le keme Nyo wese. Besabéñ
nyâa kiyone wu le. Le wu wù
keme ñgvune be mbéñse wù
teeme segechii wu kage ḡe! Fi
nyûme noo.”

¹³ Chε wumu a bache baa le,
bih mene le, "Banε le baan bo
jiiyi njú yi baan? Bo bu faan?"

¹⁴ Nchvuu wu le lε, "Chiji kikwεε, kee gεh wo." Wu jεmε mεne lε, "Banε le bamii ba le ba bone yi kife ki ŋε wù baan̄ le. Bo le bo chuge njú yiboo a kilemε ki Mwa Shon̄ le, yi tu yi baan̄,

15 bo mo bo nyume a kala
wu Nyo fwe, bo lene wu le an-
tan be fenshe yeh yi kintanye
le. Wu wuyu wù le wu shii yi
kala le, wu lé wu nyû njé chun
a bo we.

¹⁶ Ge jeŋ baan yi yuu bo ge,
ge kindon baan ki yune bo ge,
ge muu baan wu suŋe bo ge,
ge bo baan bo yuge ŋkfuiŋ wù
baan ge.

17 Fi lé fi gê fi nyûme noo
nje Mwa Shonj wù le antené
a kala lé wu g   wu ch  e  ne bo
nje nchi  ne sh  n, wu jode bo
wu g  e  ne b   bo f   joo y   nya  
kinche le. Nyo te lé wu g   wu
sh   ajo   achii ajii aboo le."

8

*Mwa Shon bwεεde kila ki
ajin*

¹ Mwa Shon gè bwëedë kila
kì kinjane kinsooshwi a ñwa
wëe le, manjuu chii fewe ne

shiiŋŋ geŋŋ bu kiŋgade ki kife
antenee.

² Me mo n'yεŋ banchεndaa
ba Nyo ba bvusooshwi le bo
to bo leme a Nyo fwe. Ba nya
chison bvusooshwi bo le.

3 Nchendaa wu Nyo wumu ja wu to wu leej fe kitana ki kintanye le, wu keme finlan fi ba tone jiij yo, ba kenyé bë kichwa ki bige kë yëede. Ba nya jiij wu le chi duude ki wu tâashë fe kitana ki kintanye bë buunë chi bamii ba le ba Nyo le. Kitana kiyu ba kenyé bë kichwa ki bige kë yëede, ki nyume a kala fwe.

⁴ Wu tonj, chijige chi jiiŋ
chiyu be buunę chi bamii ba
le ba Nyo, bu a wu bo chi bęeŋ
chi gęeŋ a Nyo fwe.

5 Nchendaa wu Nyo wuyu
mo wu ja wu jo finlaŋ fi ba
tone jiin yo fiee, wu jo ŋgu fe
kitana ki kintanye le, wu geee
yo wu yiſe, wu mo wu noŋ
yi nshen le. No wu noŋ noo,
jan tu yi lale, yi ŋgbwame, yi
kfuunee, nshen shinshi.

*Banchendaa ba Nyo kε bo
toŋe chison̄ chi chin̄εh*

⁶ Banchendaa ba Nyo ba
bvusooshwi ba gè keme
chisonj chi bvusooshwi chiee
mo bo seesee ye ki bo tōn
chisonj chiyu.

7 Nchendaa wu Nyo wù fwe
ton che soŋ, abe bε ŋgu ba
fiŋse bε kileme kese yi nshen
le. Kimbe ki nshen kim-
imia antenεε a bimbe bitεde
fie, kimbe kimimia antenεε
a bimbe bitεde bi bite fie,
agaŋ a le ŋgee achii fie te.

⁸ Nchenda wu Nyo wù
kingane kinfée ton che son.

bo noŋ fiɛɛ fimi ŋgu bɛde
yu, fi nyume nje mbegɛ wù
baan. Fi gwe a joo yĩ baan
le. Kimbe kimimia antenɛe a
bimbe bitɛde bi joo yĩ baan ja
bi tu kilemɛ.

⁹ Kimbe kimimia anten  e a
bit  de bi mw  e mu wuj  e m  u
le a joo y   baaj le kweey  .
Kimbe kimimia anten  e a
bimbe bit  de bi mutima mu
a joo saay  .

¹⁰ Nchendaa wu Nyo wù
kiŋgane kintede tonj che soŋ,
jonj yimi yi baŋj ja fewe yi
bède njε kin'yesε, yi gwe yi
baŋε kimbe kimimia antenεε
a bitede bi joo yi bohge be
manjuu mà joo to yi bude mo
le.

¹¹ Jee chi jon yiyu nyu lε Nlujε. No yi gwe noo, kimbe kimimia antenεε a bimbe bitεde bi joo tu bi luji. Bamii ba duude kweeyε nje joo yiyu yι bo gε muu, nje jon yiyu gε ge wa joo yiyu tu yi luji lo.

¹² Nchendaa wu Nyo wù
kingane kineh tonj che sonj,
fiee fimi bwëede juu kimbe
kimimia antenee a bimbe
bitëde be kimbe kimimia ki
kwii antenee a bitëde. Fi
bwëede te jón kimbe kimimia
antenee a bi bitëde. Bimbe
biboo kimimia kimimia tu ki
jiime. N'yule fanj ki wu ka wu
nyûme yu a kimbe kimimia
antenee a bimbe bi bitëde ki
fenshe le mo ki antan le.

13 Ndoo n'jiŋe, nja n'yu nfa
ja wu jaŋe feweeewe no wu gè
fuune antenée a kibvule wu
duu le, "Nge lee, nge lee, nge lé
wu gè wu nyûme fe bamii ba
le yi kikwee ki nsheŋ le sege
ba ton chison chi sheshi chi

banchendaa ba batede le wa
ki bo tōŋ."

9

Ba toŋ soŋ chi kiŋgane
kintəh

¹ Nchendaa wu Nyo wù
kingane kinteh toŋ che soŋ,
n'yeŋ joŋ yimi le yi gè ja
fewe yi gwe fekuu. Ba nya
kingwenyé joŋ yiyu le ki
gweenyi kintuge ki shiide ne
noonŋ.

²Jon yiyu mo yi gwenye jwe
wu kintuge kiyu, munjige bu
yo ne gemm, njε mu bu fe
mwεε mù ba banye ba kfun
le. Munjige mù gε bude a
kintuge kiyu le, mu ge juu be
kibvule ja mu tu mu yiide lo.

³ Chúma bu a munjige
muyu le yi shii yi nshen le. Bo-
nya chúma yiyu be bvunja-
le yi tâayi njé bañganj ba yi-
nshen le.

⁴ bo leh lε keefε yi chēnε be
mwεε mù kuu yi nshεη le ge,
kεnε nyume agaaŋ, kεnε bite,
kεnε mo la la, bo duu lε yi nyā
ŋge geh nyu kfuu chi bamii
baa bò kεmε ge njinε wu Nyoo
fε bo jii ge.

5 Ba gè chine le chúma yiyunya nge bamii le yi kii le yitəŋ. Geene le keefé yi yûuyé lo bo ge. Nge wù yi gè bee ki yi nyâa geh bee njé wu ngaŋ sege wu le wu ta muh.

¹⁸ 6 Yi kii yi yiteŋ chinε le
bamii lé bo góone lo kwe bo
yede ge. Bo lé bo bêede ki bo
kwé, kwe lege lo bo.

⁷ Chúma chiné gè bee njé nyámbala yí le yi seesé wa ki yi bû gwéŋ wu jéŋ le. Mwéé mumu gè bee a bo fwa njé

bifo bi bvunfon bĩ ba kenyi
be kichwa ki bige kĩ yeeede,
manshi maboo nyume një ma
bamii.

⁸ Yvu yi bikwεε biboo gε
bee njε yi bikεse, bige biboo
nyume njε bige bi bvule.

⁹ Yi gè këme bibagé bi nyume njé kichwa ki bamii ba jen kí ba banje gvúu yu. Yi doo yi fuune bibéé biboo tu bi yode njé bakoto ba duude bo chiide nyámbala sege yi lege gwén wu jen le.

¹⁰ Yi keme chin̄gvunyi bε
gεŋ nje baŋgan̄. Bvun̄ga bvū-
boo bvū bo ḡe nyaa ḥe yu
bamii le yi kii le yiteŋ nyu yi
chin̄gvunyi chine le.

11 Bo gë keme nfoŋ wuboo nyume nchendaa wù jiiŋe fe kintuge kĩ shiide ne ɲooŋŋ kεε le, jee che nyume a jé yi Ibulu le le Abadon, chi nyume a jé yi Glek le le, Abolion (Jee chine nyume le muh wù chenje lo).

¹² Wunε nge wù fe baan̄ geh
lo wù fwe. Geene beŋ yēge beŋ
yû, bamu ban̄ge baan̄ bo bii
ajin̄ bafee.

*Bo toŋ soŋ chi kiŋgane kin-
soo*

³⁸ 13 Nchendaa wu Nyo wù
kingane kinsoo toŋ che soŋ,
n'yu jɛ bu fɛ binchoo bĩ binɛh
bĩ le bi kitana ki kintanye ki
ba kenyi bɛ kichwa ki bige kĩ
yɛde, ki nyu a Nyo fwe,

14 yi jeme nchendaa wu
Nyo wù kingane kinsoo wu gè
keme soŋ wee le le, "Fāanyé
banchendaa ba banéh ba bo
le bo kaan̄ mbebe yi joo yi
kuge yi Yufléti le."

15 Noo, Nchendaa wu
Nyo wuyu mo wu faanye

banchendaa ba ban h bayu.
Banchendaa bayu nyu ba g 
sees  ba g  bo chie ne kife b 
juu mo kwii b  kilunj k  ba l 
ba g  ba f any  bo, ba y uy 
kimbe kimimia anten e a
bit de bi bamii.

¹⁶ Ngè yu no ḥgoo yi bamii
ba jɛŋ ba yi nyámbala le gè
bee. Bo gè bee bamala gii yifee
(200,000,000).

17 Nyámbala yì ñgè yεŋ a
fieε fi le njε kifile fieε, mo
bamii ba gè beeñe yi le gè bee
a yinε je le: Bamii bayu gè bee
bo jii bichwa bo banjε gvúu
yu, nchonj yiyu yεele njε ñgu,
yi ka nyume njε kibvule, fi ka
nyume te njε fi yεede. Bikwεε
bi nyámbala biyu gè fieñe
bi babvule, ñgu be munjige
mo fieε fimi njε munjkan mù
beεde, mu bude a yi mu.

19 Bvunga bvü nyambala
yiyu gë bee a yi mu
be chingvuniyi chiboo le.
Chingvuniyi chiboo nyume një
yó yi këme bikwëe, nyume fiëe
fi yi lëñse bamii yu.

20 Mo no fi gè kooshe noo,
kimbège ki bamii mo mwëe
mù baanj mune gè baanj
yuuyé ge bo ge, bo gè baanj
mo kuse ge muntele muboo
yi mwëe mù bo gè gee bë
chiaaj yiboo le ge. Bo gè
baanj kuse ge ki bo bûune
banchendaa ba debele bë
mumooso kene nyume mù
ba kenyi bë kichwa ki bige kî

yeeede, kene ki baanj, kene be
kitchu ki nee, kene ata, kene
kite. Mumooso mune nyume
njé tanjlo mu yee fies le sej,
kene mu yu sej, kene mu
jiénye sej.

21 Bo gè baanj mo kuse ge te muntele ki bo yûuyi bamii kene ki bo gêe nfiñ, kene ki bo chêe kinche ki nyien yi kinjan, kene ki bo chône ge.

10

*Nchendaa wu Nyo wù gè
keme fiñwa ba gwenye*

¹ N̄ka n'yεŋ nchendaa wu
Nyo wumu wù tεe me le wu
shiide wu too fewe, kimbe
baŋε wu njε nju, kila daa a
kikwεε ke we. Bvushi bwe ḡe
bee njε juu, bikaa bie nyume
njε lεmε chi n̄gu fε chi bεene.

² Wu gè kême fiñwa fimi a
wu bo ba gwenye. Wu shii
wu tome kikaa ke kinchieñ
yi joo yi baan le, wu tome
kinkono yi nshen le.

³ No wu tome noo, wu
janę fewęewe nje bvule fę
wu wane. No wu janę noo,
jan yि to yi ḥgbwame kinġane
kinsooshwi mo yi jemę.

⁴ No jan yi to yi ngbwame kingane kinsooshwi yiyu jeme noo, me mo tu ngoone kin-saŋ fiee fi yi ge jeme, geene je yimi jeme mene fewe le, "Gele fiee fi jan yi ngbwame kingane kinsooshwi yine jeme a sheng. Keefe wo san a nwa le ge."

5 Nchendaawu nge n'yeñ
wu leme yi joo yi baan le mo
yi nshen le wee wu chiaase
kibo ke kinchieen we.

6 wu kaŋ jee chi muh wεε
wù le yu segechii wu kage
gε, nyu wu wù gε fe kibvule
be mwεε munchii mu yiyo le,
mo nsheŋ be mwεε munchii
mu le yu le, mo joo yǐ baan be
mwεε munchii mù nyume yo.
Wu kaŋ wu jεme le, "Ge Nyo
baan wu ch'iide lo ye ki wu gε
fieε fi wu goone ki wu gε ge.

7 Le ge nyûme aju a
nchendaawu Nyo wù kinjane
kinsooshwi lé wu gê wu tòn
che sonj, Nyo gê fiëe fi wu nyile
fi to fi koje no wu gè jemë
wa bamii be ba lëme le bò le
bamii be ba ntun le.”

⁸Je yì ñgè yu wa fewe yee ka
yi jemé mene le, "Gêne wo fi
fiñwa fi ba gwenye fiee a kibo
ki nchendaa wu Nyo wee wù
leme yi joo yì baan le be yi
nshen le."

9 Me mo njeeñ fe nchendaa
wu Nyo wuyu le njemé le wu
nya fiñwa fiyu mene. Wu jemé
mene le, "Kô wo jí. Wu ge doo
wu boh a wo sheñ wu luji lo.
Geenë, wu lé wu gê wu njêne
a wo mu një byutu."

¹⁰ Me mo nfi fiŋwa fiyu a
kibo ki nchendaa wu Nyo
wuyu le, nji. No ŋgè jii,
wu njεje a me mu njε bvutu.
Geene sege wu gè boh wa a
sheŋ wu tu wu luji lo.

¹¹ No nji wa, bo mo bo jéme mene le, "Wo këme ki wo ka wo fëjë ntuj wu Nyo bamii le. Ntuj wunë le kune chik-fuu chi bamii bë bituj mo bamii ba jéme chikfuu chi jé mo banfon."

11

*Bamii ba ntuij wu Nyo ba
bafeε*

¹ Bo mo bo ja bo nya nfee
mene wù nyume njé kimbaŋ,
bo jeme mene le, "Gêne fêe yeh
yi kintanye ki Nyo bë kitana ki
kintanye, wo tâŋ te bamii ba
buune Nyo yu,

² geene fe wo fe lakfulé chi
akfuun ge. Chine yu nje ba
le ba nya wa bamii ba kee ge
Nyo ge. Bo le bo gê bo bêen
yi kilaanteñ ki yuude le, bo
nyûse kilaanteñ kiyu yi kii le
mbaaney ncho yifee.

3 Nlé ñgê nnyâ bvunja
bamii ban ba bafee le ba jême
kune me, bo têede ntun wan
bamii le yi aju le nchvuge
be gii yifee kicho mbañbusoo
(1,260). Bo lé bo gê bo têede
bo jii bimbañkwe.”

⁴Bamii ba bafee banε le bite
bi Olif bī bifee mo mwee mü
munfee mü ba toome bin'yesε
yu, mü to mu leme fwe a Tada
wü keme nshen le.

5 Ne muh ja wu goone ki wu
gê fieε fi befe bε bo, ŋgu bû de
yiboo le wu yêεε lo muh wu-
boo wu kimbane wuyu. Ne
muh goone ki wu gê fieε fi
befe bε bo tu wu keme ki wu
kwê noo.

⁶ Bo kême bvunga bvù bo tanlo bo banj kibvule le fe jan chieñ lo yi nshen le aju a bo teede ntun wu Nyo le g. Bo kême te bvunga bvù bo tanlo bo flise joo yi tû kilémé mo bvunga ki bo nôn kfuu chi binchen yi nshen le mo sege la wù bo goone.

⁷ Bo doo bo mese bo jeme fiee
fi bo keme ki bo jeme, nyaŋ yi
kuufe ye bû a kintuge kee ki

shiide ne ηooηη le, yi bû yi tûŋ
jεŋ be bo, yi sô bo, yi yûuyε bo,

8 agvuŋ aboo mε gεh wo
gime a je yi a kilaanten̄ k̄i
baan̄ kεe le. Kilaanten̄ kine
le k̄i ba teŋe a jé yi banŋan̄ le
le Sodom kεne le Ijib, nyume
yo a ba ḡe ta Tada wuboo yi
kintaan̄ le.

⁹ Yi aju le atade be kingade
nyu chikfuu chi bamii, kene
nyume nte wu la le, kene bo
jeme kfuu chi je yi la, kene bo
le bitun bi la le, bo nyume
geh bo jiiye agvun aboo no wo
gime, bo fan le keef ba jiliye
bo ge.

¹⁰ Bamii ba chee yi nshεŋ yinε le, bo lé bo lânjeye laa ne kwe bamii banε ne le, bo lé bo yâge lo, muh chiiŋse nnya fe muh le, muh chiiŋse nnya fe muh le. Bo lé bo gêe noo nje bamii ba ntun wu Nyo ba bafεε banε le bo to be ŋge wù baan yi bamii ba chee yi shεŋ yinε le.

¹¹ Sege fi kooshe, aju atade
kanε be kinjade fe, kiyo kι
nyaa kinche ja fe Nyo le, ki
lēe yi bo le, bo kāasε bo jā
we. Bamii yēŋ noo, bo kēme
nfaan baan.

12 Bamii ba bafee bayu mo
bo yu je jeme we be bvunga
yi duu bo le le, "Bəŋ bəɛŋ bəŋ
tô fəne." Bo mo bo bəɛne bo
gəɛne we yi kimbe le, bamii
baboo ba kimbaŋ iijine.

¹³ Geh kife kiyu le, nshen ja yi shinshe be bvunga baan, kimbe kimimia antenee a bi yuufe ki kilaanteen kiyu muushe. Bamii banchvuge bvusooshwi (7,000) kweeyee no nshen vivu gë shinshe.

Kimbëge ki bamii kĩ gë sheshë, këmë nfaan baanj, bo tu bo tume manjkuŋ ma Nyo wù le fewe.

¹⁴ Wunë ñge wù fe le wù kingane kinfëe. Geenë bëñ yëgë bëñ yû, ñge wù kingane kintëde lé wu tô yi kife le shige.

Bo toŋ soŋ chî kinjgane kin-sooshwi

¹⁵ Nchëndaa wu Nyo wù kingane kinsooshwi toŋ che soŋ, n'yú no jé jëme bë bvunga we yi duu le, "Bvunfonj bvü yi woŋ kfunę le, le bvü tu wa bvü Tada wese besabëŋ bë Nfih we wù wu gë ka le, wu lé wu gë wu sâge segechii wu kage ge."

¹⁶ Bachë ba mbaanfiee ncho banëh baa bò gë shiiyë yi bakala baboo ba a Nyo fwe le mo bo gweeyi bo tume manshi maboo fëkuu, bo nyaa mbëeŋjë wù baanj Nyo le.

¹⁷ Bo gë gee noo, bo duu le, "Bee nyaa kiyone wo le, Tada Nyo wù Këme Bvunga Bvuchii, wo le mëeße, wo gë bee wa. Bee nyaa kiyone nje wo le wo jo wa bvunga bwuŋ bvù baanj wo kë wo sage.

¹⁸ Bamii ba le gë Bajuu gë * gë toonyi shéŋ, një kife kĩ wo lé wo dûnyë shéŋ yo yì bëene le ki kojë ka. Le kife kĩ wo lé wo sâ bamii bò le bo kweeyë wa.

Ka nyume te kĩ wo lé wo māajë bamii buŋ ba lëme ba le bamii buŋ ba ntuŋ, wo ka wo māajë bamii ba le ba Nyo, wo māajë te bamii bachii ba ñgvuune jee chuŋ, këne ba shige shige këne ba baanj baanj.

Le nyume te kife kĩ wo lé wo lëshë bamii ba chënej bë kikwëe ki nsheŋ."

¹⁹ Bo ja bo gwenye kimbuŋ ki yeh yi kintanye ki Nyo yì fewe. Nku wu manjkaŋ ma Nyo mà gë bee yeh yi kintanye yiyu le, yëne. Jan ja yi tu yi lale, yi ñgbwame, yi kfuunë, nsheŋ shiŋshi, abe a baanj baanj shiide.

12

Kwëse wumu bë kinjga ki nyaj yimi yì fiëeñe nyaj joo

¹ Nja n'yëŋ kfuu chi fiëe fimi fi jwe wù yunë le fewe. Gë bee kwëse wumu wu noŋ juu ye ye le një nju, kwii nyu a bikaa bie kuu, wu boonj kifo ki bvunfonj, jón nyu yu yuufe ncho yifiëe.

² Wu gë bee bë fwe, wu lune wa ki wu bôo, wu yuge nsaasë wu lumë, wu beede.

³ Nka n'yëŋ kfuu chi fiëe fimi fi jwe wù yunë le fewe. Gë bee kinjga ki nyaj yimi yì yëede lo, yì fiëeñe nyaj joo. Yi këme bikwëe bvusooshwi bë binchoo yuufe, bifò bi bvunfonj bï shige shige bvusooshwi nyu yi bikwëe biyu le.

* **11:18** Bamii banë fëne le ba teŋe bo chaan le, "bituŋ".

⁴ Yi jise ḥgvuuŋ we, wu
kalɛ kimbe kimimia antenee a
bitede bi jóŋ yi we wu noŋ yi
nshen le. Kinga ki nyan yiyu
ja yi leen fwe a kwese wù gè
lune wε le, wu le kwese wuyu
doo wu boo, wu ḥgējé lo mwa
wuyu, wù wu boyi.

5 Wu boo mwa wù jwεŋse,
nyu wu wù ḡe wu sâge bitunj
bichii be kitoomε ki kichwa.
Geene, no wu ḡe boyε bo mo
bo chufε mwa wuyu bo bεεŋ
be wu fε Nyo le, wu tu wu
nyume mbebe kala we le.

⁶ Kwεse wuyu mo wu fεε
lo wu gεεŋ wu tu wu nyu
nchvuuŋ kijuse kĩ Nyo gε
kεnyε wa fε wu le. Nyu fo fε
ba lé ba j̄iŋe fε wu le yi aju
le nchvuge bε gii yifεε kicho
mbaŋbvusoo (1,260).

⁷ Jeŋ ja yi ke woŋ wu Nyo le,
nchəndaa wu Nyo wù Maikel
be ŋgoo ye yi banchəndaa bo
juu be kiŋga ki nyan yĩ fiɛɛnɛ
nyan joo yee. Nyan yiyu be be
banchəndaa juu.

8 Geenə bo so kiŋga ki nyan
yiyu bε ŋgoo ye, bo gε ka bo
kεme kijuse wοŋ wu Nyo le gε.

9 Bo bvuse kin̄ga ki nyan yĩ
fieene nyan joo yee bo mise
ki gwe fekuu yi nshen le.
Kin̄ga kin̄e nnyo yo yĩ kege yee
yĩ le debele ka nnyo Satan̄.
Nyume wu wu leede be bamii
yi kikwes̄ ki nshen le kichii.
Bo ge mise wu be banchendaa
be bo gwe yi nshen le.

¹⁰ Nja n'yu je jemē feweeewe
woj wu Nyo le yi duu le,
"Le mæse wù Nyo lé wu
bvûse bamii be,
wu dûnye bvunja bwe bvu
leme.

wu sâge bvunfоn bwe, Mb-
vuse we wu wù gè ka
dûnyе tе bvunga bwe
bvu nsa.

Fi le noo mæse nje ba le
ba misæ wa muh wæs
fækuu,
wù gè lëme a Nyo wese fwe
fænshe be antaŋ,
wu kooyi mwæs yi boon ba
hyæs wæsæd.

¹¹ Geenε, bo nyu bo so wa wu,
nje kilεmε ki Mwa Shon
be je yi Nyo yi bo lεme ajiŋ a
nsa wuyu le.

Gɛ bo gɛ baan̄ bo kon̄e kinche
kiboo,
je yĩ tanlo bo faane lo ki bo
kwe gɛ.

^g
12 Noo, woŋ wu Nyo lāŋeye,
bamii bachii ba le fo, lāŋeye
te.

Geene, nge wù baanj le fe beŋ
le nshen be joo yĩ baanj,
nje debele le wu shii wa wu to
fe beŋ le.

Wu nyu wu yise be shéñ yi
 beεne wu bañ,
nje wu kee lo le kife ke shee
 wa shige.”

¹³ Kinga ki nyaŋ yi fiɛɛnɛ
nyaŋ joo yee doo yi yɛŋ le ba le
ba misɛ wa yi, yi gwe yi nshɛŋ
le, yi daa lege a kwɛse wɛe wù
gɛ boyɛ mwa wù jwɛŋse le.

¹⁴ Geenε, bo nya bibεε bi
nfa bifeε kwεse wuyu le le wu
fūnε yu wu lēgε yo yεε wu
gēenε wu nyāme nchvuunε yi
biluŋ le bitεde bε kingade ba
iiine fε wu le.

¹⁵ Yo yiyu mo yi bvuse joo
a mu nję joo yĩ bohge ajin a
kwese wuyu wu le yi tūu wu
vi gęen bę wu.

¹⁶ Geene, nshëŋ fi kwëse wuyu, yi gwenye jwe we yi yaan lo joo yi kiŋga ki nyān kiyu gë bvusë a yi mu.

¹⁷ Nyān yiyu mo yi toonye shéŋ be kwëse wuyu, yi mo yi ja yi la bvuju a kimbege ki boon ba kwëse wuyu le, nyume bo bò gëede banchi ba Nyo bo ka lëme ajij a nsu wu Jiso.

¹⁸ Yi * mo yi gëen yi tu yi lëme ñgeeme yi joo yi baan le.

13

Nyān yi kuufe ye yi gë bu a joo yi baan le

¹ Nka njá n'yëŋ nyān yi kuufe ye bude a joo yi baan le, yi këme bikwëë bvusooshwi be binchoo yuufe mo bifo bi bvunføj bï shige shige yuufe yi binchoo biyu le, ajee a cheŋje be jee chi Nyo nyume yi bikwëë biyu le.

² Nyān yiyu yi ñgë yëŋ gë fiëenë biaa, bikaa biyu nyume një bi ñgvufe, jwe we nyume një wu bvule. Kiŋga ki nyān yiyu yi fiëenë nyān joo yëe mo yi nya nyān yiyu be bvunga bwe mo kala we, le yi sâge be bvunga bvù baan.

³ Kikwëë ki nyān yiyu kimi gë bee një ki gë këme wa kfuu chi nfu wumu nyume një tanlo wu yuuyë lo yi, geenë wu gë temë wa. Jwe yuŋ lo bamii bachii yi kikwëë ki nshëŋ le, bo mo bo bii ajij a nyān yiyu.

⁴ Bamii tu bo nyaa mbëeŋsë wù baan kiŋga ki nyān yi fiëenë nyān joo yëe le, një yi gë

nya nyān yi kuufe ye yiyu be bvunga bwe. Bo mo bo nyaa te mbëeŋsë wù baan nyān yi kuufe ye yiyu le bo duu le, "Le yëen wù le një nyān yi kuufe ye, tanlo yëen ju be yi?"

⁵ Bo gë chine nyān yiyu le, yi këme jwe wu tanlo yi jëme jé yi kinchiaasë ye, yi ka cheŋje be jee chi Nyo, bo ka bo chine te le yi sâge yi kii le mbaanyë ncho yifëe.

⁶ Yi mo yi ke yi jëme jé yi befe kune Nyo, yi cheŋje be jee che be kijuse ki Nyo le fo, mo bamii ba le yi won wù fëwe le.

⁷ Bo gë chine te le yi tûn jëŋ be bamii ba le ba Nyo, yi sô bo. Bo gë chine te le yi këme bvunga awe a bante bachii be bamii bachii mo bamii ba jé yichii, mo bituŋ bichii.

⁸ Bamii bachii ba yi kikwëë ki nshëŋ le, lé bo nyâa mbëeŋsë wù baan yi le. Bamii banë le muh wuchii wù ba gë baan a san ge wa jee che a ñwa le ge, fe woŋ ke. Ñwa wunë le wù ajee a bamii ba këme kinche le yo, nyume ñwa wu Mwa Shonj wù ba gë sele.

⁹ Muh wù këme bintuŋ, wu yû.

¹⁰ Ne muh le fie nyu le ba lé ba kôo wu, tu ba lé ba kôo. Muh ne le fie nyume le wu lé wu kwê yi finyoo le, tu ba lé ba yûuyë wu be finyoo. Fine gëne fe bamii ba le ba Nyo le, le bo kaan shéŋ, bo leesë fitele yi wu le.

Nyān yi kuufe ye yi gë bu yi nshëŋ le

* **12:18** Banwa ba kege bamu këme fëne le, "Më mo ñgeen".

¹¹ Nka nja n'yεŋ nyan yimi
yī kuufe ye le, yi bude yi
nshεŋ le, yi keme binchoo
bifεeŋ njε bi mwa shon, yi jeme
njε kiŋga ki nyan yī fieεeŋε
nyan joo yεe le.

12 Yi gè duunyi bvunja
bvuchii bvu nyan yì kuufe ye
yì fwe yee le, a nyan yiyyu fwe.
Yi ge kikwéé ki nsheñ kichii
bè bamii bachii ba yi nsheñ le
tu bo nyaa mbeñse wù baan
nyan yì fwe yee yì gè bee be
nfu wumu tañlo wu yuuye lo
yì, wu gè teme wa.

13 Yi gè gee mwεε mù du-
unyi bvunga bwe, yi gee mo
ŋgu jade fewe wu shiide fεkuu
bamii yede.

¹⁴ No bo gè chine le yi gee
mwεε mù duunyi bvunja bwe
a nyan yĩ kuufe ye yimi yεε
fwe, yi mo yi lεede be bamii ba
le yi nsheŋ le. Yi mo yi jεme bo
kεnyε fimooso fi fieεne nyan
yĩ ba gè leŋse be nyο yi jεŋ yi
nyume geh yu yεε.

15 Ba gè chine le yi nyâ
kiyo fimooso fi nyan yî ku-
ufe ye yiyu le, wu le fimooso
fiyu jeme, fi gee ba yûuyi
bamii bachii ba fanje ki bo
nyâa mbœejse wù baan fi-
mooso fiyu le.

¹⁶ Fi g e j me le bo g e njin 
yi bamii le bachii yi kibo
kinchie n le k ne fejii, yi j me
le ba g e yi muh le k ne nyume
muh w u shige k ne w u baaj,
k ne muh kwa, k ne w u fu-
ude, k ne nyume nfwa, mo
nyume ge nfwa ge,

¹⁷ wu le tanlo muh gu kene
wu gese fiee nje wu keme njiqe
wuyu sen ge. Njiqe wune le jee

chi nyan yi kuufe ye yee, kene
ajii a ŋwa a le jee chi nyan
yiyu le.

18 Fine le fiεε fi goone
bvufee bvù baŋ. Muh wù
kεme bvufee tεεŋ ajii a ŋwa
kanε a le jee chi nyan yinε wu
kεε. Ajii a ŋwa kanε wo lεme
fe jee chi muh wu wuŋ le, ba
tan le, (666).

14

Mwa Shoŋ bɛ bamii ba
144,000

¹ Beŋ yēge beŋ yû, ndoo ɲka
mbijɛ, nja n'yɛŋ Mwa Shonj le
wu leme yi mbegɛ wu Sayon
le, be bamii banchvuge gwii
kicho mbaanyɛ ncho banɛh
(144,000) bo nyume be wu.
Bamii banɛ le ba gɛ keme
njiŋɛ wu jee che be chi Chiji fe
bo jii.

² N'yu je too fewe yi yode
njε joo yi gwee a kiŋkon le,
yi kfuunε te njε jaŋ yi mgb-
wame. Je yi ḥgè n'yu yiyu gè
jeme te njε chikome chi bamii
kude.

³ Bo gè yeeñee ñkee wumu wù fwęñ fwe a kala bę mwęe mu wuñe mù muneh mwęe mo bache baa. Gę gę tanlo muh kęe ñkee wuyu federbamii ba banchvuge gwii kicho mbaanyę ncho banęh baa gę. Le bo ba ba gę sunę wa chiaan yi kimbefe le yi nsheñ le.

⁴ Banε le bamii ba gè baanj
a cheŋe gε ye yiboo be bikεse
gε, nje gε bo gè kee wa bikεse
gε. Le bo baa bo to bo bii
Mwa Shon le, mo faan fε wu
gè gεeŋe fo. Bamii banε le ba
bo gè sunε antenε a kinjogogε
ki bamii kichii bo nyume nje

muntan mü fweele fε Nyo le
bε Mwa Shon.

⁵ Chimbiaŋ gè baan̄ a yu gε
chi bu jwe wuboo le gε. Bo
nyume fiboo ɳigile sən̄.

*Njεmε wù banchendaa ba
Nyo ba batεde*

⁶ Nja nja n'yεŋ nchendaan
wu Nyo wumu le wu fuune
antenee a kibvule. Wu gɛ
keme saaka wù joŋe wù kage
ge ki wu fɛjɛ bamii ba le yi
nshɛŋ le bachii. Wu gɛ bee
ki wu fɛjɛ bitun le bichii, be
bante bachii, mo bamii ba
jɛme mo jé yĩ la mo bamii ba
la bachii.

7 Nchendaa wuyu jaŋ
fewεεwe le, "Bεŋ fāane Nyo
bεŋ tūme maŋkuŋ mε, nje kife
ki nsa we le ki to ka ki kojε.
Bεŋ nyāa mbεεŋse wù baŋ
wu le, le wu wù gè fe kibvule
bε nsheŋ mo joo yĩ baŋ bε
maŋuu mà joo bude mo le."

⁸ Nchendaa wu Nyo wumu wù kinfee, tu wu bii wu le, wu duu le, "Babilon wù baanj le wu gwe wa, wu le wu gwe wa. Le wu wù ge bitun bichii bi mu kinche ke ki kinjan një mbvuun."

⁹ Nchendaa wu Nyo wumu
wù kintede mo wu bi te bo le,
wu tu wu jaŋe fewεewe le, “Nε
muh moŋ lo wu nya mbεεŋse
wù baan nyaŋ yi kuufe ye yee
le be fimooso fi nyaŋ yiyu le,
wu keme te njihε fe jii kene yi
kibo le.

¹⁰ tu wu lé wu gê wu mù
shéŋ yi Nyo yí bœne nje no
muh to wu muu mbvuun.
Shéŋ yi yu le wu chine a fiŋkoo
fie fi shéŋ yí toonye le wu

baan̄ fiŋse ḡe. Wee muh lé
ba nyume ba ḡe ba nōj wu a
fiee le, fi fiee nj̄e muŋkan̄, wu
yēne ḥ̄ge yo. Fine fiee lé fi ḡe fi
nyume fwe a banchendaa ba
Nyo ba yuude be Mwa Shon̄.

11 Munjige lé mu gê mu
bêne geh lo segechii mu ya
kage ge, fe ba noŋ bo ŋge
le. Ge bamii banę bo nyaa
mbęęŋse wù baanę nyan yĩ ku-
ufe ye be fimooso fi nyan
yiyu mo bamii ba keme njinę
wu jee che le bo ge bo kêmę
nfufe shenę yi ŋge wuboo le mo
fenshe kene antaŋ ge.”

¹² Fine fiee geene fe bamii ba
le ba Nyo le, bò geede banchi
ba Nyo, bo leese fitele yi Jiso
le, le bo keme ki bo kâan shén.

13 Nja n'yu je jeme woŋ wu
Nyo le, yi duu mene le, "Sāŋ
fine: Käge yi mɛeſe le gɛeŋe lo
njoŋ wù baŋ le fe bamii ba
kwe bo nyu bo taashe wa be
Tada le." Kiyo ki Nyo tooŋ le,
"Kinlanje kĩ baŋ le fe bo le
nchieeŋ, nje bo lé bo fūfe yi
maloŋ maboo le, gee chiboo
chi joŋe bii bo le."

Ngweje wù le nsa wu Nyo

14 Beŋ yêgę beŋ yû, nja
mbiję n'yęŋ kimbe ki baŋ lo
le, muh shii yi kimbe kiyu
le wu fieenę muh wù jee che
le Mwamuh. Wu gè boon
kifo ki bvunfon ba kenyę be
kichwa ki bige kî yeede, wu
keme finyoo abo fi nyume nję
fi yuuŋ, fi koode.

15 Nchendaa wu Nyo wumu
ja wu bu yeh yi kintanyé le,
wu wan muh wee wù gè shile
yi kimbe le, fewewe wu jemé
le, "Néje finyoo fiuñ wo gwéje,

ŋgwejε yu. Kife ki ŋgwejε le ki kojε ka, kikwε ki nsheŋ le ki ta ka chuule kĩ ba gwεjε.”

¹⁶ Noo, muh w^{ee} w^u g^e shile
yi kimbe le mo wu jise finyoo
fie yi kikw^{ee} ki nsh^{en} le, wu f^e
gwej^e yu yi nsh^{en} le.

17 Nchendaa wu Nyo wumu
ka wu bu yeh yi kintanye yi
fewe le, wu keme te finyoo njé
fi vuun abo fi koode.

18 Nchendaa wu Nyo wumu
mo wu bu fe kitana ki
kintanye le nyume wu keme
bvunja a nju we. Wu wan
fewewe wumu wee wu ge
keme finyoo fi koode fiee
le le, "Nje finyoo fiu w
suumbe bibijue bi muntan mu
mbvuu yu yi nshej le, nje
muntan muyu le mu yee
wa." *

wa.
19 Nchendaa wu Nyo wumu
mo wu jise finyoo fie yi nshen
le, wu suume muntaq mu
mbvuun ma yi nshen le, bo
baanyi, bo chvuge bvujuu
bvù baan bvù ba soone mb-
vuun fo le, fine duunyi fiee fi
shen yi Nyo yi beeene yi wu le
wu ge fe bamii le.

²⁰ Bo tu bo soone muntau
mu mbvuuj mayu be bikaa
akfuuj a kilaantej le, bude
kileme, ki yise ki beej ki bu
nje fe jwe wu nyambala le, ki
leej ki geene, ki geen ki bu nje
bama gii yifee.

15

*Banje ba bvusooshwi ba le
ba kimse*

1 N̄ka n̄ja n'yεŋ kfuu chi fiεε
fi jwe wù yune fimi le fewe,
nyu lo kiŋha ki fiεε k̄i baŋj.
Ḡe bee banchenda ba Nyo ba
bvusooshwi bò k̄eme baŋge
bvusooshwi ba le ba kimese
ki bo nyâ bamii le, nje bo banę
le ba Nyo lé wu ḡe wu m̄esę
wu dûnyę shéŋ ye ȳi bεne bo
le.

2 Nka nja n'yεη fιεε fimi le fi
fιeεnε joo yι baan yimi yι le ba
fiŋse bε ηgu, yi yuude nje mi-
joo. Bamii bamu leme mbebe
joo yι baan yiyu le bo nyume
bo so wa nyaŋ yι kuufe ye yεε
bε fimooso mo ajii a ηwa a le
jee chi nyaŋ yiyu. Bo gε leme
fo bo kεme chikome chi Nyo
chiaan le,

³ bo yeeñe ñkee wu Muse wù
muh leme wu Nyo be ñkee wu
Mwa Shonj. Bo gè yeeñe le,
“O Tada Nyo wù Keme
Bvunja Bvuchii,
mwee mù wo gee le mù baanj
be mu kingha.

Wo le Nfon wu bituŋ bichii,*
je yĩ wo gee mwee yo le yĩ
chaan be yĩ nchięen.

⁴ O Tada, muh wù taŋlo wu
gɛ ka wu fâane wo gɛ,
ki wu túme maŋkuŋ
mwun le yeeŋ?

Le geh wo maa wù yuude.
Bituŋ bichii lé bi gê bi tôo bi
nyâa mbœεŋse wù baan
wo le,
nje bo le bo yεŋ mwεε mü
wo gee le mu nyume
chaan.”

⁵ Ajin ayu nja mbijε, n'yεŋ
ba gwenyε yeh yi kintanyε vi

* **14:18** Muntar mune le a já yi bala le le "Gleb". * **15:3** Banja ba kege bamu kême le, "Nfon wù segechii", bamu le, "Nfon wu bamii ba le ba Nvo."

fewe nyume chun yī duunyi lε
Nyo le bε bamii.

⁶ Banchendaa ba Nyo ba
bvusooshwi ba gè këme banjë
ba bvusooshwi baa mo bo bu
yeh yi kintanye yiyu le. Gè
bee bo jii njú yi baan yi lale,
bo kaan chin'wa yi gvñu le
ba kënye be kichwa ki bige kï
yëede.

⁷ Fiee fimimia ñgoo yi mwëe
mu wuñe mù munëh mwëe
mu mo mu nya bintee bvü-
sooshwi banchëndaa ba bvü-
sooshwi baa le ba kenyë be
kichwa ki bige kë yëede. Bin-
tee biyu gë bee bi yisë be shënj
yï beëne Nyo wù le segechii
wu kage gë.

8 Yeh yi kintanyé ja yi yisë lo
be munjige mù jade fë n'yule
wu Nyo le be fë bvunja bwe
le. Fi mo fi nyume le gë tanjo
muh gë ka wu lêe yeh yi kin-
tanyé yi Nyo le gë, gëne bude
no banjë ba bvusooshwì ba
banchëndaa ba Nyo ba bvusooshwì
baa gë këme ki bo
nyâ bamii le bo ka.

16

*Bintee bī bvusooshwi bi
shéŋ yí bεεne Nyo*

1 Nja n'yu je yimi jeme
feweeewe yeh yi kintanye
iyiu le banchendaa ba Nyo
ba bvusooshwi baa le le,
“Beη gēηη beη chvū shēη yi
beεne Nyo yi le bintee bi
bvusooshwi bieε yi nsheη le.”

² Nchendaa wu Nyo wù fwe
mo wu geeŋ wu chvu ke kin-
tee ki shéŋ yí bëene Nyo yi
nshéŋ le. Biŋkogo bï kuufe ye
bi yuune, bi koo bamii ba gë
keme njinę wu nyan yí kuufe

ye yεε bo nyaa mbεεηse wù
baaŋ fimooso fi nyaaŋ yiyu le.

³ Nchendaa wu Nyo wù
kingane kinfëe chvu ke kintee
a joo yibaan le, joo yiyu kaasë
yi tu yi nyume një kilemë ki
kinjkwe ki muh. Fieë fichii fi gë
chee a joo yiyu le kwe.

4 Nchendaa wu Nyo wù
kingane kintede chvu ke
kintee a joo yi bohge le mo
manjuu ma joo bude mo le,
yi ja yi tu bileme.

5 N'yu Nchendaa wu Nyo
wù jiiŋe fe joo le jemé le,
"Nyo, wo le Nyo wù chaan yi
je yi wo suuné bansa
bané yu.

Wo wù le meese, wo gè bee
wa.

O Nyo, wo wu yuude.
⁶ Bamii bane le ba kileme ki
bamii ba le buj,
mo bamii buj ba ntuj le fe bo
bo.

Wo mo wo nya kilemē bo le,
 bo mu
Fine fiee le nlaŋe wuboo
 kibee."

7 Nja n'yu je bu fe kitana ki
kintanyε le yi tooŋ le,
“Eε Tata Nyo wù Kεmε Bvunga
Bvuchii,
wo suunε bansa buŋ wo bii
je yĩ nchiεεŋ le bε yĩ
chaan le!”

⁸ Nchendaa wu Nyo wù
kingane kinéh chvu ke kintee
nyu yijuule, juu keme bvunga
chi toonyi bamii njé ngu.

⁹ Ntoonye wù baanj wù gè bude yi juu le tu wu toonyi bamii. Geene, bo fan ki bo kûse muntele muboo, ki bo bêenjse bvukuun bvu Nyo. Bo tu bo chene lo be jee chi Nyo

wù keme bvunga bvu bang_e
banɛ.

¹⁰ Nchendaa wu Nyo wù
kingane kiteŋ chvu ke kintee
nyume yi kala wu nyaŋ yĩ ku-
ufe ye yee le, woŋ wù nyaŋ
iyiu gè sage ja wu tu kijibé.
Bamii tu bo nyume yi malunj
le bo lume aleme aboo.

11 Bo ja bo tu bo naanyi lo
Nyo wü le fewé, nje nlujé bë
binjoko biboo. Geené, bo faj
ki bo kússé gee chiboo.

¹² Nchendaa wu Nyo wù
kingane kinsoo chvu ke kin-
tee nyu joo yì baan̄ yi Yufleti
le, joo yiyu mo yi yune, ki yi
kénye je yì banfon̄ ba jade a
kimbe ki juu saane yo ki bo fê
yo.

¹³ Nja n'yεŋ biyo b̄i yiide
bimi le bitεde bi fiεεnε bichi-
aaŋju. Bi bude jwe wu kiŋga
ki nyāŋ ȳi fiεεnε nyāŋ joo yεε
le, bε jwe wu nyāŋ ȳi kuufe
ye yεε le, mo jwe wu muh wu
mbiane lε wu le muh wu ntuŋ
wu Nyo.

¹⁴ Biyo binε le banchendaan
ba debele. Nyume bi bī
gee mwεe mù duunyi bvunja
bvuboo. Bi jiényi bi gεene fε
banfonj ba bituŋ bichii ba yi
kikwεe ki nshen le, bi baanyi
bo le bo sēses jen yī lé yi gē
yi nyūme yi juu chī baanq chī
Nyo wù kēmē bvunja bvuchi
le.

15 Jiso gè jemē lε, “**Beñ yêgε**
beñ yû, nlé ñgê njâ ntô njε
chonj. Kinlanje ki baan le fe
muh wù lefe gε le, wù keme
njú ye ye le wu le keefε
wu gê wu jâ wu bû kichine
kiyese bamii yêne kichine
ke le gε.”

¹⁶ Biyo biyu mo bi baanyε banfon bayu fe kijuse ki batεŋe a jé yi Ibulu le le Amagedon.

¹⁷ Nchendaa wu Nyo wù
kingane kinsooshwi chvu ke
kintee kε we yi fii le. Je yimi
bu yeh yi kintanyε le fe kala le
yi jemε fe wεewe le, "Fi ge wa
ye!"

18 Jan ja yi tu yi lale, yi
ngbwame, yi kfuune, nshen
shinjshi be bvunja baan. Ge
kfuu chi wee shinjshe wu
nshen ge shinjshe be bvunja
baan ne ge nyu wa yu ge, kege
no muh ge ke wu nyume yi
nshen yine le. Nshinjshe wuyu
ge kuufe ye baan.

19 Kilaantęŋ kĩ baan̄ badę ki
bu bimbe bitęde. Bilaantęŋ bi
bitun̄ tu bi keeshi. Nyo gę bee
wu kwaje kilaantęŋ kĩ baan̄
kinę kĩ Babilon̄, wu nya fiŋkoo
fi shęŋ ye yĩ bęne wu le, wu
selę.

²⁰ Bitunj bi a joo antennee
bichii fεε lo, bambegε te lese
lo.

¹⁰ 21 Abe a baan baan tu wo
gweeyi fewe chimimia chi jiji
nje bakilu mbaanye. Abe ayu
gweeyi yi bamii le. Bo tu bo
naanyi lo Nyo, nje wu le wu
chiijse nge wu abe fe bo le.
Wune nge gë kuufe ye baan.

17

Kiŋkfuŋ ki kwese wu kin-jikuu bε nyaŋ yĩ kuufe ye

¹ Nchendaa wu Nyo wumu
antenee a banchendaa ba Nyo
ba bvusoosho wi ba gè keme
bintee bi bvusoosho wi biee ja
wu to wu jeme mene le, "Tô
ndûnye wo kfuu chi nge wù

ba le ba nyâ kinjkuŋ ki kw se
wu kinjikuu w e w u le wu
shii yi j o y i duude le.

² Kwese wuné le wù bε ban-
fon ba yi nshεŋ le fεnε gee kin-
jan, kinche ke ki kinjan kinε
le ki koo wa bamii ba yi nshεŋ
le fεnε nje mbvuun.”

3 Nchendaa wu Nyo wuyu
ja wu jo me, me nyume chi-
aaŋ yi Kiyo ki Nyo le, wu
gεεŋ be me nchvuun. N'yeŋ
kwese wumu le wu shii yi
nyan yĩ kuufe ye le yi yεede
ne ḥganyinganyi yi yise lo be
ajee ye ye le yichii a cheŋe be
jee chi Nyo le. Nyan yiyu gε
keme bikwεe bvusooshwi be
binchoo yuufe.

4 Kwese wuyu gë susë ye bë
njú yi bamii ba baanj baanj
yi yëede lo, wu lale ye le bë
mwëe mü ba kenyi bë kichwa
ki bige kë yëede mo kfuu chi
ata a tëeme kwa mo mwëe
mumu yeye yeye mü tëeme
kwa. Wu gë keme finjoo a wu
bo ba kenyë bë kichwa ki bige
kë yëede fi yi se bë mwëe mü
kuufe ye mo nyien yi kinjan.

5 Ba ḡe san jee chimi fe wu
jii, jee chine nyume a ŋgan
le le, "Babilon wù baan wù
le bwēe bik̄ese ba binjikuu
mo wu mwēe mù kuufe ye yi
nshen le."

6 N'yeŋ kwəse wuyu le wu
mu wa kiləmə ki bamii ba le
ba Nyo ba bo yuuyi nje Jiso, ki
koo wu nje mbvuun.

No n'yeŋ kwese wuyu le
noo, jwe yun me baan.

7 Nchendaa wu Nyo wee
bih mene le, "Jwe yune wo
nje la? Nle nseεη wo fiesε
fi nvile le kune kwεse wunε

bε nyāŋ yĩ kuufe ye yinε yĩ
kẽme bikwεε bvusooshwi bε
binchoo yuufe yĩ tuude wu.

8 Nyan yi kuufe ye yine yi
wo yen ge bee yu, geene mee se
wune ge yi baany u ge. Yi le yi
ge yi ja akuu a kintuge kee ki
shiide ne noong le, yi bee ne we
yi mo yi gee nf fe ba le ba leeshe
lo yi fo. Jwe le wu ge wu yune
bamii ba le yi nsheng le be ba
ge baany a saany ge ajee aboo a
nwa wu bamii ba keme kinche
le ge, kege no wo ne ge ke. Wu
le wu ge wu yune no bo le bo
ge bo yede nyan yine le, nje
nyan yine ge bee yu, geene ge
yi baany u ge, yi baany i ka yi
to.

⁹ Fine le fiee fi goone kikw  
k   keme bvufee. Bikw  
bi nyan y   bi bvusooshwi
le bambege bvusooshwi ba
kw  se wee shile yu. Bikw  
biyu te le banfon ba bvuo-
sooshwi.

¹⁰ Banføj ba bateŋ le bo
gwe wa, wu mumwaa baan
wu sage, wumu baan a to ge.
Wee ge doo wu to, wu keme
geh ki wu nyū yu yi kife le ne
shige.

¹¹ Fi kune nyaŋ yĩ kuufe ye
yee yĩ g̃e bee yu yi ka baan
g̃e yu g̃e, yi le t̃e nfoñ, nfoñ
wuñe nyu wù kiŋgane nyaañ,
geeñe wu le ŋgoo yi banfoñ ba
bvusooshwi baa le. Wuwee t̃e
doo wu g̃e wu to wu mo wu
g̃eŋ fe ba lé ba l̃eſhe lo wu fo.

¹² Binchoo bi yuufe bī wo
yen binε le banfonj ba yuufe
ba ba baanj a nya gε bvunja
bo le ki bo sāge gε. Ba doo
ba ghaa bo, bo mo bo keme
bvunja ki bo sāge bε nyan vi

kuufe ye yee. Geené bo lé bo
gê bo sâ yi ntaj wu kife le wu
mumwaa maa.

¹³ Bo bane bachii bo keme
gēh ḥkwaje wu mumwaa. Bo
lé bo gē bo nyâ bvunga bvu-
boo bvu nsa bvuchii nyān yî
kuufe ye yee le.

¹⁴ Bo lé bo bânyε bo tûŋ
jεŋ bε Mwa Shon, geenε Mwa
Shon sô bo, nje wu le Tada
wu batada bachii nyu Nfoŋ
banfoŋ bachii. Wu lé wu tûŋ
wu sô bε bamii be ba wu le
wu tεεŋ wu cha bo lεme bε wu
segechii.”

¹⁵ Nchendaa wu Nyo wee
jeme mene le, "Joo yi wo be
yen yi kwese wu jii kuu wee
shii yu, le kfuu chi bamii be
binchvu bi bamii mo bitun
mo bamii ba jeme mo je yi la.

¹⁶ Binchoo bì yuufe bì wo
be yεŋ biεε, be nyaŋ yí kuufe
ye yεε lé bo gê bo bâne kwεse
wù jii kuu wεε. Ba lé ba gê ba
lôh mwεε mwε munchii wu
mε geh kinyi kiyεse, ba shôo
nyan ye yi ye, ba mēse ba tōn
wu be ɳgu.

17 Finε fieε gele Nyo a
muntele muboo le lε bo gē fieε
fi wu goone, wu mo wu ge lε
bo kεmε ηkwaje wu mumwaan
ki bo nyâ bvunja bvuboo bvun
nsa nyanj yī kuufe ye yεe le
gēen bū no je yi Nyo le yī tō yi
kōje.

18 Kwese wù wo be yεŋ wεε
wu le kilaantεŋ kí baan kí
kεme bvunγa a banfon ba yi
nshεŋ le bachii we."

18

*No kilaanteŋ ki Babiloŋ gɛ
gwe*

¹ Ajin ayu n'yεŋ nchendaa
wu Nyo wumu le wu shiide
wu too we wu kεme bvunja
bvù baŋ, n'yule we baŋ yi
kikwεe ki nshεŋ le kichii.

² Wu waŋ feweeewe be je yi
teeme le, "Babilon wù baan, le
wu gwe wa! Wu le wu gwe
wa! Wu le wu tu wa kijuse ki
banchendaa ba debele chee
fo. Wu le bvuta bvut biyo bi
yiide bichii. Wu le wa bvuta
bvut munyii mu nyien be mu
ba ban e munchii.

³ Wu le wu gwe wa njε
bituŋ bichii le bi mu wa
kinche ke ki nyien yi kinjaŋ
ki koo bo njε mbvuun, banfɔŋ
ba yi nshen le bo ge wa kinche
ki nyien yi kinjaŋ bε wu.
Bamii ba waan bachii ba yi
nshen le bo ku wa ye le njε
kwa we wu le wu baanyε wa
wu kfu lo."

4 N̄ka n'yu jé yimi jaŋe woŋ
wù f̄ewe le yi j̄eme l̄e,
“Bamii baŋ, bɛŋ bû lo yo,
wu l̄e keeffe bɛŋ l̄eē bimbefɛ
bie le ḡe,

be le keefə bəŋ lēe tə ñge wù lé
 wu gê wu tô fe wu le gɛ.
5 Bimbefə bie le bi yise wa bi
 bəɛŋ bi bu fewe,
Nyo le wu kwajə mwəɛ mwe
 mù mbefe.

6 Ba gê be wu no wu ge be
bamii bamu.
Ba lânę wu yi gee che le
kiŋgane kinfęe.
Ba gêe mbvuuŋ mà le ŋge
muŋkoo munfęe,
a fiŋkoo fi wu to wu gęede ma
bamii bamu yo,
ba nyâ wu mû.
7 Ba fê ŋge be nsaasę ba nyâ
wu le

gəh yeeŋyeeŋ no wu gə chiaase
ye a bvukuge ntenee
wu jii kikwəe ke.

Wu shiide wu kfuuñe gvuu
wu jeme le,

'Nle Yaa yi kala le,
gε me nyume kwεŋkfу gε,
gε me nyume n'yu nge
mbeede nsoge kikwεε
gε.'

⁸ No wu jeme noo, le geh no
 ŋge le wu tō,

yi ye ye le yi juu le chimimia.
Kinchen lé ki gwê yi ye ye
le, wu bêede wu soge
kikw  .

Jεŋ lé yi kôo tε wu,
ba tōŋ wu bε ŋgu,
nje Nyo Tada wù lé wu gê wu
sâ wu keme bvunga.

*Bamii ba yi nsh&e;j le, lé bo
gê bo bêede Babilon*

⁹ Banfoŋ ba yi nshɛŋ le bò
gè gee nyieŋ yi kinjaŋ bε wu,
bo jii ye bε wu, bo lé bo
bêede bo fûge sege bo yεŋ no
munjige bεne ye ye le no wu
fiee.

¹⁰ Bo lé bo gê bo lême lo
je yî ndefe le bo faane no bo
yede ba njiiñse bë wu. Bo lé
bo gê bo châne ye bo jeme le,
'Ey bë! Ey bë! Babilon, wo
wù kilaantej kï baan! Wo wù
kilaantej kï kuge! Ngé le wu
mo wu to gëh lo ye yo le gëh yi
ntan wu kife le në kimimia?

¹⁵ Bamii ba waan̄ ba ḡe gese
mw̄ē bo kade bige chiaan̄ ye
le, bo lé bo ḡē bo l̄eme lo je yī

* **18:13** Kfuu chi jiij chinε le a jé yi bala le le “frankincense”, kfuu chi mεε mà gwee wun le tε le “myrrh”.

ndefe le bo nyume bε nfaan
no bo yede wu yene ηge. Bo lé
bo gē bo wâne lo kwe, bo sogē
bikwεε bo chanε ye bo jeme le,

16 'Yε bε! Yε bε! Yii yī
baan le fe kilaanteŋ kī baan
kinε le, ki chi bee ki suse
ye be njú yī shinjeshinje mo
yī yeeede ḥganyiŋganyi mo yī
yeeede ghaaŋŋj, yī lale ye ye
le be mwεε mü ba kenyε bε
kichwa ki bige kī yeeede mo
kfuu chi ata a tεeme kwa mo
bige bi baan bi tεeme kwa.

¹⁷ Ba le ba yεεsε lo bvukuge
bwe yi ntan wu kife le ne wu
mumwaa?"

Bachiji bikw   bi mutima
bachii b   bamii ba ji  nyi a
mutima le mo ba l  ne yo mo
bamii bachii ba ji  nyi a joo bo
kame waan  , l   bo g   bo l  me
lo te je yi ndefe le.

¹⁸ Bo lé bo gê bo yêde no
munjige flee mu bœne bo mo
bo beede bo duu le, ‘Kilaantëŋ
kî chi bee një kilaantëŋ kî
baan kinë le kî la?’

19 Ba lé ba gê ba kfûune
kimbvuné a bo fwa no bo jañe
kwe bo sage bikw  , bo beede
bo duu le, 'Y   be! Y   be! Y  
y   baan le f   kilaant   k   baan
kin   k   bamii bachii ba keme
mutima le bo ku yi bvukuge
bwe le! Ba le ba y  se lo
ki yi nt  n wu kife le ne wu
mumwaa?

20 Beŋ ba le woŋ wù Nyo
le, beŋ lâŋeye fiena yi fiɛɛ fi
kooshi fɛ wu le. Beŋ bachii
ba le bamii ba Nyo be boonŋ
ba ntunŋ ba Jiso mo bamii
ba ntunŋ wu Nyo bachii, beŋ
lâŋeye nje Nyo le wu suunɛ
wa nsa yi fiɛɛ fi wu ge be beŋ

le!”

²¹ Nchendaa wu Nyo wù
tëeme wumu mo wu ja wu
tuu kibwee ki tede ki nyume
njé jéne chí baan, wu shiishé
chi shii a joo yí baan le nè
wuuu. No wu shiishi, wu mo
wu jéme le, "Le geh noo no
ba lé ba gê ba shiishé wo wù
kilaantej kí baan kí Babilon
wo shii bë bvunga nè, ba ge ka
ba yëñ lo wo le gë.

²² Ge ba baanj ba ka ba yû
lo kome kene yole kene ndoñ
kene son a wo le yo ge. Ge ba
baanj ba ka ba yêñ lo muh lene
fiee kene nyume fi la wo le ge.
Ge ba baanj ba yu jene jeme a
wo le yo ge.

23 Ge kin'yesε baan ki ka
ki yεede fε wo le ge. Ge ba
baan ba ka ba yu lo jε yi chiji
bvuguu kεnε yi luu jεme a wo
le yo ge. Fi lé fi gε fi nyūme
noo nje bamii ba waan buŋ
gε bee bamii ba baan baan ba
yi nshεn le, wo gε lεede bituŋ
bichii bε nfiŋ yo.

24 Le kilaanteŋ kinę ki
kilẽme ki bamii ba ntun wu
Nyo be ki bamii ba le ba Nyo,
le chiaanę yi ki le. Le ki ki
bamii bachii ba bo gę yuuyi
yi nshen le, le chiaanę yi ki le."

19

Bo nya mbeεηse Nyo le

¹ Ajin ayu, nja n'yu fiε
yode lo woŋ wù fewe le njε le
kinchvu ki bamii kĩ baaŋ, fi
wanε le,
“Mbεεŋse nyûme fε Nyo wese
le.
Le wu wù bvuuse bamii, le
wu wù keme bvukuge
be bvunga.

² Wu suunε bansa be wu
bii nchiaeŋ le be je yi
chaan le.

Wu le wu noŋ wa n̥gɛ yi
kinjkfʊŋ ki kwɛse wu
kinjan wɛe le,
wù chi chɛŋe kikwɛe ki nshɛŋ
be kinche ke ki kinjan.

Wu le wu chvuu wa kichvuse
yi kwese wuyu le,
ki bamii be ba l^eme ba wu g^e
yuuyi le."

³Bo ka bo kaase bo tu bo wanε
lε.

"Mbεεηςε nyûme fε Nyo le.
Munjige mù bεeñe a ki-
laanteŋ kinε le, lé mu
gê mu bεeñe segechii
mu kâge ge."

⁴ Baché ba mbaanfiee ncho banéh baa mo mwéé mu wuñé mù munéh mwéé mo mu gwe mu géeñ fékkuu mu nya mbeenjé wù baanj Nyo le, wù le wu shii yi kala le. Bo tu bo duu le, "Fi nyúme noo. Mbeenjé nyúme fë Nyo le."

5 Je yimi mo yi bu fe kala le
yi duu le,
“Beŋ̊ bachii ba le bamii ba
leme ba Nyo,
beŋ̊ bɛeŋ̊se Nyo wese besabɛŋ̊,
beŋ̊ bachii ba faane wu kɛnɛ
nyu ba shige shige,
kɛnɛ ba baŋ̊ baŋ̊, beŋ̊ nyâa
mbeɛŋ̊se wu le.”

*Nka wu bvuguu bvu Mwa
Shon*

⁶ N̄ka n̄ja n̄yu fiεε fimi fi nyume n̄je je yi kinchvu ki bamii fi yode n̄je joo ȳi gwee a kin̄koŋ le, yi wanε n̄je jan̄ ȳi ηgbwame be bvun̄ga le,
“Mbeεηse nyûme fe Nyo le,

nje Tada wese besabεŋ wù
Nyo,

wù Keme Bvunga Bvuchii wu sage wa.

7 Besabεŋ lân̄eye, bee sâge,
bee nyâa mbεεŋse wu
le,

nje kife ki bvuguu bvu Mwa
Shonj le ki to wa,

Kwese wù fwεŋ le wu seess
wa kikwεε ke.

⁸ Ba le ba nya wa nju yi
shiñeshiñe
yi yuude yi lale wu noŋ ye le.”
(Nju yine le gee chi chaan̄ chi
bamii ba le ba Nyo.)

⁹ Nchendaa wu Nyo wuyu ka wu jemē mēne le, "Sān fine fi le le, 'Kinlaŋye kī baan le ki bamii ba ba le ba be bo le bo to fe ŋka wu bvuguu bvu Mwa Shon le.' " Wu ka wu jemē mēne le, "Banjēmē banē le ba nchieeŋ, nyu banjēmē ba Nyo."

¹⁰ Mε mo njia njgwe bikaa bie
le ki nnya ηgvunε wù baan
nchendaa wu Nyo wunε le.
Wu jεme mene le, "Keefε wo
gē noo gε. Nle geh te muh wu
leme njε wo mo boonj ba bwoo
ba leme yi fiεε fi ba jεme kune
Jiso le. Wo nyāā ηgvunε wù
baan nyume Nyo le. Fiεε fi ba
jεme kune Jiso fine * le geh fi
kibεε fi bamii ba ntuj wu Nyo
gè jεme."

*Mwa Nyo tuŋ jeŋ wu so
bamii be ba kimbane*

¹¹ Nja n'yeŋ fewe gwenye,
nyambala yimi yi baŋ leme
fo. Muh nyume yu ba teŋe le
Muh wù Leme yi Je ye le bε
Muh wù Nchiεŋ, wu to wu

* 19:10 Κενε λε, “fieε fi Jiso jeme fine...”.

suunə bansa be kənə wu tune
jɛŋ yĩ chaan.

¹² Ajii awe gè bee njé lemè chi n̄gu, bifò bi bvunfɔŋ nyu a wu fwa wesee. Wu gè keme jee ba saŋ yi ye ye le gè muh mu gè nyume yu wù kee chi, fuge wu səŋ gè.

13 Wu gè bee wu suse ye ye
be kikunj ki ndefe ba leesé a
bileme le. Jee chì ba gè tene wu
yu le le Ie yi Nyo.

¹⁴ Bamii ba jeŋ ba le woŋ
wù fewe le bo bii a wu jin̄ bo
beεŋ nyámbala yi baan̄ bo jii
njú yi shin̄eshiŋe, yi yuude yi
baan̄ ne byuuu.

15 Nyo yi jen yî koode gê
bude a wu mu nyume yi yî wu
lé wu gê wu sô bituŋ yu wu
mo wu sâge bi bë bvunja bvù
baaŋ. Wu lé wu gê wu bvûse
shéŋ yi Nyo wù Keme Bvunja
Bvuchii wu dunye bamii le.
Shéŋ yi Nyo yinë yî bëne
baaŋ le një kiso kî ba soone
muntan fo mbvuun bude.

¹⁶ Yi kikuŋ ke le bε yi yεŋ
le ba gɛ̄ san jee che lε, "Nfon
banfon, mo Tada wu batada."

17 Nka nja n'yεŋ nchendaan
wu Nyo wumu le wu leme
antenee a juu. Wu gè leme noo
wu janje munyii munchii mù
fuune we wu duu le, "Bεŋ tō
bεŋ tāashe fe ɳka wù baŋ wu
Nyo ge le.

18 Beŋ lé beŋ jí agvuŋ a
banfon be a bachiji bikwεε
bi bamii ba jeŋ, mo a bamii
ba keme bvunja, be agvuŋ
a nyambala, be a bamii ba
beɛne yu, mo a bamii bachii
ba le nfa, be a ba le ge nfa ge,
mo a bamii ba shige shige, be

a ba baŋ baŋ."

¹⁹ Mε mo n'yεŋ nyāŋ yĩ ku-
ufe ye bε banfon̄ ba yi nsheŋ
le mo bamii baboo ba jεŋ bo
taashe ki bo tūŋ jεŋ bε muh
wù gε shile yi nyambala le mo
bε bamii be ba jεŋ.

20 Le jεŋ kε, wu koo nyan
yī kuufe ye yee bε muh wù gè
mbiane le wu le muh wu ntuj
wu Nyo. Muh wunε le wu to
wu shee fwe a nyan yiyu, wu
gee mwεε mu jwe wù yunε.
Mwεε munε le mÙ wu gè lede
bε bamii ba kεme njnε wu
nyan yī kuufe ye yiyu ye yi-
boo le, bo nyaa mbεεŋse wù
baan fimooso fi nyan yī kuufe
ye yiyu le. Wu gè noŋ bo
bafεε banε bo nyume ba wunjε
a mamasi wù ffee nyu ŋgu bε
munkan yo.

²¹ Wu wù gè shile yi nyambala yee le mo wu gwooje kimbége ki bamii bë nyo yi jen yí gè bude a wu mu, munyiji munchii ji ye yi bamii bayu mu tu mu neene lo.

20

Nsa wù biluŋ nchvuge

¹ Mε mo nja n'yεŋ nchεndaa
wu Nyo wumu shiide wu too
fewe wu kεme kiŋgwenye ki
kintuge kι shiide nε ηooŋŋ,
mo kibwee ki ncha a wu bo.

2 Wu koo kinga ki nyaj yi
fieene nyanj joo yee nyume yo
yi kege yee yi le debele yi
ka nyume Satanj, wu kaaj be
ncha wee le yi nyume yu geeeij
bu bilun nchvuge.

³ No wu kane noo, wu mo
wu noŋ a kintuge ki shiide
ne noohn kεe le, wu faa, wu

mo wu laan jwe wuyu le wu nyume yo, wu le keefε yi ka yi j̄l̄enyi yi leede bε bamii bitun le gε, gεeŋ bu no biluŋ b̄i nchvuge bieε le bi fe. Ajin ayu ba lé ba kâasε ba fâanyε yi ba chine yi le yi j̄l̄enyε gεh yi kife le ne shige.

⁴ Nka nja n'yεŋ bakala le, bamii ba gε shile yi bo le nyume ba bo gε nya bansa ba bo sage chiaaŋ yiboo le. N'yεŋ te biyo bi bamii ba bo gε yuuycε ba bvuushe bikwεε nje bo gε feeji kune Jiso mo jε Nyo. Bamii banε le ba gε baan a nya ge mbeεŋε wù baan nyan yĩ kuufe ye yεε le be fimooso fie le gε, bo gε baan gεε ge te njijε wu nyan yĩ kuufe ye yiyu fe bo jii ge kene chiaaŋ yiboo le gε. Bo banε gε kaase ε bo tu yu bo tu bo sage be ba Kletu yi bilun le nchvuge.

5 Bamii ba gè kaasè bo tu
yu banè, fine nyume mbu wu
yi kwe wù fwe. Kimbege ki
bamii ba gè kweeyè wa gè
baanj kaasè ge bo tu yu gè, gèeñ
bu no bilun bì nchvuge gè fe.

6 Bamii ba keme njoj wù baan bo ka yuude, lé bo kème kijuse yi mbu wu yi kwe wù fwe wunε le. Ge kwe yi kiŋgane kinfεe ka keme bvunga a bo we ge. Bo lé bo gē bo nyûme bachiji kintanyε ba Nyo bε ba Mbvuse wù Nyo gè ka, bε bo lé bo gē bo ságe gεene bude yi biluŋ le nchvuge.

Ba lé ba gê ba lêeshé Satan

⁷ Bilunj bì nchvuge binε ge
doo bi fe, ba faanyε Satan yeh
vi ncha le.

⁸ wu mo wu bu wu to wu
jiεnyi wu lεede bε bituŋ bichii
bι le yi abu a woŋ a ana le.
Bituŋ binε le Gog bε Magog.
Wu lé wu gē wu bânyε bo, bo
sēesε ki bo túŋ jεŋ. Bo lé bo gē
bo lōone lo njε monsheεŋ mu
a joo yǐ baan̄ le.

⁹ Bo lé bo bú bo j̄lēnye bo
ḡeñ yi nshen le bo ḡeñ ki-
juse ki bamii ba le ba Nyo
b̄e kilaanten k̄i le fitele fie le.
Geen̄, n̄gu lé wu ḡe wu sh̄i
fewe wu l̄eeshé lo bo.

¹⁰ Bo mo bo kôô debele wu
gè jiényi wu lêede bë bo, bo
nôn a mamasi wù fîee nyu
ŋgu bë muŋkan le, fe nyan
yì kuufe ye bë muh wù gè
mbiane le wu le muh wu ntun
wu Nyo le fo. Bo lé bo gë bo
yêne ŋge fo, antaŋ bë fenshe
segechii wu kage ge.

Nsa wù fekimese

11 Me mo nja n'yεŋ kibwee
ki kala wumu le wu baŋ lo,
n'yεŋ te muh wù gè shile yu le.
Kibvule be nshen ja bo fεe lo a
wu jii bo lεse, bo gε ka bo yεŋ
bo le kijuse kimu le gε.

¹² N'yεŋ te bamii bachii ba
gè kweeyε wa le, ba baanj
baanj mo ba shige shige, bo
leme a kala fwe. Bo gwenyε
banjwa, bo gwenyε wumu
nyume wù ajee a bamii ba
kεme kinche. Bo mo bo kε bo
suune bansa ba bamii ba gè
bee bo kweeyε wa, bo bii no
gee chi muh gè bee no ba san
a banjwa baa le.

¹³ Joo yé baanj bvuse bamii
ba gé kweeyé wa a joo bo to.
Kwe be wonj wu banjfu bvuse
baboo bamii ba gé kweeyé wa
bo to te. Bo mo bo suune nsa

wu muh bo bii yi fiee fi wu gè
gee le.

¹⁴ Bo mo bo noŋ kwe bε woŋ wu baŋkfū a mamaſi wù freee ŋgu yo. Mamaſi wù freee ŋgu yo wunε le kwe yĩ kiŋgane kinfεε.

15 Nε ba gè baŋ a saŋ gε jee
chi muh a ŋwa wù bamii ba
kεme kinche le gε, ba noŋ wu
a mamasi wuyule wù fiee ŋgu
yo.

21

Kibvule kifεη bε nshεη yifεη

¹ Nja n'yεŋ wa nyu kibvule
kifεŋ be nshεŋ yifiεŋ le, nje
kibvule ki kege be nshεŋ yi
kege ge fe wa, joo yi baan te
baan ge yu ge.

² N'yeñ kilaanteñ ki yuude
ki le Yelusalém kifeñ ki bu
fewe fe Nyo le ki shiide ki too
nje ñgoon kwese wù gëene luu.

³ N'yu je jeme fe kala le
feweeewe le, "Beñ jíñe beñ yêñ,
fe Nyo lé wu gê wu chêe le wa
be bamii. Wu lé wu chêe be
bo. Bo nyume bamii be, wu
wù Nyo kibee lé wu nyûme be
bo, wu nyûme Nyo wuboo.

4 Wu lé wu gê wu shô ajoo
achii a bo jii. Ge kwe baanj
yi nyume ge, ge fiee fimi baanj
yu le bamii soge bikw  e k  ne
bo beede k  ne bo k  me nsaase
wumu ge, nje mw  e m  u g  e
shee mu nyume, le mu fe wa."

⁵ WEE wù gè shile yi kala le, jemē le, "Bəŋ jɪŋe bəŋ yēŋ, nlé ŋgē mwee munchii méesee mu tú munfəŋ." Wu ka wu jemē mene le, "Sāŋ fíeε fine a ŋwa le, nje bajemē bané le ba nchiεεŋ ba bamii gêε bvufee yu."

6 Wu ka wu kaasε wu jεmε
mεne le, "Fi ge wa ye. Le mε
Afa, nyume Omεga. Le mε
Njκεε, nyume mε Kimesε. Muh
wù kindoŋ yune wu, nlé nnyâ
wu be joo yi bude fε joo yi
kikame le, yi nyaaa kinche wu
mu wu baaŋ fiee laŋε ge.

⁷ Muh wù lé wu gê wu
sô le muh wù lé wu gê wu
kême mwee mune munchii
njé bvushe. Nlé njê nyúme
Nyowe, wu nyume mwa yan.

⁸ Geen^e bamii ba faane
a muntele le mo ba baanj
beεŋ ge, mo ba ghege mwεεs,
mo ba yuuyi bamii, mo ba
gee nyieŋ yi kinjaŋ, mo ba
ŋgaŋ, mo ba buune banyo
bamu, mo bamii ba chimbian
bachii, fiboo lé fi gē fi nyûme
a mamasi wù ffee ŋgu yo
beε munŋkaŋ. Fine^e le kwe yi
kingane kinfεεe.”

Yelusalem wù fwεŋ

⁹ Nchendaa wu Nyo wumu
a ñgoo yi banchendaa ba Nyo
ba bvusooshwi ba gè keme
bintee bì bvusooshwi bì gè
yise be banjé bvusooshwi ba
ajin baa, wu ja wu to wu jemé
mene le, "Tô ñgëej ndûnyë wo
Ngoon Kwëse wu Luu wù le
kwë Mwa Shon wo le."

¹⁰ Wu mo wu jo mε, mε nyume chiaan̄ yi Kiyo ki Nyo le, besa wu gεεŋ fe mbegε wumu wù baan̄ le wù ndefine fe we. Wu dunyε mε kilaanteŋ ki yuude kile Yelusalεm, ki bu fe we fe Nyo le, ki tu ki shiide ki too.

11 Ki gè shiide noo, n'yuu
wu Nyo wu baan yu wu lale
nię tede chimi chi lale chi ba

teñe le Jasba, wu yuude në walala një mijoo.

¹² Kilaantenj kiyu gë këme kitañ kï kuge ki ndefe a we yaga, de nyume yi kitañ kiyu le yuufe ncho yifëe, banchëndaa ba Nyo yuufe ncho bafëe nyume fë de yiyu le. Bo gë sañ ajee a chikfuu chi Ishwala chï yuufe ncho chifëe yi de yi kitañ kiyu le.

¹³ De chine gë bee a kimbe kï juu saane yo le yishëde, nyume awe awe yishëde, nyume akuu akuu yishëde, nyume a juu seele yo yishëde.

¹⁴ Ata a kichi ki kitañ kiyu gë bee yuufe ncho afaa ba sañ ajee a boon ba ntun ba Mwa Shon ba yuufe ncho bafëe yi ata ayu le.

¹⁵ Nchëndaa wu Nyo wù gë jëme mëne, gë këme nfee abo nyume kimbañ ba kenyë bë kichwa ki bige kï yëëde. Nfee wuyu gë bee ki wu fë kilaantenj kiyu bë de yi kitañ mo bimbe bi kitañ yu.

¹⁶ Kilaantenj kiyu gë bee bimbe binëh bi nyume yëënyëëñ bichii, mbvu bë ndefë we mo ndefë kuu nyume geh yëënyëëñ. Wu mo wu fe kilaantenj kiyu bë kimbañ ke këe ki bu bama nchvuge bë gii yiteñ (1,500). No wu fe mbvu bë ndefë we mo ndefë kuu ki bu geh yëënyëëñ.

¹⁷ Wu fe te bimbe bi bu ñkeñë mbaansë ncho bvuso (36) yi nfifë le*. Nchëndaa wu Nyo wuyu gë fe nyu bë nfe wu muh wu wuñ to wu fege yu.

¹⁸ Bo gë joonj bimbe biyu bë ata a teëme kwa ba teñe le Jasba, kilaantenj kiyu kibëe ba jone bë kichwa ki bige kï yëëde lëkileki ki yuude në walala një mijoo.

¹⁹ Bo gë choñ kichi ki kilaantenj kiyu bë kfuu chi ata a teëme kwa yeye yeye wo këme nchón yeye yeye. Chï fwe ba teñe le Jasba, chï bii fo le Safiya, chï kintëde le Agët, chï kinëh le Ëmelal,

²⁰ chï kintëj le Onik, chï kinsoo le Kanelia, chï kinsooshwi le Klisolit, chï nyaanj le Beli, chï bvuuge le Toba, chï yuufe le Klisoble, chï yuufe ncho chimimia nyume le Jasin, chï yuufe ncho chifëe nyume le Ameti.

²¹ De yi kitañ yï yuufe ncho yifëe chine ba gë fë bë chikfuu chi bige bï baañ bï teëme kwa yeye yeye yuufe ncho bafëe, bo jo kige kï baañ kimimia bo fë jwe wu kitañ yu kimimia. Je yi a kilaantenj kiyu gë bee ba fë bë kichwa ki bige kï yëëde lëkileki, je yiyu yuude yi bvushi le ne një mijoo.

²² Ngë baañ n'yëñ ge yeh kintanyë a kilaantenj kinë le gë, një Tada Nyo wù Këme Bvunga Bvuchii bë Mwa Shon gë bee wa yeh yi kintanyë yi yo.

²³ Ge kilaantenj kiyu gë ka këme fiëe fi ki goone fë juu le këne kwii wù baañ yo le gë, një n'yule wu Nyo gë bee wa n'yuu wu yo, Mwa Shon nyu wa kin'yesë ki yo.

²⁴ Bituñ bichii bi lé bi gë bi jënyi wa nyume yi n'yuu wu

* 21:17 këne ndefë le

a kilaantɛŋ kiyu le, banfoŋ ba
yi nshɛŋ le, lé bo gê bo tôo be
bvukugɛ bvuboo a kilaantɛŋ
kinɛ le.

25 Ge bo nyu bo yu bo baŋ
de yi kitaŋ ki a kilaanteŋ kine
le juu chimimia ge, nje ge ak-
fuuŋ baan ayu a jiime yo ge.

²⁶ Bo lé bo gê bo too bë
bvukuge mo kwa wu bitunj
bichii a kilaanten kine le.

²⁷ Geene ge fiee fi le njé fi yude lo seŋ nyu fi gê fi lée a kilaantęŋ kinę le ge. Ge muh wù gee mwęe mù kuufe ye kéné wù mbiane chimbiaŋ nyu wu lée yo ge. Lé gê lée geh bamii ba ba le ba saŋ ajee aboo a ŋwa wu Mwa Shoŋ wù ba saŋ ajee a bamii ba keme kinche le.

22

Joo yi nyaa kinche

¹ Nchendaa Nyo wuyu mo
wu dunye me joo yi nya
kinche yi bude a kala wu Nyo
kuu be Mwa Shoŋ, yi bohge yi
yuude ne walala njε mijoo.

² Yi gè bohge noo yi fede antenęe a je yi a kilaantęŋ kiyu le. Kite ki nyaa kinche gè kuu bimbe bi joo yiyu le bichii. Kite kinę to ki yune muntanę kiŋgane yuufe ncho kinfęe yi kiluŋ le, ki yune kiŋgane kimimia kimimia yi kwii le.* Biŋkame bi kite kinę gè bee nche yì ba fede bamii bachii yu.

³ Ge fiεε fi Nyo le wu njinj nyu fi nyûme a kilaanteŋ kinε le ge. Lé gê nyûme kala wu Nyo be Mwa Shon̄ yo. Bamii

be ba lëme lé bo nyâa mbëëñsé
wù baan wu le.

⁴ Bo lé bo yêde bvushi bwe
le, jee che nyume ba san fε bo
iii.

J.II. 5 Ge akfuuŋ baan̄ ajiŋ yoo
ge, ge bo baan̄ bo ka bo goone
n'yuu wù nyâa kin'yese kene
juu ge, nje Tada Nyo lé wu
nyume n'yuu wuboo. Bo lé bo
sâge nje banfon̄ segechii bvu
kage ge.

Jiso too kife ki shige le

6 Nchendaa wu Nyo wuyu
jeme mene le, "Banjeme bane
le ba nchieen ba bamii gee
bvufee yi bo le. Tada wu le
Nyo wu biyo bi bamii be ba
ntun wu le wu tun nchendaa
we le wu to wu dunye bamii
be ba leme, fee fi keme ki fi gee
fi kooshe kife ki shige le."

7 Jiso duu le, “**Bεŋ yû, ntoo kife ki shige le. Kinlanje ki baanj le fε muh wù le wugee ntuj wu Nyo wunε wù le banjeme ba le a ŋwa wunε le.**”

Ie. 8 Me wù Jonj le muh wù
ŋgè n'yu wa wu ka wu yεŋ
mwεε munε le munchii. Ndoo
n'yu ŋka n'yεŋ mu le noo,
ŋgwe bikaa bi nchendaa wu
Nyo le wù gè duunyi mwεε
munε mene, le nnyâ ŋgvunε
wù baan wu le.

⁹ Geene, wu jemē mēne le,
“Keefē wo mōn̄ ge. Nle geh te
muh wu leme njē wo mo booy
ba bwoo ba le bamii ba ntun̄
wu Nyo mo bamii ba gεede
banjēmē ba le a ηwa wune le.
Wo nyā ηgvune wù baan̄ nyu
Nyo le.”

* 22:2 Kεnε le “Ki yune chikfuu chi muntan vuufe ncho munfεε vi kilun le.”

¹⁰ Nchendaa wu Nyo wuyu
ka wu jeme mene le, "Keefé wo
nyile ntuj wu Nyo wune wù
le banjeme ba le a ñwa wuné
le ge, nje kife ki mu lé mu gê
mu kôoshe le wa mbebe le.

11 Muh wù gee mwee mü
mbeſe, wu gêe geh mwee mü
mbeſe, muh wù gee nyieŋ, wu
gêe geh nyieŋ. Muh wù gee
fieε fl kooji, wu gêe geh fieε fl
kooji, muh wù yuude, wu mē
geh wu yūude.”

12 Jiso duu le, “**Bęj yęgę bęj yû, ntoo yi kife ki shige le.**
Ntoo bę nlaję, ki nlaję muh wuchii yu mbii no gee che le.

¹³ Le me wù Afa, nyume
me wù Omega. Le me wù
Fwe, nyu me kijime. Le me
Nkéé, nyume me Kimese.”

¹⁴ Kinlanje ki baan le fe
bamii ba le bo chug^e njú yi-
boo, wu le tanlo bo gê bo lêe
fe jwe wu kitan le bo gêen
a kilaant^en kiyu le, wu le
bo lé bo gê bo kême kijuse
ki bo ji fe kite kee ki nyaa
kinche le.

Karéle Ic.
15 Bamii ba lé bo gê bo
mê akfuuŋ a kitanj le bò gee
njé bvú bë ba baŋgaj mo ba
gee nyieŋ yi kinjaŋ mo ba
yuuyi bamii mo ba buune
banyo bamu, mo bamii ba
koje chimbianj, bo mbiane
chimbianj.

16 “Me wù Jiso nle ntuj
nchendaa waŋ fe bεŋ le ki
wu jēme mwεε mune mù
gεεne fe bintaashε bi bamii
ba mbεmε le. Nle Mwa bε
Bia wu sanε a kfuu chi Nfon
Dabi le, nyume me Joŋ yi
An'yule.”

¹⁷ Kiyo ki Nyo be Ngooŋ
Kwese wù Luu duu le, "Tô!"
Mo yeeŋ wù yuge jeme te le
"Tô!" Muh wù kindoŋ yune
wu wu tō, muh wú goone
wu tō, wu keme joo yi nyaa
kinche wu baan fiee lanę ge.

Ntefε yi fekimese

18 Nchiise muh wuchii wù
yuge ntuj wu Nyo wù le
banjeme ba bude a ηwa wunε
le le, muh moŋ lo wu taa fiee
fo, Nyo lé wu gê wu tâa banjε
ba njeme a ηwa wunε le, ye ye
le.

19 Muh moj wu bvuse fies a
banjemē ba bude a ḥwa wunē
le ba le ntuŋ wu Nyo, tu ge
Nyo nyu wu gē wu chīne wu
kēme ke kimbe ki kite kī nyaa
kinche bē ke kimbe ki a ki-
laanteŋ kī yuude kī ba le ba
saŋ a ḥwa wunē le ge.

²⁰ Muh wù jeme kune mwëe
mune duu le, “**Yi nchiëej le,**
ntoo kife ki shige le.” Fi
nyûme noo. Tada Jiso tô!

²¹ Tada Jiso nyâ bœj bachii ba le bamii ba Nyo bœ nfih. Fi nyûme noo.